T.C.

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AHMET HİLMİ KALAÇ

(1888-1966)

TEZİ HAZIRLAYAN
Ahmet Nedim KİLCİ

TEZİ YÖNETEN
Prof. Dr. Mustafa KESKİN

TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ - 2005

T.C.

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AHMET HİLMİ KALAÇ

(1888-1966)

TEZİ HAZIRLAYAN

Ahmet Nedim KİLCİ

TEZİ YÖNETEN

Prof. Dr. Mustafa KESKİN

TARİH ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ - 2005

Prof.Dr. Mustafa KESKİN danışmanlığında **Ahmet Nedim KİLCİ** tarafından hazırlanan **"Ahmet Hilmi Kalaç (1888-1966)"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

31 /10/ 2005

JÜRİ:

Danışman :Prof.Dr. Mustafa KESKİN .....

Üye : Doç.Dr. Ayhan ÖZTÜRK .....

Üye :Yrd.Doç.Dr. Mustafa ŞANAL .....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ۱۶/۱۱/۲۰۰۵ tarih ve ...۳۵..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

31 /10/ 2005

T.C.

Prof.Dr. Mustafa KESKİN
Enstitü Müdürü

AHMET HİLMİ KALAÇ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ …… I
ÖZET …….. II
ABSTRACT ……IV
KISALTMALAR ……...VI

GİRİŞ

1. KONU …… 1
2. AMAÇ …… 2
3. ÖNEM…….. 3
4. YÖNTEM…… 4
4.1. Verilerin Toplanması …… 4
4.2. Verilerin İşlenmesi, Çözümü ve Yorumlanması …….. 5

BİRİNCİ BÖLÜM

1.AHMET HİLMİ KALAÇ'IN HAYATI

1.1. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Hayatı ……7
1.1.1. Ailesi ve Çocukluğu ……... 7
1.1.2. Evliliği, Eşleri ve Çocukları ……... 7
1.1.3. Eğitim Hayatı ve Gençliği …….. 8
1.1.4.Ahmet Hilmi Kalaç'ın Vefatı ……..12

İKİNCİ BÖLÜM

2.AHMET HİLMİ KALAÇ'IN SİYASÎ FAALİYETLERİ

2.1. Öğrencilik Yıllarındaki Siyâsi Faaliyetleri ……13
2.1.1. 31 Mart Vakası ……...13
2.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın İdarî Görevleri ……...17
2.2.1. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kayseri'deki Faaliyetleri ……....17
2.2.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Adana Maiyet Memurluğu ……23
2.2.3.Ahmet Hilmi Kalaç'ın Suşehri ve Şarkikarahisar'daki Faaliyetleri ve Ermeni Olayları ……..26
2.2.3.1. Ermeni Olayları ……28
2.2.4. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Sivas'taki Faaliyetleri ……..31

2.2.5. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Şarkikaraağaç Kaymakamlığı ……33
2.2.6 Ahmet Hilmi Kalaç'ın Karaman Kaymakamlığı ……33
2.3. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Tehcir Kanunu Münasebetiyle Yargılanması …….....34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE KAYSERİ

3.1. Mütareke Döneminde Kayseri'nin Genel Durumu …….....36
3.1.1 İhtiyat Zabitan (Teavün) Cemiyeti ……43
3.1.2. Kayseri'nin Mustafa Kemal Paşa'nın Emrine Verilmesi ……43
3.1.3. Anadolu'daki İşgaller Karşısında Kayseri Kamuoyunun Tavrı ……..45
3.2. Sivas Kongresi'nden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına Kadar Kayseri ……...…47
3.2.1. Sivas Kongresi'ne Kadar Kayseri ……47
3.2.2. Kayseri Delegelerinin Sivas Kongresi'ne Katılması ……50
3.2.3 Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kayseri Şubesi'nin Açılması ……53
3.2.4. Heyet-i Temsiliye'nin Kayseri'ye Gelişi ……53
3.2.5. Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin Açılması ve Ahmet Hilmi Kalaç'ın Meclise Girmesi ……...57
3.2.5.1. Mebusan Meclisinin Açılması ……..57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN AÇILMASI VE AHMET HİLMİ KALAÇ'IN MECLİSE GİRMESİ

4.1. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması ……63
4.1. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Girmesi ve Faaliyetleri.....65
4.1.1. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin I. Dönemindeki (1919-1923) Faaliyetleri ……65
4.1.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin II. Dönemindeki (1923-1927) Faaliyetleri 97
4.1.3.Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin III.Dönemindeki (1927–1931) Faaliyetleri ……....155

4.1.4.Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin IV.Dönemindeki (1931–1935) Faaliyetleri 163
4.1.5. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin V. Dönemindeki (1935–1939) Faaliyetleri 165
4.1.6. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin VI. Dönemindeki (1939-1943) Faaliyetleri 167
4.1.7. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin VII. Dönemindeki (1943-1946) Faaliyetleri 171

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.AHMET HİLMİ KALAÇ'IN KAYSERİ BASININDAKİ FAALİYETLERİ
5.1. Kayseri'de İlk Gazetenin Çıkarılmasında Ahmet Hilmi Kalaç'ın Rolü 179
5.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Milli Mücadele Döneminde Kayseri Basınındaki Faaliyetleri 182
5.3. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Cumhuriyet Döneminde Kayseri Basınındaki Faaliyetleri 187
SONUÇ 191
KAYNAKÇA 193
İNDEKS 202
EKLER
ÖZGEÇMİŞ

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde, idareci ve siyasetçi kimliği ile aktif faaliyetlerde bulunan Ahmet Hilmi Kalaç (1888–1966), hayatı, siyasî fikirleri ve eserleriyle bir bütün olarak ele almaya çalışıldı.

Özellikle II. Meşrutiyet dönemi olaylarını ve sıkıntılarını bilfiil yaşayan Ahmet Hilmi Bey, bu dönemdeki fikir adamları ve hareketleriyle yakından ilgilendi. Öğrencilik yıllarında girdiği siyasi ortam ve etkinlikler gelecek dönemdeki siyasi hayatını da şekillendirdi.

Bu araştırmanın amacı, yirmi altı yıl boyunca Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde en uzun süre görevde kalan Kayseri milletvekili olan Ahmet Hilmi Bey'i, ulaşılan verilerle tarihî bir perspektif içinde tahlil ve değerlendirmeye tabiî tutarak incelemektir. Tez çalışması sırasında faydalanılan, Ahmet Hilmi Bey'in " Kendi Kitabım" adlı eseri sayesinde, 1904–1920 yılları arasındaki Türk Siyasî Tarihi ve özellikle Kayseri'nin geçirmiş olduğu siyasî, sosyal ve kültürel değişimi ortaya koymaya çalışıldı.

Tez çalışmasının kaynakları arasında öncelikle, Ahmet Hilmi Bey'in "Kendi Kitabım" adlı hatırat kitabı gelmektedir. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi, Emekli Sandığı, Genel Kurmay ATASE ve İç İşleri Bakanlığı Arşivleri ile çok sayıda tetkik eser ve makalelerden faydalanıldı.

Tezin birinci bölümünde, Ahmet Hilmi Bey'in hayatı, ikinci bölümünde siyasî faaliyetleri, üçüncü bölümde Milli Mücadele dönemindeki faaliyetleri, dördüncü bölümde TBMM'deki faaliyetleri ve son bölümde de Kalaç'ın Kayseri basınındaki faaliyetleri ortaya konularak değerlendirildi.

Tez çalışması sırasında, yardımlarından dolayı Sayın Hocam Prof. Dr. Mustafa Keskin başta olmak üzere bana Ahmet Hilmi Bey hakkında değerli bilgi ve belge veren Doç. Dr. Ayhan Öztürk'e, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Şanal'a, Sümer Kayalıbay'a, Salih Tan'a, emekli Kd. Albay Ali Güneş'e, Mehmet Okandan'a ve Cemile Korkmazlar'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca uzun süren bu çalışmamda sabır ve desteğini esirgemeyen aileme de teşekkür ederim.

KAYSERİ – 2005 Ahmet Nedim KİLCİ

AHMET HİLİMİ KALAÇ
(1888–1966)
ÖZET

Yakın tarihimiz, henüz tam anlamıyla araştırılmamış pek çok olay ve şahıslarla doludur. Ahmet Hilmi Kalaç'ın hayatının ve faaliyetlerinin ele alındığı bu çalışmada, perde arkasında kalan, ancak Osmanlı Devleti'nin yıkılışından Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar olan süre zarfında ki birçok siyasî, sosyal, kültürel ve askerî olayların içerisinde bilfiil bulunan bu şahsiyetin tarih zincirindeki yeri ve önemini belirlemek amaç edinildi.

Ahmet Hilmi Bey 1888 yılında Kayseri'de doğdu. Babası Mehmet Faik Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır. Kalaç, ilk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra İstanbul Lisesine yazıldı. Yüksek öğrenimini de İstanbul'da yapan Kalaç, hem Yüksek Öğretmen Okulu'nu hem de Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi.

Tahsil hayatı sona erdikten sonra Kayseri'ye gelen Kalaç'ın Pınarbaşı'nda tanıdığı Kaymakam Muammer Bey onun siyasî ve sosyal hayatında mühim bir yere sahiptir. Milli Mücadele döneminde Kayseri'de, Milli Mücadele fikrinin uyanması için faaliyetlerde bulundu.

Kayseri'nin basın tarihinde de önemli bir yere sahip olan Kalaç, 1910 yılında Kayseri'deki ilk Türk gazetesi olan Erciyes Gazetesi'nin çıkarılmasını sağladı ve gazetenin başyazarlığını yaptı.

Son Osmanlı Mebusan Meclisinde Kayseri Milletvekili olan Ahmet Hilmi Bey, 16 Mart 1920 yılında İstanbul'un resmen işgal edilmesi üzerine Ankara'ya geldi. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin I. Döneminde Kayseri Milletvekili oldu.

Ahmet Hilmi Bey'in 1920 yılında başlayan Kayseri milletvekilliği yedinci dönem sonuna kadar yirmi altı yıl sürdü. 1946 yılında emekliye ayrıldı.

Emekli olduktan sonra Ankara'ya yerleşen Ahmet Hilmi Kalaç, 19 Haziran 1966 tarihinde vefat etti.

Ahmet Hilmi Kalaç, 1911 yılında **"Kayseri'nin İktisâdi Mevkii"** ve 1960 yılında da **" Kendi Kitabım"** adlı iki eser yazdı.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Hilmi Kalaç, Muammer Bey, Kayseri, Milli Mücadele, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Erciyes Gazetesi.

AHMET HİLİMİ KALAÇ

(1888–1966)

ABSTRACT

Our priar history has been full of many events and persons which have not yet been investigated perfectly. İn this thesis including the history run pf both political, social, cultural and army situation along the collapsing and settingup of Otoman Empire, I aimed to find the rank and importance of Ahmet Hilmi Kalaç, who had taken a part in those processes.

Sir Ahmet Hilmi was born in Kayserin 1888. Her parents were Sir Mehmet Faik and Mrs. Ayşe. After having the primary and secondary education, Kalaç was enrolled to İstanbul High School. At the time Kalaç, had both taken the course of High Degree Teacher Education and Political Department Faculty.

On coming Kayseri and met with him District Head Sir Muammer had a proper point in the political and cultural life of Kalaç. At National Struggle Period, he acted a role on awaking the taught of National Struggle in Kayseri.

As having a proper place in the history of publishment in Kayseri, Kalaç ensured the publishment of first Turkish Newspaper by taking a duty as the heaed writer at the newspaper in 1910 in Kayseri.

While he was a deputy M.P. at the last Otoman Deputy Society, Sir Ahmet Hilmi came to Ankara on the obvious occupation of İstanbul on 16 March 1920. He was a deputy in the first term of Turkey Grand National Assembly

Beginning in 1920 deputy duty of Kayseri lasted 26 years to the end of seventh term. İn 1946 he retired from his duty.

After his retirement Sir Ahmet Hilmi Kalaç put up İn Ankara, until he died on 19 th June 1966.

Ahmet Hilmi Kalaç wrote; the “Economic Position of Kayseri” in 1911 and “ My Book” in 1960, by means of two trace.

Key Words: Ahmet Hilmi Kalaç, Sir Muammer, Kayseri, National Struggle, Turkey Grand National Assembly, the Erciyes Newspaper.

KISALTMALAR

AAM	: Atatürk Araştırma Merkezi
AAMD	: Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi
ARŞ.	: Arşivi
A.Ş.	: Anonim Şirket
ATASE	: Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
E.Ü.	: Erciyes Üniversitesi
H.	: Hicri
İSH.	: İstiklâl Harbi
KAYTAM	: Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi
Kd.	: Kıdemli
No	: Numara
OOMD–4	: Osmanlı Mebusan Meclisi Dönem–4
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

I. KONU

Ahmet Hilmi Kalaç 1888 yılında Kayseri'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Eğitimini İstanbul'da devam ettiren Kalaç, Dar'ül-muallimîn (Öğretmen Okulu) ve Mülkiye mektebini bitirdi. Öğrencilik yıllarında İstanbul'da Meşrutiyet'in ilânını ve 31 Mart hadiselerini yakından gördü. İttihat ve Terakki Partisi'nin faaliyetlerine katıldı. Eğitimini tamamladıktan sonra başta Kayseri'de olmak üzere memleketin çeşitli okullarında öğretmenlik yaptı. Ayrıca Mülkiye mezunu olduğu için devlet dairelerinde memur olarak çalıştı. Özellikle Kayseri mutasarrıfı Muammer Bey'in de etkisiyle birçok kazada kaymakamlık görevinde bulundu. 29 Ağustos 1910 tarihinde yayınlanan ve Kayseri'nin ilk gazetesi olan "Erciyes" gazetesinin başyazarlığını yaptı. Kalaç I. Dünya Harbi sırasında Türklerle Ermeniler arasında yaşanan olayları ve Ermeni ihtilâllerini yakından gördü. Savaş sonrasında Tehcir olayı ile ilgili olarak soruşturma geçirdi. 1915 yılında Kalaç'la birlikte bir heyet Avrupa'ya giderek temaslarda bulundu. Milli Mücadele yıllarında Kayseri'de "Erciyes" gazetesini çıkardı. Ahmet Hilmi Kalaç, Kâtipzade Nuh Naci ve İmamzâde Ömer Beyler ile birlikte Kayseri delegesi olarak Sivas kongresine katıldı ve Mustafa Kemal Paşa ile görüştü. Kayseri'de kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin idare heyetinde bulundu. Kalaç, son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Rıfat Çalıka ile birlikte Kayseri mebusluğu yaptı. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un resmen işgalinden sonra Anadolu'ya geçti ve Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kayseri milletvekili olarak göreve başladı. 1946 yılına kadar yedi dönem boyunca milletvekilliği görevinde bulunan Kalaç, 1946 yılında emekli oldu ve 1966 yılında vefat etti.

Yukarıda kısaca biyografisini verilen Ahmet Hilmi Kalaç, yeni Türk devletinin gerçekleştirmekte olduğu her inkılâp hareketini canla başla destekledi. Onun demokrat, ileri görüşlü ve her türlü yeniliğe açık bir insan olmasında uzun süre memleketin çeşitli vilâyetlerinde çalışması etkili oldu.

Ahmet Hilmi Kalaç Bey, halkın yaşlı-genç, kadın-erkek demeden el ele vererek zaferle sonuçlandırdığı Millî Mücadele'den sonra, bu zaferin kalıcı olabilmesi için temelleri sağlam inkılâplara büyük ihtiyaç olduğunu her vesile ile savundu. Bu doğrultuda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yoğun bir çaba sarf etti.

İşte bu araştırmada Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in ailesi, çocukluğu, eğitimi, gençliği, İstanbul'da, Anadolu'da ve yurtdışında yaptığı faaliyetleri, Osmanlı Mebusan Meclisi ile Türkiye Büyük Millet Meclisindeki çalışmaları hakkında detaylı bilgi verilerek Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Türk siyasal, sosyal ve kültürel hayatına etkileri ortaya konulmaya çalışıldı.

2. AMAÇ

Bu araştırmada, tarihimizin gizli kahramanlarından biri olarak kabul edebileceğimiz ve memleketi için çalışan vatansever bir kişiliğe sahip olan Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in hayatı, siyasî, sosyal ve kültürel faaliyetleri, fikirleri ve eserleri hakkında bilgi verilerek, tarihî bir perspektifle değerlendirilip, bu çalışmalar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap bulunmaya çalışıldı.

1. Ahmet Hilmi Kalaç nerede ve ne zaman doğmuştur?
2. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in ailesi ve çocukluğu ile ilgili bilgiler nelerdir?
3. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in eğitim hayatı boyunca ve gençliğindeki faaliyetleri nelerdir?
4. Ahmet Hilmi Kalaç Bey, Osmanlı Devleti'nin son dönemi içerisinde görülen siyasî fikir hareketlerinin içerisinde yer almış mıdır?
5. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in kültür hayatımıza katkıları neler olmuştur?
6. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Osmanlı Devleti'nin siyasî yaşamında önemli bir yeri olan İttihat ve Terakki Partisi ile ilişkileri nasıl olmuştur?
7. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Türk Basını'na katkıları nelerdir?
8. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in, Kayseri'nin siyasi, sosyal ve kültürel hayatına katkıları nelerdir?
9. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in kaymakamlığı sırasındaki hizmetleri nelerdir?
10. Anadolu'nun işgali sırasında Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Kuva-yı Milliye teşkilâtları içerisindeki rolü nedir?
11. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Cumhuriyet dönemi siyasî hayatına katkıları nelerdir?
12. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Ermeni olayları sırasındaki faaliyetleri nelerdir?
13. Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Türkiye'nin demokratikleşmesine katkısı olmuş mudur?
14. Ahmet Hilmi Kalaç Bey Türkiye'nin modernleşmesi yolunda ne gibi faaliyetlerde

bulunmuştur?

3. ÖNEM

Bu araştırma geniş tabanlı bir araştırma olacağı için bilgilerin yorumlanması, tasnif edilmesi ve bilimsel metotlarla ortaya çıkartılması yönüyle de ileride yapılacak araştırmalara da katkıda bulunacaktır.

Diğer yandan daha önce Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in hayatı ve yurt içi ve yurt dışındaki faaliyetleri hakkında bilimsel çalışmaların çok az olması bu biyografi çalışmasının gerek Türkiye Cumhuriyeti Tarihi gerekse Kayseri Tarihi açısından önemini artırmaktadır.

Yakınçağ dönemi Türk siyasî tarihinde perde arkasında kalan fakat gerek siyasî faaliyetleri ile gerek düşünce ve eserleri ile etkin rol oynayan şahsiyetler mevcuttur. Bu şahsiyetler, Türk siyasî tarih zincirinin birer halkasını oluşturmuşlardır. Hatta bugünkü siyasî tarihimizde de geçerli olan pek çok kavramın temellerini atmışlardır. Siyasî tarihimizin şekillenmesinde fikirleriyle, eserleriyle ve faaliyetleriyle önemli rol oynayan renkli simalardan biri de Ahmet Hilmi Kalaç Bey'dir.

Bu araştırma, Türk siyasî ve sosyal hayatında önemli bir yere sahip olan, Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in; hayatı, eserleri, yurt içi ve yurtdışındaki faaliyetlerini içermesini plânlamakla beraber, hem Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine hem de Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk dönemlerine ışık tutacaktır. Bu araştırmada zaman ve mekân sınırlaması yapılarak Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in Kayseri tarihine ve Türk tarihine katkıları ortaya çıkarılmaya çalışıldı.

4. YÖNTEM

Çalışmamızda geçmişteki ve günümüzdeki olayları var olduğu şekliyle tanımlamayı amaçlayan "tarama tekniği" kullanıldı. Bu model çerçevesinde, konu ile ilgili olaylar kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldı ve çalışmanın amaçları genellikle soru cümleleri ile ifade edildi.

Tarama modelinin araştırma yaklaşımına uygun olarak konu hakkındaki bilgiler, önceden tutulmuş çeşitli yazılı belgelere baş vurarak elde edilmiş ve elde edilen dağınık bilgiler bir sistem içinde bütünleştirilerek yorumlanmaya çalışıldı.

Geçmişe dönük araştırmalarda çoğu zaman birincil verilere ulaşma ve bunları tarafsız bir

şekilde araştırmada kullanma yönünde bazı güçlükler yaşanması muhtemeldir. Ancak azami gayret sarf edilerek, arşivlere girilerek ve ana kaynak durumundaki kitap ve makaleler elde edilmeye çalışıldı, bu zorluğun aşılması için çaba gösterildi.

Elde edilen verilerin tarafsız bir şekilde araştırmada kullanılması konusuna da büyük titizlik gösterildi. Elde edilen veri ve kaynaklarda geçerli ve güvenilir bilgiler toplayıp doğru sonuçlara ulaşmak için, toplanan her veri geçerlik ve önem açılarından bir eleştiri süzgecinden geçirildi. Bu amaçla kullanılan belgelerin gerçek olup-olmadıkları, politik nedenlerden dolayı kasıtlı olarak değiştirilip-değiştirilmedikleri üzerinde duruldu.

4.1.Verilerin Toplanması

Araştırma hakkındaki veriler, varolan kayıt ve belgeler incelenerek belgesel tarama veya doküman metodu diye anılan yöntem ile toplandı. Mevcut kayıt ve belgeler tespit edilerek, ulaşılanlar okunup konu ile ilgili olan kısımları not alındı ve değerlendirilerek tahlil edildi.

Ahmet Hilmi Kalaç Bey, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk yedi döneminde milletvekili olarak görev yaptığı için kendisi hakkında en fazla bilgi alınabilen yer Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi oldu. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi kütüphanesinde Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in milletvekilliği yaptığı dönemlerdeki konuşmalarının, kanun tekliflerinin bulunduğu Zabıt Cerideleri incelendi.

Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in, idarî görevleri nedeni ile hakkında bilgi edinmek için başvurulan ikinci arşiv, İçişleri Bakanlığı Arşivi oldu.

Ahmet Hilmi Kalaç Bey'in milletvekilliğinden emekliliği ile ilgili bilgilere ulaşmak için başvurulan diğer bir arşiv de Emekli Sandığı Arşivi ve Çankaya Mal Müdürlüğü Arşivi oldu.

Ahmet Hilmi Kalaç'ın Nüfus bilgileri için de Ankara'daki İç İşleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Arşivinden gerekli belgeler alındı.

Ankara'da Ahmet Hilmi Kalaç'la ilgili Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesindeki eserler tarandı.

Kayseri'de de İl Nüfus Müdürlüğü, Raşit Efendi Kütüphanesi, İl Halk Kütüphanesi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Talas Kaymakamlığı, Talas İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Tapu ve Kadastro Müdürlüğü arşivleri tarandı.

Tez çalışması sırasında Ahmet Hilmi Kalaç Bey hakkında daha çok bilgi edinebilmek için yakınları ile görüşmeler yapıldı. İlk etapta Ahmet Hilmi Kalaç'ın çocuklarına ulaşmak için Nüfus Müdürlüğündeki adreslere gidildi ve araştırmalar sonucunda Kalaç'ın kızı Sümer

Kayalıbay Hanıma ve torunu Aydan Kalaçlar Hanıma ulaşıldı. Ayrıca Kalaç'ın yakınları ve komşuları ile görüşüldü. Bu çerçevede Salih Tan, Karnik Teke, Hacı Ünlü, Cemile Korkmazlar, Ali Güneş ve Mehmet Okandan Bey'le görüşmeler yapıldı.

Karşılaşılan bazı güçlüklere rağmen, temin edilebilen ve ulaşılabilen kaynaklar, objektiflik korunarak sunulmaya çalışıldı.

4.2.Verilerin İşlenmesi, Çözümü ve Yorumlanması

Belgelerden ve dokümanlardan toplanan veriler 7.5x12.5 cm. ebadında ki kartonlara fişlendikten sonra makale veya kitap oluşuna göre fişin sol üst köşesine yazarın soyadı büyük harflerle yazılacak, bir virgülle ayrıldıktan sonra ilk adı ilâve edildi.Yazar isminden sonra kitabın adı fişin orta yerine yazıldı. Fişleme işlemi tamamlandıktan sonra fişler kendi ararlarında konusuna göre sınıflandırıldı[1]. Daha sonra her konu gurubu ayrı ayrı kutulara konularak ve belgelerin tasnifi tamamlandı.

Fişlerin tasnifi mantıklı bir şekilde sıralandıktan sonra, ana başlıkların ve ana başlıkların altında yer alacak olan alt başlıklar belirlendi. Başlıklarda *Ondalık Sistem* izlendi. Bu sistemde bölüm ve alt bölümlerde rakam kullanıldı ve (1.,1.1,1.1.1.) gibi bir sıralamaya uyuldu.

Bilgiler konu başlıklarına göre sırasıyla ele alındı ve araştırmanın amaçları doğrultusunda veriler anlamlandırılmaya çalışıldı, fişlerdeki bilgiler yorumlayıcı yöntemle yorumlanarak araştırma problemine bir çözüm önerisi getirebilmek için bütünleştirildi.

İlmî bir eserde aranan en mühim özelliklerden biri de hangi bilginin nereden alındığının gösterilmesidir. Bu nedenle çalışmanın sağlam kaynaklara dayandırıldığını göstermek ve bilginin doğruluğunu araştırmak veya aynı konuda fazla bilgi almak isteyenlere yön göstermek amacıyla dipnot kullanılmasına özen gösterildi[2]. Dipnotlarda sayfa altlarında (1)'den başlayarak numaralandırma yöntemine başvuruldu. Dipnotlar verilirken Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan yeni tez yazım kuralları göz önünde bulunduruldu. Bu çerçevede kitaplarda, önce yazarın adı ve soyadı, eserin adı, basım yeri ve tarihi, son olarak da bilginin hangi sayfadan alındığı (s.) konulduktan sonra belirtildi. Makalelerden alınan bilgiler de aynı yöntemle verildi.

Arşiv belgelerinin kaynak olarak gösterildiği dipnotlarda bilgi alınan belgelerin arşiv, tasnif

---

[1] Mübahat S. Kütükoğlu; Tarih Araştırmalarında Usûl, 2. Baskı, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1991, s.41.
[2] Kütükoğlu; Tarih…, s.77.

ve numaraları belirtildi[3].

Yazma işlemi tamamlandıktan sonra araştırma metni okunup düzeltilerek, araştırma sonunda varılan sonuç ve değerlendirme kısmı kaleme alındı[4].

[3] Kütükoğlu; Tarih…, s.81.
[4] Kütükoğlu; Tarih…, s.90.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.AHMET HİLMİ KALAÇ'IN HAYATI

1.1. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Hayatı

1.1.1. Ailesi ve Çocukluğu

Ahmet Hilmi Kalaç'ın dedesi Hasan Bey, babaannesi ise Hatice Hanımdı. Babası 1843 (H.1259) doğumlu Düyun-u Umumiye Müdürlüğünden emekli Halaçzade Hacı Mehmet Faik Efendi[5], annesi 1870 (H. 1287) doğumlu Ayşe Hanımdı[6]. Ahmet Hilmi Bey'in Yalçın, Emine, Açık ve Fatma isminde kardeşleri vardı.

Ahmet Hilmi Kalaç 27 Şubat 1888 tarihinde (H. 14 Şubat 1303)[7] Kayseri'nin Halaçoğlu Mahallesinde[8] doğdu.

1.1.2. Evliliği, Eşleri ve Çocukları

Ahmet Hilmi Kalaç iki defa evlendi. Ahmet Hilmi Bey'in ilk eşi olan Feride Hanım'dan[9] Türkân Nebile isminde bir kızı oldu.[10]Ahmet Hilmi Bey'in ikinci eşi Ayşe Faika

---

[5] Ahmet Hilmi Kalaç; Kendi Kitabım, Yeni Matbaa, ?, 1960, s. 5.

[6] Ayşe Hanım'ın annesinin ismi Havva, Babasının ismi Noman'dır. Ahmet Hilmi Kalaç'ın TBMM Arşivindeki Tercümei Hâl Kâğıdında Anne ismi Hanide olarak yazılmıştır. Buradaki kayıt, Ankara Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden aldığımız kayıtlara uymamaktadır. Üstelik asıl adı da Hanide değil Hanife'dir. Hanife Hanım nüfus kayıtlarına göre Halaçzade Hacı Mehmet Faik Efendinin ikinci eşi olup Nuh isminde çocuğu vardı.Ali Rıza Önder'in kitabında da Ahmet Hilmi Kalaç'ın annesinin daha Kalaç iki yaşında iken ölen Hanife Hanım olduğunu yazmaktadır. Ali Rıza Önder; Kayseri Basın Tarihi (1910–1960), Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1972, s.147.

[7] Kalaç'ın doğum tarihi –Kayseri- Merkez- Halaçoğlu Mahallesi Hane:27 c. 052/01 s. 65 numaralı nüfus kaydına göre ise 1888 (H.1304) dir.

[8] Halaçlar (Kalaçlar), eski Türk boylarından birisidir. Mahallenin adı ve Kalaç soyadı buradan gelmektedir.Önder;Kayseri Basın…, s.147. Halaçoğlu Mahallesi konusunda 10-11.08.2005 tarihinde görüşmüş olduğumuz Serçeönü Mahallesi Muhtarı 15.01.1945 doğumlu Mehmet Okandan Bey, "eski adı Halaçoğlu Mahallesi olan mahallin adının, günümüzde (kısmen Halaçoğlu Mahallesi, Muammer Bey Mahallesi ve kısmen Zekai Bey Mahallelerini içine alan) Serçeönü mahallesi olduğunu belirtmiştir. Kendisi de Halaçoğlu Mahallesi'nden olan Mehmet Bey, Ahmet Hilmi Kalaç'ın evinin batı istikametinde ordu evine baktığını söyledi. Kalaç'ın doğduğu evin arsasında şu anda Sur Apartmanı, Belediye Bloklarının ilki ve Sivas Caddesinin bir kısmı bulunmaktadır. Ahmet Hilmi Bey'in yakın komşuları ise; Kahveci Yahya Dayılar (Okandan), Nalbant Mükremin Çavuş, Ahmet Hoca (Çıtak), Yemenici Rafet Bey'in Babası, Kürtüncü Efe, Halıcı Mehmet Gülfidan, Arif Hoca (Çiçek), Ahmet Hoca (Işık), Hakkı Bey (Akgün Eczanesi). Mehmet Bey, Ahmet Hilmi Kalaç'ın evi hakkında da bilgiler verdi. Evin geniş bir avlusu, tabana yayılmış samanlık,ahır ve misafir kabul alanı vardı. Büyükçe bir sofa ve altta zerzembe vardı. İç tarafında haram oda ve büyükçe bir tokana vardı. Bu alanı Kalaçlar hem yemek pişirmede hem de yiyeceklerin stoklanmasında kullanırlardı."

[9] Feride Hanım'ın annesi Hamide Hanım, Babası da Abdülhaluk Bey'dir.

[10] Ayrıca Kalaç'ın –Kayseri- Merkez- Halaçoğlu Mahallesi- 29/19-Hane:43- numaralı nüfus kaydına göre Meliha isminde bir evlatlığı ve Halil isminde de manevi evlatlığı vardır.

Hanım'dan[11]ise Işık (Adalı) (Doğumu.1930), Erciyes (Etensel) (Doğumu.1931) ve Sümer (Kayalıbay) (Doğumu. 1934) isimlerinde üç kızı ile Demir (Kalaç) (Doğumu. 1936) ve Çelik (Kalaç) (Doğumu. 1937) isimlerinde iki erkek çocuğu oldu.[12]

1.1.3. Eğitim Hayatı ve Gençliği

Ahmet Hilmi Kalaç, ilk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı[13]. Kalaç 1904 yılında Kayseri İdadisini[14] bitirdi. O dönemde Kayseri'de bulunan Erkan-ı Harbiye öğrencisi olan Kalaç'ın arkadaşlarından Nazım Bey, Ahmet Hilmi'nin İstanbul'da okuması için babasını ikna etti. Kalaç'ın babası Düyun-u Umumiye Müdürlüğünden emekli idi. Oğlunun da kendi mesleğini yapmasını istiyordu. Osmanlı devlet dairelerinin bozuk çalışma düzenini ve maaşların düzenli ödenmediğini bilen Hacı Mehmet Bey, Kalaç'ın herhangi bir devlet memuru olmasını istemiyordu. Bunun üzerine Ahmet Hilmi Bey bir hemşehrisi ile İstanbul'a gönderildi[15].

Ahmet Hilmi Bey İstanbul'da Mercan İdadisi'nde (İstanbul Lisesi) Fransızca öğretmeni olan hemşehrisi Zeki Bey'in yardımı ile bu okula girdi. Kalaç ilk sınavlar dönemini başarıyla geçti. Bu arada başta Fatih ve Bayezid olmak üzere İstanbul'un birçok semtini öğrendi. Okul arkadaşlarıyla birlikte devrin padişahı Sultan II. Abdülhamit'in cuma selamlık törenini seyretti[16].

Kalaç İstanbul'da eğitimini başarı ile sürdürürken o yıl açılan Haydarpaşa- Konya- Ereğli demiryolu[17] ile Ereğli'ye oradan da Kayseri'ye karayolu ile geldi. O dönemlerde Kayseri'nin iktisadî durumu iyi idi. Kayserililer ticarette oldukça başarılı idi[18]. Demiryolunun açılması ile de ticaretin yönü Ereğli'ye kaydı.

Kalaç iki buçuk ay Kayseri'de yaz tatilini geçirdi. Bu esnada İstanbul'daki eğitimi anlattığı iki arkadaşı da İstanbul'a gitmeye karar verdi. Bunlar Necmettin Feyzioğlu ve Yusuf Karakimseli idi[19].

---

[11] 1907(H.1323) doğumlu Ayşe Faika Hanım'ın (öl. 30.03.1976) Annesi Azize, Babası ise Mustafa Beydir. – Kayseri-Merkez-Halaçoğlu Mahallesi-Cilt No: 43/29- Sayfa No: 20 numaralı kayıt

[12] Atatürk Bulvarı Kiçiköy Mahallesi 100.Yıl Sitesi A Blok No: 15 Talas/ Kayseri adresinde görüştüğümüz Cemile Korkmazlar Hanımefendi de Ahmet Hilmi Bey'in hem Ankara'dan hem de Kayseri'den yakın komşusu olup, kendisi bize Kalaç'ın Işık, Erciyes, Sümer; Demir, Çelik isimlerinde beş çocuğunun olduğunu söylemiştir.

[13] Ahmet Hilmi Kalaç'ın kendi kaleminden hayatı. Erciyes Kayseri Halkevi Dergisi Özel Sayı, Yıl:6, S.72, Sümer Matbaası, Kayseri, 1949, s.19.

[14] Kayseri'de 1870 yılında Rüştiye ve 1893 yılında da İdâdi açıldı. 1915-1916 ders yılında ise bu okul Kayseri Sultanî'sine çevrildi. Kemal Göde; Tarih İçinde Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri,1991, s.33.

[15] Kalaç; Kendi…, s.5-6.

[16] Kalaç; Kendi…, s.11-13.

[17] Bu demiryolu hattı II.Abdülhamit zamanında 1904 yılında açılmıştır.Enver Ziya Karal; Osmanlı Tarihi,C.VIII,TTK. Basımevi, Ankara,1988, s.467.

[18] Geniş bilgi için bkz.Fikret Kavafoğlu, "Kayserililerin Ticaretteki Başarı Sırları Üzerine", Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Yıl:19, S.223, Temmuz 1996, s.32

[19] Kalaç; Kendi…, s.13-14.

Ahmet Hilmi Bey Mercan İdadisi'nin son sınıfında iken Hüseyin Cahit Yalçın, Vefa Lisesi müdür muavinliğinden Mercan İdadisi Müdürlüğü'ne tayin edildi. 1906 yılında liseden mezun olan Kalaç, babasının da isteği doğrultusunda Dar'ül-muallimin-i Aliyye'nin[20] Fünûn kısmını kazandı. Ancak onun isteği mülkiye[21]okumaktı. Mülkiye sınavına yeniden hazırlandı ve kazandı. O sırada mülkiye mektebi'nin tarih hocası Abdurrahman Şeref Bey idi. O zamanın mülkiye mektebinde ilim ve fence güçlü hocalar vardı. Okulda sıkı bir disiplin vardı. II. Abdülhamit rejiminin etkisi okulda hissediliyordu. Ancak buna rağmen zamanın idaresine karşı bir hoşnutsuzluk mevcuttu. Rejim muhalifi kitaplar elden ele geziyordu[22].

Ahmet Hilmi Bey ve arkadaşı Mustafa Tevfik hem Dar'ül-muallimîn mektebini hem de mülkiye'yi birlikte okumaya karar verdiler. Bu iki okulun tatil dönemleri farklı olduğu için iki ayrı okulu aynı anda okumak istediler. Çünkü mülkiyenin birici sınıfındaki Ahmet Hilmi Bey, Muallim Mektebinin de son sınıfında idi.Üstelik Muallim Mektebini bırakırlarsa aldıkları 75 kuruşluk aylık maaş bedelinin bir senelik toptan tutarını bir seferde ödemek zorunda kalacaklardı. Bu durum ise bir öğrenci için oldukça ağırdı.Ancak o dönem Sultan Hamit rejimine karşı Rumeli'de başlayan isyan hareketlerinin tesiri ile yüksek okullarda disiplinin sağlanması amacıyla öğrencilerin iki ayrı okulda okumalarına izin verilmiyordu. Sonuçta Kalaç ve arkadaşı mülkiyeyi bırakmak zorunda kaldı[23].

23 Temmuz 1908'de Kanun-u Esasi ilân edildi. İlk gün büyük bir heyecan yoktu. Ancak bir gün sonraki İkdam Gazetesinin baş makalesi bomba tesiri yaptı. Gazete kapışıldı. O güne kadar görülmemiş hürriyet haykıran yazılar yazıldı. Daha ertesi gün hürriyet havası daha da yoğunlaştı. Gazeteler Selânik, ve İttihatçılardan haber veriyordu. İkdam, Sabah, Servet-i Fünun matbaaları ve bir çok kitapçı bayraklarla süslendi. Hafiye ve jurnal korkusu kalmamıştı. O döneme kadar gizlice anlatılan Fransız ihtilâli ve onun getirdiği fikirler ve düşünceler şimdi Osmanlı topraklarında yaşanıyordu. İttihatçıların merkezi olan Selânik'ten gelen hürriyet yanlılarının nutukları toplumu heyecanlandırıyordu. Öğrenciler ders ve okulu bırakmış, gösteri yapanların önünde bayrak tutuyorlardı. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra hükümet değişti. Sait Paşa sadrazam oldu. Eski nazırlardan bazıları tutuklandı.Yeni yeni gazeteler çıkmaya başladı. Vatan, Millet, Müsavat, Hürriyet ve Meşrutiyet gibi.

Ahmet Hilmi Bey o günlerde hürriyet, eşitlik ve adalet devrinin açıldığına inanarak sevinçli günler geçiriyordu. Bu üç kelimeye bir de "uhuvvet" (kardeşlik) kelimesi ekleniyordu.

---

[20] Erkek Öğretmen Okulu. 1848'de Sultan Mecit devrinde İstanbul'da Fatih civarında kurulmuştur. Ferit Devellioğlu; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi , Ankara,1992, s.200.

[21] Siyasal Bilgiler Okulu. Devellioğlu; Osmanlıca…, s.860.

[22] Kalaç; Kendi…, s.14-16.

[23] Kalaç; Kendi…, s.16-18.

Özellikle azınlıklarla vatandaşlar arasında kaynaşma başladı. Mithat Paşa ve Namık Kemal'in ismi birer hürriyet fedaisi olarak dillerde dolaşıyordu. Kalaç'ın ailesinden aldığı mektuplardan, taşrada da aynı havanın estiği anlaşılıyordu. Bu dönemde Ahmet Hilmi ve Necmettin Feyzioğlu İstanbul'da yapılan bir gösteriye katıldı ve gurupla birlikte yürüyerek Hamidiye Camiinin üstündeki parka kadar gitti. Burada konuşmalar yapıldı. Olaylara güvenlik güçleri müdahale etmedi[24].

II. Meşrutiyetin getirdiği bu hürriyet havası içinde Ağustos ayında hoş olmayan iki olay cereyan etti. Bulgaristan bağımsızlığını ilân ederken, Avusturya- Macaristan da Bosna – Hersek'i işgal etti. Bu olay İstanbul'u karıştırdı. Halbuki Osmanlı Devleti meşrutiyeti ilân etmekle Avrupalı Devletlerin dostluğunu kazanacağını düşünüyordu. Ancak gelişmeler bunun böyle olmadığını gösteriyordu.

Ahmet Hilmi Kalaç 1908 yılının Ağustos ayında Dar'ül-muallimin'i bitirdi ve Eylül ayı ortalarında Kayseri'ye geldi.Üç yıldır görmediği Kayseri'de büyük değişiklikler olmuştu. Halk yönetime karşı ayaklanmış ve bu olaylar sırasında Mutasarrıf[25] Arifî Bey kalp krizinden masa başında ölmüştü. Halka kötü davranan memurlar kapı dışarı edilmişti. Baskıcı Askerî Fırka Kumandanı Ferik Mehmet Paşa bir gecede kaçtı. Ancak burada şu gözleniyordu: 10 Temmuz 1324 (1908)'ten önce II. Abdülhamit yönetimine yaranarak nüfuz sahibi olanlar şimdi de hürriyetperverlerin safında bulunarak halkın sırtından geçiniyorlardı. Kayseri'de İttihat ve Terakki Cemiyeti kurulup kurulmadığı, reisinin ve azalarının kimler olduğu henüz belli değildi. Dedikodulara bakılacak olursa Selânik'ten gelen genç subaylar rejim muhaliflerinin temsilcileri idi[26].

Kalaç Kayseri'de bir hafta kaldıktan sonra Ereğli yolundan İstanbul'a hareket etti. Eylül (1908) ortalarında İstanbul'a vardığında hürriyet hareketleri daha da hız kazanmıştı. Okulların açılması yakındı. Öğrencilerin toplu gösteri ve baskıları sonucu mülkiye ve hukuk mekteplerine girmek için yapılan sınavlar kaldırıldı. O yıl mülkiyeye iki yüz, hukuka yedi yüz öğrenci alındı.

Ahmet Hilmi Bey ve arkadaşı Mustafa, mülkiyeye başvurarak kaybettikleri bir yılın telâfisi için birinci sınıf sınavlarını vererek ikinci sınıfa geçtiler. Kalaç II. Meşrutiyet'in ilânından sonraki ortamı şu şekilde özetlemektedir:

Okul müfredat programı ve hocalarında büyük değişiklikler oldu.Öğrenciler daha rahat hareket edebiliyorlardı.Ayrıca Mülkiye'ye Babanzâde İsmail Hakkı, Cavit, Ali, Ali

[24] Kalaç; Kendi…, s.20-22.
[25] Mutasarrıf, Bir sancağın en büyük idare amiri
[26] Kalaç; Kendi…, s.25-29.

Kemal, Diran Kelekyan, Hamayak, Hüsrevyan, İsmail Hakkı,ve Ahmet Nesimî Beyler gibi yeni hocalar geldi. Derslerde de hürriyet havası esiyordu. Gazete ve günlük hayattaki siyasi münakaşalar okul sıralarına taşınıyordu.Öğrenciler kendi aralarında bölünmüştü. İkdamcı ve Taninci gibi. Kimi öğrenciler Ali Kemal'i, kimisi de Cavit ve Hüseyin Cahit'i tutuyordu[27].

Ahmet Hilmi Bey mülkiye'de iken memlekette mebus seçimleri yapılıyordu. O yıl Kayseri'den Hoca Kasım Efendi[28] ile İmamzâde Ömer Beyler[29] milletvekili seçildi. İstanbul'a gelen milletvekilleri ya hemşehrileri ya da İttihatçılar tarafından merasimle karşılanıyordu.

Mebusan Meclisi'nin açılışını herkes heyecanla bekliyordu. Memleket meseleleri burada konuşulacak ve her türlü soruna çözüm bulunacaktı. Meclis 4 Aralık 1908 tarihinde Ayasofya'daki Adliye binasındaki dairede merasimle açıldı. Padişah da o gün açılış konuşmasını yapmak için meclise geldi.

1.1.4.Ahmet Hilmi Kalaç'ın Vefatı

1920 yılından 1946 yılına kadar yedi dönem Kayseri milletvekilliği yapan Ahmet Hilmi Bey, bu süre zarfında meclis oturumlarında önergeler verdi ve değişik konularda söz alarak konuşmalar yaptı.

Türkiye'de çok partili dönemin başladığı 1946 yılında emekli olan Kalaç, Kayserinin en uzun süre görev yapan milletvekili olma özelliğini taşımaktadır. Emekli olduktan sonra siyasi hayattan çekildi ve 19.06.1966 yılında vefat etti.

Emekli olduktan sonraki hayatını Ankara'da sürdüren Kalaç, yaz aylarında Talas'ta bulunan evine gelmekte idi. Ahmet Hilmi Bey Yukarı Talas'ta bulunan bu evini Tehcir Kanunu'ndan sonra burayı terk eden Ermenilerden almıştı. Yaklaşık dokuz bin metrekare olan bu arazide iki adet ev mevcut idi. Ahmet Hilmi Kalaç'ın 15.06.1936 doğumlu oğlu Demir Kalaç'ın 10.06.1942 yılında vefat etmesi üzerine bu arazi Kalaç tarafından okul olmak kayıt ve şartıyla özel idare müdürlüğüne bedelsiz olarak verildi[30].

---

[27] Kalaç; Kendi…, s.29-32.

[28] Hoca Kasım Efendi,1843 yılında doğdu. Molla Hüseyin Efendi'nin oğludur. Hocalık Yaparken seçimlere katıldı. 15 Kasım 1908'de 56 oy alarak Mebusan Meclisi'nin I. Devresinde (1908-1912) 14 kütük numarası ile mebus oldu. İhsan Güneş; Türk Parlamento Tarihi, I.ve II. Meşrutiyet, C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara,1998. s.246.

[29] Ömer Mümtaz Bey,1877 yılında Kayseri'de doğdu. Özel okulda okuduktan sonra ticaretle uğraştı. 15 Kasım 1908'de İstanbul'daki Mebusan Meclisi'ne 15 kütük numarası ile Kayseri'den mebus seçildi. III. devrede de (1914-1918) Kayseri mebusluğu yaptı. Güneş; Türk Parlamento…,s.245.

[30] Atatürk Bulvarı Kiçiköy Mahallesi 100.Yıl Sitesi A Blok No: 15 Talas/ Kayseri adresinde, 03.08.2005 tarihinde görüştüğümüz Cemile Korkmazlar Hanımefendi, Ahmet Hilmi Kalaç'ın yakın komşusu olup bize bu bilgileri vermiştir. Ayrıca İstanbul'da bulunan Kalaç'ın kızı Sümer (Kayalıbay) Hanım da bu bilgileri doğrulamıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, Kayseri'ye dördüncü defa 4 Şubat 1934 tarihinde teşrif etti[31]. Ertesi gün şehri gezen Atatürk, gelişmelerden memnun oldu. Tayyare fabrikasını ve Talas'ta Gazi köşkünü [32]gezdikten sonra Kayseri Hunat medresesini ziyaret etti.

1960 yılındaki ihtilâlden sonra Kayseri Talas doğumlu daimi senatör Mehmet Özgüneş Atatürk Köşkü olarak bilinen binayı kız yetiştirme yurdu yaptı. Yukarı Talas ve Yetiştirme yurdunun çocukları Demir Kalaç ilkokulunda eğitim görüyordu. Ancak yetiştirme yurdunun şehre taşınması üzerine öğrenci sayısı oldukça azalan okul kapatıldı[33].

[31] Mustafa Kemal Atatürk'ün Kayseri'yi 4. defa ziyaretleri hakkında geniş bilgi için bkz. Ömer Çelebi; Atatürk Kayseri'de, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1973, s. 99-105.

[32] Erciyes Kasabası Reşadiye Mah. Tomarza Caddesi No:2 Kayseri adresinde, 05.08.2005 tarihinde görüştüğümüz 01.03.1931 doğumlu emekli Kd. Albay Ali Güneş konu hakkında bize şu bilgiyi vermiştir:" *Şimdi vali konağı denilen yer aslında Atatürk Köşküdür. Atatürk Kayseri'ye geldiğinde dedem Derviş Güneş beni ve Mehmet Özgüneş'i aldı ve Gazi köşküne götürdü. Orada Paşa'ya Erciyes suyundan bir kahve yapıldı. Atatürk kahvesini yudumlarken, dedem dedi ki, Paşam burayı Talaslılar sizin için yaptı dedi.Dedemin öncülüğünde Atatürk Köşkü yapıldı. Atatürk bunun üzerine köşkü beğendiğini ancak Erciyes'i görmediğini belirtti."*

[33] Demir Kalaç ilkokulu şu anda "Demir Kalaç İlkokulu Çay Bahçesi" ve öğretmenevi lokali olarak hizmet vermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.AHMET HİLMİ KALAÇ'IN SİYASÎ FAALİYETLERİ

2.1. Öğrencilik Yıllarındaki Siyâsi Faaliyetleri

Ahmet Hilmi Bey, II.Meşrutiyet'in ilânı ve Meclis-i Mebusan'ın açıldığı ana kadar bir siyasi partiye kayıt olmamıştı. Ancak bir gün bir üst sınıftaki Yozgatlı Tahir[34] ile görüşerek İttihat ve Terakki Cemiyetine girmeye karar verdi. Ancak girmeden önce nasıl hareket edeceklerine karar vermek için bir hafta kadar düşündü.Bir hafta sonra Kalaç, arkadaşı Tahir ile birlikte Nuruosmaniye'de Şeref Sokağındaki İttihat ve Terakki merkezine gittiler. Partili bir kişi Tahir'i alarak yukarı çıkardı. Tahir 15 dakika sonra geldi ve Kalaç'a " *benim yeminim bitti, sıra sende"* dedi. Bunun üzerine Kalaç yukarıya çıktı. O anı Kalaç şöyle anlatıyor:

İlk olarak gözlerim bağlandı ve sandalyeye oturtuldum. Sonra rehberin kılavuzluğu ile sağ elimi Kuran'a sol elimi de tabancaya koydum. Bu esnada bana hafiften gelen bir sesle şu telkin yapıldı; "Vatan ve millet uğruna her fedakarlığı yapacağıma ve verilecek vazifeyi yapmaktan çekinmeyeceğime yemin edeceğim" söylendi. Sözlerini aynen tekrarladım. Gözümün bağı açıldı.Kırmızı bir yüz örtüsünün altında beni yemin ettiren zâtı, masa üstündeki Kuran'ı ve tabancayı gördüm. O andan itibaren İttihat ve Terakki Partisi'ne girmiş bulunuyordum[35].

2.1.1. 31 Mart Vakası

Mart 1909 tarihinde Serbesti gazetesi başyazarı Hasan Fehmi Bey'in öldürülmesi[36] ve katilin kaçması Mülkiye Mektebinde geniş yankılar uyandırdı. Öğrenciler olayı protesto için gösteriler yaptılar.

---

[34] Akdağmadeni Kaymakamı iken Milli Mücadele döneminde asiler tarafından şehit edilmiştir.
[35] Kalaç; Kendi…, s.34-35.
[36] Kalaç kitabında Hasan Fehmi Bey'in Mart ayında öldürüldüğünü söylüyor. Ancak Hasan Fehmi Bey 7 Nisan 1909 tarihinde Galata Köprüsünde esrarlı bir şekilde öldürüldü. Bu olayın İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından yapıldığına yaygın bir şekilde inanıldı. Bundan dolayı da cemiyet çok eleştirildi. Bernard Lewis; Modern Türkiye'nin Doğuşu, TTK Basımevi, Ankara, 1991, s.214.

Oldukça hareketli geçen bir seneden sonra Haziran (1908) ayında Mülkiye Mektebi'nde sınavların zamanı geldi. Zamanında okuldan atılan Ahmet Hilmi Bey'in üç arkadaşı okula geri döndü.

31 Mart 1325 (13 Nisan 1909) tarihinde vuku bulan bütün olayları gören Kalaç, o gün hakkında bize teferruatlı bilgiler vermektedir:

" *hemşehrim ve Vezirhanın'da beraber kaldığım yan oda arkadaşım Necmettin Feyzioğlu ile birlikte heyecan içerisinde Ayasofya meydanına gittik. Kalabalık arasında Derviş Vahdetî'den askere baş olan Hamdi Çavuş'tan ve şeriat istendiğinden bahsolunuyordu. Meydanın ortasında yeşil bir bayrak vardı. Bunun etrafında askerler ve sarıklı hocalar vardı. Bu arada bazı milletvekilleri bu kalabalık halkın arasından geçerek meclise giriyordu(Kayseri Mebusu Hoca Kasım Efendi de Meclise girenler arasında idi).*[37] "

31 Mart günü İstanbul'da iki kutup belirmişti. Ayasofya isyan merkezi, Harbiye Nezareti de hükümete sadık askerlerdi. Kalaç ve arkadaşı o gün birkaç defa o iki merkez arasında mekik dokudu. Düşmanlık ve saldırılar genelde mektepliler ve İttihatçılar üzerinde yoğunlaşıyordu.

İktidardaki yeni hükümet halâ asayişi sağlayamadı. Okullarda dersler başlamadı. Bazı İttihatçılarla birlikte Hukuk-u Esasiye hocası Babanzâde İsmail Hakkı Bey ile iktisat hocası Cavit Bey'in Avrupa'ya kaçtığı işitiliyordu. Kalaç ihtilâlden birkaç gün sonra Vezir Hanı'nda Kayseri Mebusu Kasım Efendi ile görüştü. Kasım Efendi suçu İttihatçılarda buluyordu. Dine karşı olan tavırlarının cezasını çektiklerini düşünüyordu. Laf arasında " *Selânik'ten gelecekler varmış! Bakalım ne olacak*?" diyordu. Gazetelerde de Selânik'ten gelecek olan Hareket ordusundan bahsolunuyordu. İrticayı destekleyen ve alkışlayanlarda endişe uyanmaya başladı. Korku içindeki haftalardan sonra Hareket Ordusunun Selânik'ten yürüdüğü ve İstanbul surlarına geldiği yazıldı. Bu durumda sarayın tavrı merak ediliyordu.

Sabahleyin Hareket Ordusu İstanbul'a girdi. Bu gelişmeler yaşanırken sabah dışarı çıkamayan Kalaç, öğleden sonra Nuruosmaniye'den Cağaloğlu'na kadar indi. Sokaklar tenha idi. Az sayıdaki yeni kıyafetli askerlerin keçe külahında "Ya Hürriyet! Ya Ölüm!" yazıyordu. Kalaç biraz daha gezdikten sonra can güvenliğini düşünerek odasına döndü. Akşama doğru Divanyolu'na doğru yola çıktı. Hareket Ordusu Kumandanı Mahmut Şevket Paşa ve alay sancakları Divanyolu'ndan Harbiye Nezaretine gitti. Ertesi gün

[37] Kalaç; Kendi…, s.35-45.

ortam sakinleşti. Sarıklı hocalar ortada görünmüyordu. Bab-ı Ali önünde çatışma izleri vardı. Kalaç oradan karşıya geçerek, Taksim, Beyoğlu, ve İstiklâl Caddesi'ni gezdi. Sonra Yıldız Sarayına gitti ve hürriyet taraftarlarına teslim olan sarayda beyaz bayrağı gördü[38].

27 Nisan 1909 tarihinde Ayastefanos'ta (Yeşilköy) toplanan meclis Şeyhülislâm Mehmet Ziyaettin Efendi fetvası ile Sultan Abdülhamit'in halline karar verdi. Otuz üç yıllık Abdülhamit devri sona erdi ve Sultan V. Mehmet Reşat padişah oldu.

31 Mart vakası sonrasında Hareket Ordusu'nun baskıları ile gerek okul hayatı gerekse sosyal hayat düzene girdi. Okullarda eğitim yeniden başladı. Yurtdışındaki hocalar geri geldi. Mektep ve mektep dışındaki Türklerle azınlıklar arasındaki ilişkiler sıkılaştı. İlk hararetli günlerden sonra Osmanlı hakimiyetindeki milletler kendi istiklâlleri doğrultusunda çalışmaya başladı. Osmanlılık ne bir ideoloji be de bir millet yarattı. Sadece Türkler Osmanlılığa bağlı idi. Bu ortamda Türk Ocakları açıldı. Okul ve gazetelerde Türklük propagandası yapılmaya başladı. O yılın bariz vasfı, Kalaç'a göre Milli cereyanlara hız veren Türklüğü kuvvetlendiren bir yıl oldu.

II. Meşrutiyet'in ilânından bir yıl sonra sınavlarını veren Kalaç son sınıfa geçti. Kalaç, son sınıfta dersleriyle uğraşırken bir yandan da İttihat ve Terakki Kulüplerinde verilen konferanslara ve lisan derslerine de katıldı. Süleymaniye'de İttihatçı Ömer Naci'nin konferanslarını kaçırmıyordu[39]. Ayrıca Leh bir mülteci olan Gasperinski'den Fransızca dersi aldı.

Kalaç, ders bitimine yakın sınıfla birlikte Beykoz ve Yuşa Tepesi'ne yapılan geziye katıldı. Bu onun için unutulmaz bir hatıra idi. Yuşa Tepesi'nde heyecanın doruğunda olan Kalaç ve arkadaşları memleketin dört bir tarafında vazife aldıklarında yapacaklarını birer kâğıda yazarak imzaladılar ve buna "Yuşa Ahitnamesi" adını verdiler. Buna göre; " Taşra'da görev alan arkadaşlar yaptığı işlerden ve bulunduğu yerin özelliklerinden her ay İstanbul'daki arkadaşlarına rapor verecek ve İstanbul'dakiler de kendi faaliyetlerini ekleyerek broşür hazırlayıp arkadaşlarına yollayacaklardı. Devlet hizmetinde çalışırken millet ve memleket duygusunun her şeyin üstünde hedef tutulması, ahitname maddeleri arasında başta olarak yer almıştı." Gençler o kadar heyecanlıydılar ki son vapuru kaçırdılar. Bu arada Kalaç'ın da arkadaşı

---

[38] Kalaç; Kendi…, s.42-44.

[39] Kalaç'ın Ömer Naci Bey hakkındaki düşünceleri şöyle idi; "O ne heyecanlı bir hatipti.Dinleyicilerini istediği gibi yoğurur, coşturur, ayrı kafadan ve düşünceden olanları tek bir şuur olarak çıkarırdı" Kalaç; Kendi…, s.45-47.

olan enerjik ve neşeli Köprülü Hamdi Bey [40] bağırdı: "Geceyi çamlar altında geçireceğiz.[41]"

Ahmet Hilmi Bey, Şubat (1910) ayı sonlarında gazetelerde bir ilân gördü. Kalaç, Kayseri İdadisi'nde tarih ve coğrafya öğretmenliğinde açık olduğunu gördü. Birkaç ay sonra mülkiyeyi bitirecek ve Maiyet Memuru[42] olarak belki Kayseri'ye gidecekti. O dönem maiyet memurları (mülkiye mezunları) hoca darlığından dolayı derse girebiliyorlardı.Bunun üzerine hemen müracaat etti. Kısa bir imtihandan sonra 20 Mart 1910 tarihinde resmen Kayseri İdadisi tarih ve coğrafya hocası oldu. Emir yazısını alınca Kayseri İdadi Müdürünü arayarak kendisinin Mülkiye mektebinin son sınıfında bulunduğunu ve sınavlara az bir zaman kaldığını bildirdi. Yerine vekâleten derslere girmesini istedi[43].

Mülkiye mektebinin son derslerinde hocalar artık güzel konuşmalarla öğrencilerine veda ediyorlardı. Son sınavların da bitmesi ile Kalaç'ın üç yıllık mülkiye hayatı sona erdi. Okul bahçesinde hocalarla toplu fotoğraflar çekildi. O dönemde Harbiye Nazırı olan Mahmut Şevket Paşa da hocalar gurubuna katıldı. Mahmut Şevket Paşa'nın kardeşi Arif Hikmet de Kalaç'ın sınıf arkadaşları arasında idi. Mahmut Şevket Paşa'nın okula geliş amacı, açmayı düşündüğü İhtiyat Zâbitan (Yedek Subay) Mektebi'ne mülkiyeli öğrencileri girmeye teşvik etmekti. O yıl daha yasa çıkmadan okula kayıt yaptıranlar oldu.

Kalaç bu arada Kayseri'den bir mektup aldı. Mektupta babasının rahatsız olduğu bildiriliyordu. Babasının hastalığı, sınav sırasında Kalaç üzülmesin diye bildirilmemişti. Kalaç memuriyet takibini bıraktı ve Haydarpaşa'dan Kayseri'ye gitmek için trene bindi. Yolda çok endişeli idi. Çünkü iki yaşında annesini kaybeden Kalaç için baba sevgisi ve şefkati çok önemli idi[44].

Böylece Ahmet Hilmi Bey'in altı yıllık İstanbul tahsil hayatı sona eriyor, memuriyet ve vazife yılları başlıyordu.

---

[40] Köprülü Hamdi Bey Milli Mücadele döneminde Kuva-yı Milliye'den bir müfreze ile 26/27 Ocak 1920 gecesi, sallarla Gelibolu Yarımadasına geçti. Burada olan Akbaş Cephaneliğini ele geçirdi. Depoda bulunan Fransız askerleri ve mühimmatı Anadolu yakasında bulunan Lâpseki'ye getirdi. Silâh ve cephaneyi Anadolu'ya sevk ettikten sonra Fransız askerleri serbest bıraktı.Kemal Atatürk; Nutuk (1919-1927), AAM Yayınları, Ankara, 2002,s.268.Hamdi Bey, Biga'daki Kaymakamlığı sırasında baskına uğramış ve isyancı Aznavur tarafından şehit edilmiştir.

[41] Kalaç; Kendi…, s.48-49.

[42] Bir valinin veya yüksek makamlı bir devlet memurunun yanında idare stajı yapan memur.

[43] Kalaç; Kendi…, s.47-48.

[44] Kalaç; Kendi…, s.50-51. Halaçzade Hacı Mehmet Faik Efendi 27 Eylül 1910'da (H.5 Eylül 1326) tarihinde vefât etmiştir. Kalaç; Kendi…, s. 54.

2.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın İdarî Görevleri

2.2.1. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kayseri'deki Faaliyetleri

Ahmet Hilmi Bey 1910 yılında yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra Kayseri'ye geldi. İlk olarak yakınlarını ziyaret ettikten sonra babasının tedavisiyle uğraştı. Ardından da Kayseri Mutasarrıfı Muammer Bey ile görüştü. Kalaç Muammer Bey'le Aziziye'de memur olan enişteşini ziyarete gittiğinde tanışmıştı[45]. Mutasarrıf Muammer Bey Kalaç'ın Kayseri Maiyet Memurluğuna tayin yazısını Dahiliye Vekâletine yolladı.

15 Eylül 1910'da Mekteb-i İdadi'de dersler başladı. 28 Eylül 1910'da Kalaç, okulda tarih ve coğrafya öğretmeni olarak göreve başladı[46]. Şimdiki Kayseri Lisesi'nin bir katı yapılmış (1904'te) ancak ikinci katı yapılmamıştı. Beş sınıflı liva idadisine burası yeterli geliyordu. İlk sınıflarda 40-50 öğrenci varken sınıflar yükseldikçe öğrenci sayısı azalıyordu. Son sınıfta 8-10 öğrenci vardı. Kalaç altı yıl önce bu okuldan çıktığında son sınıf öğrenci sayısı 4 kişi idi. Birinci sınıftaki 45 arkadaşından sadece 2 kişi kalmıştı. Daha sonra katılan iki kişi ile birlikte 1904 senesinde 4 kişi mezun olmuştu. Altı sene sonra bu sayı iki katına çıktı. Bu arada meşrutiyetin ilânı ile ders programları daha faydalı hale getirilmiş ve dersler de guruplandırılmıştı[47].

Kalaç'ın idadideki hocalık görevi başladıktan birkaç gün sonra Kayseri Maiyet Memurluğuna tayin emri geldi. Bir staj niteliğindeki bu memurlukların belirli bir görevi yoktu.

Kalaç'ın asıl işi gazetecilik ve öğretmenlikti. Sabahları matbaada ondan sonra okulda ve ders bittikten sonra da hükümetteki işlerle uğraşıyordu.

Muammer Bey'den önceki mutasarrıflar hep yaşlı insanlar olduğu için halk onu hayret ve tereddütle karşılamış ancak zamanla halk onu sevmiş ve o da halk üzerinde güçlü bir

---

[45] Muammer Bey (Cankardeş) (1874-1928), Mehmet Sami Bey'in oğludur. 1874 (H.1290) tarihinde İstanbul'da doğdu. Muammer Bey Mülkiyeyi bitirdikten sonra 8 Kasım 1899'da 500 kuruş maaşla Sivas Maiyet memurluğuna başladı. 1902'de Hafik,sonra bir ara Aziziye (Pınarbaşı) kaymakam vekâletliği yaptı, 1902 tarihinde 990 kuruş maaşla Kangal Kaymakamlığına atandı. 1904'te Niksar ve 1905'te de 1570 kuruş maaşla Aziziye Kaymakamlığına asil olarak atandı. Bir zamanlar vekâleten kaymakamlık yaptığı Aziziye'de dört yıl kadar çalıştı. Buradan 3 Ekim 1897'de Vodin kazasına atandı. Ancak burada fazla kalmadı ve 7 Mayıs1897 tarihinde üçüncü defa Aziziye Kaymakamlığına dönmüştür. O sırada Aziziye kaymakamlığı Sivas iline bağlı idi. Muammer Bey nihayet 26 Ağustos 1909'da II. Meşrutiyetle birlikte 5000 kuruş maaşla Kayseri mutasarrıflığına terfi etti. Meşhur Valiler, 50 Ünlü Vali, İç İşleri Bakanlığı Merkez Valileri Bürosu Yayınları, Ajans Türk Matbaacılık, Ankara,1969, s.309-311. Kalaç; Kendi…, s.55-56.

[46] Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kayseri İdadisindeki görev ve faaliyetleri ile ilgili olarak başvurduğumuz Kayseri Lisesi Arşivi'ndeki sicil defterinde ismi bulunamamıştır.Kayseri Lisesi hakkında geniş bilgi için bkz. Yusuf Özmerdivenli, " Kayseri Eğitim Tarihinin Ulu Çınarı Kayseri Lisesi'nin Kayseri'nin Eğitim-Öğretim Tarihindeki Yeri ve önemi " I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri,2000, s.241-252.

[47] Kalaç; Kendi…, s.54-55.

otorite kurmuştu. Muammer Bey'in çalışmalarında baş prensibi, cehaletle savaşmaktı. Bunun için ilk ve orta dereceli okullara önem verdi. Kimsesiz çocuklar için yatılı okullar açtırdı. Kız çocuklarının eğitimi ile yakından ilgilendi. Kayseri'de eğitimde ilk tahsil merkez ve köylerde geri idi. Eğitim imamlarca camii yanlarındaki basit sıbyan mekteplerinde yapılıyordu. Resmî ilk mektep Ahmet Paşa Mektebi ile Sivas Kapısındaki Terakki Mektebi idi. Muammer Bey iki yıl süren mutasarrıflık döneminde sancak merkezinde 18 ilkokul,1 kız rüştiyesi, 1 erkek öğretmen okulu (Dar-ül-muallimin), Develi'de 6, İncesu'da 2 ve Talas'ta 1 ilkokul binası yaptırdı. Böylece açılan okul sayısı 29'u buluyordu. 8 mektebin inşaatı bitmiş, 13 okulda bitmek üzere idi [48].

Muammer Bey eğitim işlerinden sonra imar işlerine girişti. Bu dönemde, Kalaç da okul tatil olduğunda Mutasarrıf Muammer Bey ile birlikte imar işlerini takip ediyordu. O zamanlar Kayseri'nin ortaçağ manzaralı dar ve kıvrımlı sokakları hoş değildi. İstanbul ve Sivas Caddeleri kıvrımlı idi. Yol mezarlar içine düşer, meydan kapısında köhne dükkanlara uğrar, bazı yerlerde iki araba geçemeyecek kadar daralırdı. Muammer Bey sayesinde yol üstündeki mezarlar ve dükkanlar kaldırıldı. Mutasarrıf bıkmadan usanmadan çalışıyordu. Şimdiki Gültepe Parkının yapılması, Talas yolunun ağaçlandırılması, şehir içindeki mezarlıkların kaldırılması, Talas yolu üzerinde şehrin merkezine ve hükümet konağına yakın Debbağhanelerin (hayvan derisi imâl yerleri) kaldırılması işleriyle uzun süre uğraştı[49].

Ancak her zaman ve her yerde olduğu gibi Muammer Bey bu çalışmalarından dolayı saraya ve nezarete şikâyet edildi. Muammer Bey bu yüzden 1910 Ekim'inde Amasya Mutasarrıflığına nakledildi. Tayin emri gelince Türkiye'de ilk kez Kayseri'de büyük bir halk mitingi düzenlendi. Setenönü'ndeki bu gösteri toplantısını da vilâyette Maiyet Memuru olan ve Kayseri'nin ileri gelen şahsiyetlerinden Ahmet Hilmi Bey yönetti[50].

---

[48] Kalaç; Kendi…, s.60. Önder; Kayseri Basın…, s.128.

[49] Muammer Bey orta boylu, mütenasipti. İnce ve uzun bıyıklarını ölünceye kadar kısaltmadı. Yanık yüzlüydü. İçki ve sigara içmezdi. "Bütün fenalıklar boş durmaktan ileri gelir" derdi. "Bir yerin imarında en zoru yıkımdır. Onu yaparım, benden sonraki imara daha kolay çalışır." Prensibindeydi. Çok çalıştı, çok sevildi.Yoksulluk içinde ve aranmazlıkla ölüp gitti. Mezarı Kayseri'de Seyit Burhanettin Türbesi avlusundadır. Meşhur Valiler…,s.310.

[50] 18 Teşrin-i Evvel 1326 (31 Ekim 1910) tarihli Erciyes Gazetesi bu miting olayını " Meşrutiyete Doğru Bir Adım" başlığı altında yazdıktan sonra " Aklımız Ermiyor" fıkra sütununda o günün zihniyetini şöyle yansıtıyordu:

" *Geçen Perşembe günü şehrimizin Setenönü meydanında bir miting yapıldı. Amasya'ya tahvil eden Liva Mutasarrıfının bir senelik icraatından bahsolundu. Bu arada birkaç ses de "istemezük" şeklinde yükseldi. Merak sahiplerinden biri bu sesi yükseltenleri aramış , birer birer sormuş ve her birinden ayrı ayrı cevap almış. Onlardan biri pazarda satıcı ile alıcı arasına girer, sermayesiz para kazanırdım, Mutasarrıf buna*

Mitingde alınan kararlar ise "Kayseri Mutasarrıfı Muammer Bey'in, imar ve terakkiyi memlekete masruf olan mesaisinin daha semereli ve neticeli olması ve akim bırakılmaması için bir müddet daha Kayseri'de ibkası" hususu saraya, Meclis-i Mebusan Başkanlığına ve Dahiliye Nezaretine çekilen telgraflarla bildirildi. İki gün sonra 25 Ekim1910'de Mutasarrıf Muammer Bey Kayseri'deki görevinde bırakıldı[51].

Muammer Bey Kayseri'nin sosyo-kültürel hayatına da büyük katkılarda bulunmuştur. Muammer Bey, Ahmet Hilmi Kalaç ve arkadaşları gibi aralarında yüksek tahsil yapmış olan gençlere temsiller verdirir ve tiyatro eserleri oynatırdı. 1910 kışında Kalaç ve Kayseri'nin gençleri Kayseri'de ilk temsili verdiler. Oyunun adı "Nasıl Oldu" idi. Bu temsil işi gerçekten zordu. Memlekete tiyatro adı ile gelenler halkta iyi tesir bırakmamıştı. Onun için halkın ve özellikle ulemanın bu temsile gelmesini istiyorlardı. Muammer Bey bu işi de halletti. Mutasarrıf Miyaszade gibi tanınmış hocalardan[52] bir kaçını alarak temsile geldi. Her sınıf halktan büyük bir kitle Boyacıkapısındaki Aynalı Gazino binasına geldi. 27 Kanun-u Evvel 1326 (12 Ocak 1911) tarihli Nüshasında Erciyes Gazetesi bu temsil hakkında yazılar yazdı[53]. Kalaç, 7 Temmuz 1911 günü bir kılavuz alarak Hacılar tarafından Erciyes dağına çıktı.

---

mani oldu. Bir diğeri dibağ (hayvan derilerini terbiye eden) idim. Şehrin ortasında icra-i sanat ederdim. Mutasarrıf Şehrin havasını ihlâl ediyor diye tabakhanemi kapadı. Kârıma mani oldu. Bir üçüncüsü de, ben cadde ortasında kale hendeğinde dükkân sahibi olmak isterdim. Mutasarrıf belediye arsası üzerine bina yapmak hakkın yoktur dedi, menetti. Hasılı şu meraklı adam kime sormuşsa anlamış ki, mutasarrıfı bir iş yaptığından dolayı bu sesler hatlı görüyordu. Neticede bunların vazifesiz bir mutasarrıfı istemekte olduklarına kanaat ederek hayrette kalmış. Bu zât, Setenönü'nün karşısındaki kahvenin . balkonunda bir âli mektepten çıkmış bir zât görseydi de, "yahu bunlar vazifesiz bir mutasarrıf arıyorlar,siz okuduğunuz mektepte bu biçim memuriyete hiç tesadüf ettiniz mi? Bunlar hasis menfaatlerine kavuşmak için bağırıyorlar, ya sizin kalbiniz ne için çarpıyor? Deseydi acaba ne cevap verecekti. İşte buna bizim aklımız emiyor. Kalaç; Kendi…, s.59-60.

[51] Meşhur Valiler…, s.311. Kalaç; Kendi…, s.60. Kayseri halkı Muammer Bey'i unutmamış ve mahallelerden birisine "Muammer Bey Mahallesi" adını vermiştir.

[52] Gerçekten Kayseri'nin o tarihte şöhretli din bilginleri vardı. Hacı Vahdi Efendi, Kızıklı Hoca, Küçük Hafız, Kara Molla vb. gibi. Bunlardan Hacı Efendiye ileri derecedeki bilgisi ve olgunluğu yüzünden " ermiş" bile derlerdi. Nakledilir ki, hacı Efendi bir gece rüyasında Hz Muhammed'i (s.a.v.) ve yanında Mustafa Kemal'i görmüş. Önceleri Mustafa Kemal'in bir kısım icraatına eleştirmeci bir dil uzatırken bu rüyadan sonra Atatürk yanlısı ve inkılâpçı bir hoca olmuş ve bunun sebebini açık açık ifade etmiştir. Meşhur Valiler…, s.312.

[53] Temsili şu surette mütalaa ediyordu; "*Evvelâ oyunu deruhte eden eşhas memleketin münevver gençlerinden bulunuyordu. Bunların bu teşebbüsü bir nevi fedakârlıktı. Henüz tiyatroyu başka suretle telâkki eden bir muhitte bu işlere tevessül etmek bir takdir payı ayırır sanırız. Onlar oyunu yapmakta tereddüt etmediler. Menfaatinin ilk mekteplere ait olması gayretlerini artırdı. Temsil muvaffakiyetle sahneye kondu. Hazır olanların takdir ve alkışları ile neticelendi. Memulün fevkinde seyircilerin hazır bulunması onlarda tiyatro hakkında iyi bir his uyandırmasıdır.* Erciyes Gazetesi'nin bu nüshası gerek Raşit Efendi Kütüphanesi ve gerekse KAYTAM'daki gazete nüshaları içinde bulunamamıştır. Bundan dolayı bu bölüm Kalaç'ın kitabından alınmıştır. Kalaç; Kendi…, s.61-62. Ayrıca Konu hakkında bkz. Ahmet Hilmi Kalaç, "Kayseri'de İlk Temsil Nasıl Yapıldı?", Kayseri İl Gazetesi, Yıl.22, No.2068, 14 Kasım 1946, s.1.

Kayseri ticaret hacmine göre bayındırlıkta geri kalmıştı. Bunda Ankara'ya bağlı olmanın da tesiri vardı[54].Rahat hareket edilemiyordu. Meselâ tren hattı yoktu[55]. Ankara ve Ulukışla şose yolu oldukça bozuk idi. O yıl yaşanan bir olayı Kalaç şöyle anlatmaktadır;

" Kayserili iki müteşebbis tüccar Kayseri- Ereğli arasında işletmek üzere birkaç otomobil getirmeye karar verdiler. Otomobilin henüz Anadolu'da görülmediği bir zamanda bu teşebbüslerinin büyük bir rağbete mazhar olacağını ve kâr getireceğini umarlar. Müsaadesini alarak Avrupa'ya kadar giderler. İtalya'dan üç adet binek otomobili satın alırlar. Vapurla İstanbul'a, Trenle Ereğli'ye kadar getirirler. Ereğli'den nihayet bir günde Kayseri'yi tutacaklarını hesaplayarak gelecekleri günü telgrafla bildirirler.

Otomobili görmek halkta merak ve heyecan uyandırmıştı. Muayyen günde halk şehir haricine yol boyunca dökülür. Kilometrelerce uzaklara kadar gidenler olur.. Akşama kadar beklerler otomobiller gelmez. Ertesi gün, daha ertesi gün halk İstanbul caddesine taşınmakta devam eder. Ancak bir hafta sonra otomobilden ikisi bata çıka gelebilir. Otomobillerin yolda bir çok arızalara uğradığını, kuma bataklığa saplandıklarını, bazı yerlerde mandalarla çekildiğini söylemeye hacet yok. Kayseri'ye gelebilen iki otomobil, ancak Talas'a bir iki sefer yaptıktan sonra bu yollara elverişli olmadığı anlaşılmış, elden çıkarılmak üzere otomobiller İstanbul'a gönderilmiştir. Otomobil işinin akim kalması o senelerde bazı teşebbüslerin alınmasında fena misâl teşkil etmişti [56].

---

[54] O zaman Kayseri Ankara'ya bağlı bir sancaktı. Develi ve İncesu'dan ibaret iki kazası vardı. Bünyan, Pınarbaşı, Sivas Vilâyetine , Ürgüp de Niğde'ye bağlı bulunuyordu. Kayseri 20 Nisan 1914 tarihinde 250 sayılı kanunla bağımsız sancak haline gelmiştir. Ali Güler, "Kayseri'de Demografik Durum (1831-1914)" III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri,2000. s.206.

[55] 1911 yılının mart ayında Bağdat hattının Ereğli'den Kayseri'ye bağlanması için teşebbüste bulunuldu. İttihat ve İttihat ve Terakki kulübünde toplantılar yapıldı. Padişaha, sadarete ve Mebusan Meclisi'ne telgraflar çekildi. Bu telgraflarda padişaha şunlar yazıldı;

" Atabe-i Süreyya Mertebe-i Şehinşahiye

Hür padişahın hür milleti bulunmakla müftehiriz. Milletin sürurları ile mesrur, kederleri ile mükedder olacağınıza eminiz. Kayseri'mizin ehemmiyet-i mevkiye ve ticariyesi, tarihen müsbet bulunduğundan, nimet-i hürriyetten bihakkın nasibedar olmaklığımız Ereğli şimendiferinin buraya temdidine vabestedir. Bu babda inayet-i mutlaka-yi keremkârilerinin masrufiyetini bu emrin ihtiva ettiği 250 bin nüfus namına istirham ve asâr-ı feyliyesine intizar eyleriz."

İstanbul'daki Tanin, Sabah, Jöntürk, Tasvir-i Efkâr ve Bozantiyan gibi gazetelere teşebbüsler hakkında bilgi verildi ve yardım istendi. Ancak bu tür teşebbüsler sonuç vermedi Kalaç; Kendi…, s.64. Kayseri-Ankara demiryolu 24 Nisan 1927 tarihinde açıldı. Muhsin İlyas Subaşı; Dünden Bugüne Kayseri, Geçit Yayınevi, Kayseri,1998, s. 236.

[56] Kalaç; Kendi…, s.56.

1910 yılında şimendifer gibi su meselesi de önemli bir konu idi. Zamantı suyunun[57]Kayseri'ye aktarılması için çalışmalar başlatıldı. Erciyes Gazetesi'nin 30 Ağustos 1326 (12 Eylül 1910) tarihli sayısının " Ne Var ? Ne Yok?" sütununda şu bilgiler veriliyordu:

"*Merzifon Kasabasının suyunu şehre isale eden mühendis M. Virt Zamantı Suyunu keşfetmek üzere geçen Çarşamba günü şehrimize gelmiştir. Mumaileyhin tahsisat-ı şehriye ve masarifat-ı râhiyesini belediyemiz deruhte etmiştir. Binaen-aleyh, belediyenin bu teşebbüsü şayan-ı tebriktir."* Gazetenin devam eden sayılarında da bununla ilgili haberler yer aldı[58].

Kalaç Kayseri'nin iktisadî hayatı hakkında da değerli bilgiler vermiştir. Kalaç 1910 yılında Belediye Ticaret Odası, Osmanlı Bankası ve tacirlerin kayıtlarına dayanarak Erciyes Gazetesinde " Kayseri'yi Bilmek İster misiniz?" başlığı altında bir yazı yayımladı. Bu yazının hazırlanmasında ve kayıtların toplanmasında Muammer Bey'den çok yardım gördü. Yazı oldukça uzun ve teferruatlı idi[59].

Kayseri deyince akla ilk olarak pastırma geliyordu. 1910 yılında pastırma için kesilen inek sayısı belediyenin resmî kaydına göre 25.000 idi. Bu sayıya evde kesilen 5.000 inek daha eklenirse sayı 30.000'i buluyor. Kalaç 1910 yılında Kayseri'den dışarıya ihraç olunan ticaret eşya ve maddelerinin miktar, çeşit ve değerleri hakkında şu bilgileri vermektedir:

CİNSİ	ADET	OKKA[60]	KIYMET (LİRA)
Sığır derisi	30.000	----------	18.000
Keçi derisi	20.000	----------	2.400
Oğlak derisi	10.000	----------	1.000
Koyun derisi	30.000	----------	3.000
Kirli yapağı	----------	400.000	28.000
Yıkanmış yapağı	----------	50.000	5.000
Güz unu	----------	30.000	3.000
Yapağı yünü	----------	24.000	1.440

[57] Zamantı Irmağı Uzunyayla içerisinde Viranşehir Bucağı, Şerefiye Köyü önünden kaynağını alır. Zamantı Irmağı, Kayseri ve civarı için kendisinden çok faydaların beklenebileceği servet kaynaklarından sayılır. Zamantı Irmağı hakkında geniş bilgi için bkz. Kazım Özdoğan; Kayseri Tarihi, Kültür ve Sanat Eserleri, C.I, Erciyes Matbaası, Kayseri 1948. s.9.

[58] Kalaç; Kendi…, s.64.

[59] Kalaç; Kendi…, s.65.

[60]Okka, 1283 gramlık ağırlık ölçüsü birimi. 400 dirhem bir okka ederdi.

Tiftik	----------	20.000	2.000
Kitre Zamk	----------	200.000	34.000
Cehri	----------	138.000	6.900
Çekirdek içi	----------	80.000	3.200
Yonca tohumu	----------	50.000	3.000
Salep	----------	2.000	600
Afyon	----------	400	800
Haşhaş tohumu	----------	16.000	240
Çöven kökü	----------	150.000	750
İç yağı	----------	60.000	3.000
Sade Yağ	----------	12.000	1.200
Bezir yağı	----------	----------	----------
Buğday	----------	3.000.000	30.000
Çavdar ve arpa	----------	1.000.000	11.000
Fasulye	----------	120.000	1.200
Zeyrek	----------	90.000	900
Yumurta	2.000.000	----------	2.000
Yün ipi	----------	36.000	5.400
Bağırsak	----------	30.000	5.400
Balmumu	----------	5.000	1.000
Güherçile	----------	133.000	3.600[61]

O dönemki taşıma araçlarının yetersizliği göz önünde bulundurulursa ticaret hacminin ne kadar büyük olduğu anlaşılacaktır.[62]

1911 yılında İttihat ve Terakki Partisinin milli ekonomi politikaları çerçevesinde Kayseri'deki Türkler arasında iktisadî bir teşebbüs yaşandı. O gün için Türkler henüz kolektif hayattan uzakta iken Türkler o yıl "Sühulet Şirketi" adıyla bir şirket kurdular. Kayseri'de Türkler her ne kadar ticaretle uğraşsa da manifatura ticareti Ermeni ve

[61] Kitre: Gevenden Çıkarılan bir tür zamk, Cehri: Kırmızı renk elde edilen kök, Çöven: Kökü ve dalları, suyu sabun katılmış gibi köpürten, kir temizleyici bitki, sabun otu, Zeyrek: Keten tohumu, Güherçile: Tarımda gübre, hekimlikte ilaç olarak kullanılan, barut gibi patlayıcı maddeler yapımına yarayan, beyaz renkte ve ince billûrlar durumunda birleşik bir madde, potasyum nitrat. Güherçile üretimi ile ilgili bkz. Metin Hülagü, "Osmanlı Devleti'nde Güherçile Üretimi ve Kayseri Güherçile Fabrikası", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.11, Kayseri,2001, s.73-89.

[62] Kalaç; Kendi…, s.66-67.

Rumların elinde bulunuyordu. Bundan dolayı Kayseri esnafı işbirliği yaparak "Osmanlı-İslâm Sühulet" adını verdikleri şirketi kurdular. Buradaki "İslâm" kelimesi, şirketin Türklere ait olduğunu gösteriyordu. Bu durum bize Türklüğe doğru gidişi de gösteriyordu. Şirketin nizamnamesinin hazırlanmasında ve kurulmasında Ahmet Hilmi Bey aktif rol oynadı. Şirketin kurulmasında Nalbantzâde Süleyman Ağa, Yedekçizadelerle, Uşâkizâde Osman Bey'in de gayretleri oldu. O kış şirket mağazasını açarak işe başladı. 10 Kânun-u Sani 1326 (23 Ocak 1911) tarihinde Erciyes Gazetesi bu şirketle ilgi yazı yazarak müteşebbislerini tebrik etti. Böylece Kayseri'de milli ekonominin temeli atıldı. Meşrutiyet öncesinde sönmeye başlayan Türklerin iktisadî varlığı yeniden canlanmaya başladı[63]. Bu faaliyetler II. Meşrutiyet'in ilânından sonra hız kazanan Türkçülük fikir hareketinin ve İttihat ve Terakki Partisinin millî burjuvazi yaratma politikalarının sonucu idi.

Daha İstanbul'da iken İttihat ve Terakki Partisine katılan Ahmet Hilmi Bey, Kayseri'de de haftanın bir gününü bu parti kulübündeki toplantılara katılmakla geçirmeye başladı. Kulübe sürekli gelenler, Nalbantzade Süleyman, Mahkeme-yi Şeriyye Başkâtibi Hoca Kâzım, Yedekçizade Mehmet, İbrahim Safa, İmamzâde Mehmet ve Reşit, Bahçelizade Ahmet Bey ve o zamanın gençlerinden Kâtipzade Nuh Naci, Draszade Nurullah Sami, Hacılarlı Mustafa, Taşcızade Mehmet, Mazlum Rasim ile bazı muallimlerden ibaretti. Buradaki toplantılarda konferans verilirdi[64].

2.2.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Adana Maiyet Memurluğu

Ahmet Hilmi Bey'in siyasi hayatında en etkili olan kişi Mutasarrıf Muammer Bey idi. Muammer Bey tayininin çıktığı bütün illere genellikle Ahmet Hilmi Bey'i de götürdü. Muammer Bey'in 1911 Haziran'ında Adana Valiliğine tayini çıktı[65]. Kayseri'de bir buçuk yıl çalışan Muammer Bey'in Adana gibi büyük bir vilâyete tayini halkı sevindirirken, ayrılacak olması da üzüntü veriyordu. Kalaç'ın Muammer Bey ile ilgili düşüncelerine gelince:

"*Muammer Bey, yılmadan usanmadan çalışan, memleket menfaatini her türlü şahsi menfaatlerin üstünde tutan idarecilerimizdendi. Vatan ve memleket uğrunda*

---

[63] Kalaç; Kendi…, s.63.,Meşhur Valiler…, s.313.
[64] Kalaç; Kendi…, s.61.
[65] Muammer Bey Adana'da 13 Haziran 1911 tarihinden 1912 yılı Ocak ayı sonuna kadar görev yaptı. Sonra Konya Valiliğine nakledildi. 1912 yılının iç ve dış olayları arasında Hürriyet ve İtilâf Fırkası işbaşına geçince, Muammer Bey Konya Valiliğinden çekilip İstanbul'a giderek" İttihat ve Terakki Merkez-i Umumi Azası" sıfatıyla siyasal hayata girmiştir. Bu sırada Balkan savaşı çıkmış, Muammer Bey'de politikayı bırakarak gönüllü asker kimliğiyle cephede savaşmıştır. Meşhur Valiler…, s.315. Önder; Kayser Basın…, s.129

yapmayacağı fedakarlık ve feragat yoktu. Bazen acele kararları olduğu zamanda da münakaşayı kabul ederdi. Hak ve mantık karşısında doğruyu tercihte tereddüt etmezdi. Yirmi sene kadar idarede ve mebuslukta hayatımız beraber geçmiştir. Vefalı bir arkadaş, vatanperver ve tam bir insan olarak tanıdığım Muammer Bey'i rahmetle anarım[66].

Ahmet Hilmi Bey'de 1911 Temmuz ortasında Adana'ya hareket etti. Kalaç'ın verdiği bilgilere göre , bu iki şehir arasındaki yollar oldukça kalabalık idi. Ulukışla'dan sonra Bağdat Demiryolu hattı yapılmakta idi. En zor olan Toros inşaatları yapılıyordu. Pozantı yolunda pazar gibi her şey satılıyordu. Gülek Boğazı'ndan geçen Kalaç, Ayvabeyi'nden sonra verimli Çukurova'yı gördü. Tarsus'ta trene bindi ve Temmuz sonlarında Adana'ya vardı.

Kalaç, o yıl 15 Ağustos 1911'de gelen bir yazı ile Liverpool Üniversitesinden gelen Profesör George Karisteng'in İslahiye ilçesine bağlı Sakçagöz'de Hititlere ait bir höyükte ekibiyle birlikte yapacağı bir kazıda, tarihçi olması nedeniyle onların başında komiserlik yaptı. Çıkan malzemeleri kaydetti ve korunmalarını sağladı[67]. Kalaç, Ekim sonuna kadar burada çalıştı. İtalya ile Trablusgarp Savaşı çıkınca heyet İskenderun yoluyla Avrupa'ya, Kalaç da Adana'ya döndü.

Ahmet Hilmi Kalaç, 1912 yılının Ocak ayında Bahçe Kazası'nın kaymakam vekâletine tayin oldu. Burada kasabanın önemini iki olay artırdı. Birisi Bağdat hattı, diğeri de yakınlarda açılan Ayrancı Tüneli idi. İnşaatın şantiye işçileri çoktu. Şubat sonlarında asıl kaymakam gelince Kalaç Adana'ya döndü[68].

Kalaç, Bahçe kazasında iken Muammer Bey Konya'ya vali oldu. Kalaç, Erciyes Dergisi'nde beraber çalıştığı Dörtyol Kazası kaymakam vekili Recep Bey ile birlikte Konya'ya gitti. Ancak Kalaç'ın tayini bir hafta sonra Bor'a çıktı. Bor kaymakam vekâletini üzerine aldı. Bu sırada mebus seçimleri yakındı. Derhal Bor'a gitti. Buradaki vekâleti bir ay kadar sürdü. Bir ay sonra Bozkır Kaymakam vekâletine gitti. Bu sırada Muammer Bey Konya Valiliğinden istifa etti. Kalaç, Konya kazalarında görev yaparken

---

[66] Kalaç; Kendi…, s.68.

[67] Kazı sırasında bir kadın figürü bulundu. Bunun başlığı halen Anadolu'da yaşayan bazı köylü kadınlarının hotuz dedikleri başlıklarına benziyordu. Bu kazı sonuçları Atatürk'ün eskiden beri Anadolu'nun bir Türk yurdu olduğu yönündeki düşüncelerini ve çalışmalarını destekler boyutta idi. Kalaç; Kendi…, s.73-74.

[68] Kalaç; Kendi…, s.75.

maiyet memurluğu da Adana'ya bağlı idi. Bozkır'ın asıl kaymakamı gelince Adana'ya döndü[69].

Bu sırada İstanbul'da hükümet kabinesinde bir değişiklik oldu (1912). İktidara Kâmil Paşa ve ekibi geçti. İdarede karışıklık baş gösterdi. Adana valisi olan Emin Bey Kalaç'ı memurların muhakemesine bakmak üzere, İdare Mahkemeleri de mevcut olduğundan, Mülkiye Müstantikliğini de (Sorgu Hakimliği) Kalaç'a verdi. Kalaç, 1912 yılının Eylül ayına kadar yazı işleri ve Mülkiye Müstantikliği ile uğraştı. Adana Sultanisi (Lisesi) açılınca ikinci yarıda riyaziye (matematik bilgisi) derslerini aldı. Kalaç, Dar'ül-muallimin'in fünun şubesi mezunu olduğu için bu görevi alabildi. O yıl asıl muallim gelmediğinden Adana'dan ayrılıncaya kadar bu işi yürüttü[70].

Kâmil Paşa hükümeti İttihat ve Terakki Partisi'nin etkinliğine son vermek için tedbirler alıyordu. Memurların bu parti ile ilişkilerini kesmesi için bir genelge yayımladı. O dönem Adana'da üç maiyet memuru vardı. Ahmet Hilmi, İzmirli Mithat ve Şamlı Sadık Beyler. Bu sırada Balkan Harbi başladı. İlk günleri Kalaç ve arkadaşlarının maneviyatı ve ümitleri sağlamdı. Bütün konuşmalar savaş üzerine idi. Harp başladıktan sonraki haberler can sıkıyordu. Kalaç ve arkadaşları maiyet memuru olarak masa başında oturmaktan sıkılıyorlardı. Üç arkadaş cepheye gitmek için Vali Emin Bey'e bir yazı verdiler[71]. Vali ise bu üç maiyet memurunun masa başında görevlerini yapmalarının daha doğru bir karar olacağını söyleyerek bu isteği reddetti.

24 Teşrin-i Evvel 1328 (Ekim 1912) Çarşamba günü Osmanlı ajansı şu haberi verdi: "*Hükümet-i Osmaniye'nin Düvel-i Muazzamanın tavassutu için müracaatta bulunduğu"* Bu haber savaşın kaybedildiğini gösteriyordu. Ayrıca ajans haberlerine göre Kırkkilise'de(Kırklareli) ordu yenilerek Çatalca'ya kadar geri çekilmişti. Bu olaylar yaşanırken İstanbul gazeteleri dört gözle bekleniyordu[72]. Balkan Harbi sonunda beklenenin aksine Osmanlı Devleti Balkan Devletlerine yenildi. Balkan Devletleri bir olup savaşırken, Osmanlı içindeki siyasî istikrarsızlık, parti kavgaları ve azınlıkların devlet aleyhindeki faaliyetleri devleti zayıf düşürdü.

---

[69] Kalaç; Kendi…, s.75.
[70] Kalaç; Kendi…, s.76.
[71] Yazının içeriği şöyle idi: "*vatan tehlikededir. Bu tehlikeli anda hepimize terettüp (üzerimize düşen) vazife-yi Vataniye vardır. Buradaki vazife-yi memuriyetimiz düşmanların karşısında göğüs germeye mani değildir. Binaenaleyh Müdafaa-yı Milliye'nin birer ferdi sıfatı ile mücahede (savaşmak) etmekliğimiz için harbin nihayetine kadar mezuniyetimize müsaade buyrulması*" Kalaç; Kendi…, s.77.
[72] Kalaç; Kendi…, s.77.

Kalaç Adana Sultanisi'ndeki dersleri ve kalemdeki işleri ile uğraşırken 23 ocak 1913 tarihinde İstanbul'dan gelen bir telgrafta Kâmil Paşa kabinesinin istifası bildiriliyordu. İttihat ve Terakki mensupları hükümet darbesi yapmıştı. Sonuçta Mahmut Şevket Paşa sadrazam, Talat Bey'de dahiliye nazırı oldu. Yeni hükümetle birlikte hükümet dairelerinde hareketlilik başladı. Ermeni ve Rumların şımarıklığına set çekilmeye başlandı. Vali Emin Bey Gülek Nahiyesi'nde bir müdür hakkında açılan tahkikat için Kalaç'ı yollama kararı aldı. Bu sırada İstanbul'da bulunan Muammer Bey'den Kalaç'a bir telgraf geldi. Muammer Bey'in tayini Sivas'a çıkmış, Kalaç'ı da yanına çağırıyordu. Kalaç bu teklifi kabul etti. Gülek'teki tahkikat işini on günde tamamlayıp Adana'ya geldi ve 1 Nisan 1913'te Çukurova'dan ayrıldı. Beş günlük seyahatten sonra Kayseri'ye geldi. On dokuz aydır ayrı kaldığı Kayseri'de imar ve gelişme, Muammer Bey dönemine göre gerilemişti[73].

2.2.3.Ahmet Hilmi Kalaç'ın Suşehri ve Şarkikarahisar'daki Faaliyetleri ve Ermeni Olayları

Ahmet Hilmi Bey Muammer Bey'in teklifini kabul ederek Nisan ayının (1913) ortalarında Sivas'a geldi. Sivas o tarihte en önemli illerimizden birisiydi. I. Dünya Savaşı öncesinde doğu cephesinin ikmâl merkezi konumundaydı[74]. Asayiş bozuktu. Her yerde eşkıya çeteleri türedi. Cephe gerisindeki azınlıklar kendi aralarında örgütler kurarak Osmanlı Devleti'ne karşı isyana hazırlanıyorlardı. Özellikle büyük devletlerin kışkırtmaları sonucunda bir çok Ermeni, Vilâyet-i Sitte hayaline kapıldı. Doğudaki bu altı ilin kendilerine verileceği beklentisiyle hükümete baş kaldırdı.

Muammer Bey ve Ahmet Hilmi Bey'i işte böyle bir ortam bekliyordu. Bir taraftan bu Ermeni çeteleri ile uğraşırken bir yandan da doğu cephesinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyorlardı. Cepheye giden devlet büyüklerinin karşılanması ve ağırlanması işleri de Muammer Bey'le Kalaç'a aitti.

Gece gündüz demeden işleri düzeltmek için çalışırken bir yandan da Sivas'ın imarı ile de yakından ilgileniyorlardı. Muammer Bey bölgedeki gelişmeler hakkında hem Dahiliye Nezaretine hem de İttihat Terakki merkezine bilgi veriyordu.

12 Mayıs 1329 (25 Mayıs 1913) tarihinde Muammer Bey kalabalık bir heyetle Ulaş, Kangal, Kocakurt, Konukboğan, Gürün ve Darende'de incelemelerde bulundu. Kalaç da

---

[73] Kalaç; Kendi…, s.78-79.

[74] Seferberliğin ilân edildiği tarihe kadar ordu iaşe bölgesinde yer almayan Sivas Vilâyeti, 5 Kasım1914 tarihinden itibaren doğu cephesinde bulunan 3. Orduya bağlı 10. Kolorduya ait iaşe ihtiyaçlarının tamamını ve her türlü sevkıyat işlerinin büyük bir kısmını sağlamaktaydı.Tuncay Öğün; Kafkas Cephesinin I. Dünya Savaşındaki Lojistik Desteği, AAM Yayınları., Ankara,1999, s.186.

Ağustos ayı içinde Şarkışla ve o zaman Sivas'a bağlı Bünyan'da on günlük araştırma gezisine çıktı. Sivas'a döndükten sonra eylül başında Kalaç, Kangal Kaymakam vekâletine gitti. Görev mahallinde bulunan bütün köyleri gezdi. Kangal'ın asıl kaymakamı gelince Hafik'te Türkler ve Ermeniler arasında çıkan bir arazi davasını halletmek için bölgeye gitti[75].

Balkan Harbinden sonra zayıflayan idare mekanizması düzelmeye başladı. Sivas'taki asayiş sağlandı. Tokat ve Amasya gezisinden dönen Kalaç birkaç gün sonra Suşehri'ne asaleten kaymakam atandı (19 Teşrin-i Sani 1329- 2 Aralık 1913). Kalaç, Hafik, Zara üzerinden 25 Aralık 1913'te Suşehri'nde vazifeye başladı.

Suşehri'nde Ermeniler kendi milli menfaatleri doğrultusunda çalışıyorlardı. Suşehri o zaman Şarkîkarahisar mutasarrıflığına bağlı bir kaza idi. Karahisar mutasarrıfı Asım Bey'di. Mutasarrıf ile görüşen Kalaç, ilk iş olarak Ermeni ve Rumların faaliyetlerine karşı Türkleri yetiştirme kararı aldılar. Bu işe de öncelikli olarak okullarda başladılar[76].

Kalaç, Suşehri'nin köylerini (Ezbider ve Agvanos) gezerken Ermeni okullarındaki ayrımcılığı ve kendi milli menfaatleri doğrultusunda nasıl çalıştıklarını gördü. Türk mekteplerinin durumu ise içler acısı idi. Türk okulları hoca ve bina bakımından oldukça fakirdi. Kalaç, Vali Asım Bey ve Muammer Bey'in yardımıyla bu eğitim kurumlarını düzenleme faaliyetlerine girişti. Kalaç, Suşehri'nde yeni bir okul yapmak için çalışmalara başladı. Ayrıca işe yaramayan memur ve muallimleri de görevlerinden alıyordu. Bozulan asayişi temin etmek için Jandarma kumandanı Sivaslı Yüzbaşı Ziya Bey'le çalışmalara başladı. Kalaç, iki aylık kaymakamlıktan sonra Karahisar Mutasarrıfı Asım Bey'in tifo hastalığına yakalanması üzerine Karahisar mutasarrıfının yerine vekâleten atandı. Burada da Ermenilerin gizli faaliyetleri ile uğraştı. Balkan harbinden sonra Hürriyet ve İtilâf Fırkası[77] azınlıkları susturmak için onlara bir takım idari görevler vermişti. Bu çerçevede Karahisar polis komiserliğine de bir Ermeni atanmıştı[78].

Kalaç, Karahisar'da yedi ay görev yaptı. Bu süre zarfında uğraştığı başlıca meseleler ise:

1. Merkez ve kazalarda bozulan asayişi sağlamak,
2. Yanan kasabadaki halkın yeniden yerleştirilmesini sağlamak,

---

[75] Kalaç; Kendi…, s.79-83.
[76] Kalaç; Kendi…, s.84-85.
[77] Hürriyet ve İtilâf Fırkası Hakkında bkz. Yücel Özkaya, " Ulusal Bağımsızlık Savaşı Boyunca Yararlı ve Zararlı Dernekler", AAMD, C. IV, S.10, Kasım 1987, s.177-179.
[78] Kalaç; Kendi…, s.88.

3. Alucara, Kelkit ve Şiran hattından orduya erzak sağlamak.

Bu maksatta hayvanlar yetersiz kalınca Kalaç dahil olmak üzere bütün hükümet memurları ve ileri gelenler kendi sırtlarında Alacura'ya kadar erzak ve mühimmat taşıdılar. Bunu gören halk da çok heyecanlandı. O dönem imkânlar çok kısıtlı idi. Örneğin Suşehri- Refahiye arasındaki taşıt vasıtaları iki yüz deve, beş yüz eşek, üç yüz at ve katırdı. Ancak develer soğuğa dayanamadılar ve bakıcı erleri de olmadığından yok olup gittiler. Ayrıca kağnı arabaları da taşıma yapıyordu. Bu vasıtalarla doğu cephesine günde yüz ton erzak taşınmalıydı[79].

6 Nisan 1914 tarihinde Karahisar Mutasarrıfı Hüseyin Nazmi Bey'in görevine başlaması üzerine Kalaç Suşehri'ne geri döndü. İlk iş olarak izci teşkilâtını kurma çalışmalarına başladı. Sonra okul yaptırmak için gerekli olan arazilerin istimlâkını halletti ve yeni okul inşaatına başladı. Eskimiş olan hükümet binasının yerine yenisini yapmak için temelini attı[80]. O sıralarda Ziya Gökalp'in ve Türk Ocaklarının savunduğu Türkçülük fikir hareketi hızla yayılıyordu. Kasabada yapılan okulun kapı kemerinin üstüne bir kabartma kurt başı koydurdu. Ondan sonra Vali Muammer Bey'in isteği doğrultusunda Hafik kaymakamı Nafi Bey, Sultan Osman'ın mermerden yapılmış bir büstünü kasaba meydanına diktirdi[81].

2.2.3.1. Ermeni Olayları

Kalaç'ın Suşehri'ndeki idarecilik görevi sırasında onu en çok meşgul eden konuların başında Ermenilerin hükümete karşı hareketleri geliyordu. Ermenileri bu tür olaylara sevk edenler ise Taşnaksütyun örgütü ile kilise idi. 1878 yılına kadar Osmanlı Devleti'ne bağlı olarak yaşayan Ermeniler, 1878 Ayastefanos ve Berlin Antlaşmalarının ilgili maddeleri ile başta Rusya olmak üzere İngiltere ve Fransa tarafından isyana teşvik edildi. Dıştan yapılan bu tahrikleri içeriden de Ermeni örgütleri ve kiliseleri destekliyordu. Bütün bu gelişmeler sonucunda 1890 yılından itibaren Anadolu'nun dört yanında Ermeni isyanları patlak verdi.

---

[79] Kalaç; Kendi…, s.107-109.

[80] Muammer Bey Kalaç'ın Suşehri'ndeki çalışmaları hakkında günlüğüne şu notları düşmüştür:

5 Teşrin-i Evvel(Ekim) 1330 (1914) Pazar

" Suşehri'nde kaldım. Kaymakam Ahmet Hilmi (Kalaç), iyi çalışıyor. Tahmin ettiğim gibi mükemmel bir idare memuru çıktı. Muntazam bir mektebe başlanmış, bir numune bahçesi yapmış, iyi bir idare tesis etmiş, burada pamuk yetişebilecek. Bunlara biraz tohum… Suşehri'nde bir de Kütüphane yapıyorlar, bin kuruş tahsisat gönderilecek."

[81] Kurt başlı okul depremden yıkılmış, Osman Bey'in Hafik'teki büstü ise "*padişahlığa ait hatıradır*" diye vali Nazmi Toker tarafından kaldırılmıştır. Önder; Kayser Basın…, s.149.

Ermeniler, Şark Meselesi çerçevesinde Avrupalı Devletler tarafından kendi okul ve kiliselerinde milliyetçilik fikir hareketi kullanılarak istekleri doğrultusunda bilinçlendirildi ve sonra da silahlandırıldı. Silahlı Ermeni çeteleri Osmanlı devlet memurlarını katletmeye başladı. Bu suikastlarla devletin acz içinde olduğunu göstermeye çalışıyorlardı.

Özellikle I. Dünya Savaşı öncesindeki seferberlik döneminde faaliyetlerine hız veren Ermeniler kendi milli çıkarları için ihtilâl hazırlıklarına başladılar. Ermeni din adamları Suşehri'nin köylerini gezerek halkı isyana teşvik ediyorlardı[82]. I. Dünya Savaşı başladığında Osmanlı askerleri Sivas, Suşehri yoluyla Erzincan ve Erzurum'a giderken Ermeniler kısmen faaliyetlerini durdurmuşlardı.

Pürk, Suşehri'nin verim ve nüfus açısından en iyi Ermeni köyü idi. Suşehri'ne beş km. mesafede Kösedağ eteğinde bulunuyordu. Arazisinin verimli olmasından dolayı halkı zengindi. 1909 yılında burada Taşnaksütyun Cemiyetinin şubesi açıldı. Burası bir nevi siyasi merkez durumundaydı. Cemiyete çok para yardımı vardı. Cemiyet başkanı köy köy gezip halkı silahlandırıyordu. İhtilâl için hazırlıklar çok gizli tutuluyordu. Bu arada Osmanlı Devleti'nin 21 Temmuz 1914'te seferberlik ilânından sonra Pürk'ten alınan yüze yakın Ermeni çocuğu daha cepheye varmadan kaçtı. 10 Şubat 1915'te Pürk'te Ermeniler Zara Teşkilâtı Mahsusa[83] elemanlarına saldırdı. Bunun üzerine Kalaç, Suşehri Jandarma Kumandanı Salim ve Ziya Bey'le Pürk'e gitti. Sıkı bir mücadeleden sonra bir çok Ermeni köy dışındaki mağaraya sığındı. Köyde çok miktarda silah ele geçirildi. Bu köyden elde edilen bilgilerle diğer Ermeni köylerine de baskınlar yapıldı. Ermeni çeteciler oldukça şaşkındı. Sonunda Suşehri Ermenileri silahlarını hükümete teslim etti. 15 günlük bir operasyonda 550 adet silah, bomba ve çok miktarda mühimmat ele geçirildi[84].

---

[82] Karahisar'ın Yaycı Köyü papazı köylerde şu telkinlerde bulunuyordu:

"Osmanlılar er geç harbe girecekler. Ruslar Erzurum'dan buralara kadar gelirler. Ruslar önden orduyu işgal ederken biz de arkadan çalışacağız. Silahlarınızı kullanmak zamanı yakındır. Vaktiyle silah almakta tereddüt edenler onun lüzum faydasını görecekler. Hayatını feda ederek silah dağıtımına çalışanları takdis edeceklerdir." Kalaç; Kendi…, s.94-96.

[83] Teşkilât-ı Mahsusa ilk olarak Sultan II. Abdülhamit'e karşı hürriyet mücadelesi veren ve daha çok Arap yarımadasına sürgün edilen genç harbiye, tıbbiye ve mülkiyelilerden oluşan gizli bir cemiyet idi. Bu teşkilât Enver Paşa'nın emriyle kuruldu. Başlarında Kuşcubaşı Eşref ve Süleyman Askerî Beyler vardı. Teşkilât-ı Mahsusa varlığını özellikle I. Dünya Savaşı sırasında gösterdi. Ülke içinde ve dışında istihbarat faaliyetleri yaptığı gibi, savaş sırasında da düşman hatlarının gerisine sarkarak gizli operasyonlarda bulunuyordu. Cemal Kutay, "Milli Mücadelemizin Gerçek Öncüleri, ve Arkadan Gelenler", Türk Dünyası Tarih Dergisi, S.5, Mayıs 1987, s.35.

[84] Kalaç,Kendi…, s.98-99.

Suşehri'nde Ermeni olayları olurken, bağlı bulunduğu Şarkikarahisar da karıştı. Buradaki Ermeni olayları da gerçekten çok büyüktü. Ermeni çetelerinin elebaşlarının tutuklanmasında hükümet güçleri ve jandarma etkisiz kaldı. Jandarma komutanı vuruldu. Mutasarrıf gerekli tedbirleri alamadı. Şehirde iki büyük yangın çıktı. Şehrin büyük bir kısmı yandı. Türkler kurtarabildikleri ufak eşyalarıyla şehir dışındaki bağ ve bahçelere sığındı. Bu gelişmeler üzerine Vali Muammer Bey, Suşehri Kaymakamı Kalaç'ı Şarkikarahisar'a vekâleten mutasarrıf olarak gönderdi. Kalaç, şehri önceden tanıyordu. Suşehri kaza jandarma kumandanı Ziya Bey ve on kadar süvari ile birlikte Karahisar'a gitti. Kalaç, ilk olarak hükümet vazifesini yapmak için uygun bir yer aramaya başladı. Kasabaya ilk vardığında kasaba alevler içinde idi. Halk perişandı. Türkler başıboş ve şaşkın şaşkın ortalıkta geziyordu.Asayiş kalmamıştı. Kalaç, dağılan jandarma ve polis kuvvetlerini topladı, telgraf ve telefon haberleşmesini açmaya çalıştı. Mekteb-i İdadi binasını hükümet binası haline getirdi.

Çıkan yangın Türkler ve Ermeniler arasındaki sınırı da belirliyordu. Ermeniler kasaba üstündeki kaleye sığındı. Şehirdeki patlamalar devam ediyordu. Yangın dolayısıyla iki taraf birbirine büyük saldırıda bulunamıyordu. Dört gün sonra yangın bitti. Artık Ermenilerin direniş merkezi kale idi. Ancak Ermeniler bir konuda yanıldı. Mutasarrıflığın bağlı olduğu Sivas Vilâyetinin valisi Muammer Bey gerekli tedbirleri almıştı. Sivas çevresinde başta Pürk olmak üzere bir çok Ermeni köyündeki olaylar bastırılmış, silahları alınmış ve elebaşları tutuklanmıştı. Karahisar'daki olaylar bir an önce bastırılmalıydı. Çünkü olay büyürse bir Ermeni ihtilâlinin de başlangıcı olabilirdi. Kaledekilerin teslim olması için yazı yazıldı. Ancak onların teslim şartı ise, silahlarını muhafaza etmek için bir aff-ı şahane istemek kadar küstahça ve kabul edilemez idi. Ermenilerin kaledeki hakimiyetleri iki haftadan fazla sürdü. Onların en büyük propagandası Rusların bölgeye gelecekleri ve yardım edecekleri idi. Bu sırada kaleye girmek için birkaç teşebbüste bulunuldu ise de sonuç alınamadı. Bunun üzerine Sivas'tan özel savaş topu getirildi. Ayrıca Neşet Paşa da düzenli birliği ile Karahisar'a geldi. Kalaç ve arkadaşları can güvenlikleri sebebiyle ancak geceleri görüşebiliyorlardı. Ermenilere teslim olmaları için son bir çağrıda daha bulunuldu. Bu sırada Ermeniler kaleden çıkıp hücuma geçtiler. Müzakereler kesildi. Ablukayı kıran üç yüz kadar Ermeni Tamzara istikametinde kaçtı. Kargaşa bitip de abluka düzelince kalan Ermeniler yeniden kaleye sığındı. Sonunda gün ağarırken (Haziran 1916) kaledeki Ermeniler teslim oldu. 16 Haziran 1916 tarihi Anadolu'da bir dönüm noktasıdır. Bu olayın

büyüklüğünü ve önemini gören Osmanlı Hükümeti Tehcir Kanunu'nu çıkardı. Karahisar olaylarında 84 şehit ve 140 yaralı vardı. Kaleden çıkıp Tamzara'da dağa çıkan çeteciler de imha edildi[85].

Ahmet Hilmi Bey, 1916 yılının Kasım ayında doğrudan doğruya Dahiliye Nazırı Talat Paşa'dan bir telgraf aldı. Kalaç'tan mülkiye müfettişliğine tayini için cevap bekleniyordu. Ancak Kalaç buna cevap vermeden önce en samimi dava arkadaşı olan Muammer Bey ile görüştü. Muammer Bey Kalaç'ın Sivas'ta kalmasını istedi Bunun üzerine Kalaç teklifi reddetti ve Sivas Vilâyeti Mektupçuluğuna tayini çıktı. Kalaç'ı üzen olay ise, Karahisar ve Suşehri'nde başlanan işlerin yarım kalmasıydı.

2.2.4. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Sivas'taki Faaliyetleri

Ahmet Hilmi Bey 29 Aralık 1916 tarihinde Sivas'ta mektupçuluk[86] görevine başladı. Muammer Bey gezmeyi seven bir insandı. Sürekli olarak kazalara, köylere ve savaş cephelerine giderdi. Bu geziler sırasında vekâlet Kalaç'ta oluyordu. O dönem valilik idarî işler yanında askerî işleri de üzerine almıştı[87]. Ayrıca harp dolayısıyla ortada kalan kimsesiz çocukların korunması, tahsili ve terbiyeleri işi de vardı. Bu çocuklar için öksüz yurtları açılmalıydı. Savaş ortamın da azalan üretimden dolayı açlık tehlikesine karşı gerekli tedbirler de valilerce alınıyordu. Bütün bu işlerin yanında önemli bir mesele de vilâyetin eğitim ve okul meselesi idi. O vakit Sivas'a bağlı olan Amasya ve Şarkikarahisar livaları ile kazaların bir çoğunda öksüz yurdu açıldı[88].

---

[85] Kalaç; Kendi…,s.100-106.

[86] Vilâyet Mektupçusunun vazifesi vilâyete ait yazıların yazılmasını temin etmekti. Mühim olanlarını kendisi yazar, kalemdeki kâtipler tarafından yazılanları da tashih ederdi. Vilâyet mektupçuları aynı zamanda Vilâyet İdare Meclisi'nin tabii âzası idiler. Mehmet Zeki Pakalın; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C.II, MEB Yayınları, İstanbul,1993, s.466.

[87] Muammer Bey, Sivas Valisi iken doğu cephesini teftiş nedeniyle Harbiye nazırı Enver Paşa , Dördüncü Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa , Üçüncü Ordu Kumandanı Vehip Paşa ve Dahiliye Nazırı Talat Paşa zaman zaman Sivas'a uğramıştı. Vali Muammer Bey'in,Dahiliye Nazırı Talat Paşa ile aralarında geçen hoş bir hikâye vardır:

"*Harp yılları içinde bir gün Dahiliye Nazırı Talat Paşa Erzurum'a kadar gitmiş, Sivas ve Erzurum dolaylarında bir cephe gerisi teftişinde bulunmuştu. Sivas'a dönüşünde, İstanbul'a devam için Muammer Bey'den on lira borç para istemişti Muammer Bey'in üzerinde parası yoktu. O sırada Talat Paşa kapıdaki yoksul bir kadına birkaç altınla yardım etmek için bu parayı acele olarak Muammer Bey'den İstedi. Muammer Bey, bir makbuz yazar ve Hazine Sandıkemini (Maliye Muhasebe Veznedarları,o tarihlerde önde gelen maaş sahibi erkân ve ümeraya makbuz karşılığında 5-10 liralık avans verebilirlerdi. Aldığı on altını Talat Paşa'ya verir."* Ahmet Hilmi Kalaç anılarında bu paranın sonra İstanbul'dan Talat Paşa tarafından gönderildiğini belirtmektedir. Meşhur Valiler…, s.315-322.

[88] Kalaç eserinde bu öksüz yurtları hakkında bize şu bilgileri vermektedir:

"*Öksüz yurtları müdür ve muallimlerinin iştiraki ile bir kongre toplandı. Kongrede, öksüz yurtlarının idare şekli,ve verilecek terbiye görüşüldü. Türk'ün bariz karakteri maddeler halinde tespit edildi. Sonradan Atatürk'ün tahakkuk ettirdiği inkılâpların izlerini bu maddelerde görmek mümkündür. Meselâ Türk kadınının vaziyeti şöyle izah ediliyordu.*

Türk kadına hürmet eder. Kadının şehirlerde kapanması bitatdır.(tatsızlık) Köylerde olduğu gibi şehirlerde de kadınlar çarşaftan kurtulacaktır.

Bu arada Sivas'ın imar ve inşa işlerine de bakılıyordu. Her eski şehirde olduğu gibi Sivas da caddesiz, kaldırımsız ve meydansız bir yerdi. İlk olarak eski binalar yıkılmaya ve yollar genişletilmeye başlandı. Vali Muammer Bey'e "yıkılıyor, bunlar nasıl ve ne vakit yapılacak?" denildiği zaman, "asıl güçlük yıkmaktadır, benden sonra gelenler yapar" derdi[89].

Kalaç, 1915 yılının Haziran ayı içerisinde bir gün dairede masası başında çalışırken rahatsızlandı. Doktorların sürmenaj [90]olarak adlandırdıkları bu hastalık üzerine, öksüz mektebi müdür ve öğretmenlerinden dört kişiyi de yanına veren vali, Sivas'ın hidroelektrik işlerinin etüdü ile uğraşması kaydı ile Ahmet Hilmi'yi Avrupa'ya gönderdi. Heyet 12 Ağustos 1915'te yola çıktı. Kayseri-Ulukışla yoluyla İstanbul'a ve oradan Viyana'ya gittiler.Daha sonra Berlin'e vardılar. Heyet Ekim ayı ortalarında yurda döndü[91].

Kışla birlikte Doğu Cephesindeki sıkıntılar daha da arttı. Cephede iaşe ve erzak darlığı baş gösterdi. Hayat pahalılığı arttı. Şeker, çay ve kahve çok az bulunabiliyordu. Doğu vilâyetlerinin bir kısmı işgal edildiği için buradaki halkın bir kısmı batıya göç etmek zorunda kaldı. Bu göç edenlerin ilk durağı da Sivas'tı. Bunların iaşesinin karşılanması ve iskân sorunu gittikçe büyüyordu. Erzurum ve Erzincan Ruslar tarafından işgal olununca 3. Ordu. Merkezi Suşehri oldu. Muammer Bey ile 3. Ordu komutanı arasında bir yetki karmaşası ve mücadelesi çıktı[92].

Sivas'taki bu gelişmeler üzerine Vali Muammer Bey 1917 yılının Şubat ayında ikinci defa Konya valiliğine gönderildi[93]. Sivas halkı kendisini parlak merasim ve sevgi

---

Keza bir maddesinde Türk resme ve ince sanata ehemmiyet verir. Heykel, resim, ve musiki sevgisi fitridir deniliyordu. Mekteplere keman ve musiki aletleri alınıyor, musikiye hususi bir önem veriliyordu. Türk'ün çalışkanlığı, doğruluğu her fırsatta telkin ve takviye edilecekti. Türk'ün mertliği ve ahde vefalığı maddeler haline girmişti.

Tespit olunan maddeler broşür halinde tab olunarak öksüz yurtlarına gönderilir. Vilâyet dahilinde sayıları yirmiyi geçen yurtlarda, şuurlu ve millî terbiye sistemi altında çocukların yetiştirilmesine çalışılıyordu." Kalaç, Kendi…, s.110-112.

[89] Meşhur Valiler…, s.316-317.

[90] Sürmenaj hastalığı, sürekli ve aşırı çalışmadan doğan yorgunluk ve bitkinliktir.

[91] Ahmet Hilmi Bey'in Avrupa seyahati hakkında geniş bilgi için bkz. Kalaç; Kendi…, s. 119-125.

[92] Kalaç; Kendi…, s. 125.

[93]Muammer Bey Konya'da rahat değildi, verimli çalışamıyordu. Muammer Bey hakkında Ermeni meselesi ve Tehcir kanunu sebebiyle soruşturma başladı. Hatta yakında tutuklanacağı haberleri açıktan söyleniyordu. Talat Paşa kabinesinin düşmesinden sonra Muammer Bey Konya'da duramadı ve İstanbul'a gitti. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Şubat 1919'da bir çok vatansever devlet adamı gibi Muammer Bey de tutuklandı ve Bekirağa Bölüğüne atıldı. Muammer Bey, Bekirağa Bölüğünden Malta Zindanlarına sürüldü. 1921 yılında Malta dönüşünden sonra Milli Mücadele döneminde Muammer Bey, yeniden Kayseri Mutasarrıflığına atandı. Ancak bu görevi de fazla sürmedi.

1923 yılında TBMM'nin ikinci yasama döneminde Sivas'tan milletvekili seçildi. 1927 yılında emekliye ayrılarak çok sevdiği Kayseri'ye yerleşti. Endürlük Köyü'nde Duran Ağa'nın kendisine ayırdığı evde

tezahüratları ile Konya'ya uğurladı. Sivas'a vali olarak atanan Süleyman Necmi Bey, gelinceye kadar Ahmet Hilmi Bey Sivas Vali vekâletine baktı. Bu arada vilâyette sadece ordunun isteklerini yapar hale geldi. Kalaç da on ay sonra Sivas'tan ayrıldı.

2.2.5. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Şarkikaraağaç Kaymakamlığı

Ahmet Hilmi Bey Muammer Bey'in yerine Sivas vali vekâletine bakarken tayini Şarkikaraağaç Kaymakamlığı'na çıktı. Bir ay kadar kaldığı bu görev onun için bir istirahat devri oldu. 1917 Mayıs'ını burada geçirdi. Ziraat alanında çekirgelerle mücadele etti. Kazada herkes Türk'tü. Azınlık hiç yoktu. Bölge halkı geçimini şekercilik ve helvacılıktan sağlıyordu. Bir ay sonra Kalaç'ın tayini Karaman Kaymakamlığına çıktı[94].

2.2.6 Ahmet Hilmi Kalaç'ın Karaman Kaymakamlığı

Karaman Konya'nın en önemli kazalarından biri olup tren hattı üzerinde idi. Kalaç, Karaman'daki görevine 5 Haziran 1333 (1917) tarihinde başladı. Kalaç burada halk ve ordu için iaşe temini için uğraştı. Harpten dolayı öksüz kalan çocuklar için öksüz yurdu açtı. Bu yurda yüzden fazla çocuk alındı[95].

Ahmet Hilmi Bey, Karaman'ın içme suyu problemini çözmek için Meclis-i Umumi Müdürü Mazlum Rasim Bey'le birlikte su borusu temin etmek için Berlin'e gitmeye karar verdiler. 1918 senesi Ağustosu'nda Karaman'dan ayrıldılar. Heyet, trenle İstanbul- Viyana üzerinden Almanya'ya gitti. Gerekli işlemleri yapan Kalaç burada bazı fabrikaları da gezdi. Eylül sonunda Karaman'a döndü[96].

Kalaç Karaman'a döndüğünde memleketin durumu pek iyi değildi. Memlekette asker firarisi çoğalmış, iaşe vaziyeti bir kat daha daralmış, asayiş ve emniyet bozulmuş, para değerini kaybetmeye başlamış ve memur maaşları da yetersiz kalmıştı. Bu sorunlar içinde Talat Paşa Hükümeti istifa etti ve yerine Ahmet İzzet Paşa Hükümeti kuruldu. Böylece İttihat ve Terakki Partisi'nin iktidarı da sona erdi[97]. Enver, Talat ve Cemal

---

oturdu. Yaşı pek ilerlememiş olduğu halde çok yorulmuş bulunduğundan tutulduğu verem hastalığını yenemeyerek 1928 yılı Kasım ayında 54 yaşında Kayseri hastanesinde vefat etti. Cenazesini Kayseri halkı eller üstünde taşıdı. Seyyid Burhaneddin Türbesi avlusuna defnedildi. Meşhur Valiler…, s.323-337.

[94] Kalaç; Kendi…, s.128-129.

[95] Kalaç; Kendi…, s.129-130.

[96] Kalaç'ın bu ikinci Avrupa gezisi ve temasları hakkında geniş bilgi için bkz. Kalaç; Kendi…, s.130-136.

[97] İttihat ve Terakki Partisi 1 Kasım 1918'de olağanüstü kongreye giderek kendisini feshetti. Ancak ileri gelen İttihat ve Terakki Partisi yöneticileri 11 Kasım 1918 tarihinde Teceddüt (yenilenme, tazelenme) Fırkası adında yeni bir parti kurdular. Kısa bir süre sonra İstanbul Hükümeti tarafından kapatılan parti, gizli olarak faaliyetlerini bir süre daha devam ettirdi. Şevket Süreyya Aydemir; Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa, C.III, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 459.

Paşalar ülkeyi terk etti. I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile Osmanlı Devleti Mondros Ateşkes Anlaşması'nı imzaladı.

2.3. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Tehcir Kanunu Münasebetiyle Yargılanması

Kalaç, 30 Kânun-u Sani 1335'te (Ocak 1919) mutat günler gibi Karaman hükümet konağına gitti. O gün jandarma kumandanı ve polis komiserine Kalaç'ın tutuklanıp Konya'ya getirilmesi emri geldi[98]. Komiser Kalaç'ı seven vatansever bir Türk çocuğu idi. Kalaç'a birlikte kaçmayı teklif etti. Kalaç ise bu teklifi reddetti. Kısa bir süre sonra Kalaç'ın görevinden azli tebliğ edildi. Ertesi gün Kalaç trenle Konya'ya hareket etmek için Karaman'ın istasyonuna geldiğinde, burada kendisini uğurlamak için gelen kazanın ileri gelenleri ve memurları gördü. İstasyon'a gelenler arasında kaza müftüsü ve Kalaç'ın yakın dostu Hoca Mustafa Efendi de vardı. Kalaç üzgün olan müftüye, "*Müftü Efendi içiniz rahat olsun. Türk Milleti sağ olsun. Bunlar geçici hallerdir. Millet uyanacak, vatan kurtulacak, iyi günler göreceğiz"* dedi[99].

Kalaç sonu karanlık bir yolculuğa çıkıyordu. Bu sırada tehcir ile ilgili tahkik heyeti[100]İstanbul'dan Konya'ya geldi. Yargılamalardan herkes endişeli idi. Kalaç ise görevini yapmış bir memur olarak kendisinden emin Karaman'dan ayrıldı. Jandarma Kumandanı ve polis komiseri denetiminde Konya'ya geldi. Kalaç, valinin emri ile Alâattin Karakolu'na teslim oldu. Dostları sürekli olarak ziyarete geliyordu. Kalaç, 1919 yılı Şubat ayının ilk gününü ve gecesini karakolda geçirdi. Ertesi gün tehcir ve tahkik heyetinin çalıştığı hükümet binasına götürüldü. Tahkikat o gün geç saatlere kadar sürdü[101]. Ortada şahit ve kanıt yoktu. Heyet soruşturmanın genişletileceğini söyledi ve Kalaç'ı şehirden ayrılmaması şartıyla serbest bıraktı.

---

[98] İngilizler yakında gerçekleşecek olan Anadolu'nun işgali hadisesinden sonra halkı galeyana getirebilecek önderleri tutuklamaya başladı. 62 Türk tutuklanarak Malta'ya sürüldü. Türk İstiklâl Harbi, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, C.I, Genel Kurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara,1989, s.282-283.

[99] Kalaç; Kendi…, s.149.

[100] Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra iktidara gelen Hürriyet ve İtilâf Fırkası iktidarı zamanında, Ermeni komitecileri, hem içerde hem de dışarıda tehcir kanununu çarpıtarak Türk hükümetine karşı propagandaya başladı. Bu tür faaliyetler sonucunda Ermenilerin tehciri sırasında meydana gelen olayların sorumlularını bulmak amacıyla İstanbul'da kurulan "Tetkik-i Seyyiat Komisyonu", 24 Kasım 1918'de çalışmalarına başladı. Komisyon gerek kendi yetkisini kullanarak gerekse yapılan şikâyetler doğrultusunda bazı vali, kaymakam ve memurlar hakkında tahkikat yürüttü. Daha sonra tehcirle ilgili suçları araştırmak üzere kurulan tahkik heyetleri de gittikleri bölgelerde tahkikatta bulunmuşlardır. Soruşturma sonunda suçlu olanlar İstanbul'da bulunan Divan-ı Harb-i Örfi'ye sevk edileceklerdir. Komisyon tarafından tutuklananlar arasında Sivas eski valisi Muammer Bey ve Boğazlıyan eski kaymakamı Kemal Bey vardı. Nejdet Bilgi; Ermeni Tehciri ve Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey'in Yargılanması, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara,1999, s.73.

[101] Tahkik Heyeti Kalaç'a, Tehcir için kimden ve nasıl emir aldığı?, Tehcir esnasında kimlerden yardım gördüğü? gibi sorular yöneltti. Kalaç heyete şu cevabı verdi:

Kalaç iki günde bir tahkik heyetine uğruyordu. Sonuç hakkında bilgi almak istiyordu. Heyet ise Kalaç'ı suçlamak için Şarkikaraağaç, Kayseri, ve Karamanla telgraf trafiğine girdi. Aynı zamanda vilâyet dahilinde Karaman ve Ereğli'de de soruşturmaya çıktı. Kalaç Konya'da heyeti bekliyordu. Sonunda tehcir tahkik heyeti Konya'ya döndü. Heyet Karahisar ve Kayseri'den gerekli cevapları almıştı. Karaman'dan da bizzat bilgi almışlardı. Sonuçta Kalaç'ı suçlayacak bir delil bulunamadı. Bunun üzerine Kalaç İstanbul'a gitmek için izin belgesi çıkarttı. O dönemdeki tutuklamalar düşünüldüğünde İstanbul'a gitmek hiç de akıllıca değildi. Kalaç, bu şekilde kaçma yolunu buldu. İstanbul için şehir içi seyahat vesikası alacak ancak Kayseri'ye gidecekti. Böylece zabıtayı ve kendisini takip edenleri atlatabilecekti. Kalaç bir gece arkadaşı Mehmet'le birlikte Kayseri yolunu tuttu[102]. 1919 yılının Mart ayı ortalarında Kayseri'ye geldi. Böylece Ahmet Hilmi Bey'in dokuz yıl süren idarecilik hayatı sona erdi.

"Bulunduğum mıntıkada ihtilâl çıkmıştı. Bunu önlemeye çalıştık. Kanun ve nizama aykırı kimseden emir ve talimat almadım. Karahisar vakası esnasında ölen yalnız Ermeniler değil, Türklerden de ölen olduğunu, Jandarma tabur kumandanı Vasıf Bey'in şehit edildiğini, asker ve Jandarmadan da bir hayli şehitlerimiz bulunduğunu izah ettim. Askerî kuvvetin müdahalesi ile ihtilâlin bastırılmış olduğunu anlattım. Kalaç; Kendi…, s.140.

[102] Kalaç; Kendi…, s.139-143.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE KAYSERİ

3.1. Mütareke Döneminde Kayseri'nin Genel Durumu

I. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile Osmanlı orduları dağıtıldı ve bir çok subay ve memur görevlerini terk etmek zorunda kaldı. Anadolu'nun stratejik bölgeleri mütarekenin ilgili maddelerine dayanılarak işgâl edilmeye başlandı. Ordunun silahları ve mühimmatı elinden alındı. Yıllardan beri seferberlikten yorgun düşmüş olan halk askerlikten nefret ediyordu. Askeri kışlalarda firar olayları çok arttı. Askerî düzen ve disiplinden eser kalmadı[103].

I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Kayseri işgâl edilmemişti. Ancak buna rağmen uzun süren savaşların acı sonuçlarından Kayseri de, Türkiye'nin diğer bölgeleri gibi payını almış, boynu bükülmüştü. Herkes endişeli idi[104]. Başta kıtlık olmak üzere göç dalgaları ve hastalık had safhaya ulaştı. 1919 yılının Mart ayında Kayseri'de hükümet'in otoritesi zayıflamış, asayiş bozulmuş, memlekette çeteler türemiş eşkıyalık ve soygunculuk olayları oldukça artmıştı. Kayseri ekonomisi ve ticarî hayatı felç olmuş bir halde idi. Herkeste endişe ve ümitsizlik hüküm sürüyordu[105].

Mütareke sonunda Rusların Doğu Anadolu'da ilerlemesi ve Fransızların Adana ve Maraş'ı işgâl etmeleri üzerine bölge halkı o dönem için güvenli olan Kayseri'ye göç etmeye başladı. Ancak mevsimin kış ve ilkbahara rastlamasından dolayı şehir halkı un ve ekmek bulmakta zorlanıyordu. Şehirdeki iaşe kıtlığı gün geçtikçe artıyordu. Kayseri'nin ticarî hayatına büyük katkısı olan Ermenilerin tehcir edilmeleri sebebiyle durum daha da kötüleşti. Şehirdeki ticaret durma noktasına geldi[106].

---

[103] Miralay Mehmet Arif Bey; Anadolu İnkılâbı, Milli Mücadele Hatıraları (1919-1923), Arba Yayınları, İstanbul, 1987, s.11.

[104] Hurşit Çalıka, Ahmet Rıfat Çalıka'nın Anıları, İstanbul,1992,s.36.

[105] Zübeyir Kars; Milli Mücadele'de Kayseri, AAMY, Ankara,1999, s.6-7. Konu hakkında geniş bilgi için bkz Süleyman Beyoğlu, "1914-1922 Yıllarında Kayseri'de Yaşanan Bazı Sıkıntılar", II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri,1998, s.85-93.

[106] Kars; Milli Mücadele'de…, s.8.

Mütarekeden sonra, eski Kayseri Mutasarrıfı Kemal Bey (Gedeleç) görevine devam ediyordu. Ancak kısa bir süre sonra o da görevinden alındı. Kayseri'de bu dönemin önemli meselelerinden birisi de harpten sonra Kayseri'ye geri gelen Ermenilerin evlerini geri almaları meselesi idi. Tehcir uygulamasından sonra Kale Mahallesine yerleştirilen mahalle sakinlerinin evleri polis kuvveti kullanılarak ellerinden alınmaya başlandı. Türklerin eski evleri de hükümet tarafından istimlâk edildiği için evsiz barksız ortada kaldı. Halkın şikâyetlerini dinleyecek ve mağduriyetlerini giderecek bir hükümet otoritesi de yoktu[107].

Kayseri Mutasarrıfı Kemal Bey'in görevinden ayrılmasından sonra yerine Nisan 1919'da Ali Ulvi Bey geldi[108]. Zayıf ve yaşlı olan mutasarrıf Ali Ulvi Bey halka verdiği ilk nutukta İttihat ve Terakki Partisi'nin mensuplarını ortadan kaldıracağını ve Osmanlılık fikri çerçevesinde Osmanlı ve İslâm cemaatleri arasında iyi ilişkiler kuracağını belirtti. Bu çerçevede hükümet yeni bir uygulamaya başladı. Kayseri'nin zengin ve ileri gelen tüccar ve İttihatçılarından bir çok iş adamını tutuklayıp İstanbul'daki Divan-ı Harbe sevk etmeyi istiyordu. Amaç hem siyasî hem de ekonomik idi. Ancak başlarına gelecek felâketin farkında olan Kayserililer kendi aralarında bir ittifak kurarak arkadaşlarını teslim etmedi ve gizleyerek kurtardı[109].

İşgalci devletlerin baskısından çekinen İstanbul'daki Hürriyet ve İtilâf Fırkası hükümetinin valisi Ali Ulvi Bey'de aynı görüş ve istikamette hareket ediyordu. Ermeniler lehine çalışan mutasarrıf yayımladığı beyannamede, tehcir kanununun uygulanması sırasında Türklerden şikâyeti olan Ermenilerin durumu hükümete bildirmelerini istiyordu. Halbuki, yılarca süren savaş sırasında, Türklerin maruz kaldığı felâket, zarar ve ziyanları oldukça fazla idi.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sonra iktidara gelen Hürriyet ve İtilâf Fırkası tehcir meselesine öncelik verdi. Ancak hükümet, bu meseleyi Ermenilerin devlete isyan ederek asayişi bozduğu ve masum Türk insanlarını katlettiği noktasında değil de, sadece mütarekeden önceki İttihat ve Terakki Partisi'nin bir uygulaması olarak kabul etti. Nitekim padişah bile " Ermeni tehcirinden ötürü üzgün olduğunu ve buna sebep olanların cezalandırılacağını beyan etti." Padişah'ın bu sözleri, masum oldukları halde Ermenilere Osmanlı Hükümeti tarafından kötü davranıldığı anlamını taşıyordu. Halbuki Ermeniler yıllarca Türk halkına zulüm ve katliamlarda bulundu.

---

[107] Kalaç; Kendi…, s.144., Kars; Milli mücadelede…, s.14-16.
[108] Bu sırada Kayseri Belediye Başkanı Rıfat Çalık idi. Çalıka; Ahmet Rıfat…, s.37.
[109] Kalaç; Kendi…, s.145. Kars; Milli Mücadele'de…, s.16-17.

Ancak Hıristiyan büyük devletlerin olaya bu gözle bakmamaları Ermenileri daha da cesaretlendirdi[110].

Anadolu'nun bir çok bölgesinde olduğu gibi, Kayseri civarında da 1892-1893 yıllarında, Hınçak ve Taşnak Komiteleri faaliyetlerini artırdı. Kayseri'deki Ermeniler 1893 yılından itibaren hızlı bir şekilde silahlanmaya ve isyan etmek için uygun ortam aramaya başladı. Ermeni Komiteleri başta Rusya olmak üzere Avrupalı büyük devletler tarafından destekleniyordu. Ermeniler bir yandan isyana hazırlanırken bir yandan da Kayseri'de zaman zaman olaylar çıkarıyorlardı. Teşrin-i Sani 1311 (Kasım 1895) tarihinde Kayser'de çarşı içinde bir Ermeni'nin silahla ateş etmesi sonucunda olaylar patlak verdi. Çıkan kargaşa sonucunda altı Türk, iki yüz yetmiş Ermeni öldü[111].

Bu dönemde Ermeni komitelerinin faaliyet alanları içinde özellikle Talas, Develi ve Tomarza önemli bir merkezler idi. Ermeniler bu bölgelerde büyük ve gizli depolar hazırlayarak silah ve mühimmatlarını buralara sakladılar. Ermeni örgütlenmesi köylere kadar gizli bir şekilde yayıldı[112].

II. Meşrutiyet'in ilânı ile birlikte Hınçak ve Taşnak komiteleri Kayseri'deki faaliyetlerini artırdı. Hınçak Komitesi Eylül 1908'de önce Develi (Everek), sonra Kayseri ve çevresindeki şubelerini köylere kadar yaygınlaştırdı. Taşnak Komitesinin şubeleri ise İstanbul'dan gelen ve aslen Kayserili olan Mazin ismindeki bir Ermeni militan tarafından genişletildi. Ermeni Komiteciler isyanlarda kullanacakları bomba ve mühimmatı da Kayseri'de yapıyorlardı. Bomba yapımında bakır ustalarından faydalanıldığı gibi bomba yapımını öğrenmek için Amerika'ya giden Ermeniler de vardı. Bomba yapımında Develi önemli bir merkezdi. Bütün bu gelişmeler gösteriyordu ki, Ermeni Komiteleri ülkenin her yerinde olduğu gibi Kayseri'de isyan için her türlü hazırlığı yapıyordu. İhtilâl için uygun ortam bekleniyordu[113].

Seferberliğin ilân edilmesi üzerine Develi'de bulunan Hınçak ve Taşnak komitelerinin ilişkileri daha samimi hale geldi. Bu komiteler depolardaki silah ve bombaları Ermeni çetelere ve halka dağıtmaya başladı. Ayrıca silah altına alınacak Ermeni gençlerinin askere gitmemesi, gidenlerin de bir an önce askerden kaçması için istendi. 11 Şubat

---

[110]Selahattin Tansel; Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, C.I, MEB Yayınları, İstanbul, 1991, s.99-100.

[111] Ramazan Tosun; Ermeni Meselesi ve Kayseri'deki Ermeni Olayları, Tamga Yayıncılık, Ankara,2000, s. 35-43.

[112] Cenani Gürbüz; Milli Mücadele'de Develi ve Ermeniler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.23-24, Ahmet Kolbaşı; Merzifon, Yozgat ve Kayseri Ermeni Olayları (1892-1893), Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, 2005, s.120-121.

[113] Tosun; Ermeni Meselesi…, s.45-46.

1915'te Amerika'da bomba yapımını öğrenen Kigork'un Develi'deki evinde bomba yapımı sırasında patlama oldu. Kigork parçalanarak öldü. Osmanlı askerleri eve gelmeden Ermeniler evde kalan bombaları sakladı. Ermeni komiteleri hükümetin bölgede tahkikat yapmaması için ellerinden gelen her şeyi yaptı. Yapılan tahkikat sonucunda Develi ve Kayseri'de çok sayıda silah ve bomba ele geçirildi. Bunun üzerine yirmi beş Ermeni Kayseri Divan-ı Harp mahkemesi tarafından çeşitli cezalara çarptırıldı[114].

Osmanlı Devleti Ermeni komite ve çetelerinin çıkardığı isyanlar üzerine, olayların yatışacağını düşünerek önce olayları bitirmek için kesin tedbirler almadı. Ancak Ermeni isyan ve zulmünün artması üzerine Dahiliye Nazırı Talat Paşa mecliste bulunan Ermeni milletvekillerini sert bir şekilde uyardı. Buna karşılık başta doğu illeri, olmak üzere Kayseri ve çevre illerdeki Ermeni isyanları daha da arttı. Bunun üzerine hükümet, ilk tedbir olarak 24 Nisan 1915'te olaylara sebep olan Ermeni komitelerini kapatarak olaylara karışan 2345 kişi tutuklandı. 6 Mayıs 1915'te Ermeniler tarafından Ruslara teslim edilen Van'da Ermeni çeteler binlerce Türkü katletti.

Başkumandanlık ve İç İşleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine 27 Mayıs 1915'te, Osmanlı Devleti'ne karşı casusluk ve ihanetleri görülenlerin topluca veya kısım kısım savaş bölgesinden uzaklaştırılmasını öngören geçici kanun Osman Devleti tarafından çıkarıldı. Üç maddeden ibaret olan Tehcir Kanunu (Sevk ve İskân Kanunu)'nun[115] kabulünden sonra, 30 Mayıs 1915'te İç İşleri Bakanlığı kanunun sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli makamlara talimatname gönderdi[116].

Tehcir Kanunu önceleri İzmir, Bursa ve Kayseri'de uygulanmadı. Fakat İtilâf Devletleri'nin Çanakkale Boğazı'na, Rus donanmasının da Karadeniz sahillerine taarruz etmeleri üzerine ülkedeki Ermeni faaliyetleri arttı. Başta Kayseri olmak üzere çeşitli

---

[114] Recep Karakaya, "Belgelerin Işığında Ermeni Tehcirine Genel Bir Bakış ve Tehcirin Kayseri Sancağında Uygulanışı", Bütün Yönleriyle Develi, I. Bilgi Şöleni Bildirileri, Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Develi,2003, s.522-523. Ermenilerin bomba çalışmaları hakkında bkz. Gürbüz; Milli Mücadele'de…, s.31-38.

[115] "1 Haziran 1915 tarihinde Takvim-i Vekâyi'de yayımlanarak yürürlüğe giren bu geçici kanunun birinci maddesi, ordu kolordu ve fırka kumandanlarına , savaş sırasında Hükümetin emirlerine, memleketin savunulmasına ve asayişin korunmasına karşı çıkanlara, silahlı saldırı veya direnişte bulunanlara karşı, derhal askeri tertibat alma, tecavüz ve direniş sırasında isyancıları imha etme yetkisi veriyordu. İkinci madde ise aynı komutanlara, casusluk vatana ihanet ettikleri anlaşılan köy ve kasaba halkını, tek tek veya toplu halde başka yerlere sevk ve iskân imkânı tanıyordu." Yusuf Halaçoğlu; Ermeni Tehciri ve Gerçekler (1914-1918), TTK Yayınları,Ankara,2001, s.52-53.

[116] Osmanlı Devleti sevk yolları üzerinde de gerekli güvenlik tedbirlerini aldı. Yoldaki kafilelerin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağladı. Sevke tabi tutulanların malları koruma altına alındı.Yusuf Ziya Bildirici; Adana'da Ermenilerin Yaptığı Katliamlar ve Fransız- Ermeni İlişkileri, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara 1999, s. 73-74., Halaçoğlu; Ermeni…, s.57-69.

illerdeki silah ve bomba depolarındaki malzemeler Ermeni çetelere dağıtılmaya başlandı[117]. İşte bunun üzerine Kayseri de Tehcir uygulamasına katıldı. Tehcir Kanunu ile sevk edilen Ermeniler; Halep, Rakka, Zor, Havran, Musul, Diyarbakır ve Cizre gibi yerlere iskân edildi[118].

Tehcir Kanunu Kayseri'deki bütün Ermenilere uygulanmadı. Hastalar, amalar, katolik ve protestan mezhebinde olanlar, asker ve aileleri, memurlar, tüccarlar, bazı amale ve ustalar uygulamanın dışında bırakıldı. Yine Osmanlı ordusunda görevli asker, subay ve sıhhiye sınıfındaki görevlilerin aileleri ile Osmanlı Bankası, Reji İdaresi, Düyun-u Umumiye ve bazı konsolosluklarda görevli Ermeni memurlar devlete karşı sadakat ve iyi halleri göz önüne alınarak sevk edilmedi. Yetim çocuk ve dul kadınlarla Ermeni mebus ve aileleri de Kayseri'de kaldı. Ayrıca Kayseri'deki Müslüman halk bir çok Ermeni komşu ve tanıdıklarına müslüman adları vererek tehcirden kurtardı[119].

Savaş yıllarında seferberlik, asker kaçakları, açlık, eşkıyalık ve Tehcir Kanunu dolayısıyla ülkede büyük bir buhran vardı. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra sıkıntılar daha da arttı. Yeni hükümet Tehcir Kanunu dolayısıyla bir çok vatansever memuru tutukladı.

Ahmet Rıfat Çalıka Kayseri'de Tehcir Kanunu dolayısıyla tutuklananlar hakkında bize şu bilgileri vermektedir:

İLGİLİ ŞAHIS	SORUŞTURULAN İŞLEM
Develi Kaymakamı zeki Jandarma Muharrem Çavuş Jandarma erleri dursun, Hacı, Tahir, Melek Gazi, Küçük Süleyman, Ömer Osman İbrahim.	Soruşturma belgelerinde adları yazılı Ermenilerin, suçlarını söyletmek için kendilerine işkence ile vücutça zarar vermekten dolayı (45. madde dolaylı 103. maddeye göre cinayetle muhakeme lüzumu.
Kaymakam Zeki	Ayrıca para almak ve bir kadının zorla ırzına geçmek
Nahiye Müdürü Celal Jandarma Hüseyin onbaşı,	İşkence maddesinden(103. madde gereğince muhakeme lüzumu)

[117] Tansel; Mondros'tan…, s.C.I, s.116-117.
[118] Tosun; Ermeni…, s.70.
[119] Kars; Milli Mücadele'de…, s.11-12, Çalıka; Ahmet Rıfat…, s.26. 1914 yılı resmî istatistiklerine göre Kayseri'deki Ermeni nüfusu 50.174 idi. Tehcir Kanunu ile 45.036 kişi sevk edilmiş, 4911 kişi ise Kayseri'de kalmıştır. Tosun; Ermeni…, s.24-25, Halaçoğlu; Ermeni…, s.74-75..

Ömer Şükrü, Mehmet.	
Eşraftan Kâtipzade Nuh Naci, Tüccardan Hacı Kâmil, tüccardan Bıçakçıoğlu Mehmet, Polis Ahmet	Yazıcıyan'ın mağazasını açarak ticari mallarını almak.(220. madde gereği muhakeme lüzumu)
Tahrirat (Yazı İşleri) Müdürü Sabri, Liva (il) Encümeni) Başkâtibi Nurullah, Eşraftan İmamzâde Reşit, Eşraftan Hayrullah, Eşraftan Taşçızade Ömer; biraderi Mehmet, biraderi Hüseyin, Eşraftan Karabeyzâde Mustafa, Eşraftan Kürkçüzâde Ömer,Eşraftan Germirli Ali Efendi.	Emvali metrukeyi (terkedilmiş mallar), hileli yollarla serbest alışverişin belirleyeceği fiyatını düşürmek için işbirliği yapmak ve düşük fiyatla almak (239. maddeye uymakta ise de zaman aşımı olduğundan kamu davasına gerek olmadığı)
Savcı Ziya, Harb Divanı Başkanı Tevfik, Emvali Metruke Komisyonu Başkanı Halim.	Kendilerine emanet olarak bırakılan eşyayı görevi kötüye kullanarak satın almak. (82. maddenin ilk fıkrasına uymakta ise de zaman aşımı olduğundan kamu davasına gerek olmadığı)
Nahiye Müdürü Osman	Bazı Ermenileri dövmek(179. maddeye uymakta ise de zaman aşımı olduğundan kamu davasına gerek olmadığı)
Yazıcıyan Mihran	65. madde uyarınca işlem yapılması[120]

[120] Çalıka; Ahmet Rıfat…, s.34-35.

Ermenilerin şikâyeti üzerine 10 Nisan 1919'da Yozgat Mutasarrıf vekili ve Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey idam edildi[121]. Bu olay Kayseri halkını çok üzdü, şehirdeki huzursuzluk bir kat daha arttı. Bu olayla İstanbul Hükümeti gerçek yüzünü ortaya koyuyordu.

İstanbul'a bağlı olan Mutasarrıf Ali Ulvi Bey, Kayseri'deki İttihat ve Terakki Kulübünü kapattı. Kayseri'deki İttihat ve Terakki Fırkasını İmamzâde kardeşler, zamanın Kayseri Belediye Başkanı Mehmet Bey, küçük kardeşi Bekir Bey, onun küçüğü Reşit Bey ve en küçük kardeşleri olan Ömer Mümtaz Bey kurdu. Kapısı mühürlenen kulübün eşyası ve evrakları İttihatçı olan Gözübüyük Sabit Bey başka bir yere götürdü. Kulübün Kâtibi olan Cemal Bey ve arkadaşları şehir dışına çıkıp saklandı. İttihat ve Terakki Kulübünün kapatılıp zengin işadamlarının tutuklanması endişeleri artırdığı gibi ticari hayatı da olumsuz etkiledi. Memleketteki bu gelişmeler İngilizlerin işine geliyordu[122].

Mütareke döneminde Kayseri'ye gelen Ahmet Hilmi Bey, sık sık Kâtipzade Nuh Naci Bey'in Vezir Hanı'ndaki yazıhanesine uğruyor ve dostlarıyla gelişmeler hakkında görüşüyordu. İkinci uğrak yeri de Yeni Han'dı. Bu han zamanla Kalaç'ın çalışma merkezi haline gelmeye başladı[123].

Adana ve çevresindeki Ermeniler başta Fransa olmak üzere İngiltere ve Rusya'nın tahrik ve teşvikleriyle Adana, Saimbeyli (Haçın), ve Maraş'a bağlı Süleymanlı (Zeytun)' da isyan çıkardı. Bu olaylar Develi'de tepki ile karşılandı. Develi'den Kayseri'ye gelen Osman Coşkun ve Hoca Abdullah Efendi bölgedeki gelişmeler hakkında bilgi verdiler. Ermenilerin taşkınlıklarına son vermek amacıyla " Cemaat-i İslâmiyye" adında bir teşkilâtın kurulmak üzere olduğunu söylediler[124].

Develi'deki bu siyasi teşkilatlanma haberi Kayseri'de sevinç ve heyecan yarattı. Mütareke döneminde ki gelişmeleri yakında takip eden Kayseri'nin münevver insanları, Milli Mücadele'ye destek vermek için hemen teşkilâtlanmaya başladı.

---

[121] TBMM 14 Ekim 1922 tarihinde çıkarılan bir kanunla Kemal Bey'i " milli şehit" ilân etti. Eşi ile üç çocuğuna " hidemât-ı vataniye tertibinden" toplam iki bin kuruş maaş bağlandı. Konu ile ilgili olarak geniş bilgi için bkz. Bilgi; Ermeni Tehciri…, s.71-185.

[122] Ali Sarıkoyuncu, " Milli Mücadele'de Kayserili Din Adamları, Müftü Ahmet Remzi ve Müderris Mehmet Alim Efendiler" II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 1998. s.385, Kars; Milli Mücadele'de…, s. 17.

[123] Kalaç; Kendi…, s.146-147.

[124] Bayram Sakallı, " Milli Mücadele'de Kayseri Yöresinde Teşkilâtlanma; Kayseri ve Develi Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri", II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 1998, s. 375. Develi, Haçın ve Feke'deki Ermeni olayları, Müslüman Türk halkına yapılan mezalim ve Milli Mücadele döneminde olayların bastırılması hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet Özdemir; Milli Mücadele'de Develi, Sümer Matbaası, Ankara, 1973, s.131-181, Kemal Çelik; Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922), TTK Yayınları, Ankara,1999, s. 225-243, Bildirici; Adana'da…, s.153-181.

3.1.1 İhtiyat Zabitan (Teavün) Cemiyeti

Kayseri'de Milli Mücadele hareketini başlatan ilk örgüt İhtiyat Zabitan Cemiyetidir. I. Dünya savaşı'ndan dönen İhtiyat Zabitleri (Yedek Subay) memleketin durumundan en çok etkilenen ve bunun üzüntüsünü derinden yaşayan bir sınıftı. Cemiyet ilk kurulduğunda yardım cemiyeti şeklinde çalışıyordu. Cemiyet'in ilk başkanı Osman Coşkun idi. Kiçikapu'daki merkezinde yapılan toplantılarda memleketin durumu ile ilgili fikir alış verişinde bulunulurdu. Cemiyet zamanla Kayseri'de faaliyetlerini artırdı. Cemiyet'in üye sayısı elliye yakındı[125]. Mustafa Kemal'in direktifleri ile Sivas Polis müdürü Mazlum Rasim (Can) cemiyetin başına geçti. Kayseri'ye geldiğinde Ahmet Hilmi Bey ile görüşen Mazlum Rasim Bey[126], o sıralarda Erciyes Gazetesi'ni çıkaran Kalaç ile birlikte " Adana'ya Doğru" adlı bir gazete çıkarmayı karalaştırdı.

Bu cemiyetin üyelerinin bir çoğu gönüllü olarak Kuva-yı Milliye birliklerine katılarak Yozgat isyanının bastırılmasında ve Haçın Cephesinde Ermeni çetelere karşı mücadele etti. Cemiyet Kayseri'de eğitim ve öğretim faaliyetlerinde de bulundu. Esnaf yönelik açılan kurslarda üç ay içerisinde okuma-yazma öğretiliyordu. Kayseri'de kurulan "Darü'l-Eytam" okulunun gerek idaresini, öğretmenini gerekse eğitim ve öğretim işlerini de bu cemiyet yürütüyordu. Görüldüğü üzere bu cemiyet mütareke döneminin o buhranlı günlerinde Kayseri'de Türk milli uyanışına önderlik yaptı. Cemiyet Büyük Taarruz'dan sonra kapandı[127].

3.1.2. Kayseri'nin Mustafa Kemal Paşa'nın Emrine Verilmesi

Osmanlı Devleti'nin son on senesinde iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Partisi, I. Dünya Savaşı sonunda kendisini feshetmek zorunda kaldı. Partinin son sadrazamı Talat

---

[125] Cemiyetin Üyelerinden bazıları şunlardı: " Mazlum Rasim, Jandarma Zabiti Ratıp Bey (Sinan Tekeli), Kayseri yedek subaylarından Kemal (muhtasar ismi Şahin), İcracı Şaban ve Naim, Tacettin Tacettinoğlu, Mehmet (Başçavuş), Beydayı'nın yeğeni Ahmet Efendi, Avukat Osman Bey, Ahmet Hilmi (Kalaç), Mehterin Yunus, Sağırhoca'nın oğlu, Ahmet Hilmi Güçlü, Taşçıoğlu'nun Mehmet Efendi, Şişli'nin Abdurrahman, Nakibin Osman, Taşçıoğlu Ömer, Nisarızade Abdurrahman, Alim Efendi, Sait Feyzioğlu, Cemal Hattat, Tevfik Hoca'nın Mehmet Efendi." Kars, Milli Mücadele'de…, s.20.

[126] Mazlum Rasim (Can) Bey,"*Ünlü ediplerimizden Ahmet Rasim'in oğludur. Doğum yeri ve öğrenimi üzerine yeterli bilgi toplanamamıştır. 1911 yılında Kayseri İdadisi'nde "Ulûm-u Tabiiye" öğretmenliği yapmıştır. Sivas Kongresi'nde Atatürk'ün emrinde ve yakınında güvenlik görevlerinde bulunmuştur. 1919 yılı Ekim ayı içinde Sivas'tan Kayseri'ye gelmiş, Kayseri İhtiyat Zabitan Cemiyeti'nin başkanı olarak çalışmıştır. Bu yıl sonlarında Adana cephesine giden ilk gönüllü müfrezeyi Kayseri'de kurmuştur. Aynı yıl içinde Adana'ya Doğru, adındaki gazeteyi çıkarmıştır. Cumhuriyet yıllarında Kızılay Müfettişliği yapmıştır. Rasim Can, Kayseri'ye, bir Kayserili kadar hizmet etmiş kahraman bir kişidir*." Önder; Kayseri Basın…, s.158-159.

[127] Kars; Milli Mücadele'de…, s.19-21.

Paşa Kara Kemal ve Kara Vasıf Beylere "Karakol Cemiyeti"[128] adı altında bir gizli örgüt kurdurdu. Bu arada İttihat ve Terakki Partisi yerine kurulan "Teceddüt Fırkası" da mütarekenin ilk yılında başarılı olamadı.

Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen doğu illerimiz böyle değildi. Eski İttihatçılar bu bölgede mücadelelerine devam ediyordu. Hatta Enver Paşa'nın Rusya'da bir ordu kurduğu ve en kısa zamanda Anadolu'ya geleceği söylentileri hem Vahdettin'i hem de işgalci İngilizleri oldukça rahatsız ediyordu İtilâf Devletleri Doğu Anadolu bölgesinde Kürt ve Ermeni Devleti kurmak istiyorlardı. İşte bu faaliyetleri önleyecek, cesur, azimli ve becerikli bir askere ve kumandana ihtiyaç vardı[129].

Talat Paşa'nın istifasından sonra iktidara gelen Ahmet İzzet Paşa[130] görevinden ayrılırken Mustafa Kemal'i İstanbul'a çağırdı. Mustafa Kemal de bu kriz günlerinde komuta ettiği Yıldırım Orduları Gurup Komutanlığı'nın dağıtılması üzerine 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a geldi.

Mütareke döneminde en huzursuz bölgelerin başında Samsun ve civarı geliyordu. Bölgedeki Türk ve Rumlar arasındaki gerginlik had safhada idi. İşgal kuvvetleri bölgedeki olayların bastırılması için hükümeti sıkıştırıyordu. İddialara göre Türk halkı silahlanarak Rumlara karşı harekete geçmişti. Bu iddialar üzerine hükümet bölgeye güvendiği bir subayı göndermeye karar verdi. Sadaret makamı, Dahiliye Nezareti ve Erkan-ı Harbiye arasındaki görüşmeler sonucunda Mustafa Kemal'in Samsun'a gönderilmesine karar verildi[131].

Mustafa Kemal Paşa'nın IX. Ordu Kıtaları Müfettişliğine tayin kararı Sultan Vahdettin tarafından 30 Nisan 1919 tarihinde imzalandı. İzmir'in işgal günü olan 15 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Yıldız Sarayı'nda Sultan Vahdettin ile görüştü ve 16 Mayıs 1919'da Bandırma Vapuru ile Samsun'a hareket etti. 19 Mayıs 1919 Pazartesi sabahı Samsun'a çıktı[132]. Mustafa Kemal Atatürk'ün müfettişlik mıntıkası Trabzon, Erzurum, Sivas Van, Erzincan, ve Canik (Samsun) illeri ile buralara sınırı olan Diyarbakır, Bitlis,

---

[128] Karakol Cemiyeti hakkında bkz. Fethi Tevetoğlu; Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar, TTK Yayınları, Ankara, 1991, s. 3-50, Ergünöz Akçora, " Milli Mücadele Yıllarında Kurulmuş Faydalı ve Zararlı Cemiyetler" Türk Dünyası Tarih Dergisi, S. 5, Mayıs 1987, s. 38-39.

[129] Samih Nafiz Tansu; İki Devrin Perde Arkası, Pınar Yayınevi, İstanbul,1964, s.328-329.

[130] Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayan Ahmet İzzet Paşa 25 gün sadrazamlıkta kalabilmiştir. Lewis; Modern…, s.240.

[131] Mustafa Kemal'in Samsun'a gönderilmesi hakkında geniş bilgi için bkz. Salim Koca, E. Semih Yalçın, "Mustafa Kemal Paşa'nın Dokuzuncu Ordu Müfettişliğine Tayininde Osmanlı Genel Kurmayının Rolü", AAMD, C.X,S.29, s.405-416. Lord Kinross; Atatürk, Bir Milletin Yeniden Doğuşu, Sander Yayınları, İstanbul,1980, 244-253.

[132] Fethi Tevetoğlu; Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara,1987, s. 15-16.

Elazığ, Ankara, Kastamonu illerinin valileri ve kolordu kumandanları Mustafa Kemal'e bağlı idi. Daha Sonra Samsun'da, Dokuzuncu Ordu Müfettişliğine çekilen 22 Mayıs 1919 tarihli telgrafta, Maraş ve Kayseri'nin de, Mustafa Kemal'in emri altında olduğu bildirildi. Kayseri bu tarihten itibaren Mustafa Kemal Paşa'nın emri altında olacaktı[133].

3.1.3. Anadolu'daki İşgaller Karşısında Kayseri Kamuoyunun Tavrı

19 Mayıs 1919 da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, Samsun'dan sonra Havza'ya geçti. Burada askerî ve mülkî memurlarla görüşerek memleketin durumu hakkında bilgi aldı. Mustafa Kemal yaverleri Mahmut, Cevat Abbas, Nuri Conker, Salih Bozok, Muzaffer Kılıç, Hüsrev Beylerle Havza'da 20 gün kadar kaldı. 28 Mayıs 1919'da Havza'dan gizli olarak çeşitli şahıslara İzmir'in işgali hakkında ilk telgrafını çekti. Mustafa Kemal, Bu telgrafında İzmir'in işgali'nin bütün yurtta protesto edilmesini ve mitingler yapılmasını istiyordu[134].

Kayseri Mutasarrıfı Ali Ulvi Bey, İzmir'in işgali için yapılacak protesto mitinginin açık havada yapılmasına izin vermedi. Bunun üzerine Ahmet Hilmi Bey ve arkadaşları kapalı bir ortamda mitinge karar verdi. Bunun üzerine toplantının Kiçikapı'daki Aynalı Gazinonun salonunda yapılması kararlaştırıldı. İhtiyat Zabitleri ilk toplantılarını burada yaptı. Salondaki gençlerin isteği üzerine ilk söz hakkını Kalaç aldı. Kalaç, Türklerin Seciyesi (huy, karakter) hakkında konuştu. Türk tarihinden örnekler vererek bu kötü günlerin de geçeceğini anlatmaya çalıştı[135].

Bu toplantıya davetsiz olarak Harput (Elazığ) Valisi Ali Galip Bey[136] de katıldı. Ali Galip Bey Kalaç konuşurken söze karıştı. Ali Galip Bey, iktidardaki Ferit Paşa hükümeti tarafından vali atanmıştı. Görev yerine gitmeden önce bir ay Kayseri'de kaldı. Ali Galip'in sözleri toplantının amaç ve hedeflerine tezat teşkil edecek bir mahiyette idi. Şimdiki felaketlere bir kısım şahısların sebep olduğunu iddia ediyordu. Felaketler

---

[133] Tansel; Mondros'tan…, s.229-230, Kars; Milli Mücadele'de…, s. 21-22.

[134] Ahmet Bedevi Kuran; Osmanlı İmparatorluğu'nda İnkılâp Hareketleri ve Milli Mücadele, Çeltüt Matbaası, İstanbul, 1959, s. 717-718.

[135] Kalaç; Kendi…, s.147-148.

[136] " *Ali Galip 1871 yılında Kayseri'de doğmuştur. Feyzioğlu ailesindendir. Babasının adı Emin Efendi'dir. 1 Mart 1895 yılında Harp Okulu'nu bitirmiş, kurmay sınıfına ayrıldıktan sonra 12 Ocak 1897'de kurmay yüzbaşı olmuştur. 2 Mart 1900 tarihinde kolağası, 24 Eylül 1901 tarihinde binbaşı ve 5 Temmuz 1908 tarihinde de yarbaylığa yükselmiştir. Yarbay rütbesinde Alay komutanlığı görevini yaparken 14 Nisan 1911 tarihinde ordudan ayrılmıştır. Ali Galip daha sonra 5 Nisan 1912 tarihinde Kayseri'den bağımsız milletvekili seçilmiş, fakat bu meclis çok kısa ömürlü olduğu için milletvekilliği 23 Temmuz 1912'de sona ermiştir."* Kemal Arıburnu; Sivas Kongresi, Samsun'dan Ankara'ya Kadar Olaylar ve Anılarla, AAMY, Ankara,1997, s. 131.

karşısında milli birlik ve beraberliğe en çok ihtiyacımızın olduğu bir dönemde böyle kısır tartışmalara girmek yanlıştı[137].

Bu tür toplantılar Kayseri kamuoyunun bilgilendirilmesinde ve düşmana karşı ortak bir tavır belirlenmesinde etkili oluyordu. Bu çerçevede 1919 yılının Mayıs ayında zamanın Kayseri Belediye Başkanı Rıfat Çalıka önderliğinde umumî meclis, İdare meclisi ve Ticaret odası temsilcileri ile müftü efendi'nin işgal kuvvetlerine gönderdikleri protesto telgrafı şöyledir:

"Güzel yurdumuz, öz Türk memleketimiz olan İzmir'in Yunan 'a verildiğini büyük üzüntü ve şaşkınlıkla haber aldık. Üzüntümüz kutsal vatanımızın her parçasını koruma hususundaki azim ve kesin kararımızdan kök almaktadır. Zekâ ve adaletlerinden emin olduğumuz İtilâf Devletlerince hiç bir zaman unutulmamalıdır ki büyük İslâm çoğunluğa karşı girişilen bu işgal asla devamlı olamaz ve bu Yunanlılarla aramızda ebedi bir ayrılık ve uyuşmazlık sebebi olacaktır. Şimdiye kadar çıkmamasına çalıştığımız, Osmanlı halkları arasında fenalıkların burada da ortaya çıkmasına yol açacaktır. Hak ve adalete isyandan başka manâ veremediğimiz bu işgalin süratle durdurulmasına ve açık olan haklılığımızın tamamıyla tanınmasına İtilaf Devletlerinin gayret edeceklerine ve Osmanlı hükümetimizin de haklı görevini tam olarak yerine getirmeye giriştiğine kesin olarak güvenmek, sükunet ve soğukkanlılığımızı korumaya büyük gayret gösteriyoruz. Bu sebeple yapılan işgali bütün gücümüzle protesto ediyor ve tartışmasız Osmanlı haklarının güven altına alındığı müjdesini makine başında bekliyoruz[138]."

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'daki faaliyetlerini ve bildirilerini Kayserililer Ahz-ı Asker (Askerlik Şubesi) Kalem Müfettişi Binbaşı Fehmi Bey sayesinde takip ediyordu[139].

30 Ekim 1919'da Maraş'ın Fransızlar tarafından işgali olayı Kayseri'de bomba tesiri yaptı. Maraşlı kadın ve erkeklerin savunması dillerde dolaştı. Derhal bir miting yapılmasına karar verildi. Büyük bir topluluk bugünkü Cumhuriyet meydanında toplandı. Tekbirlerle başlayan miting ilâhi bir hava kazandı. İşgâlcilere lânet okundu. Şimdiye kadar milli mücadeleye şüphe ile bakanlar Maraş'ın işgalinden sonra Kuva-yı Milliye saflarına geçtiler[140].

---

[137] Tosun; Ermeni Meselesi…, s.118.
[138] Çalıka; Ahmet Rıfat…, s. 42-43.
[139] Kalaç; Kendi…, s. 148.
[140] Mehmet Şahingöz, "Milli Mücadele'de Kayseri ve Havalisinin Olaylar Karşısında Gösterdiği Tepkiler" II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 1998, s. 425-429, Sarıkoyuncu, " Milli Mücadele'de…" s. 388, Kalaç; Kendi…, s. 157-158.

Kayseri'de bu gelişmeler yaşanırken, İstanbul hükümetinin burada pek etkisinin olmadığı da gözden kaçmıyordu. Dahiliye Nezareti'nden bütün valiliklere gizli olarak gönderilen 27.07.1919 tarihli ve 6228/1456 sayılı şifre Kayseri'ye geldiği zaman fazla itibar görmemiştir. Söz konusu telgrafın özeti şöyledir:

"Eski Üçüncü Ordu müfettişi Mustafa Kemal Bey ile eski Bahriye Nazırı Rauf Bey 'in Erzurum'da milli kongre adı ile bazı kimseleri toplamaya kalktıkları ve bazı illerde de bu yolda girişimler yapılmakta olduğu alınan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu girişimler her ne fikir ve niyete dayanırsa dayansın yurdun yüksek menfaatlerine aykırı ve çok zararlıdır. Ayrıca yürürlükte bulunan kanunlara aykırı ve tertipçi ve teşvikçileri için büyük sorumluluğu gerektirir. Yurtta bu gibi hareketler devam ederse kutsal vatanımızı çok yakında tehdit etmeye başlamış olan çökme tehlikesinden kurtarmanın mümkün olmayacağında doğru düşünceler hemfikirdirler... Vazifedar olmayanların, her kim olursa olsum, hemen tutuklanarak kanunun pençesine teslimi ve hakkında gereken işlemlerin yapılması ve halk üzerindeki kötü tesirlerin her türlü gerekli tedbirle kaldırılması... iç asayiş ve güvenliğin en kısa zamanda sağlanmasında başarılarınızı bekliyoruz[141]*. "*

Milli Mücadele döneminde Kayseri'ye gelen bu tür beyan ve emirler kamuoyu tarafından ciddiye alınmamıştır.

3.2. Sivas Kongresi'nden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına Kadar Kayseri

3.2.1. Sivas Kongresi'ne Kadar Kayseri

Mustafa Kemal Paşa, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy ve Refet Bele ile Amasya'da 19 Haziran 1919'da bir toplantı düzenledi. Yapılan görüşmeler sonucunda 21-22 Haziran 1919'da alınan kararlar ilgililere duyuruldu[142].

Amasya Genelgesi'ndeki kongreye davet bildirgesi sivil ve askeri makamlara şifreli olarak bildirildi. Mustafa Kemal Paşa bu genelge ile birlikte bir de mektup gönderdi. Kendilerine genelge ile birlikte mektup gönderilen kişiler ise; Abdurrahman Şeref Bey,

---

[141] Çalıka; Ahmet Rıfat…, s. 120.

[142] Amasya Bildirgesi'nde;

1. Yurt bütünlüğünün ve Türk istiklâlinin tehlikede olduğu,
2. Acz içinde bulunan Osmanlı Hükümeti'nin kendisine düşen görevleri yapamadığı
3. Milletin istiklâlini yine Milletin azim ve kararının kurtaracağı,
4. Bunun için de her türlü tesir ve kontrolden uzak kalabilecek bir milli heyetin lüzumlu olduğu,
5. Sivas'ta bir milli kongrenin hemen toplanmasının gerekli olduğu,
6. Yapılacak kongre için her ilden milletin güvenini kazanmış üç delegenin acele yola çıkarılması
7. Her ihtimal düşünülerek bu işin gizli suretle yapılması isteniyordu. Tansel; Mondros'tan…, C.II. s.10-11.

Reşit Akif Paşa, Ahmet İzzet Paşa, Seyit Bey, Halide Edip (Adıvar) Hanım, Nafıa (Bayındırlık) Vekili Ferit Bey, Sulh ve Selâmet-i Osmaniye Fırkası Başkanı Ferit Paşa, Câmi Bey, ve Ahmet Rıza Bey idi[143].

Amasya Tamimi, Türk İnkılâp tarihimizde hukukî ve siyasî önemi ile yeni Türk Devleti'nin kuruluşunu hazırlayan bir temel vesika olması bakımından daima özel bir değer ifade etmiştir.

Amasya Genelgesi kararları doğrultusunda hareket eden Mustafa Kemal ve arkadaşları 27-28 Haziran 1919 tarihinde Sivas'tan Erzurum'a hareket etti. 3 Temmuz'da Erzurum'a gelen heyet halk tarafından coşku ile karşılandı. Mustafa Kemal hemen Vilâyat-ı Şarkiyye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin Erzurum şubesiyle temasa geçti. 8 Temmuz'dan kongrenin yapılacağı 23 Temmuz tarihine kadar hazırlıklar sürdü. Mustafa Kemal daha kongre başlamadan 8/9 Temmuz gecesi sarayla uzun bir telgraf görüşmesinde bulunduktan sonra, hükümetin İstanbul'a geri gelmesi yolundaki emir ve talepleri reddetti. Aynı gece tüm resmî görevleriyle birlikte askerlikten de istifa etti. Mustafa Kemal bu dönemde 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir ile Vilâyat-ı Şarkiyye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin büyük desteğini gördü.

10 Temmuz 1919'da başlaması gereken kongre 23 Temmuz 1919'da toplandı. Kongreyi, Vilâyat-ı Şarkiyye Müdafaa-yı Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin Erzurum şubesi ile Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti düzenledi. Kongreye altı doğu ilinden toplam elli altı delege katıldı. Ancak Elazığ, Diyarbakır ve Mardin'den seçilen delegeler il valilerinin, özellikle de Elazığ Valisi Ali Galip Bey'in engellemelerinden dolayı kongreye katılma imkânı bulamadı[144].

Erzurum Kongresi'nin on dört günlük çalışması sonunda yapılan nizamname gereğince dokuz kişilik Heyet-i Temsiliye seçildi[145]. Bu ilk heyet aynı zamanda Vilâyat-ı Şarkiyye

---

[143] Gönderilen mektubun içeriği şöyle idi:

1. Yalnız mitingler ve gösteriler, büyük gayeleri hiçbir zaman gerçekleştirmez.
2. Bunlar ancak milletin bağrından fiilen doğan ortak güce dayanırsa kurtarıcı olur.
3. Zaten acı olan durumu tehlikeli şekle sokan en etkili sebep, İstanbul'daki muhalif akımlar ve millî davayı zararlı bir şekilde yüzüstü bırakan siyasî ve gayri milli propagandalardır. Bunun cezasını, vatanımız aleyhinde fazlasıyla görmekteyiz.
4. Artık İstanbul Anadolu'ya hakim değil, bağlı olmak mecburiyetindedir.
5. Size düşen fedakârlık pek büyüktür." Atatürk; Nutuk, s.24-25.

[144] Kadir Kasalak, "Erzurum Kongresi'nin Yapıldığı Günlerde Manda ve Himaye Konusunda Komutanlar Arasında Yazışmalar ve Basında Tartışmalar", AAMD, C.VIII, S. 23, Mart 1992, s. 397. Salahi R. Sonyel; Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri, TTK Yayınları, Ankara, 1995, s.29.İstiklâl Savaşı Gazetesi, 25 Temmuz 1919, Cuma.

[145] Erzurum Kongresi'nde seçilen Heyet-i Temsiliye üyeleri; Mustafa Kemal, Hüseyin Rauf, Hoca Raif Efendi (Erzurum Eski Mebusu), Şeyh Fevzi Efendi(Erzincan'da Nakşi Şeyhi), Servet Bey (Eski Trabzon

Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin kurucularıdır. Heyet-i Temsiliye doğu illerindeki Milli Mücadele kuruluşlarını tek bir çatı altında toplayarak bölgenin güvenliğini sağlayacaktı. Nizamname Heyet-i Temsiliye'ye her türlü siyasi ve idari kararları alma yetkisi veriyordu. Bu bakımdan bu heyet kurulacak olan milli devletin geçici hükümeti konumundaydı[146].

7 Ağustos 1919 tarihine kadar çalışmalarını sürdüren kongrede ulusal bağımsızlık bildirisi olan kararlar alındı[147].

Erzurum Kongresi, doğu illerini kapsadığı için kongreye Kayseri delege göndermedi. Buna rağmen kongre sırasında Kayseri kamuoyunun gözü Amasya ve Erzurum'da idi. Ahmet Hilmi Bey ve dava arkadaşları Erzurum Kongresi hakkında ilk zamanlarda yeteri kadar bilgi alamamakla beraber millet ve memleket için hayırlı kararlar verileceği konusunda tereddütleri yoktu[148].

Erzurum'da kongre çalışmaları devam ederken, Kayseri'de halk Milli Mücadele konusunda bilgilendiriliyordu. Bu görevi genellikle İhtiyat Zabitan Cemiyeti yapıyordu. Hatta köylere kadar gidilerek, memleketin durumu halka anlatılıyordu. İşte bu çerçevede asıl işleri vergi toplamak olan, Ahmet Hilmi Bey ve Nisarızade Mustafa Bey bu köylerde milli teşkilât kurmak için yollara çıktılar. Zırva köyünden başlayarak Karakaya, Ömerhacılı, Palas, Yüzerlik ve Tuzhisar köylerini gezerek halkı milli mücadele konusunda bilinçlendiriyorlardı[149].

Erzurum Kongresinin en önemli başarısı gelecekte kabul edilecek olan Misak-ı Milli metninin ilk nüshasını hazırlamasıdır. Kongreden sonra İngilizlerin baskısı ile Damat Ferit Paşa hükümeti 30 Temmuz 1919 günü Mustafa Kemal ve arkadaşlarından

---

Mebusu), Bekir Sami(Beyrut Eski Valisi), Sadullah Efendi (Bitlis Eski Valisi), Hacı Musa (Mutki Aşiret Reisi), İzzet Bey, Trabzon Eski Mebusu) Sonyel; Kurtuluş Savaşı…, s.29.

[146] Bekir Sıtkı Baykal; Heyet-i Temsiliye Kararları, TTK Basımevi, Ankara, 1989, s.VII.

[147] Kongre Kararları:

1. Milli sınırlar içinde bulunan vatan parçaları bir bütündür. Birbirinden ayrılamaz.
2. Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı ve Osmanlı hükümetinin dağılması halinde millet topyekûn kendisini savunacak ve direnecektir.
3. İstanbul hükümeti vatanı koruma ve istiklâli elde etme gücünü gösteremediği takdirde bu gayeyi gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurulacaktır.
4. Kuva-yı Milliye'yi tek kuvvet olarak tanımak ve milli iradeyi hakim kılmak esastır.
5. Hıristiyan azınlıklara siyasi hakimiyet ve sosyal dengemizi bozacak imtiyazlar verilemez.
6. Manda ve himaye kabul olunamaz.
7. Milli meclisin derhal toplanmasına ve hükümetin yaptığı işlerin meclis tarafından kontrol edilmesini sağlamak için çalışılacaktır.Genel Kurmay ATASE Arşivi İSH-I, Kutu No:24, Gömlek:105, Belge: 105-1, Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, S.79, Ankara, Mayıs 1981, s. 45-47.Atatürk; Nutuk, s.45-46.

[148] Kalaç; Kendi…, s.149.

[149] Kalaç; Kendi…, s. 149, Kars; Milli Mücadele'de…, s.29-30.

bazılarının tutuklanması için Kazım Karabekir'e emir vermiştir. Kazım Karabekir ise Harbiye Nazırına gönderdiği 1 Ağustos 1919 tarihli telgrafla Mustafa Kemal Paşa'yı tutuklayamayacağını bildirmiştir[150].

Amasya Genelgesi kararları gereğince Sivas Kongresi için seçilen delegeler Ağustos ayı içinde Sivas'a gelmeye başladılar. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının bu kongreye katılmak için Erzurum'dan ayrılma zamanı gelmişti. Sivas'taki kongre Anadolu ve Rumeli'yi içine alan geniş kapsamlı bir kongreydi. Bu kongrede doğu illerini de temsil etmek gerekiyordu. Kongre için yeni bir heyet seçmek yerine Erzurum'da seçilen Heyet.i Temsiliye'nin Sivas'a götürülmesine karar verildi. Ancak Heyet-i Temsiliye üyelerinden dördü memleketlerine döndüğünden dolayı Mustafa Kemal beş temsilciyle bu kongreye katılmak zorunda kaldı. 29 Ağustos 1919da Erzurum'dan ayrılan heyet 2 Eylül 1919 da Sivas'a geldi.

3.2.2. Kayseri Delegelerinin Sivas Kongresi'ne Katılması

Doğu Anadolu Bölgesi'nin güvenliği ve halkının geleceği konusunda toplanan Erzurum Kongresi'nden sonra, ikinci ve daha geniş kapsamlı bir kongrenin Sivas'ta yapılacağı haberi bütün yurtta olduğu gibi Kayseri'de de duyuldu. Ulusal bir kongre hüviyeti taşıyacak olan bu toplantıya, Kayseri'den de üç kişilik bir heyetin katılması isteniyordu. Kongreye Kayseri delegesi olarak katılan Ahmet Hilmi Bey kongre öncesinde yaşananları şöyle anlatmaktadır:

"*1919 yılı Ağustos ayı ortalarında memlekette iki kuvvet ve iki mihver belirmeye başladı. Birisi şarkta beliren milli hareket, diğeri İstanbul'a bağlı resmî hükümet. Bu durumda artık Kayseri'nin de bir yol haritası belirlemesi gerekiyordu. İki taraftan birisini seçmeliydi. Erzurum Kongresi'nden sonra Sivas'ta milli bir kongre toplanacaktı. Kongreye Kayseri'nin katılıp katılmaması meselesini görüşmek üzere gizli bir toplantı yapılmasına karar verildi. Toplantı yeri olarak da Taşcızâde Mehmet Bey'in evi uygun bulundu. Milli Mücadele'de müspet karara varılması itibarıyla bu toplantının ve evin Kayseri tarihinde yeri ve kıymeti vardır. Kimlerin bulunacağı ve toplantı saati evvelden tespit edilmiş ve kendilerine bildirilmişti. Ağustos'un sıcak bir gününde, öğleden sonra birer ikişer tenha sokaklardan geçerek ve kimseye görünmemeye dikkat ederek, bu eve gelenlerin sayısı 40-50 kişi arasındadır. O dönemde toplantıya katılanlardan bazılarının adları şunlardır: Kâtipzade Nuh Naci, Hacılarlızade Mustafa.*

[150] İstiklal Savaşı Gazetesi, 31 Temmuz 1919 Perşembe, 2 Ağustos 1919 Cumartesi.

Taşçızade Mehmet, Hacı Niyazizade Faik, Belediye Reisi Çalıka Rıfat, Nakipzade Sadık ve kardeşi Ahmet, Narinzade Hacı, Muhasebeci Abidin, Dıraszade Reşit ve Nurullah, İmamzâde Reşit ve kardeşi Ömer, Uşakızade Osman, Mustafa Nisari, Müftü Remzi, Mehterzade Osman. Ağırnaslı Mustafa, Mazhar Karakaya, Yedekçizade Mehmet ve Hüseyin. Behcetizade Ahmet, Ramazanoğlu Musa, Kığılamazzade Tevfik, Bahçelizade Ahmet, Ahz-ı asker kalem müfettişi Fehmi, Kalaçoğlu Ahmet Hilmi. Binbaşı Fehmi Bey, toplantıya âmil olanların başında idi. Mustafa Kemal ile muhabere ve teması o sağlıyordu[151]*."*

Toplantının amacını Kalaç ve Fehmi Bey anlattı. Mustafa Kemal'in Sivas Kongresi'ne üç delege istediğini söylediler. Kongreye katılıp katılmam konusunda tartışmalar oldu. Karşı çıkanların da amacı yine vatan hakkında duydukları endişe idi. İşgalci güçlerin bu olaya karşı tepkilerinden çekiniyorlardı. Dikkatleri üzerilerine çekmek istemiyorlardı. Avrupalı devletlere karşı koymanın akıllı bir davranış olmadığını ve Mondros'un uygulamasının ortada olduğunu ileri sürüyorlardı.

Kalaç ve arkadaşları ise, Avrupa'nın suyuna gitmenin, olaylara göz yummanın ve uysallık göstermenin memlekete getirdiği zararlardan bahsettiler. Daha sonra Kalaç, Sivas Kongresi'ne katılacağını söyledi. Kongre sonunda Milli Mücadele ve Sivas Kongresi'ne katılma taraftarı olanlar ağır bastı. Toplantı sonunda Sivas Kongresi'ne katılacak olan Kayseri delegeleri şu şekilde belirlendi: Kâtipzâde Nuh Naci, Ahmet Hilmi Kalaç ve İmamzâde Ömer Bey[152].

23 Eylül 1919 tarihinde yapılan ikinci toplantıda İdare Heyeti yeniden seçildi.Yönetim kurulu şu isimlerden oluşuyordu: Belediye Başkanı Rıfat, Kâtipzade Nuh Naci,Avukat Zeki, Mehdizâde Mazhar, Kalaçoğlu Ahmet Hilmi, Nakipzâde Ahmet, Avukat Sait Azmi, Akçakayalızâde Rıfat, İmamzâde Ömer ve Uşakîzâde Osman[153].

Heyet belirlendikten sonra da bazı sıkıntılar yaşandı. Kalaç bu konuda şunları söylüyor:

"Bir mazbata ile delegeliğimizi tevsik ettirdikten sonra hemen yola çıkacaktık. Ertesi gün Kâtipzâde'ye uğradığım zaman içtimada bulunanlar arasında bazı tereddütler husule geldiğini öğrendim.Henüz karanlık bir yolun sonunun nereye varacağı kestirilemediği için bunu isim ve imza ile tespit etmeyi mahzurlu görmüşler mazbata yapılmaktan sarf-ı nazar edilsin demişler. Bu hâl yolculuğumuzu birkaç gün

[151] Kalaç; Kendi…, s. 149-151.
[152] İmamzâde Ömer Bey, hem kalp hastası olduğundan kendisine güvenemedi. Hem de İttihatçı olduğu için toplantıya katıldığı takdirde, Sivas Kongresi'ni yine İttihatçılar yapıyor dedikodusu çıkmasın diye kongreye katılmadı. Kars; Milli Mücadele'de…, s.32.
[153] Çalıka; Ahmet Rıfat…, s.37-38.

tehir etti. Nuh Naci ile görüştüm. Netice ne olursa olsun Sivas'a gitmeye karar verdik[154]*"*

Kayseri delegeleri Sivas'a kimliklerini gizleyerek bir kamyonla gittiler. Delegeler buğday ve deri tüccarı kimliği aldılar. Mustafa Kemal'de yayımladığı tamimde gizlilik istiyordu. Kalaç, kongre hakkında gerektiğinde Kayseri'ye bilgi vermek için yeni bir şifre sistemi düzenledi[155].

Ahmet Hilmi Bey'le birlikte delegeleri götüren kamyon savaştan kalma eski bir kamyondu. Araç yolda sürekli arıza yapıyordu. Şarkışla'dan ayrıldıktan birkaç saat sonra araç daha büyük bir arıza yaptı. Delegeler bu sırada yolda Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey[156] ile karşılaştı.

Ruşen Bey Sivas Kongresi'ndeki haber ve gelişmeleri İstanbul'daki gazetesine yetiştirmek için İstanbul'a gidiyordu. Heyet kongre hakkındaki ilk bilgileri ondan aldı. Kayseri heyeti gerekli tedbirlerin alındığı Kızılırmak köprüsünü geçtikten sonra Mekteb-i Sultani binası önünde indi. Kongrenin emniyetinden sorumlu Mazlum Rasim (Can), heyetin geldiğini Mustafa Kemal'e bildirdi. Kayseri heyeti öğleden önce saat 10' da huzura çıktı[157]. Mustafa Kemal'in yanında Bekir Sami ve Ahmet Rüstem Beyler vardı. Kalaç, görüşme esnasında Kayseri halkının Milli Mücadele'nin yanlısı olduğunu söyledi. Mustafa Kemal, heyete Ali Galip Olayı[158] hakkında bilgi verdi. Sonra Mondros sonrasındaki gelişmeler hakkında bilgi verdi. Heyet Mustafa Kemal'den çok etkilendi ve moral buldu[159].

---

[154] Kalaç; Kendi…, s. 151.

[155] Bu şifre sistemine göre; " buğday- kongre, revaç-iyi gidiyor, arpa-asker, çavdar-kongrenin kuvveti, un-ahali, şeker- ecnebi, piyasa- vaziyet" anlamına geliyordu. Kalaç; Kendi…, s. 151-152.

[156]"*Ruşen Eşref Ünaydın (1892- 21.09.1959) Eşref Bey'in oğludur. İstanbul'da doğmuştur. Galatasaray Lisesi'ni ve Edebiyat Fakültesini bitirmiştir. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ve büyükelçilik yapmıştır. TBMM'nin II, III, IV. Dönemlerinde Afyon Milletvekilliği yapmıştır.*
Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal'le Mülâkat, Damla Damla, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin Kuruluşundan İlk Kurultaya Kadar Hatıralar, Atatürk'ü Özleyiş, Atatürk'ün Hastalığı- Prof. Dr. Nihat Reşat Belger'le Mülâkat,Atatürk, Tarih ve Dil Kurumları- Hatıralar adlı eserleri vardır." Arıburnu; Sivas Kongresi…, s. 288.

[157] Mustafa Kemal Paşa, delegelere ilk olarak şunu sordu: "Kongreye niçin geç geldiniz, yoksa mutasarrıf mı sizi engelledi?" Çünkü Mustafa Kemal, o günlerde Kayseri mutasarrıfının milli harekete karşı olduğunu biliyordu. "Hayır Paşam mutasarrıf müessir olacak birisi değildir, ancak. Kayserililerin mühim bir konuda karar verirken, itidalle ve her türlü sonuçları hesaplayarak harekete geçmek karakterinde olduklarını, bu meselede de düşünüp taşındıktan sonra karar aldık" dediler. Ve şunu eklediler: "Kayseri bundan böyle sizin safınızda ve emrinizde vatan; vazifesini yapacaktır." Kars; Milli Mücadele'de…, s. 33.

[158] Ali galip Olayı hakkında bkz. Atatürk; Nutuk, s.81-95, Arıburnu; Sivas Kongresi…, s. 131-156. Tansel; Mondros'tan…, C.II, s.104-108.

[159] Kalaç; Kendi…, s. 152-154.

Kayseri heyeti Sivas Kongresi'nde beş gün kaldı[160]. Kongre kararları ve beyannamesini[161] ve "İrade-i Milliye" Gazetesi'nin[162] çıkan nüshalarını alarak Kayseri'ye geri döndü.

3.2.3 Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kayseri Şubesi'nin Açılması

Sivas Kongresi'ne katılan Ahmet Hilmi Bey ve arkadaşları Kayseri'ye gelir gelmez ilk olarak Ahmet Paşa İlkokulu binasında bir toplantı düzenledi. Toplantıya ihtiyat zabiti, muallim, tüccar, avukat gibi her sınıfı temsilen seksen kadar kişi katıldı. Toplantıya katılanlara, Sivas Kongresi'nde Mustafa Kemal ile konuşulan konular hakkında bilgi verildi ve kongre beyannamesi okundu.

Toplantıda bulunanların ittifakıyla Kayseri'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasına karar verildi. Gizli oylama idare heyeti seçimi yapıldı. Ahmet Hilmi Kalaç, Nuh Naci Yazgan, Müftü Ahmet Remzi, Mazhar Karakaya, Faik Seler, Mustafa Ağırnaslı, Uşâki Osman, ve daha birkaç kişi daha idare heyetine seçildi. Şubenin mührü hazırlandı. Şube, saat kulesinin altındaki binada faaliyete geçti. Müftü Ahmet Remzi Efendi başkanlığa getirildi[163].

3.2.4. Heyet-i Temsiliye'nin Kayseri'ye Gelişi

4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında yapılan Sivas Kongresi'nden sonra İstanbul'da bulunan hükümete yapılan baskılara daha fazla dayanamayan Damat Ferit Paşa hükümetten çekildi. Yeni hükümeti 1 Ekim 1919'da, Milli Mücadeleyi desteklemesi beklenen Ali Rıza Paşa kabinesi geldi[164]. İktidara gelen Ali Rıza Paşa Hükümeti, Heyet-i Temsiliye ile temasa geçti ve heyetle görüşmesi için Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı Amasya'ya gönderdi. Amasya'da 20-22 Ekim 1919 tarihlerinde yapılan görüşmeler sonucunda üçü açık, ikisi de gizli olmak üzere beş protokol imzalandı. Görüşmeler esnasında en çok tartışılan konu, seçimler sonunda toplanacak olan Mebusan

---

[160] Sivas Kongresi'ne katılan Kayseri delegeleri (Ahmet Hilmi Kalaç, Nuh Naci Yazgan ve Ömer Mümtaz Bey) hakkında kaynaklar farklı bilgiler vermektedir. Vehbi Cem Aşkun ve Mahmut Goloğlu eserlerinde bu isimlere yer verirken, Sebahattin Selek delege listesine Kayseri delegelerini almamış, Kemal Arıburnu ise sadece Nuh Naci Yazgan'ın adını listeye koymuştur. Mahmut Goloğlu; Sivas Kongresi, Başnur Matbaası, Ankara,1969, s. 71-75, Sebahattin Selek; Anadolu İhtilâli, C.I, Kastaş Yayınları, İstanbul ,2000, s. 296-298, Vehbi Cem Aşkun; Sivas Kongresi, Tan gazetesi ve Matbaası, İstanbul, 1963, s. 146-151, Arıburnu; Sivas Kongresi…, s. 70-72.

[161] Sivas Kongresi Beyannamesi hakkında bkz. Aşkun; Sivas…, s. 153-155.

[162] Anadolu'da başlayan Milli Mücadele hareketinin yayın organı olan İrade-i Milliye Gazetesi 14 Eylül 1919 tarihinden itibaren Sivas'ta yayımlanmaya başladı. Bu gazete sayesinde halk Milli Mücadele hakkında bilgilendiriliyor hem de bilinçlendiriliyordu. Geniş bilgi için bkz. Hüseyin Yıldırım, "İrade-i Milliye Gazetesi", AAMD, C. VIII, S.23, Ankara, Mart 1992, s. 325-330, Aşkun; Sivas…, s. 161-168.

[163] Kalaç; Kendi…, s.154-155.

[164] Türk İstiklâl Harbi, Mondros…., s.268.

Meclisi'nin nerede toplanacağı idi. Meclisin yürütme görevini yapabilmesi için güvenli bir yerde toplanmalıydı. Halbuki İstanbul 13 Kasım 1918'den beri fiilî işgâl altında idi. Mustafa Kemal ise meclisin güvenli olan Anadolu'da toplanması taraftarı idi. Salih Paşa bu teklife sıcak baksa da İstanbul Hükümeti bunu kabul etmedi. Amasya Görüşmesi'nin Milli Mücadele açısından Önemi ise İstanbul Hükümeti Heyet-i Temsiliye'nin siyâsi olarak varlığını kabul etmiş oldu.

Amasya Görüşmesi'nden sonra Mustafa Kemal Atatürk, Sivas'ta komutanlarla bir toplantı yaptı[165]. Mustafa Kemal bu toplantıda da Mebusan Meclisi'nin İstanbul dışında daha güvenli bir şehirde toplanması fikrini komutanlarla sivil erkâna anlatmaya çalıştı. Ancak bu teklifi burada da kabul edilmeyince mebuslar İstanbul'a gitmeye başladı. İstanbul'da ise işgal kuvvetleri istediklerini tutukluyordu. Bekirağa Bölüğünde[166]

---

[165] Bu toplantıya Kâzım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa, Sivas'tan Rauf Bey, İstanbul'dan Kara Vasıf Bey, Bekir Sami Bey, Hüsrev (Gerede) Bey, İbrahim Süreyya Bey, Mazhar Müfit Bey, Ömer Mümtaz Bey,, Sivas III. Kolordu Komutanı Hüseyin Selahaddin Bey katıldı. Toplantıda şu kararlar alındı:

1. Bazı sakıncalara rağmen Mebusan Meclisi'nin İstanbul'da toplanması,
2. Seçilen Milletvekillerini İstanbul'a gitmeden önce genel durum hakkında aydınlatmak ve onların da düşüncelerini almak,
3. Müdafaa-i Hukuk teşkilâtlarının tamamlanması için kolordu komutanlarının yardımlarını sağlamak,
4. Bütün idare amirlerinden teşkilâtı destekleyecekleri hakkında söz almak,
5. Mebusan Meclisi toplandıktan sonra da Temsil Heyeti'nin görevine devam etmesi. Şevket Süreyya Aydemir; Tek Adam, Mustafa Kemal'in Hayatı (1881-1919), C.II, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969, s. 132-133, Tansel; Mondros'tan…, C.II, s. 167-168

[166] *" Tarihte adını bir eseri yada görevi ile devam ettirebilen biri de Bekir Ağadır. Çavuş Rütbesiyle katıldığı Totrakan Savaşında gösterdiği yararlılıklar üzerine teğmenliğe yükseltilmiş ve mükafatlandırılmış olan Bekir Ağa, bir süre sonra binbaşı rütbesiyle İstanbul Askerî Cezaevi Müdürlüğüne atandı.*

Bekirağa kişilik sahibiydi. İstanbul Merkez Komutanlığı'na bağlı olan cezaevinde onun sözü daha çok geçerdi. İstanbul'un asayişi bozulduğu ve sivil cezaevinden kaçma olaylarının arttığı sırada Bekir Ağa'yı, tüm İstanbul cezaevlerinin başına getirdiler. Bekir Ağa, kaçakların ve sanıkların peşine bizzat düşer, tuttuğunu içeri atardı.

Sultan Abdülaziz zamanında İstanbul'a bir müfreze kazak atlısıyla bir Rus dükünün geleceği öğrenilince Hünkâr bu gösteriye fazlasıyla karşılık verilmesini emretmişti. Akla ilk gelen, bu işi boylu boslu ve becerikli Bekir Ağa'ya havale etmek oldu. Serasker Paşa işin önemini ve padişahın iradesini Ağa'ya bizzat anlattı. Derhal paçaları sıvayan Bekir Ağa, İstanbul'daki bütün askerî birlikleri dolaşarak en gösterişli olanlarını topladı. Mükemmel bir bölük kurdu ve kendisine verilen görevi son derece iyi başardı. Sonraki törenlerde de hep bu bölük görev alınca adı "Bekirağa Bölüğü" kaldı. Aslında seçme olan bölük erleri daha da heybetli görünmek için göğüslerine pamuk doldururlardı. Bölük komutanının buna ihtiyacı yoktu.

Okuması yazması olmayan Bekirağa, cesareti ve zekâsıyla adını unutturmamış, eski seraskerlik binası, sonraki adıyla Harbiye Nazırlığı ve şimdi üniversite merkez binası olan büyük binanın batısında iki katlı orta büyüklükte bir bina, Bekirağa Bölüğü'nün yönettiği ve koruduğu Askerî Cezaevi iken, sonradan bina olarak Bekirağa'nın adını almıştır. Böylece Bekirağa Bölüğü dendiği zaman Bekirağa'nın komutası altındaki bölük değil, bu cezaevi binası akla gelirdi.

Bekirağa Bölüğü mütareke yıllarında adı çok geçen yapılardan biri oldu. Çünkü İngilizler İstanbul'un işgalinden sonra suçlu diye yakaladıkları kimseleri önce Bekirağa bölüğüne tıkar, bir süre burada tuttuktan sonra Malta Adası'na sürerlerdi. Bekirağa Bölüğü bir siyasi tutuklular yeri haline gelmişti". Mustafa Ragıp Esatlı; İttihat ve Terakki Tarihinde Esrar Perdesi ve Yakup Cemil Niçin Öldürüldü?, İstanbul, 1975, s.719-720.

bekletildikten sonra Malta'ya sürülüyorlardı.

Mustafa Kemal bu çabalarından sonuç alamayınca Heyet-i Temsiliye'nin merkezini Sivas'tan Ankara'ya taşımaya karar verdi[167]. Heyet-i Temsiliye Ankara yolunda Kayseri'ye de uğrayacaktı. Bu olay Milli Mücadele yıllarında Mustafa Kemal'in yanında yer alan Kayseri için çok önemli idi. Ankara'ya hareket edecek olan Heyet-i Temsiliye üyelerinin Kayseri–Kırşehir güzergâhını seçmelerinin ilk nedeni, bu illerin Milli Mücadelenin başından itibaren Mustafa Kemal'in yanında yer almaları idi. Özellikle Kayseri, Sivas Kongresi'ne delege göndermiş ve kongre sonrasında Kayseri'de milli teşkilâtlanmasını hızlandırmıştı. Ayrıca bu güzergâhın güvenliğini kontrol eden 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Cebesoy da olumlu rapor vermişti[168].

Mustafa Kemal Paşa, Rauf (Orbay), Büyükelçi Ahmet Rasim, Vali Mazhar Müfit (Kansu), Hakkı Behiç Beyler ile çalışma arkadaşlarından oluşan Heyet-i Temsiliye Sivas'tan Ankara'ya 18 Aralık 1919 Perşembe günü sabah saat 9'da hareket etti. Havanın soğuk ve yollarında bozuk olmasından dolayı çok az yol alınabiliyordu. Heyette buluna Mazhar Müfit (Kansu) Bey, bu yolculukta başına gelenleri şöyle anlatır:

"*Geceyi geçirdiğimiz kasabadan ayrıldıktan sonra, bizim otomobilin lastiği patladı. Patlayan iç lastikti, yedeği yerine koyuncaya kadar diğer otomobiller bizi geçerek yollarına devam ettiler. Tamirden sonra sürati arttırarak arkadaşlara yetişmek istedik. Yarım saat geçmeden iç lastik yine patladı. Son yedeği koyduk. Ne çare ki aksilik bir kere kendini göstermişti. Bu da yarım saat sonra patladı. Şoförün ifadesine göre, bu yedekler büyük geliyormuş, onun için kıvrılarak patlamaktaymış, imiş amma, başka yedek iç lastik kalmamıştı.*

Şoför, lâstik yerine paçavra gibi bulabildiği şeyleri doldurdu, hareketimiz ağırlaştı, nihayet arkadaşlara yetişmek ümidinden vazgeçtik, Akşam oluyor, Kayseri'ye yaklaştıkça kar daha ziyadeleşiyordu; nihayet karla örtülü yolu da kaybettik. Geçen otomobillerin izinden istifade ediyorduk. Fakat şiddetli yağan kar, izleri kapamıştı, Bilmem nasıl oldu bir kar yığınına saplandık ve durduk.Hüsrev Bey, ben, Yüzbaşı Bedri Bey ve şoför o kadar uğraştığımız halde, otomobili kardan çıkaramadık.

---

[167] Sivas'a göre daha batıda olan Ankara, o dönem için stratejik bir öneme sahipti. Anadolu'nun dört bir yanına uzanan telgraf şebekesinin düğüm noktasında idi. Demiryolları ile İstanbul'a ve batıdaki diğer şehirlere ulaşım kolaylığı vardı. Ayrıca Milli Teşkilâtın kuvvetli olduğu bir ildi. M.Cemil Özgül; Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'daki Çalışmaları (27 Aralık 1919- 23 Nisan 1920), AAMY, Ankara, 1989, s. 35-36, İlker Alp; "Misak-ı Milli", Misak-ı Milli ve Türk Dış Politikasında Musul, Kerkük, Erbil Meselesi Sempozyumu, AAMY, Ankara, 1998, s. 180-181

[168] Mustafa Onar; Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları, C.I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s. 347. Kars; Milli Mücadele'de…, s.57-58.

Ortalık kararmağa başladı, kısa bir müzakereden sonra olduğumuz yerde kalmaktan başka çare bulamadık, Kayseri'ye varan arkadaşlar elbette bize muavenet için, bir çareye tevessül edeceklerdi; bu cihetle olduğumuz yerde beklemekten başka yapacak hiçbir tedbir yoktu, Yalnız, gece karpit lambalarını yakarak olduğumuz yeri göstermek istedik ve bu soğukta ve karda bir kurt hücumuna maruz kalmamak için Bedri Bey makineli tüfeği ateşe hazır vaziyete getirdi. Biz de tüfeklerimizi ele alarak, otomobilin etrafında uyuşuk ayaklarımızı harekete getirmek üzere dolaşıp duruyorduk[169]."

Ahmet Hilmi Bey, Mustafa Kemal ve Heyet-i Temsiliye'nin Kayseri'ye gelişi hakkında şu bilgileri vermektedir:

"*Kayseri Mustafa Kemal'i ilk defa görecekti. Kayseri halkı toplanıp atlarla ve arabalarla Kumarlı ve Kayırhan'a kadar gitti. Havanın soğuğuna aldırmadan Mustafa Kemal merasimle karşılandı. Mustafa Kemal'in arabası atlıların eşliğinde caddelerdeki halkı selamlayarak ikametlerine ayrılan Sivaskapısı'ndaki İmamzâde Reşit Bey'in evine*[170] *indiler.Mustafa Kemal gece hükümet erkânı ve ileri gelen zevatla görüştü. Ertesi gün belediye ve hükümeti ziyaret etti. Halkla ve öncelikle de hocalarla görüştü. Başta Kızıklı Hacı Kasım Efendi olduğu halde, ilmiye sınıfının ileri gelenleriyle, tüccar ve eşraftan bazıları Raşit Efendi Kütüphanesinde toplandılar. Kütüphaneye gelen Atatürk, hocaların ellerini ayrı ayrı sıkarak iltifatta bulundu. Memleketin uğradığı haksızlığı, bunu önlemek için milletçe yapılacak vazifeyi belirtti. Atatürk ve arkadaşları,Kayseri'de iki gün kaldı.*

Bu süre zarfında bir de beyanname[171] *neşrederek ertesi gün Ankara'ya doğru*

---

[169] Mazhar Müfit Kansu; Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, C.II, TTK Yayınları, Ankara, 1997, s. 490.

[170] İmamzâde Reşit Bey'in evi hakkında bkz. Mehmet Kartal, "Kayseri Atatürk Evi (Reşit Ağa Konağı)" Erciyes, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Yıl.10, S.119, Kayseri, Kasım 1987, s. 5-8.

[171] Kayserililer kışın şiddetine rağmen Heyet-i Temsiliye'yi şehirden bir buçuk saatlik bir uzaklıkta coşku ile karşıladılar. Mustafa Kemal Paşa bu sırada çok duygulanarak şu bildiriyi yayınladı:
"Anadolu'nun iktisadi hayatında ebedi yüksek bir mevki olan Kayseri'nin Heyet-i Temsiliye'ye açtığı samimi ve kardeşlik kucağı o kadar sıcak ve o kadar okşayıcı idi ki, muhterem Kayserililere açık bir dille teşekkürlerimizi söylemeyi lüzumlu gördük. Kadın, erkek ve çocuk bütün vatandaşların umumi bir coşkunluk ve heyecan ile gösterdiği samimiyet, Heyet-i Temsiliye'yi teşkil eden naçiz insanların şahısları bakımından değil, asıl müteveccih olduğu mukaddes birlik gayesinde istinasız her kalbin birleşmiş, her kuvvet ve şahsiyetin anlaşmış ve bağlanmış bulunması cihetiyle pek kıymetlidir ve pek ulvi mahiyettedir. Heyet, etrafındaki her çehreden ve her Türkten taşan sevgi ve samimiyet de hayatını adadığı Milli emellere bağlanışı gördü ve memleketin biricik kurtuluş ümidi olan bu birlik devam ettikçe gönüllerimiz geleceğe ait ümitlerle doludur. Anadolu'nun heyecanlı kalbine, bu seyahatimizin ilk uğrağı olan Kayseri'de temas ettik bu temasın hatırasını ömrümüz oldukça saklayacağız. Seyahatimize devam ederken arkamızda Anadolu'nun vatanperver heyecanını nefsinde en güzel temsil ve tecelli ettiren, kuvvetli, zeki, muktedir ve samimi bir faaliyet merkezinin olduğunu daima düşünerek iftihar edeceğiz. Bu tahassüsatı,

yola çıktı.[172]"

Heyet-i Temsiliye başkanı Mustafa Kemal ve arkadaşları Kayseri'den sonra Mucur-Kırşehir-Kaman ve Beynam üzerinden 27 Aralık 1919'da Ankara'ya ulaştı. Mustafa Kemal Ankara'ya vardıklarını bir telgrafla bütün teşkilâtlara bildirdi[173].

3.2.5. Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin Açılması ve Ahmet Hilmi Kalaç'ın Meclise Girmesi

3.2.5.1. Mebusan Meclisinin Açılması

21 Aralık 1918'den beri Padişahın emriyle dağıtılan meclisin yeniden açılabilmesi için, hükümet 7 Ekim 1919 tarihinde seçimlerin yapılması için emirname çıkardı. 9 Ekim 1919'da " Mebuslar Seçimine Mahsus Kararname" çıkarılarak bütün illere duyuruldu. Böylece Osmanlı Devleti'nin altıncı genel seçimi yapıldı. Seçimler 1876 tarihli "İntihab-ı Mebusan Kanunu"na göre yapıldı.Bu kanuna göre, her sancak bir seçim çevresiydi. Seçimlerde yalnız erkekler oy kullanabiliyordu. Din ve ırk ayrımı olmaksızın bütün Osmanlı vatandaşları seçme ve seçilme hakkına sahipti[174].

İşgal altındaki bölgelerde seçim oldukça zordu. Ancak işgalci devletler seçimlere müdahale etmedi. Çünkü bölgelerden aldıkları yanlış bilgi ve istihbarat onların böyle davranmasına sebep oldu. Ayrıca işgal altında olan İstanbul'da toplanacak olan meclisi kendi emelleri doğrultusunda kullanmayı düşünüyorlardı. Yıllardan beri savaşan Türk Milleti artık barış istiyordu. İşgal devletleri bunu düşünerek açılacak meclisin bir barış teklifini hemen kabul edeceğini bekliyorlardı. Ancak seçim sonuçları işgalcileri hayal kırıklığına uğrattı. Çünkü seçim bölgelerinin bir çok yerinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin adayları yada desteklediği kişiler kazandı.

Kayseri o dönemde iki milletvekili çıkarıyordu. Mebus adaylarının belirlenmesi için Raşit Efendi Kütüphanesinde toplanıldı. İsimler arasında Ahmet Hilmi Bey de vardı. Yapılan seçimlerde partiler pek etkili değildi. İttihat ve Terakki partisi kapatılmıştı. Hürriyet ve İtilâf Fırkası da halk tarafından pek sevilmiyordu. Müdafaa-i hukuk da yeni

---

bu iftihar duygularını bize yaşattığından dolayı Kayseri'nin muhterem halkına teşekkürlerimizi bildirir ve gayeye yönelen çalışmalarda daima kalben birlik kalarak veda ederiz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliye Adına
Mustafa Kemal"

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AAMY., Ankara, 1991, s. 150, Özgül, Heyet-i..., s.44-49., Mustafa Kemal ve Heyet-i Temsiliye'nin I. Kayser ziyaretleri hakkında geniş bilgi için bkz. Çelebi; Atatürk…, s. 31-65, A. Vehbi Ecer, " Mustafa Kemal Paşa'nın Heyet-i Temsiliye Reisi Olarak Kayseri'ye Gelişi I" E. Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, S.4, E. Ü. Matbaası Kayseri, 1987, s. 91-106.

[172] Kalaç; Kendi…, s. 158-159.

[173] Atatürk; Nutuk, s. 227-228, Onar; Atatürk'ün…, s. 347.

[174] Alp; "Misak-ı Milli…", s.178.

bir teşkilât olup oda memleketin kurtarılması için çalışıyordu. İlk seçimde belediye başkanı Rıfat Çalıka[175] ve Mevlevî Şeyhi Ahmet Remzi Efendi mebusluğu kazandı. Fakat Remzi Efendi istifa etti. Yerine tekrar seçim başladığında Kalaç, kaza ve köylerde gerekli tedbirleri aldı. Sonuçta seçimi kazandı[176].

İşgal altında olan İstanbul'a giderken Kalaç, kimliğini gizleyerek yola çıktı ve Mebusan Meclisi'ne katıldı. Meclis'te ilk olarak mazbatasını[177] onaylatan Kalaç, mebus kimliğini aldı ve meclis faaliyetlerine katıldı.

Osmanlı Devleti'nin son meclisi, dördüncü Meclis-i Mebusan 12 Ocak 1920 günü İstanbul'daki Fındıklı Sarayı'ndaki kendi binasında açıldı. Padişah Vahdettin rahatsız olduğu için açılış konuşmasını Dahiliye Nazırı Damat Şerif Paşa yaptı. Konuşmadan sonra ilk toplantıya katılan 72 Mebus yemin etti. Aslında işgal bölgelerinden seçilen 172 mebus vardı. 72 mebus çoğunluğu sağlamıyordu. Ancak o sırada buna önem verilmedi. 22 Ocak 1920'de 25 mebus daha toplantılara katıldı ve çoğunluk sağlandı. Dört gün sonra en yaşlı üye sıfatı ile başkanlık görevini yürüten İlyas Efendi'nin rahatsızlanması üzerine yerine Celalettin Arif Bey seçildi[178].

Mustafa Kemal Paşa Ankara'da kalmış ancak Mebusan Meclisi'ne başkan seçilmesini ve mecliste bir Müdafaa-i Hukuk Gurubu'nun kurulmasını mebuslardan istemişti.Ancak mecliste 10 Şubat 1920'de Felah-ı Vatan isminde bir gurup Rauf Bey'in başkanlığında kurulmuş ve bu gurup sarayın adamı olan Reşat Hikmet'i meclis başkanlığına seçmiştir. Felah-ı Vatan gurubu Hüseyin Rauf (Orbay), Bekir Sami (Kunduk), Kara Vasıf (Karakol), Câmi, İbrahim Süreyya (Yiğit), Yunus Nadi ve Adnan (Adıvar) Beylerden oluşuyordu. Bu mebuslar aynı zamanda gurubun yönetim kurulunu da teşkil ediyordu[179].

Dönem basını takip edildiğinde 9 Şubat 1920'de gurubun üye sayısı 84 iken, Şubat sonlarına doğru bu sayı 96'ya ulaşmıştır. Bu sayı ile Felah-ı Vatan Gurubu mecliste

---

[175] Osmanlı Mebusan Meclisinin II. ve IV. Dönemlerinde mebusluk yapan Çalıka, I.TBMM d de görev aldı. Muhalif kanat olan II. Gurupta yer alan Çalıka bir dönem Adalet Bakanlığı da yaptı. II. T.B.MM 'ne giremeyen Çalıka Kayseri'de çeşitli faaliyetlerde bulundu. 1963 yılında vefat etti. Konu hakkında geniş bilgi için bkz. Hurşit Çalıka; Ahmet Rıfat Çalıka'nın Anıları, ? İstanbul, 1992.

[176] Kalaç; Kendi…, s. 159-160.

[177] Ahmet Hilmi Kalaç'ın Osmanlı Mebusan Meclisi'nde mebus olduğuna dair seçim mazbatası. Kalaç'ın Osmanlı Meclisindeki sicil numarası 706 idi. Güneş, Türk Parlamento…, C.II, s.70.

[178] Rauf Orbay; Cehennem Değirmeni, C.I, Emre Yayınları, İstanbul, 1993, s. 294-297, Özgül; Heyet-i Temsiliye'nin…, s. 125-126.

[179] Türk İstiklâl Harbi, Batı Cephesi, C.II, II. Kısım, Ankara, 1991, s.126, Özgül; Heyet-i Temsiliye'nin…, s. 67.

çoğunluğu ele geçirdi ve alınan kararları etkileyerek hükümete yeni bir yön verdi[180].

Son Osmanlı Mebusan meclisinde kurulan Felah- Vatan gurubu Mustafa Kemal Paşa tarafından bazı tenkitlere[181] maruz kalsa da bu gurubun milli mücadele açısından önemli çalışmaları da oldu. Örneğin bu gurup 28 Ocak 1920 günü gizli bir oturumda " Misak-ı Milli" kararnamesini[182] kabul etti.

Mebusan Meclisinde Misak-ı Milli kararlarının alınması ve bunun 17 Şubat 1920

---

[180] Alp; "Misak-ı Milli…", s.187.

[181] Mustafa Kemal Paşa Felah-ı Vatan [Vatanın Kurtuluşu] grubunun kurulmasından hiç memnun olmamıştır. Tepkisini Atatürk, Nutuk'ta şu şekilde dile getirmiştir. "*Efendiler görüştüğümüz her şahıs veya bütün şahıslar bizimle düşünce ve görüş birliği yaparak ayrılmışlardı. Fakat İstanbul meclisinde "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Grubu" diye bir grubun kurulduğunu işitmedik. Niçin? Buna bugün cevap isterim! Çünkü Efendiler, bu grubu kurmayı vicdan borcu, millet borcu bilmek durum ve kabiliyetinde bulunan efendiler inançsız idiler, korkak idiler, cahil idiler, inançsız idiler; çünkü milli teşkilattan olmayı tehlikeli görüyorlardı. Cahil idiler çünkü, tek kurtuluş dayanağının millet olduğunun ve olacağını takdir edemiyorlardı. Padişaha dalkavukluk ederek yabancılara hoş görünerek, yumuşak ve nazik davranarak büyük gayelerin gerçekleştirilebileceği gafletini gösteriyorlardı.*

Bundan başka, Efendiler, nankör ve bencil idiler. Milli ülkü ve Milli teşkilatın kısa bir zamanda sağladığı şeref ve varlığı küçümsüyorlardı. Ortaya çıkmış olan durum ve varlığın kolayca elde edilmiş olduğu zan ve vehmine kapılmakla çirkin gururlarını tatmin sevdasına düşüyorlardı. Erzurum'da, Sivas'ta söylenmiş ve tespit edilmiş bir adı olduğu gibi kabul etmek küçüklük olmaz mıydı? O addan daha anlamlı bir ad mı yoktu?

Evet işittik Efendiler; varmış: "Fellah-ı Vatan Grubu"

Mustafa Kemal Paşa bu gurubun değersizliğini vurgulamak için kelimeyi özellikle şeddeli olarak ve " Fellah diye okumak suretiyle "Fellah-ı Vatan Gurubu" (vatanın köle çiftçileri grubu) anlamı ile vermek istemiştir. Aslı "Felah-ı Vatan Grubu" (Vatanın Kurtuluşu Grubu)dur. Atatürk, Nutuk**,** s.247-248, Kansu, Erzurum'dan..., C.II, s.505-506. 28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen Misak-ı Milli metni:

[182] 28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen Misak-ı Milli metni:

"Madde 1- Osmanlı Devletinin, özellikle Arap çoğunluğunun yerleşmiş olduğu, 30 Ekim 1918 günkü Silah Bırakışımı [Mondros Mütarekesi] yapıldığı sırada, düşman ordularının işgali altında kalan kesimlerinin [o sırada Hatay ve Musul bölgesi Türk egemenliği altında idi] geleceğinin, halklarının serbestçe açıklayacakları oy uyarınca belirlenmesi gerekir; söz konusu Silah Bırakışımı çizgisi içinde, din, soy ve amaç birliği bakımlarından birbirine bağlı olan, karşılıklı saygı ve özveri duyguları besleyen soy ve toplum ilişkileri ile çevrelerinin koşullarına saygılı Osmanlı - İslam çoğunluğunun yerleşmiş bulunduğu kesimlerin tümü, İster bir eylem, ister bir hükümle olsun, hiç bir nedenle, birbirinden ayrılamayacak bir bütündür.

Madde 2. - Halkı, özgürlüğe kavuşunca, oylarıyla Anavatana katılmış olan üç il [Evliye-i Selase yani Kars, Ardahan ve Batum Livaları) için gerekirse yeniden halkın serbest oyuna başvurulmasını kabul ederiz.

Madde 3. - Türkiye ile yapılacak barışa değin ertelenen Batı Trakya'nın hukuksal durumunun. belirlenmesi de, halkının özgürce açıklayacağı oya göre olmalıdır.

Madde 4. - İslâm Halifeliğinin ve Yüce Saltanatın merkezi ve Osmanlı Hükümetinin başkenti olan İstanbul kenti ile Marmara Denizinin güvenliği her türlü tehlikeden uzak tutulmalıdır. Bu ilke saklı kalmak koşulu ile, Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarının dünya ticaret ve ulaşımına açılması konusunda, bizimle birlikte, öteki tüm Devletlerin oybirliği ile verecekleri karar geçerlidir.

Madde 5. - Müttefik Devletler ile düşmanları ve onların kimi ortakları arasında yapılan antlaşmalardaki ilkeler çerçevesinde, azınlıkların hakları, komşu ülkelerdeki Müslüman halkların da özdeş haklardan yararlanması umudu ile, bizce de benimsenip güvence altına alınacaktır.

Madde 6. - Ulusal ve ekonomik gelişmemize olanak bulunması ve daha çağdaş biçimde, düzenli bir yönetimle işlerin yürütülmesini başarmak için, her devlet gibi, bizim de gelişmemiz koşullarının sağlanmasında, bütünüyle bağılılığa ve özgürlüğe kavuşmamız ana ilkesi varlık ve geleceğimizin temelidir. Bu nedenle siyasal, yargısal, parasal vb. alanlarda gelişmemizi önleyici sınırlamalara (Kapitülasyonlar) karşıyız. Saptanacak borçlarımızın ödenmesi koşulları da bu ilkelere aykırı o1mayacaktır." İhsan Ezherli; Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1986), TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1986, s. 23-24.

tarihinde tüm dünya kamuoyuna açıklanması üzerine, işgal kuvvetleri harekete geçti. Mustafa Kemal İstanbul'daki arkadaşlarından sürekli olarak gelişmeler hakkında bilgi alıyordu. İşgalden üç güm önce yani 13 Mart 1920 tarihinde, İstanbul'da bulunan milletvekillerinden Hüseyin Rauf, Kara Vasıf, Yunus Nadi ve Bekir Sami Beyleri arayarak İstanbul'un işgaline karşı onları uyardı. Milli Mücadele taraftarı olan milletvekillerini Anadolu'ya çağırdı. Ancak bu uyarılara rağmen milletvekilleri önce padişahla görüştü[183].

16 Mart 1920 günü saat 05.45'de İngilizler önce 10. Kafkas Tümen karargâhını ve Şehzadebaşı'ndaki mızıka karakolunu basarak altı askeri şehit ve on beşini de yaraladı. Ardından Harbiye ve Bahriye Nezareti işgal edildi. Harbiye Nazırı Cemal Paşa ile evvelki Genel Kurmay Başkanı Cevat Paşa, âyan üyesi Mahmut Paşa göz altına alındı[184]. Daha sonra Mebusan Meclisi'ne gelen İngiliz askerleri Hüseyin Rauf ve Kara Vasıf Beyleri tutukladı[185].

İstanbul'un işgali üzerine yurdun dört bir tarafında protesto mitingleri yapıldı. İşgalci devletlere telgraflar çekildi. Kayseri de bu işgale sessiz kalmadı. Yapılan tecavüz ve işgal, İtilaf Devletleri ve onların meclislerine çekilen telgraflarla protesto edildi. Bu telgrafların ardından 27.03.1920 tarihinde Atpazarı Semtinde yirmi bin kişinin katıldığı büyük bir miting yapıldı. İzmir'in işgali münasebetiyle yapılan kapalı alandaki protesto toplantısından sonra bu büyük mitinge bakıldığında Kayseri'deki Milli mücadele lehindeki uyanış göze çarpmaktadır[186].

İstanbul'un işgalinden sonra Nisan aynın ilk haftasında Salih Paşa kabinesinin yerine Damat Ferit Paşa sadrazam oldu. Salih Paşa kabinesi Milli Mücadele hareketini yakından tanıyordu. Amasya Görüşmesi ile Mustafa Kemal ile görüşmüştü. Salih Paşa'nın gitmesi iyi olmadı. Yeni hükümetin ilk işi fiilen dağılmış olan Meclis-i Mebusan'ı bir irade ile feshetti. Damat Ferit Paşa Milli Mücadele karşıtı hareketlerini, Kuva-yı İnzibatiye'yi kurmak ve fetvalar yoluyla halkı Kuva-yı Milliye'ye karşı

---

[183] Falih Rıfkı Atay; Çankaya, Bateş A.Ş. Yayınları, İstanbul, 1980, s. 200, Yücel Özkaya, " İstanbul'un İşgali Üzerine Aydınların İstanbul'dan Ankara'ya Kaçış Olayı", AAMD., C.V, S.13, Kasım 1988, s. 128.

[184] ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 105, Gömlek No: 105 Belge No: 105-12, 105-13, ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 113, Gömlek No:74 Belge No: 74-1, ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 113, Gömlek No:75 Belge No: 75-1.

Mizyal Karaçam Şengil; Birinci Dönem Büyük Millet Meclisi'nde Düşünce Akımları (1920), Cem Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 54-56, Selahi R. Sonyel, "Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngilizlerin Eline Geçen Türküye Büyük Millet Meclisi Tutanakları", Belleten, C.XLV, S.177-180, Ankara, 1981. s. 216.

[185] ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 116, Gömlek No: 108 Belge No: 108-1, 108-2, ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 113, Gömlek No: 91 Belge No: 91-1, 91-2.

[186] Şahingöz, "Milli Mücadele'de…", s.433-435, Kars; Milli Mücadele'de…, s. 72-76.

kışkırtmak şeklinde devam ettirdi[187].

İşgalden sonra meclis kapalı ve İstanbul sokakları tehlikeli idi. Bu durumda Kalaç, Anadolu yakasına geçti. İşgalin ikinci gecesini hemşehrisi Nalbantzade Süleyman Ağa'nın Saraçhanebaşı'ndaki evinde geçirdi. Bu arada vapurlar çalışmaya başladı. Kalaç, Üsküdar'daki amcazade Zühtü Bey'in yolunu tuttu. Yoldaki gördükleri manzara çok kötü idi. Büyük postahane işgal altında idi. Kalaç Kayseri'ye yazdığı mektubu bıraktı ve amcazadesinin evine döndü.

Kalaç bir ara meclisin ve memleketin durumunu öğrenmek için Avrupa yakasına geçti. Burada meclis başkatibi Asım Bey ile görüştü. Kalaç, güvenliği için farklı bir kimlikle Kuzguncuk'ta bir pansiyona yerleşti. Ahmet Hilmi Bey, Kuzguncuk'ta iken Rum gençlerinin Türklere karşı düşmanca tavırlarını seyretti. Rum gençler Venizelos günü düzenledi. Bu münasebetle İstanbul sokaklarında ellerinde meşalelerle, milli şarkıları eşliğinde bağırarak gezdiler. " Zito Venizelos" sesleri her tarafta yankılanıyordu. Ancak bunlara karşı çıkacak bir otorite yoktu Birkaç gün sonra yabancı bayraklarla süslenmiş olan Beyoğlu'ndan geçerek Dolmabahçe'ye indi. Oradan da Fındıklı'daki meclise geldi. Burada Tunalı Hilmi Bey ile karşılaştı. Tunalı Hilmi Bey mecliste, meclis reisi Celalettin Arif Bey'in mebuslara hitaben gönderdiği beyannamesini [188]okudu. Bu beyanname ile Celalettin Arif Bey mebusları Ankara'ya çağırıyordu[189].

Ahmet Hilmi Bey'in zaten istediği diğer aydınlar gibi Anadolu'ya geçmekti. Ancak bunun yollarını arıyordu. Çünkü her gün gazetelerde kaçarken yakalananların isimleri yer alıyordu[190].

Kalaç, Kuzguncuk'ta Rıfat Çalıka ve Nurullah Dıraz ile Anadolu'ya geçiş işini konuştular. Tren ve vapurlarda sıkı kontrol vardı. Bunun üzerine vapurla Mudanya yolundan gitmeye karar verdiler. Kalaç, o zamanın denizyolları idaresi evrak müdürü Abdulahat Nuri Bey'i yakından tanıyordu. Nuri Bey, vapur kaptanı ile görüştü ve Kalaç ve arkadaşlarının saklanması işini halletti. Kalaç vapura bindikleri günü şöyle anlatıyor:

"*Muayyen günde Tophane rıhtımından kalkacak vapuru buldum. O vapurla Rıfat ve Nurullah Beyler, Yozgat Mebusu Bahri, Elaziz Mebusu Mustafa Beyler de hareket edeceklerdi. Ben vapura geçince kaptan beni bir kamaraya aldı. Kontrolün sonuna*

[187] Kalaç; Kendi…, s. 168-171, Sarıkoyuncu, " Milli Mücadele'de…", s. 393-396, Kars; Milli Mücadele'de…, s. 76-77.
[188] Beyanname hakkında bkz. Kalaç; Kendi…, s.166-167.
[189] Kalaç; Kendi…, s.164-171.
[190] İstanbul'un işgalinden sonra aydınların Anadolu'ya geçişi hakkında geniş bilgi için bkz. Özkaya, " İstanbul'un İşgali…", s. 889-905, Şengil; Birinci Dönem…, s. 60-61.

kadar çıkmamaklığımı tembih etti. Vapur, rıhtımdan hareketinden sonra Kız Kulesi açıklarında durdu. Yanaşan motordan bir İngiliz zabiti vapura çıktı. Ayak seslerinden tercüman vasıtasıyla konuştuklarından muayenenin devam ettiğini anlıyordum. Beş on dakikalık heyecan havasından sonra sükûnet avdet etmişti. Kamaramın ilk kapısını açan Rıfat Bey oldu. Geçmiş olsun , her şey bitti, bayrak çekildi, dedi[191]*."*

Mudanya ve Bursa üzerinden Ankara'ya gelen Kalaç, meclisin bayram nedeniyle kapalı olması üzerine Kayseri'ye geldi. Onunla birlikte Kayseri'ye gelen milletvekilleri durumlarını Mustafa Kemal'e bildirdi. TBMM başkanı Mustafa Kemal Kayseri milletvekillerini Ankara'ya çağırdı Bunun üzerine Kalaç Kayseri'de fazla kalmayarak Ankara'ya hareket etti ve I. TBMM'ne katıldı[192].

[191] Kalaç; Kendi…, s.171-172.
[192] Kalaç; Kendi…, s.172-173.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN AÇILMASI VE AHMET HİLMİ KALAÇ'IN MECLİSE GİRMESİ

4.1. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması

İstanbul'un işgal edileceğini bilen Mustafa Kemal, Heyet-i Temsiliye adına bütün illerdeki Müdafaa-i Hukuk şubelerini uyardı ve gerekli tedbirlerin alınmasını istedi. İstanbul'un resmî olarak işgal edilmesinden bir gün sonra Mustafa Kemal 17 Mart1920 tarihinde vali ve komutanlara çektiği telgrafta, Osmanlı Mebusan Meclisi'nin yerine yeni bir kurucu meclis'in açılacağını bildirdi. Ancak, başta Kâzım Karabekir olmak üzere hemen hemen herkes bu isme karşı çıktı. Bunun üzerine Mustafa Kemal, olağanüstü yetkilere sahip meclis deyimini kullanmaya başladı[193].

19 Mart tarihinde bir bildiri yayınlayan Mustafa Kemal, İstanbul'daki Mebusan Meclisi'nin kapandığını ve yeni meclisin Ankara'da toplanacağını bildirdi. Bunun için milletvekillerinin bütün işlemlerini tamamlayarak bir an önce Ankara'ya gelmelerini istiyordu. Yeni meclis için seçimler yürürlükte olan kanunlara göre yapıldı. Ayrıca İstanbul Mebusan Meclisi'nden gelen milletvekillerinin üyelikleri de benimsendi. Seçimlerin bir an önce tamamlanıp milletvekillerinin hızlı bir şekilde Ankara'ya gelmesi istense de meclis ancak 23 Nisan 1920 tarihinde açılabildi.

23 Nisan 1920 Cuma sabahı, Hacı Bayram Camii ile Büyük Millet Meclisi'nin açılacağı eski İttihat ve Terakki Cemiyeti Kulübü binası arasında bütün Ankaralılar toplandı. Öğle namazından sonra Kuran-ı Kerim okundu. Ankaralılar sel gibi meclisin önüne kadar yürüdü. Meclis binası önünde kurbanlar kesildi. Yapılan hatim dualarından sonra meclis açıldı.

Mecliste ilk gün 120 milletvekili toplanabildi. Saat 13.45'de, en yaşlı üye (1845 doğumlu) emekli Milli Eğitim Müdürü Sinop Milletvekili Şerif Bey (Avkan) açılış konuşmasını yaptı. Şerif Bey'den sonra söz alan Mustafa Kemal Paşa, Meclisin hangi üyelerden kurulacağını açıkladı.

---

[193] Atatürk; Nutuk, s. 281, Selek; Anadolu…, s. 338-339.

24 Nisan günü Mustafa Kemal meclise şu önergeyi verdi:,

1. Hükümet kurmak zorunludur.
2. Geçici bir hükümet tanımak veya Padişaha vekil atama yanlıştır.
3. Mecliste ortaya çıkan Millî İradenin, vatanın kaderine el koyduğunu kabul etmek temel ilkedir.Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üstünde güç yoktur.
4. Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplamıştır. Meclisten seçilerek vekil olarak görevlendirilecek bir kurul hükümet işlerine bakar. Meclis Başkanı bu kurulun da başkanıdır.

Not: Padişah ve halife, baskı ve zordan kurtulduğu zaman meclisin düzenleyeceği yasaya uygun olan durumunu alır[194].

Meclisteki görüşmelerden sonra bu önerge kabul edildi. Mustafa Kemal Paşa, 110 oyla Meclis başkanlığına seçildi. 25 Nisan'da ilk geçici hükümet, 2 Mayıs'ta çıkarılan yasaya uygun olarak; 3 ve 4 Mayıs'ta yapılan seçimle B.M.M. icra vekilleri heyeti (Hükümet) kuruldu.

TBMM'nin birinci döneminde ne kadar milletvekilinin görev yaptığı konusunda değişik sayılar verilmektedir. O dönemi yaşayan kişilerden;

"Mazhar Müfit Kansu 399 kişinin Meclis'e katıldığını, katılmayan 38 mebusla toplam 437 kişi olduğunu; Damar Arıkoğlu, 381 kişinin Meclis'e katıldığını ölen ve istifa edenlerle toplam sayının 414 olduğunu; Tevfik Bıyıklıoğlu, Birinci Dönem TBMM 'ne yeni seçilen üyelerin 232, İstanbul'dan Meclis-i Mebusan'dan gelenlerin 92, Malta ve Yunanistan'dan dönenlerin 14, olmak üzere toplam 338 kişinin katıldığını yazmaktadır.

Çeşitli yazarların bu konudaki incelemelerinde de bu farklılıkların sürdüğü görülmektedir. Mahmut Goloğlu 390, Yılmaz Altuğ 383, Suna Kili 376, İhsan Güneş 378, Ahmet Mumcu 390, Sebahattin Selek 300, Falih Rıfkı Atay 381 kişi olduğunu yazmaktadırlar[195].

Bu kadar değişik sayıların verilmesi, ülkenin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle yeni seçilen milletvekillerinin ve İstanbul'dan gelecek olanların Meclis'e zamanında gelemeyişlerinden, seçimden sonra bir kısmının eski memuriyetlerini tercih ederek milletvekilliğinden istifa etmelerinden, bazı milletvekillerinin ise Meclis'e katılmadan önce veya katıldıktan sonra vefat etmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerle Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldıktan sonraki aylarda da bu sayısal belirsizlik

[194] Atatürk; Nutuk, s.300, Şengil; Birinci Dönem…, s. 77-78.
[195] Ahmet Demirel; Birinci Mecliste Muhalefet, İkinci Gurup, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995, s. 86-90.

sürdüğünden 5 Eylül 1920'de kabul edilen Nisab-ı Müzakere kanunu ile konunun düzenlenmesine çalışılmıştır[196].”

Türkiye Büyük Millet Meclisi tamamen Türklerden oluşuyordu. Meclisin yapısı incelendiğinde çok farklı kesimlerden gelen insanlardan oluşuyordu. Bu durum, meclisin demokratik bir meclis olduğunu ortaya koyuyordu[197]. Ayrıca Meclis fedakâr ve kahraman bir meclis idi. İlk meclis, kuvvetler birliği esası çerçevesinde yasama, yürütme ve yargı yetkisini kendi elinde bulunduruyordu.

16 Mart 1920’de işgal edilen İstanbul’dan kaçan Mebusan Meclisi Kayseri Milletvekilleri Ahmet Hilmi Kalaç ve Rıfat Çalıka 23 Temmuz 1920 tarihinde TBMM’ne katıldı[198].

4.1. Ahmet Hilmi Kalaç’ın Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne Girmesi ve Faaliyetleri

4.1.1. Ahmet Hilmi Kalaç’ın Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin I. Dönemindeki (1919-1923) Faaliyetleri

23 Nisan 1920 tarihinde açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne katılan Kayseri Milletvekilleri şunlardır[199]:

SEÇİM BÖLGESİ	ADI VE ÜNVANI	DOĞUM YILI	MESLEK VEYA İŞİ	KİŞİSEL BİGİLER
Kayseri (267)	Ahmet Hilmi Kalaç	1887	Kaymakam	O.M.M.D-4
Kayseri (268)	Mehmet Âlim Çınar	1861	Müderris	----------
Kayseri (269)	Mehmet Âtıf Tüzün	1885	Kaymakam	----------
Kayseri (270)	Osman Uşşaklı	1874	Memur, Bankacı	----------
Kayseri (271)	Ahmet Remzi Akgöztürk	1876	Müftü,Öğretmen	9.11.1336’da istifa etti.

[196] Şengil; Birinci Dönem…, s. 85-86.

[197] “*Milletvekillerinin meslekî kökenleri şöyle idi: Asker 54, Mülkî Amir 37, Müftü 16, Müderris 14, Elçi 1, Posta ve çeşitli hizmet memuru 16, Hukukçu 44, Ziraatçı 36, Doktor 12, Tüccar 27, Şeyh 6, İttihat ve Terakki İdarecisi Meclis-i Mebusan’dan gelenler 6, Eğitimci 25, Maliyeci 9, Gazeteci 8, Belediye Reisi ve azası 12, Aşiret Reisi 3,”* Refik Turan, “İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne Girenlerin Özellikleri”, I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu (21-23 Eylül 1987), AAMY., Ankara, 1994, s. 1063-1068.

[198] Fahri Çoker; Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923), C.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s. 990. Demirel; Birinci Mecliste…, s. 97-98.

[199] Nurettin Can Gülekli, Rıza Onaran; Türkiye Büyük Millet Meclisi 50. Yıldönümü (1920-1970), Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı 50. Yıldönümü Yayınları, İstanbul, 1973, s. 35, Şengil; Birinci Dönem…, s. 103.

Kayseri (272)	Ahmet Rıfat Çalıka	1888	Eski Savcı, Belediye Başkanı	O.M.M.D-4
Kayseri (273)	Sabit Gözügeçgel	1876	Misak Gazetesi Sorumlu Müdürü	----------

I. TBMM'de Kayseri milletvekili olan Ahmet Hilmi Kalaç, mecliste Lâyiha Encümeni Reisliği yanında Dahiliye Encümeni Mazbata Muharrirliği de yapmıştır. Meclis oturumları sırasında, meclise çeşitli sorular, önergeler ve teklifler vermiştir. Ayrıca gündem konuları hakkında da konuşmalar yapmıştır. Bunlar, kronolojik olarak şöyledir:

13 Ocak 1337 (1921) Cumartesi

Konu: Memlekette bulunan Ziraat Bankası Şubelerinin hesaplarına dair kanun teklifi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *"Bankanın vaziyeti hukukiyesi, buyurduğunuz gibidir. Bu, köylülerin parasıdır. Suiistimal edilmesin, bu bir anonim şirkettir, bu bir Türk Müessesesidir. Bu gayet mühim bir meseledir. Acaba İktisat Vekâleti bunun hakkında ne düşünüyor? Bu vaziyette Ziraat Bankası emin olun ki, köylülere yardım edemiyor, katiyen köylülerin bir işini göremiyor, köylü ufak bir para almak için bir çok müşkülata mâruz kalıyor. Ziraat Bankası isim itibariyle bir Türk, bir köylü müessesesidir. Fakat Şekil itibariyle katiyen bir vazife temin etmiyor. İktisat Vekili bunun hakkında ne düşünüyor, bunun vaziyeti hukukiyesini ne yapacaktır? Lütfen izah buyursunlar*[200]*. "*

15 Ocak 1337 (1921) Pazartesi

Konu: Kasaba , köy ve bucakların idaresi kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- "*Arkadaşlar kanaatime göre,nahiye heyetine verilen hakkı kaza kadar, köylere suhulet bahşeden, onların ruhunu tatmin eden daha bir şey yoktur. Bendeniz ne Teşkilâtı Esasiye Kanunu ve ne de şimdiye kadar tatbik olunan usul nokta-i nazarından tetkik etmiyorum. Bugünkü köylerin halet-i ruhiyesini tetkik edelim. Orada geçen bir çok davalar var. Onları tetkik edelim. Göreceğiz ki, zaten köylerde hakkı kaza tabiî surette cereyan ediyor. Bir çok mesail var ki, köylüler onları kendi aralarında herhalde bir hakimin vereceği hükümden daha iyi bir şekilde anlar, tetkik eder ve hükmeder. Kazalara gitmekten, mahkeme kapılarında sürünmekten ve belki bazı*

[200] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.26, s. 327.

davavekillerinin baziçesi olmaktan kurtulur. Zaten köylerde cereyan edecek bir çok mesail mu'dil, muğlak, hukuki olmaktan ziyade oranın vaziyet-i içtimaiyesine, ananatat-ı içtimaiyesine göredir ve bunu mahallerinde en ziyade tetkik edecek ve anlayacak köylülerdir. Heyet-i ihtiyariyeler nasıl ki şimdiye kadar bunu yapıyordu, şimdi bunu Nahiye Kanunuyla tespit ettiğimizde daha iyi yapacaklardır. Nahiye müdürleri, bendenize çok salâhiyattar, çok alâkadar ve çok vâkıfane olarak nahiyelerin ihtiyacı olan bu hakkı kaza bahsini lâyıkıyla tetkik edecekler ve halledecekler ve bundan neticede nahiyeler için saadet doğacaktır, kanaatime göre. Nasıl ki, bütçe hakkını şuralara verdik, diğer bir çok idari haklar verdik, herhalde kaza hakkını da verelim ve nahiyeleri mesut bir hale getirelim.[201] *"*

Ahmet Hilmi Bey'in Muhtarlık vazifeleri ve yargı hakkı konusundaki bu önergesi meclis başkanı tarafından oya sunuldu. Ancak teklif kabul edilmedi.

26 Ocak 1337 (1921) Çarşamba

Konu: 1920 yılına ait Bakanlıklar Bütçesi Kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *" Efendiler, 1336 senesi bütçesini tetkik etmek için , bir defa senesi geçmiş olmak itibariyle, nabemahal görüyorum. Malûm-u âliniz bütçeye bütçe demek için bir defa sene-i âtiye ait olması ve devletin bir senelik sene-i âtiye masraf ve varidatını temin etmesi itibariyle bütçe olması icabederken bu, senesi geçtikten sonra ortaya konulmuş oluyor. Buna bütçe demekten ziyade (bilanço) demek daha iyi olur zannındayım. Şimdi bunun üzerinde tetkikat yapmaktan bir netice hâsıl olmayacaktır. Yalnız 1337 senesi bütçesi hakkında belki müspet bir netice hâsıl etmesi itibariyle ihtimal ki bir faide temin etmiş olacak.*

Basri Beyefendi bir nokta-i nazardan zannediyorum ki milletin hassas noktasına temas ettiler. Türk Milleti'nin seciyesi tetkik edildiği zamanda bilhassa merhamete fevkalâde meclûp olduğu taayyün eder. Bu bütçe girift, muğlâk bir idareye taallûk etmemiş olsaydı belki, her halde milletin arzusuna tevafuk etmiş bir bütçe olurdu. Daima milletin arzu ettiği sade basit, daha doğrusu-tâbir maruz görülsün- ahali hükümete müracaat ettiği zamanda âdeta bir entrika içinde addedilecek şekilden azâde olduğunu gördüğü zamanda millet mütemeddin olacaktır. Halbuki Şimdiye kadar uzun senelerin takip ettiği şekli idare her ne ise, 1336 senesinde de bundan bir fark göstermiş olamıyoruz, yine aynı şekli kabul etmiş oluyoruz.

---

[201] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.26, s. 363-364.

Pek iyi bilirsiniz ki Anadolu'nun ekser yerlerinde, hatta diyeceğim ki umumiyet itibariyle, halk, hükümetin tarzı idaresinden memnun değildir. Her halde bunu basit ve sade bir şekilde görmek istiyor. Bu itibarla her halde bütçeyi bunun için daha sade, daha basit, bu şekil idarenin muhassalası olacak bir hale ifrağ etmek zannederim lâzımdı.

Sonra Maliye Vekili Beyefendi(Ferit Bey) *demişlerdi ki: Hükümet bütçesini yapacağımız zamanda, efradın yaptığı gibi, ayağını yorganına göre uzatmaz. Her halde onun yapması lâzım gelen vezaif vardır, müessesât-ı âliyesi vardır, onları yapmak mecburiyetindedir, o şekilde bütçesini tanzim etmek lâzımdır. Şu kadar ki ayağımızı yorganımıza göre uzatmayacağız diye bir takım lüzumlu, şeyleri idame ve ikmâl etmemiz lâzımdır. Bilhassa Müdafaa-i Milliye teşkilâtında kemal-i ehemmiyetle bunu takip etmek lâzım olduğunu biliyoruz. Şu kadar ki bu bütçeyi tahlil edeceğimiz zaman bir çok lüzumsuz masraflar olduğu kanaatini besliyoruz ve pekâlâ bunu görüyoruz. Bir çok yerlerde ve bilhassa geri hidematında müdafaa-i milliyenin azim masrafları hiçbir müspet netice ve fiil hasıl etmekten başka belki bir çok zâbitanı, bir çok güzide efradı akim bıraktırıyor. Bu itibarla her mahalde, müdafaa-i milliye bütçesinde ve daha bir çok hükümet teşkilâtının ihtiva ettiği bütçelerde tenkihat yapılacaktır. Bu nokta-i nazardan her halde ale'l-ıtlak bir çok masraflara lüzum gösterilmiştir diye, bir çok masraflar ihtiyar ettikten sonra ona göre bütçemizi tâyin edeceğiz demek, zannediyorum doğru olmayacaktır.*

Sonra asıl bilvasıta alınan vergilerin, gümrük, ithalât ve ihracat resminin tetkikinden zannediyorum ki memleket için iyi bir netice hasıl olmuyor. Bir defa gümrük resmi; her halde memlekete ithal edilen bir çok eşyadan alınan resimlerdir.. Şimdi bunun resmi fazla olmak itibariyle bilâkis memleketin servet-i tabiyesinden bir kısmı harice çıkmış oluyor ve binnetice bundan memleketin fakir düşmesi neticesi hâsıl oluyor. Sonra ihracat resmi, bilâkis memleketi fakir düşürmeğe sebep olacak. Çünkü bir çok mevadd-ı iptidaiyemiz bu resim dolayısıyla harice sevk edilmiyor. Bunu Hacı Bekir Efendi güzelce beyan ettiler. Maliye Vekili Beyefendi de kemal-i talâkatle cevap verdiler. Fakat zannediyorum ki talâkatleri karşısında hakikat boğuldu ve zannediyorum ki talâkatlerinin mübalâğası dolayısıyla Hacı Bekir Efendi'nin sözleri kayboldu. Fakat hakikatte ruh kaybolmadı.O bir hakikat idi. Pek esaslı bir nokta idi. Bugün Anadolu'nun ekser noktalarında depolarda mevcut, tiftik yapağı gibi mevadd-ı iptidaiyenin her nevi harice sevk edilemiyor ve buna ihracat resminin zannediyorum ki az çok tesiri oluyor.

Sonra ihracat resminin tâyininde her halde isabet gösterilmemiş olacak. Bendeniz Kayserili olmak itibariyle bir maddesine vakıf oluyorum. Meselâ halı ve kilim üzerine alınan vergi herhalde isabetle tâyin edilmiş bir şekilde değildir. Ale'l-ıtlak bir kilo halının sikleti bir kilo olduğu halde 50 kuruş almıyor. Onun arasındaki nispetler her halde şekl-i hakikiye göre tayin edilmemiş bir halde bulunuyor ve ale'l-ıtlak diyeceğim ki bu vergi dolayısıyla mamulât-ı dahiliyemiz harice gitmiyor. Bilhassa mevadd-ı iptidaiyemiz rekabet karşısında elimizde kalıyor ve bu, bu sene için değil, daha sonraki seneler için her halde servet-i milliyemizin daha ziyade azalmasına saik olacak bir sebep teşkil ediyor ve ekser hükümetlerde olduğu gibi bizde de ihracat resmi kaldırılmış olsa belki, daha ziyade isabet edilmiş olacak.

Bir de bütçenin bahtiyarlığı mevzuu bahis oldu. Bütçe bahtiyar olmak için her halde millete ait olması itibariyle…

MALİYE VEKİLİ FERİT BEY – *Öyle bir şey söylemedim, onu icat ediyorlar.*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla)- *Şükrü Beyefendi söylemişlerdi. Maliye Vekili Beyefendiye izafe ederek bahsettiler. Şayet böyle bir şey geçmiş ise bütçenin bahtiyar yahut bedbaht olması için herhalde bunu millete izafe etmek suretiyle tefsir edeceğiz. Zannediyorum ki bütçe bahtiyar değildir. Çünkü millet bahtiyar değildir. Maatteessüf bedbahttır. Çünkü aradığı idari teşkilât ve inkılâbı görememiştir. Her ne kadar istiklâline ve vaziyetine hakim olmak itibariyle bahtiyar ise de geçirdiği sekiz, on aylık inkılâp hayatında idareten hiçbir fayda göremediği için maatteessüf bahtiyar değildir. Şayet bu senenin bütçesinden gelecek sene için bir ders-i intibah alınmış ve daha doğrusu bir tecrübe devresi geçirilmiş olur da, 1337 bütçesi daha muntazam esasat-ı hukukiyeye istinat edecek bir tarzda tanzim edilecek olursa o vakit millet bahtiyar olur*[202].

31 Ocak 1337 (1921) Pazartesi

Konu: Bir Merkezi Hükümet teşkili için bir komisyon kurulması ve bu komisyonda Meclisten de üç azâ bulundurulması hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim, şimdi bu mesele bir defa Merkezi Hükümeti Anadolu'da tesise ihtiyaç var mıdır, yok mudur? İhtiyaç olduğuna göre Heyet-i Vekilenin vermiş olduğu bu karar ile kendi kendilerine üç zâtı intihap ile Anadolu'ya tetkikat için göndermesi doğru mudur, değil midir? Bendeniz herhalde bu*

[202] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.7, s. 386-387.

şekl-i karara muteriz bulunuyorum. Burada her memleket mümessilleri toplanıp ta tamamıyla sahib-i selâhiyet ve memleket hakkında her suretle malûmat-ı kâfiyeyi haiz zevat burada varken ayrıca böyle üç zât intihap edipte o zevatı Anadolu'ya göndermekte ve orada tetkikat icra etmekte ne manâ vardır. Sonra şunu pek alâ biliriz ki,hepimiz Anadolu'luyuz, hepimiz Anadolu'nun tabiatını biliriz. Hangi ağa, hangi bey,bunlar hakkında fazla izaz ve ikram yapacak olursa bunlar herhalde o tesir altında bulunacaklardır.(Gülüşmeler), (Doğru sesleri). *Buraya geldikleri zaman bitaraflığını kaybedecek, herhalde bize kâfi ve mukni dille gösteremeyeceklerdir.*

Sonra efendiler; Erkân-ı Harbiye şüphesiz bu meselede siyasî ve askerî nokta-i nazardan herhalde selâhiyettardır. Fakat Erkân-ı Harbiyemiz buradaki malûmata nazaran tetkikatını icra edebilirdi. Tutupta ayrıca adam göndermeğe, fazla fazla masraflar yapmağa ne lüzum vardır? Mademki Merkezi Hükümetin, merkezî siyasetin Anadolu'da olması ve ihtiyaç görüldüğü taktirde yapılması lâzımdır ve mademki ihtiyaç vardır, bendeniz Kayserili olmak itibariyle değil , şunu rüfeka-yı kirama tamamıyla söylerim ki; her türlü hissiyattan tecerrüt ederek , sırf ilmî, iktisadî, coğrafî, siyasî nokta-i nazardan, Kayseri hakkındaki malûmatımı muhtasaran şimdilik arz edeceğim.

RAGIP BEY (Kütahya) - *Mevzu harici konuşuyorsunuz. Sonra bendeniz de Kütahya'dan başlarım işin içinden çıkılmaz.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Madem ki, bir merkez ittihazına lüzum vardır. Bir merkez ittihazına lüzum olduğu taktirde ne için bu kadar zait masraf ihtiyar edilecek? Buradaki âza-yı kiramın Anadolu hakkındaki malûmatı kâfidir. Eğer mesele hakikaten bir ihtiyac-ı askerî, bir ihtiyac-ı siyasî ve iktisadî halinde ise şimdiden bunu burada müzakere edebiliriz. Olabilir ki, âza-yı kiram memleketleri hakkında veya başka münasip görecekleri yerler hakkında icap edecek malûmatı verirler. Bu malûmat burada tetkik edilir. Bu tetkikat neticesinde elbette bir taraf tercih edilir ve bu taktirde zait masraf, lüzumsuz masraf herhalde milletin kesesinde kalmış olur.*

Şimdi Maliye Vekili Beyefendi Hükümet hesabına meseleyi izah buyurdukları zaman şelâleden bahsettiler, fabrikadan bahsettiler, iktisadî lüzumdan bahsettiler. Bu itibarla gerek şelâlesi, gerek kömürü, gerek halkının teşebbüsü, serveti, bilhassa servet-i sâyi (ve havası sesleri) *sermayesi itibariyle müsait bir merkezi eğer şimdiden tetkik edecek olursanız, herhalde yine diyeceğim ki, Kayseri'ye müreccah görürsünüz. Beyhude uzun uzadıya vakit ziyaına ve külfet ve masraf ihtiyarına lüzum görmeksizin burada meseleyi halledebiliriz. Yalnız şu cihet var ki, bu ehemmiyetli bir meseledir. Merkezi siyasiyi,*

payitaht-ı Anadolu'da tesis lâzım mıdır, değil midir? Bir defa ekseriyetle buna karar verildiği taktirde, Heyet-i Vekilimizin intihap ettiği üç zat ile mesele bu şekilde hallolunmaz.Mademki bir merkez intihabı için bir heyetin izamı veyahut tetkikat icrası lâzım geliyor, daha evvelce Meclise malûmat verirdi, meclis burada lâzım gelen tetkikatını icra eder, Heyet vasıtasıyla mı olacak; burada âza-yı kiramın malûmatlarına, vukuflarına müracaat itibariyle mi olacak, nasıl olacaksa, mesele halledilirdi. Mademki, bu şekilde Heyet-i Vekile, malûmat vermeksizin, kendisi doğrudan doğruya bu meseleyi halletmek istiyor, zannediyorum ki, netice itibariyle, yani heyet-i umumiyesi itibariyle, hüsn-ü niyet ve samimiyetimle netice pezir olmaz ve bu suretle teessüs eden merkezi siyasimizden âtiyen belki matlûp olan şey istihsal edilmemiş olur. Binaen aleyh, bu şekl-i hareketten sarı nazar etmeli, bunun için bir Encümen-i Mahsus mu, teşekkül edecek, yoksa Heyet-i âliyenizin muvacehesinde mi, mesele halledilecek? Kayseri olmazsa Konya olsun, Ankara olsun. Neresi intihap edilirse. (Sivas'ta var sesleri) *Herhalde Sivas ile Kayseri arasında bu hususta mühim bir fark vardır. Rüfeka-yı kiram onu tabi âtiyen tetkik ederler. Mesele bi-taraf bir şekilde tetkik edilmeli ve netice pezir olmalıdır. Eğer arzu buyurulursa Kayseri hakkında lâzım gelen malûmatı verdim* (Gülüşmeler). *Müsaade buyurursanız Teşebbüsât-ı iktisadiyesiyle bugün Anadolu'nun mihver-i aslîsini teşkil ediyor. Bunun âza-yı kiram pekalâ bilirler. Hatta Maliye Vekili Beyefendi gümrük varidatını tetkik ederlerse, oradaki kayıtlarla anlaşılır ki, varidatın sülüsanını Kayseri temin ediyor. Maamafih şimdilik fazla tafsilata girişmiyorum, sonra arz ederim. Eğer mesele katî surette tetkik olunacak olursa o vakit mâruzatımı arz ederim*[203].

8 Eylül 1337 (1921) Perşembe

Konu: Kayseri Mebusu Atıf Bey'in, Yahyalı nahiyesinin Develi kazasına ilhakı ile ilgili kanun teklifi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, bu (Yahyalı) nahiyesi Kayseri sancağına on sekiz saattir. Gerek idari ve gerekse iktisadi hususunda bu kazaya merbutiyeti daha münasip olacağından bunun Develi'ye raptı için Âtıf Bey bir takrir veriyor. Dahiliye Encümeni tensip ediyor. Bunun bilhassa kabulünü rica ediyoruz. Çünkü mesafe itibariyle uzak olduğundan Niğde vasıtasıyla nahiyenin idaresi son derece müşkül bir hale gelmiştir. Kışın herhangi bir emri livadan, buraya tebliğ etmek için yollar kapandığından Develi Kaymakamına yazıyorlar. Jandarma vasıtasıyla gönderiyorlar.*

[203] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.8, s. 6-7.

Ancak bu suretle nahiyenin herhangi muamelesi tedvir edilebiliyor. Malûm-u âliniz bu hususta ahali çok mutazarrır oluyor. Şu vaziyete nazaran şu nahiyenin dört saatlik mesafede bulunan Develi'ye raptını arkadaşımız teklif buyuruyorlar. Bu suretle halkın işi teshil edilmiş olur[204].

3 Kasım 1337 (1921) Perşembe

Konu:Haymana ahalisinin orduya at hediye ettiklerine dair Haymana Kaymakamlığından gelen telgraf hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Şimdi efendim,bu bir hamiyet meselesi, şükran ve şayanı takdir görülür. Şimdi bu telgraf belediye reisi tarafından yazılmış olsaydı daha ziyade hüsn-ü kabul görürdü. Her halde hüsn-ü telâkki ederdik. Şimdi telgraf kaymakamlıktan geliyor. Onun için bir mesele arz edeceğim; Bundan iki üç ay evvel Kayseri'de aynı mesele oluyor. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti mevhum bir iane tevzi ediyor. Memleketin eşrafına (81) bin lira kadar bir para. Memleketin eşraf ve muteberanının bir kısım adamlarına bunu tevzi ediyorlar.*

Belediye reisi de çok muhterem bir zat. Bu zattan 30 lira isteniyor. Tabii veremedi. Belediye ondan da keza (50) şer lira istenmiş, veremedi diye tabibinden, şimdi açıkta bulunuyormuş.

Muhterem bir zat, polis dairesinde mevkuf bulunduğu sırada; kendisine mülâki olduk ve sorduk: derdin nedir?

Herkese iane tevzi etmişler; ben iane tevzi edildiğini bilmiyorum, bundan katiyen haberim yok, fakat bu parayı vermeğe de iktidarım yoktur. Son zamanlarda para kazanıyordum. Fakat bilhassa, bu sene ziraat dolayısıyla iaşemi temin edecek kadar param olmadığı için maalesef, bu ianeyi veremedim. Mutasarrıf Beye gittim, beni tevkif ettiler dedi. Sonra bizde mutasarrıfa gittik ve söyledik.

Mutasarrıf Bey de : bu para, ahali tarafından deruhte edilmiş ve taahhüt edilmiştir. Taahhüt edildiği için bu iane lâzimü'l-ittibâdır; demek istedi… Biz de dedik ki; Beyefendi; iane için bir kanun vardır. O kanun mucibince evvelâ bir komisyon teşkil edilir. Bu komisyon teşkil edilmiş midir? Bu komisyon teşkil edildikten sonra tevziatını yapar ve tevziatını yaptıktan sonra da meclisi idare onu tetkik eder; ondan sonra Şûrayı Devlete gider dedik… Tabii bu iane, bu şekli kanunide cereyan etmiş bir mesele değildi… (Gürültüler) …Müsaade buyurun efendim: Mesele mühimdir. Sonra binnetice

[204] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.12, s. 165-167.

bu adamcağız; sırf Hükümetin vaziyetini işkâl etmemek için başka yerlerden borç aldı ve otuz lira ianeyi Hükümete verdi. Ve bu suretle hapisten çıktı… Sonra bize de mutasarrıf resmen söylemişti ki : bu taahhüt edilmiştir… Halbuki taahhüt yoktu ve bu sıralarda, Heyeti Vekile iane hakkında bir karar ittihaz etmiş ve bu zatın tevkifinden iki gün evvel de bunu Kayseri'ye tebliğ etmişti. Bunu da Mutasarrıf Beye derhatır ettirdik. Bu suretle daha bir çok muameleler olmuştu. Bendeniz şimdi bir tanesini arz etmiştim. Bir kaçını daha söyleyeyim… - Zannediyorum ki, hatırıma gelen – tüccardan bir Kadir Ağa vardı, sonra, yine Berber Kadir Ağa isminde diğeri bundan ellişer, otuzar lira tahsil edildi.

Acaba, şimdi şu telgrafta zikrolunan iane de, hakikaten ahali tarafından verilmiş midir, yoksa kaymakam Bey – idare memurluğunda bulunduğumuz için biliriz – bir işgüzarlık olmak üzere mi böyle bir hareket yapıyor ve onun neticesinde şu telgrafı yazıyor?

Bunu ahali vermiş mi? Yoksa zorlamı alınmış? Bu şekil taayyün ettikten sonra; eğer hakikaten hamiyet ibraz etmek suretiyle ahali bunu vermişlerse kendilerine teşekkür ederiz. Yoksa idare memurunun işgüzarlığı neticesinde bu şekilde bir hareket oluyorsa; bu hal ittihaz olunan karara muhalif olarak her yerde başlayacak ve binnetice bundan tatsızlıklar hâsıl olacaktır. Şunu da arz edeyim ki…

REİS – *Müsaade buyurun efendim, iane meselesini müzakere etmeğe, Meclisi Âlinizin mütemayil olduğunu görüyorum. Çünkü beş altı zat söz almıştır. Eğer Heyeti Aliyeniz müzakereyi arzu ediyorsanız, Dahiliye Vekilinin huzuruyla müzakere etmek üzere, ruznameye alalım. İane meselesinin Dahiliye Vekili huzurunda müzakeresini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edildi. Ruznameye alıyoruz. Dahiliye Vekili bugün gelirse, bugün müzakere ederiz*[205].

21 Kasım 1337 (1921) Pazartesi

Konu: Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Bey'in Bağdat demiryolunun Kayseri'ye kadar uzatılması hakkında kanun teklifi ve Vilayet Genel İdaresi Kanununun 116 ve 140. maddeleri ile ilgili kanun münasebetiyle sözleri:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Efendim paramız kâfi gelse de altmış lira, yetmiş lira versek iyi. Fakat dün bir mektup aldım.Garip tesadüf. O mektupta diyor ki: bu sene meclis-i umumi-i liva bütçesi tanzim olunurken parası kâfi gelmediği için bilumum köy mekteplerini kapattık, yalnız nahiye mekteplerini bıraktık. Bu suretle bütçeyi tevazün ettirebileceğiz, diye bildiriliyor. Kayseri'de zannediyorum ki kırk, elli kadar mektep var*

[205]Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.8, s. 66.67.

idi. Meşrutiyeti müteakip her sene peyderpey tezyit olunurken bu sene bütün mektepleri kapatıyorlar. Sırf encümen, ve meclis-i umumi âzalarının maaşlarını tezyit etmek için, ki altmış lirayı, doksan liraya çıkarıyorlar. Şimdi yalnız nahiye mektepleri kalıyor.

Şu vaziyeti lütfen nazar-ı itibara alırsanız iyi olur. Çünkü elîm bir vaziyet acıklı bir manzara karşısındayız. Her türlü inkılâbatın; bilhassa fikre, ilme istinat etmesi lâzım gelir. Böyle mektepler kapanır ve halk, ahali, cahil bir vaziyette kalırsa zannederim ki ne inkılâb-ı içtimaî ve ne de inkılâb-ı idarî ve siyasîmizden bir fayda hasıl olmaz. Ve binnetice milletimiz elîm bir vaziyete maruz kalır. Herhalde bunu nazar-ı dikkate alarak maaşlarını daha noksanına indirmek mümkün olursa indirilmesini rica ediyorum[206].

11 Mart 1338 (1922) Cumartesi

Konu: Erzurum Mebusu Salih Efendi ve arkadaşlarının seferberlik halinde subayların emirleri altında hizmet eden askerlere dair kanun teklifi ile seferberlikte binek hayvanlarının iaşesine dair Milli Savunma ve Maliye Bakanlığı encümeninin kararnamesi dolayısıyla:

REİS- *Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Bey yedinci madde olmak üzere bir madde teklif ediyor.*

" *Emirber neferleri hidemât-ı süfliyede* (Çöpçülük vb. işler) *istihdam olunamazlar." Diyor.(* Gürültüler)

ALİ RIZA BEY (İstanbul) – *Efendim, Dahiliye Kanunnamesinde emirber neferatının ne gibi hizmette istihdam edileceğine dair sarahat vardır. Bu fazla olacaktır. Yalnız rica ederim* (Gürültüler) *bir cihete dikkat edilsin.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Emirber neferlerine ihtiyaç var. Kabul edildi. Fakat hepinizde görüyorsunuz ki, bunlar hidemat-ı süfliyede istihdam ediliyor. Bu bir def arkadaşlarımızın kalbini cerihadar ediyor. Hepimiz evladı-ı memleketin böyle hususi hizmetlerde, süfli hizmetlerde, kullanılmamasını isteriz. Ve herhalde bunun bir madde-i kanuniye ile tespit edilmesini teklif ediyorum.*

ALİ RIZA BEY (İstanbul) - *Emin olunuz arkadaşlar, Dahiliye Kanunnamesinde "Emirberler hidemat-ı süfliyede istihdam edilmez" diyor.*(Hayır sesleri, şiddetli gürültüler)

MUSTAFA BEY (Tokat) – *Arabacılık, çocuk taşımak yok.*

REİS – *Efendim Ahmet Hilmi Bey'in teklifi yedinci madde olarak ifade edilmek lâzım geliyor.*

---

[206] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.8, s. 338.

Riyaset-i Celileye

Berveçh-i âti maddenin sekizinci madde olarak kabulünü teklif ederim.

Kayseri Ahmet Hilmi

MADDE 8.- Emirber neferleri hidemat-ı süfliye ve hususiyede istihdam olunamaz.

ALİ RIZA BEY (İstanbul) – (Kanunun tahrifatı haricinde hidemat-ı süfliye ve hususiyede istihdam edilemezler.) *Denilmelidir.*

REİS – *Efendim, takriri nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın. Nazar-ı dikkate alındı. Yedinci madde olmak üzere ifade olunacak*[207].

11 Haziran 1338 (1922) Pazar

Konu: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 1338 (1922) yılı bütçesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Arkadaşlar bu fasılda bir de telefon maddesi vardır. Bu telefon münasebetiyle yalnız bir noktayı nazar-ı dikkatinize arz edeceğim. 1328-1329 senelerinde bir kısım vilâyetlerde ve bazı livalarda telefona çok ehemmiyet verilmişti. Kayseri'de tekmil kazalar ve hatta nevahiye kadar. Sivas Vilâyetince tekmil vilâyetin kazaları, nahiyeleri ve hatta karakolları telefonla teçhiz edilmişti. Harb-i Umumi'de bunlara asker müdahale etti ve asker istifade ediyordu. Fakat bu telefonlar muhafaza edilemedi, hatta bir kısım yerlerde asker telef etti. Fakat asker mütarekeyi müteakip telefondan çekildi. Asker çekilince başka vaziyete düştü, idare memurları ehemmiyet vermedi. Bu vaziyetten bi'l-istifade rasgelen tellerini kesti, direklerini aldı. Hükümet o kadar lâkayt kaldı ki milletin sarf etmiş olduğu birçok para ve fedakârlıklarla elde etmiş olduğu bu telefonlar büsbütün heder oldu gitti. Bugün bile yine yollardan geçerken tesadüf ediyorsunuz. Bir takım insanlar telleri ve saireyi alıyorlar, ne Hükümet üzerine vazife ediyor, ne de imali fikrediyor. Telefonlar bu suretle telef olup gidiyor. Halbuki evvelce kilosunu hatırımda kaldığına göre altmış para ile yüz paraya alıyorlardı. Şimdi işittiğime göre yirmi beş kuruşa alınıyormuş, evvelce en birinci (Erikson) markalı makineler iki buçuk liraya geliyordu. Bugün yirmi beş liraya, hatta müstamel makineleri bulamıyorlar, İnzibat için asayiş için kutta-ı tarikliğin önünü almak için pek mühim olan bu telefon meselesinde bilhassa Hükümetin nazar-ı dikkatini celb ediyorum. Lütfen bir tamimle mülhakata, vilâyata emir buyururlarsa hiç olmazsa mevcut bulunanları muhafaza ederler. Lâkayt kalan idare memurlarını da tecziye edebilirler. Mamafih merkezde malûm-u âliniz bazen polis*

[207] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.18, s. 171-172.

karışıyor, bazen jandarma karışıyor. Bu mesele başkadır tabiî; bu münasebetle onu da arz etmiş oldum.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ BEY (İstanbul) – *Telefonun inzibat nokta-i nazarından muamelât-ı kırtasiyenin önünü almak, sürati temin etmek ve bir takım muamelat itibariyle mucip olduğu fevaidi Hilmi Bey pek güzel izah buyurdular. Mütalâat-ı aliyelerini nazar-ı dikkate alacağım ve lâzım gelen tebligatı ifa edeceğim*[208].

21 Haziran 1338 (1922) Çarşamba

Konu:Kasaba, köy ve bucakların idaresi konusunda İçişleri Bakanlığı Encümeninin kararnamesi hakkında:

MADDE .48- İş bu kanunda beyan olunan ceraime ait davalar Sulh hâkimleri Kanununa tevfikan hal ve fasl olunur.Bu kâbil deavi ihbar veya şikâyet vukuunda müdde-i umumi tarafından ikame ve takip olunur.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Efendim malûm-u âliniz bu maddede " Sulh mahkemesinde rüyet olunur" denilmiş idi, sulh mahkemesi denildiği vakit takyit edilmiş idi. Sulh Hâkimleri Kanununun tadilâtı suretiyle zannediyorum ki, bu takyit kaldırılmıştır. Behçet Beyefendi tekliflerini geçen içtimada dermeyan ettiler ve encümen de bu suretle maddeyi tertip ederek takyitten kurtardı. Bidayet mahkemesinin şekli başkadır. Fakat " Sulh Hakimleri Kanunu mucibince" denir ise takyit kalkmış olur efendim.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bunu evvelce takyit edecektik. Behçet Bey'in takriri nazar-ı itibara alınarak Heyet-i Umumiye'den encümene havale olunmuştu. Encümen de bunu nazar-ı itibara alarak maddeyi o suretle tadil etti. Sulh Hakimleri Kanunu'na tevfikan Bidayet Mahkemesi İstinaf Mahkemesine sevk etmek için eldeki Sulh Hakimleri Kanunu'na tevfikan muamele ifa eder. Madde bu suretle tashih olunarak Heyet-i Aliyenize sevk edilmiştir efendim.*

MADDE. 92- Kanunen ve nizamen muayyen olan hususat veya memurin-i idarenin talep eylediği mevadd hakkındaki nahiye meclisleri rey ve mütalâalarını beyan etmeye mecburdurlar.

NEBİL EFENDİ (Karahisar-ı Sahip) – *Bir kelimeyi encümenden soruyorum. (Kanunen veya nizamen) tâbiri vardır. Nizamenden maksat ne ise izah buyursunlar.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim nizamen meselesi encümende mevzuu bahis olundu. İtiraz ettim. Fakat encümen bunu alâ-halihi bıraktı. Mamafih Heyet-i*

[208]Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.28, s.364-365.

Aliyeniz bunu nasıl tasvip ederse, fikri ne yolda tebarüz ederse encümen alacağı ilhama göre icabını ifa eder. Şu kadar ki, buradaki (nizamen) kelimesinin har halde kalması lâzım geliyor. Çünkü "Kanunen" kelimesi bunu lâyıkıyla tarif edemeyecek. Milletin tamamıyla anlayacağı kelimelerin bulunması lâzımdır. Yalnız (kanun) olursa sonra belki müşkülâta maruz kalınır. O daha umumi olması için (nizam) ın da kalması daha iyi gibi geliyor. Mamafih yine Heyet-i Aliyeniz ne buyurursa öyle yaparız.

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (Siirt) – *Efendim, "Nahiye meclisleri rey ve mütalâalarını beyan etmeye mecburdurlar." Deniyor. Etmedikleri taktirde ne ceza terettüp edecektir.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Müsaade buyurunuz. Bu madde fılvaki biraz ağırdır, bu bir hükm-ü tazammum etmiyor. Mütalâasını sorduğu zaman nahiye cevap verecek.*

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (Siirt) – *Vermezse?*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) – *Verecektir. Kanunen vermek mecburiyeti vardır. Şayet vermeyecek olursa bunun için bir takım hususat vardır ki, "mütalâası alınır". Dikkat buyurulursa nahiyenin mütalâası alınır. Meselâ bazı hususatta sual soruyorlar. "Nüfus hakkında şu fikriniz nasıldır." Diyor. Sırf bir rey alarak nahiye şûrası arz ediyor. Vilâyet şûrasına veyahut mafevk memurine, yani rüesa-yı memurin-i mülkiyeye…*

REİS – *Mazbata muharriri bey, burada "nahiye meclisleri" deniyor.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, nahiye şûraları tarzında tâdil buyurun efendim.*

MADDE. 93 – Bir taraftan teklif olunan mevadd ve mesail-i tetkik ve mütalâalarını beyan etmek üzere nahiye şûrasınca intihap edilmiş birkaç âzadan mürekkep komisyonlar teşkil olunabilir. İş bu komisyonlar fasılâ-i içtimaiyede nahiye müdürünün taht-ı riyasetinde inikat ederek mevadd-ı muayyene hakkında icra-yı tetkikat eder ve netice-yi tetkikat ve müzakeratını tahriren nahiye şurasına arz eyler.

REİS – *93. madde hakkında söz isteyen var mı?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, bu maddeye lüzum vardır. Malûm-u âliniz şûra her zaman hâl-i içtimada bulunacak değil. Ancak on beş, yirmi gün kadar hâl-i içtimada bulunacaktır. Bu müddetin gayrı zamanlarda hâl-i içtimada değildir. İşte bu gibi zamanlarda fevkalâde bir iş zuhur ederse böyle muvakkat bir komisyona lüzum*

olur. Muvakkat komisyon teşekkül ettiği vakit nahiye müdürünün riyaseti altında her hangi bir iş için içtima edebilir efendim.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Encümene iade buyurulan 75. maddeden sonra gelen 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82. maddeleri encümen almıştır. Çünkü bunlarda fesih vardı. Bu maddelerin aynen ipkasını encümen teklif ediyor.*

MADDE. 94 – İki veya daha ziyade, nahiye şûrası müessesât-ı Hayriye ve sıhhiye vücuda getirmek, iskelelere, istasyonlara vesair merakiz-i ticariyeye musıl olan ve müştereken istifade olunan yolları inşa etmek, müşterek dereleri tathir, ve bataklıkları teybis eylemek, amelî ziraat ve Sanayi-i muhtelife ve leylî iptidai mektepleri açmak,tabip, baytar, kondoktor istihdam etmek, alât-ı ziraiye iştira ve damızlık boğa, aygır tedarik eylemek gibi hususat için encümen-i vilâyetin tasvibiyle akd-i müşareket edebilirler.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Reis Beyefendi Hazretleri bu maddeye geçmezden evvel müzakere edilecek bazı mevadd vardır.*

MADDE. 88 – Nahiye Şûrasının hususat-ı âtiyeye dair mukarreratı vilâyet encümenince tasvip edildikten sonra meriy'ül-icradır.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bunu encümen almıştı. Tetkik etti. Bunun da aynen kabulünü teklif ediyorum.*

MADDE. 84 – Şûra kararlarını havi zabıtnamelerin birer sureti on gün zarfında nahiye müdürü vasıtasıyla kaymakama gönderilir. Kaymakam vusul tarihini mübeyyin bir makbuz irsal eder.

REİS – *Efendim, madde hakkında söz isteyen var mı?*

ALİ SÜRURİ EFENDİ (Karahisar-ı Şarkî) – *Evvelce (sureti) yerine (hülâsası) denilmişti. Geçen ki müzakerede böyle cereyan etmişti.*

NEBİL EFENDİ (Karahisar-ı Sahib) – *Müzakere icra olunurken encümen bazı mevaddın ıslahını kendi teklif etmişti. Bu mevadd bir çok tâdil teklifleri ile beraber encümene gitmişti. Hâlbuki encümen bunları birer mazbata ile getirmesi icap ederdi ki bu maddeyi ona göre tespit edelim. Eğer muvafık değilse o tadil tekliflerini esbab-ı mucibe beyanı ile reddetmesi lâzım gelirdi. Halbuki encümen böyle yapmıyor. Filan madde encümene gelmişti.Bunların aynen ipkâsı lâzım gelir diyor. Bu, usulen muvafık değildir. Giden tadil teklifleri mucibince bu maddeleri ıslah etmeleri icap ederdi. Halbuki bu tadil tekliflerinin esbab-ı reddini mazbatada beyan buyurmak lâzım gelirdi ve usûl de bunu iktiza eder.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Nebil Bey'in buyurduğu şekil, yani tadili icap edenler tadil edildi ve encümen bunları mazbatasıyla takdim etti. Bir kısmı da başka maddelere müteferri görüldü. Encümen bunları da bera-yı tetkik istedi. Esasen tadil edilmek üzere encümene gelmiş olan mevadd, mazbatasıyla gönderilmiştir. Binaenaleyh bunun aynen kabulünü teklif ederim.*

REİS – *Efendim, tensip buyurursanız bu maddeleri tekrar encümene iade edelim. Bu mevaddı tetkik buyursun, mazbatasını tanzim etsin, bu suretle olmasını kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir*

Şu halde 84,85,86,89,90. maddeler encümene verilecek, mazbataları ile riyasete gelecek ondan sonra da müzakere olacaktır

(94. madde tekrar okundu)

REİS - *94. madde hakkında söz isteyen var mı? Encümenin bir nokta-i nazarı var mıdır efendim?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, "Encümen-i vilâyetin" yerine " Vilâyet Şûrası veya İdare Heyetinin" tasvibiyle suretinde tadili lâzım gelir.*

REİS - *Efendim, encümenin teklifi 94. maddenin son iki satırının (vilâyet şûrası veya idare heyetinin …ilah…) şeklinde tadilini teklif ediyor. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Encümenin teklifi veçhile tadili kabul edilmiştir.*

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) – *Getirmek, eylemek, tekerrür eyliyor. Bunların birisini cümlenin nihayetinde istimal etmek kâfi ve vafidir. Bunları rica ederim. Tashih buyurunuz.* (Gürültüler)

BESİM ATALAY BEY (Kütahya) – *Tathir, teybis gibi bir takım kelimeler vardır. Bu kanun halkın eline dağıtılacaktır. Sonra köylü bununla amel edecek. Rica ederim, köylü bunlardan ne anlar? Bunların Türkçe'de mukabili varken neden kullanılmıyor?Rica ederim, bunları tashih buyurunuz.*

REİS – *Evvelce takririnizi Heyet-i Aliyenize arz ettim. Heyet-i Aliyeniz de evvelki takrir kabul edilmedi, efendim.*

NUSRAT EFENDİ (Erzurum) – *Encümen bu kelimeler hakkındaki adem-i muvafakatini rica derim, izah etsin.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Evet efendim, şayan-ı arzudur ki, bunların mukabilini bulalım ve tamamen Türkçe yazalım. Fakat malum-u âliniz yapılamıyor. Umumi kelimeler var, herkesin bildiği kelimeler var. Onlardan henüz kurtulamadık. Zannediyorum ki, siz de bir çok Arabî kelimeler kullanıyorsunuz ve herkesinde*

anlayabileceği kelimeler vardır. Fakat bunlar tâyin ve tespit edilir ve tamamıyla mukabilleri bulunursa o zaman yaparız. Şimdi karışıktır.

REİS – *Heyet-i Aliyenizce muvafakat buyurulursa Arapça kelimelerin yerine karşılığı bulunan Türkçe kelimeler istimal edilmek üzere maddeyi encümene iade edelim.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Kabul ediyoruz. Hatta encümene gelmesine lüzum yoktur. Burada tashih ederiz. Kaç kelimeden ibarettir. Derhal karşılığını koyunuz, onu kabul ederiz. Beyhude vakit geçmesin.*

REİS – *Teklif ediniz efendim. Böyle her kelimeyi burada tashih ile uğraşılmaz. Kimin teklifi varsa tahrirî bildirsin, reye koyalım. 94. maddeyi tensip buyurursanız Encümene iade edelim. Tashih edelim. 94. maddenin bera-yı tadil encümene iadesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.*

MADDE .97- Nahiye şûraları muhtelit komisyon mukarreratına, tarih-i tebliğinden itibaren on beş gün zarfında vilâyete müracaat ile itiraz edebilir ve vilâyet dahi Encümen-i vilâyet kararını itirazname tarihinden itibaren on beş gün içinde tebliğ etmeye mecburdur. Encümen-i vilâyetin kararı katîdir.

REİS- *97 madde hakkında söz isteyen var mı efendim?*

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Efendim, üçüncü satırda "on beş gün zarfında vilâyete müracaat ve itiraz edebilir; vilâyet dahi" dan sonra Vilâyet Şûrasına ve idare heyeti olarak (*olmadı sesleri) *Efendim tadil teklifini takdim ediyorum.*

REİS – *Efendim, encümenin teklif ettiği şekli muaddeli heyet-i alinize takdim ediyorum.*

MADDE .97- Nahiye şûraları muhtelit komisyon mukarreratına, tarih-i tebliğinden itibaren on beş gün zarfında vilâyete müracaat ile itiraz edebilir ve vilâyet dahi Encümen-i vilâyet kararını itirazname tarihinden itibaren on beş gün içinde tebliğ etmeye mecburdur. Vilâyet şûrası veya idare heyetinin kararı katîdir.

MADDE .98 – Komisyon inhilâl vuku bulursa yerine diğer âza intihap olunur ve nahiye şûrası teceddüt ettikçe komisyon âzası yeniden intihap olunur. İnfisah halinde yalnız münfesih meclisten yeniden âza intihap olunur. Eski âza yeni âza tayin olununcaya kadar vazifelerine devam eder.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, encümen bu maddenin bu şekilde kalması taraftarıdır. Yalnız maddenin başında (komisyon) denilmiş (komisyonda) olacaktır, sonra (nahiye şûrası) deniliyor ki, orada da (ve) fazladır. Bunlar matbaa hatasıdır.*

MADDE .99 – Kaymakam ve nahiye müdürü komisyon kararlarını mevki-i tatbika vaz' eyler. İnşaata dair lâzım gelen mukaveleleri tanzim ve müşterek bütçe dâhilinde sarfiyata icra eder. Komisyonun usul-ü muhasebesi nahiye usul-ü muhasebesinin aynıdır.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, merkez kaza olan yerlerde kaymakam da vardır. Nahiye müdürü de vardır. İkisi de hem salâhiyattar hem de alâkadardır. Bostan höyüğü değildir. Elbette komisyon bir karar verecektir. O da tatbik edecek. Yani kaymakama lüzum vardır.*

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) – *Şu halde demek oluyor ki, kaza merkezi olan yerlerde nahiye müdürü işe bakmayacak.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, kaza merkezî değildir. Fakat kaymakam da var, nahiye müdürü de var. Şimdi efendim şu Ankara merkez olması itibariyle Ankara nahiyesinin merkezidir. Bendeniz müdür, zat-ı âliniz kaymakam; burada işe zat-ı aliniz de bakacak. İcabında ikisi de alâkadar olabilecek.*

Ahmet Hilmi Kalaç 99. madde ile ilgili konuşmalarına devam eder:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Komisyon muhtelit olduğu için iki nahiyeye taallûku vardır. İki nahiyeye ait olduğu zaman, şüphesiz o "bana ait değildir." Diyecek diğeri "bana ait değildir." Diyecek o halde kazanın kaymakamı vardır.*

MADDE .100 – Komisyonun müdellel kararı ve encümen-i vilâyetin tasvibiyle mezkûr komisyon münfesih olur. Ve tesviye-i hesabatı meselesi her nahiyenin derece-i iştirakine göre komisyonca hallolunur. İhtilâf vukuunda encümence katî olarak karar verilir.

REİS – *Bu madde hakkında söz isteyen var mı?*

RIFAT BEY (Tokat) – *Encümen bu madde hakkında izahat versin, anlaşılmıyor.*

MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Bu maddede encümen-i vilâyet var. Bu (Encümen-i Vilâyet) cümlesinin yerine " Vilâyet şûrasının" veya "İdare heyetinin" denecek*[209].

[209] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Kasaba, köy ve bucakların idaresi konusunda İçişleri Bakanlığı Encümeninin kararnamesi" ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.20, s.540-571, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.21, s. 110-128, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.21, s.366-374, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24, s. 31-47, 191-201, 533-540, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.25, s. 49-54.

26 Haziran 1338 (1922) Pazartesi

Konu: Gümrük İdaresi Genel Müdürlüğünün 1338 (1922) senesi bütçesi hakkında:

REİS- *109 fasıl hakkında söz isteyen var mı?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bir sual soracağım efendim. Birinci maddede icare* (Kira) *olarak 1337 senesinde on bir bin lira konuluyor. Sonra (14.300) lira konuluyor. Ara yerde (3.300) lira gibi azîm bir fark vardır. İki sene zarfındaki bu fark neden ileri geliyor?*

ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) – *Efendim, iki sene zarfında yeniden açılan o gümrük idarelerinin kısm-ı mühimi bu fasıldaki icare ile temin olunuyor. Bir kısmı da isticar suretiyle bina tedariki mümkün olamadığı için inşaat suretiyle yapılıyor.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *İnşa edilen bina üç, beş binadan ibarettir.*

ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) – *Otuz kadardır. Üç, beş bina değildir. Yeniden açılan otuz kadar daire vardır. Hem şimdi binaların icar ile tedarik olunmak mecburiyeti vardır*[210].

4 Eylül 1338 (1922) Pazartesi

Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Bey'in, yüzde yirmi Tekalif-i Milliye bakayasına dair suali ve Dahiliye Vekili Atâ Bey'in şifahi cevabı:

REİS – *Kayseri Mebusu Hilmi Bey'in tekalif-i Milliye yüzde yirmilerine dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri var.*

Dahiliye vekili Atâ Bey cevap vermek isterseniz buyurunuz.

Riyaset-i Celileye

Mükellefiyet-i nakliye-i askeriye kanunu müzakere olunurken evvelce alınmakta olan vesaitten yüzde yirmi tekâlifatın ve bakayasının bu kanunun kabulünden sonra alınmayacağı Vekâlet-i iadesi tarafından sarahaten beyan ve temin edilmiştir. Kanun kabul edildi. Alınan tekâlif rabıt ve zabta alınmış oldu. Fakat el'an Dahiliye vekâleti'nin vesaitten yüzde yirmi bakayanın alınması hakkında tebligat ve takibat yapmakta olduğunu müracaatlardan anlıyorum. Halkı bihakkın rencide edecek olan ve tahsili ağır olduğu kadar suiistimalâtın ilânihaye temadisini istilzam etmekte bulunan bu yüzde yirmi meselesi hakkında, Dahiliye Vekâleti'nin ısrar edip etmeyeceğinin ve Mükellefiyet-i nakliye-i askeriye kanununun hini müzakeresindeki teminatını niçin muhafaza etmediğinin vekâlet-i müşarünileyhadan şifahen sualini arz ve teklif eylerim.

---

[210] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.21, s. 99-100.

19 Ağustos 1338

Kayseri Mebusu
Ahmet Hilmi

DAHİLİYE VEKİLİ ATÂ BEY (Niğde) – *Efendim, Mükellefiyet-i Nakliye-i Askeriye Kanununun neşrinden sonra yüzde yirmi bakayanın alınmayacağına dair vekâlette bir muamele-i kaydiye yoktur. Binaenaleyh sual sahibinin suali gayet doğrudur. Tekalif-i milliye suretiyle vesait-i nakliyenin yüzde yirmisinin alınması hakkında Mükellefiyet-i Nakliye-İ Askeriye Kanununun neşrinden sonra başkumandanlığın bir tebligatı vardır. Meclis-i Âli Başkumandanlığa bu hususta salâhiyet verdiği zaman bazı yerler bunu yani yüzde yirmiyi ikmal edememiştir. Mükellefiyet-i Nakliye-i Askeriye Kanununun neşrinden sonra dahi bu miktarın tahsili lâzım geleceği ve tahsiline devam edilmesi Müdafaa-i Milliye Vekâletinden tebliğ olunması üzerine memurin-i mülkiyede tahsile devama başlamış, binaenaleyh her taraftan tahsil edilmekte bulunmuştur. Aynı zamanda her taraftan da bu tahsil aleyhinde müracaat vuku buldu ve müracaatlar gayet doğrudur. Mükellefiyet-i Nakliye-i Askeriye Kanununun neşrinden sonra tekâlif-i milliye suretiyle vaktiyle takdir olunup da her nasılsa miadında alınamamasından dolayı, ahalinin yedinde bakaya kalan bu miktarların da alınması cihetine gidilmesi pek güçlerine gitmiş, tahammül edememişler; bundan dolayı ağır bir teklif olmuştur. Ve makamat-ı aidesine müracaat ve şikâyet etmişlerdir. Dahiliye Vekâleti bunun sebebini araştırmış, yüzde yirmi bakayanın alınamayacağına dair bir madde ve hiçbir karar olmadığından dolayı meseleyi Müdafaa-i Milliye Vekâleti'nden sormuştur ve takip etmiştir. Müdafaa-i Milliye Vekâleti de bize takibata devam olunacağına dair cevap vermiş ve yalnız Adana ve havalisinde bu bakayanın alınmayacağına dair vaktiyle Harp Encümeninin bir kararı vardır, demiştir. Binaenaleyh Dahiliye Vekâleti kendisine sarih bir tebligat olmadığından ve Müdafaa-i Milliye Vekâleti de takibata ve tahsilata devam edilmesi lâzım gelecektir diye işarette bulunmasından dolayı memurin-i mülkiyeye bizzarure aksine bir emir vermemiştir. Ahmet Hilmi Bey'in buyurdukları gibi o zaman bu kanunun müzakeresi anında bu mesele mevzu bahis olduğunda meclisçe bir karar verildiğini ben bilmiyorum. İhtimal sual irad edildiği zaman o zamanki vekil bey bunun alınmaması lâzım geleceği hakkında belki beyanatta bulunmuşlardır. Yani aksine bir muamele olup olmadığını bilemem. Cereyan eden muamele bundan ibarettir.*

Binaenaleyh; aksine muamele olmadığından ve vekâlet-i aidesi bunun takip olunacağını musirren talep eylediğinden dolayı Dahiliye Vekâleti bizzarure memurin-i mülkiyeye aksi bir tebligatta bulunamamıştır.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim şimdi Meclis-i Âlinin evet veya hayır demesiyle bu mesele hallolunacak. Bendeniz şöyle hatırlıyorum ki: Mükellefiyet-i Nakliye-i Askeriye Kanununun müzakeresi esnasında birçok arkadaşlar o vakit Dahiliye Vekâleti'nden sormuştu ki: Bundan sonra tekalif-i milliyeye borcu olanların bakayası, yani yüzde yirmiler tahsil edilecek midir? Edilmeyecek midir? Dahiliye Vekili ve zannediyorum ki: Müdafaa-i Milliye Vekili de tahsil edilmeyecektir; bu kanunu neşretmekle şimdiye kadar alınan tekâlifi bir kanun ve intizam altına almak istiyoruz, dediler. Ve kanun da var ve hattâ şunu da hatırlıyorum ki, şayet alınacak olursa failleri İstiklâl Mahkemesi'ne sevk olunacaktır, tarzında bir cümle de denilmişti. Binaenaleyh; bu paralar alınmayacaktı. Meclis-i âli evvelce kanaatini izhar etmişti. Ve bu mesele zabıtlarda mevcuttur.* (Evet sesleri) *Yalnız karar altında olamadığı için vekâlete tebliğ edilmemiş ve vekâlet de bunun takibatında devam edip gidiyor. Ve bunun devamında birçok mahzurlar vardır. Bir defa pek çok suiistimal tevali edecek ve hiçbir şey hâsıl olamayacak, bu tahsil yalnız jandarmanın elinde suiistimal için bir vesile olacaktır. Bakaya yüzde yirmi alınmak için halk tazyik edilecek fakat, ele bir şey geçmeyecektir*[211].

4 Eylül 1338 (1922) Pazartesi

Konu: Gümrük İdarelerince müsadere edilen kaçak eşya ile ilgili kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim! Hakkı Bey, takrirleri okunurken buradaydılar. Takrirlerin kabul edilmediğini anladıktan sonra söylediler de evvelce niçin söylemediler! Heyet-i Umumiye müzakerenin devamını arzu ediyorlar, pekâlâ devam buyurursunuz* (Devam sesleri)[212] .

21 Eylül 1338 (1922) Perşembe

Konu: Konya Mebusu Vehbi Efendi'nin, İlköğretim Kanununun 15. maddesi gereğince köy ve kasaba ahalisine yapılan dağıtımlardan vazgeçilmesi ile ilgili önergesi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim, bu meseleyi izah etmezden evvel bazı umumi mâruzatta*

[211] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.22, s. 484-485.
[212] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.22, s. 493.

bulunacağım. Malûm-u âliniz olduğu üzere, Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkati 1329 senesinde neşredilmişti. Kanun-u mezkûrda meclis-i idarelere gayet muhtasar salâhiyet bahşediliyor ve bu suretle Meclis-i İdareler Tedrisat-ı İptidaiye Vergisinin ihtiva ettiği meblağı tarh ve tevzi edecek ve hükümetin tahsildarları vasıtasıyla Tahsil-i Emval Nizamnamesine tevfikan tahsilatta bulunacaktı ve o zaman bunun için, Âşar ve Ağnam vergileri mikyas gösterilerek, tahsil edilmekteydi. Zannedersem şu esasa göre hükümet düşünmüş ve demiş ki; bazı yerlerde Âşar ve Ağnam vergileri mikyas gösterilerek tahsil edilmekte olduğundan bu, çift ve ziraatla meşgul olan köylü sınıfına inhisar ediyor, şehirde bulunan bir takım zenginler nazar-ı dikkate alınmıyor. Çünkü mikyas olan yalnız âşar ve ağnamdır. Filvaki bir maddesinde de servet nazar-ı itibara alınıyor. Fakat esasen âşar ve ağnam olduğu için, bu vergi bilhassa köylü sınıfına inhisar ediyor. Binaenaleyh 1329 senesinde bu kanun tadil ediliyor ve esna-yı tadilde salâhiyet, meclis-i idarelerden alınarak, Tedrisat-ı İptidaiye Meclisi ve Encümenlerine veriliyor. Bundan başka âşar ve ağnam mikyası kaldırılıyor, servet, esas matrah olmak üzere kabul ediliyor, bu sebeple şimdiye kadar bu tarzda Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu ile tahsilatta bulunulmuş ve bazı mahsurlarda hâsıl olmuştur. Hoca Vehbi Efendi hazretleri beyanatta bulunurken, verginin bilhassa ağırlığından bahis buyurdular. Verginin esasına itiraz etmiyorlar ve alınmasını kabul ediyorlar. Şu kadar ki, ağır olduğundan bahsediliyor, 10-20 lira kabul edilmiş diyorlar. Halk bunu kaldıramıyor, daha biraz hafif olsun diyorlar. Binaenaleyh, şu şekil, Hoca Efendi Hazretlerinin itiraz etmek istedikleri nıkat-ı men edecek mahiyette değildir. Fakat kabahat kanunda değildir. Kabahat komisyonlardadır. Eğer Tedrisat-ı İptidaiye Komisyon ve Encümenleri halkın seviye-i maliyesine göre, tevziatını yapar, adaletten ayrılmazsa, o zaman bu, köylü ve fukaraya bir ziyan ve bir bâr teşkil etmez. Meselâ şimdi Hacı Veli Efendi Hazretleri diyorlar ki,ben her sene yüz lira kadar bir para veriyorum ve bu para bana ağır değildir ve Eskişehir'de daha birçok halk vardır. Buna alışmıştır. Herhalde bu vergi itiraz edilecek şekilde bir vergi değildir, buyuruyorlar. Bir misâl olmak üzere…

VEHBİ EFENDİ (Konya) - *Hacı Veli Efendi gibi kaç adam bulunur, beyefendi?*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla)- *Şimdi Efendim, arz edeceğim. 1329 kanunu elbette bunu halktan alacaktır ve halktan alırken esas mikyas halkın serveti olacak. Yalnız köylüden tahsilatta bulunurken mikyas âşar ve ağnam olmak lâzım geliyor. Verginin matrahı yalnız iki madde olduğuna nazaran…* (işitemiyoruz, sesleri) *ona göre tarh ve tevzi edilecektir. Halbuki hepimiz pekâlâ biliyoruz ki ve bilhassa kasabalarda mevcut*

bir sınıf vardır ki, o sınıflar zengindir, servet sahibidir. Fakat vergi itibariyle, âşar itibariyle herhalde nazar-ı dikkati celb edecek kadar servetlerini göstermezler. Halbuki komisyonun tetkikatı bihakkın ve fikri adaletten ayrılmayacak surette olursa, elbette memleket, hangi sınıfın bu vergiyi ne kadar verebileceğini, pekâlâ tefrik ve tayin eder. Şimdi esas itibariyle, encümenin kabul ettiği ve Maarif Vekili Beyin verdiği izahat bu nokta-i nazarı ihtiva ediyor. Yalnız başka cihetler vardır.Bundan evvelki kanunda yalnız verginin suret-i tahsili, suret-i cibayeti ve ne yolda itiraz olunacağı ve verginin kimlere ait olduğu mezkûrdur. Birinci fıkrası aşağı–yukarı aynı gibidir. Yalnız burada esas olarak servet irat nazarı itibara alınıyor ve ona göre tarh ve tevzi olunuyor. Fakat ondan sonraki fıkralar zannederim ki, Tedrisat-ı İptidaiye Kanunundaki ruhu tamamıyla temin ediyor. Bir kere tahsil mecburidir. Onu kabul ediyoruz ve tahsili ileri götürmek için ne lâzımsa onu yapacağız. Ondan sonra hocaların istikbalini ve maişetlerinin mümkün olduğu kadar terfihini ve kendilerinin mesleklerinden memnuniyetini mucip olacak şekilde ifası esasatını kabul ediyor. Sonra bilhassa Tedrisat-ı İptidaiye Vergisi Kanununda itiraz edilen ve şimdiye kadar eski kanunda bir sarahat olmadığı için, herhangi bir köy, köy mektebi olmadığı halde vergi vermek mecburiyetinde kalıyordu. Bu para tahsil ediliyor. Fakat o köyde bir mektep yok. Sonra bu parayı başka bir yere sarf ediyorlar. Halbuki bu parayı kendilerinden cibayet ederken, mektep yapacağız diye vaat ediyorlar. Fakat bilâhare bu va'di yerine getirmiyorlar, bu para başka yerlere sarf ediliyor.Bu kanunda bilhassa bu noktalar nazar-ı itibara alınmış ve esbab-ı mania vazedecek şekil gösterilmiş…

Üçüncü fıkrasında; bu vergi, Muhasebe-i hususilerden hususi tahsildarlar veya muhtarın vasıtasıyla tahsil edilir ki; eski kanunda bu da yoktu. Doğrudan doğruya hükümetin tahsildarları tahsil ediyordu. Bu kanuna nazaran tahsil masrafı, masarif-i mecburenin ise yüzde beşini tecavüz etmemek şartıyla hususi tahsildarlar vasıtasıyla tahsil edileceğini bu madde gösteriyor.

Dördüncüde ise masarif-i Mecbure namı ile tahsil edilen para, herhangi bir yere sarf edilemez diyor. Behemehal hangi maksat için tahsil edilmiş ise ona sarf edilir diye bir kayıt gösteriyordu. Fakat maarife ait tahsil olunan o para ile mektep yapılamamış veya bir maksat temin olunamamış ise tahsil olunan bu para Ziraat Bankalarına yatırılacak, bir sene, iki sene banklarda kaldıktan sonra, bile o maksadı behemehal temin için sarf edilecektir diye bu madde konulmuştur.

Altıncı fıkrada ise; muallimlerin maaşları ceza olmadığı vakit kat' edilmeyecek diyor. Meselâ; senenin ortasında her hangi bir muhasebe-i hususiye parası yetişmediğinden veya bütçesini tevzin edemediğinden, bir kararla muallimlerin maaşını kat' eder. Pekâlâ düşünebiliriz ki, bu, bihakkın mesleki marifette bulunan muallimleri rencide eder. Farz edelim ki, o senenin iptidasında, beş ilâ on lira maaşla bir muallim gelmiş. Sonra sene ortasında paramız kâfi gelmiyor, size beş lira vereceğiz diyorlar. Halbuki muallim on liraya getirilmiştir. Buna mâni olmak üzere teklife bu fıkra vaz' olunmuştur ki, zannederim, bu pek muvafık bir maddedir. Bu suretle meslek-i maarif biraz daha îlâ edilmiş olabilir. Halbuki eski Tedrisat-ı İptidaiye Lâyiha-i Kanuniyesinde maaşların hangi miktardan başlayacağına dair bir kayıt yoktur. Şimdiki lâyihada ise beş yüzden aşağı olmamak esası kabul edilmiştir. Zannederim ki, bunu Meclis-i Âliniz bihakkın kabul eder. Maarif Memurin-i sunuf-u içtimaiye arasında şimdiye kadar en az nazar-ı ihtimama alınmış kimselerdir. Mekâtib-i Âliyeden çıkanlar büyük bir ihtimam ile tahsilini takip ediyorlar, bilâhare muallim olduğu zamanda diğer sınıfa intisap eden bir arkadaşı beş yüzden daha fazla maaş aldığı halde kendisi daha az maaş alıyor ve bunun için maarif mesleğine intisap eden herhangi bir muallim ki, bilhassa harp zamanında muallimler, münevverler azalmıştır. Bu hal devam ettiği müddetçe, harp olmasa bile muallim tedarikinde yine pek çok müşkülat çekeceğiz. İşte bunun için bunların hal-i içtimaisini, iktisadisini meydana getirmek; muhafaza etmek için, irfana ve bilhassa maarife fevkalâde ehemmiyet vermek icap ediyor. Bu nıkat-ı nazar-ı itibara aldıktan sonra ilk defa muallimlerimizi düşüneceğiz ve bunların halini tetkik ettikten ve onların istikbalini temin ettikten ve kendilerine hayatta bir mevcudiyet verdikten sonra, meslek-i maariften bir netice bekleyebiliriz[213].

27 Eylül 1338 (1922) Cumartesi

Konu: Burdur Mebusu İsmail Suphi Bey'in,düşman işgalinden kurtarılmış memleketlerde, geçici ceza mahkemeleri ile yağma edilen mallarla ilgilenecek bir komisyonunun kurulmasına dair vermiş olduğu önerge hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim Dahiliye Encümeni içtima etti. Tetkikatını bir dereceye kadar yaptı ve kararını verdi ve dedi ki,bu iş Adliye Encümeni ile müştereken yapılsın. Adliye Encümeni reisi Emin Bey,zannederim, birkaç gün rahatsızdır. Kendisi buraya*

[213] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.23, s. 140-144.

gelemediği için Adliye Encümeni toplanamadı. Adliye Encümenindeki arkadaşlarımız Dahiliye Encümeniyle birleşecek olursa, mesele derhal halledilir[214].

4 Ekim 1338 (1922) Çarşamba

Konu: Eski Suruç Kaymakamı İhsan Bey'in görevinden azledilmiş olduğundan dolayı, maaş isteği ile Dahiliye Encümenine verdiği dilekçesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendiler şekil üzerinde tetkik edildiği zaman İhsan bey'in mazuliyet maaşını alması icap ediyor. Fakat bu zat Suruç Kaymakamlığına İstanbul'dan izam edilmiş, oraya kendisini tayin eden İstanbul'dur. Suruç'a gitmek için birçok tereddütler geçirmiş, cesaret edememiş. Sonra anlamış ki Hükümet-i Milliye taazzuv ediyor ve burada memuriyet kabul ettiği taktirde o memuriyeti ipka ve idame edecek, o zaman Suruç'a gitmemiş, başka türlü bir memuriyet almak istemiştir. Bu zat vaktiyle Van'da bulunduğu zaman hakkında tahkikat icra edilmiş, işten el çektirilmiş, İşten el çektirildikten sonra İstanbul'a gitmiş ve Şûra-yı Devlete müracaat etmiş ve Şûra-yı Devletçe henüz muamelesi halledilmeksizin…*(Bab-ı âli'ye gitsin sesleri) (Ret sesleri) *müsaade buyurun. Sonra mesele Dahiliye Encümenine geldiği zamanda encümenin nazar-ı dikkatini celp ediyor ve ondan soruluyor. Fakat şunu da arz ediyorum ki ilişiği yoktur, diye sudan bir cevap veriliyor. Daha sonra Dahiliye Encümenince şekil üzerinde tetkikat yapılıyor. Deniliyor ki; Hükümet-i Milliye zamanında da bu zata memuriyet verilmiştir. Binaenaleyh azlini mucip bir hal yoktur. Yalnız mazuliyet maaşı almak için karar veriliyor. Mamafih efendiler bendeniz bunu imza etmedim. Bu zat; daha evvel bulunmuş olduğu Bilecik Livası dahilinde, İnegöl ve daha bâzı muhtelif yerlerdeki hayat-ı memuriyetinde daima taht-ı muhakemeye alınmıştır, daima mahkemeleri işgal etmiştir ve bu yüzden oradan uzaklaştırılmış olduğu için, bendeniz bu mazbataya muhalif kaldım. Mesele arz ettiğim gibi bir şekil meseledir. Binaenaleyh bu nokta-i nazardan mazuliyet maaşı almaması icap ediyor. Tabiî Heyet-i Celileleri takdir eder.*

RASİM BEY (Elazığ) – *Yapılan mazbatada bir şey nazar-ı dikkati celp ediyor. Van Vilâyetinde tahkikat icrası emredilmiş. Van Vilâyeti tarafından bunun hakkında icra edilen tahkikat neticesinden taht-ı muhakemeye alınmasına karar verildiğini ve evrakın Şûra-yı Devlete gittiğini ve Şûra-yı Devletçe karar –itiraz üzerine- feshedilmiş ise de ne muamele taayyün etmiş olduğunu yazmıyor. Şûra-yı Devlet, Meclis-i İdare kararını*

[214] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.23, s. 152-153.

feshederek, men-i muhakemesine karar vermiş midir? Yoksa nakzederek, tahkikatının mahallinde icrasını emretmiş midir? Bu cihet encümence anlaşılmış mıdır?

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Encümence bu cihet tahakkuk etmiştir ve anlaşılmıştır efendim. Fakat şunu da arz edeyim ki; Şûra-yı Devletin size gelen bir mazbatası var. Mazbata Ohanis Ferit Efendi isminde bir adamın imzasıyla geliyor. Bendeniz şuna kaniim ki; Şûra-yı Devlet böyle mülevves bir adamı Anadolu Hükümetinin başına musallat etmek için derhal bir karar vermiş ve buraya göndermiştir.*

REFİK BEY (Konya) – *Reis Beyefendi; bendeniz kısa söyleyeceğim. Ahmet Bey'in kanaatine nazaran;en âdilâne karar*[215] *...*

4 Ekim 1338 (1922) Çarşamba

Konu: Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey'in İmar ve iskân Bakanlığı kurulması ile ilgili kanun teklifi hakkında:

REİS – *Efendim Tunalı Hilmi Bey'in, İmar ve İskân Vekâleti teşkili hakkındaki teklifinin reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır. Okunacak.*

Mazbata

Nafıa, Muhacirîn, Fen müsteşarlıklarından mürekkep İmar Vekâleti namıyla bir vekâlet ihdasına dair Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey'in Heyet-i Umumiye'den muhavvel teklifi kanunisi led-ed-tetkik hiçbir şey anlaşılamadığından şayan-ı müzakere görülmemiş olmakla Heyet-i Celileye takdim olunur.

23.10.1337

Lâyiha Encümeni Reisi			Mazbata Muharriri
Ahmet Hilmi			Mehmet Mithat
Kâtip	Âza	Âza	Âza
Ahmet	Vasfi	Nüzhet	Hasip

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) – *Lütfen Encümen namına izahat versinler.*(Reye sesleri)

OSMAN BEY (Lâzistan) – *Encümenin bu suretle beyanı fikretmeye salâhiyeti yoktur. Pekâlâ bir şey anlaşılmıştır. Fakat bugün için böyle bir şeyin imkân-ı maddisi yoktur. O başkadır. Fakat bir mebus arkadaşımızın teklifine karşı encümenin böyle demesi muvafık değildir.*

---

[215] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.23, s. 262-263.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Müsaade buyurun da arz edeyim. Efendim arkadaşımız Tunalı Hilmi Bey'in takriri aynen şu şekildedir; okuyorum.*

MADDE 1.- Nafıa, Muhacirîn ve Fen müsteşarlıklarından mürekkep bir (İmar Vekâleti) ihdas olunmuştur.

MADDE 2.- Nafıa Vekâleti ilga ve Sıhhat Vekâletinden muavenet-i içtimaiye vazifesi nezedilmiştir.

MADDE 3.- İş bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 4.- İş bu kanun erkanının icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Harap ve boş memleketimizi bir an evvel mamur ve meskûn kılabilmek üzere tanzim ve takdim edilen ve esbab-ı mucibeleri şifahen ve mufassalan arz edilecek olan iş bu kanun lâyihasının müstaceliyetle müzakere ve kabul edilmesini teklif ederim.

20/10/1338

Bolu Mebusu

Tunalı Hilmi

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Takrirleri okuduğum şekildedir.*

FEYYAZ ÂLİ BEY (Yozgat) – *Öyle müsteşarlık var mı? Bilmiyoruz.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Bu takrirleri hakkında kendilerinden izahat aldık. Dedik ki; bu suretle bir makam nedir, Fen Müsteşarlığı nedir? Bunu anlayamadık… Ve kendilerinin de encümende verdikleri izahat encümen âzalarını ikna edemedi. Tekrar tekrar bunun için lâzım geldiği kadar imali fikrettik. Tetkik ettik. Arzularını tatmin etmek istedik! Fakat mümkün olmadı. Encümence müttefikan bunun bu suretle üç başlı vekâlet olamayacağından reddine karar verdik. Siz nasıl tensip ederseniz öyle olur*[216].

25 Ekim 1338 (1922) Çarşamba

Konu: Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü'nün 1338 (1922) yılı bütçesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Kayseri'deki Darü'l-eytam, filvaki gayet şümullü ve mükemmel bir tedris ve terbiye görüyor. Fakat orada yapılan muavenet kâfi değildir. Oraya ne kadar fazla muavenet yapılacak olursa o kadar daha müfit ve şümullü bir şekilde olacaktır. Bilhassa Vekil Beyefendiden şunu rica edeceğim k, şimdiye kadar Kayseri'ye vâki olan himmetlerini tezyit etsinler. Hakikaten oradaki Darü'l-eytam hepimizin şükran ve iftiharını celp edecek derecede mesaisine devam ediyor*[217].

---

[216] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24, s. 144-145.
[217] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24, s. 180-181.

28 Ekim 1338 (1922) Cumartesi

Konu: Belediye başkanlarının seçilmesi ile ilgili kanun tasarısı hakkında:

Devair-i belediye rüesasının suret-i intihabına dair kanun

MADDE 1.- Belediye heyetleri reislerini kendi aralarından rey-i hafi ile ve ekseriyetle intihap eder.

MADDE 2.- İş bu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

MADDE 3.- İş bu kanunun icra-yı ahkâmına Dahiliye Vekili memurdur.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Efendim, malûm-u âlileri olduğu üzere, belediye intihabatı ikmâl edildikten sonra, âzadan birini en büyük mülkiye memuru riyasete tayin ediyordu. Fakat bu tayin keyfiyeti belediyenin teşekkülü ve hukuk-u esasiye itibariyle muvafık görülmediği cihetle bunun doğrudan doğruya belediye heyetine verilmesi ve belediye heyetinin kendi aralarından birisini reis intihap etmesi daha ziyade hakimiyet-i milliye esassına tevafuk etmesine binaen encümen bu şekli tasviben arz ediyor.* (Uygundur sesleri)

NEBİL EFENDİ (Karahisar-ı Sahip) – *Belediye reisleri belediye heyetleri tarafından rey-i hafi ile intihap olunur diyor. Fakat bu intihabın ne şekil ve surette olacağı meçhuldür. Ne yoldadır, ekseriyet-i mutlaka ile mi, yoksa ekseriyet-i izafiye ile midir? Bunun tespiti lâzımdır.*

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Bu sarihtir efendim. Rey-i hafi ile intihap olduktan sonra ekseriyet-i mutlaka ile olması da evlâ-bi't-tarik kabul edilmek lâzım gelir (Müzakere kâfi sesleri) .*

REİS – *Efendim müzakerenin kifayetine dair iki takrir vardır. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.*

MADDE 3.- İş bu kanunun icra-yı ahkâmına Dahiliye Vekili memurdur.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Her ne kadar bu hususa rüesa-yı mülkiye karışmayacak ise de elbette intizamı temin ve intihapları icra etmek, muhallâta haber vermek dolayısıyla doğrudan doğruya memurîn-i mülkiyenin alâkadarlığını mucip bir meseledir. Şu halde doğrudan doğruya bu meselede alâkadar olan Dahiliye Vekâletidir. Ancak, evvelce tayin ile olan belediye reisleri bundan sonra doğrudan doğruya intihapla oluyor. Yalnız rüesa-yı mülkiye ve memurin malumatı oluyor. Bu itibarla Dahiliye Vekâleti'ne merbut olması icap eder. Çünkü meclis intihapları de bu şekildedir. Meclis intihaplarında da biliyorsunuz ki,Dahiliye memurlarının bir tesiri yoktur, fakat intihabın bilumum nahiye ve kuraya ve müntahiplere ilân edilmesi*

Dahiliye memurları vasıtasıyla olacağı için bu hususa Dahiliye Vekâletinin memur olması lâzımdır[218].

1 Kasım 1338 (1922) Çarşamba

Konu: Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Bey'in Konya yetimhanesi için bütçeye on bin lira ilâve edilmesine dair kanun teklifi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Efendiler lâyiha encümeninin nokta-i nazarı şudur: Meselâ şöyle bir münferit teklif-i kanuni ile bir para isteniyor. Konya gibi başka yerlerden de isteniliyor. Yalnız Konya'da yok. Daha başka yerlerde de var. Binaenaleyh sıhhiye ve muavenet-i içtimaiye vekâletine gönderilmesi tensip buyurulursa oraya gider, toptan tetkik eder ve ne miktar tahsisat istiyorsa ona göre listesini gönderir. Meclis-i Âliniz tahsisatını verir. Yoksa böyle münferit teşebbüslerle tahsisat verilecek olursa iş daha uzar ve güzel olmaz*[219].

3 Kasım 1338 (1922) Cuma

Konu: Barış heyeti delegelerinin masrafları için bütçeye ödenek ilâvesine dair kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Şu ciheti soracağım. Bir defa yüz elli bin lira veriliyor. Sonra iki, dört, sekiz İngiliz lirası deniyor. Pek muhakkaktır ki İngiliz lirası bizim liraya tahvil edilebilir. İngiliz lirası bizim para ile aşağı yukarı yedi lira tutar zannederim. On sekiz lira, yirmi beş lira, otuz lira denilmek mümkün iken niçin birisinde İngiliz parası, birisinde bizim para vâhid-i kıyası gösteriliyor, bunu bizim paraya göre tahvil ederdiniz. On dört lira, yirmi lira vesaire gibi denirdi. Bu niçin böyle olmadı*[220]*?*

13 Kasım 1338 (1922) Pazartesi

Konu: Siirt Mebusu Mustafa Sabri Efendi'nin, Düşman işgalinden kurtarılan memleketlerdeki Hıyanet-i Vataniye Kanununda ve Ceza Kanununda tatbik olunacak maddelerde bulunamayan suçlara dair kanun teklifi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Efendim, bu şöyle bir tekliftir. Siirt Mebusu Mustafa Sabri Efendi diyorlar ki; Hıyanet-i Vataniye Kanununda ve Kanun-u Cezada cezası olmayan maddeler hakkında beş seneden akall olamamak ve on beş seneden fazla olmamak üzere ceza tâyin edelim. Sonra esbab-ı mucibesinde şöyle bir esbab-ı mucibe serd ediyorlar. Meselâ diyorlar; meşgul memalikte her hangi bir insan bilerek veya*

[218] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24, s. 241-245.
[219] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24, s. 303-304.
[220] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24, s. 329.

bilmeyerek veyahut kasden hain bir adamın elini öpmüş. Bunun ne Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nda cezası var, ne Kanun-u cezada cezası var. Buna mümâsil bazı ahval geçmiş olabilir. Bu gibiler cezasız kalmasın. Bunun için bir teklif-i kanuni teklif ediyor. Gerek Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nda gerek Kanun-u Cezada herhangi bir cürümün cezası olacağına göre encümen bunu reddediyor[221].

25 Kasım 1338 (1922) Cumartesi

Konu: Düşman işgalinden kurtarılmış memleketlerde terkedilmiş mallar üzerinde yapılan suiistimal ile ilgili Kütahya Mebusu Ragıp Bey'e gelen ve Mecliste okunan mektup hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Hafi celse evvelce kabul edilmişti. Fakat bugün müzakere diğer hususata intikal ediyor. Şimdi bu mesail, bu kadar müzakere ve münakaşadan sonra ve bilhassa bu kadar pürüzlü bir şekil aldıktan sonra celse-i hafiyeye geçmek, halktan suiistimalâtı saklamak demek olacaktır. Evvelce olsaydı Maliye Vekili Bey'in dedikleri doğru olurdu. İzahat hafi celsede olur. Fakat bu kadar münakaşattan sonra aleni celsede olmalıdır. Hafi celse doğru değildir. Bunlar milletten saklanmamalıdır. Emval-i metrukeden kim ne almışsa söylenmelidir. Meydana çıkmalıdır*[222].

8 Mart 1339 (1923) Perşembe

Konu: Karahisar-ı Şarkî Mebusu Ali Süruri Efendi'nin, Mebusların senelik ödeneklerinin dört taksitte ödenmesi usulünün kabulüne dair önergesi hakkında:

REİS- *Efendim tahsisat-ı seneviyenin üç ayda bir olmak üzere dört taksitte verilmesinin usul ittihazına Heyet-i Umumiyece karar verilmesinin Divan-ı Riyasete tebliğine dair Karahisar-ı Şarkî Mebusu Ali Süruri Bey'in takriri var.*

Riyaset-i Celileye

Tahsisat-ı Seneviyenin üç ayda bir olmak üzere dört taksitte itasının usul ittihazına Heyet-i Umumiyece karar verilerek Heyet-i İdareye tebliği keyfiyet olunmasını teklif ederim.

Karahisar-ı Şarkî Mebusu Ali Süruri

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Arkadaşlar zannediyorum ki bu muvafık olmayacak. Vaziyetimizi nazar-ı itibara alırsanız bir kısım arkadaşlar bunu toptan alacaklardır.*

---

[221] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24, s. 478-479.
[222] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.25, s. 71.

Hayatımızda muntazam bir bütçe sahibi olarak iktisat hayatımıza sahip olsak doğru olabilir. Samimi söylüyorum. Fakat arkadaşların bir kısmı bunu aldığı vakitte emin olunuz, defaten sarf edeceklerdir. Hiç olmazsa meclisin nisabını temin etmek üzere bunun herhalde taksitle verilmesini muvafık görmeniz Heyet-i Umumiyenizin menfaati icabatındandır.

REİS- *Dört taksitte verilmesinin usul ittihazını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Dört taksit kabul edilmiştir ve bu usul ittihaz edilmiştir*(Ekseriyet yok sesleri)[223].

22 Mart 1339 (1923) Perşembe

Konu: Kasaba , köy ve bucakların idaresi konusunda İçişleri ve Tapu Kadastro Encümenlerinin kararnameleri hakkında:

REİS – *Efendim, Nevahi Kanununun müzakeresine başlıyoruz.*

Efendim, Ellinci maddenin şekl-i muaddeli okunuyor.

İdare-i Nevahi Kanununun ellinci maddesine ilâvesi takarrür eden fıkarat

Fıkra 3. – İstima olunan takrirler ve icra edilen muamelât-ı intikaliye ve taksimiye merkez memurluğunca badettetkik senedatı verildikten sonra nahiye, tapu ve vergi kuyudatında münakalât yapılır.

REİS – *Efendim üçüncü fıkra hakkında söz isteyen var mı?*

REFİK ŞEVKET BEY (Saruhan) – *Kavanin-i mevcudeye müessir olan bu madde hakkında, tanzim eden encümenin biraz izahat vermesi lâzımdır.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim bu madde hâtırı âlilerinde olsa gerektir ki, geçen sene Nahiye Kanunu müzakere edilirken nahiye heyetlerine gerek nüfus, gerek ahz-ı asker muamelâtı, gerek tapu muamelâtı gibi muamelât verilsin verilmesin diye mevzuu bahsolmuştur. Arkadaşlardan Bolu Mebusu Şükrü Bey'in verdiği takrir üzerine Heyet-i Umumiye nahiyenin bu gibi vezaifi ifa etmesi, halkın umurunu teshil etmesi itibariyle olacağını kabul etmiştir. O vakit Dahiliye Encümenine geldiği zaman encümen bir şekil tespit etti, Heyet-i Umumiyeye geldi. Heyet-i Umumiye bu meselenin tapu meselesiyle de alâkadar olması dolayısıyla Tapu Encümenine, Defter-î Hakanî Encümenine gitmesine karar verdi. Fakat nasılsa Encümen –bu 54. maddedir zannediyorum- bir çok maddeler tanzim edildiği halde bu suretle bu meseleyi tespit edip Heyet-i Umumiyeye getiremedi ve şimdiye kadar kaldı idi. Yeni Defter-i Hakanî Encümeni zikrolunan madde üzerinde imali fikretmiş ve arz olunan şekilde maddeyi*

[223] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.28, s. 73.

tespit etmiştir. Ruhu şudur: Tapu muamelâtıyla nahiye meşgul olunsun mu, olunmasın mı? Dahiliye Encümeni meşgul olması esasını kabul ediyor. Çünkü bizde bilhassa birçok ehemmiyetsiz tapu işleri, yani kıymet-i maddiyesi itibariyle şayan-ı ehemmiyet olmayacak şekilde olan tapu işleri köylerden kaza merkezlerine kadar gelir. Kaza merkezlerinde de devirden devire, kapıdan kapıya, tapudan tapuya âşarla alâkası var mı, yok mu diye Düyun-u Umumiyeye ve sair birçok yerlere gider, birçok muamele gördükten sonra köylerden verilmiş olan ilmühaber her ne ise ona göre o esasa istinat ettikten sonra muamelesi yapılır, gider. Bunun günlerce kalmasının sebebi asıl alâkadar olan nahiyeye bu salâhiyetin verilmemesi yüzündendir. Sonra nüfus meselesinde esas köylerdir, heyet-i ihtiyariyedir. Heyet-i ihtiyariyenin nüfustaki alâkası hepsinden fazladır. Binaenaleyh orada nahiye bir kayıt tutacak, esas defterleri kaza merkezlerinde olacak. Yine asıl mesele kazalarda yapılmak üzere nahiyelerde sırf esas kayıtlar tutmak için bir defter tutulacak. Sonra ahz-ı asker muamelâtında seyyar bir memur nahiyeleri gezecek ahz-ı asker muamelâtını nahiye heyetlerinin huzurunda tetkik ve takibedecek. Muayene-i İptidaiye vazifesini icra edecek. Esas muamele kaza merkezlerinde cereyan edecek. Madde budur.

EMİN BEY (Erzincan) – *Her tapu muamelatında ferağ ve intikâl muamelâtını da nahiye heyeti yapacak mı?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Dahiliye Encümeninin tespit etmiş olduğu madde bundan ibarettir. Fakat Defter-i Hâkanî Encümeninin nokta-i nazarını bilmiyorum. Dahiliye Encümeninin nokta-i nazarınca ferağı dinleyecek.*

EMİN BEY (Erzincan) – *Ferağı dinledikten sonra yeni bir şey olursa , meselâ; o mülk bankaya terhin edilmiş ise veyahut intikâl muamelâtında bizde olduğu gibi kızı inkâr etmek, kıza arazi vermek şekli mevcut olur da bu ferağ muamelesi dinlenmiş olduğu halde kazaya giderse, kazada bu mahzurlar zâil olursa dinlenmiş olan ferağların keenlemyekün olması lâzım gelir. Halbuki mahkeme hüküm vermeden bu ferağlar keenlemyekün olamaz. Binaenaleyh bu doğru değildir.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Buyurduğunuz istisnayı teşkil eder. Asıl olan, bir defa malı kendisi satar ve ferağını yapar. İstisnai bir muamele olursa, tabiî kaza tapu dairesi bir yanlışlık gördüğü zaman elbette tashih ettirebilir.*

EMİN BEY (Erzincan) – Efendim, ferağ *dinlendikten sonra tashihin imkânı yoktur. Mahkeme kararı olmadıkça tashih edilemez.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Mamafih arz ettiğim gibi bu Defter-i Hâkanî Encümenine taalluk eder.*

EMİN BEY (Erzincan) – *Reis Bey, öyle ise Defteri-i Hâkanî Encümeninin mütalaası, alınmadıkça bu madde reye konulamaz.*

REİS – ***Efendim,*** *Defteri-i Hâkanî Encümeninin Reisi Bolu Mebusu Şükrü Bey'dir.Burada yoktur.*

EMİN BEY (Erzincan) – *O halde reye koyamazsınız. Bu çok mühim bir maddedir.*

REİS – *Eski encümen reisi ile mazbata muharriri burada yoktur. Efendim, şayan-ı teemmül bir madde olduğundan mazbata muharririnin bu bapta izahat vermesi lâzımdır. Binaenaleyh Mazbata Muharriri burada bulunmadığından bu maddenin bir daha encümence nazardan geçirilmesini rey-i âlinize vaz' ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir*[224].

28 Mart 1339 (1923) Çarşamba

Konu: İlköğretim Kanununun 15. maddesinin değiştirilmesi ile ilgili kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Arkadaşlar; gayet mühim bir kanun müzakere ediyoruz. Bugün Tedrisat-ı İptidaiye Vergisinin lağvı, tedrisat-ı iptidaiyenin muattaliyetini intac edecektir. Bu mühim bir meseledir. Münasip görürseniz Heyet-i Vekileden gelen lâyiha ve buradaki lâyiha ve sonra tevhidine karar verilen muhtelif evrakın içinde mühim olanları da encümene gitsin. Fakat şu şartla ki, encümenden nihayet bu hafta zarfında gelmek üzere gitsin. Badehu Heyet-i Umumiyede müzakere edilsin. Yoksa burada tabedilmeden, elimizde esas olarak bir şey bulunmadan karar ittihaz etmek çok tehlikelidir. Rica ederim encümene gitsin ve encümenden geldikten sonra müzakere edelim*[225].

7 Nisan 1339 (1923) Cumartesi

Konu: İlköğretim Vergisi Kanununun 15. maddesinin değiştirilmesi ile ilgili kanun tasarısı hakkında:

MADDE .4- Bir şahsın vereceği Tekalif-İ Mecbure sair mükellefiyetleri mecmuunun yüzde ellisini tecavüz edemez.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Dördüncü maddeye zannediyorum ki, hiç lüzum yoktur. Bazı memleketlerde serveti olan adamlar vardır. Serveti olduğu halde meydanda*

[224] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.28, s. 119-120.
[225] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.28, s. 216.

olmaz. Meselâ, serveti olduğu halde faizcilik yapar, el altından iş yapar. Bu suretle serveti olduğu halde Hükümete haber vermez. Bunun gibi serveti olduğu halde el altından iş gören zevât vardır ki bunları memleketin efkâr-ı umumiyesi bilir. Bunların resmen vergisi görünmezse de bunlara da bir vergi tarh edilebilir. Fakat Resmî usul tahtında vergi tarh etmek için onlarda hiçbir şey bulamazsınız. Bundan dolayıdır ki bu maddeyi kabul edecek olursak bu gibilerden istifade edememiş oluruz. Binaenaleyh bu madde fuzulidir. Tayını teklif ediyorum[226].

8 Nisan 1339 (1923) Pazar

Konu: Anadolu'da demiryolları ve limanlar inşa edilmesi için Mr. Cenedy ve Chester'le yapılan antlaşmaların tasdikine dair kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Malûm-u âliniz, evvelki projede hattın ihtiyari kısmı vardı. Bir de mecburi kısmı vardı. Şimdi ihtiyari kısımların bir kısmı mecburi kısma ithal edilmiş ve bir müddet tayin edilmiş. Fakat tarh olunan müddet kâfi değildir. En esaslı hat olan Ulukışla- Kayseri hattı için dört senelik bir müddet hakkı tayin ediliyor. Dört sene müddet zarfında yapacak. Binaenaleyh altı sene sonra o kısım şimendifere malik olacak,halbuki bunun için Kayserililerin mühim bir teşebbüsü vardı. Diyorlardı ki; "Hükümet bize delâlet etsin, yolları hükümet yaptıramıyor. Biz bu hattı servetimizi sarf ederek yaparız." Altı sene sonra bu hat inşa edilmektense şimdiden bunu halka vermekle yapılması mümkün olmasına nazaran, halka vermek suretiyle yaptırmak muvafık olmaz mıydı? Yahut Chester'e verilirken bu şekilde vardır dense olmaz mı? Bu mühim bir hattır. Bir sene , iki sene sonra şirket bunu yapmaya mecbur edilsin. Bu şekilde görüşülmüş müdür*[227]?

4.1.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin II. Dönemindeki (1923-1927) Faaliyetleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin II. dönemine katılan Kayseri Milletvekilleri şunlardır[228]:

[226] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.28, s. 412.
[227] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.28, s. 484.
[228] Öztürk; Türk Parlamento…, s.499-506.

SEÇİM BÖLGESİ	ADI VE ÜNVANI	DOĞUM YILI	MESLEK VEYA İŞİ	KİŞİSEL BİGİLER
Kayseri (267)	Ahmet Hilmi Kalaç	1887	Kaymakam	O.M.M.D-4
Kayseri (273)	Sabit Gözügeçgel	1876	Misak Gazetesi sorumlu müdürü	----------
Kayseri (558)	Halit Karakaya	1889	Doktor	----------
Kayseri (559)	Nuh Mehmet Yazgan	1886	Tüccar	----------
Kayseri (560)	Ahmet Zeki Karakimseliler	1888	Avukat	----------

Ahmet Hilmi Bey, 13 Temmuz 1923 tarihinde yapılan milletvekili seçimlerinde 197 oy alarak Kayseri milletvekili oldu. 11.08.1923'te meclise katılan Kalaç'ın ertesi gün mazbatası onaylandı. Kavanin-i Maliye, Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti, Dahiliye, Nizamname-i Dahili ve Nafıa Komisyonlarında çalıştı. Kavanin-i Maliye, Dahiliye ve Nafıa Komisyonları sözcülüğüne seçildi[229].

Bu dönemde ithal edilen halılardan alınan gümrük vergisinin indirilmesine dair kanun teklifi, değişik konularda yedi önerisi, Aziziye'de katledilen Kayseri tüccarları , yedek subay Ömer Efendi'nin katilleri, Kayseri Mensucat Fabrikası, yol yapımı, Cester Şimendifer imtiyazı konularında soruları, Genel Kurulda değişik 61 konuda 115 konuşması vardır[230]. Bunlar, kronolojik olarak şöyledir:

14 Ağustos 1339 (1923) Salı

Konu: Bakanlar Kurulunun seçilme şekli hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim; Teşkilât-ı Esasiye Kanunu mucibince intihabın ayrı ayrı yapılması icap eder. Ancak buraya rey pusulalarını atmak için müteaddit rey kutuları vaz' ederiz. Üçünü, dördünü intihap ederiz, oraya mevzu kutulara atarız. Bu kabine usulü değildir. Ayrı bir teşkilâttır; ayrı ayrı olmak lâzım gelir*[231].

[229] Kâzım Öztürk; Türk Parlamento Tarihi, TBMM II. Dönem (1923-1927), C.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s.500.
[230] Öztürk; Türk Parlamento…, s.500.
[231] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.1, s. 60.

1 Eylül 1339 (1923) Cumartesi

Konu: Posta Kanunu hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim! Ben zannediyorum ki: Takyide her halde lüzum vardır. Ankara'dan beş saat mesafede bir köye hususi bir vasıta ile bir mektup gidecek, postahane o mektubu inhisar altında bulunan bir yere gidiyor diye yakalayacak ve hakkıdır tabiî. Bundan daha ziyade müşkülât çıkacak. Binaenaleyh posta inhisarı, posta idaresi teessüs eden yerde diye arkadaşımızın teklifi veçhile olursa müşkülâtın önü alınmış olur. Bu olmadığı taktirde postahane her yerde yoktur ve inhisar ise her yere şâmildir. Bugün iki saatlik mesafeye gönderilecek bir mektuptan dolayı Hükümet takyid etmek hakkını haizdir ve bundan haksızlık çıkar*[232].

19 Eylül 1339 (1923) Cumartesi

Konu: Kaymakamların maaşlarının belirlenmesinde İç İşleri Bakanlığının serbest bırakılması hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Bu usul şimdi değil, hattâ bundan sekiz on sene evvelinden beri tatbik ediliyordu. Her hangi bir kaymakamın bulunduğu yerde terfiine ihtiyaç hissediliyorsa onu vekâlet-i aidesi, daha evvelce hatta nezaret-i aidesi terfi ettirirdi. Hükümet bunu kanunsuz veya kararnamesiz bir surette tatbik ediyordu. Sonra Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasında «Avans Kanunu çıktığı zaman bu ıslah edilecektir» deniyor. Mademki Avans Kanununda bu temin edilecektir. Avans Kanunu da derdest-i müzakere olduğundan buna şimdiden neden lüzum görülüyor, ne hacet vardır?*

MAZHAR MÜFİD BEY (Denizli) - *Efendim! Bu suret şimdi tatbik edilmiyor. Belki on sene evvel öyle idi. Fakat geçen sene bu kürsüde defaatle vuku bulan teklifatımız, eslâf-ı izamınız tarafından nazar-ı dikkate alınarak bütçe tetkik edilse idi on sene evvel tatbik edilen bir usulün geçen sene tatbik edilmekte olmadığı görülürdü. Zira geçen seneki bütçede, mesela yirmi beş birinci sınıf, kırk ikinci sınıf ve kırk beş de üçüncü sınıf olmak üzere adetler tayin ve tahdidedilmiştir.*

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) -*Fakat, mevki tayin edilmedi adet tayin edildi.*

MAZHAR MÜFİD BEY (Denizli) - *Evet, birinci ve ikinci ve üçüncü sınıf*

---

[232] Ahmet Hilmi Kalaç'ın " Posta Kanunu" ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.1, s. 366, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.2, s. 154,164.

kaymakamlıkların adedi tayin edilmiştir. Bütçede müfredat kadrosunda bu, yine Meclisi Âlinizce tayin edilmiştir. Şimdi bu yapılan ve tespit edilen miktar kanunen tayin edilmiştir. Çünkü bütçedir. Bunu Dahiliye Vekâleti kendi kendine yapamaz. İstediği müsaade bunun serbestisidir.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Şimdi bu, adet meselesi midir? Birinci sınıftan bu kadar, ikinci sınıftan bu kadar kaymakam olacak, bu tasdik mi edilecektir, yoksa sınıf mı kalmayacaktır. Bunun hadd-i âzamisi şudur, haddi asgarisi budur denilecek olursa bunda Dahiliye Vekili istediği şekilde oynayacaktır.*

MAZHAR MÜFİD BEY (Denizli)- *Beyefendi ! Bunun hakkında mazbatada izahat-ı kâfiye vardır.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Daha iki ay evvel bir kaymakamın bulunduğu kazada maaşının birinci sınıfa terfi edildiği vardır. Bunu biliyorum. Bu, daha iki ay evvel yapılmıştı.*

MAZHAR MÜFİD BEY (Denizli)- *Efendim, eğer bu sualinizin cevabı mazbatada olmasa idi cevap verirdim. Lütfen mazbatayı okuyunuz, orada vardır. Vereceğim cevap, mazbatada bulunmayan aksama aittir*[233].

29 Eylül 1339 (1923) Cumartesi

Konu: 1339 (1923) senesi ikinci altı aylık ödenek kanunu hakkında:

MADDE 5**.-** 1339 senesi Maliye bütçesinin (91). inşaat ve tamirat faslında Büyük Millet Meclisi inşaatı namıyla yeniden açılacak üçüncü maddeye yüz on dört bin lira tahsisat vaz' olunmuştur.

İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen miktarının bin üç yüz kırk senesinde dahi sarfına devam olunacaktır.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Arkadaşlar! Bu binayı anladık. Fakat merkezi hükümet henüz taayyün böyle bir karar vermek doğru değildir.*

TALAT BEY (Ardahan) – *O taayyün etmiştir.*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla)- *Evvelâ buna karar veriniz. Acaba Anadolu'nun daha geri yerlerinde mi olacak, ve daha merkezî bir yerinde mi olacak? Buna karar verildikten sonra binayı yaparız. Bu cihet takarrür etmedikçe şimdiden bunu mevzubahis etmek doğru değildir. Hükümet merkezi taayyün ettikten sonra diye bir kayıt ilâve edelim. Yoksa emri vâkilerden zarar görürüz*[234].

---

[233] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.2, s. 189-190.
[234] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.1, s. 389.

3 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1339 (1923) Çarşamba

Konu: Eşkıyalığı Yok Etme Kanunu hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Arkadaşlar memleketimizde şekavetin olması, asayişsizliğin temadisi bendenizce adliye ve idare meselesidir. Adliye, adaleti temin etmedikten, idare intizamına alınmadıktan sonra maalesef asayişsizlik temadi edecek gidecektir. . Öyle ufak hadiseler vardır ki, adliyenin elinde aylarca, hattâ senelerce uzar ve bir neticeye iktiran etmezse onu gören her hangi bir şahıs, evvelce ufak bir adaletle önü alınacak iken şâkiliği göze alarak bir daha Hükümetin eline geçmemek, bir daha hapishaneye gelmemek ve Hükümete girmemek için elinden gelen her şeyi yapıyor, en büyük bir şâki oluyor. Bunun birçok misali vardır. Hapishanelere bakınız. Üç aya mukabil dört ay yatmış ve halâ hükmünü a1mamış insanlar vardır. Onun için çük tetkike muhtaç bir meseledir. Fakat hulâsaten arz ediyorum, Adliye ıslah edilmedikçe asayişsizliğin önüne geçilemeyeceğine bir defa bendeniz kaniim. Sonra idare meselesidir. Bu mesele bir senenin, üç sene evvelinin, belki on beş sene evvelinin değil, belki uzun senelerin bir netice-i gayri tabiyesi ,olarak idarede hercümercî intac etmektedir. İdare memurlarının da hüsn-ü intihap olunmaması yüzünden hüsn-ü idareye maatteessüf imkan yoktur. Meşrutiyetin ilanından evvel her yere şamil olan kaymakamlar - kaymakamlar şamildir, memleketin her tarafında kaymakamlar vardır. Mutasarrıflar mahduttur. Valiler daha ziyade mahduttur - milletle, memleketle, asayişle alakadardır. Bunlar hakkında o vakit bir disiplin takip ediliyordu. O halde idi ki, Mekteb-i Mülkiyeden mezun olmayan her hangi bir kimseyi kaymakam yapmıyorlardı. Hatta söylüyorlar; birisini kaymakam yapmak istemişler, yapamamışlar mutasarrıflar için bir esas olmadığından mutasarrıf yapmışlardır. Sonra Mülkiye, istibdadın en şiddetli zamanlarında, istibdadın her türlü fenalığına rağmen benliğini muhafaza etmiş bir müessese idi. Oraya idadi mezunlarından ancak otuz, kırk kişi alınıyordu. Alınmasa, fenalığa maruz kalmıyordu ve buradan çıkanlar mutasarrıf veya vali maiyetinde üç sene staj gördükten sonra Kaymakam oluyorlardı ve idare ihtisasları ve dimağlarında fenni bir mevcudiyet olduğu için muvaffak oluyorlardı. Eğer bu hal temadi etseydi memleketimizdeki idare sellemeüsselam ve tesadüfi bir şekilde olmazdı. İlme, fenne, ihtisasa, bilgiye kıymet verilirdi ve şimdi bu gördüğümüz idaresizlik bulunmazdı. Memleket tesadüfe bırakılmazdı. İdari şekil az - çok intizama girerdi. Maatteessüf bu olamadı. Adliye inkılâptan o kadar müteessir olmaz. Askeri de ondan o derece müteessir olmaz. Çünkü meslekten yetişmeleri alır. Fakat idare memurluklarına gelince,*

her hangi biraz lâf söyleyen, yazı yazan, hulûl etmeyi bilen hemen idare memuru olur,oraya girerdi. Bugün tetkik ediniz. Mua1limlerden bulursunuz, avukatlardan bulursunuz, eczacıdan bulursunuz, herhangi bir zümreden idare memuru görürsünüz. Bu Harekât-ı Milliye esnasında daha çok vâki oldu. Çünkü birçok idare memurları açığa çıkardı. Yerine adam alınacağı vakit de tesadüfî herkes idare memuru oldu. Biraz intizam altına alınmak istendi. Fakat Dahiliyenin kapıları kapatılamadı.. Hariçten girenler pek çok oldu. Bu sırada Dahiliye Vekâleti bu noktaya ehemmiyet veriyor, zannederim.

Memurin-i Mülkiyenin terfihi için bir nizamnameyi Meclise sevk etti. Bu çıkarsa, zannederim, muvaffak olunur. Fakat maalesef Dahiliyede bu esas muhafaza ediliyor. Bunların neticesinde asayiş elbette muhtel olur. Çünkü idare memurları milletin ahvalini bilmez, ilmi bir kayda tâbi değildir. İçtimaiyatı anlamaz. Gittiği yerde bazen ifrata gider, çok taşkınlıklar yapar ve bazen tefrite düşer, asayiş bozulur, tabiatıyla de bozulacaktır. Çünkü bu işler idare ilmini bilmeye mütevakkıftır. Sonra idare mefhumları çok şâmildir. Fakat maalesef idare hiç nafiz değildir. Yalnız polisin üzerinde nafizdir. Onun için polis işleri muntazam, müemmen bir halde gidiyor. Fakat jandarmaya geldiği zaman bir idare memurunun jandarma üzerinde yapacağı hiçbir şey yoktur. Nihayet şikâyet eder, şikayetin neticesinde jandarma tahvil edilir. Fakat tecziye edilmez, müessir bir ceza verilmez. Bu yoktur. Hepiniz hatırlarsınız, bir defa daire-i intihabiyenizde tetkik buyurunuz. Jandarma zâbitanını değil, hatta bir jandarma neferini, bir kaymakam, bir mutasarrıf bir vali çıkaramaz. Fakat bir polis neferini, muavinini, komiserini azledebilir. Fakat bir jandarmayı katiyen azledemez. Bir idare memuru polis üzerinde müessirdir. Fakat jandarma üzerinde müessir değildir. Jandarmaya emir verir. İsterse icra eder, isterse etmez. Onun yapacağı, isterse takip eder, isterse aksi istikameti takip eder veyahut araba ile takibata çıkar, köylerde vakit geçirir. Binnetice yine de mesul edilmez. Ne zaman idare memurları jandarmanın üzerinde çok müessir olursa, o zaman asayiş düzelir. Yine bir misal ile kuvvetin, salâhiyetin derecesini arz edeceğim:

İstiklâl mahkemeleri, asayiş meselesinde epeyce müessir olmuştur, Bunun başlıca esbabı ve âmili müessir-i salâhiyettir. O, gittiği günden itibaren meselenin yarısı halledilmişti. O, gittiği günden itibaren sefiller derhal kendi kabına girmişti. Hükümetten ve kanundan korkmaya başlamıştı. Çünkü İstiklâl Mahkemeleri müstakildi, adaleti derhal tatbik edebilirdi ve onun içindir ki, asayiş üzerinde çok iyi tesirat yap-

mıştı. Şimdi binnetice bunun yerine kaim olacak olan bu kanunu iyi buluyorum. Şiddetli de olsa, o zaman temadisinden zarar da gelse, herhalde bu kanun nafi bir kanundur. Bu kanun ilân edildiği gün; birçok yerlerde, birçok şâkiler şekavetten çekilmek lüzumunu hissedeceklerdir. Ancak bu kanun uzun müddet devam ederse - bilmiyorum – hukuk-u esasiye ve hukuk-u şahsiye ile ne derece kabili telif olur. Şunu da arz edeyim ki, bu kanun çıktıktan üç beş ay sonra inşallah Dahiliye Vekâleti de, Adliye Vekâleti de - bu kanunla - memurların üzerinde mütevazı bir tarzda müessir olurlar. Adliye Vekaleti, müddeiumumilerine kati emirler verir, onların birçok suiistimal yaptıkları vakidir ve o suiistimallerin önüne geçer, Dahiliye Vekâleti de bu kanunun ruhuna göre hareket edilmesini idare memurlarına tembih eder. Üç beş ay zarfında bu suretle bunlar izale edilir. Ondan sonra bu kanunu lağvederiz ve böyle bir kanun memleketimizde temadi etmez[235].

6 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1339 (1923) Salı

Konu: Fransızlar zamanında Adana ve havalisinde, Fransızlar tarafından haciz ve müsadere edilen mülk ve eşya bedelinin, Adana Ziraat Mektebi'nin ikmâl ve ıslahına sarfına dair karar hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Fransızlar zamanında Adana'da müsadere edilen nukut hakkında bir lâyiha-i kanuniye vardır ki bunun müzakeresi geçmiş tekrar Muvazene-yi Maliye Encümenine havale edilmişti. Ruznamemizde bundan mukaddem olarak mevcuttur.*

REİS – *Efendim bugünkü ruznameye alınmıştır.*

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) – *O, Muvazene-i Maliyede.*

REİS – *Efendim, bugünkü ruznameye alınmamış ise de evvelce müzakere buyurulmuş olduğundan eğer Heyet-i Celileniz tensip buyurursanız onun müzakeresine geçebiliyoruz. Evvelce müstacel ruznamede idi.*

Efendim, Ahmet Bey'in teklifi veçhile ruznamede bulunan Fransızların Adana'yı işgali zamanında sahipsiz kalan arazi, metrukat ve mahsulât bedellerinden zaptedilen mebaliğ hakkındaki Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatasının müzakeresine geçelim. (Muvafık sesleri)

KAVANİN-İ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, malum-u âliniz evvelce bu mesele Meclis-i Âlinizde*

[235] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.2, s. 480-482.

müzakere edilmiştir. Kütahya Mebusu Ferid Beyefendinin bir takriri ile paranın toptan Adana Ziraat Mektebine tahsisini Heyet-i Umumiye tasvip etmişti. Fakat bir kere daha tetkiki için Kavanin-i Maliye Encümenine geldi, bu paralar büsbütün sahipsiz değildir. Fransızlar gelmişler, işgalin ilk devresinde ahaliden birçokları mahsulâtını terk etmiş, çekilmişler ve memleketi terk etmişlerdir. Fransızlar ortada kalan mahsulâtı satmışlar, parasını haciz ve müsadere-i harbiye namıyla bir defter açarak onun sağ sayfasına kaydetmişlerdir. Sol sayfasına da bir hesap açarak bu paranın bir kısmıyla güya yol köprü ve saire inşa ettirmek için sarf etmişler ve fakat yol, köprü inşa olunmamış ve bu para heder olmuş. Fakat kısm-ı mühimmi mevcuttur ki kırk bin küsür liraya baliğ oluyor. Elyevm ashab-ı mevcut ve mâlum. (Neden? sesleri) *Çünkü: Müracaat ediyorlar ve paralarını istiyorlar. Ve bunun en iyi şekli mahkemeye müracaat ederek ve mahkeme vasıtasıyla paralarını istirdat etmeleridir. En doğru hareket bu ise de ahvalin - fevkalâdeliğine nazarın ashab-ı hukukun mahkemeye müracaat etmesi, şahit bulması vesaik ibraz etmesi uzun bir meseledir. Bir defa Fransızlar gelmiş, zavallıların canı yanmış, malı müsadere olunmuş. Şimdi ikinci defa da memleketine, yurduna geliyor. Parasını bulamıyor. Bunlara tekrar mahkemeye gidiniz, mahkeme sizin hakkınızı verecektir, o suretle paranızı vereceğiz, demek hiç doğru değildir ve beyhude bir külfettir. Bunun en iyi şekli Hükümetin teklifi veçhile meclis-i idarelerin meseleye vâzıü'l-yed olması hususudur. Bunlar vasıtasıyla ufak bir tetkik neticesinde paralarını alacaklar. Malum olanlar kim ise onlara verilir. Şayet sahibi olmayan cüzi bir para kalacak olursa o da Meclis-i Âlinin takdiri veçhüzere Ziraat l\Mektebi'nin ıslahına veya herhangi bir veçhile sarf edilir. Şunu da nazar-ı ıttıla-i âlilerinize arz ederim ki, Meclis-i âli her yeri yapabilir. Fakat hukuk-u şahsiyeye tecavüz edemez. Mademki sahibi vardır, mademki sahibi alacağını istiyor, encümeniniz sahibi matlûbun bu matlûbunu isterken bunu tutup da başka bir kararla başka bir yere tahsis etmeyi, hukuk-u şahsiyeye taallûku itibarıyla1ıy, pek doğru bulamadı. Kavanin-i Maliye Encümenimiz buna kanaat getirdi. Eski nokta-i nazarında ısrar ederek tekrar Heyet-i Celileye arz ediyor*[236].

4 Teşrin-i Sani (Kasım) 1339 (1923) Pazar

Konu: Mübadele, İmar ve İskân Bakanlığı'nın teşkilâtı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Bendeniz bu maddenin tatbikinde bâzı gûna*

[236] Ahmet Hilmi Kalaç'ın " Adana'da Fransızlar zamanında alınan paralar" ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.2822-825, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.3, s. 251-252.

adaletsizlik olacağını görüyorum. Burada deniyor ki; bu emvalden elyevm icar ve suver-i saire ile eşhas-ı salise tarafından meşgul olanları idareten tahliyeye salâhayattar... Meselâ Anadolu'nun iç taraflarında bir kısım yerler vardır ki, buralar maruz kalmamış, muhacir olmamış, fakat kanını dökmüş, babasını kaybetmiş, kardeşlerini kaybetmiş, çok elim vaziyetlere maruz kalmış hatta bir takım sebeplerle Hükümet bedel-i istimlâkini vermeksizin hanesini yıkmış, meydanlar açmış, caddeler yapmış. Bunların ekserisinin harb dolayısıyla evleri kalmamıştır. Fakat ufak bir icar mukabilinde isticar etmiş oturuyorlar. Biz bugün onları muhacirin geldi diyerek kollarından tutup sokağa atacağız, sonra da güya tazmin edeceğiz. Bu o kadar müşkül, o kadar adaletle gayri kabili teliftir ki, bendeniz bunun, encümenin her hangi nokta-i nazara göre kabul etmiş olduğunu kabul etmiyorum. Biz daima hariçten geleceklere karşı mihmannevazlık gösteriyoruz. Fakat asıl memleketin sahiplerini ihmal ediyoruz. Hatta onlara emvali emîriyeyi de bahşetmek salahiyetini veriyoruz. Bu bendenizce gayri kabili kabuldür. Binaenaleyh, bunu herhalde tadil etmek lazımdır[237].

3 Kanunuevvel (Aralık) 1339 (1923) Pazartesi

Konu: Elbise bedeli ile ilgili kanunun birinci maddesinin yorumuna dair başbakanlığın resmi yazısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Kavanin-i Maliye Encümeni namına söz istiyorum.*

RECEP BEY (Kütahya) – *Efendim diğer bir kanun çıkmıştır. Onun içerisinde elbise bedellerinin mülga olduğu sarahaten söylenmiştir. Binaenaleyh aslı olmayan bir şey şayan-ı müzakere olamaz.*

MÜDAFAA-İ MİLLİYE VEKİLİ KÂZIM PAŞA (Karesi) – *Efendim, o zaman ait bitmemiş muamele vardır. Almayanlar da vardır.* (Encümen izahat versin sesleri)

VEHBİ BEY (Karesi) – *Müzakeresi beyhudedir efendim.*

KAVANİN-İ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim bundan sonrası için Recep Beyefendinin mütalâası varittir. Ahiren kabul ettiğimiz Zam Kanununun bir maddesi mucibince elbise ve teçhizat bedelleri mülgadır. Ancak o kanunun neşrinden evvel almayanlar da vardır. Onlarda elbise bedeli alacaklardır. Bu itibarla bu kabûl edildiği takdirde o mesele halledilmiş olur.* (Gürültüler)

VEHBİ BEY (Karesi) – *Efendim, bendeniz usul hakkında bir şey arz edeceğim*

[237] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.3, s. 233.

efendim. Usulen bu mazbatanın tefsirini mutazammın bir fıkrası olacak, o yazılmış bulunacak. Eğer o olsaydı, "Mülga falan kanunun filan maddesi şu suretle tefsir edilmiş" denecekti.

RECEP BEY (Kütahya) – *O suretle olur.*

VEHBİ BEY (Karesi) – *Binaenaleyh o fıkrayı şimdi Encümen hazırlarsa mülga kanunun falanıncı maddesi şu suretle tefsir edilmiştir denir. Hiç ihtilâfımız kalmaz.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim,Kavanin-i Maliye Encümeni bu maddeyi tefsir ettiği anlarda ki, Eylül ayına tesadüf ediyor. O vakit Meclis-i Âlinin son kabul ettiği kanun tabiî bakî olmadığı için tefsirine Müdafaa-i Milliye Vekâletinden encümene gelmiş, encümen tefsirini yaptı, Heyet-i Umumiyeye arz etti. Ahiren kabûl olunan kanun mucibince evvelki kanun lâğvedildi. Elbise bedeli, teçhizat-ı askeriye bundan böyle verilemeyeceğine göre aslı olamayan bir kanunun tefsirine istinat ediyor. Ancak Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerini dinleriz. Şayet Müdafaa-i Milliye Vekâletince daha tesviye edilecek elbise bedelleri varsa, bundan dolayı bir tereddüt hâsıl olursa bendenizce tefsire lüzum vardır, bunu kabul etmekle mesele halledilmiş oluyor. Şayet; böyle bir mesele yok, kanun da kabil-i tefsir görülmüyorsa bugün ki ahiren kabul ettiğiniz kanun mucibince – aslı mevcut değildir. Beyhude vaktimizi israf etmeyelim. Mesele bundan ibarettir*[238].

3 Kanunuevvel (Aralık) 1339 (1923) Pazartesi

Konu:Temettü (kazanç) vergisi taksitleri ile ilgili maddenin tefsirine dair kararname hakkında:

REİS - *Efendim. söz isteyen var mı?*

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) – *Muhalif olanlardan Mecliste kimse yok.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim müsaade buyurursanız evvelâ ekseriyetin nokta-i nazarına bendeniz muhalif kaldım. Arz edeyim. Teklif şudur: Temettü Vergisi 1338 senesine kadar iki taksitte istifa ediliyormuş. Mart'ta birinci Eylül'de ikinci taksiti, Mart'la, Eylül arasında mükellefinin ahval-i maliyesinde bir tebeddül hasıl olursa kanun mucibince Eylülden evvel müracaat edecek, memurin-i maliye müracaat] tetkik edecek, mümkün olursa ikinci altı aylığı tenzil edecek. Malum-u âliniz olduğu üzere selefiniz olan Meclis 1338 senesinde Tacili Cibayet Kanununu neşretti. Ve bu kanun mucibince Temettü Vergisinin Martta cibayet edilmesini kabul etti.*

ZEKİ BEY (Gümüşhane) - *Bir defaya mahsus.*

---

[238] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.4, s. 18-19.

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Evet bir defaya bir seneye mahsus olmak üzere… Bu kanun mucibince defaten istihsal olunan vergiden dolayı mükellefîn müracaat ederse senenin ortasında, Nisanda, Mayısta, Haziranda evvelki kanun mucibince bir defaya mahsus değildi, iki taksite mahsustu. Şimdi bir defada alındığından dolayı sene ortasında mükellefînin ahval-i maliyesinde bir nakısa hasıl olursa Cibayet Kanunu mucibince tadil hakkı var mıdır? Yok mudur? Mesele budur. Maliye Vekâletinden encümene davet olunan Varidat Müdür-ü Umumisi nokta-i nazarını encümene arz etti. Demek istiyor ki bir taksitte alındığı zaman, Marttan Eylüle kadar ahvali malîsinde bir tebeddül olursa, bu tebeddülün Mart taksitine tesiri yoktur. Tacili Cibayet Kanunu burada bunun alınmasını emrediyor. Şimdi burada. Sene-i kâmil bir senedir. Evvelkinde müddet-i kâmil altı aydır. Altı aydaki tebeddülden dolayı tenzil edilmiyor, ikinci altı aydaki tebeddülden dolayı tenzilât yapılıyor. Binaenaleyh bir sene zarfındaki tebeddülden dolayı tenzilât icap etmez. Encümenin ekseriyeti bu nokta-i nazarı kabul etti ve bu suretle mazbatasını tanzim etti.*

Fakat bendeniz muhalif kaldım. Nokta-i nazarım da şudur. Her ne kadar Tacil-i Cibayet Kanunu defaten cibayet hakkını veriyorsa da tadil hakkını celb edemez. Çünkü memleketimizin ahval-i içtimaiye ve iktisadiyesine nazaran değil bir sene zarfında bir ayda, hatta haftada ahval-i maliyede öyle tebeddüller olur ki… Binaenaleyh bunları nazar-ı dikkate almamak bir nevi adaletsizlik olur. (Doğru sesleri) bir defada tahsil ederiz, fakat ahval-i maliyesinde tebeddül ârız olursa ve bunu resmen tahkikat neticesinde temin edebilirlerse bundan dolayı tadil hakkı verilebilir.

RECEP BEY (Kütahya) – *O halde fikr-i âliniz nedir?*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) – *Burada nokta-i nazarım şudur. Mademki defaten tahsil edilmiştir., fakat o sene zarfında ahval-i maliyede bir tebeddül hâsıl olmuşsa bu nokta nazarı dikkate alınmalıdır ve bundan dolayı tenzilât icap ettiği taktirde tenzil edilmelidir.*

MUSA KÂZIM EFENDİ (Konya) – *Bu, tacili cibayete karar verilen zamana mı aittir?*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) – *O seneye aittir. Kanun çıktığı zaman o sene, bir taksitte bir defada alıyorduk. Şimdi o sene zarfında ahval-i malîsinde bir tebeddül hasıl olursa vergisi tenzil olunacak mı, olunmayacak mı? Maliye Vekâleti alınmış bir paradır, iade etmek müşkülat-ı mucip olur, verilmesin demek istiyor. Bendeniz diyorum ki, evvelki kanun iki taksite ayırmıştı yani ahval-i malîsinde bir tebeddül vaki olursa tenzil*

hakkını vermişti. Tüccar bilmez ki, böyle bir kanun çıkacak ve o buna nazaran kendi muamelât-ı iktisadiyesini bir sene için tanzim etsin. Binaenaleyh tadil hakkı vardır.(Bir tadilname veriniz sesleri)

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) – *Efendim Tadil-i Cibayet Kanunu, tahakkuk etmiş olan verginin defaten tahsili içindir. Yoksa tahakkuk etmemiş olan vergi hakkında bir şey yoktur. Ahmet Beyefendinin mütalâaları bendenizce varittir. Binaenaleyh kanunun tadili muvafıktır*[239].

10 Kanunuevvel (Aralık) 1339 (1923) Pazartesi

Konu:Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin, Aziziye (Pınarbaşı) Kazası dâhilinde katledilen Kayseri tacirlerine dair sorusu ve İç İşleri Bakanı Ferit Beyin şifahi cevabı hakkında:

DAHİLİYE VEKİLİ FERİT BEY (İstanbul) – *Binaenaleyh hükümet tarafından terahi değil bilâkis şiddetli takibat olmuştur ve on gün zarfında tutulmalarını emrettiğim halde üç tanesi tutulmuştur ve bunlar da sabıka-i mükerrereli adamlardır. Buyuruyorlar ki eğer hükümetin kudretini,Hükümetin şiddetini bilmiş olsalar bu vakalar olmazdı. Beyefendiler, Hükümetin kudret, cüret ve kuvveti eğer izhar edilmemiş ise bendeniz öyle zannediyorum ki bunun kusuru bize ait değildir. Bilâkis işe başladığımız günden itibaren bütün memlekete göstermek istediğimiz şudur ki Hükümet karşısına çıkabilecek her türlü gayri kanuni hareketleri akamete mahkûm etmeye muktedirdir ve bunu bu gibi mücrimlere tamamıyla anlatmak ve buna iman ettirmek kanaatiyle hareket ediyoruz. Binaenaleyh zannediyorum ki,bu hususta vaki olacak sual bize teveccüh etmez. Saniyen bir şey daha buyururlar. Bu civar böyledir. Aziziye havalisi öteden beri bu gibi eşkıyalara melce olmuş bir mahaldir.* (Neden sesleri) *Evet efendim! O civardaki ahalinin yani Aziziye sahası ahalisinin şekavete meyli biraz daha fazladır. Oradan gelip geçenler hakkında böyle bir vaka olmuştur. Hattâ bunun içindir ve bu meseleyi ayrıca takip etmek içindir ki, vali şimdi Aziziye'dedir. Aziziye'nin vaziyet-i hususiyesinin neden neşet ettiğini biliyorsunuz. Orada bulunan eşkıyanın derakap ve bilâimhal heyet-i mecmuasının tutulması için takibatta bulunulduğu gibi Aziziye'nin, memleketimizin vasatında emniyet ve asayişi temin etmek için lâzım delen hususun tamamıyla tatbik edilmesini ve neticenin raporla bana bildirilmesini arz ettim.*

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) – *Hattâ vatan hainlerinin de melceidir.*

---

[239] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.4, s. 29-30.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Buyurdunuz ki, Kayseri'de tertip edilmiş değildir. Öyledir, değildir bilmiyorum. Yalnız katiller Kayserili değildir, Aziziyelidir ve Türk değildir*[240].

17 Kânunuevvel (Aralık) 1339 (1923) Pazartesi

Konu: Müşterek Encümenin Divan-ı Muhasebat azalıkları namzetleri hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Reis beyefendi, bendeniz de Müşterek Encümende bulundum. Filvaki Vehbi Beyefendinin buyurdukları vârit olabilir. Fakat bu, mümkün değildir. Çünkü o kadar çok namzet mevzubahis olmuştur ki, içlerinde Divan-ı Muhasebata gelmeye hiçbir suretle lâyık olmayanlar da vardır. Bir çok isimler bir çok şahıslar vardır. Bunların üzerinde müspet bir neticeye vasıl olmak mümkün değildir. Bu esami onun bir hulâsasıdır. Zübdesidir. Filvaki Meclis-i Âlinin böyle alâkadar olması doğrudur. Tercüme-i hali gösterilsin, biraz tetkikat yapılsın hepsi doğrudur. Fakat dediğim gibi esami çoğalacak.*

VEHBİ BEY (Karesi) – *Müsaade buyurur musunuz efendim? Efendiler! Lâyenazildir diyoruz. İntihap edilecek zat sekiz kişi, üç misli 24 kişi eder. Yani Ahmet Hilmi Bey 24 kişiyi mi istiksar buyuruyorlar?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Onu kabul ediyoruz. Fakat namütenahi isim olmasın*[241].

20 Kânunuevvel (Aralık) 1339 (1923) Perşembe

Konu: Kırşehir Mebusu Sadık Beyin Mülkiye Memurlarının emeklilik Kanununun 23. maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Süleyman Sırrı Beyin buyurdukları nokta-i nazar hakkında Maliye Vekâleti, yeni bir proje ile geliyor. Hatta Kavanin-i Maliye Encümenine gelmiştir. Tekaüt Kanunu, esaslı bir surette ve daha bir kısım noktalar ilâve edilerek ikmal edilecektir. Bu yalnız memur vefat edince ailesi zarurette ve mağdur kalmamak üzere tespit edilmiş bir maddeden ibarettir. Bunu kabul edelim. Bu, bir madde-i müzeyyeledir. Yeni proje geldiği zaman esaslı bir surette müzakere edilir.*

REİS – *Efendim, Süleyman Sırrı Beyin takririni rey-i âlinize arz ediyorum… Süleyman Sırrı Bey, kanunun ikmal edilmek üzere tekrar encümene iadesini teklif ediyor.*

---

[240] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.4, s. 127–129.
[241] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.4, s. 268–269.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Arz ettim efendim. Maliye Vekâleti Encümene esaslı bir proje sevk etmiştir. İhtimal o vakit bunun hepsi tezekkür olunacaktır. Bu evvelce âtiyen projede bu gibi esaslar hakkında konuşabiliriz*[242].

20 Kânunuevvel (Aralık) 1339 (1923) Perşembe

Konu: Seferberlikte el konulacak yerler ve binalarla ilgili kanunun 4. maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi hakkında:

KAVANİN-İ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim bu, bir kanunun ufak bir tadilinden ibarettir. Evvelce seferberlikte vaz'ı yed edilecek emakinin bedel-i icarı hakkında mevcut olan kanunun…*

Dr. MUSTAFA BEY (Çorum) – *İşitmiyoruz.*

REİS – *Rica ederim efendim dinleyelim.*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Seferberlikte vaz'ı yed edilecek emakinin bedeli icarı hakkında vaktiyle mevcut olan bu kanunun bir maddesinde (Emvali gayr-i menkule veya gayr-i mezru arazi) tabiri kullanılıyor... Bu (veya) lağvdan ibaret farz edildiği için sırf bunun tadili için gelmiş bir kanundur; cihet-i askeriye bunda tereddüt etmiş (veya) kelimesini fazla görmüş. Bunun tayyı halinde kanunda bir tebeddül hâsıl olmayacaktır. (Emvali gayr-i menkule) denildikten sonra (veya) kelimesi fazladır. Ve bunun tayyı halinde kanunun ruhunda bir tebeddül olmayacağı için buna dair olan lâyiha-i kanuniye Kavanini Maliye Encümenine geldi ve encümen de tetkikatını ikmal ederek Heyet-i Celilenize arz etmiştir. (Emval-i gayr-i menkule) denildikten sonra (veya) kelimesi hakikaten fazladır. Emval-i gayr-i menkulede arazi dâhildir. Her nasılsa kanunun esnayı tanziminde bir eseri zühul olarak (veya) kelimesi vaz' edilmiştir. Encümen; bunun kaldırılmasında hiçbir mahzur görmedi (veya) kelimesini kaldırdı ve kanunun ruhunda hiçbir tebeddül olmadı. Binaenaleyh bu kelimeyi kaldırmak ve kaldırmamakta esasen büyük bir tebeddül olmamakla beraber kaldırılması, tarz-ı tahrir itibariyle daha ziyade muvafık olacağından bu kelime kaldırılmıştır.. Sonra birinci maddesi: Şimdiye kadar matrah olacak icarı tayin için elde mikyas olacak esaslı bir madde, bir şekil yoktur. Bazı yerlerde tahrir icra edilmemiştir. Malûm-u âliniz olduğu üzere vaziyet komisyonları teşekkül ediyordu, her hangi, bir mahalde, vilâyetlerde livalarda. Kaza merkezlerinde valilerin, mutasarrıfların, kaymakamların siyaseti tahtında en büyük mal memurundan ve cihet-i askeriyeden, bir memurun refakat ettiği meclis-i idare ve meclis-*

[242] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.4, s. 364–365.

i belediye azalarından ibaret, olan vaziyet komisyonları icar bedelini takdir ediyorlardı ve buna nazaran ashab-ı emlâke icarları veriliyordu. Hâlbuki bu kanun; eğer tahriri icra edilmişse tahririne nazaran emlakin haiz olması lâzım gelen kıymetine göre bedeli icarın takdir edilmesi esasını kabul ediyordu. Bazı yerlerde tahrir İcra edilmemiştir. Kanunda bu mesele mevzubahis değildir. Bunun için o kanuna nazaran tahriri İcra edilmiş olan yerlerde esas neyi istihdaf ediyorsa ona nazaran takdir hakkını komisyona veriyor. Sonra üçüncü şık vardır ki: On beş, günden dûn olan işgaller için ashab-ı emlâke hiçbir şey verilmiyor. Hâlbuki bazı oteller, yol boyunda hanlar vardır, hatta evler vardır. Bunlar daima taht-ı işgalde olabilir. Fakat on beş günü geçmez. Farz ediniz ki kıtaat-ı askeriye sevk ediliyor.

MADDE 3. - İşbu kanun tarih-i neşrinin mer'i mukaddema vaziyet edilip bu tarihe kadar ücretleri, muamelât-ı lâzimesinin ikmal edilmemesi hasebiyle tesviye edilmemiş olan emval-i gayrimenkuleye de şamildir.

REİS - *Üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı?*

KAZIM BEY (Ergani) - *Efendim (ferda) kelimesi zaittir, tarih-i neşrinden itibaren denilmelidir.*

VEHBİ BEY (Karesi) - *Reis Bey bu kanun mukabiline de teşmil edildiği için hangi mevadd hakkında makabline teşmil ediliyor. Bunu encümenden anlayalım.*

KAVANİN-İ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) –*Lütfen tekrar buyurulur mu?*

VEHBİ BEY (Karesi) -*Efendim bu kanun makabline teşmil ediliyor, yani muamelesi ikmal edilmeyenlere ne suretle tatbik edilecek, makabline ne suretle teşmil edilecek, niçin teşmil ediyoruz.*

KAVANİN-İ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) –*Efendim, Müdafaa-i Milliye ile muhtelifünfih mesail varmış. Bunun hakkında izahat verecek memuru bekliyorlar. Bu kanunun neşrine intizaren hâlâ halledilmemiş mesail vardır.*

VEHBİ BEY (Karesi) - ***Ne gibi mesele?***

KAVANİN-İ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Devamla) – *Vaz'ı yed edilmiş, bedelinde ihtilâf hâsıl olmuş, evvelki komisyonlar ihtimal ki, takdir-i kıymet etmişler, fakat ashab-ı, emlâk ona itiraz ediyor. Şimdi bu kanun çıktığına nazaran ekser yer1erde Müsakkafat Vergisi tahakkuk ettiği için tatbik ediliyor. Çünkü biz esası kabul ediyoruz. O, esas üzerinden, bedel-i icar takdir olu-*

nacak, bedel-i icarı alacaklardır. Sonra on beş günden noksan olduğu halde evvelce icar verilmiyordu. O da muhtelifünfihtir, hâlâ istiyorlar. Bu kanun çıkınca bu gibi meseleler de halledilecektir.

REİS - *Efendim, «ferdasından» kelimesine itiraz ediyorlar, ne dersiniz, bu hususta mütalâanız nedir?*

KAVANİN-İ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİBEY (Devamla) – *Efendim bazı kanunlarda bu tabir vardır. Encümen de bunda mahzur görmemiştir. «Tarih-i neşrinden itibaren» de desek maksadı temin eder, « ferdasından» desek de maksadı temin eder. Mamafih kaldırılabilir*[243].

28 Şubat 1340 (1924) Perşembe

Konu: Adliye müessesesi hakkında:

REİS – *Efendim müzakerenin kifayeti aleyhinde bir arkadaşımız söz istedi.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim mesele gayet mühimdir. Vekil Beyefendi birçok şey söylediler fakat bendeniz eserine bakıyorum, Adliye müessesatına bakıyorum. Maatteessüf her yerde herkes adliyeden müştekidir. Adliye katiyen vazifesini yapmıyor.* (Kifayet aleyhinde değil sesleri) *Hata usulündedir veyahut şeklindedir, ben onu bilmiyorum. Şu muhakkak, ki adliye, vazifesini yapmıyor. Adliyeden herkes müştekidir. Adliye kavanin ve usulü kâfi değildir. Islahatı adliye için hiçbir hat ve atılmamıştır. İstanbul'daki komisyon hiçbir vazife yapmıyor ve yapmayacaktır. Adliye herhalde ıslaha muhtaçtır. Vekil Beyefendinin sözleri hakikatle katiyen tevafuk etmiyor. Eseri meydandadır. Adliye yoktur* (Reye sesleri)[244] .

28 Şubat 1340 (1924) Perşembe

Konu: Kütahya Mebusu Ragıp Bey'in Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun müzakeresi için bir gün tayinine dair önergesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Bendeniz de evvela Köy Kanununun müzakeresini münasip buluyorum. Çünkü efendim onun esası; halk tabakasını terfi etmektir. Bütçeden maksat odur; esas odur. Halk tabakasının bir teşkilâta raptedilmesidir, ,o da bilhassa köylülerdir.*

Geçen sene de Nahiye Kanunu için Meclis-i Âliniz birçok zamanını sarf etti, aşağı - yukarı o da Köy Kanunundan başka bir şey değildi. İntacadedilemedi. Bu sene yine köylülerin hali, alâhâliki bırakılmıştır. tabiatında bırakılmıştır, bir teşkilâta raptedilmiş

[243] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.4, s. 357–359.
[244] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.6, s. 465-466.

değildir.

Sonra efendiler, biz her hangi bir mesele geldiği zamanda onun için bir karar ittihaz edersek emin olun arkadaş1ar bu suretle hiçbir şeye vâsıl olamayız. Mademki bir şeye karar verilmiştir, Köy Kanunu için bir gün tâyin edilmiştir ve intac edilir. Ondan sonra Teşkilât-ı Esasiye Kanunu - şüphesiz mühimdir - o müzakere edilir. Zaten bütçe içinde gün tâyin edilmişti. Muayyen günlerde bunu ve diğerlerini müzakere ederiz ve bir neticeye vâsıl olunur, Her vakit böyle verdiğimiz kararlar iki dakika sonra değişirse hiçbir şeye vasıl olamayız[245].

28 Şubat 1340 (1924) Perşembe

Konu: Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Bey'in Kayseri'deki Mensucat Fabrikasının başka bir yere nakil sebeplerine dair soru önergesine, Müdafaa-i Milliye Vekâletinin yazılı cevabı hakkında:

Riyaset-i Celileye

Kayseri'de müesses mensucat fabrikasından bâzı alât ve malzemenin bu defa külli masraf mukabilinde tekrar geriye sevk edilmekte olduğuna vâkıf oldum. Birçok masraf ihtiyar edilerek tesis edilen mensucat fabrikası bakımsızlıktan bir müddettir muattal hale gelmiştir. Fabrikalar meselesi meclis-i âlide mevzu-u bahis olunurken Bünyan şelâlesinden istifade teemmül edilmiş; Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri bu kuvvetten istifade edeceklerini vaat buyurmuşlardır. Şimdiye kadar müspet bir şey yapılmadığı gibi Kayseri'de müesses ve en az masrafla Bünyan'daki şelâle kuvvetinden istifade edilecek şekle ifrağı mümkün olan ve ashab-ı ihtisasın kanaatlerine göre az masrafla çok kâr ve netice vereceği muhakkak bulunan Bünyan şelâlesinde fabrika tesis edilmeyerek beyhude masraf ihtiyarıyla fabrikanın başka mahalle naklindeki hikmet ve esbabı Müdafaa-i Milliye Vekâletinden sual ediyorum efendim.

20 Şubat 1340
Kayseri Mebusu
Ahmet Hilmi

B.M.M. Riyaset-i Celilesine

21.2. 1340 tarih ve 6/149 numaralı tezkere-i devletleriyle irsal buyurulan Kayseri Mebusu Hilmi Bey'in Kayseri Mensucat Fabrikası hakkında sual takririne arz-ı cevaptır.

---

[245] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.6, s. 442.

Mücadele-i Milliye esnasında ele geçen âdi tezgâhlarla Kayseri'de otomobil garajında bir mensucat fabrikası tesis edilmişti. Mevcut tezgâhlarla çıkan kumaş gayet kaba ve dayanıksız olduğundan fabrikanın şekl-i hazırı ile muhafaza ve hal-i faaliyette bulunması zaruri mevaddan olduğu tahakkuk etmiş ve yeni tezgâhlar getirilerek yeni bir bina inşa ve bir fabrika tesisi bütçe mülâhazası ile kabil olamamıştır. Ebniye ve mevkii itibariyle bir kıymet-i sınayiyeyi haiz olmayan bu fabrikanın bütçenin müsaade edemeyeceği masarif-i âzime ile tevsi ve tanziminden şimdilik sarf-ı nazar olunarak mezkûr fabrikanın şerait-i münasebe dahilinde bir müteşebbisine verilmesine karar verilmiş ise de bir talep zuhur etmemiştir. Bünyan şelâlesinden istifade meselesi zannolunduğu kadar az masrafla kabil olamayacağı tahakkuk etmiştir. Yapılacak ilk kuvve-i muharrike tesisatı pek pahalıya mâl olacağı gibi Kayseri'nin ana hatta şimendiferle raptına değin bunda azami istifade memur değildir. Vekâletin bu şelâlenin temin edeceği kuvve-i muharrik eden istifade ederek bil-cümle fabrikaları bu havalide tesis etmek arzusunun mevki-i fiile konması demiryolu tesisatının icrasına vabeste bulunduğu mâruzdur.

3.3.1340

Müdafaa-i Milliye Vekili

Kâzım[246]

4 Mart 1340 (1924) Salı

Konu: Köyler ile ilgili Kanun tasarısı hakkında:

Fıkra: 17. - Köyden Hükümet merkezine veya komşu köylere giden yolların kendi sınırı içindeki kısmını yapmak ve onarmak ve yollar Üzerindeki küçük hendek ve derelerin üstlerine ağaçtan köprü yapmak ve yol üzerinden gelip gitmeye zorluk verecek şeyleri kırmak, kaldırmak. (Bir yol üzerindeki işlerin köyden köy sınırının bittiği yere kadar olanı o köyündür)

TALAT BEY (Kângırı) - *Efendim bu fıkrada (küçük hendeklerin üzerinde ağaçtan köprü yapmak) deniliyor. Halbuki her yerde ağaçtan değil, taşları ferşederek de köprü yaparlar. Binaenaleyh ağaç kelimesinin tayyiyile mutlak olarak (köprü) denilmesini köylünün lehine muvafık buluyorum.*

MUHTAR BEY (Trabzon) - *Refikimin söylediği gibi bendeniz de «ağaçtan» kelimesinin hazfını istiyorum.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Bendeniz de aynı noktayı arz edeceğim. Sadece*

[246] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.6, s. 498.

köprü denilmelidir. Ağaçtan demeye hacet yoktur.

Riyaset-i Celileye

" Ağaçtan köprü" fıkrası yerine "köprü yapmak" şeklinde tadilini teklif ediyorum.

Kayseri

Ahmet Hilmi[247]

10 Mart 1340 (1924) Pazartesi

Konu: İçişleri Bakanlığının 1340 (1924) yılı bütçesi hakkında:

Fasıl	**Madde**	**Nev'i muhassasat**	**Lira**
130		Masarif-i mütenevvie	
	1	Memurîn harcırahı	70.000
	2	Müfettişler harcırahı	25.000
	3	Devir harcırahı	35.000
	4	Tahsisat-ı muhtelife	20.280
		130. faslı yekûnu	**150.280**

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, burada müfettişlerin harcırahı vardır. Bendeniz bu münasebetle müfettişlerin daha faal bir şekle ircaını rica edeceğim. Çünkü teftiş vazifesi ihmal edilmiştir. Öyle imzalar var ki senelerce teftiş görmemişlerdir. Hatta diyeceğim ki, birçok vilâyet. merkezleri de teftiş görmemiştir. İdarede teşevvüş, ihmal ve terahi alabildiğine gidiyor. Şu muhakkaktır ki memurlarımız iyi idare edildikleri takdirde vazifelerini hüsn-ü ifa ederler. Birçoklarının kabiliyetleri vardır. Memurlarımız son derece vazifeperverdir. Ancak teftişsiz her hangi bir idare, her hangi bir makine ihmal ve terahiye gider. Teseyyübe gider, vazifesizliğe gider. Mülkiye müfettişleri, hiç olmazsa, senede bir defa lâlettayin bir zamanda her kaza merkezine gelecek olur ve idarenin muhtelif şuabatını teftiş ederse, memurlar üzerinde gerek maddi ve gerek manevi çok iyi tesirler yapar. Her halde idarede lâzım gelen faaliyet ve intizam istihsal edilebilir. Bir de devir harcırahı var. Keza o devir harcırahı da valilere, kaymakamlara verilecek bir tahsisattır. Bu da çok ziyade lâzımdır. İdare-i Vilâyat Kanunu mucibince bir vali, senede bir kaç defa her kaza merkezine uğramak,*

[247] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7, s. 74-75.

mecburiyetindedir. Birçok vilâyetlerde bu ihmal edilmiştir. Kaymakam; kazasında bulunan köylerin hepsini behemehal senede bir defa teftiş edecektir. Bazı yerlerde teftiş ediyorlar. Hatta bazı kaymakamlar bir sene oturmuştur. Fakat bir defa olsun nahiye merkezine kadar gitmemiştir. Bunun vaki olduğunu haber aldım. Halbuki efendiler, bu çok mühimdir. İnkılâbımızda bu hususun çok mühim rolü vardır. Vali, gider kaymakamlarla temas eder. Kaymakamlar nahiye ile köylülerle temasta bulunurlarsa bundan müfit neticeler hasıl olur.. Binaenaleyh bunu çok rica ediyorum. Dahiliye Vekili; gerek valilerini gerek müfettişlerini, bilhassa teftiş itibariyle, devir itibariyle faaliyete sevk etsinler. Tahsisat-ı muhtelife diye bir madde görüyoruz. Bu tahsisat-ı muhtelifenin ne denek olduğunu lütfen izah buyursunlar[248].

13 Mart 1340 (1924) Perşembe

Konu: Erzurum Mebusu Rüştü Paşa ve arkadaşlarının Mübadele, İmar ve İskân Kanununun sekizinci maddesine ek olarak (3/217) numaralı kanun teklifleri hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, mesele lâzım olduğu kadar tenevvür etti. Arkadaşlar izah buyurdular. Ya Hükümetçe görülen lüzum üzerine ve yahut iskân dolayısıyla meselâ Karahisar-i Şarki'de de bazı yerlerde evler yıkılmıştır. Buna mukabil o vakit emlâk-i metrukeden yer tahsis edilmiştir. Fakat mütarekede bir kısmı geri alınmış halk açıkta bırakılmıştır. Sonra bu emval-i metruke kısmı muhafaza edilecek olsa muhacirlere tahsis edilir veya hükümet istifade eder. Bunları para mukabilinde satar deriz. Fiiliyatta birçok emval-i metruke Hükümetin muhafaza edememesi yüzünden harap olup gitmiştir. Hattâ diyeceğim ki meccanen bu Türklere temlik edilmiş olsa idi birçok emlâk muhafaza edilmiş olurdu. Temlik edilmediği için bu zararlar hâsıl olmuştur. Sonra bunda ondan başka bir fark vardır. Hükümet yıkmıştır, İstimlâk Kanununa tevfikan parasını vermek lâzımdır. Bu verilmek lâzımdır. Meselâ Kayseri'de hapishane-i umumi yapılmak için bir mahalle tamamıyla yıkılmıştır. O günden bugüne kadar Maliye vekâletine birçok müracaatlar vâki olmuştur. Tahsisatı olmadığı için mukabil-i tahsisatı verilmemiştir. Halk evsiz açıkta kalmışlardır. Şimdi bu kanun ile hem emval-i metruke muhafaza edilmiş olacak ve hem hükümetin birçok tahsisat sarf ederek parasını vermek mecburiyetinde kaldığı bir mesele halledilmiş olacak ve hem de*

[248] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7, s. 278-279.

muhacirler gibi muhtaç bir hale gelmiş olan insanlar evsizlikten kurtarılacak. Binaenaleyh maddenin aynen kabulünü rica ederim[249].

13 Mart 1340 (1924) Perşembe

Konu: Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Bey ve arkadaşlarının gündemin 29. maddesini teşkil eden kanun tasarısının bugün müzakerene dair önergesi hakkında:

Riyaset-i Celileye

Ruznamenin yirmi dokuzuncu maddesini teşkil eden, müeddası itibariyle müstaceliyetini tazammum eden ve bir maddeden ibaret bulunan lâyiha-yı kanuniyenin bugün müzakeresini arz ve teklif eyleriz.

Kayseri	Rize
Ahmet Hilmi	Esat
Kayseri	Kırşehir
Sabit	Mahbub

Adana

İsmail Safa[250]

15 Mart 1340 (1924) Cumartesi

Konu: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 1340 (1924) yılı bütçesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, Vekil Beyin sözünde tenakuz vardır. Nerelerde ne kadar polis olduğunu bilmiyorlar. Kayseri'den bahsettiler; beş altı polis dediler Kayseri'- i de otuz altı polis vardır. Kayseri mümerriddir. Kayseri'nin ticareti polise fevkalade ihtiyacı emreder. Eğer polisi kaldıracak olursak ki, Marttan itibaren bunu tatbik etmişler ve vukuat eksik olmamıştır. Bu vukuat tevali edecektir ve her gün vukuat olduğunu haber alıyorum. Kaza merkezlerinden bahsettiler. Kayseri onların hepsinden daha mühimdir. Nüfusu 75 bindir. Kayseri'den polisi kaldırmak memleketin inzibatını, memleketin idaresini düşünmemek demektir.*

REİS – *Müzakerenin kifayetine dair takrir var.* (Kâfi sesleri) (Kâfi değil sesleri)

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Aleyhinde söyleyeceğim.*

REİS – *Efendim nizamnamenin sekizinci maddesi mucibince bir mebus bir fasıl hakkında bir defadan ziyade söz alamaz. Bir defadan ziyade söyleyemezsiniz.*

---

[249] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7, s. 415.
[250] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7, s. 408.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, müzakere kâfi değildir. Çünkü mesele oldukça mühimdir. Evlâ şunları arz edeyim. Hiç kimse polisin kara gözlerine, sırmalı elbisesine, kalpağına aşık değildir. İnsan mektep ister, yol ister,şimendifer ister, asayiş ister, fakat polis istemez. Keşke asayiş olsa da polis olmadığı halde bir vaka , bir mesele olmayacağına kati surette kanaat getirsek. Onu herkes arzu eder fakat bu; memleket meselesi asayiş meselesi, hayat meselesidir. Halk huzur istiyor, halk sükûn istiyor. Şu vaziyette iken onun huzurunu boz, sükûnun boz, emniyetini ihlâl et, bu olur mu? İkinci defa da şunu arz edeceğim. Bir kere vekil beyefendinin evvelden nihayetine kadar olan makûl beyanatları, bendenizi tatmin etmiş değildir.*

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) – *Hepimiz de öyle…*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Evvelâ çıktılar, beş, altı polis olan yerlerdeki polisi kaldırıyoruz dediler. Sonra cetvele baktılar. Kayserinin polisi yirmi beş tanedir dediler. Bendeniz otuz beş dedim. Hâlbuki buradaki zabıtları işhadetmiyorum. Ben, başka vesaike lüzum görmüyorum. Bidayette dediler ki, beş, altı polis vardır. Sonra kendileri 20-25 polise çıkardılar. Yine iddia ederim ki (35) polis vardır. (25) evvelki polislerin miktarıdır. (10) polis sonradan ilâve edildi. Bundan da sarf-ı nazar, yani adetten de sarf-ı nazar bu kadrodaki mahfek nedir, mikyası nedir? Afyonkarahisar'ındaki polisleri bırakıyorlar Kayseri'den lağvediyorlar. Sebep nedir Neyi esas ittihaz ediyorlar. Hangi mikyası buluyorlar da, falan yerden polis kalksın, falan yerden polis kalkmasın diyorlar. Kayseri memleket olmak itibariyle polis bulunmasını arzu etmiyorlar mı? Vatanın her tarafı mukaddestir. Nazarımızda hepsi müsavidir. Fakat bir mikyas vardır. Kayseri (60) bin nüfuslu bar kasabadır diyorum. Ticareti vardır. İşleri muğlâktır. Bugün belediyenin teşkil edeceği polis veya herhangi bir teşkilât, yerine başkası kaim olmaksızın kaldırılamaz. Daha beş, on ay evvel memlekette bir vaka cereyan ediyor. Âdeta mavzerlerle şehir dâhilinde harp oluyor. Polisler kâfi gelmiyor. Polisin tezyidi için lüzum gösteriyorlar. Bu vaziyette iken polisi büsbütün ilga etmekle asayiş ihlâl edilmiş olacaktır. Bu itibarla işi ciddi düşünelim. Binaenaleyh mesele, yanlış tefsir edilecek bir mesele değildir. Bütün vatan meselesidir. Dâhiliye Vekili Beyefendi bu hususta ciddi tetkikatta bulunmamışlar. Tetkikatta bulunmuşlar, fakat işin esasına nüfuz edememişler. Bunu tekrar, tekrar arz ettim*[251].

[251]Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7, s. 436-437.

22 Mart 1340 (1924) Cumartesi

Konu: Diyarbakır Mebusu Fevzi Bey ve 50 arkadaşının Arada- Diyarbakır- Ergani veyahut Mardin- Diyarbakır- Ergani arasında demiryolu hattı inşası için Bayındırlık Bakanlığı'nın 1340 (1924) bütçesine dört milyon lira daha konmasına dair (2/257) numaralı kanun teklifi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, bu şimendiferler yapılırken nazar-ı dikkate alınması lâzım gelen bir nokta var. Bu şimendiferlerin inşası için, malzemeleri için birçok para verilecektir. Halbuki memleket dahilinde birçok yerlerde demir madenleri vardır. Ezcümle Karesi havalisinde birçok demir madenleri var, Eğer bunların % 60 - % 70 derecesinde saf demir verdiği tahakkuk ediyorsa bu demir madenlerinden istifade edilecek midir? Yoksa alelimiyya paramız Avrupa'ya verilecek oradan demir mi getirilecektir*[252]*?*

22 Mart 1340 (1924) Cumartesi

Konu: Samsun- Sivas ve Ankara – Musaköy demiryollarının hükümet tarafından inşasına ve bunun için 1339 (1923), 1340 (1924) senelerinde lâzım gelecek harcama tutarına ait ödeneğin ödenmesine dair başbakanlıktan gelen (1/403) numaralı kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Sualimi tekrar ediyorum. Madenlerden de istifade edecek miyiz? Lütfen Nafıa Vekili Bey cevap versinler.*

REİS – *Maden faslında tafsilat vardır.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Şimendifer yaptırıyoruz., (60) milyon lira sarf ediyoruz. Bu parayı sarf ederken memleketin madenlerinden istifade edecek miyiz, etmeyecek miyiz?*

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI BEY (İstanbul) – *Efendim, malûm-u âliniz bu işlerin birisi demiryolu yapmak meselesi diğeri de demiryolu sanayini inkişaf ettirmek meselesidir. Eğer demiryolu sanayini inkişaf ettirmek istersek zannederim ki biz bu hatlara ancak iki sene sonra demir döşeyebiliriz. Hâlbuki bu sene edevât-ı müteharrike getirerek bu hatları inşa edeceğiz. Bunu maden idaresi ne vakit yapabilecektir. Onlara teşebbüs edelim. Ondan sonra yapacağımız demiryolları için lâzım olan demirleri kendi madenlerimizden temin ederiz.*

[252] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7/1, s. 860.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bu Samsun- Sivas, Ankara- Musaköy hatlarına sarf edeceğimiz paranın acaba ne kadarı demir malzemesine yani ray, travers gibi demir malzemeye sarf olunacaktır.*

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI BEY (İstanbul) – *Maden için vereceğimiz para (100) km ray için (15) bin liradır. Buna göre hesabımızı yaparsak ve ne kadar hat yaptıracaksak o kadar paramız gidecektir. Fakat arz ettiğim gibi bugün bizde demiryolu fabrikası yoktur diyerek demir malzemesi için Avrupa'ya gidemeyiz ve demiryoluna ait alât ve edevatı Avrupa fabrikalarından getirtemeyiz. Fakat herhalde birkaç sene geçer. Kaç sene geçeceğini de Ticaret Vekilinden sorarsanız daha iyi olur zannederim.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bendeniz vekil beyefendinin sözlerinden bir şey anlamadım. Ancak şunu anlıyorum ki 20–30 milyon lira kadar demir malzemesine sarf edeceğiz. Halbuki memleketimizin dâhilinde çok zengin demir madenleri vardır. Şimdiden bunlardan istifade yolunu aramalıyız ve bu için 8–10 milyon lira sarf edilecek olursa güzel demir fabrikaları teessüs etmiş olacaktır. Yalnız şimendifer için değil, bütün müessesat için bir fabrikamız olduğu takdirde Avrupa'ya her an verdiğimiz para bizde kalacak ve bu, ticaret ve milli iktisadımız için müsmir olacaktır ve ticaretimiz son derece salah bulacaktır. Bu vesile ile bunu arz etmek isterim ve buna Ticaret Vekili Bey şimdiden cevap versinler*[253].

29 Mart 1340 (1924) Cumartesi

Konu: Askerî fabrikalar genel müdürlüğünün 1340 (1924) senesi bütçesi ne dair kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMI BEY (Kayseri) - *Paşam, Kayseri'de bir mensucat fabrikası vardı. 6 aydan beri muattal duruyor. Bunun için 26000 lira gibi pek çok para sarf edilmiştir. Bu fabrikaların içinden bir kısım levazımı söküyorlar. Birçok masrafla orada bulunan şeyleri diğer yerlere sevk ediyorlar. Orada Bünyan Şelalesi vardır. Evvelce de buyurdunuz ki birçok kadına ve kıza ihtiyaç vardır, malûm-u âliniz Kayseri 60 – 70 bin nüfuslu bir yerdir. Etrafında kesif ve 5 – 10 bin nüfuslu köyler vardır. Pek çok adam vardır, pek çok kol vardır. Hatta çalışmak ve ekmeklerini çıkarmak için harice gidiyorlar. Öyle bir şey olduğu takdirde Anadolu'da en ucuz şerait dâhilinde fabrika olacaktır ve en ucuz şerait dâhilinde amele bulacaksınız. Daha sonra Bünyan Şelâlesinin 30 bin beygir kuvvetinde olduğu Erkan-ı Harbiye heyetinin yaptıkları bir etüt neticesinde tahakkuk etmiştir. Bu kuvvetler varken Kayseri'ye muntazam şose ve otomobiller olduğu halde nasıl oluyor da*

[253] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7/1, s. 871-872.

bunu ihmal ediyorsunuz. Ve birçok masraf ihtiyar ederek bu fabrikayı geriye alıyorsunuz? İşte bendeniz bunun esbabını öğrenmek istiyorum[254].

1 Nisan 1340 (1924) Salı

Konu: Ticaret Bakanlığının 1340 (1924) senesi bütçesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Reis Bey! Bendeniz söz istemiştim.*

REİS – *İstemiştiniz buyurun efendim!*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim, Ragıp Beyefendi halıdan bahsederken Kayseri'den bahsetti. Halbuki halı itibarıyla Kayseri'nin hal-i hazırdaki ehemmiyeti oldukça şayan-ı itibardır. Bir defa halıcılık diyebilirim ki Anadolu'da milli bir sanattır. Kayseri, Kırşehir, Isparta Uşak... Yalnız buralara münhasır değildir. Bir çok yerlerimizde, bir çok köylerimizde sanayi-i milliyemiz arasında halıyı maa'ş-şükran görürüz. Sivas havalisinde, hatta kazalarında , köylerinde çok kıymetli halılar yapılıyordu ve halen de yapılmaktadır. Ticaret vekâleti'nin bu defa ki teşebbüsleri arasında en ziyade takdir edilecek bir teşebbüsü varsa bu halı sanatımızı daha ziyade tekamüle mazhar etmek için şimdiye kadar Avrupa'dan bir çok paralarımız giderek gelen ipleri dahilde imal etmesi cihetini temin etmesi olacaktır. Anadolu'nun merkezinde; Kayseri'de, Kırşehir'de iplik fabrikası tesis etmek suretiyle o havalinin ihtiyacatını temine teşebbüs etmesi, o havalinin ihtiyacatı için ciddi tetkikatta bulunduklarına delildir.*

ZEKİ BEY (GÜMÜŞHANE) – *Boyacılıkta yapılır mı Kayseri'de?*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla)- *Zannedersem onun için de teşebbüsleri vardır. Etüt yaptırıyorlar. Neticesinde onu da tesis edecekler. Sonra Ragıp Beyefendi Sonra Ragıp Beyefendi Kayseri halılarından bahsederken (150) bin lira üzerine bir rakam gösterdiler. Bu doğru değildir. Daha fazladır. Yalnız hal-i hazırda Kayseri ve havalisinde (12) bin tezgâh işliyor. Harbin tahribatına ve mesainin fıkdanına rağmen yine on iki bin tezgâhı muhafaza ediyor. Harbin devamı vesaire gibi mevani bertaraf edildikten sonra tezayüt ediyor. Şüphesiz ki bu daha çok tezayüt edecektir. Binaenaleyh bu kadar tezayüt ettiği halde Kayseri halılarının Kayseri halılarının ihracatının olamadığından bahsettiler. Bu doğru değildir. İzmir piyasasında piyasanın %60'ını Kayseri halısı temin ediyor. Yalnız İzmir'deki, Uşak İzmir'in hinterlandı olduğu halde Kayseri halısı piyasanın %60'ını temin ediyor.*

---

[254] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.8, s. 77.

RAGIP BEY (Kütahya) – *Bilenler Allah için söylesinler.*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla)- *İzmir'den Amerika'ya kadar da bir çok halı ihracatı yapıyor. Bu istatistikle müspettir. Halı hususunda şimdiye kadar Kayseri'nin yaptığı teşebbüsler hep Şahsî teşebbüslerdir. İpini, ipliğini, boyasını, vesairesini yalnız kendi sâyi ile ve kendi zekâsıyla yapıyor. Buna ufak bir himmet hatta imalâthane yaptırmak kâfi değildir.Bunun için bir derece daha onu temin edecek surette hareket edilmelidir. Bu teşebbüsün geri alınması yalnız Kayseri için değil, bütün havali için muzırdır. Bu ihtiyacat yalnız ip için değildir. İp için şüphesiz mevadd-ı iptidaiye lâzımdır. Bunlar da yündür, yapağıdır. Yün ve yapağı Kayseri'de, etrafında, Sivas havalisinde, Erzincan ilerisine kadar olan havalide ki, bütün havalinin merkezi doğrudan doğruya Kayseri'dir. Bu ticareti yapanlar takdir buyururlar. Etraftaki bütün tüccarlar Kayseri'ye giderler. Bütün ticaret emtiası Kayseri'de tecemmu eder ve oradan Mersin vasıtasıyla, Samsun vasıtasıyla Avrupa'ya ihraç edilir. Şimdi Uşak'ta yapılması oraya kadar yapağının gitmesi büyük masraf-ı mucip olacaktır. Kayseri'de olursa zaten merkezidir. Orada yapıldıktan sonra ip olarak mamul halinde Anadolu'nun herhangi tarafına sevk edilmesi kolaydır. Masrafı yoktur. Binaenaleyh Ticaret Vekâletinin bu hususstaki teşebbüsü yerindedir, yolundadır*[255].

22 Nisan 1340 (1924) Salı

Konu: Trabzon Mebusu Ahmet Muhtar Bey'in Ankara – Musaköy güzergâhı ile ilgili Nafıa ve Müdafaa-i Milliye Encümenlerince gerekli araştırmaların yapılarak Meclisçe bir karar verilmesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim,bu hattın inşasında askerî nokta-i nazar mı, iktisadî nokta-i nazar mı nazar-ı itibara alınacaktır? Şayet iktisadî nokta-i nazar itibara alınacaksa, iktisadî bir hat olacaksa güzergâhtaki şimdiye kadar yapılan hatların yapıldığı yerden değil, belki daha geri taraflardan meselâ Ankara'dan daha gerilerde yapılmak iktiza eder. Tokat'tan Zile'den bahsediyor. Bu saha takip edilecek olursa memlekete daha ziyade iktisadî menafi temin eder, iktisadî bir hat olur. Sırf Askerî bir hat olacaksa o cihet başkadır. Encümen bu ciheti nazar-ı itibara almış mıdır? Yani iktisadî ve siyasî cihetleri mezç mi etmek istiyor?*

RÜŞTÜ PAŞA (Erzurum) – *Efendim Muhtar Bey'in teklifi Ankara-Samsun, Sivas-Musaköy hattının Musaköy nokta-i iltisakının tebdili hakkındadır. Bu hat iktisaden daha*

---

[255] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.8, s.196-198.

faydalıdır. Fakat müteaddit hatlar vardır. Vasattan geçirilecek bir hat var, esas projededir. Cenuptan geçecek hat vardır.

Velhasıl hükümetin projelerinde müteaddit hatlar vardır. Fakat bunlardan hangisini tercik edeceğiz? Bu hususta bugünkü celsede uzun boylu münakaşa edip de bir gün içinde karar vermenin ihtimali yoktur. Onun için biz bunu memleketin bir mütehassıs heyetine terk edelim. Uzun boylu tetkikat yapsınlar ve tetkikatlarının neticelerini meclise bildirsinler, Meclis bir karar versin diyoruz.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Bu heyet kim olacak?*

RÜŞTÜ PAŞA (Devamla) – *Bu heyet, Hükümetin Erkân-ı Harbiye'den tayin edeceği birkaç zatla Nafıa'dan mütehassıs olanlardan mühendis olanlardan birkaç kişi toplanacak. İktisadî ve askerî cihetten esaslı olarak düşünülecek. Bu iş bittikten sonra Heyet-i Celileye bir rapor takdim edilecek. Kabul edilmediği surette eski kabul edilen hat esas olarak kabul edilip yapılacaktır.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Binnetice yine Meclis karar verecek, hakem Meclis olacak değil mi?*

RÜŞTÜ PAŞA (Devamla) – *Tabiî yine Meclis karar verecek ve Meclisin kararıyla yapılacaktır. Evvelce verilen kararı bozacak bir karar yoktur. Evvelki karar bakidir*[256].

22 Nisan 1340 (1924) Salı

Konu: Kırşehir Mebusu Yahya Galip Bey'in; Donanma Cemiyeti'ne dair önergesi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim; Kırşehir Mebusu Yahya Galip Bey arkadaşımız Donanma Cemiyeti'nin ihyası hakkında bir teklif yapıyor. Donanma Cemiyeti mevcut ve müesses iken İstanbul Hükümeti, Ferit Paşa Zamanında 16 Mart 1336'dan evvel bir kanunname ile bu cemiyeti ilga ediyor. Büyük Millet Meclisi teşekkül ettikten sonra bir karar vermişti. 16 Mart 1336'dan sonraki İstanbul Hükümeti'nin çıkarmış olduğu kararlar, kanunlar keenlemyekûndur, denilmiştir. Eğer bu karar da 16 Marttan sonra ise esasen mesele yoktur. Yani vermiş oldukları kararın bir kıymet-i hukukiyesi yoktur. Fakat 16 Marttan evvel olduğu taktirde ise, bu, şayan-ı tetkiktir. O kararda dedik ki, İstanbul Hükümeti'nin çıkarmış olduğu kararnameler Büyük Millet Meclisince tektik edilsin, içlerinde ihtimal ki, menafi mülk ve millete nafi olanları vardır, olmayanları vardır.*

[256] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.8/1, s.1018.

Olanlar bulunduğu taktirde bizimde tasvibimizle kanuniyet iktisap edecektir. Muvafık olmayanları varsa; onlar da tetkik edilecek ve yine bir karar verilecekti ki, mesele kalmayacaktı. Binaenaleyh bu mesele; yani Donanma Cemiyeti'nin yeniden ihyası hakkındaki teklif Büyük Millet Meclisi'nin 16 Mart tarihinden evvelki kararname hakkındaki kararına tevfikan yine Büyük Millet Meclisinde tetkik edilmesi lâzımdır. Çünkü 16 Mart 1336'dan evvele tesadüf etmesi dolayısıyla onları tetkik ederiz. Tetkikimizde o kararnamenin muvafık olmadığını teslim ettiğimizde kararnameyi reddetmişizdir. Donanma Cemiyeti mevcuttur. Donanma Cemiyeti hal-i sabıkta devam edecektir ve vaziyeti ne olacaksa yani teşkilât-ı haliyesinin ne olması icap ederse o yapılacaktır. Binaenaleyh şimdi bizim vereceğimiz karar Ferit paşa Hükümeti'nin vermiş olduğu kararı kabul mü edeceğiz, yoksa kabul etmeyecek miyiz? Mesele budur. Yani kararnameyi reddettiğimiz zaman mesele bitmiştir.

SÜLEYMAN SIRI BEY (Bozok) – *Reddedilince cemiyet ihya olunsun demektir.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Şunu arz edeyim ki, encümen kararnameyi muvafık bulmamıştır. Kararnamenin reddini tasvip etmiştir. Onu Heyet-i Celilenize arz ediyorum. Heyet-i Celile o kararnameyi reddederse Donanma Cemiyeti ihya edilmiş olur ve mesele kalmaz.*

REİS– *Efendim; Ahmet Hilmi Beyle Hakkı Tarık Beylerin takrirleri vardır, okunacaktır.*

Riyaset-i Celileye

Madde 1.- 6 Nisan 1335 tarihli Ferit Paşa Hükümeti tarafından Donanma Cemiyeti'nin ilgası hakkında neşrolunan kararname mülgadır.

Kayseri

Ahmet Hilmi

REİS – *Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin takririni reye arz ediyorum. Evvelki kararnamenin ilgasını tazammum ediyor. Nazar-ı dikkate alanlar lütfen elerini kaldırsın… Nazar-ı dikkate almayanlar işaret buyursunlar… Nazar-ı itibara alınmıştır. Encümene göndereceğiz* (Encümene gitmeye mahal yok sesleri)[257] .

5 Kasım 1340 (1924) Çarşamba

Konu: Mübadele, İmar ve İskân Bakanlığı'nın teşkilâtı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, muhacir işi iyi gidiyor, iyi gitmiştir demek herhalde hakikaten uzak bir ifade olur. Arkadaşlardan şimdiye kadar söz alan birçok*

[257] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.17., s. 93-95.

zevat lazım geldiği kadar tenkidat icra ettiler ve her bir zat, her mıntıkada buna ait ve buna yakın birçok tenkidat serdettiler. Fakat bendenizce kabul olunan usuldür ki, muhacir işlerinin hüsn-ü icrasına mani olmuştur. Evvela vazife tedahü1 etmiştir. Her yerde muayyen vazifeyi tevcih edecek bir makamı bulamazınız. En büyük icra amiri muhacir meselesinde lazım geldiği kadar kendisinde mesuliyet görmüyor ve görmemekte hakkı vardır. Mıntıka memurları ve iskan memurları doğrudan doğruya bu işle alakadar olduklarına göre vesait-i icraiye itibariyle hiçbir şeye malik değildirler. Evvela ne kadar arazi vardır? Ne kadar emakin vardır? Bunun tetkiki icap edecek. Fakat bunun tetkiki için mıntıka memurlarının hiçbir vesait-i icraiyesi olmadığı için idare memurlarına müracaat ediyor. İdare memurları Maliyeye havale ediyor. Maliyeden cetveller çıkıyor. O cetveller gelinceye kadar vakit geçiyor. Bir defa bu suretle kabul olunan sistem, usul dolayısıyla birçok zaman kaybediliyor. Birçok zaman beyhude geçiyor.

Ondan başka bu vazife kime aittir? İdare memuruna sorarsanız o bana ait vazife değildir diyor. İskân mıntıka memuru vardır.İskân dairesi muhacirin idaresi vardır. Orası vazifeye baksın diyor. Muhacirin memuruna gidiyorsunuz, diyor ki, ben hiçbir salâhiyete sahip değilim, tabii Hükümetin teşkilatı ile bu vazifeyi yapıyorum, diyor. Filân tarihte şu müzekkereyi yazdım filân tarihte şu müzekkereyi yazdım. O boyuna müzekkere yazmıştır. O gelmiştir icra amirine, İcra amiri polise havale etmiştir. Muhasebeye gitmiştir. Muhasebe onu vilayete, tahsildara veyahut Nahiye müdüriyetine havale etmiştir. Birçok işler havale edilmiş, fakat asıl lazım olan iş ortada yoktur. Muhacir de gelmiştir, Hükümetin kapısında bekliyor, hanlarda bekliyor, açıkta yağmur altında bekliyor, fakat diğer taraftan hiç kimse işi üzerine almamıştır. O ona havale etmiştir, o ona müzekkere yazmıştır. Sonra aralarında makam kavgası çıkmıştır. Muhacirin itibariyle Hükümetin mümessili muhacirin memurudur, yoksa mıntıka memuru değildir. Validir veyahut kaymakamdır. Bu suretle bir defa aralarındaki meselenin tedahülü itibariyle vazifeyi üzerine alacak bir makam yoktur. Taşra itibariyle böyledir. Burada doğrudan doğruya İmar Vekiline mesuliyet tevcih ediyoruz. Fakat taşrada tetkik buyurunuz; vazifeyi üzerine almış, mesuliyeti deruhte etmiş bir kimse göremezsiniz. Bu cihetten de muhacir işleri lâzım geldiği kadar süratle, kuvvetle takip edilememiştir.

Sonra bir hata daha yapılmıştır. Bilhassa muhacirlerin sunuf-u içtimaiyesine göre, mesleklerine göre taksim edilip edilmemesidir. Bu bilmem ne dereceye kadar mümkün

olurdu? Hüsnü ifa edilememiş olduğu için midir ki tevziat iyi yapılamamıştır?

Mesela Kayseri, en ziyade yakından tetkik ettiğim Kayseri'den bahsedeceğim. Kayseri'nin nüfusu çok kesir, binnisbe arazisi dar ticaretle meluf bir muhittir. Buraya isterdi ki, hiç olmazsa şehirlerde biraz sermayesi olan, elinde biraz sanatı olan insanlardan gönderilsin. Böyle iken Kozana'nın hangi nahiyesinin hangi köyündeki sırf çiftçi olan kısmından gönderiliyor. Kayseri'nin yanı başında olan, beş kilometre yerde ancak 37 hane iskan ediliyor.

Muhterem bir arkadaşımız paradan bahsettiler. Para verilmediği için, nüfus başına az verildiği için ancak bu kadar olmuştur, diyor. Şu misalle arz ve teyit etmek istiyorum ki, sırf para meselesi değildir. Farz ediniz ki yalnız Kayseri ile Talas için beş yüz bin lira verdiniz. Oradaki 37 hane çırpınıyor. Arazi istemiyorum, diyor. Kendisine ev tahsis edilmiştir.Belki konak tahsis edilmiştir. Keçisini tutuyor, meselâ sofasının, salonunun herhangi bir köşesinde yatırıyor. Merdivenlerden çıkarmak için omzunda taşıyor, zahmet çekiyor; bunlar olmuş şeylerdir. Şimdi para verseniz dahi arazi halkedilemez onlara lâzım olan arazidir. Pek mümkündü ki oraya Serez'den, Dram'dan, Serdiçe'den gelenler tefrik edilebilirdi. Biraz sermaye sahibi şehirde oturmağa alışmış, ticaretle meluf adamlardan gönderilebilirdi. Bu gönderilmemiştir. Bu; doğrudan doğruya Vekâlet-i Âliye'nin ve memurinin idaresizliğidir. Bununla beraber Kayseri'de daha birçok evler, köyler açık olduğu halde az muhacir gönderildiğinden belki hepsinden. ziyade iskân muvaffakiyetle olmuştur. Çünkü iki bin boş ev olan bir yere 37 - 40 hane gönderildiği için onlar nasıl olsa iskan edilir ve iskan edilmiştir. Fakat muvakkattir. Çünkü orayı terk ediyor, çiftçi oluyor, başka yere gidiyor, bekçi oluyor. Daha uzağa gidiyor. Mesela Niğde'de akrabası var, oraya gidiyor, onun yanında barınıyor. Fakat bize lazım olan nüfusumuzu azaltmamaktır. Oradaki boş yerden istifade etmektir ve bu gün için bir çok müessesat vardır. Fabrikalar vardır, tezgahlar vardır. Onları idare için insan lazımdır. Onlardan çok istifade edeceklerdir. Bu itibarla memleketin belki iktisadiyatına bir darbe olmuştur, yerine nüfus gelmesi mümkün iken gelmemiştir.

Bendeniz diyorum ki, muhacir gelmiştir, terfih edilmiştir ve edilecektir. Fakat Hükümetin takip ettiği siyaset ve aldığı tedbir vaktinde olmadığı için Kayseri nüfussuz kalmıştır. Şüphesiz bu bir hatadır. Fakat bunun sebebi, en ziyade arz ettiğim gibi, kabul olunan usulün hüsnü suretle cereyan etmemesindendir. Bendeniz Vekil Beye kabahat bulmuyorum. Gerek Refet Bey ve gerek ondan evvelki muhterem vekil arkadaşlarımız her halde son derece hüsnüniyetle, samimiyetle vazifelerini ifaya çalışmışlar, fakat taş-

raya memur göndermemiş olsalardı da, idare memurlarına deselerdi ki, siz alâkadarsınız, bizim vesaiti idariyemiz sizsiniz, sizden şu vezaifi istiyoruz denseydi, daha ziyade iş yapılmış olacaktı. Öyle olmadı amelimanda bir kısım adamlar buldular...

TALAT BEY (Ardahan) - *Biz tavsiye ettik doğrusu.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Şöyle böyle bir adam tayin edeceklerdi, onları buldular, oraya gönderdiler o da gitti, orada bir vazife yapacaktır. İşi yapmaktan ziyade işi işgâle, daha ziyade teşevvüşe uğrattı ve hala teşevvüş devam ediyor.*

Bendenizin şu kanaatim vardır ki; Muhacirin Vekaleti; Mübadele, İskan Vekâleti lağvedildi mi derhal meselenin yarısı kendiliğinden halledilecektir, derhal, oradaki bir çok memurlar zaten kafidir. Vesaiti hazıra ile bu vazifeyi tamamıyla yapabilirler. Bu meseleyi üzerlerine alınca kısmen iş halledilmiş olacaktır.

Ondan sonra lâzım gelen şey biraz daha fazla tahsisat vermektir. Bazı yerlerin tahsisatı azdır. Fakat zannediyorum ki, bu, Meclisin vazifesi değildir. Hükümet; tahsisatımız noksandır, şu kadar tahsisat daha isteriz deseydi elbette Meclis-i Âli tahsisatı esirgemezdi, muhacir kardeşlerinin terfihi için elbette tahsisat verirdi. Yani kafi gelmiyorsa tahsisat istemek Hükümetin, vermek Meclisin vazifesidir. (İstenmiştir sesleri) *Doğrudan doğruya Hükümet isteyecektir ve sonra belki bunu Müdüriyet-i Umumiye istihlâf edecekti. Eğer bu şekilde Müdüriyet-i Umumiye bu vazifeyi yapacağım derse bendeniz ona kaniim ki, vazifeyi yapamaz. Evvelâ vazife ayrılmalıdır, taayyün etmelidir. Yüz mıntıka memuru mu yapacak, mıntıka memuru kaldıkça ve onun vazifesi tayin edilmedikçe, mesuliyet tayin edilmedikçe, eline sarih ve katî talimat verilmedikçe yine vazife tedahül edecektir. Muhacirler ortada kalacaktır. Memurlar işar ve istişar ile vakit geçireceklerdir. Binaenaleyh mıntıka memurları da lâğvedilmek şartıyla Vekâlet tamamıyla kalktıktan sonra ortada bir muhacir işi kalır. İlmî bir esas üzerine muhacir işleri yeni baştan tanzim edilmelidir. İnşallah hüsn-ü muvaffakiyet hasıl olur*[258].

19 Kasım 1340 (1924) Çarşamba

Konu: Nevahi ve Nevahi Kanununun bazı maddelerde tecrübeten tatbiki ve sicilli nüfus kanun tasarısı ile göçebe aşiretlerin iskânı hakkındaki kanun teklifinin şekl-i hazırlarıyla müzakerelerine mahal olmadığı gibi iadeleri de Dahiliye Vekâletince talep olduğuna ve keyfiyetin Encümence de muvafık görüldüğüne dair Dahiliye Encümeni mazbatası hakkında:

---

[258] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.10, s. 40-42.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, Dahiliye Encümeni sene başı içtimaında toplandığı zaman mevcut teklif-i kanuniyeyi tetkik etti. Bu meyanda arkadaşlar tarafından verilmiş olan teklif-i kanuni ile yine Encümende mevcut Nahiye Kanunu ve Sicil Nüfus Kanunu - ki, Hükümetten gelmiştir sonra aşairin iskânı hakkındaki diğer teklif-i kanunidir ki, bunların zamanı geçmiş olduğuna Encümen kani oldu. Bir defa Nahiye Kanunu, malum-u âliniz Köy Kanunu, Nahiye Kanununun yerine kaim olacak bir şekilde tedvin edilmiştir. Biliyorsunuz ki, Nahiye Kanunu bir veya birkaç köyden ibaret olmak üzere Nahiyeyi bir cüz-ü tam şeklinde kabul eden bir teklifti. Köy Kanunu kabul edildikten sonra Nevahi Kanununun müzakeresine hacet kalmamıştır. Dahiliye Encümeni başka bir nokta-i nazardan yeni bir mazbata yapmaktadır. O tedvin edilecek, tekalif-i kanuniye Meclis-i Âlinize gelecek, müzakere edeceğiz.*

Sicil Nüfus Kanununa gelince: Keza bu yeni baştan tetkik ediliyor. Yeni esasata göre ihzar edilecek, Meclis-i Âliye gelecek, müzakere edilecek. Keza İskanı Muhacirin ve İskanı Aşair kanunlarının da bugünkü vaziyete göre yeniden tetkik edilmesi lüzumunu Dahiliye Encümeni muvafık görüyor. Heyet-i Âliyenize teklif ediyor, kabul buyurulursa Hükümete gidecektir. Yeni baştan bunlar tetkik edilecek ve ihzar edilecek, gelecek. Mesele bundan ibarettir. (Muvafık sesleri)

REİS - *Recep Bey Hükümetin talep etmediğini izah ettiler. Musa Kâzım Efendi usul hakkında beyanatta bulunmuşlardır. Tekâlif-i kanuniye iade edilmek üzere lâyiha-i kanuniyeleri beraber verilmesi hakkında Feridun Fikri Beyin takriri vardır.*

FERIDUN FİKRİ BEY (Dersim) - *Geri aldım*.

REİS - *Feridun Fikri Bey tekliflerini geri almışlardır. Musa Kâzım Efendi (tekâlif-i kanuniyenin Hükümetten gelecek levayihi kanuniyenin vüruduna kadar müzakeresi tehir edilir. Artık Hükümete gönderilmez) buyurdular. Dahiliye Encümeni Hükümete iadesi hakkındaki nokta-i nazarında ısrar ediyor mu?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Bu kanunun şekl-i hazırıyla müzakeresine lüzum kalmamıştır. Bu şekliyle bu kanunun Heyet-i Umumiyesi beyhude yere Dahiliye Encümeni dosyasında kalıyor. Encümen evrakını tasnif ederken Nahiye Kanununu gözden geçirdi. Beyhude yere bu sene, gelecek sene mütemadiyen Encümende kalacak, böyle olmadan ise Hükümete iadesi muvafıktır dedik, Hükümet yeni bir esas üzerine nahiye teşkilatı yapacak. Bu teklifin Hükümette bulunmasını daha ziyade muvafık gördük. Ne Hükümetin talebi şeklindedir. Ne şimdiye kadar yapılmış emsali şeklindedir. Mamafih yalnız Heyet-i Umumiyenin nazar-ı dikkatini celp etmek üzere Encümeniniz*

Heyeti Umumiyeye arz ediyor.

Sicil Kanununa gelince; Sicil Kanununun şekli daha başkadır. Nahiye Kanunu gibi değildir. Hükümet yeniden bir Sicil Kanunu ihzar ediyor. Evvelce Meclise takdim etmiş olduğu sicil Kanununun şekli başkadır. İkisini birden tevhit etmek üzere tekrar bunun Hükümete iadesini muvafık gördük. Mamafih bu da şimdiye kadar olan emsali şeklinde değildir. Heyet-i âliye isterse iade eder, isterse Encümen dosyasında kalır. Ne derse o olur[259].

1 Kânunuevvel (Aralık) 1340 (1924) Pazartesi

Konu: Bilumum ormanların idare şekli ve işletilmelerine dair 22 Eylül 1340 tarihli kanuna eklenmek üzere (1/518) numaralı kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLM İ BEY (Kayseri) - *Usul hakkında söz söyleyeceğim.*

REİS – *Buyurunuz.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Bugünkü ruznamede bir zuhul görüyorum. Geçen hafta perşembe günkü müzakere ettiğimiz ruznamede üçüncü madde olarak mevcut bulunan Üsküdar vilayetinin kaza haline ifrağına dair olan maddenin kaldırılmış olduğunu görüyorum. İhtimal ki, bu bir zühuldür. Fakat atiyen bir suimisal teşkil etmesi itibariyle doğru değildir. Bu doğrudan doğruya Heyet-i Celilenizin vazifesidir. Riyaset herhangi bir maddeyi tehir eder, tavik eder ve müzakeresini imkânsız bir hale getirecek olursa milletin hayatı idaresiyle alâkadar olacağından dolayı bunun derhal tashih edilmesi lâzımdır*[260].

4 Kânunuevvel (Aralık) 1340 (1924) Perşembe

Konu: Mustafapaşa Kazasının kaldırılması ile Resülayn Kazasının yeniden teşkiline dair (1/479) numaralı kanun tasarısı hakkında:

DÂHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, bu lâyihanın esbab-ı mucibesinde arz olunduğu üzere Cesri Mustafapaşa Kazası ki Mustafapaşa Kazası unvanıyla buraya geliyor. Lozan muahedesi imza edildikten sonra bunun dâhilindeki birçok köyler hududumuz haricinde kaldı. Hududumuz dâhilinde kalan üç köy, iki çiftliktir. Nüfusu da (290) küsur kişi için bir kazayı idame etmek muvafık olmadığından naşi hükümet bu kazanın lağvını teklif ediyor. Buna mukabil Resülayn Kazası Fransa - Türkiye İtilâfnamesi mucibince tayin ve tahdit edilen hudut mucibince asıl merkezi kaza olan Resülayn Kazası hududumuz*

[259] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.10, s. 301-302.
[260] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.10, s. 419.

haricinde kalıyor. Kazanın hududumuz dâhilinde bulunan aksamında seyyar aşair bulunması ve feyyaz bir araziyi ihtiva etmesi orada asayiş ve siyaset itibariyle her halde bir kaza idaresinin mevcudiyeti tahakkuk ettiği için Hükümet Resülayn Kazasının müceddeden teşkilini teklif ediyor. Bu iki teklif Dahiliye Encümeninde tetkik edildi, Filvaki Cesri Mustafapaşa Kazasının hali hazırda idamesi için hiç bir sebeb-i makul görülemediği için lâğvını muvafık gördük ve buna mukabil Resülayn Kazasının hudutta bulunması gümrük kontrol idaresini temin etmek ve daima beri tarafta yani hududumuz dahilinde bulunan insanlar ve mevaşi öbür tarafa gitmek mecburiyetinde bulunduğundan bunlar girip çıkarken her vakit kontrol edilmesini temin etmek için Resülayn Kazasının teşkilini muvafık gördük, Layiha bundan ibarettir. Kabulünü rica ediyorum.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) - *Efendim, ikinci maddede Kırkkilise Kazası deniliyor. Senelerden beri bu gibi isimlerin değiştirilmesine taraftar olan bir Hükümete karşı acaba Dahiliye Encümeni Mazbata Muharriri ne diyor?*

İkincisi: Resülayn Kazasının ismini ayniyle ipka etmişsiniz. Aciz o sudan bir kaç defa içmiştir. Hatta salnamelerde subaşı olarak yazılmıştır. Acaba Zat-ı Âliniz buraya vaktiyle (Subaşı) denildiğini, salnamelerde hatta (Pınarbaşı) denildiğini duymadınız mı? Buna ne buyuruyorlar?

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, malûm-u âliniz bu noktayı nazar başkadır. Zat-ı Âlinizin buyurduğu başkadır. Layihalarda bütün vilayâtın, kazaların isimlerini değiştirmek lâzım gelirse bu başka bir meseledir.*

Büsbütün başka bir maksat ve başka bir şekil intaç eder. Buyurduğunuz şekli yapmak için bir encümen

Teşekkül eder ve onlar tetkik ederler, bize gelir. Biz de o cihetten tetkik eder, mazbatamıza ilave ederiz.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) - *297 bin nüfus deniliyor.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Hayır efendim,197 bindir*[261].

8 Kânunuevvel (Aralık) 1340 (1924) Pazartesi

Konu: Beyoğlu ve Üsküdar Vilâyetlerinin kaldırılarak kaza haline getirilmesine dair Trabzon Mebusu Ahmet Muhtar Bey'in (2/213) numaralı kanun tasarısı hakkında:

REİS - *Encümen namına Ahmet Bey söz söyleyecek.*

[261] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Mustafapaşa Kazasının kaldırılması ile Resülayn Kazasının yeniden teşkiline dair (1/479) numaralı kanun tasarısı " ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.10, s. 460–469.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim! Beyoğlu, Üsküdar livalarının kazaya ifrağı ve İstanbul vilâyetine ilhakı hakkındaki teklif-i kanuni ve mazbata aleyhinde bazı arkadaşlar söz aldılar ve mütalaalarını serd ettiler. Bir arkadaşımız teşkilât için mikyas nedir, nüfus mudur, oranın servetimidir vesairesi midir? Dediler. Bendenizce ne nüfus ve ne de mali kuvvet değildir. Olabilir ki bir yer çok zengin olup, varidatı çok fazla olur. Hükümet onu kaza hatta nahiye sureti ile idare eder. Sonra nüfusu fazla olur, oranın sırf nüfusu fazladır diye teşkilatı yüksek tutmak ve nüfusu mikyas tutmak doğru değildir. Meselâ kendi daire-i intihabiyemden bahsedeyim. Kayserinin etrafında öyle köyler vardır ki on bin nüfusu vardır, yirmi bin nüfusu vardır, otuz bin nüfusu vardır. Kayseri'ye mesafesi beş, yedi kilometredir. Şimdi bunların nüfusu otuz bindir, yirmi bindir diye bunlar kaza olacaktır; vilayet olacaktır, demek doğru değildir. Şarkta öyle vilayet sahası vardır ki, nüfusu otuz bindir. Fakat orada vilayet teşkilatına lüzum vardır. İdari vaziyeti, asayişi nokta-yı nazarından her halde orada yüksek bir idare cüzünün bulunması iktiza eder. O teşkilâtı yapar. Öbür tarafta herhangi nüfus ve varidatı fazla bir mahal vardır. Fakat etrafındaki muhiti idaresi itibari ile oranın belki vilayet ve liva değil, hatta kaza ve hatta nahiye değil belki köy olması lâzımdır. Binaenaleyh Üsküdar ve Beyoğlu'nun kazaya ifrağı düşünüldüğü zaman nüfus veya servet nokta-yı nazarından düşünmek doğru değildir. Mazbatamıza dikkat buyurulursa orada diyoruz ki, İstanbul vilayeti ile bir kül teşkil ettiğinden sürat ve suhulet nokta-yı nazarından kaza olması lâzımdır. Arz edeyim:*

Farz ediniz ki, Şile kazası, farz ediniz ki Gebze, farz ediniz Kartal, Kartaldan herhangi bir idari noktayı nazardan dolayı Üsküdar vilayetine yazılan ve postaya tevdi edilen bir evrak evvela İstanbul vilayetine gelecektir ve İstanbul posta merkezinden tevzi edilecektir. Oradan da vapurla Üsküdar'a gidecektir.

İhtimal ki üç saat teehhür edecektir. Arz ediyorum; coğrafi nokta-yı nazardan öyle bir vaziyettedir ki, bunun herhalde İstanbul'a merbut olması daha ziyade suhuleti mucip olacaktır.

Sonra efendiler! İstanbul ve Beyoğlu nazarı itibara alındığı zaman o büsbütün başka bir vaziyettir. Beyoğlu'nun nüfusu kesindir ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunumuz nokta-yı nazarından düşündüğünüz zaman şimdiye kadar bir kanunsuzluk olmuştur. Şimdiye kadar Teşkilat-ı Esasiye Kanunumuz hiç bir mülhak vilayet mutasarrıflık kabul etmemiştir. Doğrudan doğruya vilayet esasını kabul etmiştir. İşte böyle iken bir vilayeti diğer vilayete merbut kılmak nasıl olur?

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) – *Müstakil yapaydınız.*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Bunun manasını hangi kanundan istidlal edersiniz? Her halde Dâhiliye Encümeninin nokta-yı nazarı muhikdir. Ondan başka Beyoğlu denince, Beyoğlu muhitini nazarı itibara aldığınız vakit bir mutasarrıfla oranın idaresi olamaz. Ancak orada bir vali olur; Ancak o vali orada memleketin siyasi, idari ve âli menfaatini düşünür. Aksi takdirde herhangi bir ecnebi geldiği zaman bu kafi değildir. Fakat bir vali bulunduğu zaman elbette hükümetin idaresi daha yüksektir ve onun idaresi daha şamildir, daha umumidir. Ancak Cemil Bey arkadaşımız bir nokta-yı nazar serd ettiler ve dediler ki: Bütün memleketin teşkilat-ı idariyesi vesairesi bir kül halinde düşünülür, bir kül halinde gelir. O vakit Beyoğlu, Üsküdar da vilayet mi olacak, kaza mı olacak, nahiye mi olacak veyahut köy halinde mi kalacak veyahut İstanbul'a mahsus bir hususi teşkilat mı kabul edeceğiz, ayrıca kanun mu teklif edilecek? Bu tespit edilir. Şunu arz etmek istiyorum ki Dâhiliye Encümeninin mazbatası doğrudur ve ilmidir. Arkadaşlarımın serd ettikleri ifadatda ilmi idareye istinat eden nıkat göremiyorum. Fakat gene memleketin bir kül halinde idaresi ve teşkilatımızın insiyak-ı tam içinde İcrası için bu lâyihanın da öbürleri ile beraber yapılmak üzere Dâhiliye Encümenine tevdii muvafık olur*[262].

20 Kânunuevvel (Aralık) 1340 (1924) Cumartesi

Konu: "Kırkkilise" isminin "Kırklareli"ne çevrilmesine dair Kırkkilise Mebusu Dr. Fuat Beyin önergesi hakkında:

DÂHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim, Fuat Beyin teklifi evvelâ Heyet-i Celilenizce nazar-ı mütalâaya alındıktan sonra Dahiliye Encümenine gitmişti. Dâhiliye Encümeni; bu meseleyi nokta-i nazarı âlinize göre bu şekilde bir madde halinde Heyet-i Celileye arz etmiştir. Yani, Dâhiliye Encümeni bununla resen meşgul olmuş değildir. Malûm-u âliniz Cisri Mustafa Paşa Kazasının lağvı meselesi mevzubahis olduğu zamanda bir arkadaşımız Kırkkilise isminin, Kırklareli namına tahvilini teklif etmişti. Bunun üzerine. Meclis-i Âli takriri nazar-ı mütalaaya almış ve Dâhiliye Encümenine sevk etmiştir. Dâhiliye Encümeni de sathî bir nokta-i nazarla değil, alâkadar olan vilayetin muhterem mebuslarının da mütalaasını alarak bu Kırklareli'nin oralarda tarihi ve ananevi bir isim olduğuna kanaat getirdikten sonra Heyet-i Âliyenize sevk etmiştir. Kabul edip etmemek Heyet-i*

[262] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.11, s. 33–34.

Celilenizin reyine muhavveldir[263].

24 Kânunuevvel (Aralık) 1340 (1924) Çarşamba

Konu: Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin; 1340 senesi zarfında ihale veya emanet suretiyle ne miktar yol inşa ve tamir edildiğine vesaireye dair sorusu ve Nafıa Vekili Fevzi Beyin şifahi cevabı hakkında:

Riyaseti Celileye

1340 senesi zarfında turuk-u umumiyeden inşa ve tamiri müteahhide ihale edilen veya emaneten yapılan miktar ve bunların inşaat ve tamirat bedeli nedir? Resmen ihalesinden sonra müteahhidi tarafından inşa edilip de henüz bedeli tesfiye edilmeyen kısım var mıdır? Varsa miktarı ve istihkaklarının tesfiye edilmemesi sebebi nedir. Nafıa Vekâletinden şifahen sualini arz ve teklif eylerim efendim.

18 Kânunuevvel 1340

Kayseri Mebusu

Ahmet Hilmi

NAFIA VEKİLİ FEVZİ BEY (Diyarıbekir)- *Efendim; Kayseri Mebusu muhteremi Ahmet Hilmi Bey biraderimizin turuk-u umumiye hakkındaki sual takririnden dolayı turuk-u umumiye üzerine söz söylemek fırsatını bendenize bahşettiklerinden kendilerine müteşekkirim. Bütün memleketin ve Heyeti Celilenin malûmudur ki, bütün bu turuk-u umumiye mesailinin nasıl ve ne suretle halledileceği mevzuu bahis oluyor ve her gün birçok yolların turuk-u umumiye meyanına ilavesi talebinde bulunuluyor. Malumu âlinizdir ki devlet teşkilatında yollarımız iki kısma ayrılmıştır. Bir kısmı turuk-u umumiye, diğeri turuk-u hususiyedir. Turuk-u hususiye için Encümenin yapmış olduğu lâyiha-i kanuniye büyük bir tetebbu netice olarak, Heyet-i Celileye takdim edilecektir. Ümit ederim ki faal ellerde tatbik edilirse pek mühim neticeler elde edilecektir ve memleketin arzusunu kısmen temin edecektir. Turuk-u umumiye için gerek imparatorluk zamanında ve gerek sonradan ilave edilenlerin miktarına Heyet-i Celile muttali olmak için erkama müsteniden arz edeceğim.*

Heyet-i Celilenizce bilinmelidir ki, turuk-u umumiyenin yekûnu 8 233 kilometredir. Bunda hüsn-ü halde bulunan 1 299 kilometredir. Beher kilometre (1 000) liraya çıktığına göre (1 299 500) lira lazımdır. Tamiratı mütemadiyeye muhtaç olan (1 762) kilometredir. Beher kilometre yol için de (2 500) lira lazımdır. Tamirat-ı esasiyeye muhtaç olan yollarımız da (2 889) kilometredir. Bunların beher kilometresi (5 000) lira,

[263] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.11, s. 193.

tesfiye-i turabiye halinde olup şoseye ifrağ edilmesi lazım gelen (1 040) kilometredir ki, beher kilometre için (8 000) lira lazımdır. Henüz açılmamış olan (1 261) kilometredir. Beher kilometre (10 000) lira ile inşa edilmektedir. Yekûnu için (40 899 000) lira lâzımdır. Bu ikmal edilen kısımların tamirat-ı mütemadiye masrafı için fennen (5 111 000) lira lazımdır. Bu (8 233) kilometre turuk-u umumiye için 1340 senesinde bütçeye konulan para (1 800 000) liradır. Bunu taksim edersek beher metreye (23) kuruş isabet eder.

Bu kadar cüzi meblağla ne yapılır? Heyet-i Celilenin malumudur ki şimdiye kadar mevcut tahsisat vilâyetlere serpiştirmek usulüyle idare edilmiştir. Bu yolların inşa ve takviyesi için de (225 000) liraya elli tane silindir sipariş edilmiştir. Bunun on adedi hayvanla, cer edilir silindir ki alınmıştır. Hayvanla cer olunan kısmı, yolları olmayan uzak memleketlere göndereceğiz. Diğerlerinin de ihtiyacı olan vilayetlere taksim ediyorum. Bu suretle olduğuna nazaran Vekâletçe bunun için ne düşünülüyor? Tabii bu kadar meblağa bütçemizin tahammül-ü malisi yoktur. Fakat bendeniz gerek arkadaşlarımın ve gerek diğer mütehassıs zevatın nokta-i nazarını alarak ehem-i mühimme tercih ederek bir kanun lâyihası hazırlıyorum. Bunda tabii (2 000), azami (3 000) kilometrelik yol için lâyiha-i kanuniye hazırlıyorum. En mübrem olan, uzak olup da vesaitten mahrum ve kurun-u vustai olarak hayvanla nakliyat icra eden memleketlerdeki yollar için bir kanun lâyihası hazırlıyorum. Yakında Heyet-i Vekilece kabul edilecek olursa Heyet-i Celilenize arz edeceğim.

Bu sene Teşrinievvel gayesine kadar ne kadar yol yapıldığını soruyorlar. Müceddeden 42 kilometre yol yapılmıştır. Tamiren 574 kilometre yol yapılmıştır.

46 köprü, 90 menfez, 202 köprü tamiren, 92 tamiren menfez ve istinat duvarı olarak tulen (3 000) metrelik şiv yapılmıştır. Yekûn olarak 2 214 016 liradır.

Bunların bir kısmı ihale ve ekseriyeti müteahhitlere vermek suretiyle yapılmıştır. Bu meyanda Kayseri'de de 19 kilometre yeniden yapılmıştır. En ziyade sarfiyat yapan şayan-ı şükrandır ki Kayseri vilayetidir. Buraya (87 000) lira para göndermişiz. Hâlbuki orada müteahhide verilmiş olan işin kıymeti (128 896) liradır. Bundan 41 896 lira kadar sonra gelen telgraflara nazaran borcumuz vardır. Tabii o verilen (300 000) lira tahsisat-ı munzamma gayri kâfidir. Yeniden 41 896 liralık lâyiha-i kanuniye Heyeti Vekilede Maliye Vekili tarafından tetkik edilmektedir. Yakında Heyet-i Celileye arz edeceğim. Eğer bu parayı verirseniz göndereceğim. Ne kadar para verilirse o kadar yol yapılır. Yol demek para demektir. Para ne kadar verilirse her tarafta o kadar yol yapı-

lır ve para çoğaldıkça müteahhitlerde çoğalır ve bu suretle yol inşaatı yapmak ihtimali vardır. Maruzatım bundan ibarettir.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Evvela Nafıa Vekili Muhtereminin verdikleri mufassal izahata teşekkür ederim. Turuk-u umumiyenin ehemmiyetinden bahsettiler. Şüphesiz hepimiz teşekkür ederiz. Sonra turuk-u umumiyenin miktarını tespit ettiler. İhtimal bu miktar daha ziyade artacaktır ve bunların inşası ile memleketin iktisadi kanalları temin edilecektir. Ancak bu sene verilmiş olan tahsisat ile en çok ehemmiyeti iktisadiyesi olan yolların yapılmasını istihdaf eden Meclis-i Âli ona göre tahsisatını vermişti ve onu derpiş eden Nafıa Vekâleti Ulukışla'dan Sivas'a kadar - ki Anadolu'nun esas hattıdır - yolun inşa ve tamiratına başlamıştır. Nafıa Vekili muhteremi de izah buyurdular. Bu sene 128 896 liralık iş havale edildiği halde ancak (87 000) lirasını tediye etmişler. 41 896 lira bakiye kalmış ve bunun verilmemesi birçok mahzur tevlit ediyor ki bu mahzura binaen takririmi takdim etmiştim. Yolların inşaatına başlamışlardır. Yolların balâslarını atmışlardır. Henüz silindirlerini geçir-mediklerinden bundan naşi az çok mürur ve uburu temin eden yol bugün öyle bir hale gelmiştir ki katiyen geçmek imkânı yoktur.*

Malûmu âlinizdir ki yaz günleri olursa, halk tarlalardan geçitlerden yol bulur ve geçer. Fakat kış zamanlarında tarlalar kapanır, şoseden gitmek zarureti hâsıl olur. Arabalar, otomobiller buradan geçecekleri zaman birçok müşkülata maruz kalıyorlar. Hattâ diyebilirim ki oradan geçmek adimulimkan bir hale gelmiştir. Binaenaleyh Nafıa Vekâleti tahsisat-ı munzammamı alacaktır, yoksa tahsisatı arasında münakale mi yapacaktır? Ne yapacaksa yapmalı, bu yolu temin etmelidir. Aksi takdirde gelecek yaza kadar bu yoldan ne halk geçebilecek ve ne de eşya vesairesini nakledebilecektir. Aylarca müşkülâta maruz kalacak ve binnetice bundan memleket iktisadiyatı mutazarrır olacaktır. Arz etmek istediğim şudur: Bu yolun ikmalini bir an evvel temin buyursunlar, verdikleri mufassal izahattan da işe ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor[264].

27 Kânunuevvel (Aralık) 1340 (1924) Cumartesi

Konu: Giresun Mebusu Hakkı Tarık Beyin; İlk Öğretim Kanununun değiştirilmesine dair (2/387) numaralı kanun teklifi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRRRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim! Bu kanunun bilhassa ruhu birinci maddesinde ve zamlarındadır. Maarif Encümeni ile Dâhiliye Encümeninin nokta-i nazarları arasında ufak bir fark*

[264] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.11, s. 237-238.

vardır. Maarif Encümeni ilk Tedrisat Muallimlerinin maaşlarını vazifeye başladıkları anda sekiz yüz kuruş olacak kabul etmiştir. Dâhiliye Encümeni bin kuruş olmak üzere kabul etmiştir. Şimdi bundaki maksat meslekler arasında mukayese yapıldığı zaman muallim sınıfında bulunanların diğer mesleklerden dün bir derecede olmasını Dâhiliye Encümeninin muvafık görmemesidir. İptidai tahsilini ikmal ettikten sonra muntazam beş sene daha Darü'l-mualliminlerde tahsil görerek her halde müşkülâtı kabul buyuracağınız muallim mesleğine ve tedris hayatına dâhil olduktan sonra her hangi bir muallimin her hangi bir zatın aynı şeraiti içtimaiye altında daha kolay bir hizmet ifa ederken aldığı maaştan dûn maaş almasını kabul etmeyen Dahiliye Encümeniniz bin kuruştan aşağı maaş almamasını da kabul etti.

İZZET ULVİ BEY (Karahisar-ı Sahip) - *Biraz daha zam etseydi daha iyi olurdu.*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Ancak bazı arkadaşlarımız bir noktada itiraz ettiler ve dediler ki, muhasebe-i hususiyelerin vaziyeti müsait midir, değil midir? Bütçe meselesinde esas olan bir vazife nazar-ı itibara alınır. O vazifeye ve o vazifeyi ifa şeraitine nazaran maaş ve maişet düşünülür ve evvel emirde bu temin edildikten sonra varidat konur. Malûm-u âliniz hükümet teşkilatında evvela ayağını uzatıp sonra yorganı ona göre tedarik eder. Yorgana göre ayağını uzatmak hükümet teşkilatında menafi-i âliyeyi belki ihlal eder. Binaenaleyh evvela vazife nedir? Meslek nedir? Onu ifa şeraiti nedir? Onu tayin ettikten sonra maaşı temin etmek, yani herhangi nokta-i nazardan yapılmak lazımsa onu temin etmek vazife olur.*

Ondan başka efendiler, iptidai mektepleri yok iken, memlekette - bilirsiniz - Her mahallede bir mahalle mektebi, bir sübyan mektebi vardı ve o zihniyete göre o sübyan mekteplerini idare eden cemaatler vardı. Hiçbir köy gösteremezsiniz ki, oranın bir iptidai mektebi olmasın. İptidai mektebi ve muallimi vardı, muallimin kendi bulunduğu muhitte müreffeh bir hayat yaşayacak şekilde maişeti temin ediliyordu. İnkılâp oldu, teceddüt oldu. Sübyan mekteplerinin şüphesiz ki, muntazam bir programla iptidai mektepleriyle istibdal edilmesi icap ederdi. Edildiği zamanda eğer yine muntazam bir düşünce ve zihniyetle mahalli muhasebe-i hususiyeleri takip edilecek olursa muhakkaktır ki, her mahallenin muntazam bir iptidai mektebi olacaktır. Onu düşünmek ve onu hazırlamaklığı bir gaye ve bir müfekkire şeklinde kabul ettirmek ve bu hissi vermek lâzım gelirdi. Bu his verildiği takdirde bendeniz zannetmiyorum ki, muhasebe-i hususiyelerin varidatı olacaktır. Evvelki sübyan ve mahalle mekteplerine mukabil asri fikir ve zihniyetle mücehhez mektepler olacaktır. Yani bu ağır bir yük olacaktır. Bin

kuruşu kabul edeceğiz. Bundan sonra üç senede bir zamma mazhar edeceğiz.

Badema muallim mesleğinde refah ve onlara az çok ümidi istikbal verecek şekli kabul ederek bu suretle mekteplerimizde lâzım gelen tekâmülü görecek ve terakkiye doğru gidecektir[265].

01- 19 Ocak 1341 (1925)

Konu: 22 Şubat 1337 (1921) tarihli Yol Mükellefiyeti Kanunu ile ilgili:

MADDE 2.- Yol Mükellefiyeti, senede altı günden az on iki günden çok olmamak üzere vilâyat mecâlis-i umumiyesince her sene tayin edilecek müddet zarfında vasat-ı kuvvetle haiz bir amelenin görebileceği işten ibarettir.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Arkadaşlar! Bu kanunun ruh-u nukatından biri de bu maddedir.*

Vahid-i kıyası; mükellefiyet düsturunda iş esasının nazar-ı itibara alınmasıdır. Mahalli Meclis-i Umumileri 6-12 gün içinde mükellefiyeti tatbik edecek, amele sevk edildikten sonra altı gün orada lâlettayin mesaisiz tembel kalmaması için mahalli fen memurları vasati bir amelenin yapacağı işi tayin edecek, ancamaatin meselâ bir köyün amelesi10,30,40,50 amelenin vasati bir amelenin yapacağı iş tayin edildikten sonra otuz amele o işi yapacaklardır. İsterse altı günde yapsın, isterse geceli gündüzlü çalışarak dört günde yapsın! Köyüne avdet edecek bu nokta-yı nazardan bu maddenin bu fıkrası ehemmiyeti haizdir. Encümen aynen kabulünü arz ediyor. Muhterem Nafıa Vekilinin bir teklifleri sevk etti. Vahid-i kıyasiyi merkez tayin ve tetkik etsin., mahalline bildirsin. Mahalli ona göre ameleyi çalıştırsın.

Bunun bir mahzuru var. Bir defa herhangi bir memleketin aksam-ı muhtelifesini doğrudan doğruya merkezden idare etmek –bilirsiniz- tehir-i mucip olur. Ondan başka iş o kadar müteşettit ve muhtelif olur ki; Nafıa Fen Memurları ne kadar hüsn-ü niyetle ve vukufla işi tanzim edecek olursa olsun bendeniz zannediyorum ki, tesriden ziyade belki tehir eder.

Binaen aleyh işin mahalline ve mahallinin fen ve idare memurlarına bırakmak lâzımdır. Mahallinin idare adamlarının bir kısım tecrübe ve vukufu da vardır ki, onlar daima tatbikatta ve ameliyatta çok müfit ve müsmir olmuştur. Binaenaleyh bunu mahalline bırakmak lâzımdır. Anacak tembellik edenleri, vazifesini suiistimal edenleri ki buna dair bir madde vardır. O madde mucibince mesul etmek eslem ve eslah-ı tariktir. Binaenaleyh bu maddenin aynen kabulü zannediyorum ki; memleketimizin ve halkın

[265] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.11, s. 259–260.

vaziyetine ve idare ve fen memurlarımızın mahallindeki vukuf ve tecrübelerine muvafık bir şekildir. Maddeyi aynen kabul etmek en doğrudur. Heyet-i Celilemizden aynen kabulünü rica ediyoruz[266].

1 Mart 1341 (1925) Pazar

Konu: Bozok Mebusu Ahmet Hamdi Bey'in yüz elli kişilik liste mensuplarına dair kanun tasarısının derhal görüşülmesi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Reis Paşa Dahiliye Encümeni ile Adliye Encümeni arasında ufak bir nokta i nazar farkı var. Bendeniz Dahiliye Encümeninin kastettiği ve anladığı manayı izah edeceğim. Eski eserler soruldu. Bu adamların eski eserlerinin de tab ve tevzi edilmeyeceğini Münir Beyefendi izah buyurdular. Halbuki Dahiliye Encümeni bunu böyle anlamamıştır. Bu, bir mülkiyettir. Nasıl ki bir kısım mülkiyet sahipleri gittikten sonra burada tasfiyeye tabi tutuyoruz ve tasfiyeye tabi tutulduğu zaman da başkasına geçiyor ve vatandaşlar ondan istifade ediyor. Mülkiyet-i şahsiyesine malik bulunan bir adam kendisi gittikten sonra gayet kıymettar asarı burada kalmış ve farz edelim ki matbu nüshası bitmiş. Tekrar onun tab ve tevzii icap ediyor. Onun mesuliyetini burada bir zat deruhte ediyor, tab ettiriyor.'Bütün millet bundan istifade ediyor. Binaenaleyh onların memnuiyetine bir sebep yoktur. Ancak bir kısım muzır efkâr-ı havi neşriyatı, bu kanunun neşrinden sonra memleket dâhilinde intişarından zarar hâsıl olduğu için katiyetle ve mutlakıyetle hareket edeceğiz, tab ve tevzi ettirmeyeceğiz. Ancak sabıkan neşredilmiş birtakım asar vardır ki onlardan her an istifade etmek hakkını haiziz. Kendisi gitmiştir ve hakk-ı mülkiyetini burada bırakmıştır. Mesuliyetini herhangi bir zat deruhte ederek tab ve neşir edecek olursa bir mahzur yoktur. Dâhiliye Encümeninin anladığı mana budur*[267].

3 Mart 1341 (1925) Salı

Konu: İl Genel İdaresi Kanunu gereğince atama ve işten çıkarılmaları mahalli rüesa-yı memurine ait bulunan küçük sağlık memurlarının doğrudan doğruya bakanlıkça tayinleri için bir kararı yorumlama hakkında Başbakanlıktan gelen

---

[266] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "22 Şubat 1337 (1921) tarihli Yol Mükellefiyeti Kanunu" ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.11, s.334-347,361-368, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.12, s.14-25, 32-49, 108-114, 162-164, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.11, s.323-327.

[267] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.15, s. 66.

(3/365) numaralı tezkere ve tefsire gerek olmadığına dair İç İşleri encümeninin kararnamesine dair:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim, mesele hükümetin huzuruyla müzakere edilecek kadar mühim değildir. Küçük Sıhhiye memurları doğrudan doğruya en büyük mahalli mülkiye memuru tarafından mı tayin olunur, yoksa merkezden mi tayin olunur? Meselesidir. Bunu Encümen tetkik etti. Küçük Sıhhiye Memurları memleket dâhilinde ifa-yı vazife edecek memurlardır. Herhangi bir sâri hastalıktan naşi alelacele bir tarafa sevk edilecekleri halinde demek istiyorlar ki; Sıhhiye Vekâleti bu memurlarla alâkadar olsun, merkez, memleketin bilumum mesailini tetkik eder. Küçük sıhhiye memurları merkezden tayin edilecek olursa bu itibarla belki doğru olur. İdare-i umumiye-i vilayat kanununda sarahat vardır. Mezkûr kanunda ne gibi memurların merkezden tayin edileceği ve ne gibi memurların tayininin mahalline ait olduğu sarahaten zikredilmiştir. Bu doğrudan doğruya idare-i mahalliye-i vilâyat kanununun bir maddesinin tadilidir ki, hükümet bunu teklif etmiyor. Sıhhiye Vekâleti doğrudan doğruya bir tefsir istiyor. Tefsirinde arz ettiğim esbab-ı mucibesini göstererek, küçük sıhhiye memurlarının merkezden tayini lâzımdır, diyor. Hâlbuki mahallin ahval-i sıhhiyesinden en başta mülkiye memuru olan vali elbette en ziyade mesuldür ve o daha yakından tetkik ettiği ve ne gibi mesailde küçük sıhhiye memurlarının istihdamına lüzum vardır, hangi kazada onun vücuduna ihtiyaç vardır, bunu daha iyi bileceği cihetle, vali alakadar olduğu takdirde muamele daha katiyetle ve daha dürüst bir tarzda cereyan etmiş olur. Merkez alâkadar olduğu zaman da doğrudan doğruya merkezle muhaberesi uzayacak, zaman geçecek ve valinin mesuliyeti dâhilinde olan bir işe merkezin karışması işleri teşviş edecektir. Binaenaleyh tefsire mahal yoktur, idare-i mahalliye-i vilâyat kanunu sarihtir. İdare-i Vilâyat Kanununun sarahati dâhilinde muamele ifa edilsin diyoruz ve heyet-i âliyenize arz ediyoruz. Mesele bundan ibarettir*(Muvafık sesleri)[268].

3 Mart 1341 (1925) Salı

Konu:Denizli Mebusu Yusuf ve Necip Ali Beylerin; geçen sene İç İşleri Encümenine havale edilen ve göçebe aşiretlerin iskânına dair olan (2/61) numaralı kanun teklifi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY

[268]Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.15, s. 105.

(Kayseri) - *Denizli mebusları Yusuf ve Necip Ali Beylerin geçen sene bulundukları mıntıkadaki aşairin iskânı hakkında bir teklifi kanunileri vardı. Bu sene iptidasında teklifleri Dahiliye Encümeninde tetkik edildi. O sırada Dahiliye Vekili Beyefendi de Encümende hazır bulunuyorlardı. Mesele mühimdir. Memleketin yalnız bir noktasında değil, birçok aksamında aşair vardır. Bundan başka kışlağa, yaylaya giden muhacirler vardır. Bunlar hakkında memleketin vaziyeti içtimaiyesine nazaran esaslı bir teklif olmak üzere tetkikatta bulunduklarını söylediler. Buna istinaden bu teklifi tehir ettik. Arkadaşlarımız; tekliflerinin, üç aydan fazla Encümende kaldığından nizamname-i dâhilinin madde-i mahsusasına tevfikan Encümenden celbiyle Heyet-i Umumiyede müzakeresini teklif ediyorlar. Hâlbuki bu muamelât mütekaddimeden malumatları olmadığı için arz ediyor ve Dâhiliye Vekâletinin nazar-ı dikkatini celp ediyoruz. Hazırladıkları layihayı biran evvel verecek olurlarsa, Heyet-i Umumiyesiyle birlikte müzakere edeceğiz, bir layiha tanzim edip heyet-i celileye takdim edeceğiz. Bunu Heyeti Celilelerine arz etmek ve arkadaşları haberdar etmek üzere bu kadar malûmat vermeyi muvafık buldum*[269].

15 Mart 1341 (1925) Pazar

Konu: Demir ve kömür madenlerini işletmek ve dört senede sarf edilmek üzere Ticaret Bakanlığına on sekiz milyon lira ödenek ödenmesine dair (1/828) numaralı kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Demir madenlerinin iktisadi, siyasi, askeri çok ehemmiyeti ve bir çok faydaları vardır. Memleketin aksamı muhtelifsinde şüphesiz bir çok demir madenleri vardır. Bu kanunda tahsis vardır, Karadeniz sahili gösteriliyor. Halbuki, ateyen daha mühim daha iktisadi şekilde istifade edilebilecek madenler. vardır. Onun için hükümet bu nokta-i nazardan, bunları tamamıyla düşünmüş müdür? Hükümet bunların tetkikatını tamamıyla yapmış mıdır? Bu kanunu çıkardıktan sonra tetkikat yapacak mıdır? Bir taraftan tetkikat yapıyor, öbür taraftan da tahsis ediyor. Bendenize kalırsa şimdiden böyle tahsis edilmesi doğru değildir. Tetkikat lâzım ve bu tamamen yapılmalıdır. Bu yapıldıktan sonra her şeraiti haiz olan yeri tayin etmeli.*

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) - *Efendim, demir madeni kömürle beraber gider. Ya demiri kömürün yanına götüreceksiniz. Bunun ikisinin bir arada bulunmasına imkan yoktur. Memlekette demir izabe edebilecek kabiliyette kömür*

[269] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.15, s. 106.

ancak Kastamonu Vilâyetine tabi Daday, Cide .ve Söğütözü havalisinde bulunmuştur. Onun için demiri mutlaka kömürün yanma getirmek mecburiyeti vardır. Fabrikayı da. kömürün yanında yapmak lâzımdır.Diğer demir madenlerine gelince: Meselâ Kayseri'de bulunan Feraşe madenini de keşfettirdik, mütehassıs oraya gitti, günlerce kaldı.Orada da tetkikat yaptı. Karahisar'ın yanında vardır. Orada da tetkikat yapmıştır. On beş mahalde yapılmıştır. Arz ettiğim gibi iktisadi cihetleri tetkik edilerek ahval-i adliyede işleyecek kısım ayrılmıştır.. Ahval-i fevkaladede memleket dahilinde işletilipte cevheri nakledilmek iç in Kayseri gibi, Karahisar gibi yerler de nazar-ı dikkate alınmıştır. Yani tahsisi bundan dolayıdır. Fabrika her halde kömürün yanında olacaktır. Bunun başka yerde işlemesine imkân yoktur.Bilhassa memleket dahilinde uzak mesafelerde beş, altı yüz kilometre mesafelerden demiri Kömürün yanına götürüpte orada demiri izabe edip ondan cevher çıkarmak doğru değildir. Fakat ahval-i fevkalâde olursa tabii fiyat nazar-ı itibara alınmaz. Her ne olursa olsun fabrikanın işlemesi lâzımdır. Binaenaleyh uzak yerlerdekilerini iktisat kavaidini nazar-ı itibara almaksızın işletmek mecburiyeti hasıl olduğu takdirde demir kömürün başına uzak mesafeden götürülecektir. Fakat alelâdezamanlarda iktisadi hareket edilecek ve yakın bulunan mahallerden götürülecektir. Yani tespit edilecek şey, kömürün yanında fabrikaların yapılmasıdır. Diğer demir madenlerinin hepsinden istifade etmek zaruridir.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Vekil Beyefendi, Kayseri'deki Feraşe madenlerinden bahsettiler. Pek doğrudur. Şunu arz etmek isterim ki Feraşe kömür madenlerinin yanında demir madenlerini tetkik etmişler; Kömür madenlerini tetkik etmedikleri anlaşılıyor. Binaenaleyh oradaki bu madenleri de tetkik eder, derecesini ayırır, belki daha ziyade iyi bir şekil bulmak kabildir*[270].

17 Mart 1341 (1925) Salı

Konu: Ticaret Bakanlığının 1341 (1925) senesi bütçesi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, 15 Mart 1341 Pazar günkü içtimaımızda malûm-u âliniz Ankara şehrine ilâve olunacak Yenimahalle hakkında bir istimlâk kanunu müzakere ve kabul etmiş idik. Bugün o içtimanın zaptı çıktı, okudum. Biraz acele çıktı, ufak bazı hatalar vardır. Tashih ettiğimiz bazı fıkralar arasında zaptı mütalâa ederken, birkaç hata olduğunu gördüm. Bu suretle tatbikatta da ihtimal ki müşkülat-ı mucip olacaktır. Ona*

[270] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.23, s. 170-171.

mahal kalmamak için müsaade buyurursanız bir iki fıkrası vardır, arz edeyim, üçüncü maddede. (Konuyla ilgili mi sesleri)

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Vekil Beyefendi bu fasıl dolayısıyla vekâletin mühim bir noktaya nazar-ı dikkatini celb etmek istiyorum. Memleketin birçok aksamında gayet müfit madenlerimiz vardır. Bu madenler çok zengindir. Bunların keşfedilmesi lazımdır. Ez-cümle Kayseri Vilayetinin Develi kazası dahilinde Frahşe Demir Madeni vardır ki, vasi ve çok zengin miktarda demi havzasını ihtiva ediyor. Geçen sene vekâlet-i celilelerinden oraya mühendis gitti, keşfiyat yaptı. Keşfinin iyi bir netice verdiğini zannediyorum, mesmuatım öyledir. Malûm-u âliniz şimdi o tarafa şimendifer de yapılıyor. Bu madenler üzerine müspet sermaye konur ve madenlerde işletilirse zannederim, buraların ve memleketin serveti artmış olacaktır. Ve memleket için lâzımı olan servet ve varidatı kısmen bu madenlerden istihsâl etmek mümkün olacaktır. Ayrıca sanayiye doğru giderken, memleket mühim miktarda demir ihtiyacını bu madenlerden temin edeceğiz. İkinci defa arz ediyorum ve vekâletin nazar-ı dikkatini celb ederim Be-tahsis bu madenlerden müspet sahada, amelî sahada herhalde istifade etmek çarelerini bulsunlar ve bulalım*[271].

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Efendim! Üçüncü maddesinde (Şehremanetince esbab-ı ânifeden dolayı istimlâk icrası Dahiliye Vekaletinden menafi-i umumiye kararı istihsa1ine vabestedir. İstimlâk edilecek tarla ve arazi sahiplerine Şehremanetince lüzum-u ferağı natık ihbarname tebliğ olunur. "Tarihi tebliğden itibaren bir hafta zarfında ferağ itasından imtina edenlerin veyahut davet-i vakıaya icâbet etmeyenlerin arazisi" denildikten sonra, (tadil görmeyen araziden ise 331 senesi) deniliyor ki, burada (Tadil görmeyen araziden ise) fıkrası fazla bir fıkradır. Tadil görmeyen diyoruz, sonra da 1331 senesi diyoruz. Bunların ikisi bir araya geldiği zaman bir mana çıkmıyor, Binaenaleyh buradaki (tadil görmeyen araziden ise) fıkrası fazladır, tayy-ı iktiza eder. Zaptın bu suretle tashihi iktiza ediyor.Bir de ikinci maddede (birinci madde mucibince istimlâk edilecek yerler için ,rayic-i hazıra göre tadil görmeyen 1331 senesi) deniliyor ki, keza okuduğum maddeye nazaran burada (rayici hazıra göre tadil görmeyen) Burada 1340 senesi deniliyor, yanlıştır. 1331 olacaktır. Bu suretle tashihini teklif ediyorum. Bunu arz etmek için söz almıştım*[272].

---

[271] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.15, s. 540.
[272] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.15, s. 550.

8 Nisan 1341 (1925)

Konu: 1341 (1925) senesi bütçesinde üçüncü içtima senesi ödeneğinden, arzu eden azalara, Divan Başkanlığınca kararlaştırılacak miktarda avans ödenmesine dair Kângırı Mebusu Talât Bey ve arkadaşlarının önergesi hakkında:

MUHTAR BEY (Trabzon) – *Efendim en evvelâ bu meselenin celse-i hafiyede müzakeresini anlamıyorum. Yani doğrusu bu hafi celsede böyle bir mesele karşısında bulunacağımızı bilmiyordum. Bazı arkadaşlar için mazbatalar var; onları çıkarmak için hafi celse akdedelim dedik. O suretle celse-i hafiyeyi kabul ettik. Onlar müzakere edilir edilmez arkasından tahsisatımıza müteallik bir şeyi gümrükten mal kaçırır gibi bir şey yapıyoruz.(Gürültüler)*

TALÂT BEY (Ardahan) - *Bir cinayet değildir ya?*

RAGIP BEY (Kütahya) – *Gümrükten mal kaçırır demek nedir? Böyle namünasip tabirat kullanmayınız rica ederim.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Allah kerimdir. Ne olursa olsun veyahut bu şu demektir ki, mutlaka bizim tahsisatımız gelecek sene bir misline iki misline çıkarılacaktır. Sonra, bendeniz düşünüyorum buna imkân var mıdır? Eğer buna imkân görse idim alırdım. Tahsisatımızı gerek seneye ilâve ederiz, zammederiz, geçiniriz. Fakat efendiler, milletin heyet-i umumiyesine ve Muvazene-i Umumiye Kanununa ve bütün teşkilâtımıza nazaran zannediyor musunuz ki, bu bir sene zarfında fevka'l- mutad, fevkâ'l- memul bir inkişaf olacaktır, milletimiz servettar olacaktır, hazineler dolacaktır, istihsalâtımız artacaktır. Hülâsa zannediyor muyuz ki, bu bir sene zarfında bu seneden fevkalâde bir seneye gireceğiz. Buna ihtimal olmadığı için gelecek sene yine aynı tahsisatımızla geçinmek mecburiyetindeyiz. Şu halde ne olur vaziyetimiz? Şimdiden gelecek senenin tahsisatını aldık. Teşrin-i Sani'de buraya geldik. Bize kalan nihayet iki bin lira kadar bir paradır. O para ile bir sene geçineceğiz. Şu halde eğer arkadaşlar şimdi ıstırap çekiyorsa o vakit daha büyük ıstırap çekeceklerdir.*

Daha ziyade müşkülâta maruz kalacaklardır. Velhasıl hangi taraftan düşünecek olursak şimdiden âdeta bir nevi miras yediciliktir. Hatta bir nevi düşüncesizliktir. Binaenaleyh bendeniz bunu düşünmemiz katiyen doğru değildir diyorum. Yalnız efendiler; bizi düşünmeyiniz Ankara'nın bütün memurlarını da düşününüz. Ankara yalnız 287 mebustan ibaret değildir. Bütün memurlar vardır. Eğer nispet edecek olursak onların maaşı ile bizim tahsisatımız arasındaki fark herhalde aleyhimizde değil, lehimizdedir. Binaenaleyh zaten bazı mesailde dolayısıyla Büyük Millet Meclisini küçüklüğe sevk

eden böyle işlerden ve hareketlerden tevakki edelim. Çok rica ederim, böyle bir takriri kabul etmeyelim. Her ne kadar Ankara'nın hayat pahalılığı karşısında bazı arkadaşlarımız ızdıraba , fedakârlığa katlanıyorlarsa da rica ederim biraz daha fedakârlığa katlansınlar. Herhalde memleketimizin heyet-i umumiyesi itibariyle bunun iyi netice vermeyeceğini zannediyorum. Binaenaleyh takririn reddolunmasını teklif ediyorum (Müzakere kâfidir sesleri)[273].

12 Nisan 1341 (1925) Pazar

Konu: Burdur Mebusu Hüseyin Baki Bey'in; Belediye Kanununun bazı maddelerinin tefsirine dair (4/256) numaralı önergesi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim; mazbatamızda da arz ve izah olunduğu veçhile meseleyi bir defa da bendeniz kısaca arz edeceğim.*

Belediye azalığına intihap edilen yekdiğerine karabet ve sıhriyetleri olduğunda, her ikisi aynı zamanda belediye azalığı edemeyeceklerdir. Bu muhtelifünfih değildir, katidir. Şûra-yı Devletin buna dair kararı, tefsiri vardır. Ancak bu iki zat aynı zamanda içtima edemediğine nazaran bunlardan birisi namzet kalır, diğeri belediye azalığında vazifeye bilfiil iştirak eder. Herhangi bir zaman geçtikten sonra belediye azalığında bulunan zat vefat veya istifa ederse hariçte namzet aza meyanında bulunan zat gelebilecek midir, gelemeyecek midir? Meselenin ihtilâflı olan ciheti budur. Bu hususta Dahiliye Encümeninin ekseriyeti "Mademki intihap zamanında kazandığı halde aynı zamanda belediye azalığına gelemiyor ve gelememesine de karabet ve sıhriyeti manidir. Binaenaleyh azalıktan sakıt olduğu gibi namzetlikte de sükût eder ve bir daha o zat mülâzım aza meyanında bulunmadığı için belediye azalığına gelemez" ekseriyetin nutka-i nazarı budur. Bendeniz akalliyete dahilim. Nokta-i nazarımız şudur. " Belediye azalığına gelememesi meselesi karabet ve sıhriyeti olmasıdır. Bu bir manidir. Mani zail oluncaya kadar o zat belediye azalığına gelemez ise de, mademki karabet ve sıhriyeti bulunan, belediye azalığında bilfiil ifa-yı vazife eden, zat istifa veya vefat etmiştir, mani zail olduğu zaman memnuun avdet etmesi kaidesine binaen namzet aza meyanında bulunan zatın belediye azalığına gelmesi muvafıktır" şeklindedir. Binaenaleyh Heyet-i Celileniz hakemdir. Akalliyetin ekseriyetin kararından hangisini kabul buyuracak olursanız ona göre amel edilecektir[274].

---

[273] Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre II, C.4., s. 522-523.
[274] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.17., s. 257.

12 Nisan 1341 (1925) Pazar

Konu: Gaziantep Mebusu Ahmet Remzi Bey ve arkadaşlarının ; 28 Şubat 1340 tarihli İlköğretim Kanununun tefsiri ile ilgili (4/203) numaralı önergesi ile Kastamonu Mebusu Hâlit Bey'in aynı kanunun birici maddesinin tadiline dair (2/360) numaralı kanun teklifi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim; Encümende (ilk tedrisat müfettişleri) cümlesini kabul ediyor. Tedrisat-ı İptidaiye müfettişleri maaş ve masraflarının da masarif-i daime arasında bulunması zaruridir. Binaenaleyh Encümen de kabul ediyor efendim*[275].

19 Nisan 1341 (1925) Pazar

Konu: Giresun Mebusu Hakkı Tarık Beyin; Memurların Mahkeme Heyetleri ve Encümenleri ile ilgili (3/421) ve (3/422) numaralı tezkeresi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Müsaade buyurursanız izah edeyim. Efendim, Hakkı Tarık Beyefendinin Encümene muhavvel takrirlerinde de bu cihet mevzubahis edilmiştir. Heyete ve Encümene taallûk eden kanunun müzakeresinde bu cihet mevzubahis olmuştur. Millet Meclisi müstemiren devam ettiği için Şûra-yı Devletin, memurin muhakematına ait vezaifinden maada hususatın Büyük Millet Meclisinde tezekkür edilmesi nazar-ı itibara alınarak, ancak memurin muhakematına ait hususat memurin muhakemat heyet ve encümenine verilmiştir. Bugünkü Teşkilât-ı Esasiyemiz mucibince de hükmen Büyük Millet Meclisinin müstemifen devam etmesi itibariyle bunun memurin-i muhakemat heyet veya encümenine verilmesi doğru değildir. Binaenaleyh Encümen bunu kabul etmemiştir. Kanun yine eski kanundur. Bu, onu muadil bir maddedir. Aynen kabulünü encümen muvafık görmüştür. Bu başka bir meseledir. Şayet bu teklifin kabulü istilzam ediliyorsa, esasın tadili iktiza ediyor demektir. Yine baştan müzakeresi lâzımdır. Fakat bendenizce Şura-yı Devletin vaziyet-i mahsusası ile heyete verilmesi doğru değildir. Ergeç Şura-yı Devlet Kanunu çıkacaktır. Bugünkü vaziyet muvakkattir, müstacel bir şekil kabul ediliyor. Fakat atiyen herhalde Şûra-yı Devlet teşkil edilecektir. Şûra-yı Devletin vaziyeti mahsusasıyla onun haiz olacağı hukuk ve salâhiyeti de kanunla tespit edilerek icab-ı maslahat temin edilecektir*[276].

---

[275] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Okul Vergisi Kanunu**"** ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.17, s. 264-277.

[276] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.18, s. 187.

19 Nisan 1341 (1925) Pazar

Konu: Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Bey'in; Türkiye'ye ithal olunan yabancı halılarından alınmakta olan on iki kat verginin beş kata indirilmesine dair (2/358) numaralı kanun teklifi hakkında:

REİS – *Ruznameye alıyoruz.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim, müsaade buyurulursa bir şey arz edeceğim. Bu kanun bir maddelik bir tekliftir. Kabul edilecek olursa memleket yevmi mühim miktarda para kazanacaktır. Bu kanunun müzakeresi teehhür ederse transit muamelesi İstanbul'da Pire'ye intikal edecektir. Binaenaleyh tercihen ve derhal müzakeresini istirham ederim.*

REİS – *Efendim; mazbatada müstaceliyet teklifi yoktur. Zat-ı âliniz Encümen namına mı söylüyorsunuz?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Hayır Efendim; Encümen müstaceliyeti mazbataya dercetmeye zuhul etmiş. Bendeniz teklif sahibiyim. Müstaceliyetini teklif ediyorum.* (Reye sesleri)

RAHMİ BEY (İzmir) – *Encümen namına müstaceliyet teklifine iştirak ediyorum.*

REİS – *Zat-ı âlinizin tahriren müstaceliyet teklifi vermeniz icap ederdi. Fakat Encümen de müstaceliyet teklifine iştirak ettiği için, reye vaz edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın… Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın…Müstacelen ve derhal müzakeresi kabul edilmiştir*[277].

22 Nisan 1341 (1925) Çarşamba

Konu: Saruhan Mebusu Mustafa Fevzi Efendi ve on iki arkadaşının; memleketteki yanık yerlerin imarı için bir banka kurulmasına dair (2/451) numaralı kanun teklifi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim; muhterem Vasıf Beyefendi, arkadaşımız buyurdular ki, memleketin umumi ihtiyacı kefalet-i umumiye altında temin edilmelidir. Hakikaten bu pek doğrudur. İşte buna binaendir ki, kanun bu şekilde çıktığı vakit memleketin umumi ihtiyacı umumun iştirakiyle temin edilmiş olmalıdır. Yalnız yanık yerler orası değildir. Memleketin şarkına gidiniz, Anadolu'nun vasatına gidiniz, Şarkî Cenubisine gidiniz, her taraf Harb-İ Umumiden beri öyle tahribat, öyle zayiata uğramış ki, kanunda mevzubahis olan yerlerde hiç farkı yoktur. Fazla olarak o tahribata*

[277] Ahmet Hilmi Kalaç'ın " Türkiye'ye ithal olunan yabancı halılardan alınan vergiler" ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.18, s. 157, 168-177.

uğrayan evlerin sahipleri Galiçya cephelerinde, Erzurum dağlarında, Irak çöllerinde vazife-i askeriyesini ifa için çalışırken diğer taraftan hükümet gördüğü lüzum üzerine cadde yapacağım, hapishane yapacağım , mektep yapacağım demiş ve herhangi bir ihtiyaç dolayısıyla evini almış ve o zaman kendisine elde bulunan emval-i metrûkeden bir ev tahsis etmişti. Fakat efendiler zaman geçmiştir, mütareke zamanı olmuştur, vazife-i askeriyesini yapan adamın zavallı bikes kalan çocuğu kolundan tutup harice atılmıştır. Halâ açıkta bulunuyorlar. Rica ederim, bir tarafta muhtacın ihtiyacı varken, diğer taraftan milletin bir kısmına elinde bir arsası, ufak bir hanesi varsa, bu kanun çıktıktan sonra: (efendi! Senin burada oturmaya hakkın yoktur, çıkacaksın, satacağız) demek doğru olamaz. İşte bu kanunlar; bu şekilde çıkacak olursa sırf bir tarafın imarını düşünmüş ve diğer cihetin imarını unutmuş ve ihmal etmiş oluruz ve bu suretle ne adaletin esasını temin ve ne de muhtelif memleketlerin ihtiyacını temin etmiş olmayız. Bu itibarla bu kanunun bendenizce reddi lâzım gelir. Ancak arz ettiğim gibi bu kanun teadül esası gözetilerek tadil ve tashih edilirse her tarafı memnun etmiş oluruz. Aksi taktirde daha ziyade âdem-i hoşnudiyi tevlit eder. Bu itibarla doğru bir şey olmaz. Onun için reddini teklif ediyorum (Müzakere kâfi sesleri)[278] .

22 Nisan 1341 (1925) Çarşamba

Konu: İzmir Mebusu Mustafa Bey ve arkadaşlarının bina ve yapılar kanununun 20, 21, 22, 23, 24, 25 numaralı değişikliği ile ilgili (2/458) numaralı kanun teklifi hakkında:

Madde12- Tarla addolunan mahallerde muabit ve mekâtip vesair gûna müessesat-ı umumiye ve resmiye inşasına lüzum bulunup bulunmadığı ve lüzum varsa bunların mahalleri ve sahaları mahallî cemiyet-i umumiye-i belediyesince kararlaştırılır. Ancak idare-i hususiyeye taalluk eden tesisat ve inşaatın müzakeratında meclis-i umumiye-i belediyeye, encümen mevcut ise encümen azasından ikisi, değilse mahallî cemiyet-i umumiye azası dahil olur. Nahiyelerde cemiyet-i umumiye-i belediye kararı ile iktifa edilir. Bu gibi tesisat hangi idareye müteallik arsa bedelleri o daire tarafından tesviye olunur ve arsa bedelleri istimlâk kararnamesine tevfikan takdir olunur.

Bedel-i mukadderin bonolarla tesviyesi de caizdir. Ancak arsaların müşterilerine teslimi behemehal bedelinin berveçhi peşin tesviyesine mütevakkıftır.

---

[278] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.18, s. 435.

DAHİLİYE ENCÜMENİ NAMINA AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim; bu madde de tashihi iktiza eden bazı kelimeler vardır ki, oldukça mühimdir. Maddede: (Tarla addolunan mahallerde muabit ve mekâtip vesair gûna müessesat-ı umumiye ve resmiye inşasına lüzum bulunup bulunmadığı ve lüzum varsa bunların mahalleri ve sahaları mahallî cemiyet-i umumiye-i belediyesince kararlaştırılır. Ancak idare-i hususiyeye taalluk eden tesisat ve inşaatın (müzakeratında) denildikten sonra yukarıda (cemiyet-i umumiye-i belediye) denilmiş, burada (meclis-i umumi-i belediye) deniliyor. Bu da (cemiyet-i umumiye-i belediye) olacaktır. Yani (müzakeratında cemiyet-i umumiye-i belediyeye, encümen mevcutsa encümen azasından - burada (ikisi) kelimesi zaittir onu çıkarıyoruz- değilse mahallî meclis-i umumi azasından ikisi dahil olur,şeklinde olmalıdır*[279].

3 Kânunusani (Ocak) 1926 Pazartesi

Konu: Avukatlık Kanununun 4. maddesine nazaran Belediye Reislerinin avukatlık etmelerinin caiz olup olmadığının izahı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)– *Evvelâ, İsmet Beyin şekil hakkındaki itirazlarına cevap vereceğim. Filvaki şekl-i tefsiri biraz tavzih etmek lazımdır. Bunun için biraz daha eski misalleri aramak lâzımdır. Vaktiyle Şûra-yı devletin olduğu zamanda tefsir şekilleri vardı. Onlar ayrıca fıkra-i tefsiriye yaparlar. Meseleyi bizatihi doğrudan doğruya tadil eder, esbab-ı mucibesiyle tefsiriye ne ise onu dermeyan ederler. Mazbata halinde çıkarırlardı ve Büyük Millet Meclisinin de ilk defalarda tefsiri aynı surette idi.*

Evvelki tefsirlerimizi der-hatır buyururlarsa tefsirlerimiz daima mazbata halinde yapılmıştır. Kanunların mukayesesi yapılmıştır. Neticesi yine ayrı bir fıkra i ilave edilmek şartıyla yapılmıştır. Fakat yine zannediyorum ki, arkadaşların dermeyan ettiği lüzum üzerine böyle bir mazbata halinde meseleyi derhal kavramak, ihata etmek mümkün olmayacaktır. Bir fıkra yapılsın, kanunlar nasıl ki bir fıkra halindedir Tefsirler de bir fıkra halinde yapılsın denildi, Meclis-i Âli kabul etti. Ondan sonra tefsirleri fıkra halinde çıkarmak teamül oldu. Asıl mesele bunları tafsil eden fıkradır. Her ne ise. Buna binaendir ki, biz de mazbatamızda lazım gelen tafsilatı verdikten sonra asıl meseleyi halledecek noktasını kısaca: Belediye reisleri riyasetleri müddetince avukatlıkla iştigal edemezler dedik ve bu suretle Meclis-i Âlinin tuttuğu teamül ve gösterdiği arzuya muvafık harekette bulunduğumuzu zannediyorum. İsmet Beyefendi esas hakkında

[279] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.18, s. 458.

mütalaada bulunmadılar. Şekil hakkındaki mütalaalarına cevap verdikten sonra muhterem Musa Kazım Beyin esas mesele hakkındaki itirazlarına arz-ı cevap edeceğim. Azalıkla riyasetin farklı olmadığını söylediler. Rica ederim, Belediye azalığıyla riyasetinin ne kadar farkı vardır? Âza haftada iki saat gelir veyahut da gelmez, nihayet intihap edilir, onun bir azalık sıfatı vardır. Nihayet reyini verir. Meclis içtima edeceği zamanlarda gelir, reyini verir. Halbuki Belediye reisleri bütün belediyeye taalluk eden kanunların icrasına amil ve salahiyettar, hükümetle millet arasında belediye işlerinden naşi mutavassıt, memleketin münevver bir ferdi ve bundan maada daima hükümetle halk arasında her hangi mesailin halli ve icrası dolayısıyla vazifesinin başında bulunması lâzım gelen zattır. Yalnız Dahiliye Encümeninin mazbatasında bir şey iki defa tekrar edilmiştir, Tesir ve teessür ki bir kısım arkadaşlar şekl-i tahriri itibariyle ona itiraz etmişlerdir. (Her gûna tesir ve teessür) halbuki teessür kalkmış tesir oradan iki defa yazılmış. Arkadaşlar o noktadan bir mana çıkarıyor. Halbuki demiyoruz ki, mahkemeye tesir eder. Tesir deyince Belediye reisi mahkemeye tesir edemez, Elbette Cumhuriyetin adliyesi, Cumhuriyetin mahkemesi tamamıyla tesirden fariğdir. Onlar bi-taraftır. Onlar kanun hükmüne göre hareket ederler, bunu kabul etmekle beraber onlar da insandır elbette melek değildirler ya... Belediye reisleri vazife ve salâhiyet itibariyle memleketin elektriğine, tenviratına, suyuna hakim, memleketin şusuna hakim, busuna hakim. Ona bunları kanun bahşetmiştir. Onun şahsı değildir. O da bir ferttir. Fakat kanun verdiği salâhiyetlerin icrasına geçtiği zaman tesir ye teessürden hali değildir. Etrafımdaki yapacağı işler ve muhiti itibariyle tesir ve teessürden hali olamaz. Binaenaleyh Dahiliye Encümeninin mazbatasında ifade ettiği bu noktayı kürsü-i âliden tekrar arz etmekte hiç bir mahzur görmemekteyiz.Belediye reisleri riyaset vazifesinde bulundukları zamanlarda İcra ettiği vazife ve millete izafe ederek yapmış olduğu vazife itibariyle tesir ve teessürden hali değildir. Avukatlık Kanununun dördüncü maddesinde deniyor ki, (Meclis-i resmiye müntahap azalıkları ile bilumum müessesat-ı bahriye ve maliye ve ticariye heyet-i idare ve mecalis-i ilmiye azalıklarından devair-i resmiye dava vekâletinden ve Darü'l- Fünun ve Mekâtib-i Âliye müderris ve muallimliği ile i Mekâtib-i saire hukuk ve iktisat ve içtimaiyat muallimliklerinden maada hiç bir hizmet ve sanat avukatlıkla içtima edemez) işte şu maddesinde Belediye azlığı ile Belediye reisliği beraber midir, değil midir? Burada pekâlâ diyebilirdi ki, beraber değildir. O vakit vazı-ı kanunun derhal hatırına gelebilirdi ki Belediye reisleri de avukatlık edebilirler. Burada tadat ettiğimiz şeyler

tetkik buyurulduğu takdirde öyle sıfatları, öyle hizmetleri almıştır ki, vazı-ı kanun, mesela Hukuk müderrislerini almış; onun serveti, sermayesi sırf ilmidir. İlmini dava vekâleti sıfatıyla icra ve ifa edebilir. Belediye azasının sıfatı resmiyesi, müntahap aza olmaktan başka hiç bir şey değildir. Binaenaleyh onun da dava vekâleti icra etmesinde mahzur yoktur demiş ve kabul etmiştir. Sonra tadat ediyor. Mekâtib-i Âliye müderrisliği, hukuk müderrisliği, iktisat ve içtimaiyat muallimliği ve saire, bunları da tadat ediyor. Bunlar belediye işlerine teşbih edilecek iş görebiliyorlar mı? Hatta belediye işlerinden ikinci veya üçüncü derecede sahib-i salahiyet bir zat olsun da ona dava vekâleti salâhiyeti verilsin hepsini tadat etti. Memleketteki bitaraflığı, muhit-i içtimaiyesinde hiç bir şeye tesir yapmayacak,o avukatlık yapacak şu sanatı vardır. O sanatı mani değildir. Binaenaleyh mahzur yoktur. Vazı-ı kanun bunu kabul etmiştir. Şu sarahat karşısında belediye işleri yok, azalık var. Fakat belediye reisleri de müntahap azadır. Ve asıl olan azalıktır. Yalnız riyasete geldiği vakit riyaset sıfatı üzerinde bulunduğu zamanlarda, sarahat-ı kâmile vardır, avukatlık edemez. Şu halde Dahiliye Encümeninin nokta-i nazarı pek musiptir. Ve fıkra-i tefsiriyede Büyük Millet Meclisinin tuttuğu teamüle muvafıktır. Böyle kısa. bir fıkra halinde çıkmıştır. Böyle kabul edilmesi lâzımdır. Şayet bundan sonra bir karar ittihaz buyurursanız, şu şekilde olacaktır diye; elbette Dahiliye Encümeninin ona tebaiyet eder. Bundan sonra tefsirlerini o şekilde çıkarır.

İSMET BEY (Çorum) - *Şu halde, Dahiliye Encümeni, Belediye reisliğini avukatlıkla kabil-i içtima olmayan bir sıfat ve sanat mı telâkki ediyor? Hukuk ,bu hukuktur. Maziye, müstakbele, hale ait olarak vermek... Tesir ve teessür esbab-ı mucibedir, yoksa tea-mülden bahsetmedik.*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Vasıl olmak istediğimiz netice şudur: Belediye reisleri avukatlık edebilir mi, edemezler mi? Belediye reisleri avukatlık edemezler*[280].

18 Kasım 1926 Perşembe

Konu: Hafta Tatili münasebetiyle Cuma günleri açık bulundurulması serbest olan müesseseler arasına doktor muayenehanelerinde katılması hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, mazbatanın tab'ında bir zuhul vardır. Bir fıkrayı tabetmemişler. Mazbatamızın sonunda onu ilâve etmiştik. Sıhhat-i umumiye ile alâkadardır. Etıbba ve diş muayenehaneleri de ilâve edilecek. Bu kelimeler mazbatamızın aslında vardır. Fakat mazbata tabedilmemiştir.*

[280] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.28, s. 248-249.

REİS – *Efendim, madde-i kanuniye tadil şeklinde getirirsiniz, reye koyarım. Başka çare yoktur.*

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Efendim, Reis Bey, lütfen Meclisin matbaasına hâkim olsunlar. Bizim mazbatamızın aslında vardır. Matbaada tab edilmediği için Dahiliye Encümeni ne yapsın? Matbaa müdürünü celp etsinler, mazbatamızı lütfen görsünler*[281].

22 Teşrinisani (Kasım) 1926 Pazartesi

Konu: Ankara Belediyesi seçimlerinin kaç seneden ibaret bulunduğunun ve Memurlar Kanununa nazaran, belediyelerdeki memur âzaların âzalık sıfatlarının seçim dönemi sonuna kadar devam edip etmeyeceğinin tefsiri ile ilgili (2/754) numaralı Başbakanlık tezkeresi ve İç İşleri Encümeninin kararnamesi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, Dahiliye Encümeninin istinat ettiği madde katiyetle memurların her hangi bir cemiyette, komisyonda aza olamayacaklarını ifade etmiyorum, Meclis-i Âliden çıkmış bazı kanunlar vardır ki, onlar da katiyet vardır. Meselâ o kanunlardan birisinde deniliyor ki: Mebuslukla memurluk içtima edemez. Halbuki Memurîn Kanununun 47. maddesinde memurların herhangi komisyonda ve cemiyette âza olamayacaklarını ifade eden maddesini şimdi arz edeceğim. O sarahati ihtiva etmiyor. Bir diğer hükmü ihtiva eden o madde de; asaleten iki memuriyet bir zat uhdesinde içtima edemez. Diğer bir fıkrasında; muallimlik bundan müstesnadır, dedikten sonra memurlar, kanunları ve nizamnameleri mucibince tabiî azası bulunmadıkları Meclis heyet ve komisyonlara intihapla âza olamazlar diyor. Şimdi bunda katiyet yok, bir defa intihapla kaydını koymuş. Demiyor ki memurlar, kanunları ve nizamnameleri mucibince tabiî azası bulunmadıkları meclis ve heyette âza olamazlar. İntihapla âza olamazlar. İntihapla âza olamazlar denildiğinde, encümenin bundan anladığı manâ şu oluyor: Kanun çıktıktan sonra herhangi Belediye Meclisinde intihap yapılırken orada memur olan bir zat âza intihap edilemez. Fakat bir defa kanunun neşrinden evvel âza olmuş intihap yapılmış kanun çıktıktan sonra mademki olamaz kaydı vardır, intihap*

[281] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Hafta Tatili münasebetiyle Cuma günleri açık bulundurulması serbest olan müesseseler arasına doktor muayenehanelerinde katılması " ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.27, s. 66, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.27, s. 88-89, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.28, s. 10-12.

kelimesini kullanmıştır. Binaenaleyh onun müddeti bitinceye kadar tekrar intihap yapılamaz. Fakat müddet bittikten sonra mademki kanun menetmiştir, intihapla âza olamaz. Müddeti bitinceye kadar vazifesinde devam edebilir. Mesele bu suretle halledilir. Sonra hukukçuluk nazariyesi bunun bize geldiği zamanda – ki hafta içerisinde gelmiştir- bu zamana kadar belediye azaları intihap edilmiş ve içlerinde memurlar bulunmuştur. Kanunun neşri tarihinden evvel bunların şayet vazifesi sakıt olmuş farz edilecek olursa burada imza etmiş, rey vermiş, belediye âzası sıfatıyla görülmüş bir vazife vardır. Binaenaleyh bu zâtın orada gördüğü vazife ne olacaktır? O vakit bir teşevvüş de olmak ihtimali vardır. O teşevvüşten kurtarmak için mademki şimdi tefsire gelmiştir, biz de bu şekilde tefsir ediyoruz. Esasen müddetler bitiyor. Bizim bu tefsirimize bir şeyi kaybetmiş olmuyoruz. Fakat zevahiri de kurtarıyoruz ve kanunun " intihapla âza olamaz kayıtlarını bundan sonrası için kabul ediyoruz. Fakat şimdiye kadar geçen zaman için âza olmasında beis görmüyoruz. Mamafih hüküm Heyet-i Âlinizindir, nasıl tensip buyurursanız ona göre hareket edilecektir[282].

8 Kânunusani (Ocak) 1927 Cumartesi

Konu: Kocaeli Mebusu Saffet ve Kastamonu Mebusu Ali Nazmi Beylerin, memurlar kanununun 47. maddesine bir fıkra eklenmesi ile ilgili (21163) numaralı kanun teklifi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, imam ayrıdır. Heyet-i ihtiyariyeye aza olabilirler, Muhtar da olabilirler, fakat imam olamazlar*[283].

21 Mart 1927 Pazartesi

Konu: Binaların numaralanması ve sokaklara isim verilmesine dair (1/1077) numaralı kanun tasarısı hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ NAMINA AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, esasen belediye bu işle alâkadardır, belediye memurları vasıtasıyla bu iş intizamını alıyor. Bu işle bizzat alâkadar olan belediyelerdir. Binaenaleyh belediyelerin de dahil edilmesine lüzum yoktur* (Gürültüler)[284].

---

[282] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.27, s. 84-85.
[283] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.28, s. 295.
[284] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Binaların numaralanması ve sokaklara isim verilmesine dair (1/1077) numaralı kanun tasarısı**"** ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.30, s.184-192.

21 Mart 1927 Pazartesi

Konu: Tütün İdaresi kanununun 5. maddesinin tefsiri hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ NAMINA MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim, Encümen mazbatasında da arz olunduğu üzere Tütün İdare-i İnhisariyesi memurları, devlet memurları meyanında değildirler. Çünkü bunlar muvazene-i umumiyeden maaş almazlar, Memurin Kanununun tarif ettiği devlet memuru evsafı vardır ki, bu evsafı tütün idare-i inhisariyesi memurları taşımazlar, Binaenaleyh bunlar memurin-i devletten olamazlar. Binaena1eyh bu hüküm verildikten sonra bundan sonra bir kısım netice1er çıkıyor. O da şudur: Bunlar Meclis-i umumilere ve encümen-i daimilere aza olabilirler mi, olamazlar mı? Bunun tetkiki Dahiliye Encümeninin saha-i tetkiki dahilinde değildir. Şûrayı Devlete aittir. Şimdi de bu işlere Şûra-yı Devlet makamına kaim Memurin Muhakemat Heyeti bakıyor, Meclis-i Âli, İnhisar idaresi memurlarını memurîn-i devletten addetmediği zaman bir hüküm verilmiş olacaktır, bu karar Muhakemat Heyetine gittikten sonra Muhakemat Heyetli ona göre kendi hükmünü verecektir ve kendi nokta-i nazarını serd edecektir. Mazbatamız bundan ibarettir.*

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) - *Tütün inhisar idaresi müessesat-ı maliyemiz meyanında bulunduğuna ve umur-u maliyemize ait bir vazifeyi görmekte olduklarına göre bunlar memurin kanununun tarif ettiği memurin-i devletten madut değildir, fakat müstahdem muamelesi yapılabilir mi, yapılamaz mı? Yani Memurin Kanununda müstahdemlerin de bir tarifi vardır, onların da bir hakkı vardır.*

DAHİLİYE ENCÜMENİ NAMINA AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Bunlar muvazene-yi umumiyeden maaş alamazlar. Binaenaleyh memurin kanununun tarif ettiği memur ve müstahdem sıfatını haiz değildirler. Ayrıca hususî bir müessesedir. Öyle hususî müessesedir ki meselâ herhangi bir şirket, herhangi hususî müessesat gibi addedildiği için memurin kanununun tarif ettiği evsafa haiz değildirler.*

REİS – *Efendim, Dahiliye Encümeni ilk fıkrasında Memurin Muhakemat Kanununa tevfikan muhakeme edilmelerini istisnai bir mesele addedip bu, memurin-i devletten addolunmalarını icap etmez diyor.*

DAHİLİYE ENCÜMENİ NAMINA AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim, mazbatamız oldukça vazıhtır. Diyoruz ki, idare-i inhisariye memurları memurin-i devletten madut değildir. Esbab-ı mucibesi de şudur: Bunlar muvazene-i umumiyeden maaş almazlar. Memurin-i devlettendir. Dediğimiz zaman tabii bir müstenit ileyhimiz*

olacaktır. Memurin-i devletin tabii olduğu Memurin Kanunu vardır. Onun, memuru tarif eden, memurin-i devletin ne gibi sıfat ve evsafı haliz olması lazım geldiğini gösteren maddesiyle Tütün İdare-i İnhisariye memurlarını karşılaştırdığımız zaman, memurlarda o evsafı görmüyoruz. Binaenaleyh memurin-i devletten değildir diyoruz. Buyurdular ki, bunlar muhakemat itibariyle istisnai muameleye tabidir, bunun zikrinde bir zehap vardır ki, Tütün İdare-i İnhisariyesi memurları muhakeme olundukları zaman, memurin-i devletin tabi olduğu gibi kanuna tabi oluyorlar ve o suretle muhakeme oluyorlar. Bunun da tetkikinde vasıl olduğumuz netice şu olmuştur ki, istisnai bir muameledir. Memurin Kanunundan daha çok zaman evvel çıkmış olan kanuna tebaan bu suretle bu yolda gidiyorlar.

Reji idaresi payidar olduğu bir zamanda her nasılsa hatta tesir ederek istisnai bir şekilde bu salâhiyeti, bu imtiyazı almıştır. O hususi ve istisnai bir mahiyettedir. Halbuki Memurin Kanunu muahhardır, umumi bir kanundur, esas bir kanundur. Binaenaleyh idare-i inhisariye memurları memurin-i devletten madut değildir. Bu katlı surette ifade edildikten sonra, Muhakemat Heyetinin istediği bir karar vardır. O diyor ki, Tütün İdare-i İnhisariyesi memurları, memurin-i devletten madut mudur, değil midir? Evet maduttur diyecek olursanız o vakit herhangi encümende, herhangi bir mecliste aza olamazlar. Bu neticeye vasıl olacağız.

Fakat biz bunların memurin-i devletten olup olmadığını bilmiyoruz. Bunu bilmediğimiz ve bu tefsiri vermek salahiyetimiz dahilinde olmadığı için Meclis-i Âliye sevk ediyoruz diyorlar. Meclis-i Âli de Kavanini Maliye Encümeni'ne havale etmiş. Encümen nokta-i nazarını serd ederek Dahiliye Encümenine göndermiş, Dahiliye Encümeni de Kavanin-i Maliye Encümeninin nokta-i nazarına iştirak etmek suretiyle nokta-i nazarını izhar etti. Ve Heyeti Celilemize arz eyledi. Yani Dahiliye Encümeniniz bu memurları memurin-i devletten addetmemiştir. Eğer Heyeti Celileniz bu nokta-i nazarımızı kabul buyuracak olursanız, Muhakemat gidecektir. İstanbul'da herhangi bir zat encümen-i daimiye aza olmuş, ondan dolayı bir tereddüt hasıl olmuş ve bu tefsir Meclis-i Âliye gelmiş. Bu karar ve kanaati Heyet-i Celileniz kabul ettiğiniz takdirde Muhakemat Heyetinize gidecektir. Mesele budur efendim[285].

[285] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.30, s.193-197.

16 Mayıs 1927 Pazartesi

Konu: Tütün alım ve satım muamelesinin Kantariye vergisinden istisnası ile ilgili (1/1122) numaralı kanun teklifi hakkında:

DAHİLİYE ENCÜMENİ NAMINA AHMET HİLMİ BEY (Kayseri)- *Efendim; teklif hükümetten gelmiştir. Geçen senelerde bir tefsir geçmişti. Tütünden belediye resmi alınacak mıdır, alınmayacak mıdır? Diye…O zaman alınmasına Meclis-i âli kanaat getirmiş ve o sırada tefsir çıkmıştır. Halbuki çok müşkülatı mucip oluyor. Çünkü ihracat eşyasıdır. Birçok ellerden geçmesi lâzım geliyor. Her bulunduğu yerde ihtimâlki belediyenin teşkilâtı yoktur. Hülâsa çok müşkülât-ı daî olduğu için ihracat eşyasından bulunan tütünden Kantar Resmi alınmaması daha muvafık olacaktır. Bu nokta-i nazardan Hükümet teklifini gönderdi. Tetkik ettik. Belediyelerin kantarında tütün tartılması mecburiyeti yoktur. Ama kendisi istiyorsa götürür tarttırır ve resmi verir, belediye hududu dahilinde tütün tartılacağı zaman o mahal belediyesi; efendi getir tütününü tartacağız diyemeyecektir ve resim alamayacaktır. Binaenaleyh bu lâyiha müşkülâtın önünü alıyor, bilhassa zürraın üzerine ayrıca teklifat bindirmekten kurtarılıyor. Ve bu külfetten zürra azade kılınıyor.*

İnhisar-ı Duhan Nizamnamesine de Tevfik-i hareket edilmiş oluyor. Buna binaen tütünün belediye kantarında tartılması külfetinin kaldırılması ile birçok müşkülât bertaraf ediliyor. Ayrıca bu zürra diğer bir resim külfetinden kurtulmuş oluyor, bu suretle zürraa bir suhulet bahşedilmiş bulunuyor. Ve hem de ihracat eşyasından bulunan tütünün rekabetini tezyit ve temin etmiş oluyorsunuz. Bunun ticaret encümeni ile alâkası yoktur, çünkü bu tütüne münhasır ve belediye resmi ile doğrudan doğruya alâkadardır. Diğer mesail olursa elbet Ticaret Encümenine gider ve daha başka alâkadar encümene gider. Mazbata yalnız tütüne münhasırdır. Bunun için kabulünü rica ederim[286].

4.1.3. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin III. Dönemindeki (1927–1931) Faaliyetleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin III. dönemine katılan Kayseri Milletvekilleri şunlardır[287]:

---

[286] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.32, s. 164.

[287] Kazım Öztürk; Türk Parlamento Tarihi, TBMM III. Dönem (1927–1931), C.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s.375–384.

SEÇİM BÖLGESİ	ADI VE ÜNVANI	DOĞUM YILI	MESLEK VEYA İŞİ	KİŞİSEL BİGİLER
Kayseri (267)	Ahmet Hilmi Kalaç	1887	Kaymakam	O.M.M.D-4
Kayseri (558)	Halit Karakaya	1889	Doktor	----------
Kayseri (713)	Dr. Burhanettin Binzet	1884	Askerî Tabip	----------
Kayseri (714)	Hasan Ferit Perker	1888	Avukat	----------
Kayseri (715)	İsmail Hakkı	1871	Mülkiye Müfettişi	----------
Kayseri (716)	Reşit Özsoy	1885	Hukukçu	----------

Ahmet Hilmi Bey, TBMM'nin III. Dönem milletvekili seçimlerine de katıldı. Yapılan seçimlerde 296 oy alarak Kayseri milletvekili oldu. 10 Ekim 1927'de mazbatasını alan Kalaç, 1 Kasım 1927'de meclise katıldı. Bayındırlık ve Maliye komisyonlarında çalıştı. Seçim Mazbatalarını İnceleme ve Geçici Memurin komisyonlarına üye seçildi. Genel Kurulda 2 önerisi, 6 değişik konuda 9 konuşması vardır[288]. Bunlar, kronolojik olarak şöyledir:

10 Kanunuevvel (Aralık) 1927 Cumartesi

Konu: Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, Anadolu'yu yakından bilen, hayvan hastalığının tahribatını yakından gören bir fert böyle bir kanuna lüzum yoktur, demez, Hayvan hastalığının önü alınmak için şüphesiz ki böyle bir kanuna ihtiyaç vardır, Ancak uzun müddet Ziraat Vekâleti makamını işgal etmiş bulunan Sabri Beyefendinin nazari ve hayali düşünceleriyle bu hastalığın önü alınmayacaktır onun zamanındaki şekil, tatbikat ile maalesef artacaktır.Bir hadiseden bahis ettiler ve insafsızca tacirlere hücum ettiler. Bir deri için hayvan hastalığını tacirler bulaştırıyor demek istediler. Hakikat katiyen böyle değildir.*

Buyurdukları mesele, Erzincan'la doğrudan doğruya Kayseri'ye taalluk eden bir meseledir, Orada bir hastalık çıkmıştır. Bir kısım hayvanların sevkini tevkif etmişler. Mesele budur. İhtimal ki Ziraat Vekili muhterimi Sabri Beyefendi unutmuşlardır. Her ne kadar kendi zamanlarına ait olsa da, zannediyorum o kadar teferruata nüfuz etmemişlerdir ve o kadar çok dikkate değer bir mesele addetmemişlerdir. Erzurum'dan çıkan iki sürü hayvan, menşe şahadetnamesini alıyorlar, Erzincan'a kadar geliyorlar,

[288] Öztürk; Türk Parlamento…, s. 379.

Erzincan'da hastalık var diye tevkif ediyorlar. Orada on beş gün bekletiyorlar. O yer ki: Bittabi gayri müsaittir. Ot yoktur, bu hayvanlar ya mahvolacaktır yahut geri gidecektir. Ziraat Vekâleti müsaade etmiyor ve orada bir müddet kalıyor, müracaat ediyorlar diyorlar ki: Bu hayvanlarda hastalık yoktur. Şayet Erzincan'da varsa bizi niçin soktunuz? Hükümet bize vaktiyle ihbar edip vazifesini niçin yapmadı? Bunun üzerine Eğin tarikiyle gidebilirsiniz veyahut ta hiç gidemezsiniz diyorlar. Ve böyle olmasından da yine vaktiyle haberdar etmiyorlar. Tamamen haklı olan bu müracaatlarını Ziraat Vekâletine isma ediyoruz, Ziraat vekâleti - belki hepimizin başından geçmiştir - nazariyatla doğrudan doğruya masa başında düşündüğü ne ise o vadiden harice çıkmamak şartıyla cevap veriyor. Nihayet bir kademe daha geliyorlar. Müsaade alıyorlar ama, Ziraat Vekâletinin bundan malumatı yoktur. Yalnız oradaki baytar müsaade vermiştir. Refahiye'ye kadar gelmişler. Orada on beş gün kadar beklemiştir, tekrar müsaade almışlar, oradan biraz daha gelmişler. Vekâlet; hayvanlar orada kalacaktır, Kayseri tüccarları hastalığı şuraya buraya sirayet ettiriyorlar. Bunlara müsaade etmeyeceğim diyor.Biz vaziyeti tabii biliyoruz. Hayvanlar Refahiye'ye kadar gelmiştir. Orada bir müddet kalıyor. Fakat Ziraat Vekâletinin yine malumatı yoktur. Şimdi Sivas valisi Ziraat Vekâletinden daha ziyade ihtisas Ve salâhiyetle bu benim vazifemdir diyor. Ve mani oluyor. Halbuki Ziraat Vekâleti hayvanların Kayseri'ye geçmesi için müsaade buyurmuştur.Bu defa da Sivas valisi geçirmeyeceğim diyor. Bir müddet orada kalıyor. Nihayet pastırmanın zamanı geçiyor. Binaenaleyh hayvanların birçokları hastalığa uğruyor. Fakat bu vebayı bakâri değil, başka hastalıklardır. O yüzden ölüyorlar. Nihayet bir kısmı gelebiliyor.

Şimdi muhterem arkadaşlar; bu her sene hadis olan bir vakadır.Şunu gayet samimi olarak arz ediyorum, Kayseri hiçbir sene ineksiz kalmaz. Oraya her sene inek gelir ve Ziraat Vekâleti de müşkülat ika eder. İnek gelmeyecek der. Bu sene de Kayseri'ye inek gelmiştir. Pastırma yapılmıştır.

Yine arz ediyorum ki; muhterem Sabri Beyefendinin zamanı Vekâletlerine aittir. Sonra Adana'dan çıkan bir sürü inek. Develi tarikiyle Kayseri'ye kadar gelecek. Kayseri hududuna kadar gidiyor. Develi'de tevkif ediyorlar, ama niçin? Develi'de hastalık yok. Hayvanların menşe şahadetnamesi var. Kayseri hududuna girmiş orada bekliyor. Müracaat ediyorlar henüz daha devre-i içtimaiye başlamamış olduğu. için orada idim. Bana müracaat ettiler, dediler ki; hayvanları burada tevkif ettiler, hayvanlar mahv oluyorlar, Develi'nin vaziyetini biliyorsun, dar bir kazadır. Otu yoktur, teşkilâtımız

yoktur. Hayvanlar burada mahv olacak, bitecek. Ankara'ya gittiğin vakit müracaat et. Benden evvel arkadaşım Doktor Halit Bey gelerek Vekâlete arz-ı malûmat etmiştir.
Sabri Beyefendi demiş ki; siz Kayserililer bütün bu hastalıkları sirayet ettiriyorsunuz. Türkiye dahiline vasıta-i sirayet oluyorsunuz. Kati surette gelmeyecektir.

RUŞEN EŞREF BEY (Afyonkarahisar) - *Pastırma vasıtasıyla mı?*

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) - *Tabiî. Halit Bey hayret etmiş. Adana'da hastalık yoktur demiş. Sonra Baytar Müdür-ü Umumisine çıkmış. Baytar Müdür-ü Umumisi demiş ki; hayır, gelmelerine emir verdik. Hayvanlar gelecektir ve gelmiştir.Halit Bey de buradadır. Hadiseyi aynen arz ediyorum. Böyle kanuna ihtiyaç vardır. Fakat muhterem Sabri Beyefendinin hayali ve nazariyatıyla meydana getirdikleri kanun ile değil, hakiki hayattan çıkmış, Anadolu'yu yakından anlamış ve bilmiş muhterem arkadaşların daha ziyade vukuf ve ihtisas ve mütalaasından istifade edilerek yapı1acak bir kanunla bu hastalığın önünü alabilirsiniz. Yoksa siz burada istediğiniz kadar kanun yaparsınız. Aksi haller olur. İşkâl olup ve maalesef baytarlarımız sırf iş olsun diye verdikleri raporlar veyahut herhangi bir şey olabilse bunu açık söylemeyeceğim, ne tüccar hayvanını geri bırakır ve ne de:* (gürültüler) (açık söyle sesleri)[289].

4 Şubat 1928 Cumartesi

Konu: Yol Mükellefiyeti Kanununun yedinci maddesinin değiştirilmesi ile ilgili (1/77) numaralı kanun tasarısı hakkında:

NAFIA ENCÜMENİ NAMINA AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, evvelki kanun ile şimdiki kanun arasında fark şudur: tahakkukat Kânunusaniye kadar yapılıyordu. Şimdi Hazirana kadar yapılacaktır. Devre-i mesai iki kısımdır. Bir kısmı Nisan'da başlar mevsime göre, iklime göre on, on beş gün devam ediyor. Sonra ikinci bir devre-i mesai var ki o da Eylül'de başlıyor. Daima mesai ayları köylülerin vaziyetine göre tanzim olunuyor. Onların hasat zamanlarını, ziraat zamanlarını nazar-ı itibara alıyorlar. Bizim arkadaşlar demek istiyorlar ki; bu, kânunusanide yapılacak olursa sonra Mart aylarında devre-i faaliyet vardır. Daha ziyade vaziyete göre tahakkukat hakiki olur. Mart veya Mart'ı takip eden aylarda faaliyet çevresi başlar. Buna göre belli olur. Aşağı yukarı bütçenin tahakkukatı hakikate yakın olur. Hâlbuki iki kısım vardır, bir kısmı Eylül'den itibaren başladığına nazaran tahakkukat yapıldıktan sonra o vakit bir kısmını Eylül'e atar, o zaman yine hakiki olarak muamelâtı ifa eder.*

[289] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.1, s. 110-111.

Binaenaleyh arada hiçbir fark yoktur. Mademki; bütçenin sene başı muvazene-i umumiyede olduğu gibi; muvazene-i hususiyede de Haziran olmuştur. İkisinin de Haziran olması bir defa bütçe nokta-i nazarından lâzımdır. Sonra tarz-ı faaliyet itibariyle Eylül'de de yol mükellefiyetini ifa etmek için bir faaliyet devresi vardır. O suretle bu kısım dahi hiçbir fark göstermez. Bu suretle olması gerek bütçe ve gerek faaliyet nokta-i nazarından zaruridir. Ve Dâhiliye Vekili Beyefendinin buyurdukları gibi bütün vilâyetlerin talebi de bu yoldadır.

Onlar işin başındadır. Bütçesini tanzim ediyor, amelesini sevk ediyor. Tabiî onlar, her nokta-i nazardan daha çok salâhiyettardır. Binaenaleyh, encümende bunları tetkik ettikten sonra vilâyetlerin nokta-i nazarına vasıl oluyorlar. Bunun vilâyetlerce hüsnü suretle tatbik ve idare edileceği için kabulü, bendenizce zaruridir.

EMİN BEY (Eskişehir) – *Efendim, tahakkuk Mayıs gayesine kadar devam edeceğine nazaran yeni sene geçmiş olacaktır. Eskiden mükellefiyet ayı olan Eylül'de yaptırılamazsa, Kânunusanide tahakkuk ettirilir, Mayıs'ta ikmal edilirdi. Şu halde bir senenin mesaisini veya mükellefiyetini sene-yi âtiyeye terk etmek şıkını mı kabul ediyor? Bu işi Mayısa veriyor.*

NAFIA ENCÜMENİ NAMINA AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, iptidasını Haziran'dan aldığımız zaman farz edelim ki; tahakkukatı Mayıs içinde yapılmıştır, Eylül'de de ifa ettirilecek. Bir kısmının kaldığını farz edecek olursak, yani senesi zarfında tatbik edilmeyecek olursa bir kısmı daha kalıyor ki, o da Martta yaptırılacaktır.*

EMİN BEY (Eskişehir) – *Şimdi sene başı Haziran olduğuna nazaran Eylülde yani iş mevsiminde mesaiyi tatbik etmeyenler için bu Kânunusanide tahakkuk ettirilir. Mayısta yapılabilir, fakat nasıl olur da, gelecek seneye bekâya devretmiş olacaksınız.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bunların hepsi amele-i mükellefe değildir. Bir kısmı para, bir kısmı bedenî mükellefiyettir. Para kısmı olduğuna nazaran ona göre Eylül'de, kanun da yapacaktır. Bedenen olduğu zaman iki kısım vardır: Eylülde yapar, Teşrinde yapar, hava müsait olursa Kânunlarda da yapar. Bir kısmı da Mayısta yaparlar.*

İHSAN BEY (Ankara) – *Arada bir devre-i faaliyet kayboluyor zannındayız. Kaybolmadığına dair izahat versinler.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Hangi devre-i faaliyet?*

İHSAN BEY (Ankara) – *Martta, Nisanda, Mayısta bu tahakkukâtı yaparken daha evvelce yapılmış olan tahakkukât üzerine, Nisan, Mayıs aylarındaki faaliyet devresi ortadan kayboluyor. Amele-i mükellefe o aylarda çalışmayacaklardır. İlkbahardaki faaliyet devresi kayboluyor.*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Geçen senenin amele-i mükellefesinin faaliyeti ne tarzda tanzim edilmiş ise, o şekilde çalışacaklardır. Bu kanun kabul edildiği taktirde tabiî Meclis-i Umumiler toplanmış ve kararlarını vermiş. O bir defa tatbik edilecek, ondan sonra bu kanuna nazaran ikinci devre başlayacak. Kaybolan bir şey yoktur.*

HÜSEYİN BEY (Elazığ) – *Bu senenin yoklaması ne zaman yapılacaktır. Haziranda yapılacak olursa bu senenin mükellefiyeti ne olacaktır?*

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Mükelleflerin bir kısmı zaten yapmışlardır. Geçen Kânunusanide bütçe kabul edilmiş, amele-i mükellefe tayin edilmişti. Onlar Mart, Nisan, Mayıs aylarında mükellefiyetlerini ifa etmişlerdir. Şimdi bu sene kanunu kabul buyurduğunuz taktirde Haziranda tahakkuk kartını yapacak ve ona göre faaliyete devam edilecektir.*

REİS – *Birinci maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın… Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın… Kabul edilmiştir*[290].

19 Mayıs 1928 Cumartesi

Konu: Devlet Demiryolları ve Limanları Genel İdaresinin 1928 senesi bütçe kanunu tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Tarifeler çok yüksek, sonra tarifeler arasında nispet yoktur. Ankara-İstanbul beş misli tatbik ediyor. Ankara- Kayseri sekiz misli tatbik ediyor zannederim. Mesafenin uzaklığının da tesiri vardır, sonra yeni yapılmış bir hat olduğuna nazaran oradan hiçbir mahsulât-ı arziye ve mevadd-ı iptidaiye vesaire gelmek ihtimali yok. Çünkü: öbür tarafta Ulukışla'ya araba ile nakliyat yapıyorlar, daha ziyade ucuza mâl oluyor. Şimendiferle nakliyat daha ziyade pahalıya mâl oluyor. Bu cihetten memleketin iktisadiyatı felce uğramaktadır. Binaenaleyh bu tarifenin yükselmesi Ankara'nın hayat pahalılığı üzerine çok tesir yapacaktır. Zannediyorum ki: Mayıstan itibaren yeni bir tarife çıkarmışlar, bu tarifeler gerek tatbikatı ve gerekse mikyasları itibariyle ve gerekse işletme itibariyle her vakit şikâyeti mucip olacak, yeni tarifeler ihdas etmekle işi iğlâk ediyoruz. Bu hususta tenvir buyurunuz.*

---

[290] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.2, s. 141-143.

REİS – Meclis-i idarenin vezaifi dolayısıyla mı bu suali soruyorsunuz?

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *İnşaat ve işletme olduğu için*[291].

27 Ocak 1930 Pazartesi

Konu: Yabancı kadınlarla evlenme yasağı ile ilgili kanunların, ücretli çalışanları da içine alıp almadığının yorumuna dair (3/493) numaralı Başbakanlık resmî yazısı hakkında:

MEMURİN KANUNU MUVAKKAT ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRRRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim: mesele şudur; memurin kanununun neşrinden evvel hususî kanunlarla memurlara verilmiş olan bazı haklar vardır. Meselâ; bir kısım vatandaşlar daha meşrutiyetin ilânından evvel nefyedilmişler, menfaya gitmişler.*

Meşrutiyetin ilânı ferdasında menfada geçirdikleri müddetin fiilen vazifede bulunuyor gibi tekaüt muamelesinin ifasında hesap edilmesi hakkında bir kanun çıkmış, memurin kanununda meskût-ü anh geçiliyor. Tekaüt muamelesinin ifasında bunlar hakkındaki eski kanun tatbik edilecek midir, edilmeyecek midir? Bu hususta tereddüt hâsıl oluyor.

Bu hususta Yemen'de vazife ifa eden yine bir kısım memurların orada geçirdikleri müddetin iki misil itibar edilmesi hakkında bir kanun var. Memurin Kanunundan sonra bu da tatbik edilecek mi, edilmeyecek midir? Bu hususta da tereddüt hâsıl oluyor ve bunun üzerine Meclis-i Âliye bu tefsir sevk ediliyor. Memurin Encümenine geliyor, encümen hukuken şu neticeye vasıl oldu ki; memurin kanununda sarahaten ilgası zikredilen bir kısım haklar veya her hangi bir kanun tabiî mamulün-bih olamaz. Fakat ilgası sarahaten zikredilmediği takdirde, kanunların vaktiyle verdiği haklar mahfuzdur. Bu kanunların ilgası hakkında memurin kanununda sarahat yoktur. Netice şu oluyor:

Hususî kanunlarla verilmiş olan ve memurin kanunu ile sarahaten ilga edilmeyen haklar mahfuzdur[292].

27 Mart 1930 Perşembe

Konu: Memurlar Kanununun 35. maddesinin tefsirine dair (3/420) numaralı Başbakanlık resmi yazısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) - *Efendim;mazbatada arz ve izah ettiğimiz üzere memurin kanununun bir maddesinin tefsiri için Sıhhiye Vekâletinin bir tezkeresi üzerine şu şekilde bir tefsir geçiyor. Sıhhiye Vekâletinin sorduğu şudur: Memurların mecburi*

[291] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.4, s. 170.
[292] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.15, s. 40.

tahvilinde İnzibatî cezalarda olduğu gibi müdafaaları alındıktan ve inzibat komisyonu kararına iktiran ettikten sonra mı tahvil İcra edilecektir? Yoksa mecburi tahvilde, bu bir idari zaruretten inbias etmiştir, müfettiş gelecek, tahkikatı İcra edecek, müfettişin raporu, inzibat komisyonuna verilecek, komisyonun kararı ile ve memurun müdafaası alınmaksızın bunu tahvil edecek midir? mesele budur. Anamur doktoru hakkında böyle bir vaziyet olmuştur. Bu vaziyet üzerine Meclis-i Âliden sormuşlardı,memurin encümeninin vermiş olduğu karar, vasıl olduğu netice şudur:

Memurin kanunu sarahaten zikir ve tadat ediyor ki: şu, şu, şu esbap cezayı müstelzim olan bir haldir.O vaziyette memurun müdafaasının alınmasına zaruret vardır. Kanun sarihtir. Fakat mecburi tahvilde bu zaruret yoktur. Farz edelim ki her hangi bir kaymakamı, her hangi bir memuru kanunen mesul etmek için hiç bir sebep yoktur. Fakat her hangi bir sebep ve vaziyet dolayısı ile o memurun bulunduğu mahalde muvaffak olması ihtimali yoktur, hakkında şikayet edilmiştir, müfettiş gitmiştir, tahkikat evrakı tanzim edilmiştir. Hakikaten bir kanaat hâsıl olmuştur ki o memur orada senelerce kalsa hiç bir şeye muvaffak olamayacaktır. Müfettiş gidiyor,her halde tebdili lâzım gelir, diyor buna İnzibat komisyonlarının kanaati hasıl olduktan sonra, memurun müdafaasının alınmasına lüzum olmaksızın tahvil edilecektir.

Mazbatamızda arz ve izah ettik; maddelerini zikr-ü tadat ettik, kanaatimiz şudur ki: mecburi tahvilde memurun rızasının alınmasına lüzum yoktur. Diğer inzibati cezalar gibi her hangi bir cezayı müstelzim olan bir hal değildir. Bazı idari ve içtimai vaziyetler üzerine memurun tahviline kanaat hasıl olduktan sonra Vekaleti aidesi o memuru tahvil edebilir. Vaziyet budur, karar Heyet-i Âliyenizindir.

REİS – *Başka mütalaa var mı efendim?* (Hayır sesleri) *Mazbatayı kabul edenler… Etmeyenler… Kabul edilmiştir*[293].

10 Ocak 1931 Cumartesi

Konu: Yabancı kadınlarla evlenme yasağı ile ilgili kanunların, ücretli çalışanları da içine alıp almadığının yorumuna dair (3/493) numaralı Başbakanlık resmî yazısı hakkında:

MEMURİN KANUNU MUVAKKAT ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRRRİ AHMET HİLMİ BEY (KAYSERİ) – *Efendim; Nafıa Vekâleti bir tefsir istiyor, diyor ki: memurlarla müstahdemler arasında fark var mıdır ve bunların ecnebi kadınlarla*

[293] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.17, s. 71.

evlenmesi caiz midir, değil midir?

Memurîn Kanununu tetkik ettik, gayet sarihtir. Memurlar için sarahaten zikrediyor. Diyor ki: Memurlar ecnebi kadınlarla evlenemez. Sonra iki vekâleti yani Hariciye ile Millî Müdafaa Vekâletini ayrıca tasrih ediyor ve bu vekâletlere mensup memurları bilâ kayd-u şart ecnebi kadınlarla evlenmekten men ediyor.

Oradaki memurlar bilâkaydüşart evlenemezler. Fakat diğer vekâlet memurları kanunun neşrinden evvel evlenmiş ise, bu bir mani teşkil etmiyor. Ondan sonra evlenmiş olanları müstafi addediyor. Mesele evvelce sorulmuş kanun tadil edilmiş, müstafi addedilir denilmiştir. Müstahdemin için bu şart yoktur. Onlar mukavelesine ve şerait-i hususiyesine tabidir. Herhangi vekâlet müstahdeminin şerait ve vaziyetine ve ifa edeceği vazifeye nazaran onlarla bir mukavele tespit etmiştir. Bu mukaveleye nazaran istihdam ediyor. Binaenaleyh o ciheti o vekâlet elbette nazar-ı dikkate alacaktır. Memurların ifa edeceği vazife ile müstahdeminin ifa edeceği vazife arasında elbette fark vardır. Fakat müstahdemin belki aynı derecede mühim bir yerde istihdam edilirse tabiî esrarı Hükümetin feshedilmesi mevzubahis olabilir. Memurin Kanununun nokta-i nazarına ve bu vaziyete göre mesele tefsir mevzuu değildir. Ayrıca vekâlet müstahdeminin de ecnebi kadınlarla evlenmemesini isterse bir madde teklif edebilir. Elbette memurinin hususi vaziyeti vardır. Encümen kararı sarih görmüştür. Mesele bundan ibarettir. Başka bir şey yoktur[294].

4.1.4. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin IV. Dönemindeki (1931–1935) Faaliyetleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin IV. dönemine katılan Kayseri Milletvekilleri şunlardır[295]:

SEÇİM BÖLGESİ	ADI VE ÜNVANI	DOĞUM YILI	MESLEK VEYA İŞİ	KİŞİSEL BİGİLER
Kayseri (267)	Ahmet Hilmi Kalaç	1887	Kaymakam	O.M.M.D-4
Kayseri	Ahmet Tevfik Bey (Şatır)	1891	Savcı	----------
Kayseri (716)	(Mustafa) Reşit Bey (Özsoy)	1885	Hukukçu	----------

[294] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.24, s. 25.
[295] Fahri Çoker; Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem (1931–1935), C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1996, s.343-350.

Kayseri	Osman Bey (Coşkun)	1892	Belediye Başkanı	----------
Kayseri (715)	Sait (Azmi) Bey (Feyzioğlu)	1889	Avukat	----------

Ahmet Hilmi Bey, TBMM 'nin IV. Dönem milletvekili seçimlerine de katıldı. Kalaç, 4 Mayıs 1931'de meclise katıldı. Dönem boyunca Bütçe Komisyonunda çalışmıştır. Ayrıca Vilâyetler idaresi Kanun tasarısını görüşmek üzere 25 Kasım 1933'de kurulan geçici komisyonda görev almıştır. Genel kurulda geçmiş dönemlere nazaran daha az söz almıştır. Bunlar;

14 Aralık 1933 Perşembe

Konu: Hükümet tarafından imar veya resmî binalar yapmak için yıktırılan binalar ile ilgili (1/663) numaralı kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Efendim, Harb-i Umumiden bugüne kadar mühmel bir hakkın teminini istihdaf eden bu lâyihayı yüksek meclise verdiği için Hükümete teşekkür etmeyi borç bilirim. Harb-i Umumide imar kastı ile ve resmî mebani yapmak düşüncesiyle bazı binalar alınmış ve bunların yerine emval-i metrukeden birer ev verilmek sureti ile temin edilmiş bir vaziyette olan bu iş bilahare mütarekeden sonra sahiplerinin avdet etmesi dolayısı ile evlerin bir kısmı geri alınmış ve bu suretle evleri yıkılanlar açıkta kalmış, bir şekil bulunarak mesele şimdiye kadar halledilmiş değildi. Bu sefer bu lâyiha ile Hükümet bu gibi istihkak sahiplerine bunu vermek sureti ile haklarını temin ediyor.Yerinde olan bu lâyiha, şimdiye kadar yapılamayan bir hak bu lâyiha ile yerini bulmuştur. Şimdiye kadar açıkta kalan bir kısım vatandaşlarımız, bu lâyiha ile haklarını alacaklardır. Lâyiha muhtelif encümenlerden, Dâhiliye, Maliye, Bütçe encümenlerinden geçtikten sonra yüksek takdirinize arz ediliyor.*

Ümit ederim ki Meclis-i Âli lâyihayı kabul eder ve hak sahipleri haklarını almış bulunurlar.

REİS - *Başka söz isteyen var mı efendim?* (Hayır sesleri)[296].

22 Aralık 1934 Cumartesi

Konu: Gayrimenkul mallar ile ilgili (1/52) numaralı kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bir sual soracağım. Bir adamın evindeki, bahçesindeki mezar kendisine aittir. Bu tehlikeli bir yol açabilir. Kati surette belediyeler mezarlıkların sahibi olmalıdır. Aksi taktirde, yarın birisi tutar evinin bir*

[296] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre IV, C.19, s. 66-67.

köşesinde bir mezar yapabilir (Yasaktır sesleri)[297] .

4.1.5. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin V. Dönemindeki (1935–1939) Faaliyetleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin V. dönemine katılan Kayseri Milletvekilleri şunlardır[298]:

SEÇİM BÖLGESİ	ADI VE ÜNVANI	DOĞUM YILI	MESLEK VEYA İŞİ	KİŞİSEL BİGİLER
Kayseri (267)	Ahmet Hilmi Kalaç	1887	Kaymakam	O.M.M.D-4
Kayseri (714)	Hasan Ferit Perker	1888	Avukat	----------
Kayseri (716)	Reşit Özsoy	1885	Hukukçu	----------
Kayseri (717)	Nahit Kerven	1877	Öğretmen	----------
Kayseri (925)	Ferruha Güpgüp	1889	----------	----------
Kayseri (926)	Salih Turgay	1896	Kimyager	----------
Kayseri (927)	Süleyman Demirezen	1873	Silâh Fabrikasında Ustabaşı	----------
Kayseri (928)	Veli Yaşın	1894	Belediye Başkanı	----------
Kayseri (1002)	Mehmet Faik Baysal	1886	Hukukçu	----------
Kayseri (1003)	Sadettin Serim	1889	Öğretmen	----------

Ahmet Hilmi Bey, TBMM'nin V. Dönem milletvekili seçimlerine de katıldı. 8 Şubat 1935'te seçim tutanağını alarak, 1 Mart 1935'te Meclis'e katıldı. 7 Mart 1935'te tutanağı onaylandı. Nafıa Encümeni mazbata muharrirliği görevinde bulundu. Ayrıca, Vilâyetlerin hususi idareleri kanun lâyihası ile hususi idareler, belediyede çalışan baytarların muamelelerine dair kanun lâyihası, Memurin Kanunu ile 1777 numaralı Kanunun üçüncü maddeleri hakkındaki geçici encümenlerde de üye ve mazbata muharriri olarak görev yaptı. Vilayetlerin Hususi İdareleri Kanun lâyihası geçici encümeninde kâtiplik, mazbata muharrirliği yaptı. Irmak-Filyos ve Afyonkarahisar-Karakuyu Demiryolu açılma törenine katılacak heyete seçildi. Yine, Erzincan İstasyonunun işletmeye açılma töreninde hazır bulunmak üzere Nafıa Encümeni'nce üye

[297] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre IV, C.25, s. 250.
[298] İhsan Güneş; Türk Parlamento Tarihi, TBMM V. Dönem (1935–1939), C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 2001, s.431-445.

olarak görevlendirildi. Genel Kurul'da; Avukatlık Kanunu ve demiryolları ile eşya nakline müteallik beynelmilel nakliyat komitesi tarafından ittihaz olunacak kararların meriyet sureti hakkındaki kanun dolayısıyla söz aldı ve görüşlerini açıkladı[299].

11 Mart 1938 Cuma

Konu: Demiryolları ile eşya nakliyat ile ilgili uluslararası antlaşmaya istinaden teşekkül eden heyetle, uluslar arası nakliyat komitesi tarafından kabul edilecek kararların geçerlilik sureti ile ilgili kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bir defa esas mesele, mukavele tanzimi değildir. Mesele şudur: Şimendiferler ittihadı vardır. Bu ittihada dahil Hükümetler delegelerini göndermiş, mukavele yapmış, o mukaveleler mazbatamızda arz edildiği veçhile, muhtelif tarihlerde Yüksek Meclisçe tasdik edilmiş ve bu gûna mukavelelerin hükmü merî bulunmaktadır. Şimdi bu kanunla istihdaf edilen netice şudur: Vaktiyle tanzim edilen mukavelenin 60. maddesi mucibince ara sıra ittihada dahil olan hükümetler delegelerini gönderiyorlar ve bunlar, evvelki mukavelenin her hangi bir maddesinin tavzihi şeklinde karar ittihaz ediyorlar. Bu kararlar, mazbatamızda arzu izah edildiği gibi, iki ay zarfında tebliğ ediliyor, alâkadar Hükümetler üç ay zarfında menfi cevap vermezlerse mamulünbih oluyor.*

Malûm-u âliniz bizim Meclisimizi altı aydan fazla olmamak üzere tatil yapabilir. Sonra beynelmilel mukavelelerin müstaceliyeti ve ehemmiyeti izahtan varestedir. Öyle zamanlar oluyor ki, kısa bir zamanda bunların derhal bir neticeye bağlanması lâzım geliyor. Ya mamulünbih olacak veya olmayacak... Bu sırf tavzih nokta-i nazarındadır. Yeniden mukavele tanzim edilmiyor. Yeniden mukavele tanzim edilecek olursa şüphesiz böyle ittihada dahil olan herhangi bir delegenin bulunmasıyla, Hükümet kendisi de murahhas göndermek suretiyle mukavele yapacak ve Meclisin tasdikine iktiran edecek ve bir kanuna istinat edecektir. Burada mazbatamızda arzu izah edildiği gibi, tavzih mahiyetindedir[300].

27 Haziran 1938 Pazartesi

Konu: Avukatlık kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Sözüme başlamazdan evvel Adliye vekilimizden bir*

---

[299] Güneş; Türk Parlamento…, s. 431.

[300] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Demiryolları ile eşya nakliyat ile ilgili uluslararası antlaşmaya istinaden teşekkül eden heyetle, uluslar arası nakliyat komitesi tarafından kabul edilecek kararların geçerlilik sureti" ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.V, C.23, s. 36-38, 87-88.

şey soracağım. Bu kanun çıktıktan sonra derhal avukatlar arasında bir tasfiye yapılacak mı? Mesela bir adam vaktiyle hakimmiş, ceza görmüş, açığa çıkarılmış veya katipmiş, vazifesine nihayet verilmiş. Bunlar bir yolunu bularak avukat olmuşlar. Bu kanun çıktıktan sonra bunlar arasında bir tasfiye yapacak mısınız?

ADLİYE VEKİLİ SÜKRÜ SARACOĞLU (İzmir) - *Arz edeceğim.*

AHMET HİLMİ KALAÇ (Devamla) - *Arkadaşlar, hakikaten binnazariye, avukat şudur, avukat amme hizmetini görür ve sair şekillerde bu meseleden bahsediyorlar. Ben işin nazariyatını o kadar bilmiyorum. Fakat avukatlığı bugün yakından biliyorum. Kazaları göz önüne alınız. Bu gün orada mektepten çıkmış tek avukat yoktur. Filhakika çok güzide avukatlarımız vardır, onlara hürmet ederim. Hatta önlerinde eğilirim. Fakat bir hakim suiistimal eder, adliye müfettişi gider, tahkikat yapar ve onu açığa çıkarır. Açığa çıkar da ne olur? Filan kazada avukat? Falan mahkemede kâtib suiistimal eder; işten çıkarılır. O da derhal avukatlık yapmağa başlar. Hemen hemen bu günkü avukatların % 70 - 80 i böyledir. Bir de biz bunlara bu günkü kanunla imtiyazlar veriyoruz. Kanunu okudum; bunlar hakkında bir tasfiye hükmü göremedim. Eğer adliyenin, adaletin yolunda gitmesini istiyorsak kanuna bu hükmü koyalım. Emin olunuz adliyemizi bozan bunlardır. Bunların yerlerini yeni yetişmiş genç ve tecrübeli adliyecilerimizle dolduralım. Temizleme işini yaptıktan sonra geri kalan güzide avukatlarımıza istediğimiz kadar imtiyaz verelim. Fakat bugünkü şekli çok zarar verir. Kanaatim budur*[301].

4.1.6. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin VI. Dönemindeki (1939-1943) Faaliyetleri

3 Nisan 1939 Pazar günü yapılan seçimlerde Ahmet Hilmi Kalaç, Salih Turgay, Nazmi Toker, Suat Hayri Ürgüplü, Reşit Özsoy, Faik Baysal, Sadettin Serin ve Ömer Taşçıoğlu Kayseri Milletvekili seçildi.

Ahmet Hilmi Bey, TBMM'nin VI. Dönem Kayseri Milletvekili olarak meclis oturumlarında şu konuşmaları yapmıştır:

10 Mayıs 1939 Çarşamba

Konu: Tekel Genel Müdürlüğünün 1939 mali yılı bütçe kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Hükümet hafif alkollü içkiler üzerinde uğraşırken bir temennide bulunacağım. Orta Anadolu'nun bir çok yerlerinde güzel üzüm yetiştiren mıntıkalar vardır. Burası başka yerler gibi değildir. Oranın afyon ziraatı, tütün ziraatı*

[301] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.V, C.26, s. 348-349.

yoktur. Amma yalnız çok güzel üzüm yetiştiren mıntıkaları vardır ve bunu tetkik etmişler. Nevşehir'de, Ürgüp'te, İncesu'da ve Kayseri'de daha bir çok yerler vardır ki, hakikaten fevkalâde güzel üzüm yetiştiriyor.

SIRRI İÇÖZ (Yozgat) – daha sayınız. Sungurlu, Karanlıkdere.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Tabiî daha bir çok yerler vardır. Ben umumi olarak Orta Anadolu'yu diyorum. İnhisarlar Vekâleti hafif içkilere doğru giderken İstanbul'dan, Trakya'dan ambalâj yapılıp Orta Anadolu'ya şarap göndermek hakikaten müşküldür. Fakat buralarda yapılacak şaraplar daha ucuza naklolunur ve inhisarlar idaresi de bundan çok istifade eder.*

Şunu arz edeyim ki, bir köy bakkalında dahi rakı bulunuyor. Fakat şarap her yerde aynı fiyatla satıldığından kâr temin etmediği nahiye bakkallarında dahi bulunmuyor. Bu itibarla herkes şarabı bırakıp rakıya gidiyor. Orta Anadolu'da bunu yapmak mümkündür, en muvafık şekli ve en muvafık yeri zannederim ki Orta Anadolu'da bulurlar. Temennim bundan ibarettir[302].

24 Mayıs 1939 Çarşamba

Konu: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bütçesi hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) –*Muhterem arkadaşlar, Sıhhiye Vekâletinin daima metot dahilinde ve intizamla çalıştığın bildiğimiz halde, muhacir meselesinde biraz bundan ayrıldığını söylersem zannederim yerinde olacaktır. Biliyorsunuz, muhacirler mıntıkalara tevzi ediliyor. Daha bunların yerleri, mıntıkası, kendileri gelmezden evvel gösterilir. Tahsisatı vardır, yeri muayyendir. Arazi evvelce tayin ve takdir edilmiştir: Mümkündür ki, bunlar bir kaç ay zarfında müstahsil vaziyete geçsinler. Fakat geçen yaz değil, evvelki yaz idi. .Mebus arkadaşlarla daire-i intihabiyemizi geziyorduk. Dört arkadaştık, ki birisi içimizdedir. Develinin Tomarza nahiyesine uğradık. Muhacirler yeni gelmişti. Temiz insanlar. Vesaiti nakliyelerini de beraber getirmişler. Hakikaten memleketin istifade edeceği arkadaşlarımız. Fevkalâde mütehassis olduk. Kaymakam beraberdi. Onunla görüştük. Vaziyet ne oldu, dedik. Tahsisatımız var, yalnız yerde ihtilâf mevcuddur, iyi ki siz de geldiniz, dedi. Görüştüğümüz muhacirler sevilecek, iyi vatandaşlardı. Nihayet ayrıldık Geçen yaz bunları misafir vermişler. Bu sene yine uğradık, sorduk, binalar yok. Halâ misafirlikteler. Aradan iki sene, geçti. Misafirlik bir ay, iki ay olur amma, iki seneye varınca vaziyet ne hal alır? Bu çok ümit veren, müstahsil olacak, vatanın istifade edeceği insanlar o hale gelmiş ki, bitkin, meyus. Çok*

[302] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.26, s. 50.

müteessir olduk.

Şunu bilhassa arz edeyim: Tahsisat var, arazi var. Orada vaktiyle çok nüfus sakindi. Şunu da arz edeyim: Yapılan binalardan Bünyan kazasındakiler nispeten pahalı yapılmıştır. Geçen sene zelzele mıntıkasında binalar yapılmıştı. Bunlar yine Sıhhiye vekilimizin alâkadar, olduğu Kızılay vasıtasıyla yapılmıştır. Oradaki binalar 200 liraya çıkmıştır. Belki bu mıntıkada köylüler de vesait ile çalışmıştır. Belki bu yüzden biraz ucuz olmuştur. Nihayet dört yaz ayı zarfında binalar yapılmıştır, köylüler içine girmiştir. Bu binalarda iki tip kabul edilmiştir. Biri 600, diğeri 900 liraya çıkıyor. Bu para az değildir, müteahhide kâr da bırakır. Binaenaleyh müteahhit bulamamak meselesi mevzubahis değildir.

Sonra, biraz da nüfus meselesine temas edeceğim : Bu meseleye bu sene Bütçe encümeni de temas etmiş ve nüfus meselesi için cidden bir yol göstermiştir. Böyle 50 bin lira tahsisatla mesele halledilemez, bu iş bir formüle tabi tutulmalıdır, deniyor. Bendeniz de bu mütalaaya tamamıyla iştirak ediyorum. Hakikaten Hükümetimiz bununla meşgul olur da nüfus için 50 bin lirayı 75 bin lira olarak tezyit etmekle kalmazsa daha faydalı olur. Ben bazı mektuplar aldım. Hep 6 - 8 çocuklu ailelerin şikayeti idi. Bunun için Sıhhat Vekâletindeki alâkadar şubelerle konuştum: Onlar da, arkadaşlarımızın arz ettikleri gibi, evet hakları vardır, fakat tahsisatın kifayet etmemesi yüzünden ancak 1933 senesine kadar olanları verebiliyoruz, dediler. Hakikaten tahsisat kafi gelmez. Çünkü memlekette çok çocuklu aileler günden güne artıyor. 75 bin olmasın da 300 bin olsun. Bu iş çok fazla tahsisat ister. Yalnız bu mevzua intikal etmişken, geçenlerde bu mevzua dair İstanbul gazetelerinden birinde çıkmış bir yazı vardı. Hiç hoşuma gitmedi. Diyordu ki, «çok çocuk cahillerde, fakirlerde olur. onlar, Hükümetin böyle bir kanunu olduğunun farkında değildirler, binaenaleyh ne kadar tahsisatı çoğaltırsanız, çoğalt yine bir fayda temin etmez. Çünkü çok çocuklu cahil ve fakir ailelerin haberi olmaz.» Arkadaşlar, bu şekilde neşriyat yapılmamalı. Bu gazetecinin bu tarzdaki yazısı yerinde değildir. Gazeteci maalesef bilmiyor. Çok çocuklu aileler vatanını seven insanlardır. Köylerdedirler, .köylülerin hepsinin seviyesi birdir. Gazeteci çok dikkat etmelidir. Anadolu'yu görmeden, bilmeden lalettayin yazmamalıdır[303].

[303] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.2, s. 228-229.

14 Haziran 1939 Çarşamba

Konu: Devlet Memurları maaşlarının birleştirilmesi ve eşitlenmesine dair olan kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bazı maddeler eklenmesi ile ilgili kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) –*Muhterem Encümen reis vekili teşkilâtı anlatıyorlar. Teşkilât Kanunu yapılsın. Fakat Teşkilât Kanunun yapıldığı taktirde bu maaşlar arasındaki muvazenesizliği düzeltebilecek mi? Şimdi ana kanunun müzakere ediyoruz. Bu kanunda maaşlar tespit edildiğine göre âtiyen yapacağımız Teşkilât Kanunu ile Barem Kanununu, senesi geçmeden evvel, tadil edeceğiz. Böyle bir zaruret varsa şimdiden bütçe encümeni bunu alsa da sakatlığı tashih etse daha doğru olmaz mı*[304]*?*

10 Ocak 1940 Çarşamba

Konu: Dâhiliye Vekili Faik Öztrak ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Hulusi Alataş'ın zelzele felâketi sahasında yapılan işlere dair beyanatı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) –*Muhterem arkadaşlar bu feci felâket münasebetiyle tebarüz eden bir hakikati ve Rasih Bey arkadaşımızın temas ettiği bir noktayı bendeniz de teyit etmek isterim. Hafızamda yanılmıyorsam bizim Teşkilât-ı Esasiye Kanunumuz Vilâyetlerin teşkilini şu suretle tarif eder: Vilâyetler coğrafî vaziyet, iktisadî münasebetler nokta-i nazarından teşkil olunur. Kaza ve nahiyeler keza bu esasa göre teşkil edilir. Şimdi hal böyle iken, Rasih Kaplan arkadaşımın işaret ettikleri ve bendenizin de çok yakından bildiğim veçhiyle , vakti ile Şarki Karahisar Suşehri, Koyulhisar, Alucara, Mesudiye Kazalarını havi güzel, toplu bir vilâyetti. Sivas'la arada Karabey vardır. Şerefiye Karakolu kasabanın ortasındadır. Harb-i Umumide mütemadiyen çalışmak suretiyle, orada daimi amele bulundurmak suretiyle yolları açardık. Geçenlerde bilmünasebe sayın Naci Eldeniz işaret buyurdular. Yol açık bulundurulurdu. Amma, orada her vakit büyük bir amele kütlesi çalıştırmak ve açmak suretiyle. Şimdi bu felâket dolayısıyla başta vali bütün yapılan forsa rağmen dokuz günde ancak geçiliyor, başka bir zamanda Sivas'a merbut Suşehri, Koyulhisar kazalarına kaç günde gidilir? Bunun postası müstacel işleri olmaz mı? Şu halde üç ay kış olsa kapalı kalacaktır.*

Teşkilât-ı Esasiye Kanunu bu kadar açık tarif ederken yani "vilâyet teşkilâtı, coğrafi

[304] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.3, s. 170.

vaziyet ve iktisadî münasebetlerine nazaran teşkil olunur." Dediği halde günün birinde bu esas bozuldu. Bir kısmını bir vilâyete, öbür kısmını diğer vilâyete verdik. Allah bir daha göstermesin, böyle bir vaziyette veyahut askerî, idarî ve asayiş nokta-i nazarından her vakit bu müşkülât vardır. Maalesef vatanın o güzel parçası daima bu ıstıraba mahkûmdur ve teşkilât, asayiş ve idare itibarıyla daima noksandır. Burada ve bu gibi teşkilât noksanlığının ıslahına teşebbüs buyurmalarını Hükümetten rica ediyorum[305].

29 Mayıs 1942 Cuma

Konu: Tekel Genel Müdürlüğünün 1942 malî bütçe kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) – *Bundan on beş sene evvel inhisarlar idaresi Orta Anadolu'da bir tetkik yaptırdı. Orta Anadolu'da bir ispirto ve şarap fabrikasının yapılmasında fayda görülmüş, Kayseri'de bunun için bir kısım arazi istimlâk edilmiştir. Bunda kuvvetli sebep şu idi. Orta Anadolu, Ürgüp, Nevşehir, İncesu kısmen Niğde, Develi Kaza ve Vilâyeti külliyetli miktarda üzüm yetiştirir. İnhisarlar idaresi bugün dahi bir kısmını mubayaa eder. Gerek bu üzümlerden ve gerek memleketin mebzul meyvelerinden istifade edilerek, heder edilmemeleri için, orada bir fabrika yapmakta fayda görüldü ve arz ettiğim gibi bir yer istimlâk edildi. İnhisarlar İdaresi bugün Anadolu'nun şarap ihtiyacını temin için İstanbul'dan şişelerle şarap sevk eder. Bu ise ekonomik bir hareket değildir. Aynı zamanda şarap çok hamuleli bir yüktür. Tekirdağ'ındaki şarapların Orta Anadolu'ya kadar nakli külliyetli bir yekûn ve masrafa bağlı olur. Şişeleri gelecek, ambalaj yapılacak ve saire ki bütün bunlar netice itibariyle iktisadî bir hareket değildir. Bu itibarla bugün belki bir kısım malzeme bulunmasa bile kavdan ibaret olan bazı istihzaratın orada yapılması mümkün müdür? Acaba muhterem vekil bu hususta ne düşünüyorlar? Bu itibarla hem üzümlerden istifade edilecek, hem de inhisarlar için iyi bir varidat membaı olacaktır*[306].

4.1.7. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin VII. Dönemindeki (1943-1946) Faaliyetleri

8 Mart 1943 tarihinde yapılan genel seçimlerde Ahmet Hilmi Kalaç, Nazmi Toker, Suat Hayri Ürgüplü, Reşit Özsoy, Faik Baysal, Sadettin Serim, Ömer Taşçıoğlu, Mustafa Kemal Şatır, Muhittin Taner ve Cafer Tüzel Kayseri Milletvekili seçildi.

Ahmet Hilmi Bey, 4320 numaralı mebus seçimi kanunu gereğince yapılan seçimler sonucunda 667 oy alarak TBMM'nin VII. Döneminde de Kayseri Milletvekili olarak

[305] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.8, s. 46.
[306] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.25, s. 461-462.

meclise katıldı. Ahmet Hilmi Bey'in seçim mazbatası 15 Mart 1943 tarihinde tasdik olundu[307].

Ahmet Hilmi Kalaç'ın 1920 yılında başlayan milletvekilliği yedinci dönemin sonuna kadar olmak üzere tam 26 yıl kesintisiz sürdü. 1946 yılında emekli olan Ahmet Hilmi Kalaç, Kayserinin en uzun süreli parlamenteri olma özelliğini de taşımaktadır.

Kalaç, meclis oturumlarında şu konuşmaları yapmıştır:

12 Temmuz 1943 Pazartesi

Konu: İktisadî devlet teşekkülleri memurları ile ilgili 4222 sayılı kanuna ek kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Müessesede çalışan memur ve müstahdemler deniliyor. Meselâ Ankara'da teşekkülü itibariyle doğrudan doğruya ticarî bir müesseseden farkı olmayan kömür tevzii ve satış müessesesi vardır. Bu müessesenin memurları da bundan istifade edecek midir[308]?*

19 Nisan 1944 Çarşamba

Konu: Toprak Mahsulleri Vergisi ile ilgili Kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Bir sual efendim, vergi malûm-u âliniz bir varlık, bir servet ve ticaretten alınır. Meselâ ticaret yapan tüccardan alınır. Fakat bir kısım arazi sahibi var ki: yüz kilo tohum eker amma alamaz. Beyanı veriyor, hüsnü niyeti vardır. Amma yüz kiloya mukabil yüz kilo almıştır. Bundan da vergi alınacak mıdır[309]?*

17 Mayıs 1944 Çarşamba

Konu: Olağanüstü hal dolayısıyla zam yapılmasına dair 3828, 4040, 4226 ve 4437 sayılı kanunlara ek kanun hakkında:

Yüksek Reisliğe

Arz olunan sebeplere binaen (D) fıkrasına aşağıdaki cümlenin ilâvesini teklif ederim. "İklim sebepleriyle veya bağ ve bahçelerinin bakımı zaruretiyle yaz aylarında göç mutat olan yerlerde bu hüküm tatbik olunmaz."

Kayseri

Ahmet Hilmi Kalaç

---

[307] Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi, Ahmet Hilmi Kalaç'ın 267 sicil numaralı dosyasında bulunan seçim mazbatası.

[308] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.4, s. 94.

[309] Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Toprak Mahsulleri Vergisi ile ilgili Kanun Tasarısı" ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.3, s. 27, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.9, s. 86, 177.

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Efendim, bu maddenin (D) fıkrasında : "Kışlık ikamet yerini bırakmaksızın ayrıca yazlık ikamet yerlerinde oturanlar için her iki yerin ödenen kira bedeli bina mükellefin malı ise gayri safi irâdı" denilmektedir. Malûm-u âlileri memleketimizde bir çok kasabalarda, hatta köylerde bir takım bağ sahipleri vardır. Bunlar oturdukları yeri yazın muvakkaten terk ederek bu bağlarına bir iki ay için gider ve üzümden pekmezini yapmak ve ağacının meyvesini toplamak için orada bir müddet oturur. Meselâ Ankara, Yozgat veya Kayseri'de ve hemen umumiyetle memleketin bir çok yerlerinde evlerini bırakıp bağlarına giden insanlar vardır. Bu maddeye göre o da vergiye tabi midir? Ayrıca bağın irad-ı gayri safisi ne ise vergi olarak verecek midir? Bu böyle midir? Yoksa doğrudan doğruya müreffeh bir aile İstanbul'da iki ay için adaya gitmiştir veyahut burada mal sahibi değildir de yazın sayfiyeye çıkmış ve evini terk etmemiştir. Bunlar mı vergiye tabidir? Bu maddede bir iltibas vardır. Encümenin lütfen izahat vermesini rica ediyorum.*

AHMET HİLMİ KALAÇ (Devamla) – *Anlaşılıyor ki, işi biraz daha izah etmek, tavzih etmek lâzım geliyor. Muhterem Maliye Vekili, Anadolu'yu herhalde bizim kadar bilir. Memleketin içtimaiyatını, iktisadiyatını zaruri sebeplerini, sıhhi sebeplerini herhalde bizim kadar bilir.*

Arkadaşlar; bizde bağa çıkmak, sayfiyeye çıkmak, bir refah meselesi değildir. Keşke refah meselesi olsa da istediğimiz kadar vergi alsak. Doğrudan doğruya sıhhi bir sebeptir. En yakın olan Kayseri'yi huzur-u âlinizde tasvir edeyim. 15.000 bağı vardır. Vaktiyle 75.000 nüfuslu idi, şimdi 54.000 kadar nüfusludur. Orada bilâ kayd-u şart en fakiri de bağa çıkar. Buna mecburdur. Çıkmazsa hasta olur, sıtma olur. Çocuğu hasta ise ertesi sene kaybetmiştir. Ale's-seviye hepsi çıkar. Nihayet o hale gelmiştir ki, sırtında heybesi ile gidemiyorsa ancak o kalır.

Niğde'de de herkes bağa çıkar. Sebebi nihayet orada da sıhhî vaziyet, iktisadî vaziyet… Oraya çıkıpta meydana getirdiği üç buçuk elmasını, meyvesini toplamak, nihayet bir geçim zarureti içindir. Hatta biraz müreffeh olanlar varsa anlar belki çıkmaz kalır. Sivas'a geçiyorum. Sivas'ın da havası güzeldir. Bununla beraber onlarda sıhhi sebep yüzünden sayfiyeye ve köye çıkar, yahut nihayet yakında çiftlik vardır, oraya giderler. Bu da sıhhi sebep yüzündendir. Karadeniz sahiline geçiyorum. O mıntıkayı da çok iyi bilirsiniz. Ekseriyetle sıtmalı bir mıntıkadır. Kendilerinin sıhhi vaziyetlerini korumak ve düzeltmek için yaylaya ve köye giderler. Buradaki vaziyette refah yüzünden değildir. Bu vaziyet karşısında, bu vergiyi koymak suretiyle çok endişe ediyorum ki, memlekette

büyük mikyasta sıhhati muhtel olan vatandaşlarımızın vaziyetini ıslah etmeyecek, onları biraz daha fena vaziyete sokacağız ve nihayet alacağımız vergide memleketin bu sıhhi vaziyeti karşısında büyük bir yekûn tutmadığına göre feda edilebilir. Bunun için bir takrir takdim ediyorum. Kabulünü rica ederim[310].

27 Mayıs 1944 Cumartesi

Konu: 1944 mali yılı Bakanlıklar Bütçesi kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Efendim, okudukları, hava postaları listesinde geçen sene Kayseri dahil olduğu halde, bu sene Kayseri dahil değildir. Acaba kaldırıldı mı? Yoksa Diyarbakır'a giderken buraya da uğrayacak mıdır?*

MÜNAKALÂT VEKİLİ ALİ FUAT CEBESOY (Konya) – *Kayseri dahil değildir.*

AHMET HİLMİ KALAÇ (Devamla) – Kayseri geçen sene dahildi ve bundan çok istifade ediliyordu. Bu seneki listede bulunmadığına göre acaba geçerken uğranılacak bir merhale midir? Yoksa büsbütün kaldırılmış mıdır?

MÜNAKALÂT VEKİLİ ALİ FUAT CEBESOY (Devamla) – *Evet geçen sene Ankara- Kayseri hattı vardı. Bu sene fenni sebeplerden dolayı Kayseri'yi kaldırıyoruz. Genel Kurmay Başkanlığı ile konuştuk, bu sene kaldırmak mecburiyetinde kaldık. Çünkü daha ileriye gittiğimiz için mesafe kâfi değildir. Bu sene hattımızı Sivas'a kadar uzattık. Bu yaptığımız plânları da Genelkurmay Başkanlığı ile bir arada yapıyoruz. Bundan dolayı bu hattı çıkardık. Fakat gelecek sene elimize küçük tayyareler geçecektir. Bu hattı ihya edeceğiz*[311].

30 Mayıs 1944 Salı

Konu: Vakıflar Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı bütçe kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Efendim, bütçesi dolayısıyla vakıflar umum müdüründen bir ricada bulunacağım. Her yerde kendisine ihtiyaç bulunmayan bazı vakıf müesseseleri vardır. Eski tabir ile (müstağnaanh) meselâ, medrese, mescit, sebil bugün bunlara ihtiyaç kalmadığı için satılıyor. Parası merkeze alınıyor. Vaktiyle her şehrin hayırsever çocukları memleketine büyük bir muhabbet ve sevgi ile o zamanın ihtiyacına göre bir eser meydana getirmiş . Anlaşılıyor ki, bugün bunlara lüzum kalmamıştır. Fakat o memleketin bugün medreseye, sebile ihtiyacı yok amma mektebe, bahçeye daha bin bir şeye ihtiyaçları var. O ihtiyaçları ihmal edipte satılan şeylerin parasının merkeze getirilmesinde bendeniz bir isabet görmüyorum. Her yerin bu gibi*

[310] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.10, s. 114.
[311] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.10, s. 356.

böyle ihtiyaç kalmayan eski bir vakfı satıldıktan sonra parası mahallin ihtiyacı her ne ise oraya sarf edilmesi lâzım gelir. Meselâ birçok yerlerde sıhhî, temiz otel yoktur. Bu gibi paraları belediye ile teşrik-i mesai edilerek mahallin en mübrem bir ihtiyacına sarf etmek çok yerinde olur ve vaktiyle tesis yapan zatın ruhu da şadedilmiş olur.

Sonra İncedayı arkadaşımız bahsettiler, hakikaten birçok mühim eserler vardır. Şayan-ı şükrandır, bunlar cumhuriyet devrinde ele alınmış ve mümkün olduğu kadar tamir ediliyor. Belki bu noktada ehem-i mühimme takdim ediyorlar. Fakat birçokları metrûk bir halde köşede kalmıştır, ihmal edilmektedirler. Bu cümleden olarak Kayseri'de bir Vezirhanı vardır. Memleketin vaktiyle ihtiyacını karşılayacak şekilde bir ticaret merkezi idi. Bu han bugün o kadar ihmal edilmiş bir vaziyettedir ki, yıkılmak, çökmek üzeredir, harap bir haldedir. Evkaf umum müdürlüğünden rica ediyorum, bu hanın vaziyetini tetkik ettirip tamirine ehemmiyet verirlerse çökmek üzere olan eski eseri kurtarmış olurlar.

Sonra Sultanhanı ve Karadayı var. Bunlara zannederim müzeler idaresi bakıyor. Fakat evkafın eskiden beri alâkadar olduğu bir eser olmak itibariyle eğer oraya gidecek mimarlara bu eseri de tetkik ettirirlerse yerinde olur. Maruzatım bundan ibarettir[312].

18 Mayıs 1945 Salı

Konu: Çiftçiye toprak dağıtılması ve çiftçi ocakları kurulmasına dair kanun tasarısı hakkında:

Çiftçiyi topraklandırma kanunu:

4. MADDE: Bu kanunda yazılı araziden maksat ormandan başka olan kültür arazisidir.

Kültür arazisi: Çiftçilikte kullanılabilen arazidir.

Kültür arazisi: Tarla, bağ, bahçe, ağaçlık çayır ve mera çeşitlerine ayrılır.

Tarla arazisi: Tabiatı ve kuvveti yönünden üzerinde hububat, bakliyeler, yem ve sanayi nebatları yetiştirilebilen arazidir.

Bağ arazisi: Üzerine üzüm çubuğu dikilip çubuk veya üzüm yetiştirilebilen arazidir.

Bahçe arazisi: Üzerinde bir veya türlü çeşitten meyve , sebze, çiçek, fidan ve benzeri faydalı nebatlar yetiştirilebilen arazidir.

Ağaçlık arazisi: Tarla, bağ, bahçe, çayır halinde kullanılmaya iktisaden elverişli olmayan ve üzerinde ağaç bulunan veya yetiştirilebilen arazidir.

Kavaklık ve okaliptüslük arazi: Kavak ve okaliptüs yetiştirilebilen arazidir.

---

[312] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.10, s. 430.

Çayır arazisi: Tarla, bağ, bahçe, çayır halinde kullanılmaya iktisadi olmayan ve üzerinde biçilecek ot yetişen veya yetiştirilebilen arazidir.

Mera arazisi:Tarla, bağ ve bahçe halinde kullanılmayan ve üzerinde hayvan otlatılabilen arazidir.

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Bu dördüncü maddede bir hükümetin teklifi vardır, bir de komisyonun hazırladığı madde vardır. Hükümetin teklifi bendenizce daha yerindedir. Eski tabirle, efradını cami, ağyarını mani olacak bir tarzda. Şimdi şu suretle bir tasnif yapmış, fıkralara ayırmış kültür arazisini yedi kısma ayırmış. Tarla arazisi güzel, yerinde bağ arazisi aşağı yukarı bu suretle tarif ediliyor. Bahçe arazisi bendenizce o da doğrudur, bahçelik arazisi denmiş: burada biraz hükümetten ayrılınmış, sonra buradaki asıl itiraz etmek istediğim bu beşinci fıkradır. Kavaklık, okaliptüslük bir şey ilâve etmiş. Şimdi ağaçlığı tarif ettikten sonra ki orada bütün ağaçların nelerden ibaret olduğu Hükümetin fıkrasında yazılıyor. Diyor ki, ağaçlık arazi; tarla, bağ, bahçe, çayırlık halinde kullanılmaya elverişli olmayan ve üzerinde yakacak ve kullanılacak odun, dal, yaprak, veren toplu ağaçlar bulunan ve genişliği bir hektarı geçmeyen arazidir. Burada ağaçlık araziden maksat odun olduğunu gayet güzel izah ediyor. Yakacak odunu, çiftçi edevatını, çiftçinin kullanacağı edevatı veren ağaçlardır. Buraya şimdi kavak girer, okaliptüs de girer, akasyada girer, bildiğimiz diğer bütün ağaçlar da girer. Amma ağaç diye tarif ettikten sonra, oraya yalnız ağaçlık denmiş tafsilata girmemiş. Şimdi kavak yetişen hususi bir iklime tabi veya ayrı bir karakter isteyen arazi değildir. Kayaş'a kadar gideriz. Burada bir kısım kavaklık, bir kısım da söğütlük yapmışlar. Orta Anadolu gibi suyu az olan yerlerde akasya çok güzel bir ağaçtır, taammüm ediyor. Şimdi bu suretle kanunda madde tasrih edilmediği zaman o birisi akasya yetiştirmiştir, düğeri söğütlük yapmıştır, o biri kavak yetiştirmiştir. Hatırıma gelen şudur. Kanun mademki kavaklığı tasrih etmiştir. Okaliptüslüğü tasrih etmiştir, söğütlüğü tasrih etmemiştir neden? Diye bir tereddüt hasıl olacaktır. Binaenaleyh, Hükümetin maddesi mantıkî, insicamlı takip edildiği taktirde daha yerinde, daha güzel, ve daha ilmî bir tasnif şeklinde belirmektedir.*

Arzum şudur ki, bir takrir takdim edeceğim. Hükümetin maddesinin kabulü yerinde olur[313].

[313]Ahmet Hilmi Kalaç'ın "Çiftçiye toprak dağıtılması ve çiftçi ocakları kurulmasına dair kanun tasarısı " ile ilgili konuşmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.17, s. 176, Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Devre.VII, C.18, s. 117.

24 Mayıs 1945 Perşembe

Konu: 1945 yılı yedi aylık bütçe kanun tasarısı ve Bayındırlık Bakanlığı bütçesi hakkında:

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Arkadaşlar; ben su mevzuunda duracağım. Başı bir yere bağlanmayan bir nevi sularımız vardır. İçme suları kasabalarda belediyelere ait olduğundan Belediyeler bankası sermaye verir ve bu surette yapılabilir. Diğer büyük sularımız vardır ki, Nafıayı alâkadar eder. Bayındırlık Bakanlığımız bunları daima göz önünde tutar. Etütlerini yapar, icap eden tahsisatını verir. Bunun haricinde kalan "enhar-ı sağire" dediğimiz küçük sulardır. Bunun için bir de vaktiyle kanun yapılmıştır. Bunlar bir iki köyü alâkadar eden mevzii sulardır. Bu kanunun tatbiki nihayet muhitinin alâkasıyla yapılabilecek işleri ele almaktır. Fakat nasılsa şeriat ve zaman değişmiş ve bu ufak tefek sulara bakılamaz olmuştur. Bu suların da Bayındırlık Bakanlığımızca ele alınması ve faydalı bir hale getirilmesi de lâzımdır.*

Sayın Maraş milletvekili arkadaşlarımızın temas ettiği esaslı bir yol vardır. Bu yol Güney Anadolu'yu doğrudan doğruya merkeze bağlayan bir yoldur. Çok eskidir. İzini Hititlere kadar görüyorlar, halâ eserlerine tesadüf edilir. Vaktiyle kervanlar, ordular oradan geçermiş. Şimdi bu yolun güneyinden kuzeyinden şimendifer yapılmıştır. Fakat doğrudan doğruya bir hatla bağlanmadığı için istifadesi mahdut kalıyor. Bu mevzuu arkadaşlarımız lâyıkıyla tebarüz ettirdiler. Vakit geçmiştir. Ben deniz bu kadar arz etmekle iktifa edeceğim. Hakikaten mühim bir yoldur.

Sonra hususi bir ricamız daha vardır, o da Kayseri saz bataklığıdır. Bakanlık bunu ele almışlardı. Keşfi yapılmış, ihalesi yapılmış fakat talip çıkmadığı için ihale edememişlerdi. İkinci defa fiyatını artırarak ihaleye tekrar çıkarmışlar, yine mümkün olmamıştır. Bu günkü fiyatlara göre keşfi yapılıp ihaleye çıkarılırsa mümkün olacağını zannediyorum. Hakikaten arası sıtma yuvası olduğu gibi, arazi kazanmak bakımından da çok faydalı bir iş olacaktır. Maruzatım bu kadardır[314].

30 Mayıs 1945 Çarşamba

Konu: Devlet Hava Yolları Genel Müdürlüğü 1945 yılı yedi aylık bütçe kanun tasarısı hakkında:

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Efendim. Bendeniz de sayın Generalden* (Ulaştırma Bakanı Ali Fuat Cebesoy) *bir ricada bulunacağım.*

Kayseri'ye evvelce hava seferleri yapılıyordu. Geçen sene bu kalktı. Şimdi tayyareler

[314] Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Devre.VII, C.17, s. 349-350.

uğruyor fakat yolcu olmayan yine uçuyor. Bu adeta çeşme başında oturup ta oradan su içmemeye benzer.

Malûm-u âliniz Kayseri halkı da, Diyarbakır'a, İzmir'e, Malatya'ya Adana'ya gider. Mademki buraya tayyare uğruyor, oradan da yolcu olmasını Vekil Beyden rica ediyorum[315].

20 Aralık 1945 Perşembe

Konu: İç İşleri Bakanlığı bütçesi hakkında:

AHMET HİLMİ KALAÇ (Kayseri) – *Arkadaşımız zannediyorum biraz ifrata gittiler. Göçebelik olsun filan der gibi. Bendeniz bunu memleketin hayrına görmem. Ahval ve şerait değişmiştir. Belki bundan 50-100 sene evvel hayat şartları bunu icap ettirirdi. Ama bugün öyle değildir. Bugün göçebe halinde, yeri yok, yurdu yok, nasıl olur?*

BESİM ATALAY (Kütahya)- *Yerleri de belli, yurtları da belli.*

AHMET HİLMİ KALAÇ (Devamla) – *Efendim; bunların bu şekilde ne hayvanları artar, ne koyunları, ne de memleket için faydalı olurlar. Memlekette göçebelik tasvir ettikleri şekilde değildir. Nihayet hayvan nasıl yetiştirilir? Fenni bir tarzda. Bunu bilmezler. Binaenaleyh bunları başıboş bırakmak doğru değildir. Besim Atalay arkadaşımız bu işte ifrata kaçmıştır. Göçebelikten bu memleket ancak zarar görür*[316].

[315] Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Devre.VII, C.17, s. 536.
[316] Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Devre.VII, C.20, s. 254.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.AHMET HİLMİ KALAÇ'IN KAYSERİ BASININDAKİ FALİYETLERİ

5.1.Kayseri'de İlk Gazetenin Çıkarılmasında Ahmet Hilmi Kalaç'ın Rolü

Ahmet Hilmi Bey Kayseri'nin matbuat hayatında önemli rol oynadı. 1910 yılında Mülkiye Mektebi'ni bitirip Kayseri'ye gelen Ahmet Hilmi Bey, 20 Mart 1910'da Kayseri İdadisi tarih ve coğrafya öğretmenliğine atandı. Aynı yılın Temmuz sonlarında Kayseri Sancağı maiyet memuru oldu. Bu sırada Kayseri'de bir matbaanın kurulmak üzere olduğunu ve yakında gazete çıkacağını öğrendi. Kayseri Mutasarrıfı Muammer Bey, çıkaracakları gazeteden bahsederek Kalaç'tan da yazı yazmasını istedi. Böylece İstanbul'daki eğitim hayatını tamamladıktan sonra Kayseri'ye gelen Kalaç gazeteciliğe başladı[317].

Kalaç, Hacılar önündeki bağlarından yazın şehre sık inmiyor, çoğu vaktini hasta babasının yanında geçiriyordu. Hem gazeteye yazdığı yazıları teslim etmek hem de doktoru babasına götürmek için indiği şehirde yeni kurulan matbaa binasına uğradı. Matbaa binası olarak mutasarrıfların meşrutiyetten evvel ikametlerine ayrılmış olan binanın bir tarafında yer alıyor, hazırlıklar devam ediyordu. Getirilen matbaa makinesinin montajı ile uğraşılıyordu. Gazetenin yazı işleri ile kimlerin meşgul olacağı belli değildi. Meclis idare başkâtibi Ramiz ve Maarif Başkâtibi Nurullah Sami Beyler bu işlere yakın olduğu için Kalaç yazısını onlara teslim etti[318].

Gazetenin Ağustos'un ilk haftasında çıkabileceği söyleniyordu. Bir hafta sonra Muammer Bey Ahmet Hilmi Bey'i çağırttı. Yanına Kalaç'la birlikte meclis başkâtibi Ramiz ve tahrirat kalemi kâtiplerinden Recep Bey'i çağırdı. Mutasarrıf masa üstündeki gazeteyi gösterdi ve bunun bir şeye benzemediğini, baskının durdurulmasını ve düzenlenerek yeni bir gazete'nin çıkarılmasını istedi. Bu işi de Ahmet Hilmi, Ramiz ve Recep Beylere verdi[319].

---

[317] Sahir Üzel, "Kayseri'yi İlgilendiren Bir Eser Dolayısile" , Kayseri İl Gazetesi, Yıl.24, No. 2222, 24 Mayıs 1948, s. 1, Kalaç; Kendi…, s.51. Önder; Kayseri Basın…, s.147.

[318] Ahmet Hilmi Kalaç, "İlk Gazete Kayseri'de Nasıl Çıkmıştı", Kayseri İl Gazetesi, Yıl.22, No. 2042, 12 Ağustos 1946. s.1.

[319] Kalaç; Kendi…, s.52.

"Erciyes[320]" adı ile ilk nüshası basılan eldeki gazete, hakikaten tertibi ve yazıları itibarı ile garip bir şekil arz ediyordu. Kalaç'ın " Matbaa ve Gazetenin Memlekete Edeceği Hizmet" başlıklı makalesi gazetenin başına kondu. Bundan sonraki kısımda Fransız İhtilâline ait bir tercüme ile buna benzer siyasi ve sosyal içerikli yazılarla sayfa dolduruldu. Yeni çıkan bir gazetenin maksat ve mesleğe ait ne bir mukaddimesi (önsöz), ne de memleket ve çevreye ait hiçbir bölgesel haber ve yazısı vardı. Günlük gazeteden ziyade bir mecmua şeklinde idi. Yazılar arasında fikir birliği yoktu. Bu gazetenin çıkışı da Kalaç'ın ifadesine göre şöyle oldu:

" Matbaa hazırlanıp gazete çıkacak hale geldiği günlerde Mutasarrıf Muammer Bey, tetkik gezisi için Kazalara çıkmış, o vakit askeri fırka merkezi olan Kayseri'de genç zabitlerden bir kısmı hazır matbaa varken gazeteyi biz çıkarırız demişler, buldukları, yazdıkları yazılarla o mahut(adı geçen) nüsha meydana gelmiş.Eseri kendileri de beğenmemiş olacaklar ki, neşrine cesaret edemeyerek mutasarrıfın gelmesini beklemişler. Mutasarrıf gazeteye bizleri memur ederken; kimseyi karıştırmamaklığımız emrini de vermişti. Buna sebep evvelki fuzuli müdahale olduğunu anlamıştık. Muammer Bey'in yanından doğruca matbaaya gittik.[321]"

Mutasarrıfın yanından ayrılan Kalaç ve arkadaşları matbaaya gelerek kendi aralarında bir iş bölümü yaptılar. Matbaanın idare işleri ve başmakalenin yazımı ile Kalaç, havadis (olaylar) ve aktüalite kısmı ile Recep Bey, ve Edebî yazılarla da Ramiz Bey ilgilenecekti. Erciyes Gazetesi'nin ilk nüshasındaki Ahmet Hilmi Bey'in önsözü şöyle idi:

"*İnayet-i hakla bugün muhterem ahalimizin kolları arasına atılan gazetemize süslü bir isim aramağa lüzum görmedik. Tabiattan aldığımız "Erciyes'i" daha manâlı bulduk. Erciyes diğer arkadaşı gazeteler gibi etrafında olan işleri, harice ve taşra aleminin havadisini dahile aksettirecektir. Asıl Erciyes'in sıfat-ı mütemayizesi sancak ahalisine hukukunu tabii ve sade bir lisanla dili döndüğü kadar anlatmak ve hukukun müktesep halini almaları yolunu göstermektir. Bu suretle Erciyes, zayıfları ellerinden tutup bab-ı hakka götürmeği vazife bilecektir*[322].

Erciyes Gazetesi'nin kendisini halka arz eden ve maksadını belirten önsözü bu olmuştu. Bundan sonra başmakale olarak Kalaç'ın" Matbaa ve Gazetenin Memlekete Edeceği Hizmet" başlıklı evvelce yazdığı yazı kondu. Gazetede bölgesel haberlere de fazlaca yer verilmeye çalışıldı.

---

[320] Kalaç, Erciyes kelimesi üstünde Atatürk'ün tahlilleri ile ilgili olarak Erciyes Dergisinde bir yazı yazmıştır. Ahmet Hilmi Kalaç, "Erciyes Kelimesi Üstünde Atatürk'ün Bir Tahlili", Kayseri Halkevi Erciyes Dergisi, Yıl.5, S.46-47, Sümer Matbaası, Kayseri, Kasım- Aralık 1946. s.2-4.
[321] Kalaç, "İlk Gazete…", s. 3.
[322] Kalaç; Kendi…, s.52-53.

Kayseri'nin ilk gazetesi olan Erciyes 16 Ağustos 1326 (29 Ağustos 1910) Pazartesi günü yayımlandı. İlk gün halk matbaa önünde toplandı. Nüshalar baskı makinesinden çıktıktan sonra daha kurumadan kapışılıyordu. İlk sayıdan bini aşkın gazete satıldı. Gazetenin müdürü Kayseri'nin Turan Köyü'nden olan Yunus Bekir Bey[323]idi. Yunus Bekir Bey gazetenin sorumlu müdürü olmaktan manevi zevk alırdı. Gazete yazılarına pek karışmaz ancak fikirlerini de savunurdu. Mesuliyetten korkmaz ve gazetedeki tenkit yazılarının daha şiddetli olmasını isterdi. Reji (Tekel) İdaresi'ni tenkitten mahkemelik olan gazeteyi Yunus Bekir candan savundu ve bütün sorumluluğu üzerine aldı[324].

Gazetede yazı yazanlar arasında Erkanı Harp Miralayı Zihni, Ziraat muallimi Şaban Hami, Muallim Halis Zeki[325], Tahrirat Müdürü Salih Bedirhan ve idadî muallimlerinden Şahap ve Mazlum Rasim Beyler de vardı[326].

Erciyes Gazetesi çevrede az çok fikir hareketi uyandırdı ve günde bin adetten aşağı satış olmadı. O sıralarda Kayseri'de Ermenilerin yayımlamakta oldukları "Hayg[327]" Gazetesi karşısında Türk Gazetesi kimliği ile yer aldı.

Erciyes Gazetesi'nin ilk nüshalarında sadece "Erciyes" ismi yazılı iken daha sonraki nüshalara Erciyes Dağı'nın resmi de kondu. Gazetede "Erciyes" adının altında Pazartesi günleri neşrolunur, Türk gazetesidir" sözü yazılıdır. Her sayı dört sayfa ve her sayfa üç sütundan oluşmaktadır. Ortalama 28x 40 ebadındadır. Sağ yukarı köşesinde" Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-ü Mes'ul Kayseri Maarif Encümeni namına Yunus Bekir" diye yazılıdır. Gazetenin fiyatı on paradır[328].

Erciyes Gazetesi 69 sayı devam ettikten sonra bir müddet ara verilmiş ve 70. sayıdan itibaren haftalık dergi olarak çıkmaya başlamıştır. Daha sonra tekrar gazete şeklini alan Erciyes Gazetesi Milli Mücadele döneminde de Kayseri'de yayın hayatına devam etmiştir[329].

---

[323] Yunus Bekir Bey İstibdat devrinde iş için İstanbul'a gitmiş ve burada nakkaşlık (ressam ve süslemeci) ve mürettiplik (matbaa dizgicisi) mesleklerini yaptıktan sonra Sultan Abdülhamit idaresince siyasi suçlu olarak takibe uğradı. Bunun üzerine Avrupa'ya kaçan Yunus Bekir Bey, İsviçre'ye yerleşti. Orada Jön Türklerin çıkardığı gazetede çalıştı. Meşrutiyetin ilânından sonra ülkeye döndü ve halkı bilinçlendiren güçlü bir hatip olarak çalıştı. Yunus Bekir Bey hakkında bilgi için bkz. Önder; Kayseri Basın…, s. 135-137.

[324] Kalaç, "İlk Gazete…", s.3.

[325] Halis Zeki Bey hakkında bilgi için bkz. Önder; Kayseri Basın…, s. 145-146.

[326] Kalaç; Kendi…, s. 54.

[327] Hayg Gazetesi hakkında bilgi için bkz. Önder; Kayseri Basın…, s. 29-30.

[328] Erciyes gazetesi Hakkında Ali Rıza Önder, "Kayseri Basın Tarihi" adlı eserinde şu bilgileri vermektedir: "*Erciyes Gazetesi bu biçimi ile 69 sayı sürmüştür. Birinci sayısından 1911 Temmuz ayında çıkan 47. sayısına kadar olanlar bir cilt içinde toplanmış olup Ahmet Hilmi Kalaç'ın kitaplığında bulunmaktadır. 48-69. sayıları kapsayan son takımını bugüne kadar elde edemedik. Mutasarrıf Muammer Bey'in 1911 yılı Haziran ortalarında Adana Valiliği'ne atanması ve Ahmet Hilmi'nin Temmuz ortalarında Adana maiyet memurluğuna gitmiş olması yüzünden Erciyes'in son yirmi iki sayısı Kalaç'ın koleksiyonunda yer almamıştır. 1911 yılı Aralık ayında yeniden numara alarak dergi biçiminde yayımına devam eden Erciyes Gazetesi'nin böylece 69. sayıda sona erdiği anlaşılmaktadır*."Önder; Kayseri Basın…, s. 25-28.

[329] Önder; Kayseri Basın…, s. 31, 99-100.

5.2. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Milli Mücadele Döneminde Kayseri Basınındaki Faaliyetleri

Milli Mücadele'de Anadolu basınının gösterdiği yoğun çalışma temposu içerisinde Kayseri basınının da payı büyüktür. Milli Mücadele yıllarında Kayseri'de sadece bir tane matbaa vardı. Bu matbaa da yukarıda bahsettiğimiz üzere 1910 yılında Kayseri Mutasarrıfı Muammer Bey'in önderliğinde ve belediye başkanı İmamzâde Mehmet Bey'in yardımı ile kurulan matbaa idi. Bu matbaa Milli Mücadele döneminde İl Özel İdaresi'ne verilmişti. Özel bir gazete çıkarmak için sadece burası kullanılabilirdi.

1910 yılında Kayseri'de çıkan Erciyes Gazetesi'nin başyazarı Ahmet Hilmi Bey, o sıralarda Karaman Kaymakamlığından ayrılmış ve Kayseri'ye gelmişti. Ahmet Hilmi Bey, Erciyes adı ile yeniden bir gazete çıkarmak için Mart 1919 sonlarında zamanın mutasarrıfına başvurdu. Mutasarrıf Kemal Bey bu teklifi kabul etti. Matbaanın idaresinde Çivicizâde Halil Bey bulunuyordu. Kendisi Kalaç'a yardım edeceğini söyledi. Bu arada Nuh Naci (Yazgan) Bey de maddi yardımda bulunacağını vadetti. Kalaç yeni gazetenin basımı için hazırlıklarını sürdürürken Mutasarrıf Kemal Bey'in yerine Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın atadığı Ali Ulvi Bey geldi. Onun bu işlere soğuk bakmasından dolayı gazete işi geçici olarak sekteye uğradı. Ali Ulvi bey'den sonra gelen Mutasarrıf Asaf Bey, Kuva-yı Milliyecilerin nüfuzu altına girdi[330].

Asaf Bey'in izni ile Erciyes Gazetesi yayın hayatına başladı. Gazete ücret karşılığında il matbaasında basıldı. Gazetenin amacı Kalaç'a göre; "*Milli Mücadelemizde naçiz bir hizmette bulunmaktı. Olup bitenleri yazmaktan, haksız tecavüzleri açıklamaktan geri durmuyordu*[331]*."*

Fransızlar Adana'yı işgal edince oranın vatansever evlatları zorla şehirden çıkarıldı.Adanalı bu vatanseverler memleketlerini terk ederek, Bor, Niğde ve Kayseri'de milli mücadele lehinde propagandaya başladı. 25.11.1919'da Kayseri'ye çağırılan ve Adana'da yayınlanan "Yeni Adana" gazetesi sahibi Ahmet Remzi Bey, Ahmet Hilmi Bey ile görüşerek, işgalcilerin yaptığı mezalimi kendisine anlattı. Bunun üzerine Kalaç, Adana'da yaşanan olayları Erciyes Gazetesi'nde yayımladı ve nüshalarını Adana'ya yolladı.Adana'daki Fransız işgal kumandanı Bremen, mutasarrıf Asaf Bey'i arayarak yazının yine gazete vasıtasıyla tekzip (yalanlama) edilmesini istedi. Ancak Bremen Adana'da yaşanan mezalimin tamamını inkâr edemiyordu. Bunun üzerine Kalaç, bu olayı yeniden gazetesinde ele aldı ve "Tekzip mi? Teyid mi?" başlıklı bir yazı daha yazarak yaşanan olayları yeniden canlandırdı. Bu nüshaları da Adana'ya

---

[330] Kalaç; Kendi…, s. 145-146, 155.
[331] Kalaç; Kendi…, s. 155.

yolladı. Böylece Fransızlar Torosların arkasında hiçbir nüfuz ve etkilerinin olmadığını gördü[332].

1919 yılının Ekim ayında Sivas'tan Kayseri'ye gelen Mazlum Rasim (Can) da Ahmet Hilmi Bey ile görüşerek "Adana'ya doğru" gazetesini çıkarmaya başladı[333].

Ahmet Hilmi Kalaç'ın İstanbul Meclis-i Mebusanına seçilmesiyle 1919 yılı Temmuz ayında Erciyes Gazetesi yayına son verdi[334].

Erciyes Dergisi 1938-1950 tarihleri arasında "Halkevi Erciyes Dergisi" olarak yayın hayatına devam etmiştir[335]. Kayseri Halkevi 24 Haziran 1932 tarihinde bütün ülke çapındaki 19 Halkevi ile birlikte açıldı. Halkevi olarak eski Türk Ocağı binasında hizmete başladı. Mayıs 1941'de inşaatı tamamlanan yeni halkevi binası 22 Şubat 1942'de C.H.P. müfettişi Agâh Sırrı Levend ve dönemin Kayseri Milletvekilleri Nazmi Toker, Ahmet Hilmi Kalaç, Suad Hayri Ürgüplü, Reşit Özsoy, Ömer Taşçıoğlu ve Kayseri Valisi Halil Aksoy'un katıldığı törenle açıldı[336].

Kayseri Halkevi[337] Kütüphane ve Neşriyat Şubesi 1 Mart 1938 tarihinden itibaren "Kayseri Halkevi Erciyes Dergisi"ni yayımlamaya başladı. Bayındırlık Başkâtibi Sahir Üzel'in editörlüğünde aylık olarak yayımlanan dergi 1950 yılına kadar neşredilmiş olup, tamamı 85 sayıdır[338].

---

[332] Kalaç; Kendi…, 155-156., Kars; Milli Mücadele'de…, s.54-55.

[333] Adana'ya Doğru Gazetesi hakkında bkz. Ali Rıza Önder, " Kayseri'de Çıkmış Olan Gazete ve Dergiler Hakkında VIII." Erciyes Kayseri Halkevi Dergisi, Yıl.4, S. 40-41, Kayseri, 1946, s. 10, Kalaç; Kendi…, s.156-157, Özdoğan; Kayseri…, s.114.

[334] Milli Mücadele dönemine ait Erciyes Gazetesi'nin nüshalarını bulamayan Ali Rıza Önder Bey'in Ahmet Hilmi Kalaç ile görüşmesi esnasında Kalaç, bunun sebebini şöyle açıklamıştır:

"Mart 1920 de İstanbul'un düşman tarafından işgali üzerine ileri gelen Türk aydınları hakkında yapılan soruşturmalar sırasında, Kayseri'de bulunan bütün gazete koleksiyonlarım, mektuplarım ve kitaplarım, kız kardeşim tarafından -ele geçerse kardeşime zarar gelir düşüncesi ile- yakılıp ortadan kaldırılmıştır. 1919'daki Erciyes'in koleksiyonu da böylece yok olmuştur. 1910 yılında çıkan Erciyes'in koleksiyonu, yanımda bulunduğundan, bugüne kadar korunabilmiştir."

Sayın Kalaç'ın 16 Eylül 1964 gününde Ali Rıza Önder'e anlattığına göre gazete, Kurtuluş Savaşı'nın sözcüsü ve savunucusu olarak çalışmıştır. Haçın (Saimbeyli) 'deki bölgesel direnişi ve Kayseri çevresi halkının yardıma koşmasını, bu konuda Kanberli (Develi'nin bir köyü) Osman Bey'in unutulmaz yararlıklarını desteklemiştir. Hulusi Satoğlu, Mazlum Rasim, Kâtipzade Nuh Naci de ara sıra yazılar yazmışlardır. Nuh Naci daha çok maddi yardımları ile gazeteyi ayakta tutmağa çalışmıştır. Nurullah Dıraz'ın da emeği geçmiştir." Önder; Kayseri Basın…, s. 36.

[335] Erciyes Dergisi, 1955-1959 tarihleri arasında ise yazı işleri müdürlüğünü Mehmet Yedekçioğlu, yazı işleri müdürlüğünü Kâzım Yedekçioğlu'nun yaptığı "Yeni Erciyes" adıyla yayımlanmıştır.Erciyes Dergisi, 1978'de Avukat Nevzat Türkten tarafından yeniden çıkarılmaya başladı. Aylık Folklor, Fikir ve Sanat Dergisi olarak günümüzde de yayım hayatına devam etmektedir. Göde; Tarih İçinde…, s. 19-20.

[336] Önder Duman, "Kayseri'nin Sosyo-Kültürel Yaşamında Halkevi'nin Yeri (1932-1950)", IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 2003, s. 178-179.

[337] Kayseri Halkevi ve faaliyetleri hakkında geniş bilgi için bkz. Mustafa Şanal; Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950), (Basılmamış Eser), Mustafa Şanal, "Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950), Milli Eğitim Dergisi, S.161, s. 37-60.

[338] Duman, "Kayseri'nin…", s.184, Önder; Kayseri Basın…, s. 106-110.

Ahmet Hilmi Kalaç de Kayseri Halkevi Erciyes Dergisinde makaleler yazmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

MAKALE ADI	YIL	SAYI	TARİH	SAYFA
Erciyes Kelimesi Üstünde Atatürk'ün Bir Tahlili	5	46-47	Kasım-Aralık 1947	2-4
Kayseri Üzerine Bir Masal ve Bir Hakikat	5	52	Mayıs 1947	9-10
Kızılcahamam'dan Kayseri'ye Bakış	5	53	Haziran 1947	3-4
Kurban Bayramı	5	57-58	Ekim -Kasım 1947	17
Demokrasi	6	61-62	Şubat- Mart 1948	5-6
Demokrasi II	6	63-64	Nisan- Mayıs	2-3
Demokrasi III	6	64-65	Haziran- Temmuz 1948	2-3
Heybeliada'da Ahmet Rasim'in Mezarı Başında	6	67	Ağustos 1948	5-6
30 Ağustos Zafer Bayramı	6	68	Eylül 1948	2
Bir Öğretmenin Hikâyesi	6	69	Ekim 1948	7-8
Atatürk'ün Ankara'dan Son Ayrılışı	6	70	Kasım 1948	2
Düğün İsrafı	6	72	Ocak 1949	19-20

Ahmet Hilmi Kalaç'ın yazmış olduğu bu makalelerin içeriğine kısaca göz atarsak:

Erciyes Kelimesi Üstünde Atatürk'ün Bir Tahlili : Ahmet Hilmi Kalaç, bu makalesinde "Erciyes" kelimesi üzerinde en doğru tahlilin Atatürk tarafından yapıldığını söylemekte ve başından geçen bir olayı şöyle anlatmaktadır. **"**Erciyes" kelimesinin nereden geldiği konusunda bir çok araştırma yapıldı. Cumhuriyet'in ilânından sonra şapka inkılâbının yapıldığı günlerde Prof . Dr. Yusuf Ziya Bey, Erciyes kelimesi'nin kökünün Rumca "Ergariyös" ten geldiğini iddia etti O dönem araştırmacılarının çoğu bu kelimenin Roma veya Bizans'tan geldiğini iddia etmekte idi. Atatürk'le beraber Diyarbakır seyahatinde iken Kalaç, Mustafa Kemal'e kelimenin kökünü sordu. O dönemde faaliyette bulunan Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin faaliyetleri çerçevesinde Türkçe kelimelerin kullanılmasına özen gösteren Atatürk, Erciyes" kelimesini de güneş dil teorisi çerçevesinde ele aldı. Türkçe'deki "erc"ve

“erk” kelimesinin” “ burç, hakimiyet, kale ve ulu “ manâsına geldiğini izah etti. Binlerce yıl sonra telaffuz farklılıkları sonucunda bugünkü halini aldığını söyledi.

Kayseri Üzerine Bir Masal ve Bir Hakikat: Ahmet Hilmi Kalaç, bu yazısında her memleketin kendine mahsus efsanelerinin bulunduğunu ancak bu hikâyelerin bazı hakikatleri de içerdiğini söylemektedir. Kayseri ile ilgili efsanede de şunlar anlatılmaktadır:

Kayseri şehri Erciyes eteklerinde, Eskişehir tepelerinde bulunuyordu. Boğazköprü’den Kızılırmak’a akan Karasu Vadisi kapalı idi. Bugünkü ova ise göldü. Kayseri hükümdarı şehrin güvenliğinden oldukça emindi. Fakat bir gün Anadolu’ya Battal isminde bir yiğit geldi. Efsanede bu yiğitin Kayseri’yi nasıl aldığı anlatılmaktadır.

Kızılcahamam’dan Kayseri’ye Bakış: Ahmet Hilmi Kalaç bu makalesini birkaç günlüğüne dinlenmeye ve kaplıcalarından şifa bulmaya gittiği Kızılcahamam’da yazmıştır. Kızılcahamam’ı gezerken camii, hükümet binası ve banka binasının onarımını yapan Kayserili hemşerilerini gördü. Kayserililerin ülke çapındaki ticari faaliyetlerinden bahseden Kalaç, böylesine sanatkar ve ticaret erbabını yetiştiren Kayseri şehrinin de artık güzel bir şekilde imar edilmesinin gerekliliğini ortaya koyamaya çalışmıştır.

Kurban Bayramı: Kalaç, bu makalesinde dinlerin zamanın şartlarına göre kendisini yenilediğini belirtmektedir. Din hükümlerini teyit eden nakil ve nasları, akıl ve mantık kabul etmez ise, aklın ve şuurun icaplarına göre hareket edileceği esasını koymuştur. Dinî ve millî günlerin, milli birlik ve beraberliğe sağlayacağı faydalar büyüktür. İşte bu çerçevede Kurban Bayramı ile Hac ibadetleri üzerinde durulması ve günün icap ve ihtiyaçlarına uyulmasının yerinde olacağını belirtmiştir.

Demokrasi I-II-III: Ahmet Hilmi Bey, bu yazısında Osmanlı Devleti’nden başlayarak Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu zamana kadar ki demokratikleşme sürecinden bahsetmektedir. Tanzimat Fermanı, Meşrutiyet’in İlânı, İttihat ve Terakki Partisi, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemindeki hadiseler hakkında bilgi vermiştir.

Heybeliada’da Ahmet Rasim’in Mezarı Başında: 21 Eylül 1932 tarihinde Heybeliada’daki Ahmet Rasim’in mezarını ziyaret eden Kalaç, Ahmet Rasim’i daha okul sıralarında tanığını belirtmektedir. Yazısında Ahmet Rasim’in hayatı hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, oğlu Mazlum Rasim ile birlikte, daha Karaman Kaymakamı iken Avrupa yolculuğu öncesinde, Ahmet Rasim’i ziyaretleri ve Avrupa seyahatleri hakkında bilgi vermektedir.

30 Ağustos Zafer Bayramı: Ahmet Hilmi Bey, 30 Ağustos Zaferinin yıldönümü münasebetiyle kaleme aldığı bu yazısında, Milli mücadele dönemine ait anılardan bahsetmektedir. İstanbul’un işgali, mebus olarak İstanbul’dan Ankara’ya kaçışı, işgal sonrasındaki sıkıntılı günleri hatırlamıştır. Ankara’da meclisin açılmasıyla birlikte Türk

Milletinin huzura kavuştuğunu ve Kuva-yı Milliye ruhu ile hareket eden ordu ve milletin 30 Ağustos 1922 tarihinde düşmanı yere serdiğini yazmıştır.

Bir Öğretmenin Hikâyesi: Ahmet Hilmi Bey Heybeliada'da sanatoryumun önünden geçerken Kayseri İdadisi'ndeki Arkadaşı Mehmet Hilmi Bey'i hatırladı. İdadiden sonra öğretmen okulunu okuyan Mehmet Bey, mesleğine aşık bir öğretmendi. Adana'da görevde iken I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine cephede geri hizmete verildi. Teyze oğlunun Çanakkale'de şehit olması üzerine o da cepheye gitmek istedi ancak sıhhî sebeplerden dolayı tekrar öğretmenliğe döndü. Savaş yıllarının o acı günlerinde Karaman'daki öksüz yurdunda çalıştı. Mütarekeden sonra Kayseri'ye gelen Mehmet Hilmi bey burada hastalandı ve tedavi için Heybeliada'daki sanatoryuma gönderildi ve burada vefat etti. Kalaç arkadaşının hayatı ve ölümünü çok duygusal bir şekilde ele aldı.

Atatürk'ün Ankara'dan Son Ayrılışı: Mustafa Kemal Atatürk'ün 19 Mayıs 1938 tarihinde Ankara'da katıldığı son Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları hakkında bilgi veren Kalaç, Atatürk'ün bundan sonra altı ay boyunca Ankara'ya gelemediğini, Ankaralıların kendisini Cumhuriyet Bayramında beklediklerini belirtiyor. Kasım ayında Atatürk'ün ölmesi üzerine satırlarını şu ifadelerle bitiriyor:" *Sonbaharın hazân mevsiminde, yaprakların sararıp döküldüğü 10 Kasım gününde Ankara birden sarsıldı. İşçinin kazması belinden, memurun kalemi elinden düştü, genci ağladı*."

Düğün İsrafı: Ahmet Hilmi Bey yazısına, 1948 yılında hanımların kendi aralarında yapmış oldukları bir düğün konuşması ile başlamış ve düğünlerde yapılan israftan bahsetmiştir.

5.3. Ahmet Hilmi Kalaç'ın Cumhuriyet Döneminde Kayseri Basınındaki Faaliyetleri ve Eserleri

Ahmet Hilmi Kalaç'ın 1960 yılında yayımlamış olduğu "**Kendi Kitabım**" adlı hatıratı 1904-1920 yılları arasındaki öğrenim hayatı, meşrutiyet yılları ve Osmanlı Devleti'nin katıldığı Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşları dönemini içermektedir.

Özellikle kaymakamlık görevinde bulunduğu yerler hakkında tafsilatlı bilgiler veren Kalaç, 1915 yılında uygulanan tehcir kanunu ve yansımalarını da ele almıştır. Gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet döneminde Kayseri'nin siyasî, askerî ve iktisadî hayatı hakkında da değerli bilgiler vermektedir.

Kalaç bu eserinde milli mücadele dönemine ait hatıralarına da yer vermiştir. Kitabı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne milletvekili olarak katılması ile son bulur.

Ahmet Hilmi Kalaç'a ait **"Kayseri'nin İktisadî Mevkii"** adlı eserine ise, bütün araştırmalarımıza rağmen ulaşılamamıştır. Ahmet Hilmi Bey'in kızı Sümer Kayalıbay'la da yapmış olduğumuz telefon görüşmesinde eserin kendilerinde bulunmadığını belirtmişlerdir.

Ahmet Hilmi Kalaç Erciyes Gazetesinden sonra Kayseri İl Gazetesi'nde de makaleler yazmıştır. Sahir Üzel, Kayseri İl Gazetesi'ndeki başyazısında üstad olarak bahsettiği Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kayseri Matbuat tarihindeki yeri ve öneminden bahsettikten sonra Kalaç'ın Kayseri Gazetesi'nin de kurucusu olduğunu söylemiştir[339].

Ahmet Hilmi Bey'in Kayseri İl Gazetesi'nde çıkan başlıca yazıları şunlardır[340].

MAKALE ADI	YIL	SAYI	TARİH
Kayseri'nin Ekonomik Durumu	22	2043	15 Ağustos 1946
Su Mes'eleleri	22	2050	12 Eylül 1946
Su Mes'eleleri –II-	22	2051	16 Eylül 1946
Su Mes'elesi – III- (Zamantı Irmağı)	22	2052	19 Eylül 1946
Kayseri'nin Bayındırlık Hamleleri	22	2059	7 Ekim 1946
Kayseri'nin Bayındırlık Hamleleri –II-	22	2060	10 Ekim1946
Kayseri'nin Bayındırlık Hamleleri –III-	22	2062	17 Ekim 1946
Kayseri Lisesinin Tarihçesi	22	2066	31 Ekim 1946
Kayseri'nin Bayındırlık Hamleleri –IV-	22	2067	11 Kasım 1946
Kayseri'de İlk Temsil Nasıl Yapıldı?	22	2068	14 Kasım 1946
Mustafa Kemal'in Kayseri'ye İlk Gelişlerinin Yıl Dönümü	22	2078	19 Aralık 1946
Maraş'ın Kurtuluşu	23	2093	10 Şubat 1947
Mustafa Kemal'in Kayseri'ye İlk Gelişlerinin Yıl Dönümü	23	2173	18 Aralık 1947

Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kayseri İl Gazetesinde yazmış olduğu bu makalelerin içeriğine kısaca bakacak olursak:

Kayseri'nin Ekonomik Durumu : Ahmet Hilmi Bey bu yazısında Kayseri'nin bir ticaret merkezi olduğunu belirtmektedir. Halkının ticarete yatkınlığı şehrin coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır. Etiler zamanından Osmanlı Devleti zamanına kadar Kayseri bir ticaret merkezi idi. Ticaret yolları üzerinde bulunan şehir, aynı zamanda coğrafî açıdan güvenli bir merkez idi. Kayseri ovasından çıkan ürün şehri besleyecek miktarda olmadığından, Kayseri halkı ticarete yöneldi.

Su Mes'eleleri I-II-III : Kalaç bu yazısında, Kayseri ve ilçelerinin içme ve sulama suları ile ilgili sorunlara dikkat çekmek istemiştir. Özellikle üç-dört günlük su kesintisinden sonra üstü

[339] Üzel, "Kayseri'yi İlgilendiren…", s.1.
[340] Makalelerin tam metni tezimizin ekler kısmında verilmiştir.

açık kanallara tekrar su verildiğinde toprağın bu suyu emilmesi ve sıcak hava ile buharlaşması sonucunda iktisâdi kaybın büyük olduğunu söylemektedir. Özellikle Talas, Reşadiye, Kıranardı ve Zincidere belediyelerinin birlikte çalışarak bu açık kanalları kapatmasını istiyor. Böylece hem iktisâdi fayda sağlandığı gibi, sıhhat açısından da daha temiz suyun ilçelere ulaşacağını belirtmektedir.

Ayrıca Kalaç, Zamantı Irmağı suyunun Kayseri'ye getirilmesi için yapılan teşebbüslerden bahsetmiştir. Saltanat ve Meşrutiyet zamanında da gündemde olan konu Cumhuriyet döneminde de ele alındı. Hatta yurtdışından mühendis getirilerek etütler yapıldı. Ancak maddi imkânsızlıklardan dolayı bu proje tamamlanamadı.

Kayseri'nin Bayındırlık Hamleleri I-II-III-IV : Kalaç bu yazı dizisinde Kayseri'nin imar ve iskân ile ilgili sorunlarını şöyle dile getirmiştir**:** Kayseri şehri ilk olarak Eskişehir tepelerinde kuruldu. Sonra şehir ovaya taşınınca ilk olarak şehrin güvenliği için kale yapıldı. Halk kale içinde yaşardı. "İçerişâr" mahallesi buna güzel bir örnektir. Selçuklular zamanında Kayseri mimarisi değişmeye başladı Kale dışında Sahabiye, Hunat, Hacıkılıç ve Gülük camileri ve medreseler yapılmaya başlandı. Bu eserler Kayseri'nin sembolü oldular. Ancak zamanla bazı menfaatçi insanlar tarafından bu eserlerin etrafında çirkin yapılar yapıldı. İşte bu derme çatma yapılar bu tarihî eserleri gölgelemektedir.

Ateşli silahların ve topun bulunmasından sonra kaleler önemini yitirdi Kayseri halkı da bu çerçevede sur dışında yeni mahallelere taşındı. Tanzimat'tan sonra Avrupa ile temasın artması sonucunda imar faaliyetlerinde bazı değişiklikler oldu. Klasik medreselerin yerine çağdaş okullar açıldı. Meşrutiyetle birlikte ülkede imar faaliyetleri arttı. Kayseri'de de o dönemde yapılan önemli işler arasıda şunlar vardı: İlk olarak yollar genişletildi, şehir içinde kalan mezarlıklar kaldırıldı ve Gültepe Parkı yapıldı.

Osmanlı döneminde getirilemeyen Demiryollarının Cumhuriyetle birlikte Kayseri'ye gelmesi ile şehrin ticarî hayatı oldukça değişti. Modern memur evleri, işçi apartmanları, sinema salonları ve en son olarak Tayyare Fabrikası Kayseri'ye maddi açıdan fayda verdiği gibi şehrin sosyal ve kültürel hayatına da katkıda bulunmuştur. Artan şehir nüfusunun yeni mahallerde yerleştirilmesi hususunda dikkat edilmesi gereken en önemli nokta planlı bir şehir yapılanmasıdır. Yapılacak olan kooperatif evleri de bu düzene uymalıdır.

Kayseri Lisesinin Tarihçesi : Ahmet Hilmi Bey yazısına Kayseri'deki eğitim kurumları hakkında bilgi vererek başlamıştır. Selçuklular ve Osmanlılar zamanındaki okulların yapısı ve eğitim sistemini değerlendirmiştir. Kayseri Lisesi'nin yapımı ve eğitim şeklini teferruatlı şekilde anlatmıştır. Cumhuriyet döneminde açılan okulları da yazısında ele almıştır.

Kayseri'de İlk Temsil Nasıl Yapıldı? : Ahmet Hilmi Bey "Kendi Kitabım" adlı eserinde de bu başlık altında Kayseri'de yapılan ilk temsil hakkında bilgiler vermiştir. Kalaç, Kayseri Halkevi'nin düzenlediği temsil günlerinin başlaması üzerine bu yazıyı kaleme aldı. 1910 yılında Mutasarrıf Muammer Bey'in de desteğini alan Kalaç ve arkadaşları Kiçikapı'da bulunan "Aynalı Gazino"'da "Nasıl Oldu?" adlı piyesi oynadı. Erciyes Gazetesi bu temsil hakkında yazdığı yazıda, halkın bu temsili beğendiğini ve geçlerin bu işi başarıyla gerçekleştirdiklerini yazdı.

Mustafa Kemal'in Kayseri'ye İlk Gelişlerinin Yıl Dönümü : Mustafa Kemal Atatürk ve Heyet-i Temsiliye üyeleri Sivas'tan Ankara'ya giderken Kayseri'ye de uğramışlardı. Atatürk'ün geleceğini duyan halk yollara dökülmüş ve şehrin dışında kendisini karşılamıştı. İki gün Kayseri'de kalan Atatürk ve arkadaşları burada çok iyi bir şekilde misafir edilmişti. İşte bu olayın yıldönümünde Kalaç bu yazıları yazarak Kayseri halkının bu günü unutmadığını göstermek istemiştir.

Maraş'ın Kurtuluşu : Kalaç bu yazısında Kayseri'de yapılan iki miting hakkında şu bilgileri vermektedir**:** Kayseri'de ilk miting 1910 yılında Mutasarrıf Muammer Bey'in tayininin Amasya'ya çıkması üzerine oldu. Muammer Bey'i çok seven halk bir miting düzenleyerek mutasarrıfın Kayseri'de kalmasını sağladı.

Milli Mücadele döneminde de, 1919 yılının Kasım ayında Fransızların Maraş kalesine bayrak astıklarını ve ili işgal ettiklerini duyan vatansever Kayseri halkı Cumhuriyet Meydanında toplanarak protesto mitingi düzenledi. Kayserililer bu hareketleri ile mücadelesine devam eden Maraşlı erkek ve kadınlara destek verdi.

SONUÇ

1888 yılında Kayseri'de doğan Ahmet Hilmi Bey, yüksek öğrenimi için gittiği İstanbul'da II. Abdülhamit döneminden Meşrutiyet dönemine geçişi ve o devirde yaşanan çalkantıları bilfiil yaşadı. Bu dönemde İttihat ve Terakki Cemiyeti ile sıkı temasa geçti ve örgüte üye oldu.

Tahsilini tamamladıktan sonra Kayseri'ye gelen Kalaç, ilk olarak Kayseri İdadisinde öğretmen olarak göreve başladı aynı zamanda da mutasarrıflıkta çalıştı.Bu sırada tanıştığı Kaymakam Muammer Bey onun gelecekteki siyasî yaşamında çok etkili oldu. Muammer Bey her gittiği il ve ilçelere Kalaç'ı da götürdü.

I. Dünya Savaşı başladığında Sivas'ta bulunan Kalaç, bu sırada işgal kuvvetlerinin kışkırtmasıyla harekete geçen Ermeni çeteleri ve eşkıyaları ile sıkı mücadele etti. Savaş sırasında doğu cephesinin bütün ihtiyaçlarının karşılanması ve savaş malzemelerinin güvenliğinin sağlanması için görev mahallindeki asayişi korumaya çalıştı. Talat Paşa Hükümeti tarafından çıkarılan Tehcir Kanunu'nun uygulanmasında da görev aldı.

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra iktidara gelen Hürriyet ve İtilâf Fırkası tarafından ülke içindeki milliyetçi memurlar hakkında başlatılan soruşturmalar esnasında Kalaç, görevini bıraktı ve memleketi Kayseri'ye döndü.

Kayseri'de ilk etapta Milli Mücadele fikrinin oluşması ve işgallere karşı halkın bilinçlendirilmesi için çalışan Ahmet Hilmi Bey, Kayseri'de İhtiyat Zabitan Cemiyeti'nin kuruluşunda görev aldı.

1919 yılının Eylül ayında yapılan Sivas Kongresi'ne katılan Ahmet Hilmi Kalaç, kongre dönüşünde faaliyetlerini hızlandırdı ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kayseri Şubesinin açılmasında aktif rol oynadı. Adana ve Develi'de yaşanan Ermeni olayları üzerine Erciyes Gazetesi'nde yazdığı yazılarla işgale ve zulme karşı kamuoyu oluşturmaya çalıştı.

1920 yılının başında yapılan Osmanlı Mebusan Meclisi seçimlerine katılan Kalaç, Mebusan Meclisi'nin dördüncü döneminde Kayseri Mebusu oldu. 28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen Misak-i Milli kararının alınmasında katkıda bulundu. Yaşanan bu gelişmeler üzerine itilâf

kuvvetlerinin İstanbul'u resmen işgal etmeleri üzerine diğer aydınlar gibi Ankara'da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne katıldı.

1920- 1946 yılları arasında Kayseri milletvekili olan Ahmet Hilmi Bey, mecliste aktif bir siyaset takip etti. Çeşitli bakanlıkların encümenliğini yapan Kalaç, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin o günkü sorunları ve Kayseri'nin bölgesel sorunları ile ilgili olarak birçok oturumda söz aldı.

Milletvekilliği döneminde sık sık Kayseri'ye gelen Kalaç, sürekli olarak halkın istek ve şikâyetlerini dinledi ve mecliste bu sorunlara çözüm aramaya çalıştı. Kayseri'nin sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yere sahip olan Halkevleri'nin faaliyetlerine de katılan Kalaç, Kayseri basınındaki yazıları ile de Kayseri gündemine ışık tuttu.

Sonuç olarak, Ahmet Hilmi Bey gerek idareciliği döneminde gerekse milletvekilliği dönenimde vatanı için elinden gelen bütün çabayı sarf etti. Özellikle meclisteki faaliyetleri incelendiğinde adaletin yerini bulması için var gücüyle çalıştı. Kayseri'nin ve Kayserilinin sorunlarını çözmek için mücadele etti.

KAYNAKÇA

I. ARŞİV BELGELERİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ARŞİVİ

267 sicil numaralı Ahmet Hilmi Kalaç'ın şahsi dosyası

DÖNEM I

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.7

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.8

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.12

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.18

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.20

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.21

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.22

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.23

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.24

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.25

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.26

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, C.28

DÖNEM II

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.2

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.3

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.4

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre II, C.4

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.6

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.7/1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.8

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.8/1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.10

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.11
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.12
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.15
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.17
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.18
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.23
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.27
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.28
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.30
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre II, C.32

DÖNEM III

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.1
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.2
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.4
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.15
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.17
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre III, C.24

DÖNEN IV

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre IV, C.19
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre IV, C.25

DÖNEM V

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.V, C.23
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.V, C.26

DÖNEM VI

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.2
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.3
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.8
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.25
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VI, C.26

DÖNEM VII

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.4
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.3
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.9
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.10

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre.VII, C.17

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Devre.VII, C.18

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Devre.VII, C.20

EMEKLİ SANDIĞI ARŞİVİ

Dosya No: TAH. 14 / VH 000634

İÇ İŞLERİ BAKANLIĞI NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİ

Ahmet Hilmi Kalaç ve ailesinin nüfus kayıt örnekleri

GENEL KURMAY ATASE ARŞİVİ

ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 116, Gömlek No: 108 Belge No: 108-1, 108-2."

ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 113, Gömlek No: 91 Belge No: 91-1, 91-2.

ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 105, Gömlek No: 105 Belge No: 105-12, 105-13.

ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 113, Gömlek No:74 Belge No: 74-1.

ATASE ARŞ. İSH-4, Kutu No: 113, Gömlek No:75 Belge No: 75-1.

TALAS İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİ

Demir Kalaç İlk Okulu'na ait tapu ve diğer belgeler.

II. GAZETELER

Kayseri Gazetesi

S. 340, Yıl. 7, 27 Nisan 1931, Pazartesi- S. 1860, Yıl. 10, 4 Haziran 1934, Pazartesi - S. 1358, Yıl. 5, 4 Eylül 1939 Pazartesi – S. 1417, Yıl. 16, 4 Mart 1940, Pazartesi – S.1570 Yıl. 17, 25 Eylül 1941, Perşembe – S. 1714, Yıl. 19, 1 Mart 1943, Pazartesi –

S. 1715, Yıl. 19, 4 Mart 1943, Perşembe - S. 1720, Yıl. 19, 22 Mart 1943, Pazartesi –

S. 1780, Yıl. 19, 21 Birinci Teşrin (Ekim) 1943, Perşembe - S. 1781, Yıl. 19, 25 Birinci Teşrin (Ekim) 1943, Pazartesi – S. 1853, Yıl. 20, 10 Ağustos 1944, Perşembe – S. 1871, Yıl. 20, 16 Birici Teşrin (Ekim) 1944, Pazartesi – S. 2042, Yıl. 22, 12 Ağustos 1946, Pazartesi - S. 2043, Yıl. 22, 15 Ağustos 1946, Perşembe – S. 2050, Yıl. 22, 12 Eylül 1946 Perşembe – S. 2051, Yıl. 22, 16 Eylül 1946, Pazartesi – S. 2052, Yıl. 22, 19 Eylül 1946, Perşembe – S. 2059, Yıl. 22, 7 Ekim 1946, Pazartesi - S. 2060, Yıl. 22, 10 Ekim 1946, Perşembe - S. 2062, Yıl. 22, 17 Ekim 1946, Perşembe - S. 2067, Yıl. 22, 11 Kasım 1946, Pazartesi - S. 2068, Yıl. 22, 14 Kasım 1946, Perşembe, S. 2078, Yıl. 22, 19 Aralık 1946, Perşembe - S. 2173, Yıl. 23, 18 Aralık 1947, Perşembe - S.2222, Yıl. 24, 24 Mayıs 1948, Pazartesi.

İstiklâl Savaşı Gazetesi

İstiklâl Savaşı Gazetesi, 25 Temmuz 1919 Cuma.

İstiklal Savaşı Gazetesi, 31 Temmuz 1919 Perşembe

İstiklal Savaşı Gazetesi, 2 Ağustos 1919 Cumartesi

III. KİTAPLAR

Alp, İlker; "Misak-ı Milli", Misak-ı Milli ve Türk Dış Politikasında Musul, Kerkük, Erbil Meselesi Sempozyumu, AAMY, Ankara, 1998.

Arıburnu, Kemal; Sivas Kongresi, Samsun'dan Ankara'ya Kadar Olaylar ve Anılarla, AAMY, Ankara,1997.

Aşkun, Vehbi Cem; Sivas Kongresi, Tan gazetesi ve Matbaası, İstanbul, 1963.

Atatürk, Kemal; Nutuk (1919-1927), AAM Yayınları, Ankara, 2002.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AAMY, Ankara, 1991.

ATAY, Falih Rıfkı; Çankaya, Bateş A.Ş. Yayınları, İstanbul, 1980.

Aydemir, Şevket Süreyya; Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa, C.III, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.

----------; Tek Adam, Mustafa Kemal'in Hayatı (1881-1919), C.II, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969.

Baykal, Bekir Sıtkı; Heyet-i Temsiliye Kararları, TTK Basımevi, Ankara, 1989.

Bildirici, Yusuf Ziya; Adana'da Ermenilerin Yaptığı Katliamlar ve Fransız- Ermeni İlişkileri, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara 1999.

Bilgi, Nejdet; Ermeni Tehciri ve Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey'in Yargılanması, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara,1999.

Çalıka, Hurşit, Ahmet Rıfat Çalıka'nın Anıları, ?, İstanbul,1992.

Çelebi, Ömer; Atatürk Kayseri'de, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1973.

Çelik, Kemal; Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922), TTK Yayınları, Ankara,1999.

Çoker, Fahri; Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923), C.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

----------; Türk Parlamento Tarihi,TBMM IV. Dönem (1931–1935), C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.

Demirel,Ahmet; Birinci Mecliste Muhalefet, İkinci Gurup, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

Devellioğlu, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi , Ankara,1992.

Esatlı, Mustafa Ragıp; İttihat ve Terakki Tarihinde Esrar Perdesi ve Yakup Cemil Niçin Öldürüldü?, İstanbul, 1975.

Ezherli, İhsan; Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1986), TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1986.

Goloğlu, Mahmut; Sivas Kongresi, Başnur Matbaası, Ankara,1969.

Göde, Kemal; Tarih İçinde Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri,1991.

Gülekli, Nurettin Can, , Rıza Onaran; Türkiye Büyük Millet Meclisi 50. Yıldönümü (1920-1970), Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı 50. Yıldönümü Yayınları, İstanbul, 1973.

Güneş, İhsan; Türk Parlamento Tarihi, I.ve II. Meşrutiyet, C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara,1998.

----------, Türk Parlamento Tarihi, TBMM V. Dönem (1935–1939), C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 2001.

Gürbüz, Cenani; Milli Mücadele'de Develi ve Ermeniler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.

Halaçoğlu, Yusuf; Ermeni Tehciri ve Gerçekler (1914-1918), TTK Yayınları, Ankara, 2001.

Kalaç, Ahmet Hilmi; Kendi Kitabım, Yeni Matbaa, ?, 1960.

Kansu, Mazhar Müfit; Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, C.II, TTK Yayınları, Ankara, 1997.

Karal, Enver Ziya; Osmanlı Tarihi, C.VIII, TTK Basımevi, Ankara,1988.

Kars, Zübeyir; Milli Mücadele'de Kayseri, AAMY, Ankara,1999.

Kolbaşı, Ahmet; Merzifon, Yozgat ve Kayseri Ermeni Olayları (1892-1893), Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, 2005.

Kuran, Ahmet Bedevi; Osmanlı İmparatorluğu'nda İnkılâp Hareketleri ve Milli Mücadele, Çeltüt Matbaası, İstanbul, 1959.

Kütükoğlu, Mübahat S.; Tarih Araştırmalarında Usûl, 2. Baskı, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1991.

Lewis, Bernard; Modern Türkiye'nin Doğuşu, TTK Basımevi, Ankara, 1991.

Lord Kinross; Atatürk, Bir Milletin Yeniden Doğuşu, Sander Yayınları, İstanbul,1980.

Meşhur Valiler, 50 Ünlü Vali, İç İşleri Bakanlığı Merkez Valileri Bürosu Yayınları, Ajans Türk Matbaacılık, Ankara,1969.

Miralay Mehmet Arif Bey; Anadolu İnkılâbı, Milli Mücadele Hatıraları (1919-1923), Arba Yayınları, İstanbul, 1987.

Onar, Mustafa; Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları, C.I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.

Orbay, Rauf; Cehennem Değirmeni, C.I, Emre Yayınları, İstanbul, 1993.

Öğün, Tuncay; Kafkas Cephesinin I. Dünya Savaşındaki Lojistik Desteği, AAM Yayınları., Ankara,1999.

Önder, Ali Rıza; Kayseri Basın Tarihi (1910–1960), Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1972.

Özdemir, Mehmet; Milli Mücadele'de Develi, Sümer Matbaası, Ankara, 1973.

Özdoğan, Kazım; Kayseri Tarihi, Kültür ve Sanat Eserleri, C.I, Erciyes Matbaası, Kayseri 1948.

Özgül, M.Cemil; Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'daki Çalışmaları (27 Aralık 1919- 23 Nisan 1920), AAMY, Ankara, 1989.

Öztürk, Kâzım; Türk Parlamento Tarihi, TBMM II. Dönem (1923-1927), C.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

----------; Türk Parlamento Tarihi, TBMM III. Dönem (1927–1931), C.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

Pakalın, Mehmet Zeki; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C.II, MEB Yayınları, İstanbul,1993.

Selek, Sebahattin; Anadolu İhtilâli, C.I, Kastaş Yayınları, İstanbul ,2000.

Sonyel, Salahi R.; Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri, TTK Yayınları, Ankara, 1995.

Subaşı, Muhsin İlyas; Dünden Bugüne Kayseri, Geçit Yayınevi, Kayseri,1998.

Şanal Mustafa; Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950), (Basılmamış Eser)

Şengil, Mizyal Karaçam; Birinci Dönem Büyük Millet Meclisi'nde Düşünce Akımları (1920), Cem Yayınevi, İstanbul, 1996.

Tansel, Selahattin; Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, C.I, MEB Yayınları, İstanbul, 1991.

Tansu, Samih Nafiz; İki Devrin Perde Arkası, Pınar Yayınevi, İstanbul,1964.

Tevetoğlu, Fethi; Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar, TTK Yayınları, Ankara, 1991.

----------; Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara,1987.

Tosun, Ramazan; Ermeni Meselesi ve Kayseri'deki Ermeni Olayları, Tamga Yayıncılık, Ankara, 2000.

Türk İstiklâl Harbi, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, C.I, Genel Kurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

Türk İstiklâl Harbi, Batı Cephesi, C.II, II. Kısım, Ankara, 1991.

IV. MAKALELER

Akçora, Ergünöz, " Milli Mücadele Yıllarında Kurulmuş Faydalı ve Zararlı Cemiyetler" Türk Dünyası Tarih Dergisi, S. 5, Mayıs 1987, s. 38-39.

Beyoğlu, Süleyman, "1914-1922 Yıllarında Kayseri'de Yaşanan Bazı Sıkıntılar", II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri,1998, s.85-93.

Duman, Önder, "Kayseri'nin Sosyo-Kültürel Yaşamında Halkevi'nin Yeri (1932-1950)", IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 2003, s. 178-179.

Ecer, A. Vehbi, " Mustafa Kemal Paşa'nın Heyet-i Temsiliye Reisi Olarak Kayseri'ye Gelişi I" E. Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, S.4, E. Ü. Matbaası Kayseri, 1987, s. 91-106.

Güler, Ali, "Kayseri'de Demografik Durum (1831-1914)" III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri,2000. s.206.

Hülagü, Metin, "Osmanlı Devleti'nde Güherçile Üretimi ve Kayseri Güherçile Fabrikası", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.11, Kayseri,2001, s.73-89.

Karakaya, Recep, "Belgelerin ışığında Ermeni tehcirine Genel Bir Bakış ve Tehcirin Kayseri Sancağında uygulanışı", Bütün Yönleriyle Develi, I. Bilgi Şöleni Bildirileri, Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Develi,2003, s.522-523.

Kartal, Mehmet, "Kayseri Atatürk Evi (Reşit Ağa Konağı)" Erciyes, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Yıl.10, S.119, Kayseri, Kasım 1987, s. 5-8.

Kasalak, Kadir, "Erzurum Kongresi'nin Yapıldığı Günlerde Manda ve Himaye Konusunda Komutanlar Arasında Yazışmalar ve Basında Tartışmalar", AAMD, C.VIII, S. 23, Mart 1992, s. 397.

Kavafoğlu, Fikret, "Kayserililerin Ticaretteki Başarı Sırları Üzerine", Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Yıl:19, S.223, Temmuz 1996, s.32.

Koca Salim, E. Semih Yalçın, "Mustafa Kemal Paşa'nın Dokuzuncu Ordu Müfettişliğine Tayininde Osmanlı Genel Kurmayının Rolü", AAMD, C.X, S.29, s. 405-416.

Kutay, Cemal, "Milli Mücadelemizin Gerçek Öncüleri, ve Arkadan Gelenler", Türk Dünyası Tarih Dergisi, S.5, Mayıs 1987, s.35.

Önder, Ali Rıza, " Kayseri'de Çıkmış Olan Gazete ve Dergiler Hakkında VIII." Erciyes Kayseri Halkevi Dergisi, Yıl.4, S. 40-41, Kayseri, 1946, s. 10.

Özkaya, Yücel, " Ulusal Bağımsızlık Savaşı Boyunca Yararlı ve Zararlı Dernekler", AAMD, C. IV, S.10, Kasım 1987, s.177-179.

----------, “ İstanbul’un İşgali Üzerine Aydınların İstanbul’dan Ankara’ya kaçış Olayı”, AAMD., C.V, S.13, Kasım 1988, s. 128.

Özmerdivenli, Yusuf, “ Kayseri Eğitim Tarihinin Ulu Çınarı Kayseri Lisesi’nin Kayseri’nin Eğitim- Öğretim Tarihindeki Yeri ve önemi “ I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri,2000, s.241-252.

Sakallı, Bayram, “ Milli Mücadele’de Kayseri Yöresinde Teşkilâtlanma; Kayseri ve Develi Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri”, II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 1998, s. 375.

Sarıkoyuncu, Ali, “ Milli Mücadele’de Kayserili Din Adamları, Müftü Ahmet Remzi ve Müderris Mehmet Alim Efendiler” II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 1998. s.385.

Sonyel, Selahi R., “Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngilizlerin Eline Geçen Türküye Büyük Millet Meclisi Tutanakları”, Belleten, C.XLV, S.177-180, Ankara, 1981. s. 216.

Şahingöz, Mehmet, “Milli Mücadele’de Kayseri ve Havalisinin Olaylar Karşısında Gösterdiği Tepkiler” II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, KAYTAM Yayınları, Kayseri, 1998, s. 425-429.

Mustafa Şanal, “Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950), Milli Eğitim Dergisi, S.161, s. 37-60.

Turan, Refik, “İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne Girenlerin Özellikleri”, I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu (21-23 Eylül 1987), AAMY, Ankara, 1994, s.1063-1068.

Yıldırım, Hüseyin, “İrade-i Milliye Gazetesi”, AAMD, C. VIII, S.23, Ankara, Mart 1992, s. 325-330.

İNDEKS

A

Abdurrahman Şeref Bey, 9, 47
Abdülhamit II, 8, 9, 29, 191
Adana, 23, 24, 25, 26, 36,39, 42, 43, 83, 103, 104, 117, 157, 181, 182, 183, 186, 191
Adana Sultanisi, 25
Adana Valisi, 24
Agâh Sırrı Levend, 183
Ahmet Hilmi Güçlü, 43
Ahmet Hilmi Kalaç, 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 19, 23, 24, 26, 31, 33, 51, 53, 57, 63, 65, 66, 81, 97, 155, 163, 164, 166, 167, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 191
Ahmet İzzet Paşa, 33, 44, 47, 31
Ahmet Nesimî, 11
Ahmet Remzi, 42, 53, 57, 65, 183, 202
Ahmet Rıfat Çalıka, 36, 40, 65
Ahmet Rüstem Bey, 52
Ahmet Paşa Mektebi, 17
Ahmet Tevfik Bey (Şatır), 163
Ahmet Zeki Karakimseliler, 98
Akbaş Cephaneliği, 15
Ali Fuat Cebesoy, 47, 55, 173, 177
Ali Galip Bey, 45, 48
Ali Güneş, 5, 12
Ali Kemal, 11
Ali Rıza Önder, 7, 181, 183
Ali Rıza Paşa, 53
Ali Ulvi Bey, 37, 41, 45, 182
Amasya, 18, 27, 31, 47, 49, 53, 190
Amasya Genelgesi, 47, 48, 49
Amasya Görüşmesi, 54, 60
Anadolu, 1, 2, 20, 28, 30, 36, 37, 43, 44, 46, 49, 50, 53, 60, 61, 67, 68, 69, 70, 71, 88, 97, 100, 104, 120, 121, 122, 134, 146, 156, 157, 167, 169, 170, 171, 172, 176, 182, 185, 191
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, 1, 53, 56, 191
Ankara, 5, 7, 8, 9,11, 12, 13, 15, 17, 19, 20, 44, 45, 54, 55, 57, 58, 61, 62, 63, 71, 81, 98, 119, 122, 141, 143, 151, 157, 159, 160, 171, 172, 173, 184, 186, 189, 191
Asaf Bey, 182, 183
Asım Bey, 27, 61
ATASE, 34, 49, 60

Atatürk, 8, 12, 15, 19, 24, 31, 43, 44, 52, 54, 56, 58, 180, 184, 185, 186, 189, 190
At Pazarı, 60
Avusturya- Macaristan, 10
Ayasofya, 11, 14
Aydan Kalaçlar, 5
Aynalı Gazino, 19, 45, 189
Ayşe Faika Hanım, 7
Aziziye, 17, 98, 108

B

Babanzade İsmail Hakkı, 11, 14
Bağdat, 20, 24
Bağdat Demiryolu, 24, 73
Bahçe Kazası, 24
Bahçelizade Ahmet Bey, 23
Balkan Harbi, 25, 27
Bandırma Vapuru, 44
Bekirağa Bölüğü, 54
Berlin, 28, 32, 33
Beynam, 57
Birinci Dünya Savaşı, 26, 28, 29, 33, 36, 42, 43, 186, 191, 199
Bitlis, 44, 48
Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey, 34, 41
Bor, 24
Bosna Hersek, 10
Bozkır, 24
Bulgaristan, 10
Burhanettin Binzet, 155
Bursa, 39, 62
Bünyan, 19, 26, 113, 114, 120, 168

C

Cafer Tüzel, 171
Canik, 44
Cavit Bey, 14
Cehri, 21, 22
Celalettin Arif Bey, 58, 61
Cemaat-i İslâmiyye, 42
Cemal Paşa, 33, 60
Cemile Korkmazlar, 5, 8, 12
Cevat Abbas, 45
Cizre, 39

Ç

Çankaya Mal Müdürlüğü, 4
Çatalca, 25
Çelik (Kalaç), 8
Çivicizade Halil Bey, 182

Çukurova, 24, 26

D

Dahiliye Nazırı, 25, 30, 39, 58
Dahiliye Nezareti, 19, 26, 44, 46
Dahiliye Vekâleti, 17, 82, 83, 84, 91, 99, 102, 103, 127
Damat Ferit Paşa, 49, 53, 60
Damat Şerif Paşa, 58
Darende, 26
Dar'ül- Eytam, 43, 90
Dar'ül- Muallimin, 1, 9, 10, 18, 25, 135
Demir (Kalaç), 7, 8, 12
Derviş Vahdeti, 14
Develi, 18, 38, 40, 42, 71, 141, 157, 168, 170, 191
Diran Kelekyan, 11
Divan-ı Harp Mahkemesi, 39
Diyarbakır, 39, 44, 48, 108, 173, 177, 185
Dörtyol Kazası, 24
Draszade Nurullah Sami, 23
Düyûn-u Umumiye,7, 40, 95

E

Elazığ, 44, 45, 48, 88, 159
Emekli Sandığı, 4
Emin Bey, 24, 25, 87, 95, 96, 158, 159
Enver Paşa, 29, 31, 33, 43
Erciyes, 1,7, 8, 12, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 43, 56, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 189, 191
Erciyes Dağı, 19, 181
Erciyes Dergisi, 24, 180, 183
Erciyes Gazetesi, 18, 19, 20, 21, 23, 43, 180, 181, 182, 183, 187, 191
Erciyes Kayseri Halkevi Dergisi, 8, 184,
Ereğli, 8, 10, 20, 34
Erkan-ı Harbiye, 8, 44, 120
Ermeni, 11, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 181, 191
Erzincan, 29, 32, 44, 48, 95, 96, 121, 156, 165.
Erzurum, 29, 32, 44, 46, 48, 49, 50, 74, 79, 116, 122, 146, 156
Erzurum Kongresi, 48, 49, 50
Everek, 38

F

Faik Baysal, 167, 171
Fehmi Bey, 46, 50, 51
Felah-ı Vatan, 58, 59
Feride Hanım, 7
Ferik Mehmet Paşa, 10
Ferruha Güpgüp, 165

Fransa, 28, 42, 129
Fransızlar, 38, 46, 103, 104, 182, 183, 190
Fransız İhtilâli, 9, 180

G

Gazi Köşkü, 12
Genel Kurmay, 44, 60, 173
George Karisteng, 24
Güherçile, 22
Gülek Boğazı, 24
Gültepe Parkı, 18, 189
Gürün, 26

H

Hacı Bayram Camii, 63
Hacılar, 19, 179
Hacılarlı Mustafa, 23
Hacı Vahdi Efendi ,19
Haçın, 42, 43, 183
Hafik, 17, 26, 27, 28
Hakkı Behiç Bey, 55
Halaçoğlu Mahallesi, 7
Halaçzade Hacı Mehmet Faik Efendi, 7, 16
Halep, 39
Halide Edip (Adıvar), 47
Halis Zeki, 181
Halit Karakaya, 98, 155
Hamidiye Camii, 10
Harbiye Nazırı, 16, 31, 49, 60,
Harbiye Nezareti, 14, 15
Hareket Ordusu, 14
Harput, 45
Hasan Bey, 7
Hasan Fehmi Bey, 13
Hasan Ferit Perker, 155
Hatice Hanım, 7
Havza, 44, 45
Haydarpaşa, 8, 16
Hayg Gazetesi, 181
Heyet-i Temsiliye, 48, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 63, 189
Hınçak, 37, 38
Hıristiyan, 37, 49
Hoca Abdullah Efendi, 42
Hoca kasım Efendi, 11
Hoca Kâzım, 23
Hoca Mustafa Efendi, 34
Hürriyet, 9, 10, 11, 14, 20, 29

Hürriyet ve İtilâf Fırkası, 23, 27, 37, 57, 182, 191
Hüseyin Cahit Yalçın, 9
Hüseyin Nazmi Bey, 28

I

Işık (Adalı), 7, 8

İ

İbrahim Safa, 23
İç İşleri Bakanlığı, 39, 99, 108, 138, 139, 151 ,177
İdadi, 17, 43, 101, 186
İhtiyat Zabitan Cemiyeti, 42, 43, 49, 191
İkdam Gazetesi, 9, 11
İl Halk Kütüphanesi, 5
İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 5
İl Nüfus Müdürlüğü, 5
İmamzade Mehmet, 23
İmamzade Ömer Bey, 11, 51
İmamzade Reşit, 23
İncesu, 18, 19, 167, 170
İngiltere, 28, 42
İntihab-ı Mebusan, 57
İrade-i Milliye Gazetesi, 53
İslâm Sühulet Şirketi, 22
İsmail hakkı Bey, 11
İstanbul, 24, 25, 26, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 41, 44, 46, 48, 50, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 74, 75, 88, 108, 112, 119, 123, 130, 131, 145, 154, 160, 167, 169, 171, 172, 179, 183, 186, 191
İstanbul Lisesi, 8
İtalya, 20, 24
İttihat ve Terakki, 1, 2, 10, 13, 15, 20, 22, 23, 25, 33, 37, 41, 42, 43, 57, 63, 65, 186,

J

Jöntürk, 20

K

Kâmil Paşa, 24
Kangal, 17, 26
Kanun-u Esasi, 9
Karaman, 33, 34, 35
Kara Kemal, 43
Karakol Cemiyeti, 43
Kara Molla, 19
Kara Vasıf, 43, 54, 58, 59, 60
Karnik Teke, 5
Kastamonu, 44, 140, 144, 152

Katipzade Nuh Naci, 1, 23, 42, 50, 51
Katolik, 40
Kaymakam, 1, 2, 5, 13, 15, 17,24, 26, 27, 28, 29, 33, 41, 65, 71, 72, 73, 78, 80, 81, 87, 88, 97, 99, 100, 101, 102, 110, 115, 125, 155, 161, 163, 164, 168, 182, 186, 187, 191
Kaymakam Vekâleti, 24, 26
Kayseri, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 60, 61, 62, 65, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 90, 97, 98, 108, 113, 114, 116, 117, 118, 120, 121, 124, 125, 126, 130, 133, 134, 140, 141, 155, 156, 157, 160, 163, 164, 167, 170, 171, 172, 173, 174, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192
Kayseri Basını, 179, 182, 187, 192
Kayseri Delegesi, 1, 50
Kayseri Halkevi, 183, 184, 189
Kayseri İdadisi, 8, 16, 17, 43, 179, 186, 191
Kayseri'nin İktisadi Mevkii, 187
Kayseri İl Gazetesi, 19, 179, 187, 188
Kayseri Lisesi, 17, 189
Kayseri Milletvekili, 1, 66, 98
Kayseri Mutasarrıfı, 1, 16, 19, 36, 37, 45, 52, 179, 182
Kayseri Sultanisi, 8
Kayseri Valisi Halil Bey, 184
Kâzım Karabekir, 48, 54, 63
Kemal Bey (Gedeleç), 36
Kendi Kitabım, 187, 189
Kırkkilise, 25, 129, 132
Kırklareli, 25, 132
Kızıklı Hoca, 19
Kızılırmak, 52, 185
Kiçikapı, 42, 45, 189
Kigork, 38
Kitre zamk, 21
Konya, 8, 23, 24, 32, 33, 34, 35, 71, 84, 85, 89, 91, 92
Konya Valiliği, 23, 24, 32
Köprülü Hamdi Bey, 15
Kuva-yı Milliye, 2, 15, 43, 46, 49, 60, 182, 186
Küçük Hafız, 19,

L

Liverpool Üniversitesi, 24

M

Mahmut Şevket Paşa, 14, 16, 25,
Maiyet Memurluğu, 16, 17, 18, 23, 24, 25, 179, 181
Malta, 32, 34, 54, 64
Maraş, 36, 42, 44, 46, 176, 190
Mazhar Karakaya, 50, 53,
Mazhar Müfit (Kansu), 54, 55, 56, 64

Mazlum Rasim (Can), 23, 33, 43, 52, 181, 183, 186
Mebusan Meclisi, 1, 2, 11, 20, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 63, 65, 191
Meclis-i Umumi, 33, 73, 137, 147, 148, 152, 159
Mehmet Atıf Tüzün 65
Mehmet Faik Efendi, 7, 16
Mehmet Okandan, 5, 7
Mehmet Özgüneş, 12
Mehmet Reşat V., 15
Mehmet Ziyaettin Efendi, 15
Mekteb-i İdadi, 17, 30
Mercan İdadisi, 8, 9
Meşrutiyet, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 18, 23, 38, 73, 101, 160, 179, 181, 186, 187, 188, 189
Milli Kütüphane, 5,
Milli Mücadele, 13, 15, 29, 32, 36, 42, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 59, 60, 182, 186, 187, 190, 191
Mithat Paşa, 10
Molla Hüseyin Efendi, 11
Mondros Ateşkes Antlaşması, 32, 36, 37, 40, 44, 191
Muallim Mektebi, 9
Muammer Bey, 1, 7, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 179, 180, 181, 182, 189, 190, 191
Mucur, 57
Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti, 48
Muhittin Taner, 171
Musul, 39, 55, 59
Mustafa Kemal Atatürk, 12, 44, 54, 186, 189
Mustafa Kemal Paşa, 1, 43, 44, 46, 47, 49, 52, 55, 56, 58, 59, 63, 64
Mustafa Kemal Şatır, 171
Mustafa Tevfik, 9
Mutasarrıf, 1, 10, 16, 17, 18, 19, 23, 27, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 41, 45, 52, 72, 101, 102 110, 131, 179, 180, 181, 182, 183, 189, 190, 191
Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, 1, 53, 56, 57, 59, 72, 191
Müdafaa-i Hukuk Gurubu, 58
Müftü Ahmet Remzi, 42, 53, 202
Mülkiye, 1, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 25, 29, 30, 77, 83, 91, 101, 102, 109, 115, 138, 139, 155, 179
Mülkiye Mektebi, 1, 9, 13, 16, 179
Mülkiye Müstantikliği, 25
M. Virt, 21

N

Nafi Bey, 28
Nahit Kerven, 164
Nalbantzade Süleyman, 23, 60
Nazım Bey, 8
Nazmi Toker, 28, 167, 171
Necmettin Feyzioğlu, 8, 10
Niğde, 19, 71, 73, 83, 126, 170, 173, 182, 186

Nuh Mehmet Yazgan, 98
Nuh Naci Yazgan, 1, 23, 42, 50, 51, 52, 53, 182, 183
Nuri Conker, 45
Nurullah Sami Bey, 23, 179
Nuruosmaniye, 13, 14
Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 5, 7

O

Osmanlı Bankası, 21, 40
Osman Coşkun, 42
Osmanlı Devleti, 2, 3, 10, 22, 25, 26, 28, 29, 33, 39, 43, 57, 58, 59, 186, 187, 188
Osmanlı Hükümeti, 30, 37, 46, 47, 49, 59
Osmanlı İslâm Sühulet Şirketi, 22
Osmanlılık, 15, 37,
Osmanlı Mebusan Meclisi, 1, 2, 57, 58, 63, 191
Osman Uşşaklı, 65

Ö

Öğretmen Okulu, 1, 18, 186
Ömer Mümtaz Bey, 11, 42, 52, 54
Ömer Naci, 15
Ömer Taşçıoğlu, 167, 171, 184
Önerge, 11, 63, 64, 66, 67, 84, 87, 93, 112, 113, 116, 123, 133, 142, 143, 144

P

Pınarbaşı, 17, 19, 108, 130
Pozantı, 24
Protestan, 40
Pürk, 29, 30

R

Raşit Efendi Kütüphanesi, 5, 19, 56, 57
Rauf Orbay, 47, 58
Recep Bey, 24, 105, 107, 128, 179, 180
Refet Bele, 47
Reji İdaresi, 40, 154, 181
Reşit Özsoy, 167, 171, 187
Rıfat Çalıka, 1, 36, 40, 45, 57, 61, 65
Rumeli, 1, 9, 49, 53, 56, 191
Rumlar, 22, 25, 27, 44
Ruslar, 29, 30, 32, 36, 39
Rusya, 28, 38, 42, 43
Ruşen Eşref (Ünaydın), 52, 157
Rüştiye, 8, 18

S

Sabah Gazetesi, 9, 20
Sabit Gözügeçgel, 65, 97
Sadettin Serim, 165, 171
Saimbeyli, 42, 183
Sait Feyzioğlu, 43
Sait Paşa, 9
Salih Bozok, 45
Salih Paşa, 53, 60
Salih Turgay, 167
Samsun, 44, 45, 119, 122
Selânik, 9, 10, 14
Serbesti Gazetesi, 13
Serçeönü Mahallesi, 7
Servet-i Fünun Matbaası, 9
Setenönü, 18
Seyit Burhanettin Türbesi, 18
Sivas, 44, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 71, 75, 119, 121, 122, 134, 157, 170, 173, 174, 183, 189, 191
Sivaskapısı, 12
Sivas Kongresi, 1, 43, 45, 52, 53
Suat Hayri Ürgüplü, 167, 171
Sulh ve Selâmeti Osmaniye Fırkası, 47
Sultan Osman, 28
Suşehri, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 170
Süleyman Demirezen, 165
Süleymanlı, 42
Süleyman Necmi Bey, 32
Sümer (Kayalıbay), 5, 7, 12, 187

Ş

Şarkışla, 26, 52
Şarkikaraağaç, 33, 34
Şarkikarahisar, 26, 29, 31
Şehzadebaşı, 60
Şeyhülislâm, 15

T

Talas, 1, 5, 8, 11, 12, 1820, 38, 60, 125, 188, 197
Tanin Gazetesi, 11, 20
Tarsus, 24
Tasvir-i Efkar, 20
Taşçızade Mehmet, 50
Taşnak, 28, 29, 37, 38
Tayyare fabrikası, 12, 189
TBMM, 11, 32, 41, 52, 57, 59, 62, 64, 65, 66, 155, 163, 164, 165, 167, 171
Teceddüt Fırkası, 43
Tehcir Kanunu, 11, 30, 32, 33, 34, 37, 39, 40, 187, 191

Tercüme-i Hâl Kağıdı, 7
Teşkilâtı Mahsusa, 29
Tokat, 22, 27, 74, 84
Tomarza, 38, 168
Tunalı Hilmi Bey, 61, 79, 81, 89, 129
Trablusgarp, 24, 187
Trabzon, 44, 48, 114, 122, 130, 142
Türkçülük, 23, 28
Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1, 2, 4, 47, 64, 65, 97, 155, 163, 164, 167, 171, 187, 191
Türkiye Cumhuriyeti, 3, 186, 192
Türk Ocakları, 15, 28
Türk tarih Kurumu, 5

U

Ulukışla, 20, 24, 32, 97, 134, 160
Uşakîzade Osman Bey, 23

Ü

Ürgüp, 167, 170

V

Vahdettin, 43, 44, 58
Van, 39, 44, 88
Vefa Lisesi, 9
Vezir Hanı, 14, 42
Vilâyet Mektupçusu, 31
Vilâyet-i Site, 26
Vilâyet-i Şarkiyye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti, 48
Viyana, 32, 33

Y

Yedekçizade Mehmet, 23, 50
Yeni Adana Gazetesi, 183
Yıldırım Orduları Gurup Komutanlığı, 44
Yıldız Sarayı, 14, 44
Yozgatlı Tahir, 13
Yunus Bekir Bey, 181
Yunus Nadi, 58, 59
Yusuf Karakimseli, 8
Yuşa, 15

Z

Zamantı Irmağı, 20, 21, 187, 188
Zeytun, 42
Ziya Gökalp, 28

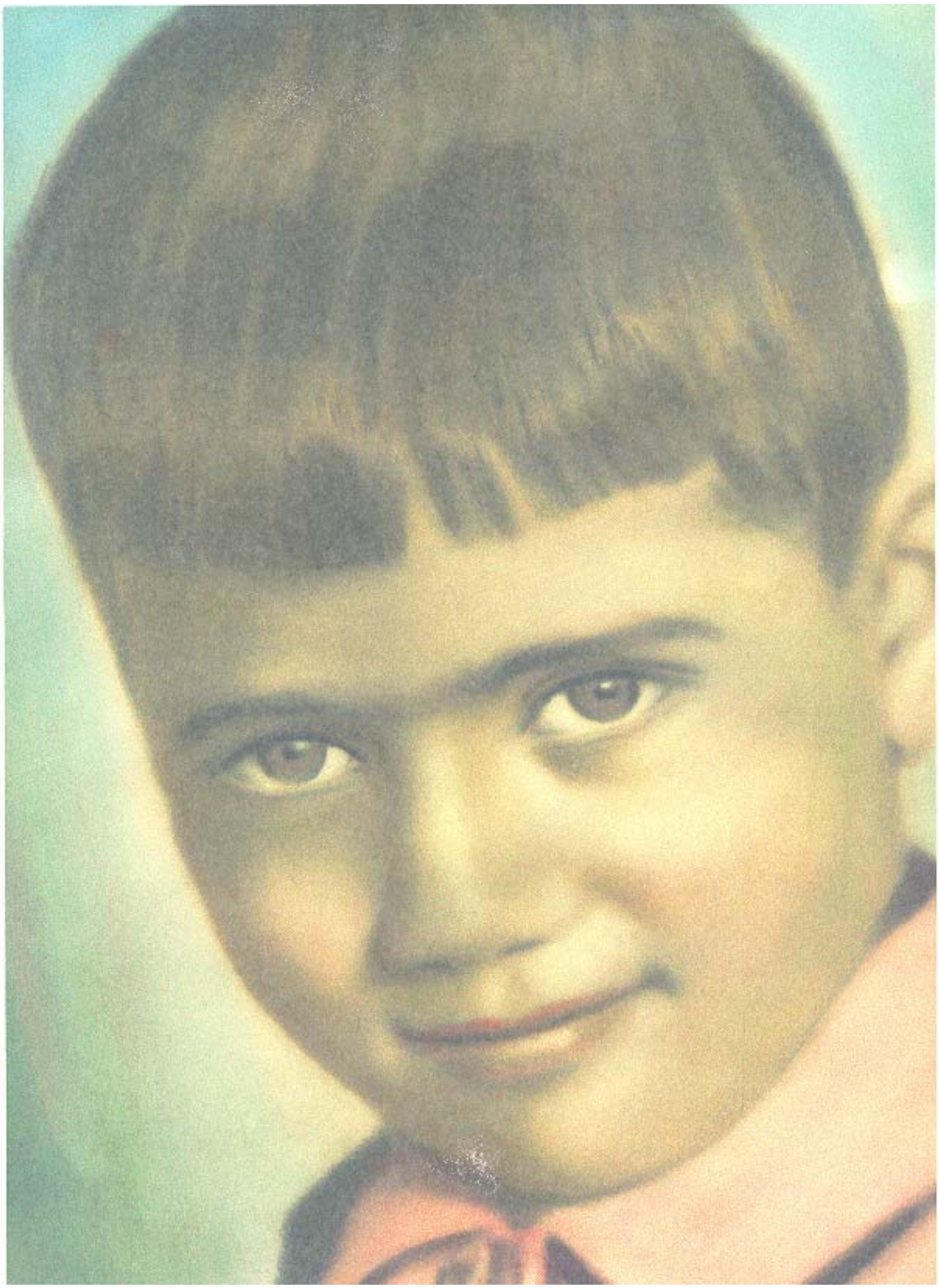
EKLER

AHMET HİLMİ KALAÇ

AHMET HİLMİ KALAÇ'IN İKİNCİ EŞİ AYŞE FAİKA KALAÇ

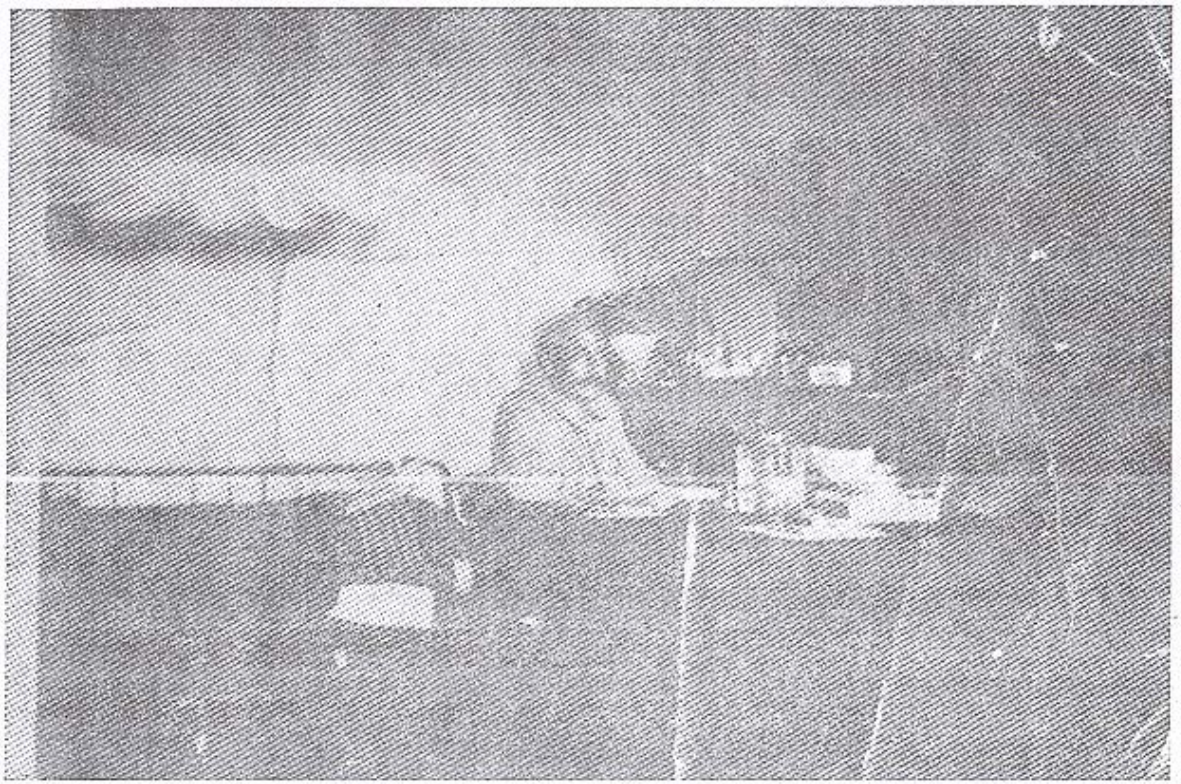

VALİ MUAMMER CANKARDEŞ
(1874 — 1928)

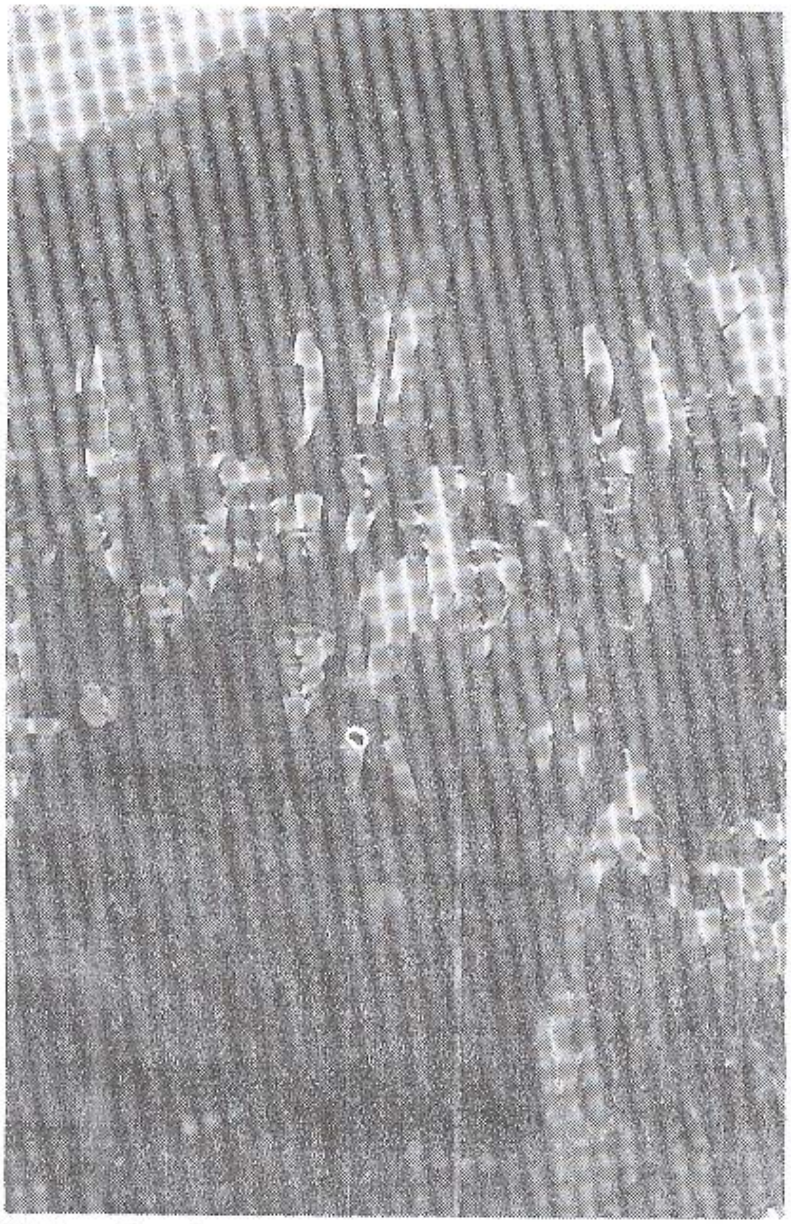
Orta boylu, mütenasipti. İnce ve uzun bıyıklarını ölünceye kadar kısaltmadı. Yanık yüzlüydü. Içki ve sigara içmezdi. Diğerkâmdı. «Bütün felaketler boş durmaktan ileri gelir.» Derdi. «Bir yerin imârında en zoru yıkımdır. Onu yaparım, benden sonraki imâra, daha kolay çalışır.» Prensibindeydi. Çok çalıştı, çok sevildi. Yoksulluk içinde ve anonymlikta ölüp gitti. Mezarı Kayseri'de Seyit Burhanettin Türbesi avlusundadır.

Muammerbey, Yıpranmış ve çökmüştü. Bu resimde görülmiyormu? Halbuki öldüğünde 54 yaşındaydı.

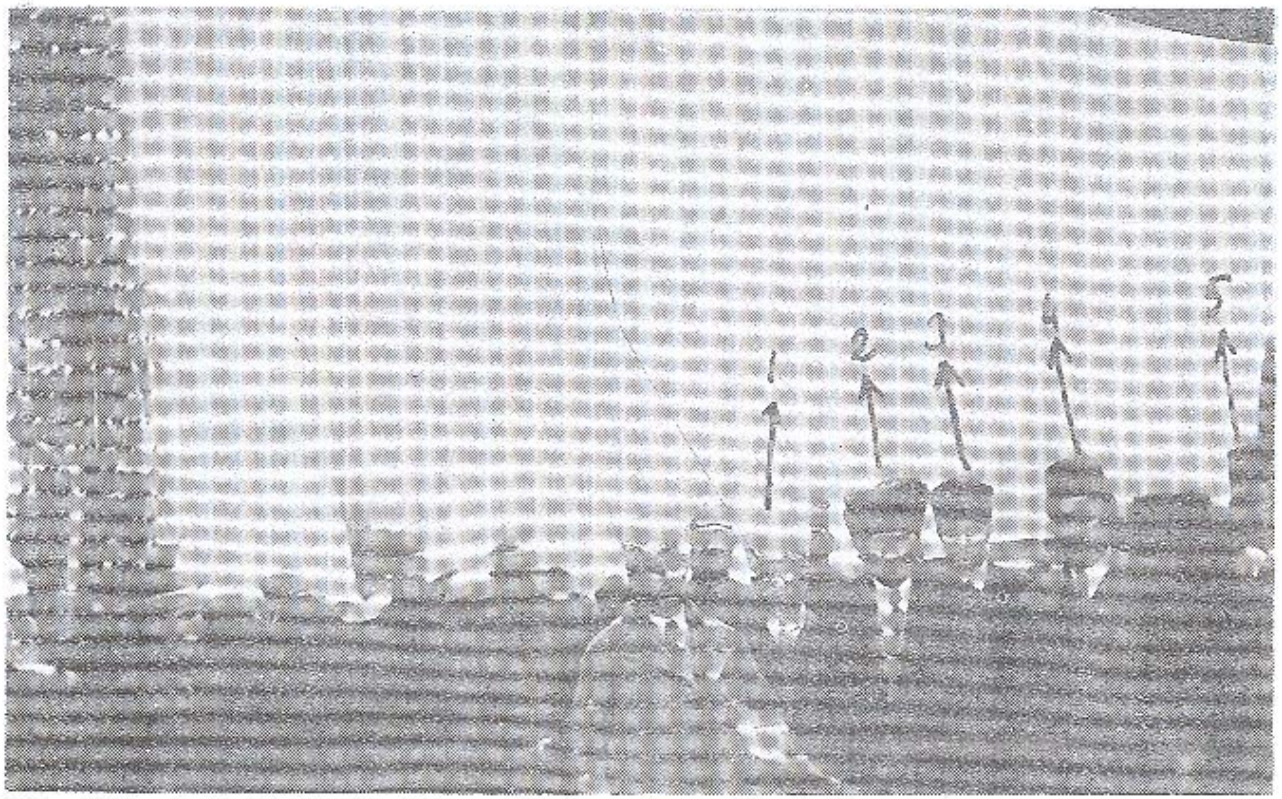
Muammer Bey, Polverista — Malta zindanındaki odasında : Masası başında... Ne kadar çökmüş. Halbuki, henüz 47 yaşında.

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Eşi Lâtife Hanım 14 Ekim 1924 günü Kayseri'de halkın arasında. Resimde tanınabilenler: 1) Lâtife Hanım, 2) Vali Mu-

Resim Mustafa Kemal ve Heyeti Temsiliye Üyeleri "Kayseri İhtiyat ve Zabitan Teavün C yeti merkezi" binası önünde halk ile birlikte. Tanınabilenler: Önsıradakiler: 1) Rauf Bey Mustafa Kemal Paşa, 3) Hüsrev Bey, Arka sıradakiler: 4) Hacılarlı Mustafa Efendi, 5) dayının yeğeni Ahmet Efendi, 6) Nisarizade Abdurrahman Efendi 7) Taşçıoğlunun Mey Efendi, 8) Avukat Osman Bey, 9) Ahmet Hilmi Kalaç, 10) Mazhar Müfit Kansu, 11) terin Yunus, 12) Sağırhocanın oğlu, 13) Tacettin Tacentinoğlu, 14) Ahmet Hilmi Güçlü.

13 Ekim 1924 günü Atatürk'ün Kayseri'de karşılanışı. Resimde tanınabilenler: 1) Ahmet Hilmi Kalaç, 2) Mustafa Kemal Atatürk, 3) Vali Muammer Bey, 4) Mebus Nuh Naci, 5) Taşçıoğlu Mehmet Efendi.

صاحب امتیاز ومدیر مسئول
محمد شوکری معارف انجمنی نامه
یولین بکر
مسلکمز موادی آیلرده درج اولنور .
درج اولنمیان اوراق اعاده اولنماز .
امور اداره وتحریراتیله مالک مخصوصات انجمن
هیئت تحریریه مراجعت اولنلیدر .

ارجیاس

محل اداره‌سی
قیصریه حکومت جواریده داره محصوص
اعلانات بهر سطرندن پرنجی دفعه غروش آلنیر .
داخلات وحال بازه انجمن هیئتیه حسابیه آنی آنی اون غروشدر .

نسخه‌سی ۱۰ پاره — پازار ایرتسی گونلری نشر اولنور . — نسخه‌سی ۱۰ پاره

ارجیاس

عنایت حقله یوکون محترم اهالیدن قوللری آرمسنده آیلان غرته‌مزه سوسیل پرآسم اراسنده روم کورمدك طبیعتدن آلدیغمز (ارجیاس)ی دها معتالی یولدن یازمغه باشلادق . دیکر اوقدانی غرته‌لرکبی اطرافنده اولان ابتدائی خارجه وطشره علمانك موادنی داخله یکسان ابتدا یره‌جکدر . اصل ارجیاسك ، صفت متمایزه‌سی بسنجاق اهالیسنه حقوقی طبیعی وساده ، براسان ایله تعلیم وتلقین ایتمکدر . بو صورتله (ارجیاس) ضمنده قزانیلان حقوقك یاب حقنده کتوردیکی وظیفه یه کلنجه کوستره‌جکدر .

مطبوعه وغرته‌لرك مملکته ایده‌جکی خدمت

مطبوعات عالم مدنیته اولان خدمتی کیمسه انکار ایده‌مز . مطبوعات سایه‌سنده‌در که فکرده انقلاب میدانه کلیر ، یوکسك فیلسوفلرك اولدقری انسانلر ترقی ایتمشدر . انسانلر ، عقل ودکا ، فکر وحاکمیتجه بریرده مساوی دکادرلر . بوتفاوت طبیعی اولسه‌یدی براز بشادبی محیط اجتماعیك تأثیریله اولور . لسانمان ، هردرده ان شتابان ، ان خدوتلر . ان وشیدلر

نهایت اندازه یاقلاشان ملاری ، فیلسوفلری بزون دنیاده ماضی فرض ایتمکله باکلن ایدیلر . اوروپه بحث ایتدیکمز دورلر ، محاکم نور مطبوعه‌دن محروم اولمامشدر . فرض ایدیکه دنیانك اك هیری بر نقطه‌سنده بولنورسکز فقط حکمدار ، فضلاك آثاری قولایلقله الده ایدر . یالمکده اولدیکز حالده ، کندیکزی هرشیدن بیکانه صانیرمیسکز ؟ بوکا ویرمه‌جك جواب نرمیدر ، ظن ، . چونکه هرشیدن خبرکار ولز . اك یوك فکرلر سزه معلوم اولور . صانکه دنیانك هرکوشه‌سنی کزیورسکز . بیوك سعادت . . یوکسن انسانلر مظهر اولمانکزی سعادت حالی ، حریت مساوات مطلوبه‌سنه ویرلر . چونکه سزه حکمدارك مطالعه‌دن دوردیکی ، مطبوعات حکم وتفوقدن قورتاری ، آثاره قارشی حرکات مخالفکارانه‌ده بولنمق ایچون اول امرده انکارك احضاد اولمنی ، « لاطاعة لمخلوق عند معصیة الخالق » حکمنك معلوم اولمسی لازم ایدی . ایشته بومستحضراتی اون سکزنجی عصرده مطبوعات میدانه کتیردی . انسانلرك سعادتی ایچون جالشان هنیروانك آثاری اوجوز اوجوز هرکس اوقودی . انسانلرك ترقیلری نهایتسز اولدیغی آکلاشلدی . آکلاشلنجه‌ده اوروپاك انقلاب ـ فرانسه انقلاب کبیری ـ میدانه کلدی . انسانلر ، کندیلرینك ده برطاقم حقوقه مالك اولدقلرینی آکلادیلر . انسانلرك تورلیورلی حر واسایشده یشامه باشلادیلر . ها کیت ملیه‌نك اساسی قورلدی . . بوراده انقلال کیردن ، ها کیتمایه‌دن بحث ایده‌جك دکلز . مطبوعاتك خدماتی‌ده بوراده‌جه برطاق کله ایله تعداد وتوضیح اولنمز ؛ اونی بحق آکلاده یالمك ایچون کتابلر جلدلر یازمالیدر . مقصدمز ، کذکلنزده تأسیس اولنان مطبوعه‌دن

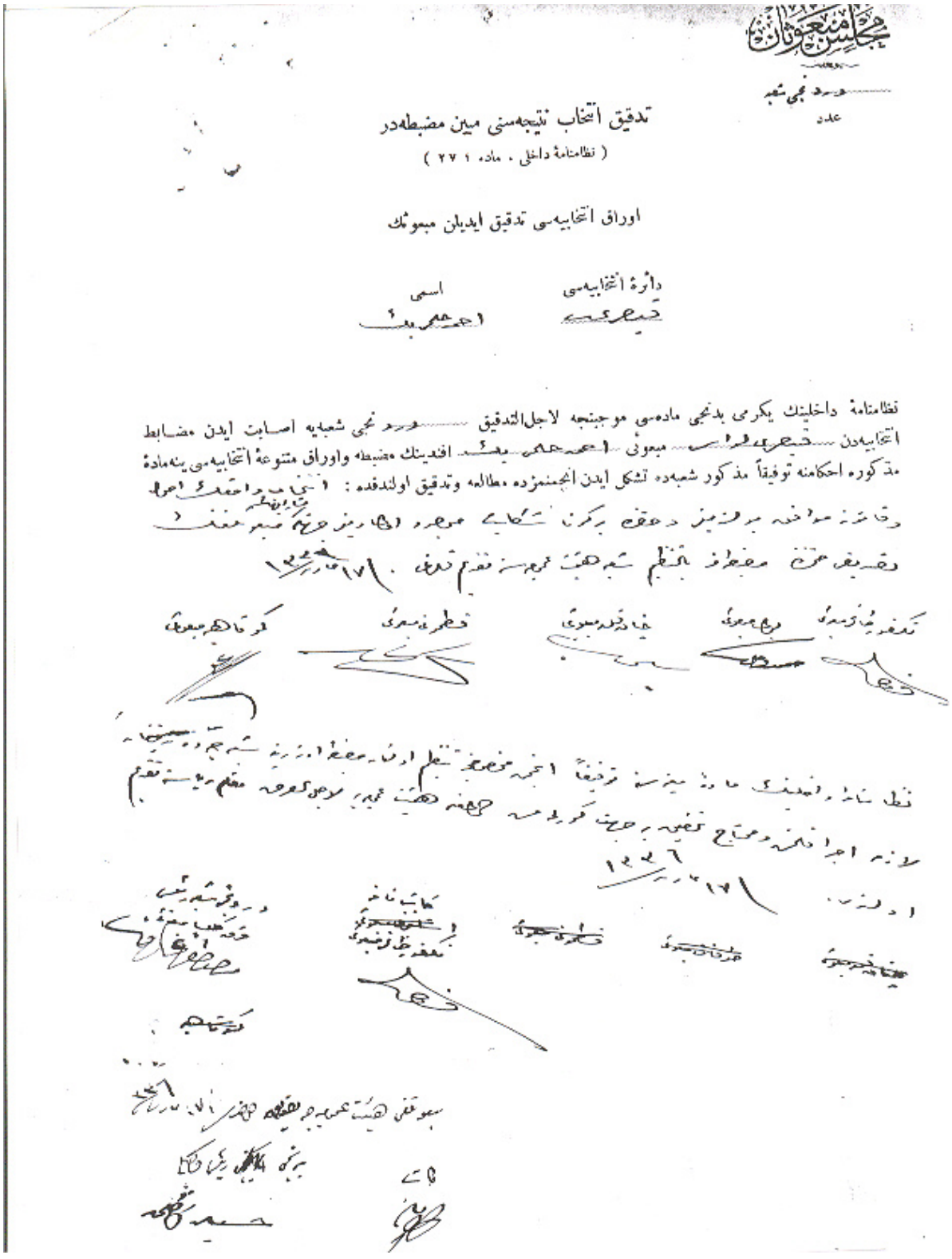
زیاده واقتصادیه‌سنده فهم وتحول کیره‌جك اولان واسطه الده ایدن « ارجیاس » عذکلنزك هرکسدن اك دوشونه‌جك ، اهالیزك ترقیات نادره‌سنی ایچون ایجاب ایدن خط حرکتی کوستره‌جکدر . سوکیلی وطنمزك سلامتی ، دوشونن کسب ثروت ومعمور یت ایچون چالیشان ذوات فکرلرینی ارجیاسك حسن کوستره‌جك . . یالکز من یالکز بن اوکرنه‌جك . . ارجیاسك اك مهم وظیفه‌لرندن ابتدائیه‌نك لزوم دوجوری آکلاشلدیکی کبی وقتیله ده اولدیغندن بحث ایتمکدر . اوه . . نه یوك نعمت حیات ماش ! . . بحیا اسکی دیوم اچش اولسه ایدی یولری کوسترمك ایدك . . نه‌کندی ! اوقت ایمرلری مانا خیال انجمن ایدی ، وطنك ترقیسی ایچون چالیشان الر حقیقت اولق اوزره محل ایتدیردی . حقدن ارجیاسك دوام انتشاری حسن خدمتی است ماایلرز .

احمد

کندینی بیلن اللهی بیلر

انسانلرك برخلاقیدر ، کندینی بیلمز . واز ایدی بیلدك ایسترکه اوکاتارتی بیلسون فقط انسان کندینی بیلمز ، بیلهمز . کندی حقندکی بیلکیسی جنابحق صفات ازلیه وعظمتیله عائد اولان عرفانی آثارلر .

انسانك کندینی بیلمه‌دن جاهلیجه ومثلا جنین نائمده بر

مجلس مبعوثان

وارد نجی شعبه

عدد

تدقیق انتخاب نتیجه‌سنی مبین مضبطه‌در

(نظامنامهٔ داخلی ، ماده ۲۷۲)

اوراق انتخابیه‌سی تدقیق ایدیلن مبعوثك

دائرهٔ انتخابیه‌سی

اسمی

نظامنامهٔ داخلیك یکرمی بدنجی ماده‌سی موجبنجه لاجل‌التدقیق ـــــ وارد نجی شعبه‌یه اصابت ایدن مضابط انتخابیه‌دن ـــــ مبعوثی ـــــ افندیلك مضبطه واوراق متنوعهٔ انتخابیه‌سی یکماده مذکوره احکامنه توفیقاً مذکور شعبه‌ده تشکل ایدن انجمنمزده مطالعه وتدقیق اولندقده :

تدقیق ایدن ـــــ مبعوثی ـــــ مبعوثی ـــــ مبعوثی ـــــ مبعوثی ـــــ مبعوثی

نظر دقتی جلب ایدن بر نوع تشکیلات مشاهده اولنمیوب مضبطه‌نك تنظیم شکلیتی محرری‌سنه تقدیم قلندی .

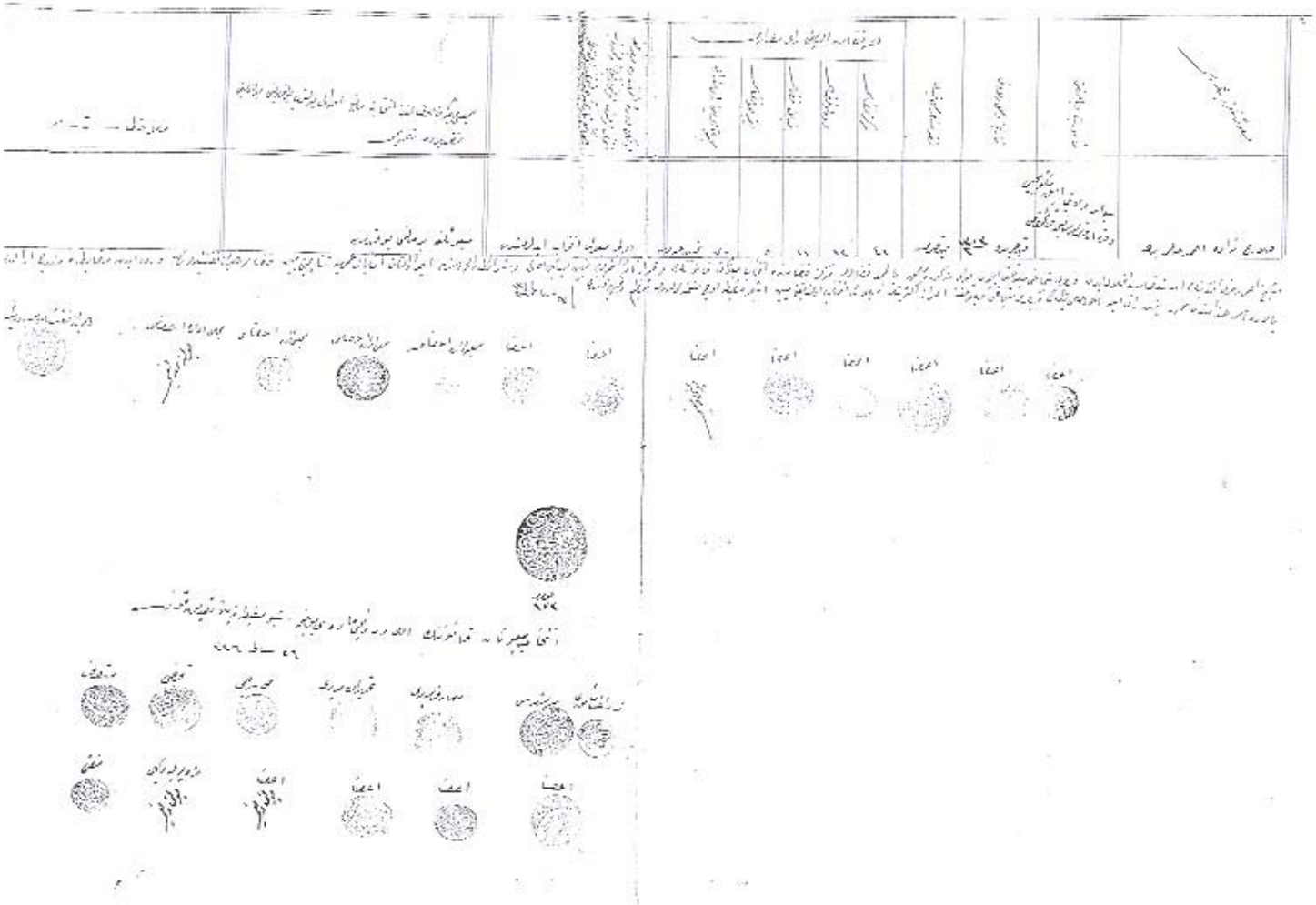
۱۲۲۶ / ۱۲ / ۱۷

نظر دقتی جلب ایدن بر نوع تشکیلات مشاهده اولنمیوب مضبطه‌نك تنظیم شکلیتی محرری‌سنه تقدیم قلندی .

۱۲۲۶ / ۱۲ / ۱۷

سوقق هیئت عمومیه‌جه تصدیق قلندی

۱۲۲۶ / ۱۲ / ۱۷

AHMET HİLMİ KALAÇ'IN OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ MEBUS MAZBATASI

T. B. M. M. AZASININ 267 267
TERCÜMEİHAL KÂĞIDI ÖRNEĞİ

Adı ve Soyadı	Ahmet Hilmi Hallaçoğlu	İlmî rütbesi	
Babasının ve Anasının adı	Mehmet Faik-Hanide	Mesleki ve işi-gücü	İdare Memuru
Doğum yeri ve tarihi	Kayseri - 1887(1303)	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	
Tahsili	Mülkiye	Evli olup olmadığı, kaç çocuğu bulunduğu	Dul bir çocuğum var.
Bildiği diller	Fransızca	Seçimden evvelki iş durumu	Meb'us, gene Meb'us
İhtisası	İdareci ve gazeteci	Memur olup olmadığı	daha evvel gazeteci
Eserleri	Kayserinin mevkii iktisadisi.	Mebuslukları	

Eserleri :

Kayseri idadisini ikmal ettikten sonra İstanbula gittim, mercan idadisine gittim. B İdadiyi ve bilmüsabaka mektebi mülkiyeye girerek 326 da mülkiyeyi ikmal ettim. Kayseri Livasına maiyet memurluğuna ve idadi, tarih ve coğrafya muallimliğine tayin olundum. Kayseride Erciyaş gazetesini çıkardım. Sonra Adana maiyet memurluğuna tahvil ettim. Mâiyet memuru iken Bahçe Kaymakamlıkları Vekâletinde bulundum, 328 senesinde Sivas maiyet memurluğuna tahvil olundum. Suşehri kaymakamlığı vekâleten badehû asaleten tayin olundum, 329 da Karahisar Şarki Mutasarrıflığı vekâletine tayin olundum. Oradan Sivas Vilayeti mektupçuluğuna, badehû Karaağaç ve Karaman kaymakamlığına tahvil edildi, Mütarekeye müteakip Ferit Pş. hükümeti zamanında azlolundum. Kayseriye giderek Erciyaş gazetesini tekrar çıkardım, 335 intihabında meb'us intihap olundum. Birinci ve ikinci devrei intihabiyelerde meb'us idim.

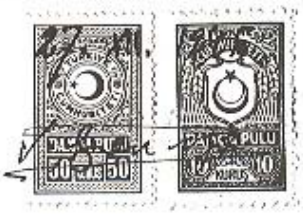
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

GENEL KÂTİP
Kanunlar Müdürlüğü
Sicil — Mv. 267

27 /XII/ 1948

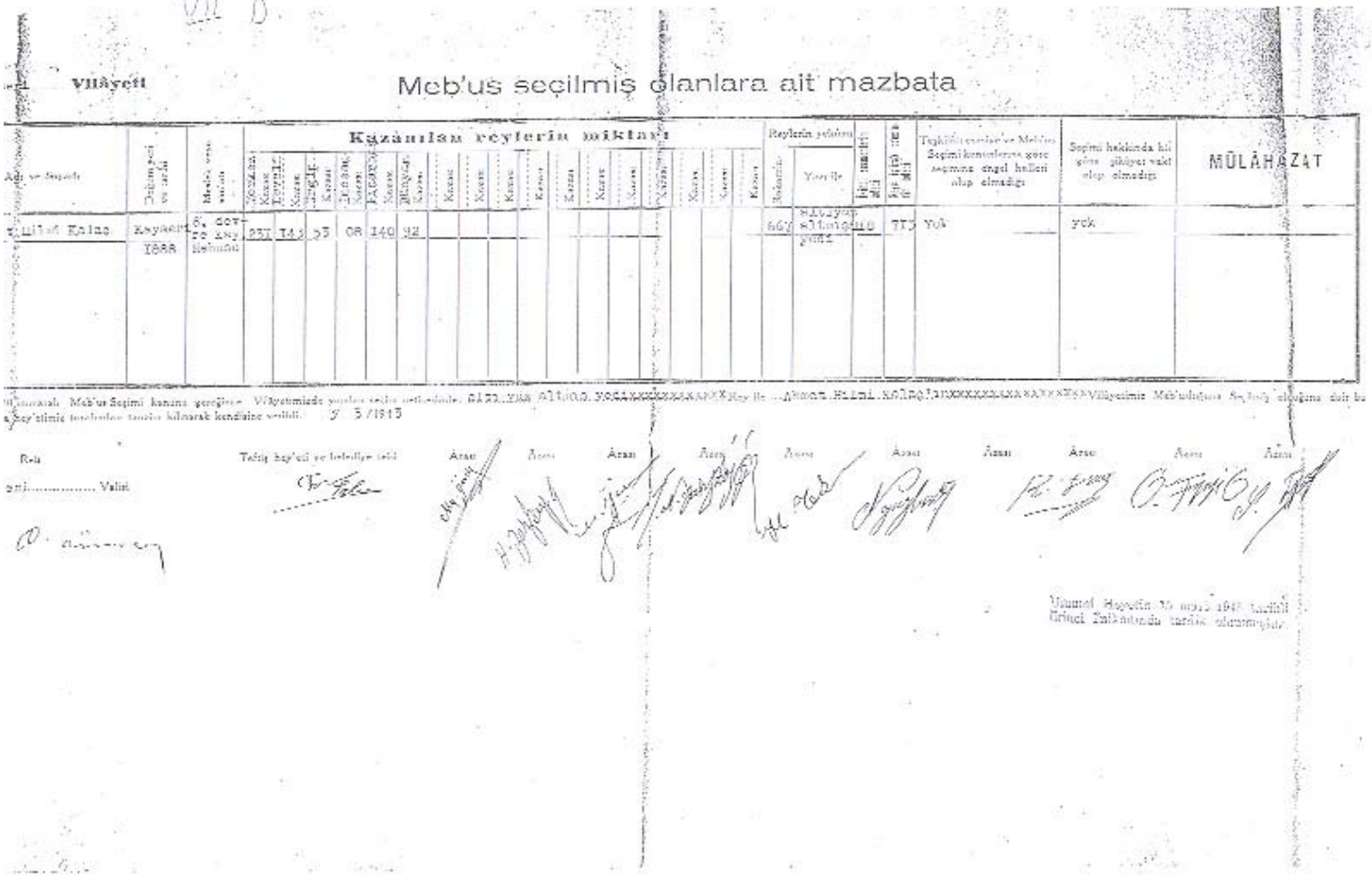
Sayı : 4141
İlişiği :

Ahmed Hilmi Kalaç, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci Dönemi başından Dönem sonu olan 11.Agustos.1339 tarihine kadar Kayseri Milletvekili olarak bulunmuştur.

Çankaya
785

350 00
261 75
88 25

Vilâyet

Meb'us seçilmiş olanlara ait mazbata

Adı ve Soyadı	Doğumları ve yeri	Meslek veya sanatı	Kazanılan reylerin miktarı																						Reylerin yekûnu		Reylerin		Teşkilât-ı esasiye ve Meb'us Seçimi kanunlarına göre seçimine engel halleri olup olmadığı	Seçimi hakkında hiç bir şikâyet vaki olup olmadığı	MÜLÂHAZAT
			Kazanan		Rakibi		Kazanan		Rakibi		Kazanan		Rakibi		Kazanan		Rakibi		Kazanan		Rakibi		Kazanan		Rakibi		Rakibinin	Yekûnu ile	Hâsıl olan fark	Reylerin tamamı			
			Kazanan	Kazanan	Rakibi	Rakibi	Kazanan	Kazanan	Rakibi	Rakibi	Kazanan	Kazanan	Rakibi	Rakibi	Kazanan	Kazanan	Rakibi	Rakibi	Kazanan	Kazanan	Rakibi	Rakibi	Kazanan	Kazanan	Rakibi	Rakibi						
Halil'in Kolaş	Kayseri 1288	Ulemâ	231	143	93	08	140	92																	667	Altıyüz yetmiş yedi	110	777	Yok		Yok	

Mezkûr Meb'us Seçimi kanunu gereğince Vilâyetimizde yapılan seçim neticesinde [illegible] Kaza ile [illegible] Vilâyetimiz Meb'usluğuna seçilmiş olduğuna dair bu seçilmiş tarafından tanzim kılınarak kendisine verildi. 5/5/1913

Reis

Vali

Tetkik heyeti ve belediye reisi

Azası

Azası

Azası

Azası

Azası

Azası

Azası

Azası

Azası

Azası

Vesaiti Hayriye 16 mayıs 1913 tarihli
Birinci Zeilhaddeki tarihe olmamıştır

AHMET HİLMİ KALAÇ'IN NÜFUS

VE MAAŞ KAYITLARI

KİMLİK ARAŞTIRMA BELGESİ

T. C. Standart Form No. 1-01-003
T. C. Emekli Sandığı Tadilat No. 3

DİKKAT: 1. Mirastan iddia edilenler bu formda gösterilmeyecektir.
2. Son öğrenim durumunu gösterir belgeler bu forma eklenecektir.
3. Dörtten fazla çocuklar formun arkasına yazılacaktır.
4. Formun doldurulmasına ait diğer açıklamalar arkadadır.

EMEKLİNİN FİİLİ İŞLEMİ	Soyadı, adı: KALAÇ, Ahmet Hilmi	Çocuk adedi: 7	Son çalıştığı kurum: T.B.M.M. ÖLÜMÜ 19.6.1966			Genel no.	Emeklilik sicil no.: VH. 000 634
EŞİNİN	Soyadı, adı: 1) KALAÇ, FERİDE 2) KALAÇ, AYŞE FAİKA	Cinsiyeti: Erkek ☐ Kadın ☒	Doğum tarihi: 1) 1314 2) 1328	Muhtaç mı? Evet ☒ Hayır ☐	Mâlûl mü? Evet ☐ Hayır ☐	Varsa iş adresi: 1) ÖLÜMÜ : 12.5.1335 2) " : 30.3.1976	
	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu: Alıyor	Sağlık yardımı yapılıyorsa kurumu: yok				Ev adresi: yoktur	

X ÇOCUKLARININ	Soyadı, adı	Cinsiyeti	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	Mâlûl mü?	Medeni durumu	Öğrenim durumu
	1. Çocuğun (KIZLIĞI) KALAÇ, MELİHA	Erkek ☐ Kadın ☒	1321	Evet ☐ Hayır ☐	Evet ☐ Hayır ☐	ÖLÜ 17.9.1334	
	2. Çocuğun ÇANGA TÜRKAN NEBİLE	Erkek ☐ Kadın ☒	1333	Evet ☐ Hayır ☒	Evet ☐ Hayır ☒	DUL	LİSE
	3. Çocuğun ADALI IŞIK	Erkek ☐ Kadın ☒	1930	Evet ☐ Hayır ☒	Evet ☐ Hayır ☒	EVLİ	LİSE
	4. Çocuğun ETENSEL ERCİYES	Erkek ☐ Kadın ☒	1931	Evet ☐ Hayır ☒	Evet ☐ Hayır ☒	EVLİ	LİSE

ÇOCUKLARININ	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu	Sağlık yardımı yapılıyorsa kurumu	Varsa iş adresi	Ev adresi
	1. Çocuğun Almıyor	yapılmıyor	yoktur	yoktur.
	2. Çocuğun Alıyor. T.C. Emekli San. Gn. Md. 06-166-490	T.C. Em. San. Gn. Md. den	yoktur	Tüfekçi Mehmet Efendi Cad. Zeybey Apt. 2-18/19 Gaziosmanpaşa-İstanbul
	3. Çocuğun Almıyor	yapılmıyor	"	İkizmir yolu Ömür Apt. 55/10 Terkilize-İst.
	4. Çocuğun Almıyor	"	"	Tunus Cad. No. 21/7 Kavaklıdere-Ank.

ANASININ	Soyadı, adı	Medeni durumu	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	Mâlûl mü?	Varsa iş adresi
	Ayşe Kalaç	ölü	1314	Evet ☒ Hayır ☐	Evet ☐ Hayır ☒	yoktur
	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu: Almıyor	Sağlık yardımı yapılıyorsa kurumu: yapılmıyor				Ev adresi: yoktur

BABASININ	Soyadı, adı	Medeni durumu	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	Mâlûl mü?	Varsa iş adresi
	Hacı Mehmet	ölü	1304	Evet ☒ Hayır ☐	Evet ☐ Hayır ☒	yoktur
	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu: Almıyor	Sağlık yardımı yapılıyorsa kurumu: yapılmıyor				Ev adresi: yoktur

MUHTARIN	İli: İstanbul	İlçesi: Kadıköy	Soyadı, adı, tarih, imza, mühür
	Bucağı veya köyü: Merdivenköy	Sayı:	T.C. İSTANBUL KADIKÖY CADDEBOSTAN MUHTARLIĞI YUSUF BAĞCI CADDEBOSTAN MUHTARI

Soyadı, adı	Cinsiyeti	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	Malûl mü?	Medeni durumu	Öğrenim durumu
5. Çocuğun KAYALIBAY SÜMER	Erkek ☐ Kadın ☒	1934	Evet ☐ Hayır ☒	Evet ☐ Hayır ☒	Evli	Üniversite
6. Çocuğun KALAÇ DEMİR	Erkek ☒ Kadın ☐	1936	Evet ☐ Hayır ☒	Evet ☐ Hayır ☒	ÖLÜ 10.6.1942	—
7. Çocuğun KALAÇ ÇELİK	Erkek ☒ Kadın ☐	1937	Evet ☐ Hayır ☒	Evet ☐ Hayır ☒	Evli	Üniversite.
8. Çocuğun	Erkek ☐ Kadın ☐		Evet ☐ Hayır ☐	Evet ☐ Hayır ☐		

Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu	Sağlık yardımı yapılıyorsa kurumu	Varsa iş adresi	Ev adresi
5. Çocuğun Almıyor	yapılmıyor	öğrenci	Atatürk Bulvarı 245 İlBank A Blok Ankara
6. Çocuğun Almıyor	"	yoktur	yoktur.
7. Çocuğun "	"	öğrenci	Tunus Cad. No: 21/1 Kızılırmak-Ank
8. Çocuğun			

FORMUN KULLANIMI

a. Bu form, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce ödeme yapılacak olanların kimliklerinin tesbitinde kullanılır.

b. 1425 Sayılı Kanuna göre hazırlanacak Sağlık Tüzüğünün yürürlüğe girmesinden sonra bu form sağlık yardımları için de kullanılır.

Form ilgili tarafından doldurulur. T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne gönderilir.

AÇIKLAMA

Ölü olan anne, baba için, «ANASININ» «BABASININ» boşlukları doldurulmayacaktır.

Soyadı, adı

Bu bölümler doldurulurken, varsa değiştirilmiş soyadları ve adlar da yazılır.

Cinsiyet

Bu rubrikte erkek için üzerinde erkek yazan kutunun içine, kadın için kadın yazan kutunun içine [x] işareti konulmak suretiyle belirtilir.

Doğum tarihi

Doğum tarihleri yazılırken, tashihler varsa yazılır. Nüfus Cüzdanında ay ve günü olanların ay ve günleri de belirtilir.

Muhtaç mı? Malûl mü?

Muhtaç veya malûl olanlar için durumu uygun kutunun içine [x] işareti konularak gösterilir. Örneğin, muhtaç bir kimsenin bu formu doldurması halinde, EVET kutusunun içine [x] işareti koyması gerekir.

Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu

Bu sütuna aile fertlerinin emekli, dul veya yetim aylığı alıyorsa, aldığı kurumun adı ve işlem gördüğü dosya numarası yazılır.

Sağlık yardımı yapılıyorsa kurumu

Aile fertlerinin muayene ve tedavileri herhangi bir kurumdan sağlanıyorsa, kurumun adı yazılır.

Medeni durumu

Medeni durumlar belirtilirken bekâr, evli, dul veya boşanmış şeklinde yazılır.

Öğrenim durumu

Evli olmayan çocuklardan, öğrenci olanların devam etmekleri okulun derecesi yazılır. Örneğin İlk, Orta, Lise veya Yüksek gibi.

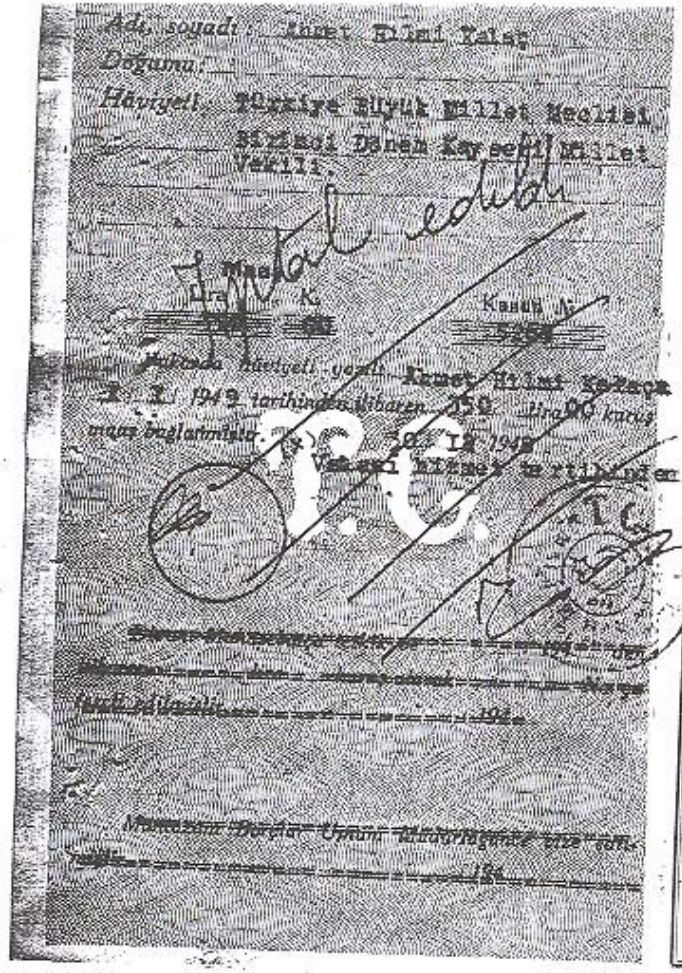
KAYSERİ-MERKEZ-HALAÇOĞLU-MAHALLESİ
H:27 C:052/01 S:65

	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE D.TARİHİ		DÜŞÜNCELER
	Ahmet Hilmi	Kalaç	Hacı Mehmet	Ayşe	Kayseri	1304	Evli Ölü:19.6.1966
Eşi	Feride	"	Abdulhaluk	Hamide	"	1314	Evli Ölü:12.5.1335
Evlatlığa	Meliha	"	Abdulhaluk	Emetullah	"	1321	Bekire Ölü:17.9.1334
Kızı	Türkan Nebile	"	Ahmet Hilmi	Feride	"	1333	Evli -Evlenerek Fatih Hocahayrettin mah.53 Haneye gitti
Diğer Eşi							
	Ayşe	Faika	"	Mustafa	Avize	Boyabat 1323	Bul-Ölü:30.3.1976
Kızı	Işık		"	Ahmet Hilmi	Faika	Kayseri 1930	Beyoğlu Kasımpaşa-Taftakadı Dörtkuyu dereboyu 10 Haneye ev.Gitti
"	Erciyes		"	"	"	" 1931	İst.Şişli-Halaçgargazi Mah.4 Haneye kocaya
"	Sümer		"	"	"	" 1934	Ankara Çankaya Cumhuriyet Mah.1067 Haneye kocaya
Oğlu	Demir		"	"	"	" 1936	Bekar Ölü:10.6.1942
"	Çelik		"	"	"	" 1937	Sağ-Evli

1. Kümye Kayıtlarına Uygundur.

Ahmet Hacıoğlu
Tesci-Memuru

Bak[illegible]
Merkez İlçe [illegible] Başmemuru

Ad, soyadı: Ismet Inönü Talaş
Doğumu:
Hüviyet: Büyük Millet Meclisi
Birinci Devre Kayseri Milletvekili.

Lira K. Kanun ile

Yukarıda hüviyet yazılı İsmet İnönü Talaş (X)
2. X. 1949 tarihinden itibaren 350 Lira 00 kuruş
maaş bağlanmıştır. 20/IX/1949

Vekaleti Tahsisat Müdürlüğünden

Sahife: 3

BORÇLAR

Lira	K.	İZAHAT
350	00	
261	75	Emekli maaşı olup tenzil
88	25	

Emekli Sandığı Dosya No:
TAH-14 IVH 000634

Sahife: 4

Maaşın verileceği yer		
Kaza adı	Kaza №	Tahvil tarih ve yeri
Çankaya	14	

Sahife: 5

Vukuat ve muameleler

I- Çankaya Malmüdürlüğünden Milkî 785 sıra numarasiyle aldığı 261 lira 75 kuruş emekli aylığı tenzil edildikten sonra geri kalan 88 lira 25 kuruş ödenecektir.

2- Halen Milletvekili bulunduğu veyahut 2847, 3656, 3659, 3661, sayılı kanunlara tabi dairelerden, resmi veya hususî kurumlarla bankalar, özel idare ve belediyelerden 88 lira 25 kuruş ve daha fazla ödenek ve ücret aldığı takdirde, bu vaziyetin devamı süresince ödenmiyecektir.

3- Yukarıda sayılı yerlerden aldığı para miktarı 88 lira 25 kuruştan aşağı ise aradaki fark ödenecektir.

4- Durumunun tesbiti için kendisinden 6 ayda bir def'a beyanname alınacaktır.

30.12.1948

T. C
MALİYE Bakanlığı
Emekli İşleri Genel Md.
Sayı : 64263-33

Ankara :

Bakanlık Yüksek Makamına

Özü : Ahmet Hilmi Kalaç'a aylık bağlanması H.

EK:

Büyük Millet Meclisinin birinci dönemine Kayseri Milletvekili olarak iştirak ettiği, Büyük Millet Meclisi Genel Kâtibliğinin 27/12/1948 tarih ve 4141 numaralı yazısından anlaşılan Ahmet Hilmi Kalaç'a, 5269 sayılı kanunun 1 inci maddesi gereğince 350 lira aylık bağlanması, ancak Çankaya Malmüdürlüğünden mülkî 785 sıra numarasile aldığı 261 lira 75 kuruş emekli aylığı gözönünde tutularak 1/1/1949 tarihinden itibaren Vatanî hizmet tertibinden 88 lira 25 kuruşun tediyesi yüksek tasvîplerine arz olunur.

Emekli İşleri G.Müdürü

Muvafıktır
24/V/1949

5269 sayılı kanuna göre vatani hizmet tertibinden aylık alanlar tarafından malsandıklarına verilecek beyanname

Maaşın kayıtlı olduğu ilçenin adı	İlçe sıra numarası
Çankaya	14 H. Vatanuye
Aylık sahibinin adı, soyadı ve kimliği	Turkiye B.M.M. Birinci Donem Kayseri Millet vekili Ahmet Hilmi Kalaç
Emekli, dul, yetim ve vatani hizmet maaşı alıyorsa: Hangi malsandığından aldığı	Çankaya
Emekli, dul, yetim ve vatani hizmet maaşı alıyorsa: İlçe sıra numarası	785
Emekli, dul, yetim ve vatani hizmet maaşı alıyorsa: Maaşı miktarı	261.75
Memuriyet, ücret ve ödenekle çalışıyorsa: Çalıştığı daire ve kurum	yoktur
Memuriyet, ücret ve ödenekle çalışıyorsa: Girdiği tarih	yoktur
Memuriyet, ücret ve ödenekle çalışıyorsa: Aldığı aylık, ücret ve ödenek miktarı	yoktur
Oturduğu yer:	Yenişehir Atatürk Bulvarı No: 203

Yukarıda yazılı cevapların tamamen doğru olduğunu, değişiklik vukuunda hemen malumat vereceğimi beyan eder, aksi sabit olduğu takdirde hakkımda Türk Ceza kanunun 343. cü maddesi hükmünün tatbikini kabul ederim.

8 /944

DAMGA PULU

5260 sayılı kanuna göre Vatanî hizmet tertibinden
aylık alanlar tarafından Malsandıklarına
Verilecek beyanname

Maaşın kayıtlı olduğu ilçenin adı		İlçe sıra No.su
Aylık sahibinin adı, soyadı ve kimliği		Ahmet Hilmi Kalaç Kayseri eski milletvekili
Başka Vatanî hizmet Terkinden maaş alıyorsa	Hangi Malsandığından aldığı	Çankaya
	İlçe sıra No.su	—
	Maaş mikdarı	—
Yeni dört aylık ücret ve ödenekle çalışıyorsa	Çalıştığı Daire ve kurum	Yaktan hiçbir yerde çalışmıyorum
	Girdiği tarih	—
	Aldığı aylık, ücret ve Ödenek mikdarı	—
Oturuluğu yer :	ankara, yenişehir atatürk bul. Kalaç ap. N 3	

Yukarıda yazılı cevapların tamamen doldurulduğunu, değişiklik vukuunda hemen malûmat vereceğimi beyan eder, aksi sabit olduğu taktirde hakkımda Türk ceza kanununun 343 üncü maddesi hükmünün tatbikini kabul ederim.

16-1-1

DAMGA PULU

A. Kalaç

AHMET HİLMİ KALAÇ

TARAFINDAN BAĞIŞLANAN

DEMİR KALAÇ İLKOKULU

HAKKINDAKİ BELGELER

Ahmet Hilmi Kalaç
Develi Kalaç ile
(Yukarı) Talas

Tapu sicil muhafızlığına

Kayseri

Mahallesi	Cinsi	Ada	Parsel	Kütük	Miktarı
Talas-Tablakaya	Bahçeli Ev	85	10	412	8169.20
" "	Bahçe	85	22	545	773;30

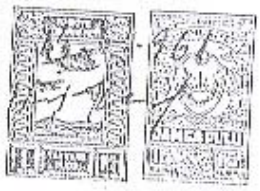
Ahmet Hilmi Kalaç Ankaranın Yenişehir mahallesi Kalaç apartmanı 85/3 numarada ikamet edip halen Kayseride Misafirekan turkst otelde Kayseri Özel idare müdürlüğüne icafeten Kayseri valisi Sedad Tolga

Yukarda cins ve vasıfları yazılı Talas Tablakaya mahallesi 85 ada 10 parsel numaralı Bahçeli evimle ayni ada 22 parsel numaralı bahçemi birleştirerek iki kısma mahallinde fen memuruna gösterecegim şekilde ifraz edip bir kısmını namımda bırakarak diğer bir kısmını Demir Kalaç ilk okulu olmak kayıt ve şartıyle Özel idare müdürlüğüne bila bedel hibe ettim. Özel idare namına yukarda bahsedilen şekilde tesellümünü talep ederim.

Özel idare müdürlüğüne icafeten Vali Sedat Tolga da aktı ayni şartlarla kabul ettiğinden gerekli muameleinin ifasını müştereken talep ederiz. 14/6/961

Özel idare namına
kabül eden Kayseri Valisi
Sedad Tolga

Bağışlayan
Ahmet Hilmi Kalaç

Hayret Kağıdının bağlanması ricasıyle Özel idare müdürlüğüne sunulur. 14/6/961

Tapu sicil muhafızı
Faruk Ural

Makbuz No. 14.6.961
Tapu Sicil Muh.

Türkiye Cumhuriyeti
Milli Eğitim Bakanlığı

ŞEREF BELGESİ

Asil bir yurtseverlik örneği olan ve Türk Millî Eğitiminin çağdaş uygarlık seviyesine bir an evvel ulaşma gayretlerini güçlendirici değerde bulunan bağışından dolayı

AHMET HİLMİ KALAÇ

Cumhuriyetimizin 50. yılı münasebetiyle ihdas edilen

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türk Milli Eğitimine büyük bağışlarıyla hizmet edenlere ait Madalya ve Şeref Belgesi, Milli Eğitim Bakanlığının en derin şükran ve saygı duygularıyla sunulmuştur.

Milli Eğitim Bakanı
MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ

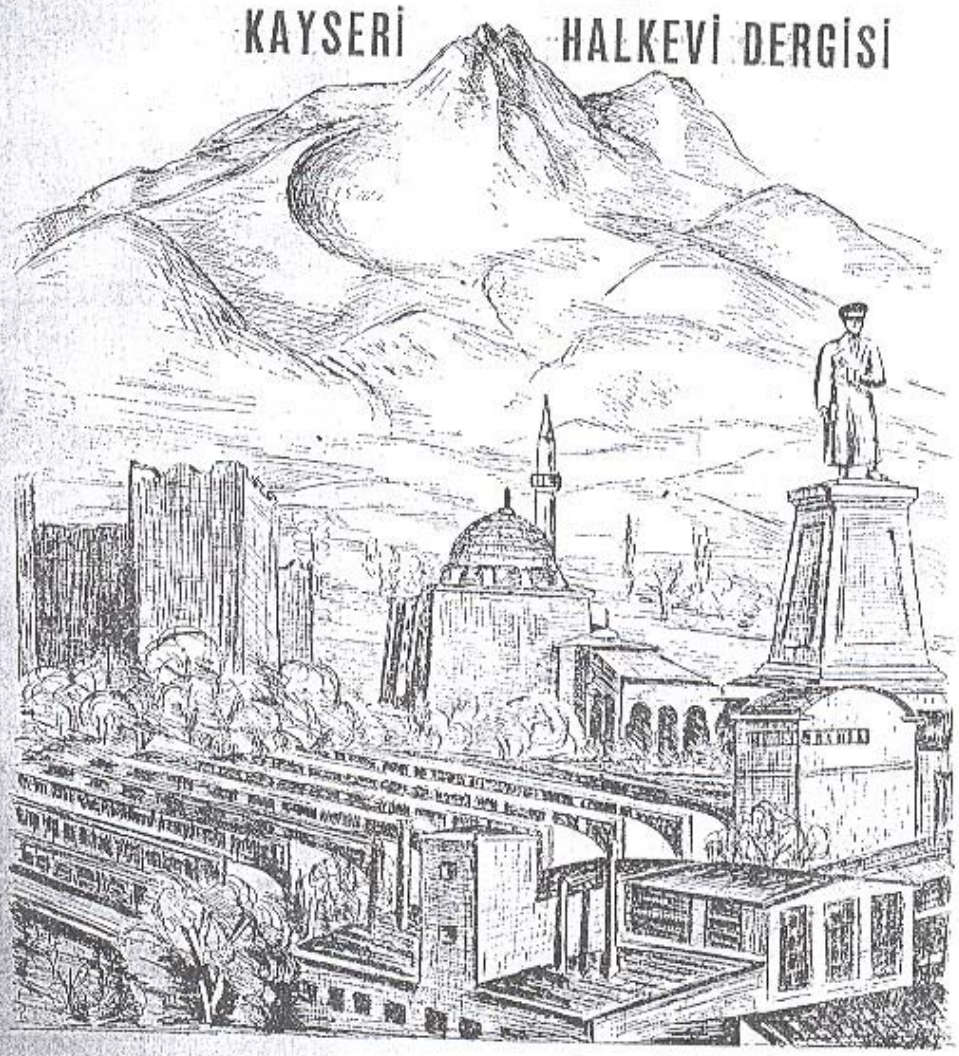
BU BİNA VE BAHÇE 1962 TARİHİNDE AHMET HİLMİ KALAÇ TARAFINDAN BAĞIŞLANMIŞTIR. 1888`DE DOĞMUŞ 1966`DA ÖLMÜŞTÜR. MÜLKİYE(SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ) VE YÜKSEK MUALLİM MEKTEBİNİ BİTİRMİŞTİR.

ÖĞRETMENLİK, MİLLETVEKİLLİĞİ, MAİYET MEMURLUĞU, KAYMAKAMLIK, GAZETECİLİK GİBİ HİZMETLERDE BULUNMUŞTUR.

KENDİSİNE EĞİTİME YAPTIĞI BU DEĞERLİ HİZMETTEN DOLAYI TEŞEKKÜR BORÇLUYUZ.

Erciyes

KAYSERİ HALKEVİ DERGİSİ

Özel sayı

Yıl : 6 - 1949 Bu sayının Fiatı 1 liradır. Sayı : 72

AHMET HİLMİ KALAÇ'IN

KAYSERİ GAZETESİ'NDE ÇIKAN

YAZILARI

İDARE HANESİ

İL MATBAASI
MÜDÜRİYET DAİRESİ
— Dikkat —
İlanlardan mesuliyet kabul olunmaz

Neşredilmeyen yazılar geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Senelik 400
6 Aylık 200
Sayısı 5 kuruş

Günü geçmiş nüshalar 20 kuruş

YIL. 32 - No. 2042 | Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ | 12 Agustos 1946 PAZARTESİ

İlk gazete Kayseride nasıl çıkmıştı

Yazan: Ahmet Hilmi Kalaş

326 Senesinde "1910" Mülkiye Mektebini "Siyasal bilgiler Okulunu" bitirip Kayseriye geldiğim zaman, biz matbaa kurulmak üzere olduğunu yakında gazete çıkacağını öğrenmiştim. Genç Mutasarrıf Muammer beyi ziyaretimde, gazeteden bahsettiği, bu işte yardımcı olmak istediğimi söyledi. Bir kaç gün Hazırlar önündeki bağımızda dinlendikten sonra şehri gezmiştim, kurulmakta olan matbaaya uğradım, matbaa binası olarak Mütasarrıfların Meşrutiyetten evvel ikametlerine mahsus olan binanın bir tarafında yer ayrılmış, burada hazırlıklar devam ediyor, makinenin montajı yapılıyordu. Gazetenin yazı işlerile kimlerin meşgul olacağı henüz belli değildi. Meclisi İdare Başkâtibi Ramiz, Maarif Başkâtibi Nazullah Sami beylerin az çok kitabetlerini gördüğümden hazırladığım yazıyı Nazullah beye "Nazullah Giray" bırakarak ayrıldım.

Gazetenin Ağustosun ilk haftasında çıkacağını öğrenmiştim. Bir hafta sonra Mutasarrıfın beni görmek istediği haberi geldi. Şaşırdım, doğrusu Mutasarrıfın ziyaretine gittim. "Meclisi İdare Başkâtibi" ve tahrirat kalemi kâtiplerinden Recep beyi çağırtdı, masanın üstünde duran gazeteyi göstererek bunun bir şey'e benzemediğini, basılmasının durdurulmasına emir verdiğini söyledi. Matbaa ve gazeteye üçümüzü memur etti.

"Erciyes" adıyle bir nüsha olarak basılan sözde gazete hakkında tenkidi ve yazıları ikişerlo garip bir şekil arzediyordu. "Matbaa ve gazetenin memlekete edeceği hizmet" başlığı altında benim yazıp bıraktığım makaleyi başa koymuşlar, bundan sonra Fransa ihtilâl Kelimesine ait bir tercüme ve daha buna benzer içtimai ve siyasi konu yazılarla sahifeleri doldurmuşlardı. Yeni çıkan bir gazetenin makalesinde memleket ait ne bir makaleme ne de memlekete matbaa ait hiç bir yazı yoktu. Günlük gazetedeki kadar bir mecmua şekli vardı, yazılar arasında fikir birliği ve insicam yoktu, bunun çıkışı şöyle olmuş; matbaa hazırlanıp gazete çıkacak hale geldiği günlerde Mutasarrıf Muammer bey tetkik gezisi için Kayseriye çıkmış, o vakit askeri fırka merkezi olan Kayseride genç Zabitlerden bir kısmı hazır matbaa karşısında gazeteyi biz çıkarırsak demişler, hüsnüniyetle, yazdıkları yazılarla o matbut nüsha meydana gelmiş, eseri kendilerinde beğenmemiş, olacaklarki neşrine cesaret edememişler ve Mutasarrıfın gelmesini beklemişler.

Devamı Sa. 3 de

Zafer bayramı

Dumlu Pınarda 30 Ağustosta büyük Törenle kutlanacak

Ankara (özel) — Büyük Zafer Bayramının 24 üncü yıl dönümü 30 Agustosta her tarafta kutlanacak ve Dumlupınarda büyük bir merasim yapılacaktır. Bu mutlu gün, aynı zamanda Türk gençliğinin inkılap ülkülerine yemin etme günüdür, Dumlupınarda İstanbul, Ankara, İzmir ve Hataydan birer özel tren kalkacak ve bütün İller temsilcileri 30 Ağustosta orada hazır olacaklardır.

Merasim cuma günü olacak ve temsilciler o gün merasimden sonra yine özel trenlerle dönecekleridir.

Bunun için geniş ve zengin bir program hazırlanmıştır.

İllerden gelecek temsilcilerin seçilmesi için illere tebligat yapılmıştır.

Yeni Kabinenin programı

Ankara (Özel) — Recep Peker kabinesinin bugünkü Çarşamba günü, Büyük Millet Meclisine programını sunması beklemiyor. Başbakan tarafından hazırlanacak bu program Hükümetin bilhassa iç meseleler üzerindeki düşünce ve tasarılarını etraflı bir şekilde ortaya koyacaktır. Bu program ve müzakeresinden sonra Hükümet, Meclisten itimat istiyecektir.

B. M. M. bugün toplanıyor

20 İhtisas komsiyonu seçilecek, Bakanlıklarda sıkı faaliyet var

Ankara (Özel) Meclis yarın (bugün) toplanacaktır. Bu toplantıda Saraçoğlu hükümetinin istifasına ve yeni kabineyi kurmağa Recep Pekerin memur edildiğine dair Cumhur başkanlığı tezkiresi okunacak ve ilk toplantıda hazır bulunmayan 6 milletvekilli aza seçilecektir. Seçim mazbatalarının ilânı olanlardan 30 kişilik bir komisyona verilecektir. Bundan sonra 20 ihtisas encümeni seçilecektir.

Yeni Kabine Meclise Programını okuyacağı için bütün bakanlıklarda hummalı bir faaliyet vardır. Her bakan, kendisini ilgilendiren çeşitli konular üzerinde bir takım hazırlıklar yapılmaktadır. Hükümet programını çarşamba günü Meclisde okuyacaktır.

Bu program hakkında gazetelerde çıkan çeşitli haberler yalandır. Bu haberler karşısında şimdiden kesin olarak bir şey söylenemez. Ancak çarşamba günü anlaşılabilir.

Ankarada Ucuzluk Hareketleri

Ankara 8 (özel) — Yeni kabinenin kurulması Başkentte büyük ucuzluk hareketlerine işaret sayılmaktadır.

İki günden beri aşağı yukarı bütün yiyecek satan ve bazı diğer mağazalar, tenzilâtlı satışa başladıklarını vitrinlerindeki büyük afişlerle halka ilan etmektedir.

Halk Mağazaların bütününe hâkim tenzilâtlı fiat durumunu seyretmekte ise de hareketli satışlar olmamaktadır. Halkın beklediği daha çok ucuzluğa kavuşmaktır.

Amerikadan Pamuk İpliği Geliyor

Ankara (Özel) — Bu hafta içinde Amerikadan külliyetli miktarda gayet ucuz pamuk ipliği gelecektir. Bu mallar geldikten sonra pamuk mensucat fiyatlarında mühim bir düşüklük olacağı kuvvetle tahmin olunuyor.

Tekel Maddelerinde Yüzde Yirmi İndirme

Ankara (Özel) — Tekel maddelerinden zahı, bira ve sigaralar üzerinde yapılacak tenzilât miktarı % 20 olacaktır. Uçuncu bu ay içinde yapılacaktır. Kibrit fiyatlarında da tenzilât olacaktır.

YAZI YAZMANIN MESÜLLÜĞÜ

Yazı yazmakta kanun dışı olan mesuliyetler vicdanlara ve umumî efkâre aittir

Bu tarzda düşünüş yazılış bir yazının cemiyet içinde gerçekten doğurduğu zararlara göz yummak demektir. Bir kere aldığı yazının okuyan ve onun tesiri altında kalan herkesin o yazıya verilen cevapları da okuyacağı muhakkak değildir. Herkesin bir yazı etrafında yapılan münakaşaları ve o kabilde başka türlü düşüncelerin mütalealarını okuduğunun farzetmek bile bütün vatandaşların bu gibi fikirler için de tam doğruyu çıkarabileceğine kesin olarak hükmedemeyiz. Tersine bu türlü yazılardan fikirlerin bulanması, karışması ve bundan cemiyet hayatının zarar görmesi ihtimali çoktur. Bundan başka herkes bir fikrin yanlış ve zararlı taraflarını hemen kavrıyamaz. Çünkü o yanımın düşüncesinin dayandığı esasların gerçeğe uygun olup olmadığını araştıracak vesikalara malik değildir. Onun için "münakaşa ile hakikat meydana çıkar ve kötü bir yazının doğurduğu fenalık ortadan kalkar" diye düşünmek her zaman için gerçeğe uygun değildir.

O halde yazı hürriyetini dokunulmazlığın yazı yazanların mesuliyetini hissettirmek için ne yapmalı? Bunun için: Fikir adamlarını aynı hava içinde yaşatarak bunların kanaatleri arasında yakınlık temin etmeğe, 2) Memlekete

Devamı Sa. 2 de

Siyasi Partilerin tarihi

1 Cumhuriyet Halk partisi nasıl doğdu? - 5

Türkiye Cümhuriyeti istiklâline tavuştu. Milli sanayii, mali ticareti kısaca milli işi koruyacak teşvik edecek tedbirler alındı. İktisadi istiklâlin esası olan sanayiin ve demiryollarının kurulmasına milli iktisadi bankaların meydana gelmesine çalışıldı. Bunlar geniş ölçüde tahakkuk ettirildi. Bir taraftan Devlet sermayesile kurulan büyük sanayile ticaret, sirket ve müesseseleri diğer taraftan milli nizamın getirdiği serbest hava içinde gelişen özel iktisadi teşebbüsler milli ekonominin çehresini tamamen değiştirdi. Saltanat devrinde memlekete serleşmiş olan yabancı ikrahat teşebbüsleri milleştirildi. Türk köylüsünün yurt sevgisini yapmak için Toprak Kanunu çıkarıldı. Ve tatbikine geçildi. Memleketin iktisadi kalkınmasında büyük taki

Devamı Sa. 2 de

Lise ve Orta

okulda imtihan ve ders

Ankara (özel) — Lise ve orta okullarda 19 - 8 - 946 Pazartesinden itibaren ikmale kalanların imtihandan geçirilmesine başlanacaktır. Lise ve orta okullarda tedrisata 30 Eylül Pazartesinden başlanacaktır.

Cumhuriyette

Milli Ekonominin Gelişmesi

Milli ekonomiden anladığımız mânâ nedir, Ekonomi ilmi bu mefhumu müessese fark eder Türk Ekonomisi dış alış veriş te tam serbestliğe gidemez. Kolektif gümrük rejimlerile milli istihsali korumak ve geliştirmek ister. Yukarıda da işaret edildiğine göre gelişmeler eski devirlerde verilen iktisadi imtiyazlar gümrük resmi milli iktisadi korumaya zarar nelerine göre ayarlanmak gibi en itirazı görürmek bir hakkı-

Devamı Sa. 2

İlk Gazete Kayseride nasıl çıkmıştı

Başlarafı Sa 1 de

Mütesarrıf gazeteye bir eri memur edersem; kimseyi kızıştırmamaklığımız emrinde vermişti. Buna sebep evvelki füzuli müdahale olduğunu anlamıştık. Muammer beyin yanından doğruca matbaaya gittik, aramızda az çok bir iş bölümü yaptık, baş makalenin yazılmasını ve matbaanın idare işlerini ben üstüme aldım, havadis ve aktaliteye ait kısımları, Recep ve Kurullah beyler yazacaktı. Ramiz bey edebi yazılarla meşgul olacaktı, İlk nushanın hazırlıklarına girişmiştik. O günün görüş ve düşünüş tarzının ifadesi olan baş yazıyı burada tekrarlamayı faydalı bulurum. Mukaddeme şu idi: "İnayeti hâkka bugün muhterem ahalimizin kolları arasına atılan gazetemize süslü bir isim aramağa lüzüm görmedik, tabiatıyla aldığımız "Erciyes,, i daha manalı bulduk. "Erciyes,, diğer arkadaş gazeteler gibi etrafında olan işleri hariçte ve taşra aleminin havadisini dahile aksettirecektir. Asıl Erciyesin sıfatı mütemayizesi; Sancak ahalisinin hukukunu tabiî ve bir hisseli dili dürdüğü kadar anlatmak ve o hukukun müktesebi haline almaları yolunu göstermektedir. Bu suretle Erciyes zatlerinden tutup bahçıvanlara götürmeğe vesile bulacaktır.,,

Gazetenin kendisini hakkaniyetle ve makasatını belirten mukaddemesi bu nitelikte. Bundan sonra baş makale olarak "Matbaa ve gazetenin memlekete edeceği hizmet,, başlığı evvelce yazdığım yazıyı aldık. Yerli havadise fazlaca yer vermeğe çalıştık. "Erciyes,, in ilk sayısı 16 Ağustos 326, 29 Ağustos 913 Pazar günü yayınlandı. O gün matbaanın başında toplanmış eserimizin neticesini elde etmek için heyecanla bekleşmiştik. Matbaanın önünde halk toplanmış meteliklerini hazırlamış gazeteyi bekliyordu. Çıkan nüshalar beşbir kuruştan kapışılıyordu. İlk sayıdan bin dane satıldığını hatırlarım.

Gazetenin Müdiri mes'ulu Yunus Bedir burada anmayı kadirşinaslık bilirim. Kayserinin Türk Kayinden olan bu hemşerimiz, istikbal devrinde iş bulmak için İstanbula gitmiş ufak tefrik bulduğu işlerde çalışırken, doğuşunda bir Erkini bir zat olduğundan, Sultan Hamit İdaresinin başına gitmemiş, Politika müştehisi olarak tazarruz uğramış, nihayet zulüm Avrupada alınağa memur olmuş, İsviçrede bulunmuş fakat Sükûtten çıkardığı gazetede çalışmış, Meşrutiyetin ilânında vatana dönen hamiyetli ve fedakâr Yunus Bedir Meşrutiyetin ilk günlerinde halkı irşat ve teşvik için nutuklar söylemiş gönüllü bir halk hatibi idi. Gazeteye Müdiri mes'ul olması manevi zevkini tatmin etmiş oluyordu. Gazete yazılarına karışmaz, fakat sadası fikirleri benimseyerek müdafaa ederdi mes'uliyetten korkmaz tenkitlerimizde daha şiddetli olmamız tavsiye ederdi. Reji idaresi aleyhindeki yazılarımız dolayısiyle, bu idare ile aramız açılmıştı. Memlekete zararlı işleri görülüşe ağır yazılar yazmaktan, tenkitden çekinmiyorduk. Reji gazete aleyhinde mahkemeye müracaat etti, mahkeme vesaitsizliğe bizi susturmak istiyordu. Nazırmeclis Yunus Bedir Müdiri mes'ul sıfatiyle bulundu. Kuvvetle müdafaa etti, mes'uliyeti tamamen üstüne aldı. Hakim, (bu yazılar malumat ve muvazzahatınızın yazılmıştır?) Diye sorduğu zamon, bendeniz habersiz bir kelime yazmazlar demişti. Halbuki, nadiren matbaaya uğrar, yazılardan haberi olmazdı. Allahtan rahmet dilerim.

Gazeteye yazı yazanlar arasında "Erkânı harp Miralayı,, Zühdi, Ziraat Müdürü Şakıro Hamdi, muallim Halis Zeki, tahrirat Müdürü Salih Bedirhan ve İdadi muallimlerinden Şabap beylerin isimlerini yadetmek yerinde saygı olur. O sene İdadiye Umumu tabiiye muallimi olarak gelen Mazhar Rasim'den de istifade etmiştik. Gazete mahitte az çok bir fikir hareketi uyandırmış ve halk tarafından benimsenmişti.

Yerli mallar pazarları müdürlerinin içtimaı bitti

Ankara, (Hususi) — İstanbulda toplanan ve halka daha faydalı olmak için tedbirler düşünen yerli mallar pazarları müdürlerinin toplantısı bitmiştir. Hazırlanan rapor yakında Bakanlığa verilecektir.

İnebolu limanının inşasına başlandı

Ankara (Özel) — İnebolu limanının ilk şirketi tarafından yeni baştan yapılmasına başlanmıştır. Liman sabit bir şekilde olacak ve İnebolu en mühim bir ihtiyacını sağlayacaktır.

Bir Meyve Suyu Fabrikası Yapılıyor

Ankara (Özel) — Tekel Bakanlığı meyve suyu imalatı için büyük bir fabrik kurmağa karar vermiş ve bunun projeleri hazırlanmıştır.

ŞEHİR HABERLERİ

Heykelin Kaidesi bitti

Bir aydan beri yeni başlanan ve yerli taşlarla yapılmakta olan Atatürk heykelinin kaidesi bitirilmiş ve heykeli eski ve bozuk kaideden alınarak yenisinin üzerine oturtulmuştur. Şimdi esas kaide yıkılmakta ve etrafı düzeltilip açılmaktadır. Kaidenin açılış merasimi 30 Ağustos bayramında yapılacaktır.

ZAFER BAYRAMI HAZIRLIKLARI

Şehrimizde 30 Ağustos zafer bayramı hazırlıklarına başlanmıştır. Zafer bayramımız Bu yıl çok parlak bir şekilde kutlanacaktır.

Şehrimizde Demokrat parti bir miting yaptı

Geçirdiğimiz cumartesi günü saat 15 de Demokrat parti şehrimizde bir miting yaptı. Mitiog Cumhuriyet alanında olmuş ve 10000 - 12.0 kadar mevkilular, taleheler bulunmuşlar. Bazı hatipler, seçim hakkında sözler söylemişlerdir.

Kaldırım Ferşi başladı

İstasyon caddesinin cürufla örtülü olan yaya kaldırımının parke ile döşenmesi işinin müteahhide ihale edilmiş olduğunu bundan bildirmiştik. Cüruf sökülüp kaldırılmış ve şimdi kaldırıma ferşine başlanmıştır.

İstinaf mahkemesi kuruluyor

Ankara, (Özel) — Yargıtayca işlerini hafifletmek için kurulması evvelce kararlaştırılan İstinaf mahkemeleri teşkilat kanunun meclise sevkedilmiştir.

Bir Maliye Heyeti Amerikaya gidiyor

Ankara (Özel) — Eski Maliye bakanı Nusullah Esat Sümerin başkanlığında bir heyet, Amerikadan alınacak beşyüz milyon dolarlık kredinin esaslarını tesbit ve halledecektir.

Ramazan fıkrası

Ramazanda bektaşiler birbirine sorarlar:

— Erenler, ramazandan memnunmusun bari?.

Bektaşi dedesi, büyük bir ciddiyetle:

— Hoşnudum elbette!. Ramazanı o kadar severim ki keşke senede bir defa değil de kaç defa gelse! Der!. Bu cevaba hayret ederler. Ve

— Halbuki sizin ramazanı hiç bir alâkanız olmadığını söylerler!. Nasıl olur ba?.

Derler. Bektaşi gülümseyerek:

— Sız, onlara bakmayın, biz iki yüzlü insan değiliz!. Daha ramazana gelmeden onun çıkacağı günü hesaplar. Çıkar çıkmazda hemen sahanından bayramlar, şenlikler yaparlar!

Hiç kendini bilen insan, sevgilisi gidince şenlik yapar mı?.

Der!.

30 günlük oruç bir tek günde

Bektaşının birine:

— Bu ramazanı nasıl çıkardın? deye sorarlar. Bektaşi:

— Otuz dede toplandık, bir günde çıkarıverdik!. Demiştir.

DENİZ

Bazan sessiz ve sakin dalgalarla kol açar.
Tatlı şarkılarla, sahibi öper Deniz.
Bazan gönülden coşar, beyaz köpükler saçar.
Yanık aşıklar gibi, taşar hışırtar Deniz.

Bazan tesirli olur yalnızlar gönüllere.
Müşfik bir ana gibi her derde ortak olur.
Sefâlılar toplar gelir yurdu bekliyenlere.
Sağlığın yurdalanırlar deniz'de şifa bulur.

Gecenin matemini sinesinde eritir.
Sahilden ırak ufukta yükünü okşar geçer.
Ay gümüş ışıklarını saçlarında dağıtır.
Dalgacıklar kucaklar bu saçı tarar geçer.

Şafak kızıl rengini yayar mavi sulara.
Güneş altın yükünü denizde yıkar çıkar
Mavi zenkli tül olur bağlanır ufuklara.
Hasr-ı-ı gönüllere bir şifa olur Deniz.

Kahramanlı Düşçer

Vilâyetten tebliğ edilmiştir.

İdarei umumiyei vilâyat kanununa bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bir madde eklenmesi hakkındaki 4828 sayılı kanunun 103 üncü maddesine göre merkez ilçesi 8, Develi 5, Bünyan 4, Pınarbaşı 3, Develi 2, İncesu 2, Sarız 1 ilçelerinden Genel meclis üyesi seçileceği ilân olunur.

C. Savcılığından:

Satmakta olduğu malın etiket koymamak suretile Milli korunma kanununa muhalif hareketten sanık Kayserinin ahbur oğlu mahallesinden eski pamukkalarda parçacı ve 52 nolu dükkânda oturan Hasan oğlu 1336 doğumlu Şaban kincir hakkında Kayseri asliye ceza yargılığında yapılan yargılama sonunda sanığın hareketi ve suçu sabit görüldüğünden milli korunma kanunun 31/7-16/10 maddesine tevfikan elli lira ağır para cezasının ödenmesine ve ayni kanunun 63 maddesi mucibince cezanın hüküm gazete ile ilânında kavaç ilçesinde ve verilen bu karar kesinleşmiş bir, ilân olunur.

∴

Satışa arz ettiği malara etiket koymamak suretile milli korunma kanunu muhalif hareketten sanık Kayserinin mürekkepçi mahallesinden olup Hacı efendi çarşısında 17 nolu dükkânda bakkal Hamdi oğlu 1331 doğumlu Emin Şekerci hakkında Kayseri asliye ceza yargılığınca yapılan açık yargılama sonunda sanığın suçu sabit görüldüğünden hareketine uyan milli korunma kanunun 31/7-5/10 ve 54 ncü maddesi mucibince elli lira ağır para cezasının tahsiline hüküm gazete ile ilânında karar verilmiş ve verilen bu karar kesinleşmiştir. İlân olunur.

∴

Satışa arzettiği mala etiket koymamak suretiyle milli korunma kanuna muhalif hareketten sanık kayserinin yenice İsmail mahallesinde olup çıngıllı oğlu çarşısında 37 nolu dükkânda bakkal Lütfi oğlu 355 doğumlu salih Delice hakkında Kayseri Asliye ceza yargılığınca yapılan yargılama sonunda sanığın suçu sabit görüldüğünden hareketine uyan ayni kanunun 31-7, 5/10 uncu ve 63 maddesi mucibince 50 lira ağır para cezasına hükmedilmesine ve hüküm gazete ile ilânına karar verilmiş olup verilen bu kararda kesinleşmiştir. İlân olunur. 701

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ

15 Ağustos 1946 PERŞEMBE

Başbakan Recep Peker ilân programını okudu

Ekonomik program, Demokrat parti mahfillerinde de çok müsait karşılanmıştır

Ankara (Özel) — Recep [illegible] 15 de [illegible] Başbakanlık [illegible] ilân programını [illegible] Program, [illegible] Dış siyasetteki [illegible] geniş özetle, [illegible] Evvelce [illegible] Meclis [illegible] Kabul [illegible] Başbakan, [illegible] içinde [illegible] vaadini [illegible] Bundan [illegible] Hükümet [illegible] Bu [illegible] ilân [illegible] Demokrat [illegible] mahfillerinde [illegible] Başbakanın [illegible] Program [illegible] Bugünkü [illegible] Ankara'da [illegible]

propagandasını [illegible] yaptığı [illegible] Bu [illegible] bulunmuş [illegible] ve [illegible] bir [illegible] yarattı [illegible]

İç siyasetimizden [illegible] ve [illegible] Demokrat [illegible] Dünyadaki [illegible] Cemiyetimizin [illegible] Bu [illegible] Kanunlarımızda [illegible] Ceza [illegible] Basın [illegible] Dernekler [illegible] Ordu [illegible] Ekonomik [illegible] Hükümet [illegible] Bu [illegible] Ankara'da [illegible]

Genel Meclis Seçimi

Defterler astlâ, seçim 1 - Eylül - Pazar günüdür

Genel meclis seçimi için [illegible] 13 Ağustos [illegible] Bu [illegible] 19 Ağustos Pazar [illegible] 18 de [illegible] Defterin [illegible] Bu [illegible] Kazalar [illegible] Kazalarda [illegible] Bu [illegible] 1 Eylül - 946 pazar [illegible]

Boğazlar Hakkında Rus Notası

Gerek nota, gerekse bu notaya verilen cevap yakında [illegible] ehemmiyette olduğu ilân edilecektir

Ankara (Özel) [illegible] Moskova'daki [illegible] uyarak Sovyet Rusya, Sayın [illegible] Bu [illegible] Hükümetimiz [illegible] Bu [illegible] bir nota ile bildirdiği, [illegible] keyfiyetten İngiltere ve Amerika [illegible] Vaziyet [illegible] Bu [illegible] Türkiye [illegible]

Bu [illegible] Türkiye [illegible] Bütün [illegible] Bu [illegible] Bütün [illegible] Recep Peker [illegible] Bu [illegible] Türkiye [illegible] Bu [illegible] Türkiye [illegible] Bu [illegible] Türkiye [illegible]

Demokrat Parti

Sovyet teklifleri dolayısiyle bir tebliğ çıkardı

Ankara (Özel) Demokrat Parti Genel Sekreterliğinden şu tebliğ neşredilmiştir:

Sovyet Moskova elçisi Sayın Hasan Saka'ya 8 Ağustos 946 tarihli bir Dışişleri Bakanlığı [illegible] Bu [illegible] Türkiye [illegible] Bu [illegible] Türkiye [illegible] Bu [illegible] Türkiye

Kayserinin
Ekonomik durumu

(Baştarafı S. 1 de)

" kül tepe „ den elde edilmiştir. Bu tabakaların ihtiyari arzetler olduğu, bir kısım mütehassıslar ve münhasirleri ihtiva ettiği zannolunmaktadır. Etilerin İdare merkezi Boğaz köy ticaret merkezidir. " Kayseri „ yani bu günkü Kayseri olduğu anlaşılmaktadır. Etilerden sonra Karadokyanın merkezi Melâtya ve Romalılar zamanında " Sebaste „ isimlerini aldığı zamanlarda Ekonomik bünyelerini muhafaza etmişler. Selçuklular ve Osmanlıların " Kayseriye „ sinde Iktisadî sarsıntı hasıl gelen gelişmeden biri olmuştur. Bunda coğrafî durumun yeniliği Coğrafî durumundur.

Asyayı Avrupayı bağlayan eski zaman Kara yollarının Anadolu yayılmadan geçmesi Kayserinin de bu hususta mühim vaziyette olmasıdır.

Akdenizi Karadeniz'e bağlayan eski yolda sonradan geçen " Erciyas „ değişmez surette ve ren noktasıdır. Doğu, Batı ve Kuzeyi tabii şekle ve şiddetde - eski zamana göre - muhafaza ve zaptedici bir şekildedir. Havası güzel. Zira yeniden olduğu sanayi tesisleri, Ancak bilhassa bir kasabaya ihtiyacına kadar yakınında geniş ve verimli arazisi yoktur. Kayseri ovası sınırsız bir kaç uyuda bulunduğu bununcaya kadar mahsul verir. Halbuki, hayatını arzusunda işçi çalışmak mecburiyetindedir. Bu itibarla Kayserililer çabuk ticarete atılırlar. Büyük işlere ve teşebbüslere girmekte tereddüt etmezler.

Türkiyenin dört bir tarafında inşaat ve tahribat içerisinde Kayserilerin bulunması sebebiyle işin mahiyetinin bu dışarıdadır. Kayserinin dünü

Şehir Haberleri

Ziraat dairesi açıldı
fidan tevzi edecek

Kayseriliğe ihya etmek maksadile faaliyetine ve memleketin bütün ihtiyacını karşılayacak Devlet Ziraat müdürlüğü fidan ve fidanları alanları tesbit etmeye başlamıştır. Bu faaliyetin yakında alacakları sonra bunları isteyenlere tevzi edecektir. Bunların bir kısım müstahsil ve bunları hasıl gelen gelirlerini ihtiyacını gözönüne alınarak ve mevsimi geldiğinden itibaren müracaatlerini celp ve tevsi ya gelecektir. Bütün istiyenlerin isteklerini bu ay sonuna kadar göndermeleri rica olunmaktadır.

Nüfus memurları
arasında değişiklik

Sarıoğlan nüfus memuru Ekrem Emdioğlu yaş haddine tabi olduğundan emekliye ayrılmış yerine Pınarbaşı nüfus memuru Mehmet Koç ve Pınarbaşı nüfus memurluğuna il nüfus müdürlüğü kâtiplerinden Ahmet Çabuktur, Tomarza Bucağı nüfus memuru İbrahim Gürpınar merkez nüfus kâtipliğine, Tomarza Bucağı nüfus memurluğuna İl nüfus müdürlüğü zabıtlerinden Mehmet Şahinler terfian ve naklen tayin edilmişlerdir.

Bez Fabrikası
Müdürü geldi

Sümerbank Kayseri Bez fabrikası müdürü Turan Dicle raporlar için Ankaraya dönmesi dolayısile gelmiş ve esas vazifesine başlamıştır.

Pınarbaşı ve Develi
Kaymakamları değişti

Pınarbaşı ilçesi kaymakamı Sıtkı Demir Bozok livasına, Develi kaymakamı Ziya Eroğlu Çorum kaymakamlığına tayin olunmuşlardır.

İş Bankası
Müdürü geldi

Yeniden İş Bankası müdürlüğüne tayin edilen Ayvalık İş Bankası müdürü Cevdet Güzeldilek Gazi şehrimize gelmiş ve yeni vazifesine başlamıştır.

Halkevinde
Bir Resim Sergisi Açıldı

Dün akşam halkevinde tertip edilmiş olan resim sergisi açılmıştır. Halkevi reisi Sayın Ahmet Kutsi Tecer sergiyi açarken bir nutuk söylemiş ve sergiyi ziyaret edenlere şu mealde izahat vermiştir.

Sanatın başlıca gayesi insanları, bağlarında sosyal yardımlaşma ve yeni ve sağlam cemiyetler tesis, kalbin bu yardımsız kalışı göstermiştir. Bugün sergiyi ziyaret edenlerin bu hususta bir fikir sahibi olacaklarını ümit ediyorum.

Sanat şöyle güzel tertip edilmişken, sergi on gün kadar sürecektir. Halkevi başkanının bu hususta sergiyi geniş görmeleri dileğinde bulundu.

Tarihi Fıkralardan

Memleketi Yakmak İstiyen Rus!

Yazan: *Sabir ÜZEL*

Ali paşanın sadrazam olduğu sıralarda ve Rusların ilim adama düşe bir çok yüksek Rus zabitlerini Anadoluya birer vazife ile göndermiştiler zamanlarda idi. sefir Ignatiyef gemide tebdili kıyafet etmiş bir sivil Rus zabitile Ali paşaya misafirinde ziyarete gitmişti. Ignatiyef, gemide bulunan arkadaşlarının ilmi araştırmalar yapması için Anadola içlerine gezmesine müsaade istedi Halbuki Ali paşa, ilim kisvesi altında bir çok Rus zabitlerinin Anadolu ve Rumeli içinde yaptıklarını biliyordu. Maksadı bu adamın anlarda etmemekti Ignatiyefin bu rica sözü, misafirlere kahve, çay ve çubuk ısmarlamakla reddetmek ve cevap vermek istedi Ignatiyef, ricasını ısrarla sırada tekrar ediyordu. Ignatiyefin gemide bulunan Rus zabitlerinde çubuk gelmişti O esnada çubuktan bir ziyade yere ve ünlü üzerine düştüğünü Ali paşa gördüğü halde yer çıkarmamıştı, o anlık ünlü gemiciye baş ingiyorsa, Ali paşa Ignatiyefe :

— Bu ülüm zat, bir kaç dakika içinde oturduğum odaya girişe nerdi, Anadolunun bir ucuna verip yakmak isler ve sonra bağımsız mühim bir dersi çıkarır !. Dedi. Sefir kızardı ve ister etmeden çıkıp gitti.

Ankara Belediyesinin
Hayatı kolaylaştırma
yolunda tedbirleri

Ankara (dası) — Ankara Belediyesi bütün mahallelerde açık artırma görülen bazı mallarının artırma suretile satışına karşılık belirli günlerde muayyen bir saatta mezatlarına başlamıştır. Belediye şehir ve mıntıka fiyatları üzerindeki fiyat farklarını da tamamiyle Ödünlerdeki gümrüğe kadar fiyatları üzerinde yüzde onuna, bazen yüzde beşe varan bir farkın sağlanmasıdır.

Diğer tasarruf, etin kesilmesinde de bir kolaylık sağlamış olmasıdır. Bu yılda bu hususta inşaatlara başlanacaktır.

Cumhuriyette
İktisadi Devleteciliğimiz

Baştarafı Sa. 1 de

bugün herbirimiz sanayi işi ile uğraşmak istiyor ve bunda milletçe kazanıyan bir vatandaş görünüyoruz. Zaman zaman büyük krizlere uğrayan kalkınma sonra böyle bir milletçeliğe ihtiyacımız kalmıyor. Ancak düşünüyorum ki bu ve buna benzer sebebleri için olmuş ve yabancı piyasanın durgunluğu yüzünden 1946 devleri arasında Avrupa piyasalarının durgunluğa kavuşmasını ve buna için bugünkü gerginlik alıp gidince, yeniden yeşeriyoruz. Bu sanayi yeniden yeşerdiğimiz zaman bu yeniden olmuşa yeter cesaretle yabancı piyasalarda geçmeğe için hükümet gençlerimizi veya yabancılarda yeni yeniden fabrika açmak maksadile Avrupa ve Amerikadan makine ve ihtisas getirmek istiyor vatandaşlara yeterli devletçiliğin de güçlük çekilmemektedir. Yoksa devletçilik sistemin değil olduğu bir gelişme yolunu, içinde bulunduğumuz güçlükler ile şüphesiz ki ulaşılamaz gidecek bir gibidir.

Ecel Teri

Yazan: *Reza Lehip Asal* — Tefrika Sayısı 25

Bir merak içimin tepesinden tırnağına kadar bütün bedenimi sardığı ve beni meyus, düşünceli bir adam haline soktuğu günler yaşıyorum..

Bizim nasıl bir fikrimiz olduğunu zihnimi kurcalıyor. Neden böyle yaptı bu Perviz?, Beni sevmiyor mu, soğumuş mu acaba?.

Ve tabii bu meraklı tesirle okuyucularıda devam ediyorum..

Çektiğim telgrafa da henüz cevap gelmedi. Çıldırmak işten değil.. Eğer yarın da postadan mektup çıkmazsa ne yapacağım?. Aklı gibi işler de kafamdaki şu sırada..

Düşün bak bir karışıklık olur şey değil.. İnsanların cephelerde birbirini kırdıkları yetmiyormuş gibi, cephelerden çok gerilerde kalan şehirlerde de hava filolarından atan

Harp tehlikesi çok yakınlarımıza geldi. ordumuz Irakta Arabın Mehmetçikler elbirliğile asırlık tutkularını - silâhlarile aziz vatanımızın sınırlarını bekliyorlar..

Avrupanın bu harbat, bu Savaş bitince Avrupa haritasının yeni baştan çizilmiş olacak.. Çünkü harita üzerinde hiç olmadıkları kadar değişiklikler oluyor.

Varsın olsun bakalım, sonu neye varacak.

Kimse ile konuşmak bile istemiyorum, arkadaşlarım bende eski bu değişikliğe şaşıyorlar :

— Yahu diyorlar, sana ne oldu böyle? Yanmaya uğramaz ölüme artık..

Hayretten bilmeğe başlıyorum, nasıl değişmişim ben, farkında olmuyorum onun..

7 Mayıs...

tam bir hafta sonra bugün sonra mektup geldi.. Nihayet Perviz'in yazdığı ve beni o gün böyle bir meraklı meyusu eden satırları şu yüzden öğreniyorum..

Hemen bir taraftan yarıp okuyorum. Sarın İçinden Bayın hükümet bir sefer çıktı. Bu sefer de yurdumuz sınırı, diğer taraftan da Perviz yazmış.. Benim mektubun tatlı ağzından tatlarının üzerinde telaşla dolaşan gözlerim merakımı tatmin edecek bir cümle ilişmedi. Yalnız mektup kâğıdının zahirden sekiz on defa katlanmış buruşuşuna sarı bir kâğıt parçasının elime değer değmez yere düştü..

Hiçbir şekilde kat kat büküldüğü olan bu sarı renkli kâğıt parçasını eğilip yerden alıyorum.. Dün mektubu bitirmeden pek cüzi bir merakla bu katlanmış kâğıdı açıyorum.. Perviz'in yazdığı ve benim için hissi yazı ile dolmuş bulunan bu büyük sarı

zları okuyunca sayrelten değe kalıyorum. Perviz'in bu kısa mektubu aşağı kopya ediyorum :

„Geçen mektubumu yazdığım günden bir gün evvel Ankaradan teyzemin oğlu Nedim kazası Nurili İstanbula geldiler ve doğruca bize indiler, kapıyı benim açmam eğlenmiş çalara.. Afallattı ne çığlıktır, zannediyorlar aramada ne oluyor diye bende çığlığı inmiştim.. İşte sizi bu anda bir cumartesi kapıda yakalıyorum. Nedim beni görünce „ah ablacığım" diye bir çığlık koparıp sinirlerimin bo-

üzerine yığılıverdi kızcağız.. Benim böyle bir telâşa gelmedim değil.. Bittim, sittim, ay zaten Nedimin üzerine düşüp kazazedim. Hatırlarsın belki ara sıra sana söylerdim, Ankaradan tanıdıkta bir kardeşim var fakat ödeşmiyorum sözüm.. Âşıl Nedim Nuri benim işte o zaptolan zavallıcağım değilmi ne?! Bu türlü gözlerime ateş saçmadım, hayret ettim bu tesadüfe..

Devamı Var

İDARE YERİ
İL MATBAASI
— Dikkat —
Bilinlerden mesuliyet kabul olunmaz
Neşredilmeyen yazılar geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Sayısı 5 kuruş
Geçmiş nüshalar 25 kuruş

YIL 22 - No. 2050 — Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ — 18 Eylül 1966 PERŞEMBE

Su Mes'eleleri

Yazın sıcak günlerinde üç gün suyu kesilen ve yolları kuruyan kasabalara tekrar su bırakıldığı zaman saatlerce mühim miktarı toprağa karışarak ve heveya giderek zayi olmaktadır. Bu İktisadan bir zarardır

Yazan: Ahmet Hilmi Kılıç

Memleketde bir su mes'elesi vardır. Bu gün olduğu kadar geçmiş günlerin ve sonralarında mes'eleri olduğu muhakkaktır. Zaman yer yer hasıl değiştiğimiz ve ilâhinde durduğumuz bu konu, memleket hayatının hemen her devrin etrafında dönmüştür. Şu farkla ki eski hayat şartları ve ihtiyaçları bu gün oynadığı için su ihtiyacı ve manasındaki keder unsurları ve şartları ihtiyaç sahibi insanları tazyik etmiyordu. Şuda muhakkakki Şehir ve kasabaların eski Kalıp ve geçirdikleri hayat şartlarına göre zamanlarında su işlerini, kendi ihtiyaçları nisbetinde ve tek yönlü kuruluşlardır. Otuz sene evvel Kayseri'nin Şehir suyunu hariç şehir memleket içi olarak Bolca [illegible] günü hatırlıyorum. Talas ve Hacılar Kasabaları ve köy sularından başka kadın ihtiyacı nefsle değildi.

Artan ihtiyacı temin için mevcut sulara ilâveler için vardırki memleketin sanayi ve Nüfusunun gelişmesi bakımından bunda tüm suların yapımda ehemmiyetle yer alır. Bu yazımızda büyük su işleri

Devamı Sa. 2 de

Tek dereceli ilk seçimin ilk Genel meclisi toplandı

Meclisin hususiyetlerinden birisi millî iradeyi hakkile temsil edişi ve ilin her köşesinden ayrı ayrı Temsilci Uyanık bulunuşudur

İkinci başkan, kâtipler seçildi, encümenler tefrik edildi, izahname ile mütalealar okunda ve kabul olundu

İlimiz Genel meclisi geçirdiğimiz sayı günü saat 15 de Vali ve Vali Raşit Demirtaşın yüksamalarında ilk toplantısını yapmıştır. Vali Raşit Demirtaş meclisi gözü ve parmak ile hitabe ile açmıştır Vali Raşit Demirtaş sözlerine şöyle devam etmiştir:

— Türk milleti Cumhuriyete kavuştuktan sonra bir çok hür müesseler elmiştir. Bunun başında milletin iradesini temsil eden Meclisi gelmektedir. Bazan işinde, en mühim adımda tek derece, aşağıda kabul edilmiş olmaktadır. Siz bu seçimin bu müesseseleri arasında bulunuşunuza hak ve hürmet duyduğunu hatırlatmak isterim.

Demokrasi demek, bir milletin elinde bulundurduğu millî enerji kullanması demektir. Mecliste bu sözler yerine bulunduğu için, memleketin bütün ihtiyaçlarını bilir ve inceler. Temsil edişimiz ve ayrı ayrı mahallerden bütün ihtiyaçlarını bilir ve inceler. Bu her bakımdan seçilmiş olmasıdır.

Meclisin bu suretle teşekkülü edişi 6 dört ve hizmetlerinin daha iyi mütalaaya edilmesi imkânını bulmuştur. Demişlerdir. Buna üyeler Kâzım Özdoğan cevap vermiş Valimize ve meclise hayırlı çalışmalar temenni etmiştir.

Bundan sonra gizli oyla kâtipliğe devam seçilmiştir. İkinci başkanlığa Tüccardan Tazelik oğlu, kâtipliğe de Kâzım Özdoğan, Hüseyin Çiçek seçilmiştir.

Bazı mütalaalardan sonra encümenler tefrik edilmiş ve bir müddet sonra toplanmak üzere toplantıya ara verilmiştir.

Bütçe, Dahiliye, Kanuni ve Nafıa encümenleri açılmış ve bir müddet sonra toplanmak üzere toplantıya ara verilmiştir.

Memurlara nasıl yardım edilecek

Fiilâtenet, maaşlara zam, ayni yardım artırma ve diğer şekiller üzerinde tetkikat yapıyor

Ankara, 7 (Hususi) — Memurlara ayni yardım meselesi, Bütçemiz için karar verilmiş şekilinde söylentiler yeniden ortaya çıkmıştır. Bu hususta bir şey söylemek için henüz erkendir. Ancak Hükümet büyük ihtimalle şehirlerde gün geçtikçe artan pahalılığa karşı ya maaşlara zam, ya ayni yardım, ya da diğer bazı şekiller üzerinde tetkikat yapmaktadır.

Fakir ve kimsesiz öğrencilere

Yardım için bir toplantı

Hayırseven halkımızın bu yüksek teşebbüse iştirak edeceklerini kuvvetle ümit etmekteyiz

Şehrimizde bulunan Lise, Ticaret Lisesi, Sanat Okulu gibi Orta Okullarda okuyan Köylü, fakir ve kimsesiz yurttaşımızın çocuklarının ihtiyaçlarını temin etmek üzere evvelki gün Vali Bey'in himayesinde Halkevi'nde bir toplantı yapılmıştır.

Toplantıda bulunan Lise, Ticaret Lisesi, Sanat Okulu gibi Orta Okullarda okuyan Köylü, fakir ve kimsesiz yurttaşımızın çocuklarının ihtiyaçlarını temin etmek üzere evvelki gün Vali Bey'in himayesinde Halkevi'nde bir toplantı yapılmıştır.

Lisenin konferans salonunda Nuh Naziye rast gelebe yurdun kâfi gelmediğinden bir çok talebelerin evsiz perişan bir halde şurada burada yattıkları anlaşılmış ve bunun çare olmak üzere şehrimizde 50 — 75 kişilik bir talebe yurdunun kurulmasında her yer tedarikine karar verilmiştir. Bu yer araştırılmaktadır. Bundan sonra, mümkün ve yakın temin olunarak ve bu suretle şehrimizin en büyük bir derdi sağlanmış bulunacaktır. Bunların temini için özel idare bütçesinden 2000 lira ihtiyatla ve şehirdeki Hayır cemiyetlerinin de yardımları sağlanacaktır. Hükümetin bu yüksek teşebbüse iştirak edeceklerini kuvvetle ümit etmekteyiz. Şehrimizde bulunan öğrenciler için mobtaç, fakir ve imtihanda olanlar vardır ve çoktur. Bunlara tatil günlerini ve sürelle sağlanmış olmaktadır.

Düşünceler

Hayat, hepimizin zannettiğimiz bilmediğimiz mesafe olduğumuz ağır bir ölçüdür.

*

Kadınlar ötekiler her şeyi affedebilirler. Fakat kendilerine çirkin diyenleri asla.

*

Sonradan görmelere muhtaç olmaktan sakınmak lâzımdır.

*

Adalet, her hakkın üzerin de ırmak'an bir keşmektir.

*

Hayatta mütedeyin olmak evvelâ kalbinizde hiç bir insanlar yaşatmanız demektir.

*

Hasta adama doktorların vereceği ilâçlar ilâçtan fazla bir şifa sağlar.

*

Kusurların itiraf edenler mükemmel insanlardır.

Akaryakıt

Bir ay müddetle serbest

Ankara (Özel) — Akaryakıt fiyatlarının serbest bırakılması hakkındaki kararname Ekim'in bir ay sonunda serbest bırakılacaktır.

İki Fabrika

Süserbank'a geçti

Ankara (Özel) — Sümerbank ve Ataşe İplik ve Dokuma fabrikaları ile Adana Pres ve Çırçır Fabrikası Süserbank'a devredilmiştir.

Çivi Serbes

Ankara (Özel) — Ticaret Bakanlığı çivi satışı serbest bırakılmıştır. Bir müddet sonra fabrikalarda arzu edilen çivi üretilecektir.

Memleket imar ve inşa işleri karşısında

Bayındırlık Bakanlığının bugünkü durumu

İnşa ve imar işleri teknik Ayni zamanda, bugün paralar sarfını tehdit eden işlerdir

Yazan: Mühendis Rıdvan Uras

İnşa ve imar işleri memleketlerin refah seviyesini artıran esaslı unsurlardır. Bilgi, fenni çalışmaları ve mesleki çalışmaları ile ilgilenmektedir. Şehir, ait sorunlar için ekonomi ve bu konuda resmi devlet teşkilâtı arasında çok daha olumlu ilişkiler kurmaktadır. Bu meselede Cumhuriyetin de yıllarında yapılacak bir durumda ayni tehlike olmamak esasını gözönüne alınarak ayrıntılı bir yaşayış ve bilinçlilikle bu gün pek çok olmasa da memleket ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir durumdadır.

İşte inşaat hayatında bu zaman zaman yer alan ve aylık emek ve para ayrılmasını gerektiren bu imar ve inşa işlerinin, asgarî maliyetle ve iyi evsafta yaptırılmasını temin, emeğe verilen bilgi, fenni çalışmaları, araştırmalar ve mesleki çalışmaları ile mümkündür. Şehir, bu konuda yapılacak bir durumda ayni tehlike olmamak esasını gözönüne alınarak ayrıntılı bir yaşayış ve bilinçlilikle bu gün pek çok olmasa da memleket ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir durumdadır.

Devamı Sa. 6 da

Su mes'eleleri

Başlarafı Sa. 1 de

Elli yüz sene evvel bu yolda ki ve alabetteki su paylaşmasının o günkü ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını bilmiyoruz. Fakat bugün şunu kafiyen biliyoruzki, haftanın muayyen günlerinde kesilip akmasi suyun ziyai bahasından her üç yerinde ziyhiude oluyor. Yazın ancak günlerinde üç gün suyu kesilen ve yolları kenuyan kasabalara tekrar su bırakıldığı zaman sedlerce mühim miktarı toprağa karışarak ve havaya giderek zayi olmaktadır. Bu iktisadsızlık bir zarardır. Asıl mühim ihtiraz mes'ele sıhhat meselesidir. Üstü açık, mecrası bozuk, köyünden geçen suyun kirli bir halde gelmesidir. Sitemin her türlü maddeler karışarak gelen su, sarnıçlara, mebzelere doldurularak içilmektedir. Ve Talasın bundan başka da içme suyu yoktur. Kaç kişi "Kırandı, suyundan sıtma içebilir? ,Kasabanın büyük çoğunluğu mesabesinde eyi fakat yollarda bozulmuş sudan içmek mecburiyetindedir. Bu ise merkezi ve Kayserinin önemli bir sayfiyesi olan Talasın sağlık durumunu kurtarılmaz zamana çekilmiştir.

Mes'elenin hal çaresi şimdi şu şekilde anlaşılıyor; bugün için tatbiki zaruri olan naki usul ve temizlik bir bırakarak suya yeni baştan düzen vermek gerekir.

Memleketin "Zinci dere,, nin üstüne kadar kapalı ve muntazam mecra ile getirilecek suyu orada bir taksim deposu yapılabilir. Zinci deresinin asıl mebdine kadar olan su hattı kendisine bırakılır. Reşadiye hizasında suyun hissesinde ayrıldıktan sonra bir tarafı Talasa gelir, Sivas Fabrikası kurulduktan sonra Çiçekçi bedevilerini kolaylaştırılır. Geçen senelere nazaran fiatta haylice ucuzlamıştır. Öyle zannediyorum ki bu iki kasaba birleşince su işini kolaylıkla başarır. Kapalı yolları temiz ve haftanın her gününde aksız suya kavuşur. Hissaları ayrıldıktan sonra alacakları su miktarı, hiç bir zaman oğramayacağından, halen aldığı sudan çoğuna olmayacak dahada artacaklar. Talas Belediye Reisinin bu mühim işi ele aldığını sevinçle işittik.

Kayseri Belediyesinin de içme suyu işile meşgul olduğunu biliyoruz. sayın Başkanlarına başarılar dileriz.

Kösele fiatları

İstanbul, (Özel) — Bir ay evveline kadar epeyce düşmüş olan kösele fiatları, şu bir kaç gün içinde yeniden yükselmeğe başlamıştır. Bir ay evvel paralarında kilosu en çok 450 - 500 kuruştan satılmakta iken bugün 65 - 750 arasındadır.

Deri fiatları üzerinde de umumiyetle yüzde on nisbetinde bir yükseliş vardır. Kösele fabrikaları piyasaya çıkarmadıklarından piyasada sağlam köscle bulunmadığından şikâyet edilmektedir. Mamafi alakadarlar bu yükselişin muvakkat olduğunu ya'kında yine düşeceğini söylemektedirler.

Tarihi Fıkralardan:

Dünya Halkının İslahına Memur Papa !.

Yazan: *Sakir ÖZEL*

Tebiatlarile, meşhur ressamlarile Dünya ölçüsünde şöhret kazanan Mikelanj. Yaşadığı asrın en kudretli ve ugal zamanda o kadarda tahaf bir adamıydı. Nasirler yazılarile istemediklerini nasıl hicrederse, onlarıda kötü taraflarını umumu teşhir ederlerse ressamlarıda bu zaafların fırçalarile gaparlar ve fırçalarile gazetelerine çevirirler.

İşte bunlardan birisıde meşhur ressam Mikelanjdır. Mikelanj cehennemi temsil eden büyük bir tapio yapmıştı Samimi dostları bu tapıyı çok beğenmişler ve takdir etmişler. Bunlardan birisi Mikelanja bu cehennem de gaymağa kabilinde almış bildiklerinden birisinin resmini koymuş, cehennemde yunanlıları göstermesini hatırlatmış, oda kalkıp hiç sevmediği bir papasın resmini yapmıştı.

Toplu, büyük bir şöhret kazandı. Papaz tahtına ha bir alınca gidip gördü ve müteessir oldu. Papa mezdinde buna protesto etti ve Mikelanjın aforoz edilmesini israr ile istedi.

Fakat Papa üçüncü pi kana razı olmadı ve

— Ben, Dünya halkının ıslahına memurum !. Fakat Cehennemi giriş olanları artık oradan çıkaramam !. Diyerek gözel bir cevap vermiştir.

Dünya olayları

Çerçilin sesli Cevabı

Eski İngiliz Başbakanı Çerçilin geçenlerde Amerika gelenlerinden bazı muhabir yazarların hücumuna uğraz kalmıştı. Bu arada Çerçilin görüşlerini benimsemiyen meşhur bir tiyatro yazarıda kendisiyle alay etmeğe kalkışmıştı. Tiyatro yazarı bu maksadla Çerçil'e kendi gazetesinin bir nüshasını göndermişti. Mektupta yalnız şunlar yazılı idi:

Bu bilgileri size ve eğer varsa bir dostunuza gönderiyorum!

Çerçil bu acı sözlere karşılık tam bir mukabelede bulunmuş şunları yazmıştı:

Sayın bayan sevimsizliğinizi daveteşçisi aldım. Paylemiş bir temsilinde muallesi bulunamadım, Ancak ikinci bir nüsha gönderirseniz — eğer ihtiyacınız! — gecikmiyeceğim.

Saygım şahsi bir ikinci savaşı vermeklen öteki kalmıştı..

Hazinelçi ba'o.

Derlerimizden hem de hüyük derlerimizden birisidir. Bir defa daha yazmağa fakat kaç defa yazarlı yazılıdır.

Bu mahdudun bu mevzu üzerine yapılmış bir İngiliz kumandanının bir defa daha hatırlıyorum.

Bir gün bir kazı evinde bir dostlarına bir akşam yemeğine:

— Bu akşam sizin bir misafiriniz olduğu var diye çağırıyorlar.

Dostları hayret ediyor:

— Bu zamanda bir kurşun 25 sene olunun bir hiç meleği bulunuyor demek.

— Hayır öyle değil. Bu sefahin yirmi beşinci hiç melçisini tutacak!

***

İkinci karikatür de şöyle!

Bir lemde bir oğlu oyun seyrediyorlar. İkinci perde açılınca hadın itiraz ediyor:

Acı da güzel modern piyese aradan altı ay geçtiği halde hâlâ eski hikmeği

Fransadan 800 taksi geliyor

Ankara (Özel) — Fransadan taksa usulile otomobil gelecektir. Bunlardan 600 Sitroen marka taksi otomobilinin mukavelesi kitmiştir. Bunlar kıştan önce gelecektir.

Petates soğan bu yıl boldur

Ankara (özel) — Bu yıl patates ile soğanın çok bol olduğu Tarım Bakanlığına gelen malumattan anlaşılmaktadır. Patates piyasede tatmumakta ve bulhassa Bolu ve Adapazarı patatesleri çok mu amele görmektedir.

Ziraat Bankası

Gişelerinde altın alıp satılacak

Ankara, 8 (Özel) — Ziraat Bankası Ankara ve İstanbul gişelerinde yarından (bugünden) itibaren diğer şubeler gişelerinde bir kaç gün sonra köşe ve sıraç halinde altın alıp satmıma başlıyacaktır. Külçede gramını 450 den alıp 454,5 ten satacaktır. Türk altın Lirasının fiatı, alış 29 lira 79 kuruş, satış 31,07 lira olacaktır. Bu suretle altın satışı borsaya resmen girmiş ve ihtikârı önlemiş olmaktadır.

Bütün Yurdun Kadastirosu Yapılacak

Ankara (Özel) — Bütün yurdu için alan geniş kadastire tasarısının tatbik edilmesi için yapılan hazırlıklar bitmek üzeredir. Bu arada hariçi alım satımlardan müteveellit olup tapuya tatbikat etmemiş olan gayri menkullerin hakiki mal sahipleri namına tapu tescili için gerekli kanun tasarısı hazırlanmıştır. Gayrimenkullerin hirokilerci tesbit edilecektir ve bu bütün yurda tatbik edilecektir.

Kabut Bezi ve Patıska serbes

Ankara (özel) — Tahdide tabi olan Kabut Bezi ve yerli mallarca satılan her türlü Patiskalar ay başından itibaren serbes olacaktır. Yerli mallar pazarlarının da tedrici olarak kaldırılması ve fabrikalarını istihsallarını doğrudan doğruya tüccara vermesi şekli de kabul edilecektir.

Yazan: *Rıza Lebip Asal*

Ecel Teri

Telifka Sayısı 32

Bilakis çok sevinçli bir haber bu benim. Çünkü hoşa gitmek ve zamanla karışık ani bir duygunun tesiri altında verdiğim kararla Pervini bir günlü içince burdan çekmiş, evvela himayeme, sonra da onu sevdiğim sözle esime alarak kendime hayat arkadaşı yapmıştım.. Onun geçmişi hakkındaki sözlerine inanmakla iktifa etmiş, her hangi bir incelemeye ihtiram gösterememiştim.. Necdetin karısı Necla ile kardeş olup beni bu yönden teselli etti..

Pervinin ne olduğu belirsiz bir genç kadın değil, aslı belli bir aile çocuğu olduğunun anlaşılmasına yarayan ve onun sözlerini teşvik eden bir vakıa olmak itibarile, bu haber benim için çok sevinçlidir..

Annem annemin mantığına göre hemen aralarında bulunmak ister, izin de alıp gidemezsem özlürüm endişesi hâkim..

Ah canımın için, koca adam oldum, fakat senin gözlerin hâlâ beni küçücük Fikret gibi görüyor.. Hani o, istekleri anında yerine getirilmeyince birden tepinip kendini ve karşısındakini bırakıp hıçkırıklardan sarsılıp bile kalıyor.. İnsan gayrı ihtiyarı işi oluruna bırakıveriyor..

*

15 Mayıs..

Bugün Necdetten bir mektup aldım.. İşi olmadığı bir gün rastlamış galiba.. iki kocaman sayfa yazı yazmış..

Necdet bu mektubunda Pervinle Neclanın karşılaşma larını bütün tafsilatiyle anlatıyor ve bu tesadüfe çok hayret ettiğini, annemin bu haberi benim düşünmediğim hakkındaki inzibi arzusuna uymaktan ziyade, işlerinin çokluğu münasebetiyle şimdiye kadar mektup yazamadığını bildiriyor..

Bu karadeşlik münasebetinin şimdiye kadar çoktan belli olması gerektiğini, bütün kabahatin bende olduğunu, eğer kendilerinin evlenme hatıraları olan resimlerini evdeki albümün bir yaprağında sıklamış olsaydım işin çok daha evvel meydana çıkacağını uzun uzun yazıyor.. Filvaki şimdi hatırlıyorum, düğünlerine gitmediğimiz için etemli cümleleri taşıyan ve evlilik hatırası olan bir resimlerini almıştım. Fakat benim temsilen işi içki ve eğlenceye döküldüğü sırralarda gelen bu resmi acaba bir daha görebilmiş, sonra anlaşılmıştır kim bilir nerede unutmuş veya düşürmüşüm.. Zavallı annemin bile bu resimden haberi yotur..

Necdetin görüşlerine göre, Pervin tam bir ev kadınıdır.. Evin her işi temamen onun üzerinde imiş ve seve seve canla başla çalıştığını söylemekle Pervini bir hayli övüyor.. Annemin de ondan çok memnun olduğunu ilâve ediyor..

Necdetin mektubunda Pervinin mazisine ait tek bir cümle bile yok.. Sanki hiç bir şey bilmiyor gibi davranıyor..

Her halde kısmen mazisinden bahsedilirse üzüleceğinden korkuyor.. Aferin Necdetçe, ince düşünüyor, bu hareketi beğenmiştim..

Mektubun sonunda, o da Pervin gibi, beni İstanbula çağırıyor, fakat her halde annemin sözleri kafasında yer etmiş olacak ki —

— Gelemezsem sakın üzülme Fikret'çiğim, yine birleşiriz., diye beni peşinen teselli ediyor..

(Devamı var)

1. MATBAAMIZ
KUSUNİ DAİRE
— Dikkat —
İzinlerden mesuliyet kabul olunmaz

Neşredilmeyen yazılar geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Senelik : 500
6 Aylık : 225
Sayısı 5 kuruş

Günü geçmiş nüshaları 20 kuruş

YIL 22 – No. 2032 — *Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ* — 19 Eylül 1946 PERŞEMBE

SU MESELESİ

ZAMANTI IRMAĞI

III

Cumhuriyet su işlerine esaslı surette el koymuştur

Alınan sonuçlar memleket ihtiyacının kemiksiz pek azını karşılamaktadır

Yazan: Ahmet Hilmi Kalaç

Kayseri için bu ideal olan "Zamantı,, suyundan bahsetmeden Su konusunu geçmeyi, doğru bulmadık. Zamantı Irmağının Kayseriye aktarılması Saltanat devrinde ve Meşruiyet idaresinde iktidarda durulan mes'ele olmuştur. Her iki idare zamanında Cumhuriyet devrinde olduğu kadar ehemmiyetle ele alınmamıştır.

Elli sene kadar evvel Tavas sancağı, sonraları Denizli'ye kadar yükselen Karmuy İzmit "sey,, bu su üzerinde bir Etüt yapmış ve alınış bin adam ile kadar memleketi Kayseriye akıtılacağını hesaplamış, Keçetiyet devrinde bu iş tekrar ele alındığı zaman, İzmit "boy,, projesini elde ilmek mümkün olamamıştır. Hesapları hakkında ne bir cedvel ne de rapor bulunmamıştır. Kazaklık olan şimdi ve Karmuy Zemini, memleketin Zamantı üstündeki ihtiyacını gözönüne getirdiğinden teşebbüs etmek ve fevkı arzu olsun bir fikir vermeye çalışmıştır.

Meşruiyet devrinin ikinci senesinde 1913 Nafıa Nazırı Hayrin Mutasarrıflığı zamanında tekrar Zamantı suyu ele alınmıştır. Erciyes gazetesinin 26 Ağustos 326 tarihli nushasında bu hususa rastlanmaktadır. "Mersalon Kazabasının suyunu getirme işile eden Mühendis Müsyö "Yart,, Zamantı suyunu araştırmak üzere geçen çarşamba günü şehrimize gelmiştir. Mutasarrıfın tahsisat şehriye ve masarifatı vaiyesini Belediyemiz derhâte etmiştir. Binaenaleh Belediyemiz ya teşebbüsü suyunu tepriktir.,,

Gazetenin müteakip sahalarında buna dair yazılar ve haberlere geçmektedir. Anlaşılıyorki memlekette su ihtiyacı mesedinde ve Kayserinin kendi teşebbüsü ve Belediyenin vereceğiniz bir para ile su muhtemelen getirilmişti.

Bu Mütenddin elli beş ay mesgul olmuş Zamantı suyu hakkında bir Etüt hazırladığını bildiriyorum. Belediyenin cüz'i tamirat işi sayesinde. O zamanın "Vali Nazareti,, dediğimiz ehemmiyetin kaymamıştı. Ama, bu dökülen işlerdeki muhtelif kalmış ve nerede bulunmamıştır.

Cumhuriyet su işlerine esaslı surette el koymuştur. Ancak devamlı kapıklığın karşısında değilmiş ışık, alınan sonuçlar memleket ihtiyacının binde pek azını karşılamaktadır.

Zamantı suyunun gerek sarfı noksanının tamamından gerek elektrik istasyonu tesisine göre ehemmiyetleri değişmiştir. Meselâ yakın kasabalarda bazı mazarlar eğilmiş, arazi sulanmış, çayır ve yazlık yetiştirmek için, bazı müesseseler yapılmıştır. İzmir mevzii kaplıcalar ayrıdır. Zamantının Kayseri evsafı tamamının suyun Akçeniz sahil mıntıkasından Karadeniz sathı mıntıkasına dönecektir. Oldukça mühim bir ameliyedir. Yapılacak masrafa mukabil ancak bu işlerile mukayese edildiği zaman ile pirinde yer alamamıştır. Daha mühim ve daha verimli işler sırasına bu suda ve geç cereyanlar ve yolunu bulacaklar.

Piyasa Normal Vaziyete Dönüyor

Yeni kararlardan sonra Avrupanın muhtelif Devletlerinden teklifler gelmektedir

İç piyasadaki tamamlığı mallar sayılı güvenç istikrar bulmak üzeredir

Ankara (Özel) — Aldığım haberlere göre bütün şehirlerimizde son kararlar dolayısile piyasada bolluk teşekkülü zuhur olmaya başlamıştır. Nazımi vaziyet hızla artmakta, İhracat maddeleri üzerinde yüksek ihracat müzakeresinde durulmakta görülmektedir. Dış ticaretimizde müsaadeler bir kamilleşme vardır. Bilhassa yapağı ile fındıkta istek fazladır. Yeni kararlardan sonra Avrupanın muhtelif devletlerden teklifler gelmektedir.

İç piyasadaki temayüller sayılı sayılı istikrar bulmak üzeredir.

Demir fiatlarında görülmeğe başlayan düşüklük devam ediyor. 68 den mevcut gören inzedemir 62 kuruşa 54 e düşmüştür.

Yiyecek maddelerindeki tenezzül devam. Yağ, pirinç, şekerlemek düşmektedir.

İnşaat Malzaması

Ankara (Özel) — Amerika ve İngiltereden kullanılacak mıntıkada inşaat malzemesi temin olunmuş ve bir çok şirketler ve kumpanitler ucuz fiatlar yapmak üzere Türkiye'ye geçmişlerdir. Emlak ve İmar Bankasının Amerikaya sipariş ettiği malzeme yakında gelecektir. Bunlar gelir gelmez banka derhal yapı faaliyetine geçecektir.

İrana İlâç veriyoruz

Ankara (Özel) — İran hükumeti, hudutlarımız müracaatla kolaylıklı ilaç almak istemiştir. Bakanlık verilmiş talebi temin yurdumuzdan çıkan yerli müstahzarlarımızın satmaya karar vermiştir.

Deniz Harp Okulu

İstanbula taşınıyor

Ankara (Özel) — Harp dolayısile İstanbuldan Mersine nakledilmiş Deniz harp okulu bu defa İstanbula tekrar götürülmektedir. Harp okulu için belli ahlâ da yeni yapılan bina da tedrisata başlayacaktır. Nakliye işi Eylül içinde bitecektir.

Amerikaya

Giden talebe

Ankara (Özel) — Yapılan Harb Amerikaya muhtelif üniversitelerde okumak üzere çok talebe gönderilir.

Gıda Maddeleri

Ankara (Özel) — Hükümet esaslı gıda maddelerimiz müstahsıla halkı zleybine yükselmesini için kanun tedbir almak için kanun vermek üzeredir

C. H. P. Kongreleri

Ankara 15 (Hususi) — Öğrendiğine göre C. H. Partisi teşkilât kongreleri ay sonuna kadar tehir edilmiştir. Kongreler ocaklardan başlıyarak Ekim ayı içinde yapılacaktır. Bu münasebetle pazı teşkilâtında geniş ölçüde değişiklikler yapılacağı ve teşkilât idare heyetlerine yeni seçim neticesinde bir hayli yenilik kaydedeceği ümit edilmektedir. Ayrıca C. H. Partisi Genel Merkezinde de kurmaylı bir faaliyet mevzuu olup yeni parti müfettişleri tayin edilmektedir. Bu arada İstanbul'da yeni bir Parti Müfettiş tayin edilecek ve İstanbul teşkilâtının kongreler vesile ile yeniden kuruluşuna bir dikkatle müdahalesinin çalışılacaktır.

Geniş Kredi açılacak

Ankara (Özel) — Her ile ait emtia üzerine ihracatlarının geniş bir surette kredi açılması için hükümet bankalara emir vermiştir. Kredinin açılması ve genişletilmesi sahabı İstanbul, İzmir ve diğer büyük şehirlerimizde memnuniyet uyandırmıştır.

Cumhuriyette

Yapılan ve yapılacak işler

Yol Liman ve sulama işleri

G – Limanlar ve iskeleler

Bu gün Trabzon, Rize, Hopa, Karadeniz Ereğlisi, Samsun ve Amasra memurlarını ingiliz ve alınmış bulunmaktadır. Bunların inşa bedelleri 20,59 milyon lira tutmaktadır. Bunların başlıca ile inşa planları şöyle:

Samsun,

Trabzon,

İzmir limanları ve Antalya limanının genişletilmesi yolun mukabeler. Daha sonra da Gere-sun Bartın Mitye ara limanları Ayvalık Marmaris Fethiye rıhtımları Edine Yakhisarlı Ordu Tirebolu Gerze Akçakoca İnebolu Karabiga Mürefte Eskimalık Amasra Bodrum Finike Anamur iskelelerinin inşasını başlanacaktır.

Son yıllarda yeniden ele iskele yapılmış olduğu da kaydedilmelidir.

D – Büyük sulama işleri:

Sulama işleri bugün bütün seyrini tabiatın ilhamından bekleyen Atatürk Marmara Fethiye rıhtımları Edine Yakhisarlı Ordu Tirebolu Gerze Akçakoca İnebolu Karabiga Mürefte Eskimalık Amasra Bodrum Finike Anamur iskelelerinin inşasını başlanacaktır.

Son yıllarda yeniden ele iskele yapılmış olduğu da kaydedilmelidir.

D – Büyük sulama işleri:

Sulama işleri bugün bütün seyrini tabiatın ilhamından bekleyen Atatürk'ün emriyle kurulan ilk ve yoksulluk teşkilâtından kurtarmak bir vasıta olarak yıllarca önce ele alınmış bir tasavvurdur. Adananın geniş ve bereketli Çukurovasında Tarsus ovasında büyük Menderes alanında Nasilli ovaları 1945 yazında bitmiş sulamağa başlanmıştır.

Devamı Sa. 2 de

Düşünceler

Güzellik tek bir suçla bile bizi arkasından sürükler.

*

Sevginin derecesini sevilen şey tayin eder.

*

Rekabetsiz istikbal olmayacak bir değildir.

*

İdeasız insan hiç değişmeyen insandır.

*

İnsanın yalnız okumağa değil şarafede ihtiyacı vardır.

*

Yaşamak için mücadele şarttır.

*

Saadet gayretlerinin hedefidir.

İzinsiz Gelen mallar

Ankara (Özel) — Gümrüklerimiz izinsiz olarak gelmiş olan ve konsolosun dışı olan bütün malların piyasaya çıkarılması kararlaştırılmıştır.

Okuyucu İle Başbaşa

Okuyucularımıza

Gerek şahsi gerekse memleketin alâkadar olduğu şikâyet ve dertlerinizi bize yazarsanız bu sütunlarda aynen yazacak ve mümkün olduğu kadar dertlerinize şikâyetlerinize çare ve dava bulmaya çalışacağız, yazılarınız imzalı olmalıdır. Yazılarınız müdürlüğümüz (Kayseri gazetesi) adresine gönderiniz.

İL MATBAASI
HUSUSİ DAİRE
— İlânları —
İlânlardan memleket kabul olunur
Neşredilmeyen gazeteler geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

Sayısı 5 kuruş
Geçmiş nüshaları 20 kuruş

YIL 22 – No. 2060
Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ
10 Ekim 1945 PERŞEMBE

Kayserinin bayındırlık hamleleri

Meşrutiyet devrine kadar imar ve inşa bakımından esaslı hareket ve faaliyet göze çarpmaz. Osmanlı İmparatorluğu idaresinin son asri duraklama ve çöküntü devri olmuştur

Eskiden bıraktığı büyük ve tarihi Abideler, kayıtsız ve kıymet bilmez ellerde harap olmak yolunu tutmuştur

(II)

Yazan: Ahmet Hilmi Kalaç

İlk ve ortaçağın başta gelen şehirlerinde olan Kayseri, zamanımıza yaklaştıkça, sakin lerini tatmin edemez olmuştu, Yeni keşif ve icadlar yeni ihtiyaçlara yol açıyordu. Kalın surların arkasında emniyet arayan şehirler harut ve topun keşfinden sonra açılmakta hiç görmedi. Dış mahalleler kuruldu. İçeri surlu bu yeni mahalleler arasında bir mesafe meydana geldi. Vakıf surlarını dışında kurulan mezarlar şehrin içinde kalmış oldu.

Tanzimattan sonra Avrupa ile temas artmış. Yeni fikir cereyanları evvela İstanbula geliyor, yavaş yavaş taşralara intikal ediyordu. Geyimde, yaşayışta hasıl olan yenilikler. Ev eşyasında ve otelcilik inşa tarzında tesirini göstermeğe başladı.

Medreselerin klasik tahsili yanında «Ulûm ı cedit» adını alıyor, mektepler açılıyordu, "Rüşdiye" mektebi olarak ilk yapılan "Ahmet Paşa" binası Sivas kapısında açılan "Terakki mektebi" binaları ve öğretmenleri itibarile memlekete yeniliğe nüfuz etmiştir. Bunlar yapılırken eleştiri dar, cephe alanlar, dedi kodu mevzuu yapmalarda vardı. "Ulûm ı cedit", mektepleri öğretici, avadığı yapmış, rica ve minnetle talebe bulmağa çalışmıştır. Altmış sene evvel İdadi binası olarak temeli atılan bu günkü Lise yirmi beş sene temel talebe kazarak nesle Meşrutiyet devrinde ikmal olunabilmiştir.

Meşrutiyet devrine kadar imar ve inşa bakımından esaslı hareket ve faaliyet göze çarpmaz. Osmanlı İmparatorluğu idaresinin son asri duraklama ve çöküntü devri olmuştur. Muasır Avrupa Devletlerinde her sahada türlü türlü teraklî ve imar hareketleri dev adımlar yürürken memleketimiz asırlarca hiç yerinde sayılmış, tek tük yapılan işler ve eserler memleket ihtiyacını karşılamaktan çok mesabesindedir. Eskiden bıraktığı büyük ve tarihi Abideler, kayıtsız ve kıymet bilmez ellerde harap olmak yolunu tutmuştu. Diyeceğimiz program ve şuurlu imar ve inşa devri Cumhuriyetle açılmıştır.

Ömrü boyu süren Meşrutiyetle ilk bayındırlık adımı atılmış, şehir sokaklarına ıslahat verilmek yolu tutulmuştur. 940 senesine kadar şarktan garbe uzanan ve günlü İstanbul ve Sivas caddeleri, içeri büğrü yollardan geçer, mezarlar içine düşer, meydan kapısında ve "Düz düğen" önünün dibine çöküntüler arasından güçlükle geçilirdi. Yol boyu yerlerde iki araba karşılaşmaları geçmeyecek kadar daralmıştı. İlk iş bu yoldan başlandı, mezarların kaldırılması kolay olmuyordu, ama mecbur bir kuvvet izafe olunur, el uzatana iş mezarla başlamıyordu. Mutasarrıf Muammer bey dedi kodusa elemniyet vermedi, yer yer mezarlar kaldırıldı.

O zamanın imar hareketleri arasında "Gültepe" parkının Selen önü bahçesinin tesisi, Talas yolunun ağaçlandırılması işleri vardır. Daha sonraki senelerde ve nihayet Cumhuriyet devrinde geçen Bayındırlık hamlelerini sırasile takip edeceğiz.

17 Değirmen

serbes bırakıldı

Kayserideki de bırakılacak

Ankara (özel) Toprak ofisi yaptığı incelemelerde kendi hesabına çalıştırdığı 29 değirmenden 17 sini bu günden itibaren serbest bırakmıştır. Kayserideki değirmen de bunlar arasındadır.

Yünlü İngiliz kumaşları

Ankara (özel) — Yapılan istatistiklere göre Avrupa ve Amerikada nüfus başına yıllık vasati olarak 7,5 metre yünlü kumaş istiyacı olduğu halde memleketimizde resmi ihtiyaçlarda dahil olduğu halde bir metreyi bile bulmamaktadır. Hariçten gelen yünlü kumaşlar ise normal olarak nüfus başına ancak 20 santim isabet etmektedir. Ekonomi Bakanlığı memlekette yünlü kumaş ihtiyacını karşılamak maksadiyle yani baştan etibiren yapmağa başlamıştır. Bu arada şahsi yünlü kumaş sanayiine ezamî yardımlar yapılacak ve yeni baştan birkaç fabrika açılacaktır.

Ziraat aletleri

GELİYOR

Ankara (özel) — Hükümetin Zürrea tevsi etmek üzere İngiltere ve Amerikaya sipariş ettiği Ziraat makinaları yakında gelecektir. Ve derhal tevzie başlanacaktır.

Bir sınıfta iki yıl

üstüste kalanlar

Ankara (özel) Orta okul ve liselerde iki yıl bir sınıfta üstüste kalan öğrenciler erkek yıl ancak bir defaya mahsus olmak üzere başka imtihanları ne girebilmekte idi. Milli eğitim bakanlığınca bu kanun üzerinde tadilat yapılmış bu öğrencilere sınıf başarıda ayrıca bilgilenme imtihanları na da girme hakkı verilmiştir.

500 Bin metre

Yünlü kumaş piyasaya çıkarıldı

Ankar (özel) — İthal malı yünlü kumaşların serbest bırakılması üzerine gümrüklerde bulunan yünlü kumaşların piyasaya çıkarılmasına başlanmıştır. Gümrüklerde bekleyen 500 bin metren kumaş vardır. Bu hafta içinde, Bu kumaşlar piyasaya çıkarılacaktır.

Tekel Maddelerinde tenzilât

Ankara (özel) — Tekel maddelerinin bir kısmında yapılacak olan tenzilâta dair hazırlanan son liste Bakanlık tarafından kabul edilmiştir. Tenzilât bu ay içinde tatbik edilecektir. Yeni tarife eskisi listeye göre sigara, rakı, bira ve diğer içkilerin fiatları indirilecektir.

Zeytin yağı

Ankara (özel) burada zeytin yağı kilosu 260 kuruştan satılmaya başlamıştır.

Bu sene yine

aşı yapılacak

Ankara (özel) — önümüzdeki ay içinde olmak üzere bu sene de geçen senelerki gibi lise ve orta okullerdeki öğrencilere Tifo aşısı yapılacaktır.

Cumhuriyette

Ziraat işlerimiz

D, Ormancılık

Bu yolda alınan tedbirler bazı şikâyet ve tenkitler doğurmuştur. Bunların başlıcalarını sayarak cevaplandırmak isteriz:

1 — Ötedenberi geçimlerini ormandan temin eden köylülere eskiden olduğu gibi odeman'ından ağaç kesme müsaadesi verilmemektedir.

Bu yolda alınan tedbirler bazı şikâyet ve tenkitler doğurmuştur. Bunların başlıcalarını sayarak cevaplandırmak isteriz:

1 — Ötedenberi geçimlerini ormandan temin eden köylülere eskiden olduğu gibi odeman'ından ağaç kesme müsaadesi verilmemektedir. Köylülerin kendi ihtiyaçları için ihtiyarlı kısım ve hatta acele ihtiyaçları ufak bir bedel karşılığında kendilerine verilmekte ve geçimini ormanlardan temin eden köylüler devlet orman işletmelerinde çalıştırılmak suretile kendilerine kazanç imkânları verilmektedir.

Davanın bugünkü durumunda takibden olduğu gibi ağaç kesme müsaadesi verme ğe imkan olmadığını izaha lüzum görmüyor.

2 — Keçilerin ormanlarımızın çalılık ve fundalık kısımlarında da otlatılmasının da izin verilmemekte olması.

Bazı köylülerimizin çalılık

Devamı Sa. 2 de

Lise ve orta

Okullarda mecburi mutalea kaldırıldı

Ankar. (özel) — Lise ve orta Okullarda öğleden sonraları yapılmakta olan mecburi mutalea usulünü Milli Eğitim Bakanlığı kaldırmıştır. Bu mutalealara devam etmek ihtiyari olacaktır. O kul Müdürleri, talebe velilerine müracaat ederek öğrencilerin durumunu soracak ve ona göre mutalealara girebilecek olanları tesbit edecektir.

İsteklere Cevap

Vermeyiz yurdumuzdan bir karış toprak ele,
Canar, fırtınalaşır kan ve ölüm oluruz.
Daha dün yaptığımız dolaşır dilden dile,
Hepimiz bir yıldırım ve bir çelik oluruz.

Kolay gelir istemek, kan döktüğüm yerleri.
Bu yerlerde ükümün bayrağı dalgalanır.
Bir emirle uçarız, bu gökü süperleri,
Toprak istekle değil; öle öle alınır.

Savaş düğün derneğidir, Fatih torunlarına.
Biz yalnız zırhlılarda güler, bayram ederiz.
Bak, gör nasıl uçuyor, orda bayraklarına.
Düşmüş yere düşmez, ölmek nedir bilmeyiz.

Kosva, Mohaç, Niğbolu, Sakarya örnek bana.
Biz bu topraklar için ölmesini biliriz!
Bayrağımız dört bir yanı bir hamlede al kana
Savaş meydanlarına aar bekalım bir kimse!

Bize döküleçek kan, akmıcak can lâzım!
Namımıza katılacak şeref lâzım, şan lâzım!
Bize, fakat söz değil, cesaretli düşman lâzım
Bize bu BOĞAZ lâzım, bize bu VATAN lâzım...

Ali Öz Erzen

Düşünceler

Bir dizi inci belki bir sıra göz yaşından daha değerlidir, fakat bazı göz yaşlarının bir damlası daha biçilmez bir değer taşır.

*

Gençliğinde büyük bir aşk yaşamış olanlar ömrün farkına ancak ihtiyarlıklarında varırlar.

*

İnsanın ne kadar az arzu ve ihtirası mevhumiyetleri de o kadar azdır.

*

Sözümüzü dinletmek istiyorsak konduğumuz kitap etli yüzümüz kimse yerine koyarak konuşmalıyız.

Kayserinin Baytındırlık hamleleri

Baştarafı Sa. 1 de

sonra kalan boş yerlere meskenlerini yapmışlar. "İçerişar, dediğimiz Kayserinin en eski mahalleleri, birinci sınıf hendik içinde bezaltılan iç kale mahallesi memleketin dar sokaklı ve en kalabalık yerleri idi.

Selçuk Medeniyetinin inkişaf ve yükselme devrelerinde yavaş yavaş surdan dışarı atılmalarıdır bir kısmı Camii ve medreselerini hariçte şehrin varoşlerinde yapmış olduklarını görüyoruz. Sahabiye, Kayabiye, Şifaiye, Hunat medreseleri, Hacılulaç, Hunat Gülük Camileri daha bu gibi Kültür ve amme müessseleri bunlardan bir kısmıdır. Bazıları yapıldıkları zaman etrafları sarayı dıvarına yaslanan kerpiçten evler, zevksiz binalar yoktu, Şehrin en güzel yerlerinde kurulmuş birer Akide idi. Zaman zaman soysuz elleria, menfaatperest insanlarca teca vüzlerine uğramış, dükân, ev kahvehane gibi hususi faydalar, hasis emeller gölgesinde bırakılarak boğulmuş kalmıştır. Bu hal, Selçukların ve Osmanlıların tahtat devrine tesadüf eder. Yükselme devrinde yapılan "Şahaserlerin" sonradan ve sakın zamanlara kadar tecavüze uğradıkları gönülmektedir. Bunun acı misallerine şahsız Kayseride değil İstanbulda, Konyada, Türkiğin büyük merkezlerinde tesadüf ederiz. Hunat Camii ve medresesinin önündeki çirkin ve köhne binaları kaldırılmalarımız bugün daha hayattadır, Sinanın ölmez eserlerinden biri olan Koçoğlu Camiinin etrafının yakın zamanlara kadar mahalle olduğunu biliriz. Ulu Camii kapatan ticarethaneleri bir vesilerin veya hazırgâhın menfaat hasile yapmış olduğuna şüphe yoktur.

Memleket hayatının geçirdiği safhalar tetkik edilince şu neticeyi çıkarmak mümkündür. İklim ve taşa geçiş, inkılâp ve sosyalleşme devri, intikal ve inşaat bozgıcıdır.

Gelecek yazılarımızda bu konuya devam edeceğiz.

Kayseri ticaret ve sanayi Odasından

Memleketimizin önemli ihraç maddelerinden olan soğan, manda ve bilumum derilerin son günlerde bazı kimseler tarafından toprak ve mümasili maddeler serpilerek kiloları artmak suretiyle, bileli yollara saptıkları veya olan şikâyetlerden anlaşılmıştır.

İç ve Dış piyasalarda adı geçen derilerin kıymetini düşüreceği pek tabii olan ve bunun da kalmıyarak ticaretlerimizin ticari şeref ve haysiyetini lekeliyeceği aşikâr bulunan bu hale odamız kayıtsız kalmıyarak 4355 sayılı kanunun odaya verdiği yetkilere dayanarak derileri değiştiren ve ticaretimizin şeref ve haysiyetini bu gibi hilekârların sui kesdinden kurtarmak maksadile oda idare heyeti 4 - 12 - 945 tarihli toplantısında adı geçen derilerin oda tarafından kontroldan geçmesine karar vermiş ve keyfiyet 26. 11. 945 tarih ve 838 sayılı tamimle ilgililere tebliğ edilmişti.

Dairesinde [illegible]

Okuyucu ile Başbaşa

Okuyucularımıza

Gerek şahsi gerekse memlekete ait bütün şikâyet ve dertlerinizi bize yazarsanız bu sütunlarda aynen neşredecek ve mümkün olduğu kadar dertlerinize şikâyetlerinize çare ve deva bulmaya çalışacağız, yazılarınızı cevaplandıracağız. Yazılacak mektupları (Kayseri gazetesi) adresine gönderiniz.

Soy adını okuyamadığım Muammer isminde bir okuyucum, tayyare pusulasını tıryakisi olduğunu, ne yalan bilelim yatmadığını, yatmak radyosu olmadığından çekiliş günleri akşamları de geceyarısına kadar tarsamyayı dinlemek suretiyle geçirmeye alıştığı halde, saat yirmi üçten sonra ışıklarını mecburiyetle kapatıldığını ve dinleyemediğini yakın zamanda şikâyet ediyor ve biz elimizden geldiği kadar bu gibi gecelerinde kahvelerin saat 12 ye kadar açık bırakılmasını istiyor.

C — okuyucumuz şöyle söyleyeyim mi çekiliş gecelerinde radyoyu dinlemeden önce yatağına girip tatlı tatlı uyusun kahvelerin, gazinolarda on buçuk kapatılması mecburidir, bu mecburiyet istisna kabul etmez.

Beş fasılladığımız H. Ü. inşaat okuyucumuz yazdığı mektupları şehirdeki binek otomobilleri içinde biçimsiz, harap eski, dar arabalar olduğu gibi bunlara zarf, cins ve nemalık derecede tahakkuk bir çok ağır koşullar vardır. Memleket için ne, ondan şikâyetçidir. Bu arabalarla ve arabalara koşulan hayvanlarla ölüden maaşına edilmesi mevzuu olur zannederim. J diye uzun boylu şikâyet ede bulunuyor.

C — Okuyucumuz haklıdır, şehirde şoförün sıkıntısını mühim bir kısmı dediklerini gibidir. Beklüyemiz, bu şu ana ulaşak ve yakın bir zamanda bu gibi arabaları ve hayvanları çalıştırılan men edecektir.

Aş. Mnt. Su. Al. Kom. Başkanlığından

1 — Garnizon birliklerinin nisan 947 sonuna kadar olan ihtiyaçları için 1 500.0 ; kilo kalalen ile (2003.0) kilo kuru soğan açık eksiltme suretile satın alınacaktır.

2 — Paletesin muhammen bedeli (9800) lira olup muvakkat teminatı 720 liradır. Kuru soğanın muhammen bedeli (3000) lira muvakkat teminatı (460) liradır. Evsaf ve şartnamesi her gün komisyonda görülebilir

3 — Kati ihalesi 14 Ekim 946 pazartesi günü saat 15 de Mut. satın alma komisyonunda yapılacaktır. İsteklilerin belirli saatte kanuni vesikalarile komisyona baş vurmaları.

926

Medeni vasıtaları havi

Okuyan Şeyler

Arap şairlerinden biri yolda güzel bir kıza rastlayarak ; kendisile konuşmak isteği. Fakat sorduğu şeylere bir tanım acı cevaplar alınca şöyle söylemiş :

— Yazık, kabı altın ama içine sirke koymuşlar !

*

Adamın birinin çaçaron, biçimsiz bir karısı varmış. Hastalanıp ölmüş. Vekilharç ertesi günü elinde bir defterle gelmiş. Adam bir de ne baksın? Cenaze için tam 500 lira masraf olmuş,

— 500 lira gitti ha.

— Evet beyefendi.

— Vah, vah, keşke ölmeseydi, bu kadar masrafa yazık oldu, demiş.

*

Doktorun biri, geceleri sahhalara kadar, eğlence yerlerinde gezip tozan hastasına sordu :

— Evvelki gün verdiğim ilâçlardan istifade ettiniz mi?

— İkisini henüz kullanmadım. Üstünde : Geceleri yatarken içilecektir!, diye yazıyor.

— Peki, yatarken niçin içmediniz?

— Aman doktorcuğum! O zamanlarda yatmak kısmet olmadı ki!

İLAN

Kayseride Mehmet Beseciye 17 / 6 946 tarihli Noterden resmi tanzim kılınan senetle 500 lira vermeye borçlu Boztaş Paşa mahallesinde mukim Hasan oğlu Hacı Mehmet Yaşarın bu borcunu ödemediğinden Kayseri İcrasının 946 / 1816 sayılı dosyasile yapılan takipte borçlunun ikametgâhı meçhul bulunduğundan icra emrinin ilânen tebliğine karar verilmiş [illegible]

İDARE HANESİ

İL MATBAASI
KEMİNE BASILDI
— Dikkat —
Bastırdığımız mesuliyet kabul olunmaz

Neşredilmeyen yazılar geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ

Serisi: 600
Sayı: 220

Sayısı 5 kuruş

Günü geçmiş nüshalar 20 kuruş

Yıl. 22 – No. 2062

17 Ekim 1946 PERŞEMBE

Kayserinin bayındırlık hamleleri

Demir yolunun gelmesi, Kombinaların Kayseride kurulmasına başlıca amil olmuştur

(III)

Yazan: Ahmet Hilmi Kalaç

Meşrutiyet devrinde başlayan imar ve inşa hareketi bir plan ve programa bağlanmadan sürüncemede bırakılmıştır. Harp içinde yapılan ilk mektep binaları, tamamlanan su şebekesi, inşa binaları, az çok bir istikamet verilen İstanbul ve Sivas caddeleri dikkate değer eserlerdir. Bunlar yapılırken elde şehir planı olmadığından vatana idare amiri ve Belediye Reisi, kendi görüşlerine göre işte amil olmuşlardır. Bu büyük müessir ihtiyacın zorlaması şehirlerde göçebeliğe ve yerleşme doğma arzularını uyandırmıştır. Siyasi ve iktisadi inkılaplar neticesinde hasıle gelişi muhit, Hükümetten yol istiyordu. Demiryolu bekliyordu. Yeni bina, yeni mektep istiyordu. Vatandaş memleketin o sıkıntılı kaldığı, bazı sahalardan boş ve topraksız bir çok ihtiyaçların cevap istiyordu. O günlerin istekleri arasında, Şimendiferin kavuşturacağı Kayseriye bağlanmak teşebbüsünde bulunduğunu görmekteyiz. Bu arzuyu tahakkuk ettirmek için "İttihat ve Terakki" Kulübünde büyük bir toplantı yapılmış, neticede söylenmiş, resmi makamlara telgraflar çekilmişti. Bu teşebbüs ve müracaatlardan bir netice çıkmamış olduğunu kaydetmeğe lüzum yoktur. Demiryolu Cumhuriyet devrinde o tarihten on yedi sene sonra Kayseriye gelmiştir. İlk bağlanan hat Ankara hattı olmuştur.

Kayserinin imarı iktisadi hareketleri temin etmesinden sonra başlamamaktadır. Bu yoldan bugüne kadar gelişi güzel yapılan işlerin plansızlığın yanına gitmiş olduğunu görüyoruz. Demir yolunun gelmesi, Kombinaların Kayseride kurulmasına başlıca amil olmuştur. Ötedenberi el fezalıları ve dolaşmağı meyvat olan memleket fabrikalara işçi vermekte zaruriyetini hissetmekte, Memleketin bir tarafında yeni bir hayat başladı.

Modern mesken evleri, işçi apartmanları, Sinemacı kantini Spor müsabakalarının yapılacağı Spor müsabakalarının yapılacağı Spor müsabakalarının yapılacağı

İDARE HANESİ
İL MATBAASI
HUSUSİ DAİRE
— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz
Neşredilmeyen gazeteler geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Sayısı 5 kuruş
Günü geçmiş nüshalar 20 kuruş

YIL 22 - No. 2057
Telgraf adresi : Kayseri - KAYSERİ
11 Kasım 1946 PAZARTESİ

Kayserinin Bayındırlık hamleleri

(IV)

Atatürk Bulvarını, İnönü Bulvarını senelerce harap halde bırakmak doğru değildir. Bu arsalar ve kübe binalarda sahiplerinin olduğu kadar, memleketin imarı ve manzarası bakımından umumun bir hakkı olmak icabeder

Yazan : *Ahmet Hilmi Kalaç*

Cumhuriyetin Kayseriye verdiği güzel eserlerden birisidir Hükümet binası olmuştur. Bu bina yapılırken yerinin tayini mes'elesi ortaya çıkmış iki fikir karşılaşmış, çatışma günlerce devam etmiştir. Hükümet binası eski yerindemi yapılsın? Şehrin haricinemi çıksın?

Buna karar vermek, Şehrin gelecekte alacağı imar ve inkişafı bakımından mühimdi. Yeni Hükümet binasının etrafında sayeş sayeş memur evleri yapılacak, çarşı pazar kurulacak, yazıhaneler açılacak yeni bir şehir meydana gelmiş olacaktı, bir bakışta güzel ve cazip görünen bu fikir, inceleyince mahzurları olduğu anlaşılır ve bundan şu netice çıkardı. Yeni ve eski iki şehir,, Belediyenin mahdut kudreti her iki şehrin bütün ihtiyaçlarını karşılayacak zenginlikte olmadığı için yeni şehri imar ederken o bir taraflı inkişafı etmek muhtemeldi. Şehirler bazı sebeplerden ötürü yer değiştirmişlerdir. Jeolojik hadiselerden ve iktisadî zaruretlerden dolayı eski kurduğu yeri bırakıp daha münasip yer arayan şehirler vardır. Kayseri bu mecburiyet karşısında değildir. Şu varki daima büyümek istidadında olan memleketimizde çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek ve yeni mahalleler kurmek zarureti olacaktır. Şehir mütehassısları şehir planını yaparken bu yerleri tayin etmişlerdir. Pino uygulanırken, istiyaçlar hasıl olduğu, Belediyemiz bunları karşılayacaktır.

Devamı Sa. 2 de

Düşünceler

Evlilik hayatında her iki taraf şahsı kendisinin değil, ikisinin birden menfaatini aramalıdır. Bir taraf beslenen bina yıkıldığı zaman her tarafı birden zarar görür.

★

Herhangi bir kitabın güzelliği nasıl sayfalarının ayrı ayrı güzel olmasına bağlı ise herhangi bir milletin büyüklüğü de fertleriyle ayrı ayrı güçlü ve faaliyetli olmasına bağlıdır.

Millî Matem

Büyük kurtarıcının ölümünün 8 inci yılı derin acı ile anıldı

Dün 10 Kasım Ebedî Şef Atatürk'ün ölümünün 8 inci yıldönümü idi. Her yıl olduğu gibi dünde bu büyük kaybın unutulmaz yasını halkevinin geniş salonunda çok kalabalık bir halk kitlesinin iştirakile bir daha yaşadık. Halkevi salonu sabahın saat 8.30 da tıklım tıklım doluşmuş idi. Dokuza on kala büyük bir acı ve hüzn içinde bekleyen halka ilk defa Lise müdürümüz Reşat Oğuz hitab ederek o büyük ölünün hayat ve faaliyetlerini tebarüz ettirdi. Reşad Oğuz "Bu gün, Türk milleti kendisi için yaşamış ve kendisi için ölmüş kahraman Atatürkün öldüğü yıl dönümünde onları ayrı olmanın acı tesirlerini onun büyük eseri cumhuriyeti muhafaza etmekte ve yarının mesut Türkiyesini yaratmak atilere doğru hızla ilerlemenin sarsılmaz izadesinde bulmaktadır.) demiş ve [illegible] bir kat daha bayrakleşen ve Vatanlaşan Atatürke milli

Devamı Sa. 2 de

EmeKliler

Çalışanların yıl başında işlerine son verilecek

Ankara (özel) — Hükümet programında, emekli olarak devlet dairelerinde çalışanların işlerine son verileceği belirtilmiştir. Aldığımız bilgiye göre Bakanlar Kurulu emekli olarak devlet dairelerinde çalışan memurların 1 Ocak 947 tarihine kadar işlerine son verilmesini kararlaştırmıştır. İşe son vermiye büyük derecesi memuriyetlerde emekli olarak çalışanlardan başlanacaktır.

Kalkınma istikrazı

Ankaradan bildiriliyor :

Yeni kalkınma istikrazı 16 Aralık tarihinde satışa çıkarılacaktır. Tahvillerin birinci tertibi 50 milyon liradır. 100, 500, 1000 liralık kupürleri hazi olan bu tahvillerin satışı 23 aralıkta bitecektir. faiz yüzde 6 olacak, 6 ayda bir olmak üzere iki taksitte ödenecektir. İhraç fiatı 95 liradır.

İstanbulda Kayseri talebe yurdu

Asıl bina yaptırılıncaya kadar mevcut ihtiyacı karşılamak üzere şimdilik bir bina icarla tutulacaktır

Aldığımız sevinçli bir habere göre İstanbulda bulunan Kayserili hemşehriler, İstanbulda okumakta bulunan yüksek tahsil gençlerimizin tesisi imkânlarını kuvvetlendirmek maksadile bir talebe yurdu açmağa karar vermişlerdir. Bunun için yeni bir bina yaptırılacak ve bunun adı (Kayserili Talebe yurdu) olacaktır. Asıl bina yaptırılıncaya kadar mevcut ihtiyacı karşılamak üzere şimdilik bir bina icarla tutulacaktır. Bunları sağlamak üzere Kayserililerden ibaret bir Komite teşekkül etmiştir. Bu komite faaliyete geçmiş bulunmaktadır. Okuyamayacak derecede fakir olanlar burada yatırılacak ve bunların işsizlerde sağlanacaktır. Bu haber şehrimizde sevinç uyandırmış ve bütün halkı son derecede memnun etmiştir.

Müteşebbislerini memleket zamana takdir ve tebrik eder bu mühim ihtiyacı karşıladıklarından dolayı kendilerine teşekkür ederiz.

Bedeli Nakti Kabul Edilecektir

Bedeli Nakti 270 liradır

Aldığımız habere göre 15 Kasım 946 da askere davet edilmiş olan 927 doğumlu erat ile bunlarla birlikte muameleye tabi muvazzaflar erzak etiketleri talebinde bedeli nakti verebileceklerdir Bu hususta yapılacak müracaatın müddeti 14 Kasım Perşembe gününe kadar şubelerce kabul edilecektir. Bunun için askerlik şubelerinin tebliğat yapılmıştır, bedeli nakdi 270 lira 83 kuruştur. Hizmet müddeti iki yıldır.

Amerikan Basmaları

Ankara (husust) — Bazı Amerikan firmaları memleketimize basma göndermek teklifinde bulunmuşlardır. Teklif edilen basmaların fiatları gayet ucuz olduğundan teklifler derhal kabul olunmuş ve siparişler verilmiştir. İki ay içinde mühim miktarda basma gelecektir.

Verem Hastanesi ve dispanserinin temeli atıldı

Hastahane merkezi Anadoludaki İllerimiz içinde ilk önce burada ve sırf vatan ve yurdseven fedakâr ve hamiyetli hemşerilerimizin bağışlar ve yardımlarile meydana gelmesi şehrimiz için büyük bir varlık ve aynı zamanda sıhhat bakımından en yüyük ve derin bir ihtiyacı karşılaması dolayisile mühim bir teşebbüstür

Şehrimiz büyük vatansever Nuh Naci Yazgandır 250 bin lir bağış ve diğer bazı yurtdaşlarımızın çeşitli yardımlarile şehrimizde teşekkül eden veremle savaş derneğinin yaptırmağa karar verdiği verem hastahanesi ve dispanserinin Cumartesi günü parlak bir törenle temeli atılmış ve artık bu iş tahakkuk etmiştir.

Tulas yolu üzerinde ve şehrin içinderede yapılmasına karar verilen hastahanenin temelleri hazırlanmış veremle savaş

Devamı Sa. 3 de

Tarım Bakanı Şehrimize Geldiler

Bir Gün Kaldılar, İncelemeler Yaptılar

Tarım Bakanı Faik Kurtoğlu perşembe günü saat 9 da şehrimize gelmişler istasyonda Vilâyet erkânı, Tarım mensupları ve halk tarafından karşılanmışlardır. Vekil, doğruca Halkevine gelerek halkın tarım kısmını ve şehrin o dan ihtiyacı üzerinde [illegible] fabrikalarını gezmişler, ziraat müesseseleri görüp incelemelerde bulunmuşlardır. Vekil, geç vakte kadar şehrimizde kalmışlar ve o akşam saat 12 de ekspresle Ankaraya hareket etmişlerdir. Halkın odun, kereste gibi ihtiyaçlarını yakın bir zamanda temin etmeyi vait buyurmuşlar ve bu ilgilerden son derece mem[illegible]

Ürgüp Halkevlileri

Ürgüp Halkevlileri başta başkanları olduğu halde tebrik ederiz

Ürgüp halkevi temsil ve sanat kulübü 20 kişilik bir kafile bayram tatilinden istifade ederek Osman Emecanın başkanlığında şehrimize gelmişlerdir. Ürgüp halkevlileri geçirdiğimiz perşembe günü akşam halkevimizin salonunda ve çok kalabalık bir halk huzurunda bir temsil yazılı oyunlar oynamış faikara ait gösteriler yapılmış ve halk tarafından alkışlanmışlardır.

Kızlar halkevlilerinin bu temsilleri evvelden güzel olmuş ürgüpluların her zaman da çalışıkları görülmüş ve muvaffakiyetleri halkevi mensuplarında sevindirmiştir, Ürgüp halkevlileri başta başkanları

Kayserinin
Bayındırlık hamleleri

Beşterafı Sa. 1 de

Kayseride vakit vakit plan üzerinde müzakereler yapıldığını görürüm. doğrusu şuörkü plan hatalıda olsa hiç yoktan daha iyidir, plânlı ve programlı olan işlerden alınan netice gelişi güzel yapılan işlerden daha isabetli ve verimli olduğu muhakkaktır. Plânı hemşerilerimiz yalnız kendi sahiyesinden görmemeli memleketi kül olarak düşünmeli ve umumun menfaatini göz önünde tutarak mütalea etmelidir. Toplu yaşamanın bazı fedakârlıklar istediğini biliriz. Bu fedakârlığa katlanmakla memleketimizin bayındırlığı daha kolaylıkla yapılmış olur.

Kayserinin imar işlerinden bahsederken yeni yapılacak Kooperatif evlerine temas etmek yerinde olur.

Bu evler için yer ayrıldığı malumdur. İşlerin her tarafı tedkik ederek muvafık yeri bulacaklarında tereddüt etmiyiz. Arzumuz şudur; kooperatif evleri sahiplere ev yaparken şehrin güzelliğini, Bayındırlığında hizmet etmiş olsun. Kabil olsada ana cadelerden boş ve harap halde bulunan yerlere bu evleri yapmak.. " bir daşta iki kuş vurmuş " olarız. Atatürk Bulvarını, İnönü Bulvarını sazlıklardan harap halde bırakmak doğru değildir. Bu arsalar ve hâlâ binalar binalarda sahiplerinin olduğu kadar, memleketin imarı ve manzarası bakımından umumun bir hakkı olmak icabeder. Nitekim hâmme Kanunu kamulaştırma Kanunu bu hususta Belediyelere hak ve salahiyet tanımaktadır. Bu arsaların ucuz olmıyacağını biliyoruz, yapılacak evlerde o nisbette değerli olacaktır.

Bayındırlık Bakanı İncedayı Şehrimizde

İncedayı Erzurum-Sivas-Kayseri yolu üzerinde gördüğü faaliyetlerden memnun olmuştur

Orta ve Doğu Anadolu da bir tetkik gezisine çıkan Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı, dün akşam saat 19 da Sivastan şehrimize gelmişlerdir.

İncedayı, Vali vekilimiz Nazmi güneşe, Müstakil K. General Selim Aydar, Emniyet, Bayındırlık, Ziraat Bank Müdürleri ve C. H. P. si Başkanı ve diğer vilâyet erkânı tarafından büyük hüsnü kabul ile karşılanmışlardır.

Bakan şerefine Bez fabrikasında bir akşam yemeği verilmiş ve bu sırada ilimizi, Partiyi, Askeri mıntıkayı ziyaret etmişlerdir.

Vilâyet de uzun müddet oturarak ilimizin Bayındırlık ve su işleriyle alâkadar olmuş, ilgililerden gerekli malûmatı almışlardır. İnce Dayı Erzurum - Sivas - Kayseri yolu üzerinde gördüğü faaliyetlerden memnun olmuştur. İnce Dayı bugün saat 11 de şehrimizden yine otomobille Ankaraya hareket etmişlerdir.

Tarihî Fıkralardan:

Mektup Yerine Düşünmek !.

Yazan: *Sabri Ural*

Meşhur şair Nabi, gazı gazmasını hiç sevmezdi. Hele mektup yazmaktan çok zahirdi. Hatta divanındaki şiirlerini bile başkalarına yazdırdığı rivayet olunur.

Dostlarından birisi kendisine bir gün sormuş :

— Mektup yazmasını sevmezsiniz, biliyorum, ya mektuba yazacağınız sevdiğiniz bir kimse ise yine yazmaz mısınız ? Demiş Nabi bana :

— Ben sevdiklerime mektup yazmağı zillet telâkki ederim Çünkü ona mektup yazmağa ihtiyacım yoktur, onlarla kadar gider bizzat görüşürüm !. Demiş.

Dostu tekrar sormuş :

— Ya görüşmeğe imkân bulamazsanız ne yaparsınız ?.

Demiş Nabi ya cevabı vermiştir :

— Görüşemezsem Onu düşünürüm !. Demiştir.

Millî matem

Büyük kurtarıcının ölümünün 8 inci yılı derin acı ile anıldı

Beşterafı Sa. 1 de

Ebedî olan sevgimizi ve azimle bağlı olmamızın sembolü olan beş dakikalık bir sükûtla ve ciddî ve saygı dolu havasında ona yeniden yeminimizde bulunduk. Halkı ayakta beş dakika ihtiram sükûtuna davet etmiştir bu esnada fabrikalarda düdüklerin matemle işlerini etmiştir bundan sonra öğretmen Yavuz kondu tarafından bir Hitabe verilmiş ve yine öğretmen Ahsen dükenoğlu tarafından millî şefin başarılarını okunmuş ve bundan sonra hep beraber Atatürkün heykeline gidilerek çelenkler konmuştur bu suretle bu büyük göz büyük bir matem havası içinde yaşanmıştır.

Memleket işlerini iyi görüş ve geniş bilgilerile evreyan kıymetli Belediye Reisimiz bir Kombinezon bulurlar ümit ederiz.

MANİFATURA
Siparişleri

İtalyaya bir müddetlerberi sipariş edilen manufatura partileri gelmeğe başlamıştır Yalnız son zamanlarda İtalya hükümeti ihraç olunacak manufatura çeşitlerini tahdid ettiği için yeni siparişler mühim miktarda edilen çeşitlere inhisar etmektedir.

Son günlerde Fransayada ehemmiyetli miktarda manufatura sipariş edilmektedir. Tekrar faaliyete geçen Fransız fabrikaları harb içinde gelmiyen çeşitler üzerinde siparişler kabul etmektedir.

Çobanlar Askerlikten muaf

Adığımız malumata göre çobanların askerlikten muaf tutulmaları için yozgat millet vekili Sırrı İğde tarafından bir kanun teklif edilmiştir. Her sürü sahibinin bir çoban tutması mecburî olacaktır. Çobanların yol ve zaruret vergisinden istisna edilmeleride bu kanunda tasrih edilmiştir.

Ankara - Erzincan
Telefon tesisatı tamamlandı

Ankaradan bildiriliyor Ankara ile Erzurum arasında kurulacak olan telefon devresinin Sivas Erzincan kısmına ait bugün tamamlanmış ve ilk mükâleme saat 29,30 da Ulaştırma Bakanlığınca inşaat başmühendisi arasında yapılmıştır.

Erzincan Erzurum hattında da müteahhit ekiplerle inşaata devam edilmektedir. Ay sonundan evvel Erzincan, Sivas ve Ankara ile şehirlerarası telefon tesisatının kurulacağı umulmaktadır.

Kurban Bayramı

Kurban bayramı şehrimizde neşeli bir surette geçmiştir. Havaların çok müsait gitmesi bu neşeyi bir kat daha artırmıştır.

Bayram dolayısile yakın ve uzak yerlere de gidenler olmuş ve ertesi pazar tatilinin girmesi hareketi daha çok teşvik etmiştir.

Cam Ayakkabılar

Son günlerde bazı İtalyan firmaları İstanbuldaki ithalâtçılara cam ayakkabı teklif etmişlerdir. Tabanı ve topuğu tamamen cam olan bu ayakkabıların görülüp yapılması için adlarına küçük ithalâtlar konulmuştur.

Bazı firmalar cam ayakkabılardan mütehassıl olmamalarından kadınlar için deneme sırasında satış olacağı bulaştırmaktadır. Fiat pahalı olduğundan şimdilik fazla sipariş verilmemiştir.

Çorap Fabrikaları
Faaliyete Geçiyor

İstanbul (özel) Çorap sanayicileri, kendilerine tahsis edilen kamgarn ipliğinden çorap imaline ay başından itibaren başlıyacaklardır.

Kasım ayının ortalarına doğru bu ipliklerden yapılmış olan çoraplar piyasaya çıkarılmış olacaktır.

Diğer taraftan bir miktar memleket ipliği temin etmiş bulunan fabrikalar da bu günlerde bu ipliklerden çorap imaline başlıyacaklardır.

Tahsilât Müdürü Geldi

İstanbul Tahsilât Müdürlüğüne tayin edilen İzmir Çilesiz gelmiş ve vazifesine başlamıştır.

Açık Teşekkür

Üç senedir yakın bir zamandan beri Kayseri de bulunduğum müddetçe gördüğüm alâka, tevecüh ve misafir perverlikten dolayı minnet ve şükranlarımı Sayın Kayseri halkına arzetmeği bir borç bilirim. Güzel Kayseride geçirdiğim bu günleri unutmıyacağım. Beni bilip tanıyan bütün Kayserili dostlarıma candan gelen samimi teşekkürlerimi ihtiyaç duyduğum delâletinizi rica eylerim.

Urfalı
Cemal Aksoy

Yazan: *Rıza Lebip Asaf*

Ecel Teri

Tefrika Sayısı 44

Hâfızam için için yanılan bir ağacın hüsnüsi gibi taze ve hareketli.. Hiç bir şey düşünemiyorum, sadece bir noktaya şuurumun üzerinde katiyetle hâkimim:

Pervin ve onun berekâtı..

Yalnız onun bütün berekâtını tetkik edebiliyor, en ince teferruatına kadar durumunu kontrol edebiliyorum. Hem de bunların üzerinde fikir kurmak ve yaratmak bakımından şeytana pahasını tezgiyâracak kadar keskin bir zekâya sahip bulunuyorum. Fakat kendimi hiç düşünemiyor, düşünemiyorum.. Bazen kendimi bu menhus kurdun elinden kurtarmak için zorlıyor, amma muvaffak olamıyorum.

..Ondan kurtulmak için akıl ma n e l e r getiriyorum, ölülerden bile medet umuyorum..

Bebem..

Ve..

Bedia...

Sonra anam, yazarda, dizinin dibinde bulunduğum anam da takılıyor aklıma.. Fakat nafile.. Nekadar başka şeyler düşünmek istesem biran için olsun içimden bu şâşkın kuzuyu atamıyorum. Bütün sevdiklerimin üzerinde dolaşan bir kudret var, beni kendisine çekiyor: Pervin..

Ve bu harikulâde güzel göğlü kadının gözlerine bakarken yine bir ân içinde o pis kurdun elime kepturiyorum kendimi...

*

26 Birinci Teşrin...

Sultanahmetteki evimizin penceresi önünde oturmuş, sabah kahvemi içiyordum.. Pervin de odayı düzeltmekle meşguldü.. Bulunduğumuz odanın kapısı vuruldu.. Pervin anahtarı çevirince açılan kapıdan Sadder ağabey göründü.. Odanın dört bir tarafını sanatlı gözden geçirerek nezâketli bir tavırla:

— Merhaba çocuklar, dedi, bu saate kadar uyumurmu hiç? Hele böyle bir yıldönümünü insan uykuda mı kutular? Topariamın bakalım, bugün için bir program çizmeğe geldim..

İlk önce şaşkaldım, fakat birden toparlandım.. Sadder ağabeyin bahsettiği yıldönümü bizim evlenmemizin yıldönümü idi.. Pervinle evlenceli bugün tamam bir sene oluyor..

— Hele otur bakalım Sadder ağabey, dedim, bir kahve içce bir şeyler düşünelim..

Düşünceleri canım çok sıkıldığı için yıldönümü filân düşünecek halde değildim.. Anamin muvafakatile elimizde kalan son kozu oynuyoruz şimdi.. İçinde o tarduğumuz Sultanahmetteki evimizi dünden beri satılığa çıkardık..

Zavallı anacım, benim müteaddi para isteklerim karşısında elinde avucunda ne varsa vermiş, zatılun yalnız perası tükendikten başka yüzük, küpe gibi kıymetli mücevherâtından bazı parçaları bile benden gizlice satmış...

Bilhassa şu son iki aydanberi tedavi ve istirahatim için hiç bir şey esirgenmemiş, bir hayli tuzluca olan heyhelada masrafı da bizi epeyice sarsmıştı. Doktor ve ilâç parası vermekten usanmadım.. Eğer annemin ve Pervinin ısrarları olmasa doktorun semtine bile uğramıyacağım.. Kutu kutu ilâçlar, ampüller.. Artık midem ilâç almaktan, vücudum iğnelerden delik deşik olmaktan yıpranmış..

Devamı var

İDARE YANESİ
İL MATBAASI
HUSUSİ DAİRE
— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz
Neşredilmeyen yazılar geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Sayısı 5 kuruş
Günü geçmiş nüshalar 20 kuruş

YIL 22 - No. 2068
Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ
14 Kasım 1946 PERŞEMBE

Kayseride ilk temsil nasıl yapıldı?

Yazan: *Ahmet Hilmi Kalaç*

Kış aylarına girerken, Halkevlerinin programlı temsil hayatı başlarken Kayseride ilk temsilin nasıl yapıldığını yazmakta fayda vardır. Otuz yedi sene evvel memleket gerçekten ilk programlı temsili yapmışlardı. Evvelâ yer bulmak meselesi olmuştu. Bugün yıkılmış ve yeri meydana çevrilmiş olan boyacı kapusundaki Aynalı gazinonun şöyle böyle bir sahnesi vardı. Burası intihap edildi. O gün için sahneye çıkmak bir cesaretti. Tiyatro ismi altında sahneye gelen kompanyalar iyi temsil kabiliyetini göstermişlerdi. Temsilcilerin terbiyevi ve ahlâkî olduğunda halkı inandırmak henüz güçtü.

İdadi muallimlerinden ve münevver gençlerden bazılarımız ayrı ayrı vazife aldık. "Nasıl olur.. piyesini temsile karar verdik. Rolleri yapıldı, provaları bitti. O akşam kimlerin geleceğini merakla bekleyorduk. Başta rahmetli Müftü Hazi Enver efendi olduğu halde İmamiş Ulemadan bazı şahsiyetlerin bulunmasını çok istiyorduk. Bunların temsile gelmesi, dedi kodu ya dolaşacak, halkın kanaatini değiştirecek ve zihniyeti artıracaktı. Maksat boş değildi. Müfid ve Miyasizade gibi tanınmış hocaların müteaddit kavuklarla Kavuklaşmasının yanında ses alınış olmalarını göstermek, halkı oraya gelmekle bir günah işlemedikleri hususunda tatmin etmiş olsun. Her sanî hadisede mühim bir sebep: *sihri* "Aynalı gazino,, ya doldurmuştu. Temsil muvaffakiyetle verildi. Alınışta biraz çekingen olan halkımız, temsili heyecanla seyretmeğe alıştıkmakla memnuniyetlerini ve iltifatlarını göstermiş oldular.

27 Aralık 326 —910 tarihli nüshasında Erciyes gazetesi bir baş makale yazdı. O günün görüşünü aydınlatan yazıyı kısmen buraya alıyoruz.

"Geçen pazar akşamı (Nasıl oldu) piyesi mevkii temaşaya konduğu. Bir bakımdan cihetten tedkik ediyor ve mütalaa ediyoruz.

Evvela; oyunu dersiâmda eden oğlan memleketin münevver gençlerinden ibaret bulunuyordu. Bunların bu teşebbüsü *bir* nevi fedakârlıktır. Henüz tiyatroyu başka surtle telâkki eden bir muhitte böyle işlere teşebbüs etmek bir takdirnâyı ayıntı kazanır. Onlar oyunu yapmakla tereddüt etmediler. Muvaffakiyetle mevkii temaşaya koydu. Hazarın samimi takdirleri, alkışlarıyle neticelendi.

Saniyen; memleketin ferdinde tamaşagirinin hazır bulunması ve onlara tiyatro hakkında iyi hisler beslemesidir.,, Bu suretle devam edeo yazı memleketin bu günkü hali bulmak için ne gibi mevanialer geçirdiğini göstermektedir. Otuz kırk sene evvel bir temsil vermek için medeni zorluklardan başka manevi tazyiki yenmekte mes'ele idi. İdare makamının cufuz ve yardımı gazetenin tedbin ve irşadı lâzım gelirdi. Bugünkü gençlerimiz zamanlarını onunla kıyas ederlerse aradaki büyük farkı bilâhara anlarlar.

Düşünceler

Fazıl ilim ve seciyeli tıfıa candan sevgi ve saygı, gösül kibarlığına nişanedir.

★

Geçmişe bağlılık, onun iyi hâlâlerile ilişiği kesmemek için lâzımdır.

★

Dünyadaki en yumuşak bu gazdurluk töre ve yasa ile gazdurulmadır.

★

Ötülerin boşandurulma bazan yaşıyanlara özgeçlik ve bazı büyüklük verebilir.

★

Günah yapmak kanun yapmaktan ağırdır.

Tensikat Yoktur

Tasarruf maksadile yapılacak iş sadece münhallere yeni tayin yapılmaması kararının verilmiş olmasıdır

Bazı İstanbul gazetelerinde Bakanlıklardan 9072 memurun tasarruf maksadile açığa çıkarılacağı yazılmıştır. Yapılmış tahkikatta bunun yalan olduğu anlaşılmıştır. Tasarruf maksadile yapılacak iş sadece münhallere yeni tayin yapılmaması kararının verilmiş olmasıdır. Kadrolarda birden bire boşaltılmalar mümkün görülmemektedir. Kadroların boşaltılması yıllarca devam edecek çalışmalarla ve yavaş yavaş yapılacaktır. İşte tenkisat programı budur.

Ürgüp — Başköy yolu

Bu yola önümüzdeki sene içinde 160 bin lira sarfedilecek ve halkın da yardımı sağlanacaktır

Bayındırlık Bakanı Cevdet Kazım İnceday'ı, on defa'a şehrimizi teşriflerinde bayındırlık işleri ve vilâyet yolları üzerinde de geniş ölçüde Başmühendislik Müdürü Niyazi Özerandan malûmat alınış ve bu meyanda Ürgüp'ün en büyük ve ehemmiyetli yolu olan Ürgüp Başköy istasyon yolunun önümüzdeki 947 yılı içinde yaptırılacağı öğrenilmiştir. Bu yolun yapılması Ürgüp'ün iktisadî durumu üzerinde çok müessir olacak ve kasaba yaz ve kış mevsimde hariçle her türlü irtibatını muhafaza edecektir. Bu yola önümüzdeki sene içinde 160 bin lira sarfedecek ve halkımız yardımı sağlanacaktır.

Müstamel çuval

ithal edilecek

İhracatın son günlerde fazlalaşması üzerine bir çuval sıkıntısı başlamıştır.

Ticaret Bakanlığı memleketteki çuval sıkıntısının bir dereceye kadar önüne geçmek için hariçten müstamel çuval ithal edilmesine müsaade etmiştir.

Şimdiye kadar yalnız yeni çuval ithal edilmekte idi.

Pamuk bu sene

Boldur

Ankara (Özel) — bu sene Adana pamuk istihsali geçen senelere nazaran boldur. İstihsalin 102750 balya olduğu tahmin ediliyor.

Bayındırlık Bakanı

İlimizin Bayındırlığı Hakkında geniş Malûmat aldı

Doğu illerindeki köprü ve yollar üzerinde incelemeler yapan Bayındırlık Bakanı İnceday Dayının geçirmiye geldiğini bundan önceki nushamızda yazmıştık. İnce Dayı ziyarette bunu müdeki bulunarak şehir imarı hakkında Belediye Reis vekili Nazmi Kalaçtan, yollar hakkında Bayındırlık müdürü Niyazi Özerandan izahat almış ve bazı yardımlarda bulunmayı vadetmiştir.

İnce dayı saat 11 de şine otomobilde Kırşehir istikametine hareket etmiş ve geldikleri gibi gidişlerinde de Kırşehir hududuna kadar teşyi edilmiştir. Teşyide de yine başta vekil valimiz Nazım Günesen, askerî mıntıka K. general Selim Aydın olduğu halde mıntıka Bayındırlık ve vilâyet Bayındırlık müdürleri, Belediye reisvekili Nazmi Kalaç, Parti mensupları, Emniyet müdürü ve diğer vilâyet erkânı bulunmuştadır.

Bakan İnceden iyi bir intibaa ayrılmıştır.

Millî eğitim bakanlığı

Hariçe memur ve öğretmen gönderecek

Ankara (Özel) Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen ve memurlarının meslekî bilgilerini artırmak üzere yakında memleketlere göndermeğe karar vermiştir. Bunun için muayyen müddetli tedrisat yapılmıştır. Muvaffakiyetle bu müddetini bitirenler, memleketlerine dönmüş olan talebelerinin yetişmesi için hariçten muallim getirtmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu sene Anadolunun ihtiyacını karşılayacak kadar muallim olmadığından geçiyet Bakanlığı arzedilmiş ve muhtelif illerden gelen talebelerin bulunmaları memleket hastalarında tedavi ettirmeleri istenilmiştir.

İstanbul'a hasta akını

Ortalama günde 100 hasta geliyormuş

İstanbul (Özel) — Yurdumuzun her köşesinden şehrimize akın akın hasta gelmektedir. Sağlık müdürlüğünce tanzim olunan istatistiklere nazaran bir günde ortalama 100 hasta gelmektedir. Bugünkü hali ile gerek hükümet gerek belediye hastahanelerinin yetmediği görülmüştür. Bu yüzden yeni hastahanelerin yapılması gerekmektedir.

Muvazzaflıkta para Bedeli Usulü Kalkıyor

Bu hususta B. M. Meclisine bir tasarı sunulacak

Ordunun tasfiye olunacak sınıf yerine silâh altına alınacak yeni sınıfın nizamına muayyen kadrosuna, eğitim müddetine ve bu müddetin tatbik şartları nazarı itibare alınarak hazırlanan 1111 sayılı askerlik kanununun 104 üncü maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak yeni davet olunacak sınıftan para bedeli alınmak suretile kadrosunun normal haddinde tutulması hükümetçe kararlaştırılmış ve bu kararın uygulanmasını hazırlıklarına başlanmıştır. Uygulama hazırlıklarının yapıldığı askerî mıntıkalarında para bedeli vermek istiyenlerin müracaat celp edilenlerin yüzde bir nisbetine çıktığı ve bu suretle yıkrı geçen mıntıkanın mahsat sunulduğu ağlığı görülmüştür. Bu durumda meseleyi yeniden inceliyen Bakanlar Kurulu askerlik hizmetine çağrılı vatandaşlar arasında eşit imkân bir işleme yer vermemek mülâhazasiyle kanunun fiilen yapılması gerekeni hizmet için para bedeli yoluna gidilmemesini Mezat mahiyeti itibariyle de uygun bulmuş olduğundan anılan kanunun bu kısmı ilgilendiren bütün hükümlerinin bütünlüğü hakkında yeni bir tasarı ginacak bir zamanda bir tasarı olarak Büyük Millet Meclisine sunulacaktır.

İlimizin teknik ve kültür yuvası

ERKEK SANAT ENSTİTÜSÜ

Yazan: *Ferdi Fahi*

İlimizin, son yıllarda kazandığı kültür ve teknik kurullarından biri de Erkek Sanat Enstitüsüdür. Bu yıl enstitü binasının ilk mektebi olarak tahsis olunduğu 1941 de eski kız okulu olarak binasında açılmış ve üç yıl burada tedrisat yaptıktan sonra, geçen sene tamamlanmış olan Talas caddesi üzerindeki yeni binasına nakletmiş ve ilk yıldan beri öğretim çalışmalarına devam etmektedir. Teşkilât ve tematik için yapılan hazırlıklar ile demirbaşlarının ve malzemesinin ilimizin en büyük okulları, yeniliğe dershane binaları, marangoz ve dökümhaneleri, çeşitli tezgâhlarının olmakla beraber şimdilik çavuşlardan ilâve marangozhane olarak kullanılmakta, resimhane için yapılan gölgeden de sınıf olarak istifade edilmektedir. Derslane

Devamı Sa. 3 da

İDARE HANESİ

İL MATBAASI
HUSUSİ DAİRE
— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz

Yazı işleri müdürü Sahir Özel

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

Güna

YIL 23 - No. 2093

Telgraf adresi : Kayseri - KAYSERİ

10 ŞUBAT 1947

Maraşın kurtuluşu

Yazan:
Ahmet Hilmi Kalaç

Kayseride yaptığımız iki miting hatırasını hiç unutmam. İkinci meşrutiyetin ikinci senesi yalnız Kayseriyi ilgilendiren bir meselenin protestosu mahiyetinde idi. 910 senesi ekim ayında Kayserinin sevdiği ve saydığı mutasarrıfının Amasyaya tahvili haberinin alınması üzerine yaptığı mitingdir. Seven önü bahçesini doldurun halkın isteriz, istemeyiz tezahürleri arasında bulutlar şöylenmiş mutasarrıfın yersiz ve vaktsiz kaldırılması protesto edilmiş ve nihayet Kayserida kalması temin olunmuştu. Mevkiinde olan bir memurun görevini değiştirilmesini, memleketin büyük çoğunluğu protesto ediyor, bunu alâkadar makamlara duyurabiliyordu. Bunun tafsilâtını başka bir yazıya bırakarak, Maraşın işgali haberi üzerine yapılan mitinge geçiyorum.

1919 yılının kasım ayı sonlarında, Maraş kalesine düşman bayrağının zehren çekildiği haberi, Kayseri mıntıkası üzerinde yıldırım tesirini gösterdi. Nihayet Maraştaki işgal ediliyor?. Özbe Öztürk toprağı, asil Türk çocukları, düşmanın nâmerd ayakları altında çiğnenecekmi?. Acı haber elektrik süratile memlekete yayıldı. Kalpler kırık fakat bütün gözler ateşli ve hiddetli, Maraşın işgalini hevsalesine sığdıramıyor. Hayır hayır bu olamaz diyor. Fakat maalesef gelen haberler doğrudur. Telgraflar tafsilât veriyor. Kaleye nasıl Fransız bayrağı çekildiğini, yerli düşmanların hiyanetini, halkın

Devamı Sa. 2 de

Düşünceler

Metanetini muhafaza et, öfkeli bir insanla kavga et-

Hemşehrilerimle Hasbıhal

Belediyecilik Konusunda Şahsî vazifemiz

VII

Yazan: *Kâzım Özgedekçi*

Sözün doğruluğu şuradaki: Hakikaten bir fabrika kurmak için gerekli makina ve motor alınsınmı, verecek başka bir fabrikayı yurdumuz şimdilik, maalesef hâiz değil. Onun için de istenildiği zamanda, istenilen yere hemencecik bir baca yükseltmek imkânsızdır. Haklı olunmuyuşa gelince: Nasılki bugün elimizde bulunmıyan bu gibi şeyleri dışardan getirtmek suretile ihtiyaçlarımızı cevaplandırıyor ve hâlen gemi, motor v. s. leri temin edebiliyorsak, aynı kanunî tarikile, kurulacak fabrika motörünü tedarik etmek mümkündür. Yeter ki kuvvetli ve ciddî bir teşebbüs olsun Eğer bu söylediklerim imkânsız olsa idi şahsa ait fabrikaların hiç birinin mevcut bulunmaması gerekirdi.

Belki sizler de okumuşsunuzdur. Geçen haftaki "Mil-

Devamı Sa. 2 de

Yerli çay

100 ton

Ankara — Bu sene yurdumuzda yetiştirilen çay 100 tona baliğ olmuştur. Bu bir rekordur.

Elbise fabrikası

Ankara — Sümerbank bir hazır elbise dikim fabrikası kuracaktır bunun için hazırlıklar ilerilemektedir.

Kayseri – İk

İşte şehir o hâlde ve şehir halkı bu durumda iken tam saat 16 da müthiş bir infilâk, gökleri yere yıkan şiddetli bir gürültü, Arzı yerinden oynatan bir patlayış oldu. Bu infilâk, ayak üstünde kalabilenleri yere yıktı, yıkılmayan binaları yerinden oynattı, her tarafta bir çatırtı, her tarafta bir yıkıntı sedası işitilmeğe başladı. Şehrin semasını simsiyah, yakıcı, göz kokan bir duman kaplayıp, gökten kıpkızıl kül ve ateş yağmağa başladı.

Yurdumuzda gizli kominist faaliyetleri

Demokratik hürriyetlerden faydalanarak halk tabakalarını kanlı bir ihtilâle sürüklemek üzere girişilen gili ve konusuz tertipler ortaya kondu

B. M. Meclisinin 29 - 1 - 947 toplantısında iç işleri bakanı Şükrü Sökmensüer, yurdumuzdaki kominist tabrikleri ve faaliyeti hakkında çok önemli beyanatta bulunmuşlar ve milletin sağ duyusuna hitabetmişlerdir. Bu beyanatın neşrine devam ediyoruz

Bu devrede dikkatimizi en çok çeken mühim bir noktada komünistlerin köye nüfuz ederek köyde şehirden ayrılık münevver tabakasın düşmanlık ve bilhassa Devlete emniyetsizlik hislerini uyandırarak mücadeleci ve müteşriz bir sınıf şuuru yaratmağa karar vermeleri ve bu yolda faaliyete başlamalarıdır. Nitekim 1943 yılında Hamidiye Köy Enstitüsünde bir tahrikât yuvasının meydana çıkarılması ve 1944 te merkezi İstanbulda olmak üzere Ankara Yedek subay okulunu nüfus etmek istiyen teşebbüslerle tesbit edilmesi aynı yılda Karabükte meydana çıkarılan sabotaj teşebbüsü ve

fenci olan bir gurubun yakalanması ve bilhassa İstanbulda (İleri gençlik komünist teşekkülü) nün meydana çıkarılması bu devrin buriz vakalarındandır. Ve komünistlerin faaliyet hedeflerini nerelere tevcih ettiğini göstermektedir.

Bu devirde sinsi ve sistemli kominist nesriyat faaliyetine

İL YAYINLARI
HALKEVİ DAİRE
— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz
Yazı işleri müdürü: Sahir Özel

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

Sayısı 5 kuruş
Günü geçmiş nüshalar 20 kuruş

YIL 22 - No. 2078 | Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ | 19 Aralık 1946. PERŞEMBE

YARIN

Mustafa Kemalin Kayseriye İlk gelişlerinin Yıl Dönümü

Büyük adam, Sivastan Ankaraya geçecek Kayseriyede oğrayacaktı
Kayserililer Mustafa Kemali ilk defa sinesine basacaktı

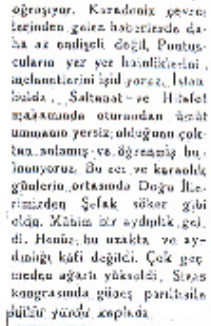
İçten gelen arzu ile atlı ve yaya bütün Halk yollara dökülmüştü

20 - Aralık - 919

Yazan
Ahmet Hilmi Kulaç

1919 Senesi aralık ayındayız. Vatan ufukları her tarafta, başta ve kalbinde, memleket yer yer işğal ve tecavüze uğramış mutarıp ve arzuyus, Adanadan Hasandan "Saim Bağlı" her gün yeni bir kara haber geliyor. orralardaki vatandaşlarımız, yerli ve yabancı düşmanların kebri altında inliyor. Maraş ve Antebin yiğit çocukları, Türk ruhunun bütün asalet ve necabetile düşmanla pençeleşiyor. Yurdunu vermemek için oğrışıyor. Karadeniz çevresi üzerinden gelen haberlerde daha az endişeli değil. Puntuscuların yer yer hamlelerini, aşalantılarını işid yoruz. İstanbulda, "Saltanat - ve Hilafet makamında oturmadan ümit ummamış yersiz olduğunu çok iyi anlamış ve öğrenmiş bulunuyoruz. Bu acı ve karanlık günlerin ortasında Doğu İllerimizden Şefak söker gibi oldu. Kâhim bir aydınlık geldi. Henüz bu uzakta ve aydınlığı kâfi değilci. Çok geç meden ağarın yükseldi. Sivas kongresinde güçsüz partisile bütün yürdü zaptında

Mustafa Kemal Arzurumdan Sivasa gelmiş kongreyi yapmıştı. Bütün memleketin şumil "Anadolu ve Rumili müdafai hukuku" cemiyetini kurmuştu, "Heyeti temsiliye" intihap edilmiş ve bu heyete bağlanarak "Misteri Kemal" seçilmişti Millettan aldığı mevsetile müzakereler sürahat ve haber vererek çalışıyordu. Eylül aymdan aralık ayına kadar Sivasta müzakereler devam etti Kavvet ve irade mankai yavaş yavaş İstanbulda Anadoluya intikal ediyordu. Milletin Hürriyet ve İstiklâlini vermiye çalışan, kuvvet kaynağını Türk milletinin

içinde bulan büyük adam, Sivastan Ankaraya geçecek Kayseriyede oğrayacaktı. Kayserililer Mustafa Kemali ilk defa sinesine basacaktı. Daha evvel Sivas kongresinde görüşmek gerefini kazanmış, memleket davasında millet aşkında nekadar kuvveli olduğunu yazından görmüştük, ilk görüşte bağlandığımız ve o varlık Kayserinin misafiri olacaktı. karşılayacağımız resmi sıfatı olmayan bir milet adamı idi. Fakat onun bir "Müsei" olduğunu her kes biliyordu İçten gelen arzu ile atlı ve yaya bütün Halk yollara dökülmüştü. Aralık ayının ilkleri kar ve buluttu bir gününden Kumarlıya ve Kayabaşına kadar yolları doldurdan kadınlı ve erkekli kalabalık arasında geçen ve her tazea atılarını göstermeleri, binicilik oyunlarını seyreden Mustafa Kemal, Millete inanmakta ne kadar haklı olduğunu o gün bir daha yazından görmüş oldular.

Kayseri bu tarihi günü unutmaz.

Kapatılan gazete ve mecmualar

Ankara. — Memleketin içinde bir takımının çığırtıları üzerindeki tahakkümü, inşa ve mevcut rejimi çökertmiye çalışmaları münasebetile hükumet Komünist Partisinin Merkez ve şubelerile aldı gazete ve dergi sahiplerinin kapatılmaları

Erciyes'in yeni Sayısı Münasebetile

Yazan: *Sahir ÖZEL*

Her sayısı, bir evvelkinden daha zengin ve dolgun çıkan Erciyes, Atkeşleri dergileri içinde, kendisinden beklenen hizmeti başarı ile görenlerin en seçkinlerinden biri olma yoluna girmiş bulunuyor. Bu oğurda, candan başla çalışan arkadaşlarını elinde olan daha da geliştirilip olgunlaştırılacağına artık inanabiliz. Bunun aksini düşünmek için hiçbir sebep olmamasının yanında; ümidimizi her zamkn kuvvetlendiren birçok sebepler gösterilebiliz.

İki yıl öncesine gelinciye kadar kâh dört ayda bir, kâh altı ayda bir çıkan Halkevi dergisi Erciyesi yeni şekli ve hacmi ile eskisinden çok farklı bir intizam ve hakiki mefasetinde gördüğüne sevinirim.

Bu sevincimin bir çok sebebi var:

Birincisi: Değişik ulusu, Kayserinin muhteşem, gümüş taçı dağın adını Türkiyenin her tarafına, öndan bir parça olarak tanıttığı için;

İkincisi: İşlenmemiş güce bir kıymetlerini ozan ozan, sayfa sayfa tespit etmiye çalıştığı için;

Üçüncü: Birçok yerlerinki parti genel sekreterliğince kapatıldığı halde, bir kıymet olarak görüldüğünün yayınlanmasına gerek sekreterliğe müracaat edilmek suretile belirtilmesinden ve Halkevlerine bir yerel teşkil eden bir ilginin Kayseriye de nasıl bulunmasından;

Dördüncüsü: Memleket gençliğinin, yazı alanında yetişmesinde Erciyes'in büyük vazifeler göreceğine inancımızdan...

Beşincisi: Memleket kültür

Devamı Sa. 2 de

Yeni tahviller satışa çıktı

Çok rağbet görmekte ve aramp istenmektedir

Kalkınma istikrazının birinci ve 941 demir yolu istikrazının altıncı tertip tahvilleri evvelki günden itibaren satışa çıkarılmıştır.

Kalkınma istikrazının asıl gayesi bayındırlık, ulaştırma ve endüstri alanındaki kalkınma programının tahakkuku için sarf edilecek bundan dolayı tahvil çok rağbet görmekte ve aramp istenmektedir

Satış müddeti beş hafta olduğu için isteklilerin acele etmekteadirler.

941 demir yolu istikrazı hasılatı ise doğu illerimizde yapılan ve yapılmakta devam eden demir yolları inşasına sarf edilecektir.

Kalkınma istikrazı 50 milyon ve demir yolu istikrazı 10 milyon liralıktır müddet 23 aralıkta sona erecektir.

Felahiye Bucağı İlçe oluyor

Felahiyenin bu suretle İlçe haline gelmesi bu mühitin İktisadî ve Zirai durumu üzerinde bir çok faydalar sağlayacak ve buranın inkişafını hızlandıracaktır

Merkeze bağlı Felahiye bucağının İlçe olması tekrarlar etmiştir. Yeni İlçeye arazi ve Coğrafi durumları itibarile bağlanması zaruri bulunan köyler şunlardır. Yozgadın Boğazlıyan İlçesinin Çayıraşiyin Bucağından büyük kısmı, Karasaylı ün bey ve merkez Bucağından Karaboyük, Derin, Kepiş, Gürdun, Belcivan Bucakları bucağından Hirfan, Büyük İlçesinden Köprü, Kınalıpınar, Karapınar, İğdeli, Yerlibarun Ebatkuyu, Kızılcam ve Akmeşeli köylerdir.

Felahiyenin bu suretle İlçe haline gelmesi bu mahitin İktisadi ve Zirai durumu üzerinde bir çok faydalar sağlayacak ve buranın inkişafını hızlandıracaktır. Bu suretle yakında İlçeye kavuşacaktır.

Düşünceler

Güler yüzlü olmıyan bir adam, dükkân açmamalıdır.

★

Vicdan insanı söyletir, menfaat bağırtır.

★

Tek bir meziyetim vardır, usta geçse kapılmamak!
Mareşal Foch

Türk gençliğinin hassasiyeti ve Gazi'nin cevabı

Batı Trakyanın irtidaatımıza karşı yapılan tecavüz için, ezmeğe terüp etmek isteyen ecnebi talebe, Üniversitesi gençliği bayrağına iki telgraf çekmiştir.

Gençlerimizin kendilerine verdiği cevapta: Bu hareketin yurdumuzda iç nizamın bozulduğunu görmek istiyenlerde sevinç doğurmayacağı bunun için gençliğimiz vakarına davet ettiğini bildirmiştir.

Akar yakıtların Satışı Serbest

Ankara — Gazoğundan başka bütün akar yakıt ve madeni yağların tahdidi 17 - 12 - 46 tarihinden itibaren kaldırılmış tır. Yetmiş derecede Tenke levha geldikten sonra gaz yağı satışda serbes bırakılacaktır.

Her vakit taze balık yiyeceğiz.

Ankara — Ulaştırma ve Ekonomi Bakanlıkları arasında vakubulan bir anlaşma üzerine, şimdiden sonra Anadolu şehirlerine taze balık gönderilmesi için yeni vakunlar temin edilmiştir. Balıkçılar cemiyeti işten hahnedar edilmiştir.

Gümrük zammı

Ankara — Gümrük resimlerine yapılan son zamlarım memleket içinde hayati ehemmiyetle alım maddesi teşmil edilmediği maldımdur.

Kumaşların yapılan zamlarda dâhildir. ancak ilkin ingiliz kumaşlarının metresine 3 4 lira kadar bir zam vardır. Diğer kumaşlara zam yoktur.

Ürgüp Orta okulu

Bu Örnek Olacak bir Muvafakiyettir

Ürgüpte halkın, yardımile inşasına başlanan orta okulun birinci katının bitirilmiş olduğunu memuniyetle haber aldık. Okulun birinci katının bu suretle ikmali ihtiyaca olsa bile çok sevindirmiş ve Ürgüplülerin gayret ve fedakârlığını artırmıştır.

Okul, şehrin mahiyetine ihtiyacına cevap vermesi itibarile bütün şehirlileri ilgilendirmektedir.

Ürgüpte böyle mahalli yardım ve iane ile meydana getirilmekte olan okulun az bir zamanda bitirilmesi ve faaliyete geçmesi arzu edilen bir meseledir.

Maraşın kurtuluşa

Baştarafı Sa 1. de

nyaklandığını bir bir anlatıyor. Kadın erkek eli silâh tutan ve tutmıyan, düşmanla pençeleşiyor. Müberek yurdunu vermemek için tırnağını silâh, ıbasını kalkan yapmış çarpı şıyor. Bütün güvendiği iman dolu göğsü, damarlarındaki asil Türk kanı. Türklüğün gazap ve bidddeti son haddine geldi

Azasından bir parçası koparılıyormuş gibi elem ve ıztırap duyuyordu. Derhal mutasarrıflık makamına müracaat ettik. Bugünkü Cumhuriyet meydanının sazeçlar kışlığı önündeki geniş'iği mitinig yeri gösterdik. Çatı açık bir araba kürsü vazifesini gördü. Kısa keşin ilk gürü karlı bir hava sanki sema da Maraş için ağlıyordu. Memurlar vazifesini bıraktılar, meydanı koştular. Çarşı ve pazar boşaldı. Her sınıf halk meydanı doldurdu.

Nutukların tekbir sadalarile başlandı. Maraşın uğradığı elim akıbet üzerine edildi. Düşmana karşı olan nefret ve lanet hissi son haddini buldu. Nutukları takip eden ve hep bir ağızdan söylenen tekbir avazeleri semaları yüksekmiş toplantı kutsi ve vatani bir manzara şeklini almıştı.

Türk çocuklarının o günkü müşterek duygusu Maraş gazilerini manen taziye etmişti. Maraş savaşına fiilen iştirak eden fedakâr Kayseri çocukları bulunmuştur.

Maraştaki milli mücadele 23 Ekim 919 dan 1 Şubat 920 ye kadar devam etmiştir, yağız çehreli Maraş kahramanları makabdes yurdun o güzel parçasını düşman istilâsından kurtarmıştır. Maraş destanı tarihin hamaset ve kahramanlık dolu bir sahifesini daha doldurmuştur. Şehit'lere rahmet gazilere minnet ve hürmet

Sabih Arıkan

istifa etti

Belediye mühendisi yüksek mühendis Sabih Arıkan başka bir vazifeye tayini suretile istifa etmiştir.

Belediyeye yeni bir

fen memuru tayin edildi

Belediyede bundan önce yine çalışmış ve vazife görmüş olan fen memuru Behçet Koçansu belediye fen memurluğuna tayin edilmiştir.

Halkevi Sinaması

Halkevinde yeniden açılacak Sinemanın makineleri ve bütün malzemesi gelmiş montaja başlanmıştır bir tarafta da sinemada tadilat yapılmakta localar inşa edilmektedir.

Sinemanın bir hafta içinde faaliyete geçeceği tahmin olunmaktadır.

Filmler şimdiden hazır bulunmaktadır.

Erciyes Dergisi

takdir edildi

Halkevi tarafından çıkarılmakta olan Erciyes mecmuası C H P. ni Genel Sekreterliğine takdir edilmiş ve her ay çıkacak nushadan 500 adedinin abone olmuşlardır.

Mecmua, Genel Sekreterliğin vergici direktifi üzerine şimdiden sonra daha muntazam ayni zamanda daha evvel olarak çıkacaktır. Mecmua her tarafta takdir edilmekte ve aranılmaktadır. Erciyes, şehrimiz için bir şeref ve propaganda organı olmuştur.

Tahın helvasıda

ihraç ediyoruz

Ankara — Ticaret Bakanlığı hariçten serbest dövizle tahin helvası ithalına karar vermiştir.

Tarihi Fıkralardan :

Tavus Kuşu

Yazan: Ş

Dördüncü Sultan Murat tahtında iken Fası bir şeyhi kendisine takdim etmişler. Şeyh, alim, fazıl, aynı zamanda da hazır cevap bir zat imiş O zamanlarda Fasllılara (Mağripli) derlerdi. Sultan Murat Şeyhle görüşürken, ona demiş ki :

— Ya Şeyh, bir kitapta okudum Bu kuşa benzerini ıp tarafları kuyruğuna Bu doğru mu . Mağribli şeytında kalmam. cevabı vermişt — Doğrudur. Lâkin o hayvan Tavus kuşudur

B. M. M. Başkanı

Gnl. Kâzım Karabekir şehrimizden geçti

Maraş kurtuluşunda bulunmak üzere Ankaradan ayrılan B. M. M. Başkanı Kâzım Karabekir evvelki akşam Ankara trenile şehrimize gelmişler istasyonda valimiz Nazım Gönensen Mınt. K. General Salim Aydın Emniyet Md. J. K. ve diğer daire Reisleri tarafından karşılanmışlardır. Başkan yine o akşam Adanaya müteveccihen hareket etmişlerdir.

Dünkü Futbol Maçı

Şehrimize gelmiş olan matlatya Bez fabrikası Futbol takımile şehrimiz bez fabrikası takımı arasındaki maç dün sümer spor sahasında yapılmıştır. her iki takımda 2 — 2 berabere kalmışlardır.

Havalar düzeldi

İki gündür havalar güzelmiş bulunmaktadır. dünkü pazar günü hava açık ve güneşli geçmiş ve adeta ilk bahar havasını andırır bir durum olmuştur. soğukların akşamları azalta oltuca 2 olmuştur.

Nüfus küt

Tahrifat y

tevkif

Nüfus bütüğü rifat yapan nüfu im Müdürü, yapan hem Avcı, Vetez Mehmet yapılan tiğesinde suçlara ve adliyeye veril

Adliye, her t tevkif etmiştir.

Veterine

gel

Ankaradan toplantısına iştire re bir haftadır A Junan Veteriner H ran şehrimize gel

Belediye

konusunda

vazifen

Baştarafı Sa

olabilsinler, Belediy kazanç mevkiine; memleketimiz için dah bir teşkilâtta bulun temin ediy dilmesine çalışıyor rini de elde etmes bir sebep yoktur. Y mrayız hâlâ yürek liği zihniyetile iduy hususda uzun ve ş mek mümkün. I fazlası malûmu ilâ engi için lüzumsuz için fiiliyatını görm temenni ile teşebbü rilerime bırakıyoruz

Bu zamana kada lerimizle Belediyemi fest olarak, gerek halinde top'u olan ve maddeten hem de maddi teşkilâtı y bulunmamız lüzum üstün körü halde, miş bulunuyoruz.

Yazan : Rıza Lebip Asal

Ecel Teri

Tefrikan Sayısı 02

oyuyor ve eğleniyoruz . . Dans, müzik, çeşitli numaralar . . Bir çılgın eğlence ve vakit pek geç. Bir genç erkek masamıza yaklaşıyor ve bu genç erkeğe istekli nazarlarla bakan o, bunu sormağa bile lüzum görmeden ayağa kalkıyor . . Dans ediyorlar . . Gözlerimde takip ediyorum onları . . Dönüyorlar, dönüyorlar ve sonra çark muntazam düzenlenmiş bazı iç odalarına doğru ilerliyorlar . . Evet, yavaş yavaş hatırlıyor ve anlıyorum . . . Çok fena . . Demek ben . . Allahım beni kurtar . . Kurtar beni ! Allahım . Yoksa ben bir hasta mı oldum? . .

Vamığın bir işkembe çorbasile işyarak okumağa koyuldu.

Odanın, dıvardaki çalar saatin her saat başı verdiği işaretten başka ses sada yoktu.

Bu çalar saat gece yarısından sonra sırasıyle biri, nasıl geçtiği belli olmıyan kısa bir müddet sonra da ikişi çaldığı zaman Vamık defteri bitirmiş bulunuyordu .

Oturduğu koltuktan ayağa kalktı . . Defteri sehpanın üzerinde durarı sigara tabakasının yanına bırakırken kendi kendine mırıldandı:

yeceğim . Bildiğimiz gibi sabbi hayet raporu bekleniyor. Bu onüne gitti . . Eğer müsbet çıkarsa tahliye edilecektir . . Aksi takdirde süçüne tanınacaktır . . Çünkü mevcut ihtimalimize göre Fuatı daha fazla burada tutamayız . .

— Bahıyorum güzel evindim onun artık emri yok . . Yavrumun her gün biraz daha ölümüne doğru gittiğini görüyorum . . Nasıl ona oğlu tutamıyoruz . . Burada, senin başında bulunduğun bu koşullarda müessesede onun şifaî görüleceğine ve iyi bir hastaya kavuşacağına inanıyorum . . O iyi bir babadır, hayatının hiç suç işlememiş çok temiz bir insanı oğlundur . . Mezara, babasının yanına eliteri hediyeçi olarak girmesini istemiyorum . . Suç ortağı vicdanımızdır . . Yeni bir hayatına bir başlangıç yapmalıdır . .

Yeni ceza evinin müdürü Vamık Tuncer ile Fuatın annesi ceza evinin müdürlük odasında karşılıklı oturmuş, konuşuyorlardı . .

İşaratı bitmiş olan biri, hastalarının muhafızlarına tedavilerini sağlıyacak küçük bir hastane binasına gelmişti . . Buraya tıpkı eskisi gibi, [illegible]

İDARE HANESİ

İL MATBAASI
HUSUSİ MAİLER
— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz

Yazı işleri müdürü Sahir Özel

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR İL GAZETESİ
YIL 23 - No. 2173 18 Aralık 1947 PERŞEMBE

ABONE ŞARTLA
Senelik : 400
6 Aylık : 225
Sayısı 5 kuruş

Günü geçmiş nüshalar

Cumartesi Günü
Mustafa Kemalın Kayseriye İlk gelişlerinin
Yıl Dönümü

Büyük Adam, Sivastan Ankaraya geçecek Kayseriyede uğrayacak Kayserililer Mustafa Kemali ilk defa sinesine basacaktı

İçten gelen arzu ile atlı ve yaya bütün Halk yollara dökülmüştü

20 — Aralık — 919

Yazan
Ahmet Hilmi Kalaç

1919 Sanayi arabik ayındayız. Vatan ufukları her tarafta kapalı ve karanlık, memleket yer yer istila ve tecavüze uğramış muztarip ve moyus, Adamdan, Hacından " Salın Beğli " her gün yeni bir kara haber geliyor, oralardeki vatandaşlarımız, yerli ve yabancı düşmanların kahri altında inliyor, Maraş ve Antabın yiğit çocukları, Türk ruhunun bütün asalet ve necabetile düşmanla pençeleşiyor. Yurdunu vermemek için oğraşıyor. Karadeniz çevrelerinden gelen haberlerde daha az endişeli değil, Pontusçuların yer yer kanlılıklerini, molanotlerini işidiyoruz. İstanbulda, Saltanat ve Hilâfet makamında oturmadan ümit mmmanın yersiz olduğunu çoktan anlamış ve öğrenmiş bulunuyoruz. Bu acı ve karanlık günlerin ortasında Doğu illerimizden Şefak sökar gibi oldu. Mühim bir aydınlık geldi. Henüz bu uzakta ve aydınlığı kâfi değildi. Çok geçmeden oğartı yükseldi. Sivas kongresinde gürüş paralelinde bütün yurda kapladı.

Mustafa Kemal Erzurumdan Sivasa gelmiş kongreyi yapmıştı. Bütün memlekete Şimal " Anadolu ve Rumeli müdafaai hukuk „ cemiyetial kurmuştu, " Heyeti temsiliye „ intihap edilmiş ve bu heyete baş olacak " Mustafa Kemal „ seçilmişti. Milletten aldığı kuvvetle mücadelesine sarahat ve kuvvet verecek çalışıyordu. Eylül ayından aralık ayına kadar Sivasta mücadelesine devam etti Kuvvet ve irade menbai yavaş yavaş İstanbuldan Anadoluya intikal ediyordu, Millete Hüriyet ve İstiklâliui vermeğe çalışan, kuvvet kaynağını Türk millatinin için-

Pakistan ve Hindistana yardım

Ankara — Pakistan ve Hindistan Hükümetleri Hükümetimize müracaat ederek yardım istemişlerdir. Kızılay, bunu şükranla karşılamış ve ilk partida 60 bin lira değerinde yiyecek eşyası göndermeğe karar vermiştir.

Hindistana yiyecek yardımı yapılacak ve bunlar kendi vapurumuzla sevkedilecektir.

de bulan büyük adam, Sivastan Ankaraya geçecek Kayseriyede oğrayacaktı. Kayserililer Mustafa Kemali İlk defa sinesine basacaktı. Daha evvel Sivas kongresinde görüşmek şerafini kazanmış, memleket davasında millet aşkının nekadar kuvvetli olduğunu yakından gürmüştük, İlk görüşte bağlandığımız o varlık Kayserinin misafiri olacaktı. karşılayacağımız resmi sıfatı olmayan bir millet adamı idi. Fakat onun bir " Münci „ olduğunu her kes biliyordu. İçten gelen arzu ile altı ve yaya bütün Halk yollara dökülmüştü. Aralık ayının alaca karlı ve bulutlu bir gününde kumarlıya ve Kayserhanına kadar yolları doldurun kadirşinas halkın arasından geçen ve her lahza atlarını gösterdikleri binicilik oyunlarını seyreden Mustafa Kemal, Millete inanmakta ne kadar hakh olduğunu o gün bir daha yakından görmüş oldular.

Kayseri bu tarihi günü unutmaz

Amerika Türkiye
Harp Gemileride Veri

Verilen harp gemilerini Amerikada denizcileri getirecektir

Ankara — Amerika yardımı dolayısile Türkiyeye 200 den fazla deniz, hava, kara gruplarından mütoşekkil uzman gelecektir. Bunların bir kısmı gelmiştir.

Bunlar verilen harp malzemesinin kullanış şekli üzerinde çalışacaklardır.

Aynı zamanda Türk deniz mesinini takviye bir takım harp verilecek ve bu g mürettebatı tarafı lacaktır. Amerik grup başkanı bir toplantısında yüz lardan başka i yardımlar yapılacağı lemiştir.

Bu Seneki Köm
İstihsalatımız 3581870

Bu miktar

Önümüzdeki Sene çok artacak

Ankara — Ereğli Kömür havzalarında bu yılki kömür istihsali tahmin ve ümit edilen miktarın üstündedir, havzada 947 yılının şu on bir ayı içinde 3581870 ton kömür istihsal edilmiştir. Önümüzdeki yıl işlu yapılacak yeni tesis ve teşkilatla çalışılacağına göre istihsalin bu miktarın çok üstüne çıkacağı muhakkak gibidir. Kömür, Türkiye için kuvvetli bir gelir kaynağı olduğundan istihsal arttıkça ihracatta o nisbette yükselecektir.

Raman Da
Petro

Ankara — Bir firmasile yapılan laşması üzerine ş işlerinde geniş ölç yet başlamıştır.

Amerikan mi Raman dağındaki rinde mükabet metl leceğine kuvvetle burdan yakında haberler beklemek

Genç İsta
açıld

Ankara — Ek hattı üzerinde bu istasyonu tözenle

Töreni Bayındı açmış halkın geniş ving tezahuratına ve

Hindi Kıyme

Ankara — İng yortuları dolayısil hindi istemiş idi. sait karşılayan tica ilgi derhal faaliye 130 bin hindinin s ihtiyacı sağlamıştır.

Hindileri gösterm uçaklar bu hafta iç bula gelecektir, diğe Amerikada Hindi Fakat ihracatın a yapılacağı bunlar k mıştır.

İngiltereye verile

Asrî Hapishane İnşaatı

Binanın içinde insan kendisini adeta kaybediyor Bu bina Şehrimizin Bez fabrikasından sonra büyüklük, genişlik itibarile en büyük yapısı olacaktır

Bina içinin sıhhi ve fenni tesisatile bir buçuk milyon liraya mal olacaktır. İki kat üzerine yapılmakta ve alt katta gemek hameleri, bangoları, geniş salonları bulunmaktadır

Yazan: Sahir Özel

Geçen sene bu aylar içinde temeli atılan asri hapishanenin bu günkü durumunu mahallinde görüp burada belirtmek için inşa

Röportaj

İl Yollarında...

Ferdî işlerde insanın inancı kendine yeter. Fakat cemiyet işlerinde güç de olsa başkalarını inandırmak lâzım..

Bir zamanlar merkeplerin bile sürçmeden geçemediği bu yollardan şimdi otomobiller, hem de hiç sarsılmadan, kuş gibi uçuyorlar

Yazan: Rıza Lebip Asal

— 6 —

Gece uykuya dalmadan evvel ağzından çıkan son cümle şu olmuştu:

inanmıştı. Evden çıkarken Örgüb'e varışımı bildireceğimi

AHMET HİLMİ KALAÇ

HAKKINDA KAYSERİ

GAZETESİ'NDE ÇIKAN YAZILAR

IDARE HANESİ
İL MATBAASI
ZEKİ ÜST BAKİ
— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz
Neşriyatı idare eden : Sahir Üzel

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR İL GAZETESİ
YIL 24 - No. 2222 24 Mayıs 1948 PAZARTESİ

ABONE ŞARTLARI
1 Senelik : 400
6 Aylık : 225
Sayısı 5 kuruş
Günü geçmiş nüshalar 20 kuruş

Kayseriyi İlgilendiren bir Eser Dolayısile

Kayseride ilk gazete (Erciyes gazetesi) olup 1910 tarihinde intişar etmiş ve bunu üstad Ahmet Hilmi Kalaç idare etmişlerdir.

Üstad Ahmet Hilmi Kalaç, Kayserinin Matbuat hayatında mühim bir rol oynamışlardır.

Yazan : *Sahir Üzel*

Kâzım Özdoğanın yayınladığı (Kayseri tarihi) nin geniş ölçüde bir tetkik ve emek mahsulü olduğuna muhakkaktır. Muharrir, bunu eserinin altında gösterdiği mehazlarla isbat etmektedir, mehazlarını bu kadar geniş ve bol oluşu ilk nazarda insana, Muharririn Kayseri hakkında şimdiye kadar yazılmış bütün eser ve yazıları yalnız toplamaktan ibaret bir iş yapmış olduğunu göstermekte ise de hakikatte durum hiçte böyle değildir. Kayseride gazeteciliğin tarihçesi hakkında bize geniş malumat verirken elinde hiç bir mehaz bulunmadığını ve bu faslın yalnız kendisinin incelemesi neticesinde meydana geldiğini göstermektedir. Bundan anlıyoruzki, Kayseride ilk gazete (Erciyes gazetesi) olup 1910 tarihinde intişar etmiş ve bunu üstad Ahmet Hilmi Kalaç idare etmişlerdir. Bu günkü şu Kayseri gazetesinin tarihçesine gelince muharrir bize şu malumatı veriyor :

(Kayseri gazetesi, Erciyes gazetesinden sonra yayınlamağa başlamıştır. Büyük harflerle yazılmış (Kayseri gazetesi) başlığının altındaki ufak puntlu harflerle (müstakil Kayseri sancağı haftalık coğrideci) cümlesi vardır. 1338 - 1922 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihlerde (Mizanı milli) adlı günlük gazete çıkarılmağa başlanması üzerine yayınlanmasında durmuştur.

Bu günkü (Kayseri gazetesi) ise 1925 tarihinde yayınlanmağa başlamıştır. 23 yıldanberi (Kayseri İl gazetesi) olarak muntazam şekilde devam etmektedir. Basıldığı yer, Kayseri Matbaasıdır. Uzun zamandır devam eden bu gazetenin mes'ul müdürlüğü'de zaman zaman değişmiştir.) Deniliyor. Bir kaç ay evvel Ankarada iken, üstad Ahmet Hilmi Kalacı evlerinde ziyaret etmiştim. Gazete hakkında kendilerile görüşürlerken, bana bu günkü şu gazete hakkında eşi malumat vermiş ve daha üncelerde yine gazetenin o ilk çıkan nushalarından bir koleksiyon göstermişlerdi. Edindiğim malumata ve gördüğüm yazılara göre, üstad Ahmet Hilmi Kalaç, Kayserinin matbuat hayatında mühim bir rol oynamışlardır. Gördüğüm o eski nushalarda kendilerinin çok kıymetli yazıları vardır. Binaenaleyh bu günkü Kayseri gazetesinin bence koruyucu muhakkakki Ahmet Hilmi Kalaçtır.

(Devamı S 2 de)

Rize Çayı

180 Ton

Ankara — Rize çay Fabrikası 948 kampanyasının beş tamıştır. Bu yıl kuru çay rekoltesi 180 ton olarak tahmin edilmektedir.

Demir perde arkasından sızan haberler

Yazan: M. Ş. Y. YAZMAN

Demir perdenin ötesindeki olaylara ve bilhassa askeri hazırlıklara dair pek az haber aldığı muhakkaktır. Sovyetler bütün kuvvetlerile buna mani olmaya çalışıyorlar. Amerikalıların harbin sona ermesinden sonra istihbarat teşkilâtını tamamen kaldırmış olmaları da bu hususta haber almaya mâni oluyor. Harb içinde ve yalnız İsviçrenin beş şehir Berede Amerikan istihbarat şubesinin senede 100 milyon dolarsarfettiğini düşünürsenix bu hususta Amerikanın neler elde ettiğini anlarsınız. Halbuki bu teşkilât bütün lâğvedilmiştir. Ancak son zamanlarda buna benzer teşebbüslere girişilmektedir.

Moskovadaki diplomatik heyetlerin ve ataşemiliterlerin ise Sovyetler tarafından bir nevi "tecrit kompına" tabi'mış durumu düşürüldükleri bunların da hiç bir haber alamadıkları muhakkak.

Buna rağmen Amerikan ajanslarına demir perdenin ötesine ulaştırabilen yazıklar, gedikler de yok değildir. Bunlardan birini Berlin şehridir. Eski Alman baş şehrinden kolaylıkla Sovyet bölgesine geçilebilmektedir. Az da olsa Rusyada çalışan Amerikalı mühendisler, muhabirlerde zaman zaman bir şeyler kaçırmaktadırlar. Hele komünist taraftarı görünüp Amerikalılara hizmet eden Alman ve Polonyalıların hayli malûmat verdikleri bilinmektedir.

Yeni B. M. Meclisi binası İnşatı

Ankara — B. M. Meclisi yeni binasının inşasına devam edilmektedir.

11 inci Bölüm doğrama işi eksiltmeye konmuştur. Tahmin edilen bedeli iki buçuk milyon liradır.

Yeni Denizaltılarımız

Ankara — Amerikadan yeni alınan 4 denizaltımız dünkü pazar günü İzmirde

Halı ihracına İzin verildi

Tüccar elinde bulunan mallar Sterlin ile ihraç edilecek

Ankara — Ticaret bakanlığı Tüccar elinde bulunan stok halıların sterlin mukabilinde ihracına izin vermiştir.

Tüccar elinde mevcut olan mallar çoktur, ihraca izin verilmesi halı Piyasasını çok canlandıracaktır.

Bu izinde halı ile beraber Bursa, Kurufasulye, Nohut Bakla, Çiğit ve Susamda vardır. Tüccar bu durumdan çok memnundur.

Bulgaristandan kaçıp gelen albay

Ankara — Yeşilköy hava meydanına içinde bir Albay ile iki küçük subay bulunan bir Bulgar Tayyaresi inmiştir Subaylar Rus tazyikından dolayı kaçmış olduklarını söylemişlerdir.

Amerika 4 Denizaltı daha veriyor

Ankara — Amerika hükümeti Türkiyeye evvelce verdiğinden maada 4 denizaltı daha vermiştir.

İmam ve Hatip Yetiştirilecek

Ankara — Milli Eğitim Bakanlığı din elemanları yetiştirmek üzere İmam ve Hatip kursları açacaktır

İşçilere verilecek tatil yevmiyeleri

Ankara — Milli savunma komisyonu, Pazar ve tatil dolayısile işçilere çalışmadıkları günler için de yevmiye verilmesine dair kanunu esası itibarile kabul etmiştir.

Amerikalı bir Milyarder İstanbulda

Türkiye, Dünyanın en güzel İncisidir

Ankara — Amerikanın çelik Kralı Hartimanın yeğeni olan milyarder Hayward gottig, eşi ile birlikte İstanbula gelmiştir.

Beyaz saraydan mutedit memleket elçilerine verilmek üzere tavsiye mektupları taşıyan milyarder buraya Hindistandan gelmiştir.

Milyardır, Türkiye, dünyanın en güzel bir incisidir demiştir.

Milyarderin eşi, Hindistandan elli bin İngiliz lirasına bir inci gerdanlık aldığını söylemektedir.

Milyarder buradan Atinaya hareket etmiştir.

Hava Kurumu uçakları Adanada

Adana — Türk Hava kurumunun uçakları buraya gelmişlerdir. Burada gösteriler yapmaktadırlar.

Tahliyelerdeki sürat

Ankara — Amerikadan gelen yardım malzemeleri için tesbit edilen saatlerden daha evel tahliyelerin yapılması Amerikan yardım heyetini çok memnun ve müteheyyiç etmiştir.

Bir Amerikan filosu geliyor

Ankara — Başta Missori uçak gemisi olduğu halde 13 gemiden mürekkep büyük bir filo Akdenize gelmektedir Filo Akdeniz limanlarını ziyaret edecektir.

Kadı Köyünde gül sergisi

Ankara — Türkiyede şimdiye kadar ilk defa bir beynelmiler güller sergisi açılacaktır.

Verilen malumata göre önümüzdeki hafta sonunda kadı köyünde açılacak olan bu sergide 700 muhtelif gül teşhir edilecektir.

Motorlu Tren

Haziranda çalışıyor

Ankara — Almanyadan satın alınan motorlu Trenin tamiri bitmiştir.

Haziran başında Ankara İstanbul arasında çalışacak ve bu mesafeyi 8,5 saatte katedecektir.

Kayseriden Güney İllerine

(Hayatta eğlence, saadet kuyruğunu salladığı zaman başlar) derler. Doğrudur.

Eğer saadet, insan oğlunun alın terini bilek kuvvetine maya yapıp iş ve vazifesine ekart taterak yaşaması demekse Antepliler bunu pekâlâ yapmaktadırlar

— 9 —

Yazan: *Sahir Üzel*

Çalışığı nisbette yaşamasını ve yaşadığı müddetcede giyip içmesini, geyinip kuşanmasını bilen cemiyetteki şeblüler içinde Gaziantep en başta gelir.

Sabahtan akşama kadar tezgâhının başında mekik sallayan dokumacı, tarla ve bostanında ayak uçlarının çiğtiği dükkân ve mağazasında alış veriş eden müşterisini doğuştan bol ve güler yüzle karşılayan esnafı, yorgunluğunu giderecek bir yere gider. Onun gittiği yer ya Allebenin yazlık kahveleri, ya kavaklığın serin gölgeli söğüt altları, yahutta Su horusunun bol elektrikle gündüzleşen sazlı kahveleri veya hudda sinemalarıdır.

Gençler, sazlı kahvelerde, lokantalarda çilingir sofrasını

JAFFA-2-

— 41 —

Lâtif Baykal
Lise Tarih Öğretmeni

Rusyanın Kırımı askeri sokluğunu gören İstanbul, Beyhude yere Rus sefiri ile müzakerelere vakit geçirirken general potemkin 70 bin askerle Kırıma girdi. Kaynarca muahedesile tekarrur eden sulhu muhafaza için Rusların Kırımı ilhak etmeleri icap ettiğini, gitmek istiyenlerin mallarıyle beraber gidebileceklerini, kalanlarin çarlıçaya sadakat yemini etmeleri lâzım geldiğini bir beyannameile ilân etti.

Bethabt şahin giray bir müddet daha aldatıldı: Senevi 80 bin rübbe tahsisat verileceği vait edildi Kırımlılara gelince Potemkin tarafından yapılan beyannameye rağmen esir olduklarını anladılar. Çoluk ve çocuklariyle Kırımdan çıkıp gitmek istedikleri zaman hepsi birden casavarca esir imha edildiler. (1783)

Ruslar hudan sonra Kuban'ı işgâl, Gürcistanı himaye altına aldılar. Bu suretle karadenizin kuzey kısmı tamamen Moskoflerin eline geçmiş oluyordu

Bir kaç sene sonra Rusya'dan korkan Şahin Giray İstanbul'a iltica etti. Osmanlı Devleti bu hain adamı Rodos a nefiltirerek Orada boğdurdu. Bab'ı Âli Kırımı Rusya tarafından işgalini protesto etmek istedi iseda bu hareketin meydan okumak olduğunu, bununda sonu harbe müncer olacağını Devletin henüz harp için tedarikte bulunduğu görünüşde tutulmak Rusya'ya yapılacak ültimatomdan vazgeçildi.

Bir müddet sonra Kırım meselesi tekrar canlandı ise de, Fransa elçisi araya girerek Bâb'ı Âlice yapılacak protestodan vazgeçildi. Bu durumda gösteriyorki, Osmanlı ticaeli hukukunu muhafaza için resmi bir protesto yapamıyacak kadar zayıf düşmüştür.

Rusya — Avusturya ittifakı Katerina 2 Osmanlı İmparatorluğuna karşı izmir'i kullanmak istemişti. Ordan bir şey elde edemeyince Avusturya'ya döndü, Avusturyanın başında jojef 2 bulunmaktadır. Hatta bir adam olan jojef zapdedilmesi mümkün olan her nere varsa meşru veya gayri meşru elde edilmelidir. Politikada hatırlar aranmaz memleketidir. Bundaki Ciddi ve seciye sahibi annesi Mariterez oğlunun tam aksi bir devlet reisidir. Lehistan'ın taksimini yapan üç müttefik devletten biri olan Avusturya başında bulunan imparatoriçe Mariterez oğlu jojef'e üç kavi devletin bir zayıf devleti ve hadsabt bir milleti taksim etmeleri insanlığa, Faziletle sığmaz, buna nemunun demesinlerde varsa zayıf denirler diyerek Lehistan'ın taksimine itiraz etmişti.

Yeni Mahsul
Buğday Pazarda

Adana — yeni mahsul buğday yetişmiş ve pazara gelmiştir.

Yeni Buğday 31 kuruştan satılmıştır.

Suriyede Tifüs ve Çiçek Var

Ankara — Cenup hududlarından alınan haberlere göre Suriyede Tifüs ve çiçek hastalığı gittikçe artmaktadır.

Güney hududumuzda gerekli tertibat alınmıştır.

Sinğer Kursu
Açıldı

Sinğer, Şehrimizde bir dikiş kursu açmıştır.

Kurs birinci devresidir. Kiçi kapı caddesinde Emin Muhaddis evinde açılan kursa 55 talebe devam etmekte ve çalışmaktadır.

Kurs, Haziran haftasında kapanacaktır

Sınavlar Devam
Ediyor

Lisekullerda iki gün evvel başlayan imtihanlar devam etmektedir.

İmtihanlar 28 de nihayet bulacaktır

Emniyet kadrosundan Komser muavini İzzeddin Alkfirat İstanbul, muavin Vehbi Özdemir İzmir Kâzım köksal Seyhan eliçi emniyet kadrosuna naklen tayin olunmuşlardır.

Yumurcaklar, Bir Arkadaşını Yaraladılar

İsmet paşa mahallesinden Bekir oğ 939 doğumlu Mehmet Hasmeracını aynı mahallede oturan Celâl oğ 937 li Nurittin Nevar ile Ahmet oğ 939 doğumlu Orhan Selvi hiçbir sebebe yaralamışlardır.

Yaralı hastahaneye kaldırılmış, sanıklar adliyeye verilmişlerdir

Kayseri Yardımsevenler derneği
Halkımıza teşekkürler ediyor

Kayserinin yüksek ve düşkünlerine yardım etmeği kendisine gaye edinen derneği

Kayseriyi İlgilendiren
Bir eser dolayısile

(Baştarafı S 1 de)

Yine Kâzım Özdeğanın bu kitaplarına nazaran Kayseride zaman zaman bir takım gazeteler çıkmıştır. 1 - Erciyes gazetesi 2 - Kayseri gazetesi, 3 - bu günkü Kayseri gazetesi, 4 - Adanaya değin 6 - Milsaka milli, 6 Misak gazetesi, 7 - Ülker gazetesi, 9 - minimini, - Kocaman, 10 - Atayolu, 11 - Doğruyol, 12 Halkesi 13 - Yeni gündür.

38 sene zarfında 13 gazetenin intişar ettiği Kayseride bu gün yalnız bir tek ve işte şu Kayseri gazetesi çıkmaktadırki, vilâyetin nüfusuna, durumuna göre ciddon azdır ve bu Kayseri için büyük bir noksanlıktır. Kayseri gibi geniş bir vilâyette bir kaç gazete daha çıkmasını ümit ederiz

mir, bu maksadı temin etmek üzere 19 Mayıs akşamı Şehir Kulübünde tertip ettiği balodan elde ettiği hasılat derneği bu yolda daha fazla çalışmağa ve mesaisini artırmağa sevk ve teşvik etmiştir. Balo ya gerek bilet almak gerekse başka türlü yardımlar etmek suretile iştirak eden sayın halkımıza derneğimiz alenen teşekkürlerini bildirir.

Yardım Severler Derneği

Hırsız Bir Çocuk
Yakalandı

Kayserinin hâcılıkız mahallesinden Emin oğ 952 doğumlu Kadir Okuzdu adındaki çocuk geçe yarısı Şehir parkı karşısındaki Tatlıcı dükkânının kilidini kırdalayıp açarken yakalanmıştır.

Şehrimizde vukua gelen ve Failleri meçhul kalan hırsızlıklarında failinin bu çocuk olduğu anlaşılıyor.

Vaziyeti tetkik edilmektedir

ve yorgunluğu giderecek şeyin muziz olduğunu takdir edecek derecede iyice bir zevke malikdir.

Bayram çiy köfte alemide görülecek şeyl. Bu alemde insanlığın civanmerdliğini merdliğin bütün hususiyetlerini teberuz ettiren hamlaşka bir zevk vardır. Bu alemde bir mide oyununda ziyade tahkir bir nezahet, oğuz bir merdlik ve kardeşlik hissi hakimdir. Bu hisler, herkesin kalbinde bağdaş kurmuştur. Burada ercak bu yüksek ve insani faziletlerin mukabilinde bir ayıt gibi fermanı okunur.

Zümrüt gibi yemyeşil çayırların üstüne serpilmiş Antepli bülbül üzerinde, bir çelik kadar sağlam kolunu dirseklerine kadar sıvamış bir erkeğin köfte yoğurması görülecek şeydir, lâsen, tebiatın yaklaşmaktaki zevki burada ne güzel hissedersiniz?

Sazlarda onunla oturuşu, ağır duruşu ile içeğine yuvarlıyor, açık havada çiy köftesini yiyen Antepli, vatanını tehlikede gördüğü anda bunların hepsini birakır, yumoklamo bir hızla silâhını sarılarak, taribe sorunuz, medeni bir devletin çok üstün kuvvetlerine karşı isyan bayrağını çekerek dişile tırnağile çarpışır ve istiklâl târihine göğe şehidin kanından şehamet sahifeleri yazar. Şimdi sakin olan bu halk, o zaman bir yıldırımdır. Düştüğü yeri yıkar ve yakar.

Bağlarda Tırtıl
Savaşı Başladı

Tırtıl mücadelesi için sırasile bağların yedi koldan bağ sahiplerine tebliğ olunmuştur. Halkın, tulumbayı çalıştırmak suretile ağaçlarını ilaçlandırmakta

Kayseri

VİLAYET GAZETESİ

Telgraf adresi KAYSERİ KAYSERİ

Yılda 300 sayı 5 KURUŞTUR

GAZETEMİZ

Muhterem kariclerinin kurban bayramını kutlular.

GAZİ HAZRETLERİNİN MİLLETE BEYANNAMESİ

Ankara 26 [A. A.] Cümhuriyet Halk Fırkası umumî Reisi Gazi Mustafa Kemal, Büyük Millet Meclisine şu beyannameyi neşir buyurmuşlardır:

Türkiye Büyük millet meclisinin yeniden intihabı münasebetile C. H. F. umumî katibi sıfatile sizlerle bir kaç sözüm olacaktır. Sizlerle beraber milletime arz ediyorum. Meşgul inkılabımızı temyiz eden muhteşem çalışmanın ve fakrımın mahiyetini hakikî mahiyetleri yolundaki hakikatları hayretle teyit edecek olan nefese kadar bütün vatandaşlarımızın yapacakları hareketi kaydetmeğe müsaraat ederim ve yeni seçilen mebus arkadaşlarımla birlikte gösterilen itimada layıkiyle kesbetmek için bütün kuvvetimizi sarf edeceğimizi efkârı umumiyeye arzederim.

C. H. F. Umumî Reisi Gazi
MUSTAFA KEMAL

MEBUSAN İNTİHABATI

CÜMHURİYET HALK FIRKASI NAMZETLERİ AHMET HİLMİ, REŞİT VE SAİT AZMİ BEYLER İTTİFAKLA İNTİHAP OLUNDULAR

İKİ AÇIK MEBUSLUK VAZİFESİ MÜSTAKİLLİM NAMZETLİKLERİNİ VAZEDENLER ARASINDA AVUKAT AHMET TEVFİK VE DOKTOR OSMAN BEYLER İNTİHAP EDİLDİLER

Şehrimizde mebusan intihabatı 24 - 4 - 931 cuma günü saat 9 da Vaizde başlandı. Evvelce intihabatları bakardan sekiz

Vekîlî Kayseri mebusluğuna Cümhuriyet Halk Fırkası namzedi
Ahmet Hilmi Beyefendi

ve rey kusulları açılarak 198 adet zarf çıkmıştır. Bundan sonra reylerin okunmasına başlanmış ve aşağıdaki neticeyi

Vekîlî Kayseri mebusluğuna Cümhuriyet Halk Fırkası namzedi
Reşit Beyefendi

almıştır. Tefrik edilmiş ve muhtelif mahallere ayrılmış olan reylerin hesabı yapılmış ve aşağıdaki netice alınmıştır.

Cümhuriyet Halk Fırkası namzedleri Kayseri mebusu, Ahmet Hilmi, Reşit ve Kayseri Sait Azmi Beyler ittifakla ve diğer iki açık mebusluk yerine müstakillerin namzetliklerini koyanlar arasından şehrimiz avukatlarından Ahmet Tevfik ve Devlet eski belediye reisi Doktor Osman Beyler ekseriyet hasıl olup intihap olunmuşlardır.

Müntehibi sanilerin iştirakile şehrimizde toplanmışlardır. Heyeti tefriğiye toplandıktan sonra rey alınmağa başlanmıştır.

209 müntehibi sanîden 198 adedi intihabata iştirak etmiştir. 11 adedi hasta ve hazır da bulunmadıklarından hasabede dahil bulunmamışlardır. Müntehibi sanîler reylerini istimal ettikten sonra heyeti tefriğe intihaba iştirak eden müntehibi sanî adedini beyan ve 198 adet tespit etmiştir. Sandık bütün müntehibi sanîler hazır oldukları halde açılmış

C. H. Fırkası Katibi

UMUMİLİĞİNDEN VİLAYETİMİZ C. H. FIRKASI BAŞKANLIĞINA GELEN TEŞEKKÜR TELGRAFI

Mebus intihabatının ilânı münasebetile teşkilâtımızın gösterdiği gayret ve edâiyeti takdire şayan bulmuşum. Bu kanaatim her işinde gösterecegi muvaffakiyetle daima müstemir büyük birliğe muvaffakiyet ve selâmet arz ile çalışacaklarına devlet için çok büyük kuvvetim. Zatı âlinize ve bütün arkadaşlarınıza teşekkür ve muvaffakiyetlerini arzederim.

C. H. F. si katibi umumisi
REŞİT

23 Nisan

ÇOCUK BAYRAMI ŞEHRİMİZDE ÇOK GÜZEL OLDU

23 nisanda sayın çıkardığımız üzere dört mühtelik çocuk bayramına mahsus olan müsamere bayramına ait programı hazırlamışdık. Programın tatbikine 23 nisanda ilkmektep başlanmıştır. 23 nisan pazartesi günü saat 9.30 da ilkokul çocukları mektebi Valimiz Fuat Beyefendinin ve erkânı memurinin huzurunda sinema meydanında güzel bir resmi geçit yapmışlardır. Her mektep kendi talebelerini yekpare bir üniformeyle süslemişler ve giydirmişlerdi. Küçük mektepliler tarafından müheyyiç nutuklar söylenmiş ve alkışlanmışlardır. Sinema meydanında yapılan şenliklerden ve resmi geçitten sonra bütün mekteplüer hükümet konağı civarına gitmişlerdir. Hükümet avlusunda da küçük çocuklar tarafından nutuklar söylenmiştir. Saat 11 de program mucibince ilkokul çocuklarına Vilâyet makamını, Belediye riyasetini, Cümhuriyet Halk Fırkasını, Polis müdürlüğünü, Defterdarlığı, Muhasebei hususiye müdürlüğünü, Himayei Etfal cemiyetini ve Masarif müdürlüğünü ziyaret etmişler ve bu makamlarda saat 12 ye kadar vakit geçirmişlerdir.

BELEDİYE MECLİSİ

İÇTİMA MÜDDETİNİN ON BEŞ GÜN DAHA TEMDİDİ MÜTEMELİDİR

1 Nisandan beri içtimada olan belediye meclisi mevzuatı müzakere münasebetiyle müzakere için bir içtima celsesinin daha akdini lüzumlu görmüş ve bu sebeple belediye bütçesi tetkik ve tasdik edilememiştir. Bu işlere müteferri bütçe müzakeresile ikmâl edileceği için bir ayda müddetin ikmâsı yahut on beş gün temdidi celsesi belediye riyaseti tarafından Makamı vilâyetten rica edilmiştir. Müddetin tezkiri muhtemeldir.

BAYRAMLAŞMA

Geçen bayramda olduğu gibi vilâyet merkezindeki bütün memurlar arasında bayramlaşmanın toplu ve samimî bir şekilde icrasına itina edilmesi eski Türk örfü sahasında temsil görülmüştür.

Vali Beyefendi ve bilûmum memur ve memurlar hazır oldukları halde saat on birden on ikiye kadar bayramlaşılmıştır. Memurlardan maada meşrutiyetten diğer arzu eden zevat da bayramlaşmak üzere orayı gelebilirler. Bu suretle yerlerde ayrıca tebrik ziyaretleri yapılmasına lüzum yoktur.

Vilâyet matbuat müşavirliğinden:

28 - 4 - 931 cuma günü saat 9 da Vaizde bayramı olduğundan dolayı

GELENLER, GİDENLER:

Mülkiyelilerden Ahmet Hilmi ve Reşit beyler müntehibi sani oldukları için reyleri vermek üzere cuma günü gelmişler ve Reşit Beyefendi cumartesi günü saat 2 de Ankaraya avdet buyurmuşlardır.

Vatandaş!

Kurban derilerini tayyare cemiyetine ver.

İDAREHANESİ
VİLÂYET MATBAASI
HUSUSİ DAİRE
Telgraf adresi
KAYSERİ KAYSERİ

Kayseri

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

NEŞRİYAT ŞERAİTİ
BİR YIL İÇİN
6 AYLIĞI

ŞEHİRLERİN TEMİZLİĞİ

"Şehirlerin vekiliyetinden Kayseri belediyesinin vaziyat teşkilâtına dair, halkın gayret ve müzaheretine mâruz olacaktır. Bir şehrin güzelliği vicdanlarda hâkimdir. Kayserimizi temizlemekten maksadımız ve halkımızdan temiliğe hizmet beklediğimiz..."

Şehirlerin temizliği, belediyelerin en mühim vazifelerini teşkil eder. Bu böyledir. Bunu herkes bilir ve dilinin döndüğünce gider.

— Efendim, belediye uyuyor. Şehir bataklık içinde.. Belediyenin teşkilâtına hiç rastlıyamıyorum.

Belediye temizlik programını hazırlamış ve ilânını yapmıştır. Bu böyledir. Bunu da herkes bilir ve dilinin döndüğünce gider.

— Efendim, belediye uyuyor. Şehir bataklık içinde.. Belediyenin teşkilâtına hiç rastlıyamıyorum. Belediye teşkilâtı pusuya mı yatmış, ortaya vazifesini yapmıyor.

Yakınlarda bu sözler dinleyicilerden tarafından çok haklı görüldü. Fakat bunu tebliğat cihetinden izahlı edecek olursak bu söylenen gördüğümüz şeylerden ziyade sırf tebliğatı kolayca anlarız. Evet bir şehir belediyesi o şehri temizlemekle mükelleftir. Kanun bunu emreder. Her işde bu kadar çok kolay fakat tatbik çok zordur. Geçen gün bir arkadaşımla şöyle konuşuyordu. Arkadaşım büyük ısrarla ve ciddiyetle ve sözüne başladı.

— Yine bu mezbelelerin pisliği nedir. Belediyenin acaba gözleri görmüyorsa.. Kayseri'nin arasından dolaşıp geçmiş bir yeri yok.. Sokakların içine girmek imkânı yoktur.

— Bu kabahatlarda hepsi belediyenindir?

Tabiiyle, Bu şekli aramak bile zor.. Bir şehrin temizliğine belediyenin meşgul olması lâzım geldiğini bilmiyormusun..

— Bunu biliyorum amma.. Şehirlerin temizliğinde halkın hiç hissesi yokmudur?

— Vardır. Bunu da belediye temin eder..

Muhatabım son sözümü yavaşça söylüyordu. Çünkü bu sual kendisinin de içine gelir değildi, Kendisine anlatmağa başladım.

Geçenlerde etrafımdan evin sokağından belediyenin tamirat amelesi sokağı temizleyerek gidiyordu. Bu esnada bende evde idim. Tamirat amelesi daha sokağı bitirmemişlerdi ki ben sokağa çıktım.

Birde ne göreyim.. Tamirattan temizlediği kapı önleri kâgirlerle gübrelerle dolmuş.. Hayret içinde kaldım. Amelelere sordum. Hayır efendim şimdi söktürdük. Hiç bir şey kırılmamıştır.. Bunlarındakileri ve temizledikleri muhafaza ettik. Çünkü tamirat ameleşi henüz sokağı dönmüş değildi. İşte misâlim. Kayserimizin halkı tamamiyle böyledir. Tamirat arabası geçerken söğüt atmak vermek ve o süprüntüyü kaldırmak daha dikkat, zevk ve alışkanlık ister. Bu kadarcık bir yevkiyat bilgisi ister.

Muhatabım buna karşı hiç bir şey söyleyemedi. Söyleyecek bir şeyde yoktu. Kayseri hepimizin güzel değildir. Halkın bu mevzuun pek geç karşı gâterdiği hevas neticesidir.

Her kapının önü çöp, yığın gübrelerle dolardı. Belediyenin bu dar bütçesile değil tekâmül belediyelerine geniş bütçelerle dahi Kayseri temizlenemez, temizlenmesine de imkân yoktur. Çünkü bu kadar berbat süprüntüleri yazmakdan hiçbir büyük şehrin yalnızları kaldırımın dışarıya dökerler. Daha bir sokaktan tamirat ameleşi çıkmadan o sokağın göz olduğu gördüğü gibi belediye bunu bir yapamı? Ve ne yapabilir? Bir şehrin temizliğinde halkın da çok büyük hisleri ve vazifeleri vardır. Bir büyük bir belediyenin geniş bir şehri temizlemesine imkân yoktur. Bu imkânsızlık ancak halkın belediyeye karşı göstereceği müzaheretle kalkılır. Bu müzaheret de para ile değildir. Elimizde olan bir şeydir.

Evimizdeki çöpü sokağa dökmesek belediyenin tamirat arabalarına dökersek, günah değil sevap işlemiş oluruz. Kayseri halkı süprüntülerini sokaklara dökmekle devam ederse Kayseri yakında bir süprüntü meşheri halini alacaktır. Halkın önüne gelen yere atılan bozması yalnız bu manzarayı görünüşler. Bu halde bir belde içinde yaşayan insanların yüzünü kızartacak bir derecededir. Temizlik mevsimlerinde Belediyeye temin olunmuş lâzımdır. Belediyeye hizmet ettikten sonra yaşıyoruz amma temizliğe riayet etmiyoruz. Halk tembel olursa belediyelerin işi zorlaşır. Yine söylüyorum halk pis olur ve böylece yaşlığında devam ederse buna belediye ne yapar ve ne yapa bilir.

SEVİT EKRUM

PAZARTESİ GÜNÜ
MECLİSİN İLK CELSESİNDE REİSİ CÜMHUR İNTİHAP EDİLECEK
KÂZIM İSMET PAŞALAR VE HİKMET BEY İKİ SAĞAK DÖNÜLÜR

Bugünkü Millet Meclisi bir gün toplanacaktır. Bu gün yeni devre için ilk celsesini açacaktır. Anayasaya göre bu celsede iki kısımlı bir iş, yani meclis müzakeresi gerektirmeyen bir kısım işler görülecektir. Bu kısımlı işlerden birincisi Cümhur reisinin seçilmesidir.

C. H. Fırkasının bugünkü toplantısına iştirak edecek olan milletvekili mümessilleri de gönderilmiş bulunmaktadır. Kongre bu işten başka işlere başlamayacaktır. Bir iş sonra toplanmağa mecbur kalırsa başka değildir.

MECLİS NASIL AÇILACAK?

B. M. Meclisinin geçmişteki içtimaları hakkında yapılmış bir kanun vardır. Bu kanun gereğince en yaşlı aza ve yaşlılar arasından bir reis açacaklardır.

Dört sâhibi, meclisin en genç dokuz üyesi Sinop Mebusu Abdülvehap oğlu Hüsrev, Maraş Mebusu Ferid Celal, Yozgat Mebusu Emin ve Afyon Karahisar Mebusu Hüseyin Cahit Beylerden yapılması muhtemeldir.

Kayıtlı milletvekili reis, reis vekilleri, katip ve idare memurları ile beraber vekâletleri hükmünü ifa edecekler ve müzakerelere başlanacaktır.

İkinci Devrenin toplantı müddeti ve müzakeresi hakkında henüz bir şey söylenmemektedir.

Meclisimiz Hariciyeleri ve emniyet münasebetleri dolayısile bazı gün sonraya bırakılacak bir, iki gün müzakere cereyan edecektir. Bu gün meclis çalışmaları için bir program hazırlanacaktır.

Meclisimiz intihap müzakereleri ilerleyebilecek durumda ve mümkün olursa bir iki intihap celsesi daha yapılmak suretile cümhur reisi ve meclis heyeti memleketin idaresine başlamış olacaktır.

Ankara Meclisin geçen müzakereleri bu dönemde yeni bir devre başlıyacağından bir kısım eski mebusların yerlerini yeni mebuslara bırakmaları münasebetile bugün Ankara'da bir ziyafet verilecektir.

BAŞVEKİL VE MECLİS REİSİ PAŞALAR GELDİ

Bugünün toplantısı üzerine bulunmak üzere dün Ankara'ya gitmiş olan Başvekil İsmet Paşalarla Reisi Cümhur Gazi Mustafa Kemal Paşa, Yaverleri, Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Bey, Maliye Vekili Fuat Bey, Nafıa Vekili Ali Çetinkaya Beyler, Meclis Reisi Kâzım Paşa ile Meclis Başkâtibi Hikmet Bey bu sabah saat 10 da Ankara'ya muvasalat etmişlerdir.

[Hâkimiyet]

VİLÂYETİMİZ MEBUS İNTİHABATI

Geçen nüfusumuzda vilâyetimiz mebus intihabından kaçar mebus çıkar. Bu münasebetle vilâyetimiz namına o kadar mebusla ne kadar ihtiyatlı kaymakamları seçileri aşağıya aynen yazıyoruz.

Kasalar	Ahmet Hilmi Bey	Salâhi B.	Halil Asmi B.	Cağfer Ok	Ahmet Ahmet Tevfik Bey
Kayseri	198	198	188	33	36
Develi	118	118	118	117	12
Sarıoğlan	39	39	69	35	34
İncesu	36	36	35	0	0
Pınarbaşı	92	92	82	11	30

GAZİTA YAZILARI:
Kadın yüzünden

30 - 4 - 931 Tarihinde saat 14 raddelerinde Hacılı mahallesinden Tahsin oğullarından Seyit oğlu Kâzım yanında bulunan bütün parayı alıp gitmekte iken memleketi terkip eden ve elinden zaptedilmek üzere bulunan bir kadın sebebile bir kaç gün evvel Kayseri'den ayrılmış olan Ali oğlu Hamdi'nin evi basılmış ve Ali ile Mehmet isimli şahıslarla beraber Hacı İbrahim Devlet adlı üç kişi tevkif edilmiş ve bu evin kadınları yakalanmak üzere aranmakta iken geçenlerde olan yeni mahallesinden evlerde oğlu kızının Ali oğlu Hamdi'nin evi bazı eşya ve diğer bir kaç şahsın hali gâzetemize bildirildiği için derhal bazı memurlar ve bir kısım zabıta memurları Şahan ve Hacı İbrahim devlet adlı üç şahsın kimin evlerinde olduğunu bilmek üzere mahallesine gönderilmişlerdir.

Onuncu Sene No. – 1869 — Pazartesi 4 Haziran — 934

İDAREHANESİ
VİLÂYET MATBAASI
TELEFON DAİRESİ
İdare ve Cihet bazı numarı

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

İlânlara ŞİMDİ İYİ
SENELİĞİ 60
6 AYLIĞI 35
Nüshası her yerde
5 KURUŞTUR

Telgraf adresi:
KAYSERİ

İÇKİ HER ZAMAN AFETTİR

İzmir Ortaokul Pedagoglarından
A. Şevki Bey tarafından

Şimdiye kadar kendime hep şu suali sordum: Acaba bazı insanlar niçin gerili veya negatif zamanlarında kendilerini içkiye verirler? Buna sadece İradesizlik olduğu cevabını vermek yanlıştır. Bu düşüncesizlikten başka bir şey değildir. Bir tekim gibi bunun altın mazarratının kendisinde tecrübe etmeden evvel anlamak ve bu suretle hareket etmek lâzımdır. Bu hususta hiç bir insan tamamen sarhoş olduktan sonra bir daha sarhoş olmamağa ahdetmemiş ve bu yolundan geçmemiş olmasın. İşte bu içmeden evvel gelecek olursa bu kadar fail telâkki olmaz.

Neşelenmek demek şuuru elden kaybedinceye kadar sarhoş olmak değildir. Neşelenmek lâzımdır. Vazifesini bitirip kazancının sonucunda kendisine zarar vermeyecek suretle herkes eğlenebilir. Fakat kendisini zararlı mevkie sokmamak şartile. Aile, Evi yerinde olarak eğlenenler her halde dünya saadetlerinin esasını teşkil eder. Bunlar her halde içenler kadar da düşünceye değildirler. İçilen her kadehte, duygularını öldüren gamlarını, ailesini yoksulluğa ve hastalığa sürükleyen zehirler vardır. Kendisi yaptığı bu telâketin ergeç kurbanı olur. Yaşıtları, arkadaşları ve hayatındaki dostlarından ayrılır.

İçki alışkanlıkları içkinin yalnız içene mazarratı olduğunu kati olarak içenlere bakacak olursak, bunların aynı zamanda yalnız kendilerine değil, evlâtlarına ve ailelerine karşıdır. Sarhoş bilmiyerek bir çok hastalıklara düçar olur. Ailesine sığınır. Bundan doğan çocuklar rahat, budalak, sarsak, yarım akıllı dünya yüzünde işe yaramaz bir takım bireyli maluliyetler olur. Bunlar bahsettiğimiz kabahatı olarak cemiyetli beşeriyete bir ölmeğe, kalkmağa, hiç sanat tekâmülü olmayacak ilkel unsurlar alırlar. Bunlara ait sık sık misallerini göstereceğiz.

Nice alkolikler böyle bütün yaşıyor ve hiç bir işe yaramaz yaşıta yıkmalık mahlûklar bırakıyorlar. Bu kendilerinde bir mecburi arzu içinde yaşamağa, yaşat sürünerek ilmühaleler.

İçki veren sebeb içki içenlere nisbetle azdır. İçkileri içki ile zehirine fenalık etiklerini yetmiyormuş gibi bir de etrafa verem mikropları saçarlar. Sosyal düşük insanların seviyesini daha çok düşürüyorlar. Bu bunun farkında görmesin.

İçkiden yılandan kaçar gibi kaçmalıyız. Beşeriyet takisi gibi dar düşüncelerle meşgul değildir. Bu geniş ufuklu zamanda dünyâlar hâlâ aklımızın takılıp kalacaklarile meşgul olmamalıdır. Bu gibi hareketlerin bir tereddüt göstermeğe hakkı yoktur. Milletlerin terakkisi ve tealisi ancak fertlerinin kuvvetli sağlam ve içki içmiyecek bir mentalite kazanmalarile olabilir. İçki içenlere bu yoldan kurtulmak için öyle büyük bir azim lâzımdır ki içkiyi, kadeh ve bâdileri kırarak değil, karşısına koyarak nefsini istiyerek taleye çalışmalıdır. Zira Türkoğlu büyük bir işten vazgeçtikleri zaman dalmak, sarhoş ve irâdesiz böyle mânasız şeyler karşısında kalmamaktır. Binaenaleyh vatanın, yurdunun ve ülküsü seven her Türk kendisini içkiden koramalıdır.

İçki içerek zevk bulmak isteyenler için güya o muhakkak çok zevklidir.

MUHAFIZ GÜCÜ

BİSİKLETÇİLERİNİN TÜRKİYE TURU YAPILIYOR

Muhafız gücü bisikletçileri geçen günü 1 Haziranda başlayıp 30 günde geçilecek Türkiye hududu üzerinde Haziranın birinci günü Edirneden çıkacaklardır. Konya, Adana, Hatay, Gazi Antep, Urfa yolile Diyarbekire kadar gidecek, sırt değişecekler ve karadeniz sahillerine inerek

NİŞANLANMA

Fevzi zadelerden Mehmet Bey kızı Feyziye hanımla kumandanımız zade Şaban efendiğin Ahmet heyin nişanı mevsimi bu akşam yapılmıştır. Bu münasebetle tebrikleriz.

İstikrarın Süreceklerdir ve on bunda 3558 kilometre yolu yürüyeceklerdir. Muhtelif mıntıkalarda yedek programlarla ayrılacaklardır. Spor teşkilâtında olan bu vatanlı sporcularımızın muvaffakiyetler dileriz.

23 MAYIS 934 KAYSERİYE İLK TRENİN

GELİŞİNİN YIL DÖNÜMÜNÜ KUTLULAMA GÜNÜ HALK EVİ NAMINA FAHRİ BEY TARAFINDAN İSPAİYONDA SÖYLENEN NUTUK

Sevgili değerli memleket evlâdları!

Bu gün yalnızımız akşamın, karadeniz-marmaraya bağlayan şark vilâyetlerinin bütünüz Türkmen. Bizlerce bağlanmakta bulunan bu kayseriliyi ezbeden, sandalla kavşıtların demir yolumuzun geçtiği yıl dönümünü kutlulayoruz.

Bundan yedi sene evvel 23 mayıs 1927 tarihinde bu çelik kol kayseriye gitti. Kayseri bu kadar kısa müddetçi, coğrafi kıtalarının ortasında Büyük Millet Meclisi hükümetinin Ulaştırma işleriyle işletmeye açıldı.

Sanayi ve ticaret memleketin bir devir dönümü memleketin bir daha asla ayağa kalkmak için tanıdık başlamıştır. Şehrimizi ticaret merkezlerile bağlayan bize refah, saadet, varlık, medeniyet getiren demir yolunun yapılış ve yaptıran Cümhuriyet, yüce millet meclisine ve onun bu reisine sonsuz saygılar ve şükranlarımızı...

Efendiler: Milletlerin siyasi ve iktisadi cemiyetli, sanayi bir ve varlık içinde yaşamaları sırtak milli ihtisat bakımından lüzumludur ama. Bunlar mukayesinin olan. Bu hareketi işe bizimki derecede demiryolları kazanıyorlar.

Yüzlerce yıl kaçırmış olmak olduğu milyonları sulak, tarlalarla harcıyan zara sahalar ve onlarca sanayi, şimdiye verim ve demiryolu bağlantı düşünmemişler. Cümhuriyetin vatanın ucuz, bu bağlantıların, yolların için esas olan Türk yurdunun ucuz yollarla ağlarak dağlarda gölleren yürüdün yolculuğu aç sefil halde bu yüzden muvaffakiyet gösteremedi.

Her işle olduğu gibi memleketin demir yolu ihtiyacını sezen milletin bağrından doğan Cümhuriyet hükümeti ve onun büyük şefidir 23 nisan 1920 tarihinde Ankarada büyük Şehinşi riyaseti altında toplanan milli büyük meclisi çalışmalarına başladı. İşi görünüşte çok büyük olan Türk ümmeti, ilk iradesini, ilk bilgisini, bize sermayesile yaptı.

Asrı yıkı sığınca ilk inkılâbımız olmuştur. Bu inkılâbımız yüzlerce sonra yapılmadığı demir yollarını yapmadığı için bir zamanda vatanın en ücra köşelerine kadar uzattı.

Bu münasebetle gösterdiği muvaffakiyetlerin ellerinin hayat ve inkılâblerini kazanan bir ses davet vardır: o da Türkiye devleti Türkiye Cümhuriyetidir. Cümhuriyet hükümeti cesaretini imparatorluğundan tevarüs yolculuğu sınır dahilinde ancak 3350 kilo metre uzunluğunda demir yolu inşa etmiştir.

Bugün ihtiyacı şiddetler karşısında yapılmış olan demir 1866 tarihinde hareketmiş milli hükümetin tasfiyesine kadar geçen 68 sene içinde milyonlarca borca mukabil ilâhi kırkar metre yol yapmış olan doğrusu cümle. İmparatorluğun yapmamış yapılmasına, müsaade etmiştir. Bunu mukabil Cümhuriyet idaresi on yıl gibi pek az zamanda İmparatorluğun senede ancak bir kilo metresine karşılık senede 284 kilo metre yaptırak bize karşı cüret misli bir medeniliğe göstermiştir.

Bu sıraladığım rakamlar bize inkılâbın asrı yıkı değerini değiliz.

Efendiler;

Demir yollarile kömüre, bakıre varıyorsa madenin karadenize bağladık. Anadolu ve Bağdat Anadolu ve Bağdat Şimdi ayak yarın Erzurumdayız.

Efendiler;

Şimdi gördüğümüz kamaştıran güzelliğin kahrolan ne dediğiyi derinin sermayesi, işçisi, mühendisleri türk oğlu türktür. Buda türkün yaratığı harikalardandır.

Demir yolunu yapmadan, yapan bir yıllık muvaffakiyetimiz türk milletine yüksek bir eser bedeli etmiş aynı zamanda cihan karşısında türk öz gücünün ulu kabiliyetinin yüksekliğini göstermiştir.

Bize refah, saadet veren bu kıymetten Cümhuriyetimize büyük kıymetlerine sonsuz minnet ve şükrü duymak lâzımdır. Bu münasebetle kıymetli mühendislerimize demir yolunda çalışan vatandaşlara teşekkürü bir vicdan borcu bilirim.

İDAREHANESİ

KAYSERİ

ABONE ŞERAİTİ

Telgraf adresi:

Nüshası her yerde

BUGÜN

BÜYÜK GAZİNİN BÜYÜK TÜRK MİLLETİNE EN MÜHİM ARMAGANI
VE EMANETİ OLAN CÜMHURİYETİMİZİN
ON BİRİNCİ YIL DÖNÜMÜDÜR

BU MÜNASEBETLE DAİ BÜYÜK ÜMMETİMİZİN SONSUZ ŞÜKRANLARINI SUNARIZ

AHTEDİYORUZ

Göğsünde milyonlarca mücevherat misalinden yapılmış bir bakiye başiyan, dünyaya tarihinden bugüne kadar on bir sene evvel, 29 Teşrinisevvel 1923 de başka yeni ve inkılâbî bir çağ ile sıfırladığı Türkiye Cümhuriyeti.

Cümhuriyetimiz başarı ve mazisini vereceğimiz bir güneş gibi aydınlatmasına rağmen milletimize ne kadar kurbanlar vermiş ne karanlık ve dikenli yollardan geçmişiz.

Yüzyıllık bünyenin en müşkülpesend ve en mahzurlu hayatı tecrübe. Cümhuriyetle başlar. Devletler arasında tek hükümdarlı hayvanlardan insanlara kadar bir çok şeyler vardır gibi, fertlerin devletinde bir hürriyet olan demokrasilerin ve bir müessesi olan cümhuriyetlerin en büyük sevgisinde daima bir yeniliğe gibi ağır ve bir zamana gibi dalma ihtiyacı içinde gelir.

200 senedir müfrit ve [illegible] felâketine sebep olan idare şekli ile bünyesindeki fert ve [illegible] on bir sene evvel yıkılmış olması. Yıkılı bulduğu bu yıkıntı yakasızlığına hemen on bir sene evvel ayak bastığı.

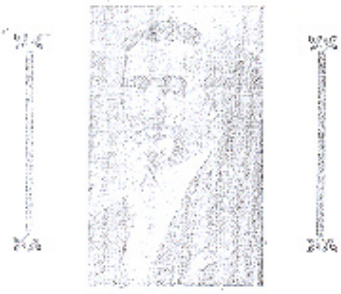
Biri, bu yıkıntı sarsıntı ve [illegible] gelecek sensin. Ey Büyük Gazi.

Tarihin [illegible] duyduğu büyükler içinde en bir seviye ve [illegible] yükseltmiş, [illegible] gösteren tek bir kimse yoktur. Ey Gazi. İşte sen bunun için tekisin ve eşsizsin...

Dünyanın yüzünü [illegible] portatifinden kopkoyu bir vulkan lavına boyamış. Otuz milyon Türkün en büyük sevdalısı olduğunu söyleyebiliyor, bayrağımızı [illegible] gibi sevgin elinde [illegible]

Türkün Büyük Önderi Celâlüddun Her Hayatları

[illegible] Büyük Gazi [illegible]

[illegible] büyük sevgi [illegible]

Ey Büyük Gazi, işte bu sevda ile, gönlüğü emanet ve heliye ettiğin bu arkadaşa Cümhuriyet hayatımız bahsinde de [illegible] ediyoruz. Ey büyük [illegible] Gazi, en son [illegible] yüzünü çevirdiğimiz bu günde [illegible] ve her zaman [illegible] ediyoruz. Ey Büyük

KAYSERİNİN

İMAR FAALİYETLERİN BİR BAKIŞ

Şehirlerin de [illegible] devletleri hayatı bir zamanlar bütün asri tarakkiyatı ve terakkiyatın bütün faydalarına yabancı kalan bir memleket, zaman geliyorki [illegible] bir devasa bir idare [illegible] yükseliş ve tarakkı [illegible] muasır terakkiyata doğru [illegible] bilişimize inanıyor. Cümhuriyetten beri geçen on bir sene içinde bütün Anadolunun yer yer görülen imar faaliyetleri, Osmanlı imparatorluğunun 600 senede yaptığı işlerden daha çok eserler meydana getirmiştir. Bizde, her yerde [illegible] bir [illegible] [illegible] [illegible]

Kayserinin imar faaliyetlerine

BİR BAKIŞ

(Birinci Sahifeden artan)

inzibatiyle en zengin bir şehir bulundu. Bu için bu terakkiye çok uzun iş bir vaziyetle bakıldı. Çünkü istasyon binası hariç olmak üzere, gündüze kadar Kayseriye girmekte gözümüze ilişen ve beton arme, inşaatı gözükmüş bir şeydi. Fakat bugün bir senelik yakın bir zamandanberi yeni yapılan bütün inşaatı bu sahada bitirmiş

bulunuyor. Şimdi bütün inşaatı Kayseride hemen hemen bitmiş demektir.

Burada iki imar faaliyetini iki kısma ayırmak lâzım. Biri mahalli belediye ve hükümetin resmi, diğeri halkın hususi inşaatıdır. Resmi inşaattan büyük mesafeye fabrikası en başta gelir. Mahalli inşaata gelince belediye memurlarının en işlek bir caddesi olan istasyon caddesini söyleyiniz. Bu kaldırımları, hemen bir sene evveline kadar taş bir arabanın bile geçmesine imkân olmayan bir şekilde iken bugün muntazam bir caddeye intikal getirilmiştir. Bu caddenin her iki tarafında şahsa ait dükkânlar, müessseseler belediyenin kabul ve tatbik ettiği yeni ve muntazam bir sistem üzerine yeniden yapılmıştır. Bu inşaatın bitirilmesinde, geniş caddeye paralel olarak yeni bir cadde daha açılmıştır. Bundan başka hükümet konağı karşısında yine belediye tarafından yapılmış olmak üzere, Kayseri gibi büyük ve mühim bir vilâyetin lâyık yapılan asrî bir binacılık. Hem öyle bir binaki sinema diye yapılmış fakat hakikatte memleketin her toplantısını temin edecek bir şekilde inşa edilmiştir.

Kayseri ve Kolordu Vekilimiz Nazmi bey efendi

Bu bina inşa edilen ve etrafı açılan güzel bir park içindedir. Yine bu meydanda, istasyondan (Cöret dükkânı dahil) Ve oradan 170 metrelik bir caddeyi kat'ederek bu meydanda kadar uzanan 22 metre enindeki bir (Gazi bulvarı) açılıyor. Bulvar, Kayserinin ana caddelerinden en mühimi olacak ve mevcut olan istasyon caddesi, mezarlık fabrikasına giden hususi bir yol olacaktır. Bulvar için yevmiye 300 – 350 amele çalışmaktadır. Bu yolun yarısı kâgir resmi yapılacaktır. Ve ilkbaharda dahi döşenmekte ve ağaçlandırılmaya başlanmaktadır.

Kayserinin Cümhuriyet meydanı, eşi çok vilâyetle bulunmıyan geniş ve çok muntazam bir sahadır. Meydanın bir tarafında hükümet konağı, yeni sinemanın binası, bir taraftada kolorda ile sinemanın muntazam tarhedilmiş umumi bahçeleri bu sahayı tezyin eylediği gibi, Kayserli mimar Sinanın eski eserlerinden olan meşhur dahi meydanın öte tarafında yükselmekte ve sahayı başka bir güzellik vermektedir.

Kayserinin beş hamamı var. Bir tanesi müzeye tahvil edilmiştir. Diğer dördü de faaliyettedir. Bunlardan birisi, Sinanın eserlerinden olan Hunat hamamıdır. Bu hamam, Sinanın bütün eserlerinde olduğu gibi, mimarî bir şaheserdir. Bu hamamın bir kısmı yıkılmış ve bu kısım yeniden inşa edilmiştir. Bu hamamın yanında, Sinanın eserlerinden olan bir de kervansaray vardır. Bu kervansaray da yeniden inşa edilmiştir. Bu kervansaray, bugün Kayseri Ticaret Mektebinin talebe yurdu olarak kullanılmaktadır. Bu kervansaray, Sinanın eserlerinden olan Sultan Hanı kervansarayından sonra en büyük kervansaraydır. Bu kervansaray, Sinanın eserlerinden olan Sultan Hanı kervansarayından sonra en büyük kervansaraydır.

Mehmet Asım Bey

Kayseri Ticaret Mektebinin müdürü. Kayseriye 2000 a yakın iş bulup para kazandığı bir vilâyet merkezinde imar faaliyetinin ne kadar geniş bir surette devam ettiğini tahmin etmek gayet kolay olur zannederim.

Kayseride sokaktan geçerseniz, inşaatta bir imar faaliyetinin eserlerine şahit olursunuz.

Kayseri terakki yolunda başladığı bu salâhiyetkâr yürüyüş ile yedi sekiz sene sonra merkezî Anadolunun en mühim ve yeni bir şeyi olacaktır. İşte hükümetin elele vermiş bir halk, veyahut halkın hemen yürüyen ahenkler bir idarenin randımanı ancak bu kadar olur. Ona bir misaldir ki 800 senenin yapamadığını sağlamak ve bunu her sahada muvaffak olmak... Bir imkân değilde nedir?.. ★★

CÜMHURİYETTE EVKAF

Cümhuriyetin on birinci yıldönümünü bir zaman kutlular ve Cümhuriyetin muhtelif ve çeşitli idarelerde evkafın yaptığı ıslahat hakkında mütalâata bulunurken geçen sayımızda yer için Evkaf Umum Müdürlüğüne tanzim olunan rapordan da istifadeyi lüzumlu bulmaktayız. Büyük Kurtarıcımızın uzağı görüş ve başarılı İsmet Paşa Hazretlerinin yüksek murahhaslık ve idaresi altında yapılan işlerin ehemmiyetini anlamak için ilk önce vakfın mahiyetine ve mesleğine dair ve muhtasar bir güçle bilmek icabeder.

Hakikatinde vakıf bir zümrenin malının sonsuz ve kati bir şekilde bütün menfaatlerini hayır ve mülüne bağışlamak demek olduğuna göre medeniyet yer yüzünde yüksek yaratışlarına uygun olarak bütün milletlerden ziyade hemen hemen bütün müesseseleriyle bu iddia görünen esasın kati şahidlerile sabittir.

Hakikaten vakıf, idâriyet zamanına şahit memleket ve milletlerin hepsinden siyasi Türkiyede ve Türklerde ön sırada ve bir zamanlar memleketin en büyük ve emsalsiz hayratının yerine getirecek vakıflar yapılmıştır. Camiler, mekteplar, medreseler, sular, köprüler, fukaraya, dayanmak için imaretler, yolcuları yurtmak ve yatırmak için misafirhaneler, hastaneler bütün dertleri tedavi için hastaneler yapılmış ölüleri okutmak ve yetiştirmek ve esirleri sat etmek, aç boğuşmaları doyurmak, kimsesiz yavrucakları bayramlarda giydirmek, mektep çocuklarını emsalsiz hali kaynağın yüksek yaratışlarına uygun olarak bütün milletlerden ziyade hemen hemen bütün müesseseleriyle bu iddia görünen esasın kati şahidlerile sabittir.

Hakikaten vakıf, idâriyet zamanına şahit memleket ve milletlerin hepsinden siyasi Türkiyede ve Türklerde ön sırada ve bir zamanlar memleketin en büyük ve emsalsiz hayratının yerine getirecek vakıflar yapılmıştır. Camiler, mekteplar, medreseler, sular, köprüler, fukaraya, dayanmak için imaretler, yolcuları yurtmak ve yatırmak için misafirhaneler, hastaneler bütün dertleri tedavi için hastaneler yapılmış ölüleri okutmak ve yetiştirmek ve esirleri sat etmek, aç boğuşmaları doyurmak, kimsesiz yavrucakları bayramlarda giydirmek, mektep çocuklarını emsalsiz hali

kaynağın yüksek yaratışlarına uygun olarak bütün milletlerden ziyade hemen hemen bütün müesseseleriyle bu iddia görünen esasın kati şahidlerile sabittir.

Hakikaten vakıf, idâriyet zamanına şahit memleket ve milletlerin hepsinden siyasi Türkiyede ve Türklerde ön sırada ve bir zamanlar memleketin en büyük ve emsalsiz hayratının yerine getirecek vakıflar yapılmıştır. Camiler, mekteplar, medreseler, sular, köprüler, fukaraya, dayanmak için imaretler, yolcuları yurtmak ve yatırmak için misafirhaneler, hastaneler bütün dertleri tedavi için hastaneler yapılmış ölüleri okutmak ve yetiştirmek ve esirleri sat etmek, aç boğuşmaları doyurmak, kimsesiz yavrucakları bayramlarda giydirmek, mektep çocuklarını emsalsiz hali

kadar iyi gidebilmiştir. Bu müesseseler Türkün dehasını bir nur sütunu gibi yükselten muazzam eserler bile bundan kurtulamamış harabelerindeki ekserleri şimdi bizim tasarrufu altına geçmiştir.

Medeniyet ve insaniye duygusunu taşıyan her kafa sokaklara evkafın bu eşsiz eserlerinden ne doğmasile ilmeği bir olan 93 kütüphane sayılır, ne de 1324 meşrutiyet inkılâbı esnasında bir gaze bulunamış vilâyetin memleketin başına başa vakıfları perişan bir yığın halinde mülkî idareye ve mülkiyeye nezaret intikal etmiştir. Bu'nda böyle vaziyette devir alan cümhuriyet idaresi her sahada olduğu gibi burada da çok isabetli ve faydalı icraatlar yapmıştır ki (Kütüphane meselesi) nam altında çeşit çeşit eserlerle zarfımızı doldurmuş ve sayısının

İDARE HANESİ
VİLÂYET MATBAASI
Telgraf Adresi
Kayseri KAYSERİ

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Nüshası her yerde 5 k.
Sünü Geçmiş nüshaları 20 kr.

ONBİNCİ YIL NO. 1010 — 4 PAZARTESİ — 4 EYLÜL - 1939

30 Agustos

Şu sahaları dünün söylemini bunları dinler ve kaleni bırakıp el çırparken yazmağa başladım.

Kendi şerefini, cumhuriyetin ve vatanını sonsuz sevgi ile seven fedâ ve çalışmalı ordumuzun şahsında bir zaferin daha kazanılmış olduğunu ordular durmuşu ve tarihi şeklini aldığı zaferin gururu ile dinledik.

İkinci fetihte olduğu gibi...

Bundan sonra çok değerli ve ehemmiyetli yedi bir telgraf yüksek maiyetiyle kıraatte ve mezatlar bir Kongrenin olan Mezatlar Reglâmanı okundu ve dinledik. Bunun tatlık cumhuriyetin bir yurt destanı ile. İkinci de Türk tarihinde bir eseri, dünyaca yükseği ve sonsuzu sonra Tanrının bu milletle yarattığı bir yaşamak azim ve istikbalini ATATÜRK'ün sanat eseği başındığını ve kalındığını bize emin ve mutlu bir hayatla bekle, ebedi ve mutlu eşsiz ve Ulu Atamızı bize bir ideal, bir vatan bir rejim yolun tarafından ve temsilcisi olmuştu. İmanlı gün eğlendi: başarı artı yürüttüğü ATATÜRK'ün bıraktığı eseydi.

Kongrelerden; anlam katlandı bir zafer artı ve ilmiyle yaşatan adalet. (cümlelerinizle evvel memleketimizin...

30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetile

Parti başkanlığından aşağıdaki telgraflar çekilmiş cevaplar

İbrahim Pekmezci Parti Başkanı
Kayseri

Zafer bayramını bende size tebrikle kutlarım.
İsmet İnönü

Bay İbrahim Pekmezci
C. H. P. Başkanı
Kayseri

Zafer Bayramı münasebetile çekdiğiniz tebrik telgrafı için şükran ve minnetlerimi bayramınız kutlarım.
B. M. M. Reis
M. A. Rauf

Bay İbrahim Pekmezci
C. H. P. Vilâyet idare Heyeti reis
Kayseri

Kahramanlarımızın yarattığı tarihi zafer ve yeniden yıl dönümü münasebetile ilânı bayramın samimi hissiyatı, temennileri adına arzederim.
C. H. P. Genel sekreteri
Erzurum Mebusu
Dr. Fikri Tüzer

Seferberlik Şayiası Doğru Değil

Ancak Memleketin Ufak Bir Mıntakasında Bir Başak Aylık Bir Talim Tatbikatı İçin Yalnız Bir Sınıf Er Askere Çağrıldı

Son zamanlarda halk arasında memleketimizde seferberlik ilân edileceği hakkında [illegible] ilân edilmiş olduğu şayiaları [illegible] tekzibi, [illegible] bir kısmında çıkarılış yolun [illegible]

Sivasta 4 Eylül Bayramı

4 Eylül 1939 Sivas kongresinin açılış günüdür. Sivas Kongresi yedi yıl artan başlıca teşebbüsü bu mühim günün yıldönümünü candan kutlayarak kendisine bunu bilmiş ve milli bir bayram olarak kabul etmiş bulunuyor. O eşsiz inkılâp teşkilâtında çok büyük bir yeri vardır. Çünkü bugün yıllarca önce gibi milleti kendisine yabancılaştıran dahilî ve hariçteki düşmanlarının kan kokan dovarlarının dünyanın köşelerinde ölüm ve ağıtlarını anladılar, taş kesilen kalbleri ile ateşliği kaynaşmış inkılâp yıllarının ölçülerini belirdiğini anlamadılar diyarı bilmezlikler sonra milletin kendi idaresini kendi eline vermek suretile toptan bir Cumhuriyet âlemini kurmak için Türk vatanının temelini attığı günüdür.

Eylül 1919 den sonra çok ince nelere çalışmadı?

Atatürk milletin derlerini, ortak inanışını, dileğini ağrısını yarmak onları ışığa uğraşmak için kurucu kadrolarını arasından yardım dostu yeni bir güneş gibi 19 mayıs 1919 da doğdu. Bu güneş karanlık kalmaya [illegible] ve güneşi bekleyen

Bira satışlarında ihtikârımı var?

İstihsâl idaresi - yüksek derecesi ilk anlaşmağı. Biyad edenleri alkol özeresi düşük ölçü bira almağa başak etmek için - çok yerinde ölçeğe bira fiyatlarında tenzilât yaptı. Buna nazaran 26 - 5 - 939 dan itibaren 50 santilitrelik şişeler mükellefiyetten vergisiz bir rakı 15 kuruş fiatla satışa çıkarıldı ve böylece bir sağlık ve bereket başlamıştı.

Vaktinde alınan tedbirler sayesinde şehrimizde bugün için bu hususta bolluğu bulunuyor. Fakat, şehrin her tarafında, lokanta ve gazinolarda 16 kuruşa bira bulunmaktadır. Bu kuruşa bira bulunmaktadır. Bu kuruşa bira bulunmaktadır. Bu

İDARE HANESİ
VİLÂYET MATBAASI
RESMÎ GAZETE
Telgraf Adresi
Kayseri KAYSERİ

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Nüshası her yerde 5 kr.
Günü Geçmiş nüshalar 20 kr.

ON ALTINCI YIL NO. 1677 (PAZARTESİ) 4 MART 1940

Baş Vekilimiz mühim bir nutuk söyledi

Politikamızı büyük bir vuzuhla millete anlattı

Türk köyünü Yükseltme çareleri

- 3 -

Bizzat Ford bana kendi sanayii köyleştirme tecrübesinden çok memnun olduğunu, kırda ve köyde yaşayan amelenin bedeni ve bilhassa ruhi sıhhat ve iş verimi bakımından şehir işçisine çok üstün olduğunu söylemiş ve köydeki amelenin komünist olmadığını ilâve etmiştir. Filhakika köylerdeki amelelerin çok daha sıhhatli ve memnun oldukları gibi fabrikalarının umumi manzarası çok daha cazipti, müdürler de daha mütevazi ve mütekerrimdir.

Meksikada fabrika sanayiinde olduğu gibi el sanayiinde de hüve ehemmiyet vermektedir. Meksikonun büyük bir derdi köylülerin çok fakir olmasıdır. Köylülerin yoğ kâfi miktarda giyecek ve ev eşyasına malik değildir. Bunun için seyyar sanat öğretme heyetleri köylere giderek tezgâh yapmayı, kumaş dokumayı, elbise çıkmeşi, deri tabaklamayı, ayakkabı yapmayı, eşya yapmayı, çapka yapmayı, öğretmektedir. Bu sanatları mübtedilerinin imkânlarına göre öğrenerek bir sanat şubesinde ihtisaslaşan köyler az zamanda bu sanat mamullerini civar köylere satmağa da başlamaktadırlar. Bu suretle bir mıntıka köyleri arasında ahenkli bir iş bölümü ile az zamanda bütün o mıntıka köylerinin giyinebilmesi temin olunmaktadır.

Bu sahada Meksikonun tecrübesi çok eskidir. On altıncı asrın ortalarında ilk müstevli İspanyolların fena muameleleri neticesi münbit vadileri bırakarak dağa çıkan halkı hoşnut ederek mutî kılmak üzere iradi o zaman bâis azerliği ve halk tarafından sevilmesile meşhur bir hâkimi Meksikaya göndermişler.

Vasko de Kiroga adında bu adam Taraska denen bu kavmin oturduğu Miçekan vilâyetine gidiyor.

" - Aziz vatandaşlarım,

Bu akşam sizinle konuşmak istediğim meseleler şunlardır: Millî Korunma Kanununun tatbik mevkiine konulması, bunun tevlit ettiği bazı yanlış akisler, son haftalarda bizi alâkadar eden hariç haberler, 1940 senesi bütçe bahsidir.

Aylardanberi dünya vaziyetinin gösterdiği derin tahavvüller dolayısiyle, memleketimizi iktisadî cephesinden olduğu kadar, müdafaa bakımından da koruyacak tedbirlerin alınmasını mevkuf görmüş ve bir ihtimale karşı radikal tedbirler almak lüzumu hasıl olacağını evvelden bildirmiştik. Haftalarca çalışarak büyük meclisimize kabul edilen Millî Korunma Kanunu meydana geldi. Bittabi bu kanunun kanunlar mezarlığında durmak için değil, zaman gelince, tatbik edilmek için yapıldığını hepiniz bilmektesiniz.

Korunma müzakeresi esnasında ve sonra Büyük Meclis huzurundaki sözlerimin çok açık ve kat'i idi: Zaruri ihtiyaç bilmediğiniz vatandaşlarımızın normal hayatlarına karışmak, hükümet için hiç arzu edilmiyen bir hareket olacağını söylemiştim. Fakat gittikçe maddi ve manevi istimlâk artar. Bizim gibi harp dışındaki milletlerin de iktisadi hayatlarını tesirden hâli kalmıyan bu günkü harbin, memleketimizdeki akislerine karşı sayınak, sulh devrelerinin icaplarına uygun yapılmış normal vasıtaları kanunlarla mümkün olamıyacağını gördüm, Millî Korunma Kanunu, verdiği selâhiyete istinaden, tatbike başladık.

Bu içerde ve dışarda bazı tesirlere sebebiyet verdi. Hakikate Türkiye seferberlik yapacak, onun için kanunu hareketa getirdi, dediler. Dahilde, hükümet harbe karar verdi: diyen fena görüşlü ve düşünceli insanlar bu kelimenin hâtırından geçmiyen bir takım fikirleri, mütalâaları yaymağa başladılar.

Millî Korunma Kanununun tatbiki, bir seferberlik mukaddimesi veya harp hazırlığı değildir:

Aziz vatandaşlarım, yanlış, bir, gizli değil. Türk milletinin kendine malolduğu siyasi istikametinin icaplarına uygun olarak, Büyük Millet Meclisinin tasvibi ile alınacak bir kararla, yani açık olarak yapılır. Binaenaleyh, sefaberlik veya harp, ancak millî müdafaamıza ve Türk vatanının selâmetine uygun olmak şartiyle, üzerinde müzakere

LİSEDE DERSLER BAŞLADI

Lisemizde bugünden itibaren derslere başlanmıştır. Bu yıl da iyi tetrisat yapan Lisemizin yüzde tafün ve idare heyetlerile hocalarımıza başarılar dileriz.

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

20 YIL SONR

Güzide arkadaşımız Günençer'in İngilizce diği bu güzel hikâyeyi sayfamızda okuyunuz

ÜÇÜNCÜ YIL NO. 1370 — 1 PERŞEMBE 1 — 25 EYLÜL 1941 — 32 EYL

25 milyon liralık Yeni tasarruf bonoları bugünden itibaren satışa çıkarılacaktır

Bu bonoların da evvelkileri gibi kısa bir zamanda satılacağı şüphesizdir

Milli Müdafaa ihtiyaçlarımızın bir kısmını karşılamak üzere evvelce satılanlara ilâve olarak 25 milyon liralık bir tasarruf bonosu çıkarılması hakkındaki kanun lâyihası bugün Resmi Gazete ile kanunlaşacaktır.

Bu suretle 25 milyon liralık tasarruf bonosu çıkarma salâhiyetini 50 milyon liraya çıkaran kanun lâyihası bugünden itibaren yürürlüğe girecek ve yeni bonoların satışına başlanacaktır.

Bundan evvel çıkarılan 25 milyon liralık tasarruf bonosu, bir ay gibi az bir zaman zarfında tamamiyle satılmış, ve milli müdafaa işlerimizde daima hassas bulunan halkımız bu suretle memleketin maliyesine de tam güvenini göstermişti. Yeni tertip tasarruf bonolarının da aynı suretle satılacağına şüphe yoktur.

Büyük Millet meclisinde kabul edilen kanuna göre, tasarruf bonoları, umumî, mülhak bütçelerle idare edilen müesseseler ve vilâyet hususî idareleri ve belediyelerce yapılan artırma eksiltme ve mukavelelerde ihtiyaç kıymetleri üzerinden teminat olarak kabul edilecektir. Bu suretle bono sahiplerine büyük kolaylıklar gösterilmekte aynı zamanda bonoların tedavül imkânları artırılmaktadır. Bu bonolar da harcının kefaleti altında vergilere mahsustur. Bunlar bütün bankalarda şube ve acentalarında Milli Piyango devesinin resmi satış gişelerinde, banka olmayan yerlerde tahsildarlarında satılacaktır. Bonları satın almak, başkalarına hediye etmek, bozdurmak, bozdurtmak ve ayrılmaları işlerine devletin en emin vasıtalarından biri olan bu bonoları kullanmak suretile vatandaşlar hem milli müdafaa ihtiyaçlarımıza yardım etmiş olacaklar, hem de paralarını en emin bir şekilde değerlendirmiş olacaklardır.

Bu bonolar 5, 25, 100, 500 ve 1000 er liralık küpürler halinde çıkarılacaktır.

Bonoların beş yıl vadeli olanı yüzde 50, bir yıl vadeli tasarruf bonosu yüzde 6 faiz getirmektedir. Faizler, bono satın alınırken bono kıymetinden tenzil edilmek suretile peşin ödenmektedir. Yani bir sene vadeli 100 liralık bir bonoyu almak için 94 lira vermek ve buna mukabil bir sene sonra 100 lira almak kabildir.

Bonoların 5, 25, 100, 500 ve 1000 er liralık küpürleri vardır.

Meb'uslarımız şehrimizde

Halkın derdlerini dinliyor

Sayın Meb'uslarımızdan B. B. Sadettin Serim, Ahmet Hilmi Kalaç, Nazmi Tokter, Ömer Taşcıoğlu, Suat Hayri Üzgörüli, Faik Baysal ve Salih Turgay tetkikat yapmak ve halkımızın derdlerini dinlemek üzere evvelki akşam şehrimizi teşrif etmişlerdir. Dün saat 15 de Halkevi salonunda halkın dileklerini dinleyen kıymetli Meb'uslarımıza saat 17 de Şehir Kulübünde C. H. P. tarafından bir ziyafet verilmiştir.

Dil Bayramı

bu münasebetle Halkevinde bir tören tertip edildi

Dilimizin tasfiyesi ve aydınlanması işlerine devletin en

Belediyemizin isabetli görüşlerinden

Bir çok vilâyet ve kasaba belediyelerinin gözümüze ve kulağımıza çarpan kıymetli imar faaliyetleri arasında belki herhangi bir takım sebep ve mahzurlar veya görüş noksanlığı ve ihmal yüzünden yaptıkları bazı işleri noksan ve bilahara bozulmağa mahkûm bir halde yaptıklarını müşahede etmekte veya işitmekteyiz. Meselâ, bir hayli emek ve bir suzü para sarfiyle açılan bir caddenin altını, yani altından geçmesi lâzımgelen su yollarını, lâğımları elektrik tesisatını vesaireyi yapmadan parkeyi döşüyorlar. Çok geçmeden, ihmal edilmiş olan bugün caddenin altı tesisatının şiddetli ihtiyaç kendini gösteriyor. Öyleya, su yolu da, lâğım tesisatı da caddenin kadar hatta ve hatta daha ziyade lüzumlu şeylerdir. Bunların tramvay hatları misali caddenin üstünden geçmesine imkân yoktur yahut yapılmış caddeler bozulmadan üzerine döşenebilir. Çar naçar, yapılmış olan o güzelim caddeye kazmayı takmak, sökmek lâzımgeliyor. Binaenaleyh o belediyenin övünç ve güvenç yaptırdığı zavallı caddeler bir kere, iki kere ve hattâ müteaddid kereler söküldüğü yıkılıyor, yarılıyor ve çok defa'da sökülen aksamı sökük ve çukur bırakılıyor veya tamir edilse de bir çeket yakasına kanın yama gibi sırıtıp kalıyor. Niçin böyle olsun? "Acemi nalbant kürdün eşeğinde sınar.„ Misâl, neden acemi ve noksan düşünen adamlar kendilerini bizim işlerimizde sınasınlar? yapacakları işleri neden ehillerine sormasın ve aldırenlere bir ücret etmesinler? Amma demişler'di, dünyanın her tarafında yapılan her işte tam mükemmeliyet olmaz, olmaz amma biz dünyanın her tarafındaki insanlardan fazla düşünmeğe ve onlardan daha mükemmel yapmağa mecburuz ve buna da muktedir bir

lâfına kavuşturma kanaleti devam edecek.

Yurddaşların ihtikâr hakkında şikâyet ve ihbarları Derhal dinlenip tahkik edilecek

Vilâyet matbuata mühim bir beyanatta bulundu

İhtikârla mücadelelerde halk yardımlarından azami istifadeyi temin maksadile Merkez Vilâyet Makamı, İktisat Müdürlüğü, Fiat murakabe bürosu, Jandarma Komutanlığı ve Ticaret odası ve bunlarla telefonları, Mülhak nahiye makamlıdar, Nahiye Müdürlükleri ve Jandarma karakolları ve bunların telefonları müracaat yeri olarak ilân edilmesine ve keyfiyetin Vilâyat gazetesile ilânına karar verilmiştir. Keyfiyetin gazetenizle ilânını rica ederim.

Kayseri Valisi
Halit A.

millete ferdleriyiz.

Yukarıdaki yazdıklarımı kendisinde bu nevi noksanları bulan idare adamlarımızı veya bu kabil ibu dikkatleri olan belediyeleri tenkit ve incitmek için değildir. Ben sadece iyi görüşlü ve her işin mükemmelini yapmağa elimdeki bütün gayretimi sarfeden kıymetli Kayseri Belediyesinin caddelerini yaptırırken onların altına isabet edecek hamam ayakları veya muhtelif lâğımları da ihmal etmeyip onları tamir ve caddelerin icabedeceği yerlerinde bu lâğımlara menfez açma gibi çok isabetli işlerini görüp derin bir zevk duymuş olduğumu için bu gibi hususatı ihmal eden diğer kasaba ve köy Belediyelerine ve idarelerine bizi örnek tutmaları için yazdım. Amma diyeceklerki zaten Kayseri Belediyesinin tâlli varki dedeleri şehrin pis sularını uzaklara götüren lâğımlar yapmışlar, şimdiki Belediye ve idare de o mevcut lâğımları temizliyor ve tamir ediyor. Vakıa Kayserimiz için bu çok büyük bir nimettir amma olmasaydında ben Belediyecilerimizin bu işi gene düşüneceklerine eminim ne mutlu bizlerekı yapılan caddeleriniz tekrar sökülmeğe mahkûm bir halde yapılmıyorlar, lâğımları ve menfezlerde birlikte yapılıp tamir ediliyor.

İspanya'dan bir alman h karş Cebelütta

Yeni tahkima üzer

Londra; 24 a.a. dan gelecek bir al zuna karşı Cebelüt dafaası mühim sür nak olan istihkâm lamak üzeredir. I hattında tanklara hendekler de vard

Kaleye karada teşebbüs edecek yanız yerdeki çok dafaa şebekesile zamanda beş yüz sekte kayalara y toplarını ateşle de caklardır.

Cebelüttark, g düz tanzuzlarına lanan bir kaledi şeydir. Cebelütta kuvvetli bir filo d tadır. Bu filo A miyetini muhafaz mihvere mühiş dirmekte ve gen

VİLAYET MATBAASI
ABONE ŞARTLARI
Nushası 5 kuruş

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

— Dikkat —
Hastalıktan masuniyet kabul olunmaz
Neşredilmeyen yazılar geri verilmez.

DE DORDUNCU YIL NO. 1946 | PAZARTESİ | 9 MART 1946

Dün Bütün Yurdda
Mebus Seçimi yapıldı

Bu seçim Türk Milletinin Şefine, ve Partisine Bağlılığın ve millî birliğin en kuvvetli tezahürüdür

Dün yurdumuzun her tarafında, 7 inci devre mebus seçimi yapılmıştır. Onurlarına aidiklarını, en şerefli ve ağır millî vazifesini kan ve ateş dünyası, hergün, bir yenisile karşılaştıkları, olağanüstü şartlar içinde memleketin yüksek menfaatlerine uygun, siyaseti devam ettiren, gerçek sayın büyük meclisimizi candan ve yürekten kutlarız.

Bütün hareketinde Şefine ve Partisine sadık yurd ve milletine bağlı kalmayı şeref bilen, Büyük Millet Meclisinin vatansever azaları, tarihî vazifelerini, bütün insanlığa örnek olan büyük bir feragat ve kıymetle başarmış bulunuyorlar.

Tarihin her devrinde en büyük silâh olan, millî birliğin memleketin kalbi olan Büyük Millet Meclisinin salonlarında imanı halinde ayakta durduğunu bütün dünya bayrarak, duyarak görmüş ve anlamıştır.

Yeni seçim ise, bu imanın bir kere daha milletçe sarsılmaz ifadesini ve kuvvetini gösteren tezahürdür.

Dün Halkevi konferans salonunun sayı ve ihtişamla çalınan arkan saatlerinde doldurup, yüzlerce seçmenin yüreklerinde, en büyük kudret bir vazifenin yapılmasından sonra duyulan, vicdan istirahatını sezmek çok kolaydı.

Büyüklerimizin hepsinin sevinçle iştirak ettikleri bu toplantı salonu kapanıp, millî heyecanın kudsiyet ve büyüklüğünü görmek ve duymak için, en münasip bir yerdi.

Seçim, büyük bir intizamla devam etti. Müşahadattan, alınacak neticeler yekûnunda alındı. Vilâyetimiz meb'uslarına Saat Hayri Özgüçlü (altıncı devre Kayseri mebuslarından, İstanbul C. H. P. idare heyeti reisi), Mustafa Kemal Şafak (C. H. P. vilâyet idare heyeti reisi), Ömer Tayşi (altıncı devre Kayseri mebuslarından), Nazmi Tahsin (altıncı devre Kayseri mebuslarından), Reşit Özsoy (altıncı devre Kayseri mebuslarından), Faik Bayazıt (altıncı devre Kayseri mebuslarından), Ahmet Hilmi Kalaç (altıncı devre Kayseri mebuslarından), Saadettin Serim (altıncı devre Kayseri mebuslarından), Muhittin Fener (Bursa elektrik işletmeleri, Müdürü) Çağlayanlara bağlanışlardır.

Her birisi memleketin göz bebeği sayın meb'uslarımızın başlayacakları yeni tarihî vazifelerinde eşsiz başarılar, dileriz.

Büyük Millet Meclisinin millî birlik ve kuvvete dayanacak olan, idare azasına ihtiramla bütün dünya bir kere daha Türk milletinin siyasî olgunluğunun şahsına inanın göreceğ. Türk milleti bugün ayakta duruyor, ve daima kuvvetlidir, buna inanıyoruz.

Millî varlığımızı bütünlük koruyacak gibi, şerefli bir vazifeyi omuzları üstüne müşterek olan, Büyük Millet Meclisimize ümit başarılar dileriz, candan ve yürekten selâmlarız.

Çağlar 11 yaşında

Memleketimizin bütünlüğü mücadelesinde - ilim, fikir ve sanat alanında - çok değerli hizmetleri görülmüş olan çağın mümtaz 11 yaşına basmıştır. Memleketin ilmî ve kültürel terbiye ve gelişmesinde üzerine aldığı şerefli vazifesini bütünlüğü Aydın yollarında büyük bir dikkat ve ihtimam ile 16 yıl muvaffakiyetle yürütmüş olan Çağlar, memleketimizde gayesinden bir adım bile şaşırmadan, ve hiç bir

Sayın Parti Başkanımız

Başkanımız C. H. Partisinin muvaffakiyetini arzu, yüksek dirayet ve başarı ile yapmakta olan, Aydın mebusu Sayın Ağaoğlu Sabri Toprak'ın, 7 inci seçim devresinde de Aydın mebusluğuna seçilmelerini, sevinçle anlarız.

İstikbal ve millî mücadele hayatımızın bütün safhalarında vazife alan, büyük bilgisi candan ve gönülden kutlarız.

Değerli Belediye Reisimiz Kırşehire mebus seçildi

Millî mücadelenin en karanlık günlerinde safları ve önderleri, millî mücadelelerinde en ağır mesuliyet işlerini, bütün bir azim ve inanışı başarmış olan Sayın Belediye Reisimiz Faik Saner, Kırşehir ilinin mebusu seçilmiştir. Canı candan müdafaai hukuk cemiyeti ve Halk Partisi idare heyetleri reisliklerini, Umumi Meclis azalıklarını muvaffakiyetle başarmış olan, Faik Saner, en son olarak vilâyet, belediye reisliğine seçilmiş ve bu mevkiile kendisinden memleketin hissesine düşen faaliyetlerinden istifade edilmiştir.

Şimdi daha şerefli ve tarihi bir vazifeyi omuzlarına almış oluyor.

Kıymetli hemşerimizi yeni vazifesinde bütün kuvvetleriyle başarılar diler ve selâmlarız.

Kıymetli C. H. P. Reisimiz Kayseri mebusu seçildi

Memleketimizin değerli evlatlarından, Cumhuriyet Halk Partisi vilâyet idare heyeti reisi Mustafa Kemal Şafak Kayseri mebusluğuna seçilmiştir. Kemal Şafak bilen gazetemizin müdürüdür.

Millî kurtuluş hayatımızın ve istiklâlin icap ettirdiği ve kendi hissesine düşen, vazifelerini zevk ve imanla başarmış kıymetli hemşerimiz, memleketimizde medeni ve fikir hayatında tanınmış bir simadır. Müteliff zamanlarda C. H. Partisi, ve umumi meclis azalıklarında muvaffakiyetle çalışmış olan, Sayın Parti Reisimiz bu işlerde de aşk ve fedakârlık çalışmışlardır.

En son olarak, daha tarihî bir vazifenin, ihtisasın seçilen sayın mebusumuzu başarılar diler, ve selâmlarız.

Genç şairimiz
Behçet Kemal Çağlar
Erzincan mebusu seçildi

Kayserimizin ve bütün Türk milletinin kendisinden edebiyatta büyük ümitler beklediği genç şairimiz Behçet Kemal Çağlar, bu seçim devresinde erzincan mebusluğuna seçildi.

Kayserimizin kendisile öğünüp iftihar ettiği, genç halkın sahibi bulunduğumuz candan kutlar yeni ve tarihî vazifesinde başarılar dileriz.

Tayin ve tahviller

Kız Enstitüsü müdürü öğretmenliğine Münaffer Özerem tayin edilmiştir.

Konya Beyşehir ortaokulu müdürlüğüne Necmettin Cankatat 75 lira aylıkla vilâyetimiz merkezi hastanesi hariciye mütehassıslığına tayin edilmiştir.

Sihhiye müfettişi reisi Salih Akyazan maaşı 400 liraya çıkarılmıştır.

ABONE ŞARTLARI

Nushası 5 kuruş

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

Ücreti geçmiş nushalar 20 kuruş

— Dikkat —
Ilanlardan mesuliyet kabul olunmaz.

Neşredilmeyen yazılar geri verilmez.

ON DOKUZUNCU YIL NO. 916 — 1 PERŞEMBE — 4 MART 1943

Bahtiyar Yurd!

Tarih boyunca.. Kahraman kahramanlık, zaferin abidesi olan, Türk milleti, kendi menfaatlerini, hür iyet ve istiklâline hizmet edildiği anlarda aynı zamanda, barış ve selâmetin de bir kalesidir.

Adalet ve insanlık, tahammülü dünyaya o saçtı. İlk filiz, onun kültüründen güç ve kuvvet aldı.

İnsanlık meziyetlerinin canın alanda doğan, güneşten Parlağına, tarih şahittir.

İşte bu millet zi i daima meziyetlerile yaşamak hakkının her zaman lâyıktır.

Türk milleti her alanda, ve bütün devirlerde kopan, bedbeleyle, üstüne düşeni, eksiksiz yapmıştır Kendi milli terbiyesi gereğince kendi hürriyet ve istiklâline hürmeti isteyen Türk milleti, başkalarının hürriyeti istiklâllerine hörmet etmesini pek iyi bilir.

İşte bunun en güzel örneği, dört yıldır insanlığı yakıp kavuran, dünyayı, bir ateş tufanına boğan ilkel büyük canavarın, hesabında, takip ettiği düzüst ve barışçı siyasetidir.

Harbin patladığı günde kendi milli menfaatlerine uygun siyasetini, çelik azmile güden Cümhuriyet hükümeti, dört yıldır, bu azimle o siyasetinden, bir zerre bile gayip etmeden, devam ediyor, ve edecektir de..

Biz harbin alaşağı beşeriyet için, bir azap ve felâket kaynağı olduğuna inanıyoruz. Ondan hiç bir gaye ve menfaat beklemiyoruz, ve beklemiyeceğiz.

İşte bu ateşten, çanbar içinde bütün tehlikelere tek bir varlıkla yüksek ve istiyaşlı, bir idare ve komutaya malik olan. Milli birliğimizin kudret ve kuvvetin, kendisi kahraman ordumuzla kaynaştırıyoruz. O sayededer ki: Türkiye bir barış ülkesi, bahtiyar bir yurt olarak kalmaktadır.

Milletçe güdülen öz ve sözümüzdeki doğruluk, işlerimizdeki düzüstlüğün kökünü kaynağında aramak lâzımdır

O bahtiyar ülkede. En karışık şartlar içinde, yalnız kendi işlerimizle meşgulüz. Yer yer, iktisadi hareketleri teşebbüs, mevcut olanlarına hız, onları düzenlemek onarmakla, bir yandan memleketin güzelleşmesi ve bayındırlığı ile ilgilenir ayrıca şartlar uğraşıyoruz. En zayıf noktalarımızı bulmak. Dertlerimizi anlamak, kültür, imar, san'at, ve fikir alanlarında dünya hareketlerine dikkat gözleri mizi çevirdik..

Güç ve birbirine zıt kaanlık şartlar içinde, bir bir millet

Mebuslarımız Ankaraya hareket ettiler

Sayın Mebuslarımız Nazmi Toker

Sayın Mebus Faik Seler

Sayın Mebuslarımız

Nazmi Toker'in halkımıza teşekkürleri

Değerli Mebuslarımız Nazmi Toker'in 7 inci seçim devresi münasebetile halkımıza teşekkürlerini havi belediye reisliğine çektikleri telgrafı aynen koyuyoruz.

Kayseri Belediye Reisi

Dört yıl vekilliğinde ve bu müddet içinde merkez belediye reisliğinde ve Parti başkanlığında bulunarak esasen kaynaşmış bulunduğum sevgili Kayserlilerin daima bahsinde göstermekleri sevgi ve emniyetin bu defaki seçimi Teşrii lisinde de son derece mahdut olduğu muhterem halkın saygılarını yürekların sunarım saadetler dilerim.

K. Mebusu N. Toker

kendi elerimize, kendi siyasetimizi, aydın tutmak ve temiz yürekle, insanlık dünyasında sulh ve sükünun amili olarak kalmak kararındayız.

Türkiyenin kalbi kadar siyaseti de temizdir. Alın kadar açıktır. Gizli ve zalaşılacak hiç bir tarafı yoktur.

En karanlık ve fırtınalı günleri bu temiz ve dürüst siyasetimizle kudur ve rahat içinde geçirdik ve geçireceğiz. Dün yurttaş belediyeler ve umumi meclis seçimlerini, bu günde, Büyük Millet Meclisi

Mebuslarımız Ankaraya hareket ettiler

Aydın Mebusu ve bölgemiz Halk Partisi müfettişi Agâh Sırrı Levend ve Kayseri mebusluğuna seçilen M. Kemal Şatır Kırşehri mebusluğuna seçilen Faik Seler, Cümhuriyet Halk Partisi grup içtimaında iştirak üzere kısa zamanlıkla Ankaraya hareket etmişlerdir.

Mebuslarımız istasyonda sevdikleri ve dostları tarafından uğurlanmışlardır.

Sayın mebuslarımıza uğurlu ve rahat yolculuklar dileriz

aldına bile getirmeyen Cümhuriyet iç siyasetinde de yalnız, şanlı düşünüyor.

Hepimiz bir, bizimiz hepiniz..

Bizlikten kuvvet doğar.

Buna bütün varlığımızla inandık. Bu inancımızla bazış ve zafer içinde yaşıyoruz. Ayakta duruyoruz, ve daima kuvvetliyiz. Bunun mahiyet bütün dünya öğrenmiş.

İçtimai adalet ve insanlığın doğ-

Yerli malat pazarında kopon ve nüfus kâğıdı usulü kaldırıldı

Herkes ihtiyacını istediği kadar ve kendisi alabilecektir

Haber aldığımıza göre Yerli malat pazarı satışlarını, serbest olarak yapacaktır. Gerek sabit gelirlilere ve gerekse mahallelere dağıtma bürolarından verilen kuponlar artık kullanılmıyacaktır.

Şu hale nazaran her ihtiyaç sahibi dilediği kadar pamuklu mallar alacaktır. Şüphesiz bu tarz hareket müessesenin istikrarla çalışması ve ihtiyaç sahiplerinin, rahatça alış veriş etmelerini temin edecektir. Bize haber verdiğine göre halk arasında Serbesti büyükçe anlaşılmamış olması yüzünden türedi, bazı simsarlar ihtiyaç sahiplerinin, safvetinden istifade ederek onlara menfaat mukabili rehberlik yapmak istemişlerdir. Müessese buna müsaade olduğu kadar meydan vermemektedir. Şanlı Şayın halkımıza duyurmak isteriz: Satış tamamen serbesttir. Ve

VİLÂYET MATBAASI
ABONE ŞARTLARI
Nushası 5 kuruş

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

20 kuruş
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz
Mektubla gelen yazılar geri verilmez.

YIL 19 - No. 1720
22 Mart 1943 - PAZARTESİ

Hükûmet ittifakla itimat kazandı

Baş Vekilimiz nutkunda iç ve dış siyâsetimizin esaslarını izah etti.

"Mamur bir Türk vatanı, mes'ut bir türk milleti, kuvvetli bir Türk Devleti, işte bizim hedefimiz bunlardır,,

" Millî Müdafaa masraflarımız bu sene yarım milyar lirayı bulacaktır- Varlık vergisinden 225 milyon lira tahsil edilmiş. Türp parası sağlam bir duruma yükselmiştir- Mahdut gelirlilere yardıma devam edilecektir,,

Başvekilimizin Nutukları:

Türk Milletinin Değerli Vekilleri;

"Devletimizin baş İnönü yeni kabinenin teşkili vazifesini arkadaşımız Saraç oğluya verdi. O da teşkil ettiği hükümeti bu gün huzurunuza getirmiş bulunuyor. Cümhuriyetin kurulduğu günden beri iktidar mevkiine gelen hükümetler nasıl bir birinin devamı idi ise ikinci Saraçoğlu hükümeti de birinci Saraçoğlu hükümetinin tam bir devamıdır.

Şefin emrile ve bu defaki istihaplar dolayısiyle tutulan yol, hükümeti memleketin olduğu gibi, partiyide milletin tam malı yapan yoldur. Böylece varlığımızın dayandığı birlik kuvveti her gün daha milli ve daha yurdlu ve daha beraber bir durum almaktadır.

Tuttuğumuz yollar ve kurduğumuz esaslar sayesinde Atatürkle başlayan ve her gün biraz daha kökleşen Rejimimizin insanî ve medenî gayeleri için örnek olacağına inanıyoruz.

Mamur bir türk vatanı, mesut bir türk milleti, kuvvetli bir Türk Devleti, işte bizim hedefimiz bunlardır. Atatürk bizden bunları istedi İnönü bizden bunları istiyor. Biz de hepimiz beraber canla başla bu yolda çalışmak kararındayız.

Baş Vekil ilk vazifemiz Türk Ordusunu daima hazır tutmak

Devamı Sa. 2 de

Ucuzluk istiyorsanız

Hiç bir mala karşı fazla tehalük göstermeyiniz

Aksi takdirde sizin bu hareketinizden istifadeye hazırlanmanların işlerini kolaylaşdırmış, vurgunculârın ceplerini doldurmış olursunuz.

Fahalenin önüne geçmek yalnız hükümetin tedbirlerine bırakılmamalıdır. Bu hususta halkın da yapacağımız pek çok iş ve vazife vardır. Bu yazımızda bu yönün neler olduğunu kısaca anlatacağız.

Şekir Sungar

Harp âfetinin bütün dünyayı kasıp kavurduğu şu devirde, harp dışında olmamıza rağmen onun doğurduğu mahrumiyetlerden az çok müteessir olmıyor değiliz. Fakat yine dünyanın en mes'ut bir milletiyiz. Çünkü babalarımızın, oğullarımızın, ağabeylerimizin cephelerden ölüm haberlerini almıyoruz. Başımızın üstünde düşman tayyareleri dolaşmıyor. Çok müreffeh değilsekde bu gün dünyada hiç bir millete nasip olmayan bir huzur ve sükûn içindeyiz.

Tam bir refah içinde olmayışımızın en belli başlı müsebbibide yine biziz. Çünki her şeyi hükûmetten bekleriz. Fiatları kendi elimizle yükseltiriz veya yükselmesine sebebiyet veririz, hükûmetin bu hususta verdiği nasihatleri dinlemez, gösterdiği yola gitmez, rastladığımız bir malın başına uçuşuruz, elimizden gelse 10 senelik ihtiyacımızı birdenbire tedarik etmek bizsma kapılır, ertesi günde fiatlar yükseliyor diye sızlanmağa başlarız.

Düşünmeyizki fiatların yükselmesi veya düşmesi arz ve

Devamı S. 2 de

Mebuslarımızın hal tercümelerini neşre devam ediyoruz

B. Ahmet Hilmi Kalaç:

B. Ahmet Hilmi Kalaç Kayseri eşrafından Diyanet Umumiye Müdürü merhum Hacı Mehmet efendinin oğludur. 1305 de Kayseride doğmuştur. İlk ve idâdî tahsilini burada yaptıktan sonra İstanbula giderek Mülkiye mektebine girmiştir. Burasında muvaffakiyetle ikmâl ettikten sonra Kayseri vilâyeti maiyet memurluğuna tayin edilmiştir.

Genç Mülkiyecinin gösterdiği istidat ve kabiliyet hemen nazarı dikkati celbetmiş ve pek kısa bir zamanda terfian Talaiye kaymakamlığına alınmıştır. Bundan sonra sırasile Su şehri kaymakamlığında, Sivas mektupçuluğunda ve en son olarak da Karaman kaymakamlığında bulunan B. Ahmet Hilmi Kalaç birinci devre intihabatında Kayseri meb'usluğuna seçilmiş ve o zamandanberi aynı vazifeyi muhafaza etmiştir.

Kendisini bir kerre daha tebrik eder muvaffakiyetler temenni eylerüz.

Yol faaliyeti

İncesu - Develi yolunun yapılmasına yakında başlanacak

Bu sene Vilâyet ve mülhakatının en belli başlı yollarından Sivas, Bağaz köprü, ve Pınarbaşı yolları ile bu yollar üzerindeki köprü ve menfezlerin tamirat işleri bitmiş ve geliş gediş açılmıştır.

Pek yakında İncesu Develi yolunun 53 — 59 ncu kilometreleri arasındaki bozuk kısmın yeniden yapılmasına başlanacak ve bu işe 74 bin lira harcanacaktır.

Vilâyetin fidanlığından bu sene 50 bin fidan tevzi edilecek.

Ağaç ve ağaç yetiştirme işlerine çok ehemmiyet veren Sayın valimizin himmetlerile Gül tepe civarında vilâyete ait fidanlıkta bu sene 50 bin Gökdo yetiştirilmiştir. Bunların içinde muhtelif meyve fidanları ile akasya, Gülâbiye vesaire gibi meyvesiz fidanlarda vardır. Mevsimin hulûlü münasebetile tevziata pek yakında başlanacak ve halktan bunların yalnız maliyet bedeli alınacaktır.

Çifte önünde yeni bir mektep yapılıyor

Haber aldığımıza göre, Adana Mensucat fabrikası sahiplerinden hemşehrimiz B. Mustafa Özgür Çifte önü meydanında bir mektep yaptırmak kararındadır. İşe başlamak için inşaat mevsiminin gelmesi beklenmektedir. Varlıklı hemşerimize, çok iyi bir mümasil teşkil edan bu hareketinden dolayı teşekkürü bir borç biliriz.

Tabanca ve ustura ile birbirlerini ağır surette yaraladılar

Evvelki gün Sazoğlan nahiyesinin Palas köyünde bir vak'a olmuş, Ali Mehmet Porsuk ve Abdullah Tutal adında iki kişi birbirlerini ustura ve tabanca ile ağır surette yaralamışlardır.

Devamı Sa. 2 de

İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz.
Neşredilmeyen yazılar geri verilmez.

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI
Nüshası 5 kuruş

YIL 19 - No. 1783

21 Birinci teşrin 1943 - PERŞEMBE

Sinemada muaşeret kuralları

Sinema gibi toplu eğlence yerlerinde her kes kendi hareketlerini iyi kontrol etmeğe mecburdur

Yazan: Şaban Sanar

Sinemaya, şöyle bir vakit geçirmek, eğlenmek için gideriz. Bazan da öğretici bir filmin ilân afişlerine bakarak bilgimizi artırmak üzere, gittiğimiz zamanlar da olur. Şu halde, beyaz perde, birinci derecede eğlence ihtiyacımızı karşılamış, ikinci derecede ise, genel kültürümüzü kuvvetlendirici bir rol oynamış oluyor.

Oynadığımız tavla, satranç gibi oyunların nasıl kendilerine göre bir takım kaideleri varsa, bu toplu eğlencenin de kendine göre, uymamız gerekli kuralları vardır.

Sinemanın, medeni insanların seviyesine uygun bir eğlence vasıtası olduğunu düşünürsek, her toplu harekette olduğu gibi burada da her ferdin yapması ve yapmaması gereken bazı şeyler bulabiliriz. Kişe önünde bilet alınırken itişme, ağız kavgası, başkasının sırasını alma gibi çiğ hareketler yapmamalı, burada sizden önce gelenlerin haklarını tanımalı, itişmemek, daha doğrusu, bu eğlenceye yakışır olmanın istediği medeni insan nezaket ve inceliğini göstermeliyiz.

Elimize verilen numaralı biletin gösterdiği koltuğa değil başka yerlere oturmaya da hakkımız yoktur. Biletin numarası 17 iken biz 19 veya 23 üncü numaralı koltuğa otursak, buradaki intizam ve ahengi bozuş, başkasını da hiç yere bir zamana alışmış ayakta bırakmakla rahatsız etmek gibi kaba bir hareketle bulunmuş oluruz.

Şu halde biletimizin gösterdiği numaralı yer boş durur iken başka bir yere oturmamalı, etrafı rahatsız etmeden geçerek yerimize oturmalıyız.

Sinema gibi toplu eğlence yerlerinde de her kes kendi hareket tarzını kontrol etmeye mecburdur. Acaba acaba sesim başkalarını rahatsız ediyor mu? Parça da geçen yazıları yüksek sesle okursam yanımdakiler bundan rahatsız olmazlar mı? V. S. gibi kendi hareketleriyle başkaları arasındaki hareketlerin sonuçlarının iyi veya fena olmalarını düşünerek kendi hareketlerini buna göre ayarlamalıdır.

Sinema salonunda sigara içmek şahsiyle alakalı, kırk kazan gibi dedir, dedir ötem, elini ağzına götürmeden sık sık öksüren ve sigara içen bir vatan daşta, medeni ve güzel bir eğlence olan sinema bu seyircisinde istediği medeni vasıflarını bulamaz.

Filmler, romanlar kadar, hatta daha fazla ruhumuz üzerinde derin tesirler yapabilirler. Biz her hangi bir filmi seyrederken onu tenkit gözile görmiyor, hatta ve iyi taraflarını ayırt etmiye çalışmalıyız.

Programda, reklâm ve saire gizli maksatlarla çevrilmiş ve bizi boş hayallere kaptıracak kadar fantezi filmlere kendimizi kaptırmamalıyız. Bir saatlik içindeki meşguliyetin

Devamı Sa. 2 de

Bir amelenin yük vağonu altında bacağı kesildi

Yaralı bîçâre bir halde memleket hastahanesine kaldırıldı

Silâhlı kuvvetlerimizin gömür depolarında çalışan recep adında bir genç, rampada duran bir yük vağonunun altına dökülen kömürleri toplarken tekerleğin altındaki bir kömür parçasını almak ile vagonu kendi kendine yürümeğe başlamıştır. Bu suretle hayatının tehlikeye girdiğini gören genç kendini kurtarmak istemiş fakat sağ bacağı tekerlek altında kalmış ve

Mebuslarımız geldiler

Toplu bir halde mülhakatı gezecek ve halkın dileklerini dinleyecekler

Sayın Meb'uslarımızdan müteşekkil 6 kişilik bir heyet, istihsal merkezleri olan Kayseri ve mülhakatında onuncu sürüceği tahmin olunan bir tetkik seyahatına çıkıp halkla temasa etmek ve onların dilek ve arzularını öğrenmek üzere Ankara'dan şehrimize gelmiştir. Mebuslarımız burada bulundukları bir kaç gün içinde şehir halkı ile temas etmiş ve görüşmesi değer fabrika ve müesseseleri gezmişlerdir.

Heyet şehrimizde Ankarada bulunan meb'uslarımızdan B. Faik Baysal da cuma günü ilişkin edecek ve o gün hep bir arada Pazarbaşına hareket edeceklerdir. Heyet burada bir gün kaldıktan ve icabeden tetkiklerde bulunduktan sonra Bünyana uğrayıp şehrimize dönecektir. Haber aldığımıza göre, meb'uslarımızın bu seyahatlarını bitirip Kaza ve hatta bazı nahiye merkezlerine kadar teşrif etmeleri kararlaştırılmıştır.

Kömür tevziatı hakkında

Koordinasyon heyetinin yeni bir kararı

İktisat Vekâleti müberem ihtiyaçlar karşısında evvelce tahsis ettiği kömürleri kısmen geri alabilecektir

Heyetin bu kararını aynen aşağıya derc ediyoruz:

"1 — Herhangi bir müessese ve veya şahsa verilmiş olan kömürler, faaliyetleri sekteye uğratılmamak şartile, İktisat Vekâletince bu müessese veya şahıstan alınarak diğer acil ihtiyaçlara tahsis olunabilir.

Aynen geri verilmediği takdirde bu suretle tahsis edilmiş olan kömürlerin bedeli alıcılar tarafından devir tarihindeki resmi fiyata nazaran tesbit olunacak maliyet üzerinden eski sahiplerine ödenir.

2 — Tevzi edilen taş kömürü ve koklarını istihlâk yerlerinde veya Türkiye Kömür Satış ve Tevzi Müessesesinin merkezlerinde depo edilmesi mecburidir. İktisat Vekâletinin veya tevzi edeceği mercilerin yazılı muvafakati olmadıkça bu kömürlerin başka yere depo edilmesi yasaktır.

Bu hükme muhalefet edenler yukarıda yazılı kararın beşinci maddesine aykırı hareket etmiş edilecektir. "

VECİZELER

Değişen çöker. Daima bir, daima toplu
Türk vatanı bölünmez bir bütündür.
Milli iktisadı Cumhuriyet yaratır.
Türk topraklarında, Türk sularında Türk göklerinde Türk bayrağı
Denk bütçe, düzgün ödeme, işte Cumhuriyet maliyesi.
Halkın bağrından fışkıdığı için Hukuk, müdafaacı Hukuk
bağrından Cumhuriyet Halk Partisi doğdu
İnsandır, değiştirir, kazandırır. Bıraktıkları emanetin nöbetçisiyiz.
İmtiyazsız sınıfsız bir milletiz.
Cumhuriyet donuk ve durgun bir devrin değil, her gün yeni faaliyet gösteren doğurucu, yaratıcı bir yaşayışın ürünüdür
Birinci hakkın necatıdır. [illegible]

İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz.
Neşredilmeyen yazılar geri verilmez.

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

ABONE ŞARTLARI

Nüshası 5 kuruş

YIL 19 - No. 1781

25 Birinci teşrin 1942 - PAZARTESİ

Kültürleşmek davamız

Yazan: N. C.

Kültür milletin ruhudur. Kurtuluş ve yükselmenin en mühim âmilidir. Ruhsuz bir millet bir vasi'nal yapamazsa, kültürsüz bir milkette payidar olamaz. Kültür yaşayan ve yaşatan bir ruhdur. Daha açık ifâde ile bir milleti meydana getiren uzuvların düşünüş ve gidişinde bütünlüğü icabeden en iyi şeyleri bulmasi, en iyi duygulara malik olması, en iyi bir tarzda hareket etmesi demektir.Bu bilgi ve duygulara kaynağı milletin bütün geçmişile olan varlığı, bütün istikbâlile bağlanan mefkûreleridir. Bizim geçmişe olan bağlılığımız, Bütün beşeriyet tarihine önderlik vazifesini gören cedadımızın bize hâtıralerindan gelmektedir İşte biz bu kültür davamızın

☞ Devamı Sa. 2 de

Büyük bayramımız

Yapılan hazırlıklar bitmek üzeredir

Şehrin muhtelif yerlerinde dört büyük Zafer takı yapıldı Hükûmet konağı ile bütün resmî, hususi müesseseler ve evlerde geniş ölçüde tenvirat yapılacak

Cumhuriyetin yirmiüçüncü yıl dönümü münasebetile yapılan hazırlıklara evvelce hazırlanan programı mucibince devam edilmektedir. Bu meyanda biri Cumhuriyet meydanının istasyon mıntıkasında, ötekî yine Cumhuriyet meydanından Kale önüne giden caddesi üzerinde, üçüncüsü Sümer Bez Fabrikası yolunda, dördüncüsünde istasyonun arkasındaki meydana giden büyük caddesi üzerinde olmak üzere dört büyük Zafer takı yapılmıştır. Hâlen takların tevyinat ve elektrik tesisatı da meşgul olunmaktadır.

Bundan başka, bayram hazırlıkları etrafında Parti ve Halkevimizlede büyük bir faaliyet göze çarpmaktadır. Bir taraftan Bayramın ikinci gecesi Halkevinde verilecek büyük müsamerede vazifa alan gençler hemen hemen geceli gündüzlü denilecek bir şekilde çalışmalarına devam etmekte, öteki taraftan bayramdan bir gün evvele rastlıyan perşembe günü öğleden sonra Cumhuriyet meydanı ile şehrin muhtelif yerlerine ankarede afiş ve vecizelerin nakkaşlarının ihmaline ehemmiyetle devam edilmektedir. Bütün bu hazırlıkları yakından takip eden halk çoşkun bir sevinç duymakta ve bu büyük bayramını heyecanle bekilemektedir.

Lisemizde terbiyevi faaliyet

Gençlik Kızılay derneği idare hey'eti seçimi yapıldı

Geçtiğimiz cumartesi günü saat 14 de beşyüzden fazla genç Liseli bayrağında Lisenin sayın Müdürü Mehmet Arman ve oğulları gençlik Kızılay teşkilâtı işlerince hakkın tarih öğretmeni Edip Ertürk olduğu halde Halkevi salonunda toplanmışlardır. Bu toplantıya Maarif Müdürümüz Muvaffak Uyanık'da iştirak etmiştir. Sayın Müdür Mehmet Arman okuldaki terbiyevi teşekküllerin faydalı ve güzel işleri hakkında gençleri tenvir etmiş ve bu gibi teşekküllerin faydalı neticeleri için dileklerde bulunmuşlar.

Bundan sonra gençlik Kızılay derneği İdare hey'eti seçimi yapılmış, oğullar ve iyi dileklerle toplantıya son verilmiştir. Genç Liselilerimize muvaffakiyetler dileriz.

Mebuslarımız gittiler

Şehirde ve mıntakada halkla yaptıkları temaslardan çok müsait intibalarla döndüklerini bildirdiler

İstikbal merkezlerini gezmek ve halkla temas edip onların dileklerini dinlemek üzere bir kaç gündenberi şehrimizde bulunan Milletvekillerimiz Pazartesi sabahı saat 5,35 treni ile Ankara'ya hareket etmişlerdir. Hüsnü aldığımız göre Mebuslarımızın yalnız iş Mıntıkadan Tazer bazı hususî işlerinin hal ve tesviyesi için arkadaşlarından biz gün sonra

☞ Devamı Sa. 2 de

Kış geliyor

Havalar alı kaç günlerdenberi hissedilir derecede serinlemiğe, bilhassa sabahları ve akşam güneş batkıdan sonra herkese palto veya pardösülerini giymeğe mecbur edecek kadar soğuk yapmağa başlamış bulunmaktadır. Son yağan yağmurla Erciyesin esas zirveleri tamamen kışlanmış bir vaziyettedir. Bazı ihtiyarlar bu yıl kışın her senekinden daha erken geleceğini ve çok şiddetli olacağını tahmin etmektedirler.

Sanayi müesseseleri

Koordinasyon heyetinin geniş bir kararı ile Hükûmetin kontrolu altına alınacak

Koordinasyon heyeti, lâzım görülecek faaliyete sevkedilmek, tesisat emri geciştirmek, imâl ve işletme bakımından tedbirler ittihaz etmek maksadile sanayi müesseselerinin kontrol edilmeleri için aşağıdaki kararı almıştır

"1 — Milli Korunma kanununun 7 inci maddesine müsteniden. lüzumlu görülecek faaliyete sevkedilmek, tesisatta ihtiyaç eden tevsiler yaptırılmak ve imâl ve işletme bakımından

☞ Devamı S. 2 de

VECİZELER

Cumhuriyet (ölmez) (ölür) yaptı.
Vatan borcu çalışma ile ödenir.
Türk ordusu düşmana düşman, dosta dostur.
Tembel adam, iyi vatandaş değildir.
Dün bu gündüzü inanmıyor, bugün de yarınımıza inanmıyacak.
Eskinin sonu Sevr, Yeninin beşi Lozan.
Yurt imarı için konan her taş bir kaledir.
Yarını iş bilmeyiz.
Türk kadınd en büyük inkılâpçıyı sen doğurdun
Türk gibi hürriyetli
Tarihte geçtiz, en genç milletiz.
Gök dağ toprak gibi, denizdeki yıldızlar

Görüp düşündükçe :

Millî Ahlâkımız

Yazan Nuri Cinkılıç

İnsanlığın İctimaî hayatında en mühim rol oynamıya âmil ahlâk müesseselerdir. Milletlerin yükselme veya inhitat sebeplerinin birinci derecede ahlâkın müessir olduğunu, bir vakı'a olarak tarih ilmi bize göstermektedir. Bu sebeple ahlâk bütün içtimaî kıymetlerin üstünde gelen bir faziletolduğuna hiç şüphe yoktur. Bir milletin hayatı, refahı, saadeti, mefkûresi ahlâkının değerile ölçülür. Ahlâk bir fazilet mecmuası olduğuna göre, daima [İyiliğe yaklaş, kötülükten uzaklaş] düsturile ifade edilebilir. Dünyanın büyük mütefekkirlerinin Cumhuriyeti bir fazilet saydıklarına göre, Ahlâk ve fazileti kendimize düstur ittihaz etmiş bir milletin

Kömür havzasında bir ay

Memleket Reportajları — Yazan Emin Erman

Karanlıklar içinde- hava bölmeleri - karadenizin altında

KARANLIKLAR İÇİNDE

— 4 —

Hakikatan birkaç sonra bir dört yol ağzına geliyor ve sağa sapıyoruz, artık burası karanlıktır. Ellerimizdeki kuvvetli elektrik fenerlerinin yardımı ile etrafı tetkik ediyorum. Yolun sağ ve sol tarafı ile üst kısmında yirmişer santim aralıklarla konulmuş binlerce direk görüyorum. İşte o zaman havzanın meşhur direk derdini hatırlıyor ve bunun ne büyük bir önem taşıdığını anlıyorum.

Biraz daha ilerliyoruz. İki kişi fenerlerini yere koymuşlar ellerindeki matkaplarla, sol tarafta yola doğru bir çukuru teşkil eden büyük bir kayayı delmeğe çalışıyor.

Yaşlıca olanına soruyorum:

— Baba! ne yapıyorsunuz burada?..

O işini bırakmadan cevap veriyor:

— Delik açıyoruz.

— ne olacak bu delikler?..

— Lağım atacağız.

B. Şerafettine dönüyorum:

— Fakat bayım! bu lağımları atarken başka yerlerin çökmesi veya patlama sırasında çıkan alevin Grizo parlamasına sebep olması ihtimali yokmu? Her halde bu iş çok tehlikeli bir şey olsa gerek...

O gülümseyerek cevap veriyor:

— Başka yerin çökmesine imkân yok. Çünkü etraf sert ve bir tek kayadan ibaret. Dinamit mes'elesine gelince, biz taşarda taş ocaklarında kullandıkları dinamitten kullanmayız. Bizim dinamitlerimiz hususi şekilde yapılmıştır. Adına emniyet dinamiti derler. Patlama sırasında alev değil, küçük bir kıvılcım bile çıkarmaz.

HAVA BÖLMELERİ

Yolumuz kilitkçe daralıyor ve alçalıyor. Öyleki bazı yerlerde belimiz eğilmiş, iki kat olmuş bir halde ilerliyoruz. Birde ak ak önümüzde bir tahta perde ile kapandığını görüyoruz. Bu artık ocağın sonuna geldiğimizi sanırken B. Şerafettin elile itince tahta perdenin ortasından bir kapu açılıyor, içerde kim bilir neler göreceğimi merak edüp ileri atılıyorum. Fakat burasının da biraz evvel geçtiğimiz yerlerin aynı olduğunu görüyorum. Benim bu meraklımı B. Zeki de sezmiş olacak ki:

— Bu kapuların, diyor, ne işe yaradığını öğrenmek istemezmisiniz? Bunların vazifesi o kadar ehemmiyetlidirki ocak içinde çalışanların hayatları ile çok yakından ilgilidir.

Benim, kilitkçe aşkın bir şaşkınlıkla derine çatma tahtalardan yapılmış bu kapulara bakmakta devam ettiğimi görünce ilâve ediyor:

— Taşarda çalışan Kompresörlerin içeri ittiği temiz hava cereyanları cereyane elverişli olan yerlere hücum ederler ve diğer yerleri havasız bırakırlar. İşte bunu önlemek için bu kapular yapılmıştır. Bunlar belli saatlerde açılıp içeriyi havalandırırlar. Ondan sonra tekrar kapanır bu suretle hava, geçecek yer bulamayınca geri dönerve cereyane daha az elverişli yerlere gitmeğe mecbur olur.

KARADENİZİN ALTINDA

Şimdi oldukça dik bir yokuştan aşağı doğru iniyoruz. Etraf okadar ıslak ki, yukardan üzerimize sular damlıyor. Sonradan öğrendiğime göre, ocağın o kısımları karadenizin altına giziyormuş içerde çalışan işçiler demir atan vapurların çapa gümbürtüsünü duyarlarmış. B. Zeki ve Şerafettinin belkide benim korkacağımı düşünerek bunu söylemedikleri anlaşılıyor.

Onun işaret ettiği yere bakıyorum, burası bir metre yüz-

Kültürleşmek davamız

Baştarafı 1 de

ve kültür inkilâbımızın başında bu büyük hakikatı görüyor ve keşfediyoruz. Hayatımızda canlanan o geniş beşeri faaliyet sahalarında; Türkün büyük ruhunu, yüksek zekâ ve kabiliyetini görüyoruz. En eski zamanlardanberi beşeriyetin talim ve terbiyesi vazifesini derhte etmiş bir milletin evlâdları olmak, bunu cidden şuurla idrâk etmek ne büyük haz ve ne büyük kültür bünyesine malik olmak demektir. İşte böylece kendi benliğimizi anlamış olarak gururumuz ve millî güvenimiz artıyor. Başka milletlerin harika diye kendilerine izafe ettikleri büyük işleri. Biz bu idrâk ve şuurla anlayışla, önümüze gelen bütün engelleri bir hamlede atlayıp, başarıyor ve yaratıyoruz. Şu az zamanda meydana getirdiğimiz büyük işler, başardığımız büyük inkilâplar bu hakikatı isbat eden açık delillerdir. Her gece bildiği gibi kültür meşalelerimiz açık ve sarihdir. Kültür kuvvetile varmak. İstediğimiz ödefi bir cümle ile şöylece ifade edebiliriz. Muasır medeniyetin en ileri safında. En az zamanda lâyık olduğumuz mevkii almak - Bunun içinde tek ve müsbet çare şudur. (Çok çalışmak) insan için hayatta en sevkli şey nedir? Sualine. Dünyanın en büyük mütefekkirleri en içli felsefeleri - Çalışma vardır - cevabını vermişlerdir. Çalışmayı zevksiz sayan bir kimse. Saadeti dünyanın neresinde ve hangi vasıtasında arasa: Bulmasına imkân yoktur. Saadet, yüksek içtimai ve milli bir mefkûrenin uğrunda çalışmaktır. [Yoksa sadece şahsi emellerin mankör ihtirasların tatmini için değil.] İşte büyük kültür davamızın varmak istediği hedef budur. Bu büyük davanın tahakkuku ise millî saadetimizi doğuracaktır.

Mebuslarımız gittiler

Baştarafı Sa. 1 de

şehrimizden ayrılmış bulunmaktadır.

Mebuslarımız buradan bulundukları bir kaç gün içinde Halkevinde şehir halkını kabul edüp onların şikâyetlerini ve istediklerini dinledikleri gibi mübahatada gezmişler ve buralarda da halkla temas edüp icabeden notları almışlardır. Mebuslarımızın hemen hepisinde bu seyahatlerinden çok müsait intibalarla ayrıldıklarını bildirmişlerdir.

Sanayi müesseselerimiz

Baştaraf Sa. 1 de

tadilâta tâbi tutulmak mukavelatlariyle sanayi müesseselerinin kontrol edilmeleri karar altına alınmıştır. Bu kontrolü İktisat Vekâleti takip ve temin eder.

2 — 1 inci madde de yazılı

Devamı Sa. 3 de

Millî Ahlâkımız

Baştarafı Sa. 1 de

kimselerden daha ziyade, kendinde idrak ve mefkure kabiliyeti olan, hayatını umumî gidişten ziyade muayyen Millî hedeflere bağlayan, İdeal ve feragat sahibi olan kimselerdir. - Bunlar; İçtimai hayatımızda prüjöktör vazifesini gören, ona ruh ve canlılık veren, İnkilâbın ve maşeri vicdanın güdüzdüğü hedeflere doğru cemiyeti sevkeden bir kadime ile Millî ahlâkı yaratan kimselerdir. Bunun içindirki; Bir memlekette güzidelerin fazla miktarda yetişmesine çok ehemmiyet verirler. Memleketimizde de genç münevverler arasında, çok ve ilk olarak yetişmesini iştiyakla beklediğimiz bu halk mürşitleri zümresi, hiç şüphesiz gelecekte Millî ahlâk hayatımızın nazımı olacaklardır. Memleketimizin atisi için heyecanlı ümit gözlerimiz onların üzerine dikilmiş bulunuyor. Ahlâk ve fazilet timsali olan büyük İnönü Liselerden birini ziyaret esnasında: Çocuklar çalışıyormusunuz; Çalışıyoruz sağ ol: [yalnız çalışmak kâfi değil, ahlâklı olunuz] deye buyurmuşlardı.

Aziz memleket gençliği görülüyorki; bütün fazilletlerin başı ahlâktır. Ahlâk ve karakteri sağlam olmayan kimselerin hayatta muvaffak olmaları çok güçtür.

Gelecek yazımızda - Cümhuriyet insanı - mevzuu işlenecektir.

Gümü geçmiş nüshalar 20 kuruş
— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz
Neşredilmeyen yazılar geri verilmez.

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

İDARE HANESİ
VİLÂYET MATBAASI
ABONE ŞARTLARI
Nüshası 5 kuruş

YIL 20 - No. 1853

10 Ağustos 1941 PERŞEMBE

IŞIKLARINIZI İYİ MASKELEYİNİZ

Hükûmetin tenbihlerine riayet etmeyenlerin ilk def'a Olarak elektirik ceryanı kesilecek

Bununla beraber biz bilhassa bu gibi memleket işlerinde bütün hemşerilerimizin kendilerine düşen vazifeyi noksansız yapacaklarından ve bu yüzden cezayi icabettirecek bir harekette bulunmayacaklarından eminiz

Hükûmetin gösterdiği lüzum üzerine pasif korunma kanununa ışıkların kararlaştırılması hakkındaki bilûmlerinin geçtiğimiz pazartesi gününden itibaren tatbik mevkiine konulduğu bütün hemşerilerimize malumdur.

Gerek anadolu Ajansı, gerek Ankara Radyosu ve gerek dünya radyolarının yayınlarına göre henüz ortada bizim için bir tehlike mevcut olmamakla beraber mademki büyüklerimiz buna lüzum göstermiştir bizde onların direktiflerine harfiyan riayet edip bu işi biç bir ihtar ve cezayı mucip hareketle bulunmaksızın başarmağa mecbur olduğumuzu biç unutmamalıyız.

Şunu hepimizde bilmek isteriz ki, bilhassa bu gibi memleket işlerinde gösterdiğimiz lâkayd yüzünden görebileceğimiz ceza çok güçlü olsa, onun manevi acısı ve izzet nefsimizde açacağı yara o nisbette büyük olacaktır. Çünki bu işte şahsiyet değil, doğrudan doğruya memleket mevzu bahistir. Bir kaçak veya bir hırsız nihayet çok mahdut kimseler için zarar sayılabilir.

devamı Sa. 2 de

Günün mevzuları :

Köycülük davamızın halline doğru

Yazan: Nuri Cankılıç

IV

Milli Şefimiz büyük İnönü, 19 Mayıs sitadyomunda, İskilâbın kültür ordusuna hitaben terbiye felsefemizi, köycülük ve kültür davamızı şu sözlerle hulâsa buyurdular: [Maarifimiz her halından şimdiye kadar geçdiğimiz seviyelerin en yükseğine varmıştır. İlk öğretim hiç bir devirde bu günkü ölçüsüle ele alınmamıştır. Cümhuriyetin ilk günlerinden beri arkasından koşduğu ilk öğretim ülküsü, bakiki ve tam manasile başarılmak yolundadır Bu sebeden itibaren binlerce sayılarla, " Köy okullarının açılacağı bir devre girmiyoruz. Hazırlık tamam, mevkiler kazanılmıştır. Büyük Millet meclisinin fedakârlıklarının meydana, faydalı ve en ileri bir şekilde tatbik eden Cümhuriyet Maarifi iftiharimiz ve istikbal için sarsılmaz güvenimizdir. Türk milleti huzurunda Maarif hey'etimiz teşekkürü söylemekten zevk duyuyoruz.] Bu büyük ifadeye kendimizin aldığımız ilhamla de[illegible]

devamı Sa. 2 de

Tifüs yine kıpırdanmağa başladı

Her şeyi Hükûmetten beklemek doğru değildir

Hastalıktan korunmak için bizzat kendimizin temizliğe çok dikkat etmemiz lâzımdır

Yazan : EMİN ERMAN

Ankara rayosunun Anadolu ajansının atfen verdiği bir habere göre, yurdun bazı kesimlerinde tifüs vak'aları görülmektedir. Ezcümle Temmuz ayı içinde İstanbulda 19, Zonguldakta 19, İzmirde 14, Erzurumda 12, Bursada 9, Boluda 8, Konyada 7, Kütahyada 6 tifus vak'ası tesbit edilmiştir. Buna mukabil vilâyetlerimizde ve müşaferit halde görülen 94 tifus vak'asında ilâve edersek son bir ay içinde bütün yurtda 188 vak'anın tesbit edildiği anlaşılmaktadır.

Filvaki bu rakamlar hastalığın salgınlaşma istidadında olmadığını gösteriyorsada, tifüsün yazın ziyade bir kış hastalığı olduğunu göz önünde tutarak kış gelmezden evvel onu tamamen yenmek mecburiyetinde bulunduğumuz bir şüphe götürmez bir hakikattir. Aksi takdirde kış gelip gelmez tifüs cenavarının kapımızın önünde soluma ğa başlıyacağını hiç bir zaman için unutmamamız lâzımdır.

Geçen yıl ayni hastalığın salgınlaşma istidadı gösterdiği

devamı Sa. 2 de

Meb'uslarımız şehrimizde

Büyük Millet Meclisinin son tatilinden istifade eden meb'uslarımızdan B. B. Ömer Taşcı oğlu, Ahmet Hilmi Kaluç, Muhittin Taner ve M. Kemâl Şatır iki gün evvel şehrimize gelmişlerdir. Mebuslarımız önümüzdeki ayın dördüncü gününe kadar şehrimizde kalacaklardır.

Parti Müfettişimiz Geldi

Parti Müfettişimiz Ankara Mebusu Hıfzı Uğur Bekata Perşenbeyi Cumaya bağlıyan geco şehrimize gelmiş ve istasyonda Parti erkânı tarafından karşılanmıştır sayın Müfettişimizin kendi bölgesinde teftişlerde bulunacağı haber alınmıştır.

Dokuz s[illegible] mahkûm edildi

Bundan bir [illegible] evvel Kırıkkarada [illegible] bir vak'a olmuş, Ali Tekkaya adında biri tarlasına bayan sokmasından mütevellit olarak ayni köyden Mustafayı tabancile vurup öldürmüştü. O zamandanberi Ağır ceza mahkemesinde devam eden duruşmalar nihayet dün sona ermiş, mahkeme suçu sabit görmekle beraber ancak hafifletici sebeblerde mevcut olduğu kanaatı ile Ali Tetkayayı **dokuz sene** ağır hapse mahkum etmiştir.

— Dikkat —
İlânlardan mesuliyet kabul olunmaz
Neşredilmeyen yazılar geri verilmez.

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
VİLÂYET GAZETESİ

VİLÂYET MATBAASI
ABONE ŞARTLARI
Senelik : 400
6 Aylık : 225
Nüshası 5 kuruş

YİL. 23 - No. 1871

16 Birinci teşrin 1944 PAZARTESİ

İnhisarlar Vekilimizle Mebuslarımız şehrimize geldiler

Merkezde ve kazalarda halkla hasbuhallerde bulunan hey'et dün gece Ankaraya gitti

Yalnız dört mebusumuz burada kaldı onlarda bir kaç gün sonra arkadaşlarına iltihak edecekler

İnhisarlar vekilimiz Saat Hayri Ürgüplü ile mebuslarımız geçtiğimiz cumartesi akşamı şehrimize gelmişlerdir. Mebuslarımız cuma sabahı trenle Boğaz köprüye gelmişler oradan otomobillerle Üzerip, İncesu kazaları ile Yeşilhisar nahiyesini gezmişler ve ertesi sabah Develiyide görüşülüp sonra akşam üzeri vilâyet merkezine gelmişlerdir.

Heyet gezdiği yerlerde halkla yakından temas etmiş onların dert ve dileklerini dinleyip kaydeden notları almıştır.

Mebuslarımız burada bulundukları iki gün içinde Parti, Belediye, Ticaret odası ve Bez fabrikası tarafından şereflerine verilen ziyafetlerde hazır bulunmuşlardır. Pazartesi günü her sınıf halkın iştirâkile Şehir kulübünde yapılan büyük bir toplantıda İnhisarlar Vekilimiz söz alarak Kayseri vilâyeti halkının yurd severlik vasıflarını tebarüz ettirdikten sonra Türk milletinin, bütün dünyanın haberle bulunmadığı iki büyük evlâdının ümmîdâranelerinde işsiz başsızlarını belirtmiş ve bu yoldaki imanlı ve inanlı birlik ve beraberliğin kan savaşında olduğu gibi barış zamanında karşılaşılacak zorlukları yenecek bilgi ve çalışma savaşındada türkün

Devamı Sa. 2 de

Dahiliye vekilimiz geldi

Sayın Hilmi Oran gazetemize beyanatta bulunarak dediki:

„ — Güzel Kayserinin âtiye ait inkişaf tasavvurlarını Belediye Reisinizden zevkle dinliyorum „

Dahiliye Vekilimiz Hilmi Oran geçtiğimiz Cuma günü saat 12 de posta terenine bağlanan hususî vagonları ile Şehrimize gelmiştir. İstasyonda Valimiz tarafından karşılanan Vekil öğle yemeğini vagonlarında yedikten sonra saat 15 de Şehri gezmeğe çıkmış ilk önce Vilâyeti, Komutanlığı ve Belediyeyi ziyaret etmiştir. Bundan sonra fabrikalarında Valimiz, Belediye Reis Vekili ve husûsî kalem Müdürü olduğu halde Partiyi, Hükümeti memleket hastahanesini, inşaatı bitmek üzere olan Sanat okulu binasını, Kız Enstitüsünü eski ve yeni mezbahayı gezmiştir.

Sayın Vekilimiz kendisini ziyaret eden muhabirimize beyanatta bulunarak demiştirler:

„ — Dördüncü Umumi Müfettişlik bölgesine gidi yorum. Belki oradan da Ceyhan Vilâyetlerini görmek istiyeceğim. Beni Kayseriye götürecek yolcu Ereğli Ankaradan yürüyüş hareket edeceği için ben, bundan istifade etmekle ve bu Vilâyetleri gezmekteyim. Bu akşam Sivasa hareket edeceğim. Şu arada güzel Kayserinin atiye ait inkişaf tasavvurlarını Belediye Reisinizden zevkle dinlemekteyim. „

Sayın vekil aynı gece saat 23 de Sivas istikametinde Şehrimizden ayrılmıştır.

Çiftcilere Öğüt

Ekeceğin hububat tohumlarını GÖZTAŞI ile ilâçlamağı ihmal etme!

Bu sayede alacağın mahsul KÖK (SÜRME) hastalığından kurtulacaktır.

125 Şinik tohuma bir kilo (83 kuruş) hâsene hiç bir zarar vermez, fakat bu sâyede mahsulün hastalıktan kurtulur.

Vakit kaybetmeden ilacı ZİRAAT MÜDÜRLÜĞÜNDEN hemen temin et!

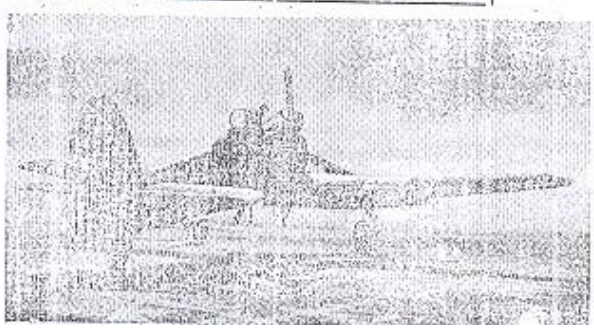
HARİCİ HABERLER

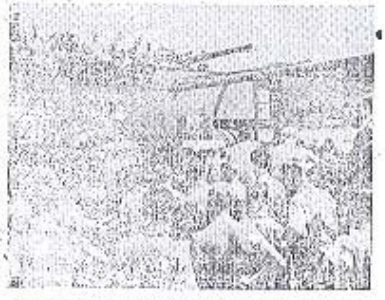
Müttefikler Aacheni zaptettiler

Alman orduları Yunanistanı süratle tahliye ediyorlar

Londra 15 (A. A) — Reuter Ajansı bildiriyor: Bir duman sütunu içinde gaybolan Aachen

(Devamı Sa 2 de)

Şimdiye kadar Almanyaya 78 der. alan sayın k müttefik ülkesi [illegible]

İnhisarlar Vekilimizle Mebuslarımız

Baştarafı Sa 1 de

şerefi mevkiini yükselteceğini teyit etmiş ve eşsiz yüce şefe layık insan ve yurttaş olmak için her tehlikeye korkmadan gözünü dikmiş, bir ve beraber, tek vücut halinde onun emrinde yaşamak ve çalışmak olduğunu söyliyerek sözlerine hazır bulunanların alkışları arasında ve bütün Kayserililerin ebedi bağlılıklarının aziz şeflerine bildirilmesi recası arasında son vermiştir.

Bundan sonra halkın dilek ve temenni sorulmuş ve bilhassa, hastahane, Routken, hastanın ihracının temini, kömür, İlk mektep kifayetsizliği mevzuları etrafında konuşmalar yapılmıştır.

Mebuslarımızdan B. B. Ömer Tuşçi oğlu, Kemal Şatır, Muhittin Tuner ve Ahmet Hilmi Kalaç bir kaç gün daha şehrimizde kaleceklerdir. Diğerleri dün gecaki trenle Ankaraya müteveccihen hareket etmişler ve İstasyonda hararetle uğurlanmışlardır. Mebuslarımızdan B. Nazmi Tuker sıhhi sebeblerden dolayı bu seyahate iştirak etmemiş ve Ankarada kalmıştır.

Kayseri İnhisar Baş Müdürlüğünden:

Ergüp şarap fabrikası kayıtlarının 1223/88 lira keşifli kapuları ve 2823/60 lira keşifli kayıtlar zeminlerin Gureberton dökülmesi işi 16/10/941 pazartesi günü saat 15 de ihalesi yapılmak üzere eksiltmeye konulmuştur.

Taliplerin yüzde yedi buçuk güvenme paralarile birlikte Kayseri İnhisarlar Baş Müdürlüğünde müteşekkil komisyona müracaat etmeleri ilân olunur. 431

Encümeni Vilâyetten

On gün müddetle temdit olunduğu halde dahi talib zuhur etmiyen 2977 lira keşif bedelli selektör inşasına talip zuhur etmediğinden 14/11/944 tarihine kadar ihale edilmek üzere bir ay temdit olunmuştur. Taliplerin daimi encümene müracaatları ilân olunur. 469

" "

Kayseri gazetesi için mübayaa edilecek olan 57X86 eb'adında 650 kilo gazete kâğıdı talip zuhur etmemiş olduğundan temdit olunmuştur. İhalesi25/10/944 tarihine rastlı-

Harici haberler

Baştarafı Sa. 1 ep

Şehri sokak ve göğüs göğüse cereyan eden savaşlardan sonra zaptedilmiştir.

Amerikan kıtaları vaktile şehri teşkil eden yıkık evleri ve taş yığınlarını siper alarak savaşmaktadırlar. Bu arada şehrin taşında Amerikan birlikleri Almanların ricat yollarını kesmek için çok çetin bir mukavemet gösteren Alman kıt'aları ile savaşlara girişmişlerdir. Alman kıt'aları şiddetli ve ümitsiz karşı hücumlarda bulunuyorlar. Son gelen haberlere göre bu kesimde açılan gedik için yapılan savaşın büyük bir taarruz haline geçmesi mümkündür.

YUNANİSTANDA

Yunanistandan gelen haberlere göre, son günlerde Romanya ve Bulgaristanın almış olduğu vaz'iyet neticesi olarak Alman orduları Yunanistanı süratle boşaltmak zorunda kalmışlardır. Bu boşaltma hareketi haftalardanberi devam etmektedir. İyi techiz edilmiş bazı Ege Adaları hala tutulmaktadır.

MACARİSTANDA

Macar radyosunun bildirdiğine göre, Nvib Horthy nin mütareke talebi üzerine Macar mızları bir hükümet darbesi ile iktidarı ele almışlardır. Dün Budapeşte Alman S. S. Kuvvetleri tarafından işgal edilmiştir. Macar Genel Kurmay Başkanı da mızlerle beraber bulunmaktadır.

Maraşal Rommel öldü

Londura 15 (A. A.) — Alman haberler ajansının bildirdiğine göre. Maraşal Rommel ölmüştür.

Kayseri Belediye Reisliğinden:

916 lira keşif bedelli İtfaiye arazöz Garaji tamir ettirilecektir. Mevkûr işin eksiltmesi 1/11/944 tarihine rastlıyan çarşamba günü saat 15 de Belediye encümeninde yapılacağından isteklilerin % 7,5 teminat akçesini yatırmak suretile eksiltmeye iştirak etmeleri ve fazla izahat almak isteyenlerin Belediye mühendisliğine müracaat etmeleri ilân olunur. 464

İLÂN

Kayseri vilâyeti İaşe bürosundan almış olduğum 228583 sayılı iaşe karnemi zayi ettim yenisini alacağımdan eskisinin

Çiftçilerimizin nazarı dikkatine

Ziraat Müdürlüğünden:

Çiftçilikte kullanılan her türlü Ziraat alet, Makina, vasıta ve malzemelerini; çiftçilerimize çabuk elden ve ucuz fiatla temin etmek ve onları teknik Ziraat vasıtalarına sahip kılmak için Hükümetimiz tarafından tesis edilen ZİRAİ DONATIM KURUMU Vilâyetimiz çiftçilerine dağıtılmak üzere aşağıda çeşit ve fiatları gösterilen alet ve malzemeleri satışa arzetmiştir.

İstihsali ve iş randımanını artırma sağlıyan ve çok kullanışlı ve herkesin istimal edebileceği tarzda imal edilmiş olan bu teknik vasıtalardan almak üzere bütün çiftçilerimizin Müdürlüğümüze müracaat etmelerini arzu ve kendi menfaatları icabı olduğunu ilân ederiz.

ZİRAAT ALETLERİ

CİNSİ	FİATI Lira	kuruş	İzahat
Rudsack Tipi tohum ekme makinası (hayvanla çekilir)	725	00	bu makina iki senede ödenmek üzere üç taksitlede verilir
Rutsack SP ST6 Tipi Pullak (34kğ. ağırlığında, iki yedek ile demiri ve keskiyi havi olup nesci sıkı topraklar için gayet iyidir)	64	00	
Ankara Tipi Pullak (30,5 kğ ağırlığında, hayvan tarafından kolaylıkla çekilebilir her çeşit toprak için iyi bir tiptir)	54	00	
Kastamoni Tipi Döner kulaklı Pullak (26 kğ. ağırlığında, kullanışlı ve meyilli arazilerde kullanılmağa elverişlidir)	50	00	
Kazma	2	60	
Kürek	2	30	
Kazrama (büyük orak)	3	10	
Dişli orak	2	10	
Dışsız orak	1	90	

ZİRAAT MALZEMELERİ

CİNSİ	Kilo FİATİ Lira	kuruş	İzahat
Atatürkçe Nal	1	40	Her nevi
Atatürkçe Nal çivisi	2	40	
Dingil demiri		65	
Şina demiri		65	

NOT - ÇİFTÇİLERİMİZİN bu hususta bütün siparişlerini memnuniyetle kabul eder ve yerine getireceğimizi bildiririz.

Kayseri askeri mıntaka satınalma komisyonundan;

1 — Mıntaka birlikleri ihtiyacı için 30 ton kadar kuru soğan açık eksiltmeye konulmuştur.

2 - Muhammen bedeli (225) lira olup kati teminatı 337 lira elli kuruştur.

3 - Evsaf ve şartnamesi her gün komisyonda görülebilir.

4 - İhalesi 19 ilkteşrin 1944 perşembe günü saat 15 dedir.

5 - İsteklilerin kati teminat mektuplarile birlikte kanuni vesikalarını hamilen belli gün ve saattan bir saat evvel kayseri satınalma komisyonuna müracaatları. 456

" "

1 - Mıntıka birlikleri ihtiyacı için (60) ton kadar patates kapalı zarf usulile eksiltmeye konulmuştur.

2 - Muhammen bedeli (7560) lira olup ilk teminatı (562,5) liradır.

3 - Evsaf ve şartnamesi her gün komisyonda görülebilir.

4 - İhalesi 31 ilkteşrin 1944 salı günü saat 15 dedir.

İL MATBAASI
HUSUSİ DAİRE
— Dikkat —
İlânların mesuliyeti kabul olunmaz
Neşredilmeyen gazeteler geri verilmez

KAYSERİ

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR
İL GAZETESİ

Sayısı 5 kuruş
Günü geçmiş nüshalar 20 kuruş

YIL 22 = No. 2068
Telgraf adresi: Kayseri - KAYSERİ
31 Ekim 1946 PERŞEMBE

Kayseri Lisesinin Tarihçesi

Kayseri, Lisesinden yetiştirdiği evlatlariyle hakkiyle övünmektedir.

Yazan; Kemaleddin Karamete, Lise Fransızcası Öğretmeni

Kayseri on eski devirlerdenberi ilim merkezi olarak tanınmıştır. Bilhassa dedelerimiz Selçuk Türklerinin buralda bize yadigar bırakmış oldukları ilim müesseselerinin binaları, halâ gözlerimizi kamaştırmaktadır. Bunların bir çoğu o devirden kalma tarihî müşahitler gibi, dimdik ayakta durmakta, bir çokları da tamir sıralarını bekle mek üzere mütevekkilân sıralanmaktadırlar,

Hele hicri 602 milâdî 1205 de Kayseri de sertiriyatı ile birlikte kurulan Tıp medresesi, Türkiyenin bu günkü sınırları içerisinde kurulmuş en eski bir tıp müessesesi olmakla ayrı bir kıymet teşkil etmektedir,

Prenses Gevher Nesibe tarafından Giyasiye ve Şifaiye adiyle yaptırılan bu Tıp medresesinin nazarî ve amelî tedrisata Avrupada ilk defa nazarî ve amelî tedrisat yapan Paduva Üniversitesinden 400 yıl evvel başlamış olması Kayseri için başlı başına bir şereftir. O zaman Avrupa, Ünileyi iddia ve taşitlerinden dolayı pek çok Kayseri lileşesinde deliye hasta diye bakılmakta idi.

İşte bu kıymetli medresenin bir kapısı son zamanda güzelce tamir ettirilmiş ise de bu kâfi değildir, Birbirine bitişik her iki medresenin baştan aşağı tamiri icabetmektedir.

İşte böyle Dünyada tekten ilim müesseselerine sahip olmuş olan Kayseri, medreseler ve mahalle mekteplerinden sonra, Kayserili Doktor Rüştünün ilk defa yazarak, bastırdığı Türkçe eski harflerle yeni tarzda okuma öğreten alfebesiyle tedrisata başlıyan bir çok okullar açılmakta da ön safta gelmiştir. Bu nevi okullardan Kayserinin muhtelif semtlerinde on beş kadar açılmıştır. Bu okulların masrafları öğrenciler tarafından tesviye edilirdi.

Kayserilde ilk Rüştiye kayserili Ahmet Paşa tarafından yaptırılarak 1870 tarihinde açılmıştır. Mektebin yapılmasını Paşanın rızasiyle Feyzizade Binbaşı Hacı Hayri Bey nezaret etmiş ve o zamanki dış kapısının üzerine konacak kitabeyi de o yazmıştır. Ahmet Paşa okulunun duvarları bu günkü hale konulurken kapıdan indirilen kitabede okulun deposunun kaldırılmış olduğu öğrenilmiş ise de depoda çok şeyler olduğundan görülememiştir.

Kayseri Rüştiyesinden sonra 13 Eylül 1893 de Müllîye İdadisi kurulmuştur. Bu idadi beş sınıflı idi 1,2,3. üncü sınıfları Rüştiyeyi 4,5 inci sınıfları ise İdadiyi teşkil ediyordu.

Tedrisata o zaman Kapan mahallesi adı verilen İstanbul caddesindeki Seyfullah Efendinin konağı bu günkü Sahra otelinde başlamıştır.

Bir zaman sonra öğrencilerin çoğalmasiyle yeni bir okula ihtiyaç hissedilmiştir. Bu ihtiyacı karşılamak üzere 1886 yılında Kara mehmet ağazade Burhan efendinin üstü örtülü konak denilen evinin sahasında bu mektebe olan bahçesi alınarak, şimdiki Lise binasının temeli atılmıştır.

Temel bir zaman muhtelif sebeblerden dyle olduğu gibi bırakıldıktan sonra 1903 yılında ilkinin birinci katı tamam tamamlanmıştır. Ve 1904 yılında idadi Mektebi buraya nakledilmiştir. Bu tarih Kayserili Şair Çevikoğlu Galip tarafından murassa tarihle tesbit dilmiştir,

Mübâhat eylerim Galip bu tarihi murassa, la

Bu İdadi'i râna Hazreti Sultan Hamidindir.

22 Şubat 329

İdadi bu okula taşınınca müddeti 8 yıla çıkarılmış ise de bir sene sonra tekrar beş

(devamı 3 üncü sayfada)

Düşünceler

Büyük devlet adamları tarih ve makamlarda bugün eğmezler. Tarih ve makam derhal bizzat kendileri inat ederler.

*

İnsan Allahın kölesi değil tabiatın efendisidir!

*

Din, mütemaddiyen değişen zamanın elinde tatbik kabiliyeti azalan bir nevi kukuktur.

*

Vicdan ve irfan gösterdiği temin edilmiyen geri memleketlerde din müessesesi

Kayseri, Bütün müşterileri ve hemşehilerinin Kurban Bayramını kutlar.

Vadeli Satış Başladı

Ankara (Hususî) — İngiltere hükümeti ile bundan sonra hükümetimizle mübadele yaparken vadeli alış veriş yapacağını bildirmiştir.

BOL LASTİK GELİYOR

Ankara (Hususî) — Hindistan ve Amerikaya sipariş verilmiş olan bol miktarda lastik bu hafta içinde gelecektir.

Teneke ve bidon

Ankara, (Hususî) — Hindistana sipariş edilen Teneke ve bidon yakında gelecektir Bunlar geldikten sonra akaryakıt satışı serbest bırakılacaktır.

çevirerek 8 inci 9 ncu sınıfları meydana getirilmiştir. Bir sene sonra tali kısım sınıfları teşekkül etmiştir.

1915 yılı içerisinde okulun ikinci katı yapılmıştır.

Birinci Cihan harbinde yedek subaya çok ihtiyaç olduğundan gittikçe artmakta olan okulun öğrencileri vatan müdafaasına koşmak üzere as kere alınmış ve mevcut azalmaya başlamıştır.

1921 yılı içinde okul Büyük Millet Meclisine tahsis edilmiş ve buna göre lisede, bilhassa üst katta, büyük tadilat yapılmıştır. Merdiyenden çıkınca sol taraftaki bütün odaların duvarları kaldırılarak gayet büyük bir salon meydana getirilmiştir. Ve burada bir de meclis reisi kürsüsü konulmuştur. Ayrıca lisenin Kiçikapıya bakan kapısının yapılmadığı, yukarı katta ayrı bir merdiven daha yapılmıştır. Okul bir zaman böyle kalmıştır,

Bu sırada Ankara Sultanisi de Kayseriye göçmiş olduğundan tedrisat, a tam teşkilâtlı, yani 12 inci sınıf da mevcut olarak bu gün ticaret lisesi olan Cumhuriyet, o zamanki Darülelem okulunda devam edilmiştir. Cumhuriyet okulunun binası yapılırken bahçe olarak, sağındaki mezarlıktan istifade edilmiş solundaki bahçe ise, Feyzizade Binbaşı Hacı Hayri Beyin gerek kendisinin ve gerek an-

Bayram nasıl Geçti ?

Cumhuriyet Bayramımız şehrimizde çok şen ve neşeli olarak geçmiş ve iki gün şehir, oluğun üstü bir manzara göstermiştir. Yapılan tekliler, bol Elektrik tenviratı, bayrak ve vezüzelerin boş göze basında kendisini hissettirişi şehrin manzarasını değiştirmiş bulunuyordu.

Bayram günü Vilâyet de merasim tam saat 9,30 da başlamıştır. Merasimin bitmesinden sonra başta vali vekilimiz Nazım Güneşen'le Askeri mıntaka K.Selim Aydın ve bütün vilâyet erkânı Cümhuriyet meydanına gelmişler, meydanı böydan büyü kaplayan askeri birliklerin ve bütün Çiçeklerin önünden geçerek her birerlerinin bayramlarını tebrik ve kendilerini anlamışlardır.

Bundan sonra bütün teşekküllerin, çelenkleri heykele konulmuş ve İstiklâl marşını müteakip Liseden bir öğrencimenle bir öğrenci söylevlerini vermişlerdir. Bundandan sonra askeri birliklerle motorlu kıtaların ve bütün Okullarla, Fabrika işçilerinin, teşekkürlerin geçit resmi yapılmış, bu bir saat sürmüştür. O gün her tarafta şenlikler olmuş, akşam fener alayı yapılmış, Bez Fabrikası salonlarında verilen çok parlak ve güzel balo sabahın erken saatlerine kadar devam etmiştir. Şehrimiz en şen ve mesut günlerini yaşamıştır.

Bütçelerde Tasarruf

Ankara (özel) — 947 Yılı bütçesi üzerinde yapılacak tasarruflar Bakanlıklarca tesbit olunmuştur. Özel idare ve Belediye bütçeleri üzerindede esaslı tasarruflar yapılacaktır Bunun için şimdi İlerden Umumî bir malumat istenmiştir. Geldiğinde bir esasa bağlanacaklar. Özel idare Müdürlükleri içinde bulunan müdürler kaldırılacak, ve bunlar diğer memurlar tarafından idare edilecektir. Bunun için esas İllerin varidat nisbetidir.

Yüksek okullara Girenler

Ankara (hususî) — Üniversitenin muhtelif şubelerine bu sene 6000 den fazla talebe kaydolunmuştur.

Açığa Çıkarılan Memurlar

Ankara (hususî) — Yerli mallar kaçırmada çalışan 1400 memurdan 1200 ü açığa çıkarılacaktır.

Açığa çıkarılacakların iltiyaz müsaadesi nisbetinde ikramiye verilecektir

Yapı kalfaları KURSU

Ankara (Hususî) — Bayındırlık Bakanlığı yapı işleri reisliğine bağlı olmak üzere merkez ve illerde bir yapı kalfası kursu açmaya karar vermiştir. İllerdeki kurslere

Bir Tiyatro kadını öldürüldü

İzmir (özel) — İzmirde de 25 Ekim cuma gecesi müessif ve acıklı bir öldürme hadisesi oldu.

Uzağdanberi ilçemizde oynamakta olan bir tiyatro grubu hadise günüde belediye ve halkevinde oynadıktan sonra saat 22 de çıkarak, şehrin 200 metre kadar hariçinde bulunan otelin yakın bir yerde kavaklıkta öbürüne beş altı kişi çıkarak Şerife adındaki kadını kaçırmak istemişlerdir.

Kadın gitmek istemeyince içlerinden birisi bıçağını çekerek arkadan şerifenin sol kürek kemiği altına saplamıştır Bıçak sm. derinliğinde batmıştır oldığı yaradan dolayı fazla kan zayi eden kadıncağız on dakika zarfında ölmüştür,

İlçemiz C. Savcılığı ve Jandarma derhal hadise mahalline giderek işe el koymuşlar bir saat zarfında sanıkları yakalamış ve tevkif etmiştir. Asıl katil henüz belli değildir tahkikata devam edilmektedir

Hadise mahallede derin tees sür ve nefret uyandırmıştır,

Kurban bayramı

Bayramlaşması

Kurban bayramı dolayısiyle bu günkü pazartesi günüdür, O gün Vali vekilimiz Nazım Güneşen saat 10 dan 11 e kadar Hükümetin bulunacaklar bay-

Kayseri Lisesinin tarihçesi

(Baştarafı 1. Sayfada)

bedeli ödenmek üzere şirketlerarak müeyyene getirilmişler.

O zaman okul üç devreye ayrılıyordu. Birinci devre beş sene bu devrenin ikinci sınıfından itibaren Fransızca okutuluyordu ikinci devre 4 sene ve son devre ise üç sene idi.

B. M. Meclisini Ankaradan gelen kıymetli Ankaraya avdet edilince okul tekrar kendi binasına taşınmış ve lise binasının yukarısında ki salonu bir zaman leyli tatbe için yatakhane olarak kullanılmış burası sonradan eski haline ifrağ edilerek yeniden odalar yapılmıştır.

İstiklal harbi sıralarında Ebedi ve Millî Şefler mütenadit defalar Kayseri Lisesini şereflendirmişlerdir.

Ebedi Şef Kayseri lisesinin ilk ziyaretlerinde bütün defterine:

"Kayseri lisesini müdürüyle muallimleriyle bütün talebesiyle Cumhuriyetine ateşli fakat yazılı bir sevgi bulduk,, diye yazmışlardır.

Millî Şef ise bence Kayseriyi her teşriflerinde liseyi şereflendirmeyi ihmal buyurmamışlar ve hepsinde irşatlar direktiflerile lisenin ilerleme sini takip etmekte bulunmuşlardır.

1923 yılında okulun adı Sultaniden liseye çevrilmiştir. 1927 yılında lisenin yanındaki büyük bina aradaki yol kaldırılmak suretile liseye ilave edilmiştir. Zaten bu binada bir zaman lisenin ilk sınıfları bulunmakta idi. Birinci cihan harbinin sonunda burası üzerinde garnizonu olmuş, bir zamandan askeri hastane vazifesini görmüştür. Liseye geçince, alt katında tadilat yapılmış, bir müsamere salonu ve bir yemekhane salonu meydana getirilmiştir. Üst kısmında yatakhaneye tahsis edilmiştir. Bu günkü yer darlığı dolayısile müsamere salonunun bir kısmı kimya laboratuvarı haline konulmuş bir kısmı da yeni yapılan bir ilaveyle kütüphaneye tahsis edilmiştir. Bu bina ile liseye geçen diğer iki bina bir yangında yanmıştır. Buradan kalan bir kısım mutbak ile anbar olarak kullanılmaktadır. Yangından evvel mutbak yeri güzel bir hamamdı ve üst kısmında müdür evi idi. Anbarın üstü de resim atölyesi olarak kullanılmakta idi.

Kayseri Lisesi Kütüphanesi ihtiva ettiği Türkçe ve Fransızca eserlerle çok ve kıymetli olması bakımından Orta Anadolunun en mühim kütüphanesinden birisidir.

Lisede mevcut çalışma kolları şunlardır:

Sağlık, temizlik ve görgü kolu, Kızılay ve yardım kolu, Spor yurdu, Öğrenci kooperatifi, Müzik Kolu, Müsamere kolu, Kütüphane kolu, Gezi kolu, Bahçecilik kolu, Disiplin kurulu ve muayene komisyonu.

Lisenin öğrenci mevcudu bir aralık 1800 ü aşmış olduğundan ve Kayseride ayrı bir ortaokul bulunmadığından çifte tedrisat yapmak mecburiyeti hasıl olmuştur. 1935 - 1936 ders yılında Kayseri Kız orta okulu ilgevdirilerek öğrencileri Liseye devredilmiş ve bundan itibaren Lise mükellef olmuştur. Lise yakınındaki ortaokul binasını bir zaman orta kısmını bazı kısımlarını nakledilmiş ise de sonradan oradan, evvelâ Kayseri erkek sanat enstitüsü bilahare Kayseri Yapı Enstitüsü açılmış olduğundan, tekrar aynı lise binasına nakledilmiştir. Bu yüzden olan Lisede çifte tedrisat yapılmaktadır. Sadece o binada bir kısım Lise deposu vesaire olarak kullanılmaktadır.

Lisenin öğretmen kadrosu ise oldukça kalabalıktır. Bu saygı değer öğretmenler heyeti, başlarında yorulmak ve yılmak bilmeyen, bütün enerji ve zamanını okulun daha mükemmel olması için gece gündüz düşünmekten kıranayan müdür atilla faal Müdürü Rışat Uğurla birlikte mütesanit bir kütle halinde çalışarak vatanın hayırlı evlatlar yetiştirmeğe öğ reşmaktadırlar.

Kayseride son zamanlarda açılmış olan Ticaret Lisesi Erkek Sanat Enstitüsü ve akşam Kız Sanat Enstitüsü ve Erkek akşam sanat okulu, Kız sanat enstitüsü ve akşam Kız sanat okulu, Yapı Enstitüsü, Tayyare ve Sümer fabrikaları çırak okulları Zincidere Gedikli ortaokulu, Devrî ortaokul, Pazarören köy Enstitüsü, Talas Amerikan Lisesi ortaokulu gibi okulların mevcut olmasına rağmen Lisenin öğrenci tayini pek azalmıştır. Bu yıl başında mevcut 1255 tir.

Lisede sepiyografla çıkmış gazetelerden mâada bir zaman Yeni matbaada lise mecmuası çıkarılmıştır. Bir kaç dönemde Ese yıllığı çıkmıştır.

Lisenin ayrıca yatılı pansiyonu da vardır.

Nuh Naci Yazgan'ın Lisenin karşısına yaptırmış olduğu Fakir Köylü talebe yurdundan mada bu yıl fakir talebe için başka bir yurdun daha açıldığı memnuniyetle müşahede edilmiştir.

Eskiden beri (Mekteb-i ülema) olmakla beraber nice âlim fazıl, asker, sanatkâr, tüccar, V.S. yetiştiren Kayseri Cumhuriyet devrinde Lisei sayesinde bir kat daha memlekete faydalı gençler yetiştirmiş le bulunmuştur.

İstanbulda Kayserinin ileri gelenlerinden bir kısım Kayseri Lisesinden çıkacak her çocuğun İstanbul ve Ankara gibi Üniversite ve sair yüksek okulları olan yerlere

Pirinçler

kalkıyor

Ankara (özel) Sümerbank ve etibank memurlarına pirinç vesaire satılığa kaldırılmıştır. Pirinç yalnız ve müferiden kâr eden ve kazanç temin eden fabrikalarını memurlarına verilecektir.

Siyasal bilgiler okulu

Ankara (özel) Siyasal bilgiler okulu yarın açılıyor, açılış için bir törene yapılacaktır.

İlçelerde Bayram

İlçelerden telefonla ve Pmarkaş işlemişden telgrafla aldığımız haberle göre İlçelerimizde Cumhuriyet bayramı sevinç ve heyecanlarla kutlanmıştır.

Halkevi ve halk odalarında müsamereler ve konferanslar verilmiş bayram her tarafta devrî zamanlarla temâl edilmiştir.

Teşekkür

Aziz vatandaşımız Nâzım Molla'nın pek genç yaşında arzusundan ebedî ayrılışı dolayısile gerek hizmet cemiyetine üyelerile olarak ve gerekse mektep ve telgrafla taziyetini bulunmak suretinde iştirak eden sayın dost ve akrabalarımıza minnet ve şükranlarımızı ibloğluna değerli gazetelerin tevassutunu rica ederiz.

Arif Molla — Hayri Molla

Açık Teşekkür

Ailemizin büyüğü büyük oğlumuzun lâyık Rahel İşlemanın ölümü dolayısile merhumu ve hatı lonlyan dostlarına kederimize ortaklıkları dolayısile gerek telgrafla taziye mektuplarına ayrı ayrı cevap vermeğe muvaffak olamadığımdan yazılarını gazetenin sütunlarında teşekkür etmeyi münasip gördüm. tamı dostlarımıza bu suretle göstermenin.

Sarı oğlan Sanak müdürü
Abdulkadir İşlemen

vücude getirecekleri büyük bir para ile Kanserde büyük tüm masrafları zarfderi tarafından ödenmelerek üzere bir makine ve Elektrik Mühendis Yüksek okulu meydana getirmek için teşebbüse girişecekleri öğrenilmiştir. Lerde Kayserde böyle yüksek okullarının açılacağı kuvvetle ümit edilmektedir.

Şimdiye kadar Liseden Dünlere genç Türkiye ve Ecnebi Üniversite ve Yüksek Okullarından kazanmış yüzü nü ağartarak çıkmış ve mem leketin dört bucağına dağılmış her sahada verimli işler yapmakta bulunmuşlardır.

Kayseri, Liseliinden yetiş tirdiği evlatlarile hâkiyle övünmektedir.

Vatandaş!

Havacılıkta kuvvetli memleketlere ihtiyaç var. Kurban Bayramı, Türk Hava Kurumuna yardım için en uygun fırsattır.

Yarının gökyüzünde, dokuz yüz kişi taşıyacak, sekiz motörlü uçaklar göreceğiz. Kanatlı dünyaya karışabilmek için havacılık çalışmalarını gücümüzle yetiştiği kadar hızlandırmak zorundayız. Türk Hava Kurumu'na canla başla yardımdan geri kalmıyalım.

Kurban derilerini Türk Hava Kurumu'na vermek gibi hizmetsiz bir işle memleket havacılığına azımsanamıyacak bir yardımda bulunmuş olacağız.

Kızılay Haftası

Yazan : Kayseri Derneği Başkanı
Ali Sümitoğlu

Eşsiz ve şerefli Cumhuriyet Bayramının derneğimizin haftasında başladı. Dernek adına bu kutsal Bayramdan ötürü Kayserililere candan kutlarım. Haftamızda bu yüksek bayrama hazırlıklarla ayrıca sevinç ve zevkler taşımaktadır.

Türkün dünyaya ayak bastığı günden şeref ve merhamet, insanî duygu, kardeşlik dostluğu, yardımlaşma, beraber yürümüş ve bu eşitlik doğuş eşitliği olmuştur. Gendi refahlarında gendi kardeşlerini kendi gözleriyle görmüş irzerdi yardımcile yardımlaşmış ve nihayet kendi kanaat larını olarak bu derecgi ödevlendirmişlerdir Türk kelimesile başlarken için kelimemizin ucu bu tarafa kayıyor ve Türke vasıflar, lâkaplar bulmağa çalışıyor. Türk merttir, Türk yiğittir, Türk cömerttir, Türk vatandaşını kardaş bilir, Türk Arslan gibi doğuşur, Türk yardımlaşma örneğidir, Türk merhamet ve şefkat kaynağıdır, dercdem ancak hakikatlardır, sayısız ve vasfdeye başka karşılık bulamıyorum.

Yüce boder ebedi şef Atatürk bu lâkaplar tarzında lüzum bırakmadan büyük hizmetlerle kısaca tamamlu Türkün deyimi) vecizesini türk tarihinde yazdırmıştır. Bu mutlulukta başka öğünç ve sevinç olamaz eşsiz ve emsalsiz bu gün Türk kendilerine bir vekil ayırmışlar demiştim bu vekil türkün kat kat öğünecegi gösendiği ve güvendiği şerefli kişiliğidir. Bundan başkada kılavuz olamaz der sem yan bir hakikat ortaya atmış olmam.

Türk Kızılayı barışta ve savaşta sayısız işler yapmış bir çok ödevler başarmışsına Cumhuriyetin doğuşu ile ışıktan aldığı nurla (Türk tekilebi zarf yılı sığdırır) dönemlerinde sehimi olarak yurulmayan bir hızla adımlarını açmış ve yola çıkmışlar Eski çalışmaları bu hızlı şekilde geri kalmış honux yeni hayatılo (23) yaşına basmış bir çağda ilkin yurd içinde yurddaşları geçirtecek ödevler yaparken yurt dışında aynı adımlarla ilerlemiş ve milliyet dünya kızılay larını yeryüzünde milletlerinde yaşatmış bulunmaktadır. Yokarıda türkü sit söyleğimiz vazıfeleri sırasındaki takdirlere nazar etmiştir. Kendi cemiyetinden verilen ödev bu suretle göz kamaştı sahalara ulaştırmış olmaz türkün eşsiz bayramına hazırlıyor hazırlanıyor öğünü ve dalma sokuncak ve öğ cektir. Kalplerimizde eski dolu olan bu derneğin se ve saygı ilelerimizi bu ba da anacağız, yaşatacağız, yüğü işlere bakacağız işini doğup büyümelile olan yıllara göstereceğiz anlatı ğız ve kızılay sevgisini kı lerimiz köşesine yerleştirğiz, Azasını artıracağız, dimlerde bulunacağız, bize daha yeni ve daha yüksek başarılar sağlamasını kolaycağız çünkü o bizimdir, ğimizdir. Türkün ve Türkün bu temsilidir. Ona bir hiz öğüneceğiz. Ancak bir öğüneceğiz. Aziz yılara sığması dilatan hisse almış demiştim. Bir hakikattır. Geçen dernek (22) senede millî yardımlara 26,5 milyon karşılayarak bütün yardım 42 milyon liraya çıkarmış bulunuyor. Bir senede 15,5 milyon Lira yardım asrın yıl sığmasının cinli bir örneğidir.

Derneğin amacı nedir. ne ler yapmıştır, ne eserler meydana getirmiş ve neşesi sonyaşlar kurmuştur bunlarını yazmak ayrıca bir eğ cegim yoktur. Derneğin yurdahilindeki teşkilatına, görünüm ve yardım sistemleri değişeceğinden kayseri kızılayında bu verimli ve üstün başarılarile türkiyede örnek olmuş durumdadır. kayserili ye ve kayserili meziyetinin yakışacak şekilde çalışmaktadır.

Kayserililerin gökdeki kardaşlık durumlarını üzerinde dedir. Kayserede verimli hasta, malul, düşkün ve yoksul mektep öğrencilerine Kayseri içinde ve dışında afet ve felâkete uğrayanlara tez elden yardımlaşmış ve yardımlaşıyor. Hariç illerden bize gelen kimsesizlerin yüzünü güldürüyor ve ayrıca yurd içinde olan depremlere toplu paralar göndererek Kayserililerin hamiyetini oralarda da göstermiştir. Yarına daha verimli daha başarılı çalışmamız ve Kayseri şeflerini temiz tanıtmamız için bu haftada alâka ve yardımlarını bekliyor. Ve Kayserililere yürekten inanıyor ve güveniyoruz.

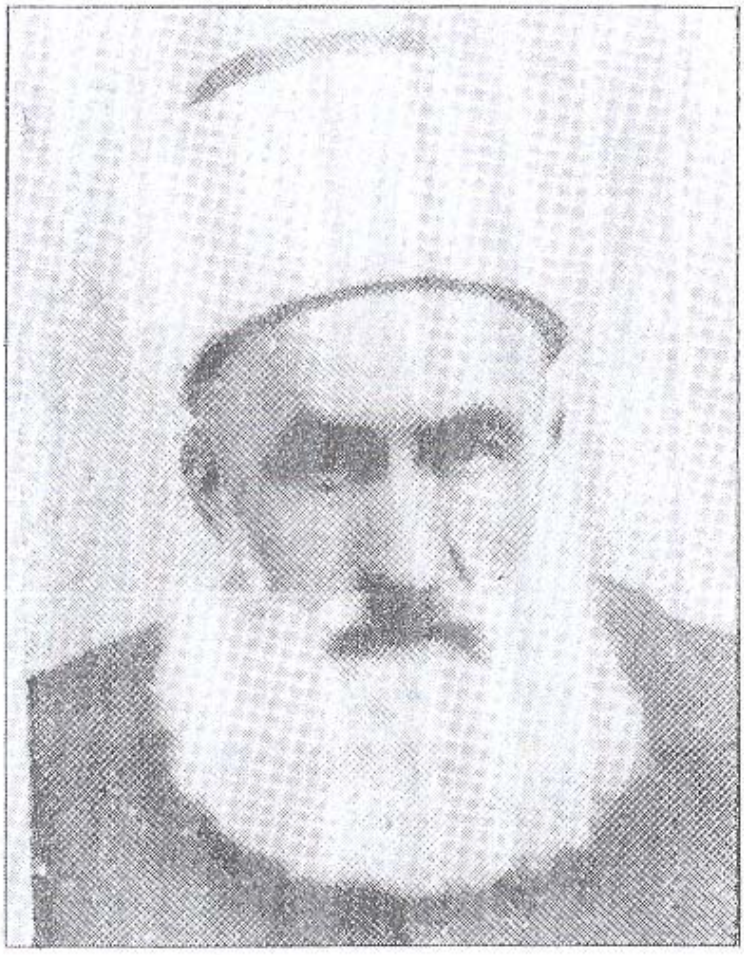
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

I. DÖNEM

KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ

AHMET HİLMİ BEY (KALAÇ)
(KAYSERİ)

MEHMET ALİM EFENDİ
(KAYSERİ)

MEHMET ATIF BEY (TÜZÜN)
(KAYSERİ)

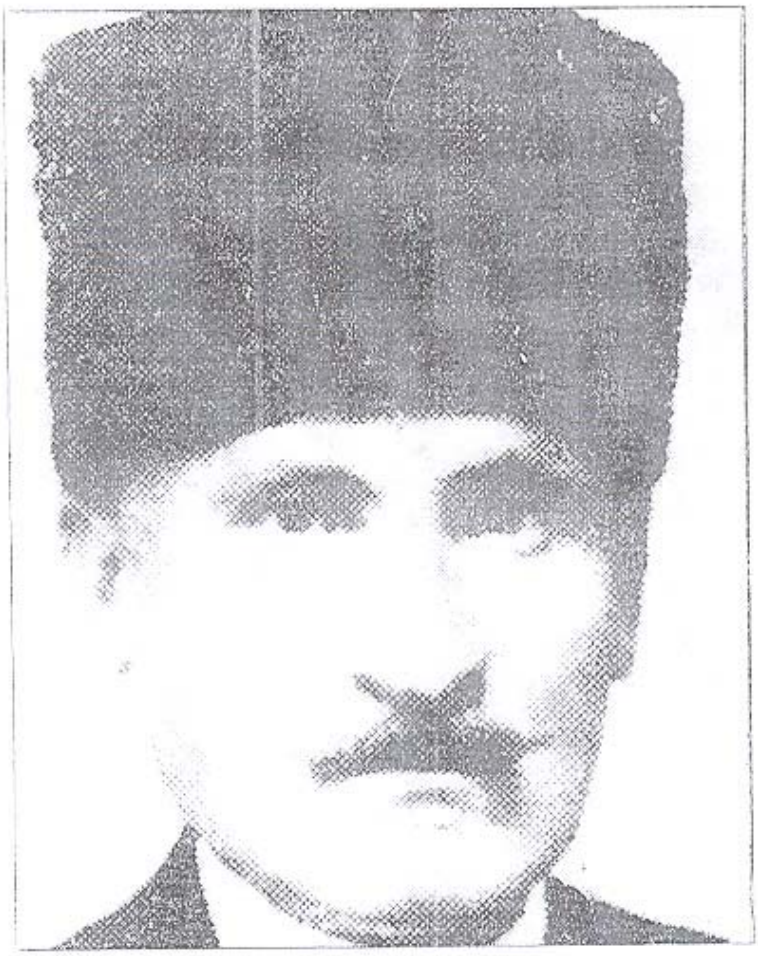
OSMAN BEY (UŞŞAKLI)
(KAYSERİ)

REMZİ EFENDİ (AKGÖZTÜRK)
(KAYSERİ)

RİFAT BEY (ÇALIK'A)
(KAYSERİ)

SABİT BEY (GÖZÜGEÇGEL)
(KAYSERİ)

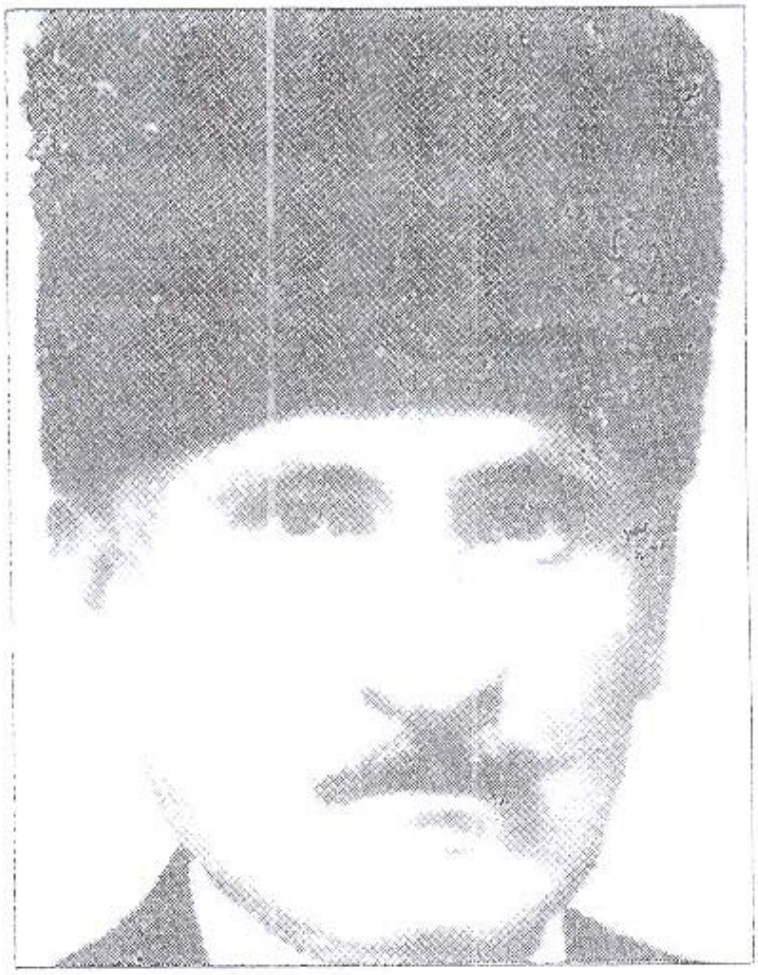
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

II. DÖNEM

KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ

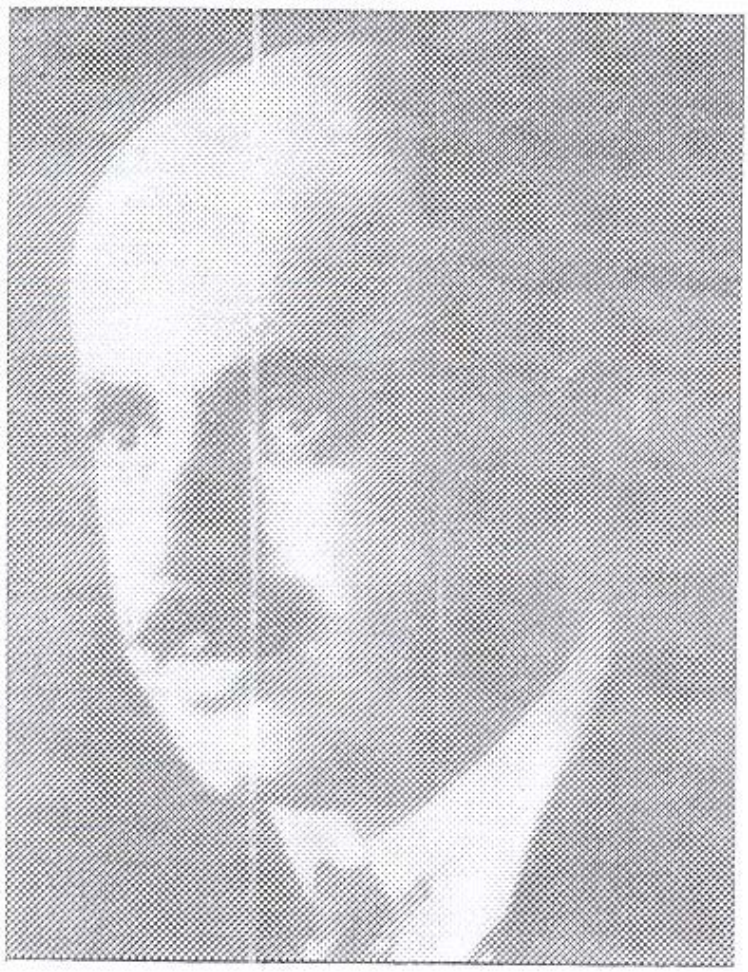
AHMET HİLMİ (KALAÇ)
KAYSERİ (267)

SABİT (GÖZÜGEÇGEL)
KAYSERİ (273)

HALİT (KARAKAYA)
KAYSERİ (558)

AHMET ZEKİ (KARAKİMSELİLER)
KAYSERİ (560)

NUH MEHMET (YAZGAN)
KAYSERİ (559)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

III. DÖNEM

KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ

AHMET HİLMİ KALAÇ

(KAYSERİ) (267)

BURHANETTİN (BİNZET), Dr.

(KAYSERİ) (713)

İSMAİL HAKKI

(KAYSERİ) (715)

HALİT KARAKAYA

(KAYSERİ) (558)

REŞİT ÖZSOY

(KAYSERİ) (716)

HASAN FERİT PERKER

(KAYSERİ) (714)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

IV. DÖNEM

KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ

AHMET HİLMİ BEY (KALAÇ)
(KAYSERİ)

AHMET TEVFİK BEY (ŞATIR)
(KAYSERİ)

(MUSTAFA) REŞİT BEY (ÖZSOY)
(KAYSERİ)

OSMAN BEY (COŞKUN)
(KAYSERİ)

SAİT (AZMİ) BEY (FEYZİOĞLU)
(KAYSERİ)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

V. DÖNEM

KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ

AHMET HİLMİ KALAÇ

KAYSERİ (267)

MEHMET FAİK BAYSAL

KAYSERİ (1002)

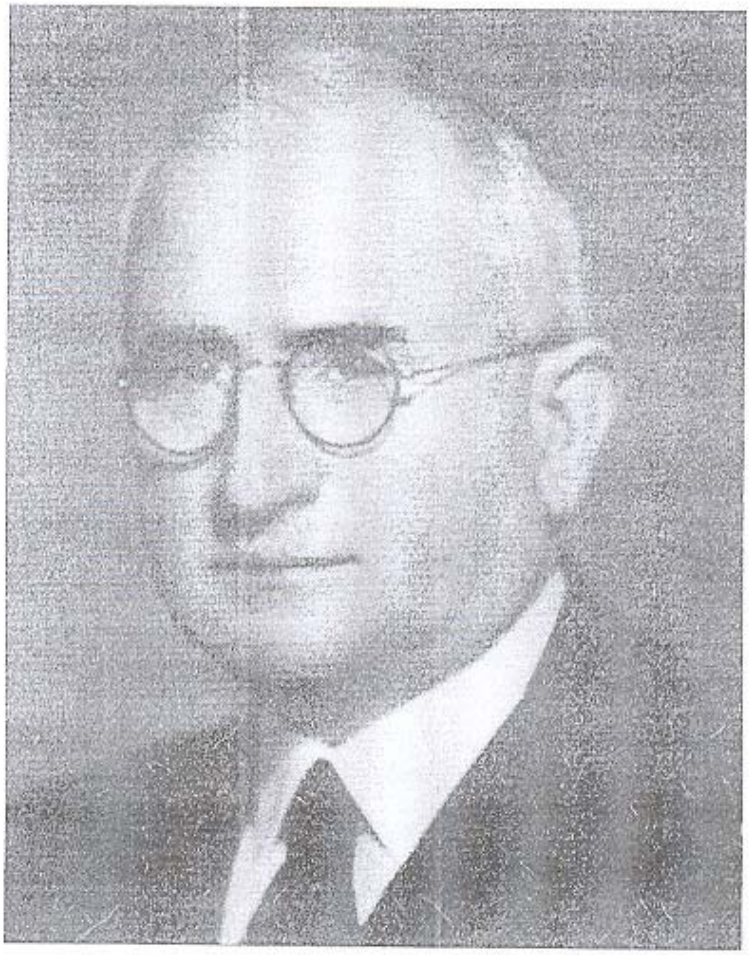
FERRUH (FERRUHA) GÜPGÜP

KAYSERİ (925)

HASAN FERİT PERKER

KAYSERİ (714)

NAHİT KERVEN

KAYSERİ (717)

REŞİT ÖZSOY
KAYSERİ (716)

SADETTİN SERİM
KAYSERİ (1003)

SALİH TURGAY
KAYSERİ (926)

SÜLEYMAN DEMİREZEN

KAYSERİ (927)

VELİ YAŞIN

KAYSERİ (928)

ÖZGEÇMİŞ

08.03.1975 tarihinde Kayseri'de doğdu. İlk öğrenimini Sümer İlkokulu, orta öğrenimini Sümer Ortaokulu ve Lise öğrenimini Sümer Lisesi'nde yaptı.Liseyi bitirdikten sonra 1992-1993 öğretim yılında Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne girdi. 1994 yılında Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne yatay geçiş yaptı ve buradan 1996 yılında mezun oldu. 1998 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü'nde Okutman olarak göreve başladı. Daha sonra 11.10. 1999 tarihinde Erciyes Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü'nde Okutman olarak göreve başladı ve halen bu görevine devam etmektedir.

2002-2003 eğitim-öğretim yılında Erciyes Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Yüksek lisans bitirme tezi olarak **"Ahmet Hilmi Kalaç (1888-1966)"** adlı konuyu hazırlamaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Adres:
Yeni Mah. 5. Cad. No:12
38090 Kocasinan-KAYSERİ

Tel:
0 352 338 05 61
e-mail:
ankilci@ erciyes.edu.tr